

NGA EPOKA E LUMTURISË DERI NË DITËT TONA

Qytetërimi i virtyteve

2

Osman Nuri TOPBASH

TTTULLI ORIGINAL
FAZËLETLER MEDENIYETI - 2

PËRKTHEU
Albert Halili

REDAKTOI
Ilir Hoxha

FAQOSJA
Bledar Xama

BOTIMI I
Prill 2021, Shkodër

PROGRESI BOTIME
Sheshi “2 Prilli”, Rr: Studenti
Shkodër, Shqipëri
Mob: +355 67 340 6182

Qytetërimi
i virtyteve

-2-

Osman Nuri TOPBASH

Fjala më e bukur është Libri i Allahut.

Rruga më e mirë është sunneti profetik.

Streha më e sigurt është devotshmëria.

Të folurit më me virtyt është përmendja e Allahut.

Tregimet më të bukura gjenden në Kuran.

Rrugët më të ndritura janë rrugët udhëzuese të profetëve.

Dija më e mirë dhe më e dobishme, është ajo që kthehet në kulturë.

Pasuria e paktë për të cilën falënderohet, është më e mirë se pasuria e shumtë për të cilën nuk falënderohet.

Justifikimi më i keq është ai që bëhet në momentin e vdekjes.

Pendimi më i keq, është ai në ditën e kiametit.

Gabimi më i madh është gënjeshtria.

Pasuria më e mirë, është ajo e zemrës.

Besimi më i mirë, është ai i gdhendur në zemër.

Pasuria pa zekat, pa bamirësi e pa lëmoshë është poshtërim në botën tjetër.

Fitimi më i keq është kamata dhe fajdeja.

Verbimi më i thellë, është kur del nga rruga e drejtë pasi ke qenë në të.

Verbimi më i keq është ai i zemrës.

Çdo shpërdorim është i keq, por më i keqi është “shpërdorimi i njeriut”.

PARAFJALA

Falënderimet e pafundme i takojnë Allahut të Madhëruar, i Cili na dha nderin të jemi umeti i Muhamedit (a.s.)!

Selamet dhe salavatet e pafundme i takojnë vulës së profetëve, Muhamedit (a.s.), i cili u dërgua si mëshirë për botët dhe që me personalitetin e tij shembullor na ka dhuruar neve, umetit të tij, parimet e jetesë për të themeluar një **“qytetërim virtytesh”** të pashoq!

Allahu i Madhëruar, i Cili e krijoi birin e njeriut në formën më të bukur (ahsen-i takuim), në mesin e të gjitha krijesave, dëshiron që të gjitha sjelljet që e mbushin jetën e robit, si morali i tij, adhurimet dhe udhëtimi i tij drejt botës së përjetshme, të realizohet në mënyrën më të bukur. Kjo, sepse Zoti ynë, dëshiron që njeriu, të cilin e ka krijuar si halife (mëkëmbës në tokë), të bëjë një jetë në përputhje me këtë nderim të lartë që i është bërë, dhe në fund, ta shpërblejë atë me xhenetin e përjetshëm dhe shikimin e bukurisë së Tij (Allahut).

Nisur nga kjo, mund të thuhet se, nëse njeriu arrin të kalojë të gjithë jetën e tij në formatin “ahsen-i takuim” brenda një “atmosfera virtytesh”, ky është tregues i vetëdijes së tij si njeri. Çdo gjë e çmuar, duhet vlerësuar sipas vlerës që meriton. Por, nëse ajo vlerësohet kot dhe në mënyrë të gabuar, do të thotë se ajo vlerë ka shkuar dëm.

Për shembull, diamanti dhe rubini janë lloje gurësh të çmuar që përdoren dhe ruhen në vendet më të zgjedhura. Kurse gurët e thjesh-

të, mund të përdoren vetëm për të mbushur gropat nëpër rrugë. Për rrjedhojë, nëse tentohet që gurët e çmuar të përdoren si material për të mbushur gropat e rrugëve të prishura me mendimin se “gurë janë edhe ata”, kjo tregon marrëzi dhe mungesë logjike.

Kështu pra edhe biri i njeriut, i cili është një nga krijesat më të çmuara të Allahut, nëse bën një jetë në mënyrë të pavetëdijshme duke e çuar dëm atë, në vend që të jetojë në atmosferën e paqte të virtyteve sublime, do të thotë se ai nuk ia di vlerën vetes. Një njeri i tillë, e ka humbur të gjithë dinjitetin dhe nderin që ka tek Allahu dhe e ka çuar dëm veten duke i dhënë lamtumirën vlerës së tij njerëzore.

Aliu (r.a.), e shpreh kështu prirjen e njeriut drejt indiferencës dhe vetëmashtrimit në këtë botë sprovash:

“Është e vështirë të ngrihesh në virtyte, por e lehtë të zhytesh në poshtërim.”

Nga ky aspekt, njeriu ka gjithmonë nevojë për edukim shpirtëror. Në fakt, edukimi nuk i jep njeriut asgjë që nuk e ka në natyrën e tij. Por devotshmëria dhe gjynahu, e mira dhe e keqja janë ndër prirjet natyrore të njeriut. Megjithatë, virtyti më thelbësor, është verbimi i prirjeve negative në natyrën njerëzore dhe zhvillimi i prirjeve pozitive.

Ja pra, edhe Allahu i Madhëruar, me qëllim që robërit e Tij të mos bien në kurthet e egos, të mos tërhiqen në një jetë të ulët dhe që të zhvillojnë aftësitë pozitive që kanë në natyrën e tyre, me anë të librave hyjnorë u ka falur atyre virtytet që janë receta e **“krijimit më të bukur”**. Përveç kësaj, Ai na ka dërguar edhe profetë, si shembuj të gjallë në mësimin e atyre virtyteve. Kjo, sepse për të nxjerr në pah diçka të bukur, nuk mjafton të nxjerrësh parime të bukura. Sado të përsosura të jenë kriteret, ligjet dhe parimet, ato duhet të jenë me patjetër të zbatueshme. Pra, të mund të vihen në jetë, të kalojnë nga teoria në praktikë dhe të mund të provohen me shembuj të gjallë e konkretë nga jeta e vërtetë. Përndryshe, ato parime të bukura nuk arrijnë të qartësohen mjaftueshëm në mendjen e njeriut dhe janë të dënuara të mbeten vetëm teori. Ndërsa njeriu ka gjithmonë nevojë për

shembuj. Pa një shembull, është e vështirë të kuptohen të vërtetat, bukuritë dhe virtytet. Vetëm në sajë të shembullit, mund të bëhet e qartë edhe e mira, edhe e keqja. Për rrjedhojë, njeriu ka nevojë për shembuj dhe personalitete të përsosura që do ta udhëzojnë atë drejt lumturisë së përjetshme duke i vënë vet në jetë parimet e virtyteve të larta.

Kjo është edhe urtësia që Allahu i Madhëruar e ka dërguar Kuranin me anë të Profetit (a.s.). Përndryshe, nëse Allahu nuk do të kishte dërguar edhe një model që do t'i vinte në jetë ligjet dhe parimet e Kuranit, njeriu do t'i pranonte si të pazbatueshme, të pamundura dhe përtej imagjinatës ato ligje që bien ndesh me dëshirat e egos së tij. E në fakt, pas vdekjes së profetëve të mëhershëm, kur nuk kishte mbetur më askush që t'i përfaqësonte me jetën e tij parimet e larta hyjnore, njerëzit filluan t'i ndryshonin dhe manipulonin sipas interesave të tyre ligjet, parimet morale dhe urdhrat në librat hyjnorë, duke thënë se ato ishin gjëra të pamundura.

Kjo tregon qartë domosdoshmërinë e shembujve konkretë që do të tregojnë që ligjet dhe parimet hyjnore të predikuara janë me të vërtetë të zbatueshme dhe të mundura për njerëzit. Pra, kjo është edhe arsyeja që Libri i fundit hyjnor, Kurani Fisnik, zbriti në zemrën e Profetit tonë (a.s.) dhe që virtytet e larta i ishin falur atij si parime jete të natyrshme në shpirtin dhe zemrën e tij. Në këtë mënyrë, njerëzit do ta merrnin atë si shembullin më të përsosur dhe do të takoheshin me Allahun pas një jete në formatin “ahsen-i takvim” në përputhje me natyrën e tyre të krijimit...

Në Kuranin Fisnik urdhërohet:

“Thuaju (o Muhamed) atyre që janë armiq të Xhebrailit, se ai e ka zbritur Kuranin në zemrën tënde me lejen e Allahut, si vërtetues të librave të shenjtë të mëparshëm dhe si udhërrëfyes e lajm të mirë për besimtarët.” (Bekare, 97.)

Kështu, me zbritjen në zemrën e Profetit tonë (a.s.), Kurani u reflektua në çdo gjendje të tij; në fjalë, sjellje, vetëdije, ndërgjegje dhe

në çdo qelizë të tij. Në këtë mënyrë, jeta e Profetit tonë (a.s.), ishte si një interpretim i gjallë i Kuranit Fisnik.

Njeriu merr shembull nga ai që do dhe e admiron atë. Ndërsa niveli i dashurisë, është aq sa njeriu merr shembull prej atij që do. Po ashtu edhe masat marrin formë sipas liderit që pasojnë. Për rrjedhojë, edhe brezi i sahabëve që qëndronin me dashuri përreth Profetit (a.s.), si një personalitet shembullor dhe i pashoq, u formuan nën udhëzimin dhe edukimin e tij profetik dhe i dhuruan historisë së botës një “epokë të artë”. Në Hunejn, me të e gjetën sahabët guximin. Në Uhud, me të e përjetuan mbështetjen tek Allahu. Prej tij morën shembull në jetën familjare e tregtare, në marrëdhëniet njerëzore e shërbimet shoqërore, në moralin e bukur, adhurime dhe në çdo gjë tjetër të jetës. Ajo që i bëri sahabët ata që ishin dhe i ngriti në majat e moralit dhe virtytit, ishte besimi i palëkundur tek Profeti (a.s.) dhe pasimi i tij në çdo gjë.

Në një ajet urdhërohet:

“Padayshim Ti je me një moral të lartë.” (Kalem, 4.)

Është e pamundur ta përshkruar Profetin (a.s.), më bukur se sa kaq. E në fakt, Allahu i Madhëruar ka mbledhur në personalitetin e tij shembullor të gjitha bukuritë morale dhe virtytet e larta që përmban njerëzore.

Kjo është edhe arsyeja që edhe ata të cilët nuk janë myslimanë, e admirojnë moralin dhe virtytet e larta të Profetit tonë (a.s.). Madje, edhe një nga idhujtarët më të flaktë, si Ebu Xhehli, thoshte; “ne besojmë se ti je i sigurt dhe besnik, por nuk e duam atë që na ke sjellë”. Në të njëjtën mënyrë edhe shumë mendje të tjera në historinë njerëzore janë detyruar të pranojnë personalitetin e lartë të Profetit tonë (a.s.). Ja njëri prej tyre:

Michael Hart, shkencëtari amerikan, i cili në vitin 1979 bëri një studim lidhur me 100 njerëzit me ndikim më të madh në botë, regjistroi në kompjuter aftësitë, përpjekjet, arritjet dhe sukseset e njerëzve të mëdhenj. Pas një pune shumë mujore, në bazë të informacioneve të

regjistruara, kompjuteri zgjodhi personalitetin më të madh të botës: Profetin Muhamed (a.s.)...

Pas këtij studimi, revista franceze Le Point, e shpalli Muhamedin (a.s.), “Njeriun e Vitit” 1979. Kur gazetata e datës 29 Dhjetor 1979 bënë këtë lajm, si arsyezim të këtij përfundimi shkruan:

“Megjithëse Muhamedi jetoi mes viteve 571- 632, ndikimi i tij në botë po rritet si ortek dhe me miliona njerëz po ecin ende në rrugën që ka treguar ai.” (Revista Zafer 97/3-8.)

E në fakt, të ecësh në rrugën që ka treguar ai, është dera e vetme paqes, lumturisë, mëshirës dhe shpëtimit për njeriun.

Të ecësh në gjurmët e tij, ke mundësinë të bësh një jetë të mbushur me virtyte.

Të ecësh në gjurmët e tij, ke mundësinë të bëhesh një Kurani i gjallë që ecën mbi tokë.

Të mos harrojmë se gjatë historisë Islame, edhe populli ynë ka pasur nderin që me entuziazmin e besimit dhe dashurinë për Profetin (a.s.), të jetë flamurtar i rrugës së tij. Prandaj, për të arritur edhe njëherë atë nder të lartë, duhet ta duam atë Profet më shumë se jetët tona dhe ta peshojmë gjendjen tonë me gjendjen dhe sjelljet e tij. Por për ta realizuar këtë, pikësëpari jemi të detyruar të kuptojmë se si mund të përparojmë në gjurmët dhe rrugën e tij. Nisur nga kjo nevojë, kemi parë të arsyeshme të sjellim vëllimin e dytë të veprës **“Qytetërimi i Virtyteve”**, ku jemi përpjekur të shpalosim parimet e virtyteve prej jetës së Profetit tonë (a.s.). Në këtë vëllim kemi përmbledhur shumë tablo virtytesh në përputhje me temat, të cilat në fakt janë thjeshtë një pikë e vogël prej detit të gjerë të tablove të virtyteve që burojnë prej moralit të bukur të Profetit tonë të dashur (a.s.). Lidhur me këtë të vërtetë, Aliu (r.a.), ka thënë:

“Kur t’ju transmetohet ndonjë thënie apo vepër prej të Dërguarit të Allahut (a.s.), dijeni se në aspektin e udhëzimit, mirësisë dhe devotshmërisë, ai është më lartë se aq!” (Ahmed, I, 122.)

Të vetëdijshëm dhe të ndjeshëm ndaj këtyre të vërtetave, ne jemi përpjekur sa kemi mundur të tregojmë shërbimet e tij në dobi të njerëzimit për të dyja botët dhe parimet që do ta shndërrojnë këtë botë në Xhenet. Po në këtë kuadër, jemi munduar të përcjellim edhe tablo të virtytshme nga jeta e sahabëve që janë edukuar nën kujdesin shpirtëror të Profetit (a.s.) dhe jeta e njerëzve të ditur e të devotshëm që kanë ecur në gjurmët e Profetit (a.s.), si trashëgimtarë të tij.

Synimi ynë është të arrijmë të përfitojmë sado pak nga morali i të Dërguarit të Allahut (a.s.), shokëve të tij fisnikë dhe njerëzve të devotshëm që kanë jetuar përgjatë gjithë historisë Islame. Po ashtu, dëshirojmë të bëhemi shembuj të gjallë të moralit hyjnor të Kuranit dhe të jetojmë në gjurmët shpirtërore të Profetit (a.s.).

Me këtë rast, falënderojmë të gjithë vëllezërit tanë akademikë, me në krye zotin Murat Kaya, të cilët kanë kontribuar në realizmin e kësaj vepre dhe urojmë që kjo të jetë për ne një sadaka me shpërblime të pandërprera.

Allahu i Madhëruar na i pranoftë të gjitha qëllimet tona të mira dhe na i mbushtë librat e veprave tona me punë të singerta! Allahu na u dhëntë zemrave tona begatinë shpirtërore të Profetit tonë (a.s.), i cili u bë një Kuran i gjallë me anë të shpalljeve hyjnore që i zbritën në zemër, me qëllim që edhe ne, ummeti i tij të fitojmë prej të njëjta virtyteve që zotëronte ai.

O Zot! Na e bëj të mundur të gjithëve të jetojmë në rrugën e Profetit tonë (a.s.), me dashurinë, moralin dhe virtytet e tij të larta!

Amin!..

Osman Nuri TOPBASH

Prill 2007, Yskydar

PJESA E PARË

Shërbimi

"Çfarë ke bërë sot për Allahun?!."

SHËRBIMI

Shërbimi në rrugën e Allahut është një përgjegjësi shoqërore që Zoti i Madhëruar na e ka ngarkuar si detyrë ne, robërve të Tij. Jeta e besimtarit që u shërben krijesave, fiton thellësi shpirtërore, begati dhe madhështi. Ai që ekzistencën e vet të përkohshme ia kushton shërbimit në rrugën e Allahut, arrin ta çlirojë përjetësisht shpirtin e tij të pavdekshëm.

Ndërsa Mevlana i nderuar, në lidhje me pjekurinë shpirtërore që përfiton njeriu nga shërbimi për hir të Allahut, shprehet:

“Nëse shikoni me syrin e zemrës, të cilin e përfitoni nga adhurimet, dhurimet, mirësitë dhe shërbimet që bëni, do të shihni edhe ngjyra të tjera përveç atyre që shihni zakonisht. Në vend të gurëve të rëndomtë, do të shihni perla e xhevahire. E çfarë është perla në fund të fundit? Ti vetë bëhesh det, bëhesh diell, që lundron e shëtit në qiell.”

Allahu, u ka dhuruar robërve të Tij mirësi pafund dhe, në këmbim të kësaj, i ka urdhëruar ata që duke përdorur mirësitë që zotërojnë, t’u shërbejnë krijesave të Tij. Nga kjo pikëpamje, çdo besimtar duhet të mendojë: “Çfarë mundësish më ka dhuruar Allahu dhe si mund të shërbej me këto mundësi në rrugën e Allahut?” Ata që mendojnë vetëm për vete dhe nuk shërbejnë në rrugën e Allahut, duke bërë një jetë boshe, megjithëse kanë mundësi dhe mirësi të panumërta, janë si një pemë pa kokrra. Këtë mund ta ilustrojmë me një shembull të tillë:

Rrapi është një pemë madhështore, që mund të jetojë një mijë vjet. Mirëpo nuk ka fruta. Madje, nuk bën as për dërrasë, por vlen vetëm si dru zjarri. Kurse ulliri, megjithëse në pamje të jashtme nuk ka ndonjë madhështi të veçantë, një vit pasi mbillet fillon të japë fruta.

Po ashtu edhe njeriu, nëse jeton pa fryte si pema e rrapit, megjithëse mund të ketë mirësi të ndryshme, si pasuri, shëndet, dije dhe mundësi, e çon dëm veten. Një njeri i mençur duhet të jetë si pema e ullirit, të japë shumë fryte pa humbur kohë, duke u munduar të jetë sa më i dobishëm.

Allahu, ka vendosur në shërbim një të fshehtë të madhe. Shërbimi ndaj njeriut, një krijesë e cila është krijuar vetëm për të adhuruar Allahun, është një lloj grade, e cila dëshmon për devotshmërinë ndaj Allahut. Allahu, merr përsipër zgjidhjen e vështirësive personale të atyre që shërbejnë për fenë e Tij dhe që merren me zgjidhjen e problemeve të robërve të tjerë. Kurse ata që merren vetëm me interesat dhe problemet personale, Ai i lë vetëm për vetëm me problemet e tyre.

Shërbimi është kërkimi i kënaqësisë së Allahut duke shpëtuar prej egoizmit dhe duke iu drejtuar çdo krijese me një shpirt altruist. Çdo punë e singertë në rrugën e Allahut, e cila bëhet vetëm për të përfituar kënaqësinë e Allahut, duke qenë larg mendimit për përfitim nga kjo botë, është një përshkrim i kërkimit të takimit me Zotin dhe një pasqyrim i kësaj dëshire në sjellje dhe vepra.

Të jesh një shërbyes i vërtetë në rrugë të Allahut, është një nder i lartë, që Allahu i Madhëruar mund t'i japë robit të Tij. Prandaj, duhet t'ia dimë mirë vlerën kësaj mirësie dhe të përpiqemi që çdo punë ta bëjmë me sineritet dhe duke qenë në rrugë të drejtë.

Hadithi profetik thotë:

Shërbyesi i një populli është zotëria e atij populli. (Dejlemi, el-Firdevs bi-Me'sûri'l-Hitab, Bejrut 1986, II, 324.)

Ebu Hurejra transmeton se Profeti (a.s.) ka thënë:

“Dikush, pa një degë peme në rrugë dhe tha: «Betohem në Allahun se do ta largoj këtë degë peme që të mos i pengojë myslimanët!» Pastaj e largoi dhe për këtë fitoi xhenetin.” (Muslimi, Birr 128)

Gjithashtu Pejgamberi (a.s.), ka thënë:

“Një person që ishte duke ecur në rrugë, pa një degë ferre dhe e largoi nga rruga. Allahu u kënaq shumë nga veprimi i tij dhe ia fali gabimet.” (Buhariu, Ezan 32, Muslimi Birr 127, Imare 164)

Nuk duhet harruar se ndonjëherë, shpërblimi Allahut fshihet në një punë të vogël që bëhet me sinqeritet. Prandaj, pa marrë parasysht nëse është e vogël apo e madhe, kënaqësia e Allahut, duhet kërkuar duke vrapuar vazhdimisht pas çdo shërbimi të dobishëm.

Kjo, sepse t’u shërbesh të tjerëve vetëm për hir të Allahut, është puna më e pranuar tek Ai. Në fakt edhe qëndrimi në rrugën e drejtë, nuk është gjë tjetër përveç shërbimit ndaj njerëzve dhe të qenit i dobishëm për ta.

Pejgamberi (a.s.), ka thënë:

“Më i miri ndër njerëzit, është ai më i dobishmi për të tjerët.” (Bejhaki, Shuab VI, 117; Ibn Haxher, I 264)

Nga kjo pikëpamje, rruga e lartësimit shpirtëror për robërit kalon përmes shërbimeve të kryera me zemër të sinqertë. Madje edhe një punë e vogël, e cila arrin të fitojë kënaqësinë hyjnore, mund të jetë më e madhe se shumë adhurime nafie (vullnetare).

Njëherë, kur bënte një i nxehtë i madh, Muhamedi (a.s.), dhe shokët e tij qëndruan në një vend të përshtatshëm për të pushuar. Një pjesë e shokëve të tij agjëronte dhe një pjesë jo. Ata që agjëronin i zuri gjumi nga lodhja. Ata që nuk agjëronin ngritën çadrat për hije, morën ujë për abdest dhe për kafshët, duke shërbyer kështu edhe për ata që agjëronin. Kur erdhi koha e iftarit, i Dërguari i Allahut (a.s.), tha:

“Sot, ata që nuk agjëruan fituan më tepër shpërblim.” (Buhari, Xhihad 71; Muslimi, Sijam, 100-101; Nesaiu, Saum 52)

Profeti (a.s.) gjithë jetën e tij ia dedikoi shërbimit, ai gjithë jetën e vet e zbukuroi me shërbime ndaj njerëzve. Mbi të gjithë në shërbimin për të udhëzuar njerëzit dhe për t'i pasuruar ata shpirtërisht. Në të njëjtën kohë nuk linte pas dore as veprat e dukshme.

Për shembull, me gjithë këmbënguljen dhe përpjekjen e sahabëve për ta penguar, i Dërguari i Allahut, ka punuar së bashku me ta në ndërtimin e xhamisë Kuba, xhamisë së tij në Medinë dhe në hapjen e hendekut në betejën e Hendekut.

Gjithashtu, Pejgamberi (a.s.), është marrë vetë personalisht me përfaqësuesit e fiseve që vinin tek ai, madje edhe u ka shërbyer atyre. Kur i vinte ndonjë mysafir, nëse ishte në shtëpi, menjëherë i ofronte atij një shilte për t'u ulur; nëse ishte jashtë, hiqte shallin e tij dhe ia vinte si shtrojë mysafirit.

Kjo modesti dhe frymë shërbimi kaq e lartë e Pejgamberit tonë të nderuar, është një model i pashoq dhe ideal për të gjithë umetin islam. E gjithë jeta e tij, nga fillimi deri në fund, kaloi me shërbime plot mëshirë për njerëzit dhe gjithë krijesat.

Nga ana tjetër, njerëzimi gjithmonë ka nevojë për angazhimin e besimtarëve në shërbim. Nevoja për këtë ndihet edhe më shumë në ditët tona, kur lidhjet vëllazërore fetare janë dobësuar, kur paqja dhe qetësia sociale ka filluar të humbasë dhe kur egoizmi, urrejtja dhe armiqësia janë shtuar. Për një mirësi apo një shërbim të vogël, që mund të bëhet në kohë të tilla, Allahu Teala dhuron shumë shpërblime të mëdha.

Sa bukur shprehet Imam Rabani në lidhje me këtë çështje:

“Sa fatlum është ai, të cilit i është dhënë mirësia e ndjekjes së sunetit, urdhrave të të Dërguarit të Allahut (a.s.)! Sot edhe punët më të vogla që bëhen duke besuar se feja e tij është e vërtetë, renditen në kategorinë e punëve të mëdha...” (Mektubati, Rabani, Letra 44)

Prandaj veten dhe pasardhësit duhet t'i pajisim me entuziazmin e shërbimit të Profetit (a.s.) Çdo lloj shërbimi duhet ta bëjmë me dashuri, me kënaqësi dhe entuziazëm duke u shndërruar në besimtarë model për të gjithë.

Ndërkaq, që shërbimi i kryer të jetë i pranueshëm në lartësinë e Allahut, duhet që kryerja të përmbajë disa veti dhe cilësi. Sipas kësaj, shërbimi i pranueshëm është kërkimi i pëlqimit të Allahut duke iu drejtuar krijesave me një zemër të mbushur plot me principialitet, sinqeritet, mëshirë dhe vetëmohim.

Neglizhenca dhe dembelizmi në shërbim e ul vlerën e ti edhe nëse është bërë me sinqeritet. Për ta bërë çdo shërbim për hir të Allahut duhet ta konsiderojmë atë si një mirësi dhe ibadet. Kjo ngjarje e ndodhur në epokën lumturisë është shumë domethënëse në lidhje me këtë që përmendëm:

Një herë, Resulullahu, dërgoi një grup sahabësh për ekspeditë që në mëngjes herët. Njëri prej tyre mbeti pas dhe familjes së vet i tha:

“Unë mbeta pas me qëllim që ta fal namazin e drekës bashkë me të Dërguarin e Allahut, ta përshëndes dhe të ndahem me të. Po ashtu dëshiroj që ai të bëjë edhe dua për mua, që ajo të jetë ndërmjetësim Ditën e Kiametit!

Pasi fali namazin me Profetin, ai iu drejtua atij dhe e përshëndeti.

Dërguari i Allahut , i tha:

“A e di se sa të kanë kaluar shokët?”

Sahabiu iu përgjigj:

“Po, më kanë kaluar aq sa distanca e një udhëtimi prej në mëngjes herët!”

Atëherë, Resulullahu i tha:

“Betohem në Atë që ka shpirtin tim në duar, se ata ta kanë

kaluar ty në virtyte aq sa distanca mes lindjes dhe perëndimit.”
(Ahmed, III, 438.)

Sipas një transmetimi tjetër, Profeti (a.s.), ka kthyer këtë përgjigje:

“Sikur të dhurosh gjithçka ka mbi Tokë, nuk mund të arrish virtytin që kanë arritur ata duke dalë që në mëngjes herët.” (Tirmidhiu, Xhuma, 28/527; Ahmed, I, 256; Bejhaki, III, 187.)

Duke dashur të gëzojë Pejgamberin (a.s.) me qëndrimin pranë, e lëndoi zemrën e tij të pastër. Shërbimi në rrugën e Allahut është gjëja më e rëndësishme. Qëndrimi larg shërbimit për arsyeje dhe interesa personale është një humbje e madhe shpirtërore. Allahu kërkon prej nesh të shërbejmë në kolektiv siç thotë edhe ajeti kuranor:

“Vërtet, Allahu i do ata që luftojnë në rrugën e Tij, të radhitur si të ishin një ndërtesë solide.” (Saff, 4)

Dashuria është eliksiri më i fortë për t'i shndërruar vështirësitë në mëshirë. Kur bëhen me dashuri, edhe punët më të vështira janë të lehta. Shërbimi në rrugën e Allahut i realizuar me dashuri është një burim i madh i lumturisë dhe gëzimit. Besimtari në çdo vepër të tij synon arritjen e dashurisë së Allahut.

Këto fjalë të Muhamed Ikbalit janë si një dritë, që i ndriçon rrugën përballë vështirësive çdokujt që shërben në rrugën e Allahut:

Një gazelë po i ankohej një gazele tjetër:

- Këtej e tutje do të jetoj në Qabe. Aty do të banoj e do të kullos. Sepse gjuetarët kanë ngritur kurthe nëpër lëndina dhe na gjurmojnë ditë e natë. Tashmë dua të jem e sigurt prej gjuetarëve, që edhe zemra të më gjejë qetësi!”

Gazela tjetër që po dëgjonte, tha:

- O miku im i mençur! Nëse do të jetosh, jeto brenda rrezikut. Gjuaje veten gjithmonë në gurët e mprehjes dhe jeto më e mprehtë se

shpata me çelik të pastër! Rreziku e sprovon fuqinë. Kështu e kuptojmë se deri ku mund të arrijë fuqia e trupit dhe e shpirtit.”

Shërbimi më i madh, më i rëndësishëm dhe jetik që mund t'i bëhet njerëzimit është predikimi dhe mësimi i fesë islame. Këshillimi i njerëzve për mirë, drejtësi dhe mirësi dhe ndalimi nga e keqja dhe shëmtuara. Për të zbatuar librin e Allahut dhe traditën profetike së pari duhet të duam dhe të kultivojmë në zemër dashurinë për t'i shërbyer njerëzve në mënyrë që të njohin Zotin.

1. Predikimi i të vërtetës

Një nga veçoritë kryesore që e dallon besimtarin prej njerëzve të tjerë është mëshira. Kulmi i shërbimit që bëhet për hir të Allahut është ftesa tek e vërteta dhe predikimi i fesë Islame. Predikimi i Islamit është shenjë e mëshirës që vjen nga dashuria për hir të Allahut.

Sa shërbim i lartë është t'i thërrasësh njerëzit në mirësi, t'u mësosh të vërtetat që nuk i dinë, duke u korrigjuar gabimet, t'i drejtosh për tek Vërteta, duke ua përmirësuar moralin dhe duke ua mbushur botën shpirtërore me ndjenja të larta, veçanërisht në ditët tona, ku njerëzit tërhiqen nga rrymat egoiste si trungjet nga vërshimet e përrënjeve. Ky shërbim që ua zbukuron njerëzve edhe këtë botë edhe botën tjetër, është një shfaqje dhe shprehje sublime e falenderimit ndaj Allahut. Ku ka vlerësim më të madh për njeriun se sa të fitojë lëvdimin e Allahut në Kuran?:

“E kush flet më bukur se ai që i fton njerëzit drejt Allahut, bën vepra të mira dhe thotë: “Unë, me të vërtetë jam mysliman.”

(Fussilet, 33)

Allahu duke dashur që të jemi prej krijesave prej të cilave Ai është i kënaqur me ta dhe duke dashur të na bëjë prej robërve të tij fitimtarë në këtë botë dhe botën tjetër thotë:

“Le të dalë prej jush një grup që të thërrasë për në mirësi, të urdhërojë për vepra të mira e të ndalojë prej veprave të shëmtuara! Këta njerëz do të jenë të shpëtuarit.” (Ali Imran, 104)

Në lidhje me rëndësinë e predikimit në Islam Profeti (a.s.) thotë:

“Nëse Allahu e udhëzon dikë përmes teje, kjo është më e vyer për ty sesa gjithçka mbi të cilën lind Dielli!” (Hakim, Mustedrek, III, 690.)

Ebu Bekri duke e përdorur mallin dhe pasurinë e kësaj bote në mënyrën më të frytshme, ia pati kushtuar të gjitha të Dërguarit të Allahut, pasurinë e pati shpenzuar në rrugën e Zotit, veçanërisht, në vitet e para e më të vështira të Islamit, pati shpëtuar shumë skllavër nga keqtrajtimi dhe torturat duke i blerë dhe u dhënë lirinë më pas! I pakënaqur që ai e shpenzonte pasurinë në këtë mënyrë, një ditë, i ati, Ebu Kuhafe, i pati thënë:

“O bir, ti s’bën gjë tjetër veçse blen skllavër të dobët e të pafuqishëm dhe i çliron. Meqë kërkon të çlirosh skllavër, bli skllavër të fuqishëm që të të mbrojnë përballë rreziqeve dhe të këqijave!”

Dhe Ebu Bekri (a.s.) i pati dhënë këtë përgjigje të shkëlqyer:

“O baba, synimi im i vetëm që sillem kështu është të fitoj pëlqimin e Allahut! Duke i çliruar ata, unë shpresoj vetëm shpërblim te Allahu!”

Për t’i lavdëruar këtë dhe bujaritë e tjera si kjo të Ebu Bekrit, zbriti ky ajet:

“Edhe Ne e bëjmë të suksesshëm në rrugën më të lehtë atë që e shpenzon mallin në rrugën e Allahut, që, duke ndjerë respekt për Të, ruhet nga haramet dhe e vërteton fjalën më të bukur (Fjalën e Njësisë)!” (Lejl, 5-7)

Kurse Profeti (a.s.) thotë:

“Ai që fton për në rrugë të drejtë, ka të njëjtin shpërblim me atë që i përgjigjet ftesës së tij. Por kjo nuk e pakëson shpërblimin e tyre. Kush thërret për në punë të keqe merr mëkate sa ata që e bëjnë, dhe kjo nuk i pakëson mëkatet e atyre që e ndjekin.” (Muslim,

Ilm, 16)

Pra shpërblimi i përpjekjeve për të udhëzuar njerëzit në rrugën e drejtë e të vërtetë, i ngjan një topi bore që duke rënë nga një pikë e lartë rritet duke vënë shtresë mbas shtrese deri sa shndërrohet në një ortek të madh.

Nga ana tjetër predikimi i Islamit është një “xhihad i madh” Allahu thotë në Kuran:

“Mos i dëgjo mohuesit, por luftoju ata me forcë nëpërmjet këtij (Kurani).” (Furkan, 52)

Urdhri për të **“luftuar me forcë”**, i përmendur në këtë ajet, zbriti në periudhën e Mekës, në një kohë kur besimtarët nuk kishin forcë materiale për t’i luftuar politeistët. Ky urdhër hyjnor zbulon një nga kuptimet më të rëndësishme të xhihadit, atë të kumtesës së parimeve kuranore përmes praktikimit në jetë. Sepse muslimanët në atë periudhë nuk kishin asnjë armë në dorë, ata vetëm mësonin dhe predikonin Kuranin. Ata përpiqeshin të predikonin Islamin duke kapërcyer një sërë vështirësish dhe pengesash.

Për të arritur rezultatin e duhur në predikimin e islamit, së pari duhet të angazhohemi seriozisht me Kuranin dhe të bëhemi një Kuran i gjallë në tokë sepse kjo është mënyra më e mirë për të predikuar dhe prezantuar islamin, bukuritë e islamit bëhen më të dukshme kur i ekspozojmë në veten tonë.

Profeti (a.s.) në çdo moment i nxiste dhe inkurajonte besimtarët për rëndësinë e predikimit dhe përcimit të mesazhit islam. Në një hadith thotë:

“Përcillni tek njerëzit, qoftë edhe një ajet nga unë.” (Buhari, Enbija, 50.)

“Allahu ia zbardhtë fytyrën atij që, atë që ka dëgjuar prej nesh ua përcjell të tjerëve njësoj siç e ka dëgjuar! (Sepse) ka shumë njerëz, të cilët, dijet që u përcillen i kuptojnë dhe i praktikojnë më mirë se ai që i ka dëgjuar ato.” (Tirmidhi, Ilim, 7.)

Pengimi i njerëzve nga e keqja dhe e shëmtuara është si gurë qosheje për besimin siç e shpreh edhe Profeti (a.s.) rëndësinë e kësaj mbi besim në hadithin:

“Kush nga ju sheh një të keqe, le ta korrigjojë atë me dorën e tij. Nëse nuk ka mundësi, atëherë le ta bëjë me fjalën e tij. E, nëse se ka të mundur as këtë, atëherë le ta urrejë me zemrën e tij. Mirëpo, kjo është gjendja më e dobët e besimit.” (Muslim, Iman, 78)

Profeti jep një shembull shumë të bukur në lidhje me përgjegjësinë e inkurajimit ndaj të mirës dhe ndalimit nga e keqja:

“Shembulli i një njeriu që respekton kufijtë e vënë nga Allahu dhe një njeriu që shkel ato është sikurse shembulli i njerëzve që hipin në një anije pasi të hedhin short. Disa prej tyre gjenden nën kuvertë, disa në kuvertë (pjesa e sipërme e anijes). Ata nën kuvertë, sa herë që u duhet uji, e kërkojnë nga ata mbi kuvertë, prandaj propozojnë: ‘Sikur ta hapnim një vrimë në dyshe-menë e anijes, nuk do t’ju bezdisnim (me kërkesat për ujë)’. Nëse ata sipër kuvertës do t’i lenin ta zbatonin idenë e tyre, të gjithë do të fundoseshin; nëse nuk i lejojnë, të gjithë do të mbeten të sigurt.” (Tirmidhi, Fiten, 12)

Profeti (a.s.) na tregon se si kanë filluar të degjenerojnë hebrenjtë:

“Prishja e parë në mes të Bijve të Izraelit ka filluar kështu. Një person, kur shikonte dikë duke bërë një të keqe e kritikonte duke i thënë:

“Shiko miku im! Kije frikë Allahun dhe hiq dorë nga kjo që bërë! Sepse kjo nuk është hallall për ty”. Ditën tjetër, me qëllim që të ulej pranë tij dhe të hanin e pinin së bashku, nuk e këshillonte më. Ja pra, atëherë Allahu i Lartësuar i bëri zemrat e tyre të ngjashme me njëra-tjetrën.”

Profeti (a.s.) ndërsa po tregonte ishte i mbështetur pastaj menjëherë u drejtua dhe tha:

“Edhe ju ose do të këshilloni njëri-tjetrin në punë të mira, do të ndaloni nga e keqja dhe do t’i qëndroni përballë padrejtësisë së tiranit, ose përndryshe Allahu i Lartësuar ua përngjan zemrat tuaja njëra-tjetrës dhe ju mallkon ashtu sikurse mallkoi Bijtë e Izraelit.” (Ebu Davud, Melahim, 17/4336)

Ashtu siç shprehet Imam Gazaliu: Të qëndruarit bashkë me jomyslimanët, gjynahqarët dhe neglizhentët, sjell njësim të mentaliteteve; njësimi i mentaliteteve transformohet në njësim të zemrave. E kjo situatë tregon zvarritjen e ngadaltë të njeriut drejt shkatërrimit.

Neglizhimi i detyrës së predikimit islam tek njerëzit shkakton dëme të pariparueshme në këtë botë dhe botën tjetër. Në lidhje me këtë të vërtetë Ebu Hurejre (r.a.), transmeton:

Ditën e Kiametit një njeriu i afrohet një njeri i panjohur dhe e kap nga gryka. Njeriu habitet dhe i thotë:

“Çfarë kërkon unë? Unë nuk të njoh fare!”

Njeriu që e ka sulmuar ankohet me këto fjalë:

“Kur ishin në Tokë, ti më ke parë duke bërë gabime dhe punë të këqija, por nuk më paralajmërove, nuk më pengove.” (Mundhiri, et-Tergib ve’t-Terhib, Bejrut 1417, III, 164/3506; Rudani, Xhem’u’lfevaid.)

Personi që do të predikojë islamin duhet të jetë i pajisur me dituri, moral dhe sjellje të mira. Nuk mund të përfytyrohet një predikues islam injorant, sepse një i tillë nuk mund të shpëtoje nga gabimi as në metodë as në përmbajtje. Prandaj kjo rrugë ka nevojë për dituri dhe atmosferë shpirtërore.

Nga ana tjetër, çdo besimtar në rolin e predikuesit duhet fillimisht të formojë personalitetin e tij, pasi ruga më ndikuese për t’i udhëzuar njerëzit në rrugë të drejtë është të qenurit një shembull konkret i drejtësisë, mirësisë, bukurisë dhe largpamësisë. Nga kjo pikëpamje peygamberët kanë qenë modele të shkëlqyera në popullin e tyre në të gjitha aspektet e jetës. Nisma e predikimit nga një person që nuk

është i pjekur shpirtërisht është një lidhje e kotë dhe një gabim i madh njëkohësisht. Një person i tillë në vend që t'i bëjë mirë e dëmton islammin dhe bëhet shkak për t'i larguar njerëzit nga islami.

Siç thotë Aliu (r.a.) “Hija e shkopit të shtrembër është e shtrembër” pra nga e shtrembra nuk del e drejta.

Allahu në lidhje me mënyrën e predikimit në Islam thotë:

“Thirr në rrugën e Zotit tënd me mençuri dhe këshillë të bukur dhe diskuto me ata në mënyrën më të mirë!” (Nahl, 125)

Aliu (r.a.), shprehet:

“Njerëzve, tërhiquni vërejtjen me fjalë të urta që i bëjnë të mendojnë. Kjo, do t'i qetësojë zemrat e tyre.”

“Qetësojini shpirtat tuaj me fjalë dhe vepra të urta”

Ndërsa ftojmë njerëzit në udhëzim duhet të ndjekim një stil komunikimi të qartë dhe të kuptueshëm. Siç thotë Rrumiu: “Nuk ka rëndësi sa shumë di por sa kupton personi përballë.

Besimtari në rrugën e vështirë të predikimit duhet të jetë tolerant dhe i butë, në komunikim duhet të përdorë një gjuhë të ëmbël.

Një tjetër parim që duhet të ndjekë predikuesi është ndjenja e përgjegjësisë për shoqërinë dhe të vlerësojë njerëzit. Predikuesi asnjëherë nuk duhet ta nxjerrë nga mendja se njeriu është krijesa më e vyer dhe e çmuar e krijuar nga Zoti.

Tani, temat që përmendëm le t'i ilustrojmë me disa prej shembujve të pafund të historisë sonë.

Tablo të virtytshme

Aliu (r.a.) thotë:

“Pasi zbriti ajeti “Ti paralajmëroji (më parë) fafëfisn e afërt.”

(Shuara, 214), i Dërguari i Allahut (a.s.) më thirri dhe më tha:

“O Ali! Allahu i Lartë më urdhëroi t’i paralajmëroj farefisën e afërm. Kjo më shqetësoi shumë. Unë e di se kurdo që të nisem për t’ia hapur këtë çështje fisit, patjetër do të përballem me gjëra të papëlqyeshme. Prandaj kam ndenjur gjer tani i heshtur. Atëherë, më erdhi Xhebraili (a.s.) dhe më tha:

“O Muhammed! Po që se nuk do ta kryesh atë që të ka urdhëruar, Zoti yt ka për të të ndëshkuar!”

Dhe vazhdoi:

“O Ali! Na përgatit një enë me gjellë dhe vëri sipër dhjamë delesh. Sill edhe një enë me qumësht. Pastaj thirri bijtë e Abdyl-muttalibit që të flas me ta dhe t’ua kumtoj atë për të cilën jam urdhëruar!”

Aliu (a.s.) i gostiti ata me gjërat që kishte përgatitur me urdhër të Profetit. Ndërkaq, Ebu Lehebi i cili vuri re se me gjellën që do ta hante një njeri i vetëm, u ngopën dyzet vetë, tha:

“Për t’u çuditur! Shoku yt ju magjepsi me një magji të madhe! Ç’është e vërteta, ne s’kemi parë një magji si kjo e sotmja!”

Ai nuk i la rast Profetit që të fliste. Të gjithë ata që ndodheshin aty, u shpërndanë e shkuan.

Fjalët e Ebu Lehebit e rënduan shumë Profetin. Ai heshti dhe s’foli fare në atë kuvend. (Ibni Hanbel, I, 159; Ibni Ethir, el-Kamil, II, 62; Ibni Kethir, el-Bidaje, III, 88-89; Jakubi, II, 27)

Ndërkaq, ai vazhdoi ta kryejë detyrën pa u kushtuar rëndësi shqetësimeve me të cilat përballej në këtë drejtim. Të nesërmen i mbledhi përsëri të afërmit dhe prapë u përball me të njëjtat vështirësi por ai e vazhdoi kumtin me të njëjtin zell dhe seriozitet.

Nga kjo sjellje e Profetit (a.s.) kuptojmë që predikimi islam duhet të realizohet me durim, buzëqeshje dhe bujari. Sepse bujaria e zbut njeriun.

Profeti Muhammed (a.s.) i urdhëruar ta fillonte ftesën nga më të afërmit, një ditë, u ngjit në kodrën Safa dhe i bëri zë fisit Kurejsh. Edhe ata, duke iu përgjigjur thirrjes së tij, erdhën aty. I ngjitur mbi një shkëmb, i Dërguari i Allahut u tha kështu atyre:

“O Kurejshë! Sikur t’ju thosha se në rrëzë të këtij mali apo në luginën pas po kalojnë kalorës armiq që janë nisur për të rrëmbyer pasurinë tuaj, a do të më besonit mua?”

Dhe ata, pa u menduar fare, iu përgjigjën:

“Po, do të të besonim sepse gjer tani të kemi parë vetëm në të drejtë, sepse kurrë nuk dëgjuam të kesh gënjyer!”

Këtu, i Dërguari i Allahut (a.s.), para se të fillojë ftesën, bën një hetim personaliteti, sepse njerëzit admirojnë karakterin dhe pastaj binden. Edhe në ditët tona, është e detyrueshme që personat të cilët merren me kumtesën fetare, më parë të bëjnë me anë të të tjerëve hetimin dhe vlerësimin e personalitetit të vet, të jenë “Eminë” (të besueshëm) dhe “Besnikë”, ndershmëria e tyre të jetë e vërtetuar nga shoqëria. Habibi Nexhar që përmendet në suren “Ja-Sin”, e vlerëson kështu personalitetin e njerëzve të mirë që merren me kumtimin fetar:

“(O populli im!) Ndiqini këta persona të cilët s’kërkojnë ndonjë pagesë prej jush, sepse ata janë persona të orientuar në rrugë të drejtë!” (Ja-Sin, 21)

Në ajetin kur’anor, në të njëjtën kohë, shprehet domosdoshmëria që kumtesa të bëhet vetëm për hir dhe pëlqim të Allahut dhe që kumtuesit të jenë para të tjerëve të orientuar e në rrugë të drejtë!

I Dërguari i Allahut (a.s.), pasi mori këtë vërtetim prej të gjithë njerëzve të mbledhur aty pa përjashtim, ua bëri të ditur këtë të vërtetë hyjnore:

“Atëherë, unë po ju lajmëroj juve se para keni një ditë ndëshkimi të rëndë, se ata që nuk i besojnë Allahut, do të vihen nën atë ndëshkim të rëndë! Unë jam dërguar për t’ju ruajtur juve prej atij ndëshkimi të vështirë!”

O Kurejshë! Pozita ime para jush është si e atij njeriu i cili e dallon armikun dhe, duke pasur frikë se mos i shkakton dëm familjes së vet, vrapon menjëherë për ta lajmëruar.

O Kurejshë! Ju do të vdisni ashtu siç bini në gjumë. Dhe do të ringjallen ashtu siç zgjoheni prej gjumi. Pa dyshim, pasi të ngriheni prej varri, do të dilni para Allahut dhe do të jepni llogari për çdo veprim tuajin në këtë botë. Si përfundim, do të merrni shpërblimin e punëve të mira, të dobishme dhe të adhurimeve si dhe ndëshkimin e hidhur të punëve tuaja të këqija. Shpërblimi është një Xhennet i amshuar, po ashtu edhe ndëshkimi është një Xhehennem i amshuar!” (Buhari, Tefsir, 26; Muslim, Iman, 348-355; Ahmed, I, 281-307; Ibni Sa’d, I, 74, 200; Belazuri, I, 119; Semira ez-Zajid, I, 357-359)

Profeti nuk pa ndonjë kundërshtim të përgjithshëm nga të pranishmit për fjalët e tij. Vetëm i ungji, Ebu Lehebi, iu drejtua me fjalë të ashpra e fyese duke ia thyer zemrën Profetit (s.(a.s.)) me sjelljen e tij: “Hej, t’u thafshin duart! A për këtë na thirre këtu?”

Mbi këtë qëndrim të Ebu Lehebit, zbriti sureja “Tebbet”:

“Iu thafshin duart Ebu Lehebit dhe u thaftë në gjithçka! Nuk do ta ndihmojnë atë as pasuria dhe as fitimet e tjera. Ai, me siguri, do të hidhet në zjarrin me flakë të tërbuara, po ashtu edhe gruaja e tij, që mbart drutë e zjarrit, në qafën e saj do të ketë një litar prej fijesh palme.” (Mesed, 1-5)

Me këtë konsistencë dhe pjekuri ndjesore të arritur në sajë të favorit hyjnor, Profeti (a.s.) e vazhdoi kumtimin e fesë së drejtë me dëshirën pasionante për ta orientuar dhe sjellë në rrugë të drejtë tërë njerëzimin dhe vetëdija e zbatimit të këtij amaneti hyjnor që i ishte dorëzuar, e bëri atë kulmin e kulmeve. Ai i hodhi poshtë pa lëkundje të gjitha propozimet materiale të lidhura me këtë botë, të cilat do ta pengonin në kryerjen e detyrës dhe e konceptoi nënshttrimin dhe adhurimin ndaj Zotit mbi gjithçka. Kjo ngjarje që ka ndodhur në pe-

riudhën e parë të kumtesës profetike, e shpreh shumë bukur këtë të vërtetë.

Nëpërmjet Ebu Talibit, politeistët i dërguan fjalë Profetit (s.a) për t'i kërkuar që të hiqte dorë nga çështja e tij. Dhe Profeti (a.s.) i foli kështu të ungjit duke i dhënë edhe përgjigje kërkesës së politeistëve:

“O im ungj, vallahi, edhe sikur të ma vendosin diellin në dorën e djathtë dhe hënën, në dorën majtën për të hequr dorë nga kjo kauzë, unë prapë s’do të heq dorë nga kjo çështje! Ose Allahu i Lartë do ta përhapë atë në të gjithë botën, ose unë do të jap jetën në këtë rrugë!”

Pastaj Profetit (a.s.) i rrodhën lot. (İbn-i Hişâm, I, 278; İbn-i Kedhir, el-Bidaje, III, 96-97; İbn-i Ethir, el-Kamil, II, 64)

Për ta përhapur Islamin, ai shëtiste portë më portë, i përsëriste e i përsëriste fjalët e tij për Islamin dhe e vlerësonte dhe shfrytëzonte çdo rast. Ai s’dinte ç’ ishte lodhja dhe mërzitja! Edhe atyre që i silleshin me armiqësinë më të pamëshirshme, madje, ua përsëriste për herë të tëra të njëjtat të vërteta. Mugire bin Shube e tregon kështu një rast të vëzhguar nga ai vetë, që mund të bëhet shembull për këtë gjë:

Ndërsa unë me Ebu Xhehlin po kalonim nëpër një rrugicë të Mekës, u përballëm me të Dërguarin e Allahut.

Ai iu drejtua Ebu Xhehlit dhe i tha:

“O Ebul Hakem! Eja, lidhu me Allahun dhe Resulin e Tij dhe unë do t’i bëj lutje Allahut për ty!”

Ebu Xhehli i tha:

“O Muhammed! Siç duket, përsëri ke ndërmend ta zgjatësh gjuhën kundër perëndive tona, të na pengosh t’u falemi atyre, apo jo! Beto hem se, sikur ta dija se ato që thua janë të vërteta, do të lidhesha pas teje!”

Pasi i Dërguari i Allahut u largua prej nesh, Ebu Xhehli u kthye nga unë dhe më bëri këtë pohim:

“Vallahi, unë e di fort mirë se ato që thotë ai, janë të drejta e të vërteta!”

Më vonë, Ebu Xhehli pati treguar gjerë e gjatë se fakti që ai s’e pati shprehur besimin në atë kohë, kishte qenë pasojë e konkurrencës mes fiseve për epërsi, si dhe pasojë e zilisë dhe smirës. (Ibni Kethir, el-Bidaje, III, 113)

Një ditë, Resulullahu (a.s.), shkoi tek Ebu Xhehli dhe shokët e tij, të cilët ishin edhe armiq të tij më të egër. Ata thanë:

“O Muhammed! Vallahi, ne nuk të përgënjeshtrojmë. Ti për ne je jashtëzakonisht një njeri besnik (fjalëdrejtë, i besuar). Ne përgënjeshtrojmë vetëm ajetet që ke sjellë ti...”

Në lidhje me këtë, Allahu i Madhëruar zbriti këtë ajet fisnik:

“...Në të vërtetë, nuk je ti ai që po mohojnë ata, por keqbesësit po mohojnë shpalljet e Allahut.” (En`am, 33; Tirmidhi, Tefsir, 6/3064; Uahidi, Esab, fq. 219)

Kjo tregon se ata në ndërgjegjen e tyre e pranonin profetësinë e Muhamedit (a.s.), por e kundërshtonin atë, për shkak se ishin robër të dëshirave të tyre.

Profeti i pati bindur bashkëbiseduesit me rrugë të thjeshta, por efektive dhe mundësisht të pranueshme nga mendja e tyre pa u sforcuar. Shembullin më të bukur të kësaj e vërejmë gjatë pranimi të Islamit nga Husajni, i ati i Imranit (r.a.).

Kurejshët shkuan te Husajni të cilin e respektonin shumë, dhe i thanë:

“Bisedo me këtë njeri në emër tonë. Ai i përqesh perënditë tona, flet fjalë të këqija për ta!..”

Dhe shkuan së bashku gjer te porta e të Dërguarit të Allahut. Politeistët ndenjën në një vend pranë portës, kurse Husajni hyri brenda.

I Dërguari i Allahut u tha të pranishmëve:

“Hapini vend plakut!”

Djali musliman i Husajnit, Imrani, dhe shumë shokë të tij ndodheshin grumbull përreth Profetit (a.s.).

Husajni i tha Profetit (a.s.):

“Ç ‘janë këto që dëgjojmë prej teje? Na i kundërshton perënditë, na i shan e na i përqesh. Kurse yt atë pati qenë njeri i mençur, i lidhur pas fesë së etërve, njeri i mirë e i dobishëm!”

I Dërguari i Allahut ia ktheu me pyetje:

“O Husajn! Sa zotave u falesh ti?”

“Tetë zotave; shtatë në tokë e një në qiell!” - iu përgjigj Husajni.

“Kur të gjen ndonjë e keqe, kujt i lutesh?” - e pyeti Profeti.

“Atij që është në qiell!” - iu përgjigj Husajni.

“Kur të shkatërrohet malli e pasuria, kujt i lutesh?” - e pyeti Profeti.

“Atij që është në qiell!” - iu përgjigj Husajni.

Profeti e pyeti:

“Kur është vetëm njëri që u përgjigjet kërkesave të tua, pse ia bën ortak të tjerët Atij? A pandeh se, duke i falënderuar do t’i kënaqësh, apo ke frikë se mos të të bëjnë keq?”

“Asnjëra prej këtyre!” - iu përgjigj Husajni.

Husajni thotë kështu:

“E kuptova se me asnjëri si ai s’kisha biseduar gjer atë ditë!”

I Dërguari i Allahut (a.s.) i tha:

“O Husajn! Bëhu musliman që të shpëtosh!”

“Kam me vete edhe fisin dhe të afërmit. Ç’të them?” - e pyeti Husajni.

Profeti i tha: “Thuaj:

“O Zot! Të lutem drejtomë që ta përsos punën time! Dhe shtoma diturinë që do të më jepte dobi!”

Husajni e bëri këtë lutje dhe, pas pak, u bë musliman. Kur u ngrit në këmbë, i biri, Imran, nga gëzimi, e puthi në ballë, ia puthi duart e këmbët!

Përballë një pamjeje të tillë, i Dërguari i Allahut u prek dhe u përlot. Dhe tha:

“U përllota nga veprimet e Imranit! Kur i ati jobesimtarë hyri brenda, Imrani as u ngrit, as ia hodhi sytë. Por me të hyrë në Islam, ia dha hakun! Ja, nga kjo u preka!”

Kur Husajni deshi të largohej, i Dërguari i Allahut u tha sahabeve:

“Ngrihuni, përcilleni gjer në shtëpi!”

Kurejshët që e panë atë të dilte nga porta i shoqëruar nga një grup njerëzish, thanë:

“Edhe Husajni e la fenë tonë!”

Dhe u shpërndanë e ikën pa u takuar me të! (Ibni Haxher, el-Isabe, I, 337; Tirmidhi, Deavat, 69)

Profeti (a.s.) Husajnin e ftoi në fenë e bukur Islame përmes urtësi-ve, këshillave të vyera dhe moralit të lartë. Husajni përballë kësaj gjendje dhe atmosfere të mrekullueshme pranoi fenë islame menjëherë.

Aisheja (r.a.), thotë:

E pyeta Pejgamberin (a.s.): “A ke pasur ndonjë ditë më të vështirë se ditën e luftës së Uhudit, o i Dërguar i Allahut?”

Dhe Ai mu përgjigj kështu:

“Po, populli yt më ka përjetuar ditë shumë të vështira, kurse nga këto ditë më e vështirë dhe më e mundimshme ka qenë dita e Akabesë. Tjetër moment shumë i vështirë për mua ka qenë dita e Taifit, kur i kërkova Ibn Abdijalit mbrojtje nga kurejshët, por ai jo vetëm që refuzoi kërkesën time, por edhe nxiti njerëzit për të më qëlluar me gurë deri sa u mbulova me gjak. Në gjendje dëshpërimi të thellë mora rrugën e kthimit. Kur arrita në vendin e quajtur Karnu’tha- Thaealib, vura re që një re po më bënte hije. Kur pashë me vëmendje mu shfaq Xhibrili dhe tha:

‘Allahu i dëgjoi fjalët dhe refuzimin e popullit për të të mbrojtur Ty. Allahu ka dërguar engjëllin e maleve nën urdhrin për t’i dënuar.’

Pastaj engjëlli i maleve më bëri zë, dha selam dhe më tha:

‘O Muhamed! Zoti i dëgjoi fjalët e popullit tënd. Unë jam engjëlli i maleve. Allahu i lartë më dërgoi nën urdhrat e tua. Ç ‘dëshiron të bëj? Nëse dëshiron, ua hedh këto dy male mbi kokë.’

Atëherë, unë iu përgjigja:

‘Jo, unë dua nga Allahu që nga fisi i tyre të sjellë breza që të adhurojnë vetëm Allahun pa i shoqëruar shok Atij...’ (Buhari, Bedu’l-Halk, 7; Muslim, Xhihad,111)

Kjo sjellje e Muhamedit (a.s.), ndodhte sepse Ai dëshironte shpëtimin e gjithë njerëzimit, prandaj gjithmonë përhapte dashuri dhe dhembshuri.

Enes ibn Rafi nga Medina, bashkë me një grup të rinjsh kishte ardhur në Meke me qëllimin për të bërë një aleancë me fisin Kurejsh kundër fisit Hazreth. Kur Profeti (a.s.) mori vesh se kishin ardhur, menjëherë shkoi pranë tyre për të biseduar. Kur mori vesh për çfarë kishin ardhur i tha:

A t'ju tregoj për diçka më të mirë se kjo?

Çfarë është ajo thanë?

Profeti (a.s.) tha:

Unë jam i Dërguari i Allahut. Allahu më ka dërguar tek njerëzit për t'i ftuar në fenë Islame. Ju ftoj të adhuronit Allahu dhe të mos i bëni shok Atij. Allahu më ka zbritur libër.

Pasi i tha këto fjalë i tregoi për Islamin dhe u lexoi ajete kurano-re.

Nga mesi i tyre doli i riu Ijas ibn Muadhi dhe tha:

Shokë! “Ky propozim është shumë më i vlefshëm se ajo për të cilën kemi ardhur.” Por shokët e refuzuan dhe e detyruan të heshtë.

Kur u kthyen në Medine kishte shpërthyer lufta Buath. Pa kaluar shumë kohë Ijas ibn Muadh vdiq. Ndërsa ishte duke dhënë shpirt, të pranishmit vunë re se ai vazhdimisht bënte dhikër. Askush nuk kishte dyshim se ai vdiq si musliman. Sepse ai e kishte ndjerë thellë islamin kur kishte dëgjuar Profetin (a.s.). (Hakim, el-Mustedrek ale's-Sahihajn, Bejrut 1990, III, 199; Ahmed, V, 427.)

Profeti Muhamed (a.s.) nuk ua pati mbyllur portën e kumtimit Hebar ibn Esvedit, i cili duke hedhur vajzën e Tij, Zejneb, nga deveja që bërë shkaktar i vdekjes së saj, as Ikrimë ibn Ebu Xhehlit, që deri në çlirimin e Mekes nuk la të keqe pa bërë duke u sjellë krejt armiqësisht ndaj përhapjes së kësaj feje të ndritur, nuk ia ka mbyllur portën Vahshiut që bëri dëshmor xhaxhain e Profetit, Hamzanë, e as bashkë-

shortes së Ebu Sufjanit, Hintit, e cila e pati përçudnuar trupin e tij dhe kafshoi gjithë mllëf mushkëritë e dëshmorit të islamit, Hamzasë.

Abdullah bin Mes'ud (r.a.) tregon:

Shkova tek Profeti (a.s.). për vizitë kur ishte i prekur nga malaria dhe thashë:

“O i Dërguari i Allahut! Me të vërtetë ti qenke shumë sëmurë! Ai tha:

“Po, dhe kam dhimbje dhe vuajtje sa për dy veta.

Unë i thashë:

“Ndoshta është që të fitosh dy herë më shumë .”

Ai tha:

Po, ashtu është. Allahu (xh.sh.), i fal mëkatet e një myslimani kur atij i ngulet një gjemb apo për shkak të një shqetësimi më të madh. Mëkatet e atij myslimani bien si gjethet e një peme. (Buhari, Merda, 3, 13, 16, Myslim, Birr, 45.)

Profeti (a.s.) megjithëse i sëmurë nuk e la asnjëherë mësimin e të vërtetave hyjnore dhe edukimin e sahabëve. Kjo vinte si pasojë e ndjeshmërisë së tij ndaj edukimit dhe mëshirës që ndjente për ymetin e vet.

Nuk duhet harruar se të kumtosh dhe të mësosh fenë e Allahut, është një detyrë e shenjtë të cilën mund ta quajmë edhe profesion profetik. Profetët, të cilët ishin robërit më të zgjedhur të Allahut, kanë kaluar shumë vështirësi në këtë rrugë. Një nga ata është edhe Nuhi (a.s.) që ka ftuar plot 950 vjet njerëzit në fenë e vërtetë.

I biri merr nga dora babait shkopin dhe e qëllon Nuhin (a.s.) në kokë duke e gjakosur. Kurse Nuhi (a.s.) lutet:

O Zot! Nëse është mirësi udhëzoje përndryshe më jep durim derisa Ti të vendosësh për ta sepse Ti je gjykuesi më i mirë

Në Kuran jepet kjo tablo e predikimit të Shuajbit (a.s.):

Ai tha: “O populli im, mendoni pak! Nëse unë kam provë të qartë nga Zoti im, i Cili më ka furnizuar me begati të mira nga ana e Vet, a të mos ju udhëzoj në rrugën e drejtë?! Unë nuk dëshiroj të bëj atë, që jua ndaloj juve. Unë dëshiroj vetëm të përmirësoj atë që mundem. Ndërsa suktesi im varet vetëm nga Allahu. Tek Ai mbështetem dhe Atij i drejtohem.” (Hud, 88)

Me shprehjen kuranore të ajetit **“Unë nuk dëshiroj të bëj atë, që jua ndaloj juve”** kërkon të thotë që unë ju urdhëroj të bëni vetëm gjërat që bëj vetë. Nëse ju ndaloj diçka, unë vetë jam i pari që e braktis atë gjë.

Ndjeshmëria ndaj thirrjes dhe predikimit është një cilësi që Allahu e vlerëson shumë. Allahu e ka ndaluar rreptësisht dhe dënuar fort të urdhërosh të tjerët për mire dhe të harrosh veten.

Kurani thotë:

“Vallë, a i urdhëroni njerëzit që të bëjnë të mira e veten po e harroni, ju që lexoni Shkrimet?! A nuk arsyetoni?” (Bekara, 44)

O besimtarë, përse thoni atë që nuk e bëni? Është shumë e urreyer për Allahun të thoni atë që nuk e bëni! (Saff, 2-3)

Profeti (a.s.) dërgoi në Aleksandri Hatib ibn Ebi Belta. Në kthim Mukavkis i dha me vete disa dhurata për Profetin (a.s.) midis tyre edhe Maria me vëllain e vet. Hatibi rrugës i tregoj për fenë islame dhe ata e

pranuan. Pra Hatibi (r.a.) nuk priti deri sa të mbërrinin në Medine për t'ia treguar Profeti (a.s.) fenë por e shfrytëzoi mundësinë në rastin e parë për t'i komunikuar njerëzve fenë. (İbn-i Sa'd, VIII, 212)

Të gjitha sjelljet e sahabëve ishin të përqendruara për të fituar dashurinë e Allahut. Prandaj të gjitha mundësitë i shfrytëzuan për të lartësuar fjalën e Allahut. Gjëja më e lumtur në botë për ta ishte të përçonin fjalën e Allahut dhe Tevhidin tek njerëzit. Një sahabi që ishte dënuar me vdekje kur i kërkuan të thotë fjalën e fundit tha: më jepni tre minuta kohë. Duke falënderuar për kohën e dhënë tha: Në këto tre minuta ndoshta të tregoj ty për të vërtetat e Tevhidit dhe bëhem shkak për të hyrë ti në Islam.

Zelli i Fatih Sulltan Mehmetit në rrugën e Allahut pa u mposhtur nga shqetësimet dhe vështirësitë, si dhe shërbimi ndaj muslimanëve, përbën një model shembullor.

Ai kishte dalë në fushatën kundër Perandorisë Bizantine të Trabzonit. Për t'iu afruar qytetit nga shpina, kalohej nëpër një terren malor dhe pyjor të dendur. Disa herë, spatarët ecnin para duke hapur rrugëkalimin. Në një vend ku rruga ishte e keqe, kali i sulltanit rrëshqiti. Duke u përpjekur për t'iu mbajtur në një shkëmb, sulltanit iu përgjakën duart. Zonja Sara, nëna e Hasan Uzunit, e cila e shoqëronte sulltanin, duke menduar se ishte pikërisht çasti i përshtatshëm për atë që bluate ndërmend, iu drejtua sulltanit me këto fjalë:

“O bir, je sundimtar e bir sundimtari! Je një sovran i madh! A ia vlen të heqësh kaq shumë vështirësi për një kala të vogël si Trabzoni?”

Hasan Uzuni kishte pasë lidhur miqësi me Perandorinë Bizantine të Trapzonit, prandaj ia kishte dërguar nënën sulltanit me lutje që të hiqte dorë nga ajo fushatë. Megjithëse i kish duart plot gërvishtje, Fatihu e drejttoi trupin dhe iu përgjigj kështu asaj:

“O nënë e moshuar! A s’e di ti se kjo që mbajmë në dorë është shpata e fesë islame? Mos pandeh ti se të gjitha këto mundime që po heqim janë për një copë tokë të thatë! Ta dish se të gjitha përpjekjet tona janë për t’i shërbyer fesë së Allahut! Për t’i futur një-rëzit në rrugë të drejtë! Për të mos na u nxirë fytyra kur të dalim nesër para Allahut! Po qe se kemi në dorë mundësitë e kumtimit dhe lartësimit të vlerës së Islamit dhe parapëlqejmë rehatinë e trupit duke iu shmangur disa mundimeve, a do të mund të na thuhet neve gazinj, fitimtarë? Po të mos e çojmë Islamin te mohuesit, po të mos u bëhemi pengesë veprimeve të tyre shkatërruese, me ç’fytyrë do të dalim para pranisë hyjnore?”

Ndërsa i tregojmë njerëzve fenë duhet që të interesohemi edhe për nevojat e tyre, veçanërisht për ata që hyjnë rishtazi në fe të cilët mund të përballen me vështirësi të ndryshme në fillim. Në këtë periudhë ata mund të kenë nevojë materiale dhe shpirtërore. Të parët tanë të cilët kanë qenë shumë të ndjeshëm në lidhje me këtë kanë konkretizuar në mënyrën më të bukur këtë gjë.

Në perandorinë Osmane, ditën e Xhuma ku merrnin pjesë dhe muslimanët e rijnë, atyre u jepe 50 akçe secilit. Edhe në kohën tonë një person që hyn në Islam përballlet me kundërshtimin e familjes dhe shoqërisë. Prandaj duhet t’i ndihmojmë dhe t’i sigurojmë jetesë personave me nevojë.

Detyra jonë si besimtarë është të vazhdojmë predikimin dhe komunikimin e Islamit tek të tjetër në çdo moment dhe rast pa u dorëzuar, pa u mposhtur dhe pa u mërzhitur. Kurse përfundimi dhe suksesi i përket Allahut.

Allahu i ka bërë përgjegjës muslimanët për veten, familjen dhe të tjerët. Urdhëresën për mirë dhe ndalesën për të keqen e ka bërë urdhër për çdo musliman. Dhe i ka premtuar që ata që e realizojnë në

formën më të mirë të mundshme këtë detyrë, do të kenë shpërblime dhe lumturi në këtë botë dhe botën tjetër. Në të kundërt, lënia pas dore e predikimit është një dëm i madh i cili rrezikon jetën tonë në botën tjetër.

a. Modeli shembullor

Për të arritur një rezultat pozitiv në rrugën e predikimit mbi të gjitha duhet një karakter dhe personalitet shembullor. Sepse të vërtetat që nuk jetohen dhe nuk konkretizohen në sjellje dhe veprime nuk mund të kenë ndikim mbi personat e tjerë. Mendimet që nuk jetësohen janë të destinuara të vdesin në faqet e librit.

Shërbimi më i madh që mund t'i bëjë një besimtar Islamit është të bëhet një shembull model në jetën e tij. Sepse nëse nuk përputhet teoria me praktikën mundësia për t'i bindur njerëzit është zero.

Allahu na ka urdhëruar që fjalët dhe veprat të mos bien në kundërshtim me njëra-tjetrën. Profeti (a.s.) në lidhje me këtë thotë:

Një person do të hidhet në Xhehenem ditën e gjykimit, të cilit do të fluturojnë zorrët prej barku dhe në atë gjendje shndërrohet në një kafshë që rrotullon gurin e mullirit. Banorët e Xhehenemit mblidhen rreth tij dhe i thonë:

Ç'është kjo gjendja jote kështu? Ti kur ishte në dynja urdhëroje për mirë dhe ndaloje nga e keqja.

-Po, urdhëroja për mirë por nuk i veproja veta, ndaloja nga e keqja por i bëja vetë. U përgjigjet ai. (Buharî, Bed'u'l-Halk, 10)

Përfundimi i atyre që harrojnë veten ndërkohë që këshillojnë të tjerët është shumë i dhimbshëm. Së pari duhet të zbukurojmë dhe stolisim jetën tonë me atë që kemi mësuar. Njerëz të tillë kur i shikon të kujtojnë Allahun. Kur sahabët e pyetën Profetin (a.s.) se kush janë miqtë e Allahut ? tha

Kur njerëzit i shohin ata, menjëherë u kujtohet Allahu.” (Hej-themi, X, 78)

Këtu dua të përcjell një ngjarje interesante në lidhje me atë që thamë.

Po ktheheshim nga Bursa për në Stanboll së bashku me babain dhe Sami efendinë. Në qytezën e Jalovës u futëm në radhë për të hipur në traget. Personi që ishte përgjegjës për të rregulluar radhën e makinave shikoi me vëmendje Babain dhe Sami efendinë që ishin ulur në sendiljet mbrapa. Punonjësi që në ditë shikonte me mijëra njerëz mbeti u habitur. Pastaj u afrua afër xhamit të makinës dhe pasi mori frymë thellë tha:

Sa e çuditshme! Ka fytyra si engjuj... ka fytyra si të Nemrutit...”

Shkurtimisht gjuha më e mirë për të predikuar islamin është të bëhemi model shembullor në sjellje, veprime dhe fjalë. Kjo është një gjuhë e heshtur por e mbushur me urtësi dhe mësim mbresëlënës. Nuk ka njeri dhe popull që nuk e njeh këtë gjuhë. Nuk ka asnjë njeri që t’i flitet me këtë gjuhë dhe të mos e kuptojë atë. Kjo gjuhë është e pagabueshme, është e thjeshtë, e bukur, e rrjedhshme, e urtë dhe mbresëlënëse

Tablo të virtytshme

Profeti (a.s.) gjatë gjithë jetës ka bërë një jetë të thjeshtë dhe gjatë gjithë jetës ishte shembull dhe model i përkryer në predikimin Islam.

Kur Profeti (a.s.), u kthye tejet i shqetësuar nga shpella Hira dhe tha:

“O Hatixhe! Kush do të më besojë mua?”, ajo grua e bekuar iu përgjigj me këto fjalë:

“Vallahi, Allahu kurrë s’ka për të të turpëruar ty, s’ka për të të lënë të biesh në dëshpërim. Sepse ti kujdesesh për të afërmin, merr mbi vete barrën e atyre që s’janë të aftë ta kryejnë punën. Ti

i jep të varfrit dhe i përfton atë që askush s'mund t'ia përftojë! Ti e pret dhe e respekton mikun. Ti u jep ndihmë njerëzve në fatkeqësitë që pësojnë në rrugën e së Vërtetës! Ti flet drejt dhe e ruan amanetin. Morali yt është shumë i bukur!” (Buhari, Bedu'l-Vahj, 1; Ibni Sa'd, I, 195)

Këto janë vetëm një pjesë shumë e vogël e çlirimit të zemrave nga ana e Profetit (a.s.) përmes modelit shembullor. Ai ishte mëshirë dhe model për gjithë njerëzimin.

Edhe ky shembull i cili tregon se ftuesi duhet t'i zbatojë së pari në jetën e vet dhe para të gjithëve ato gjëra që thotë. Kur sundimtarit të Ummanit, el-Xhulendi, i shkoi letra ftuese e të Dërguarit të Allahut, ai kërkoi të dhëna mbi jetën e Profetit dhe, pasi i mori të dhënat që kërkonte, tha kështu:

“Allahu ma mundësoi ta njoh këtë pejgamber pa shkrim e këndim. Ai s'urdhëron asnjë të mirë pa e zbatuar vetë më parë dhe asnjë të keqe s'e ndalon para se ta ketë lënë vetë më parë! Ai patjetër do të dalë fitues, nuk do të pengohet dot, patjetër do t'ia dalë në krye, nuk do të lihet në ngushticë. Ai është i besës dhe e mban fjalën e dhënë! Unë e pranoj pa lëkundje se ai është profet!”

Dhe u bë musliman! (Ibni Haxher, el-Isabe, I, 262)

Profeti (a.s.) kur urdhëronte diçka së pari e zbatonte vetë atë duke u bërë kështu shembull, pastaj besimtarët duke parë atë dhe entuziazmin e tij në adhurim përpiqeshin me gjithë zemër për ta ndjekur. Kjo ishte metoda më e bukur e edukimit. Kjo në të njëjtën kohë ishte edhe argumenti kryesor që tregonte vërtetësinë e kësaj feje. Kur vinte një urdhëresë, menjëherë e zbatonte vetë i pari, kur vinte një ndalesë menjëherë largohej prej saj, kur vinte një këshillë së pari e merrte vetë në konsideratë, nga dënimi i Allahut u frikësonte më shumë se gjithë të tjerët, kur Allahu i përgëzonte me mëshirë, ishte i pari që shpresonte prej saj...

Malik ibn Huvejrís (r.a.), tregon:

“Bashkë me disa të rinj vërsnikë, shkuam për të qëndruar nja njëzet ditë pranë të Dërguarit të Allahut . Ai ishte shumë i mëshirshëm dhe i butë. Kur e kuptoi se neve na kishte marrë malli për familjen, na pyeti se kë kishim lënë në shtëpi. Ne i treguam dhe ai tha:

«Kthehuni tek familjet tuaja dhe qëndroni mes tyre. Mësojini atyre gjërat e nevojshme dhe u thoni ato që duhen thënë!»

Ai na tha edhe shumë gjëra të tjera, një pjesë të të cilave i kujtoj ende, e një pjesë nuk i mbaj mend. Më pas vazhdoi:

«Falni namaz, ashtu siç më keni parë mua të falem! Kur të vijë koha e namazit, njëri prej jush të thërrasë ezanin, ndërsa më i moshuari prej jush të fali namazin!» (Buhari, Ezan, 18.)

Pra siç vihet re lehtësisht Profeti (a.s.) ishte model konkret i sahabëve, ai i kishte mësuar atyre si të jetohet feja pastaj i kishte urdhëruar ata të ktheheshin tek populli dhe njerëzit e tyre për të predikuar islamin me jetën e tyre. Sepse metoda më e mirë për të ndikuar mbi njerëzit është modeli shembullor.

Lidhur me rrezikun në vonesën e faljes së namazit, Resulullahu (a.s.), tërheq vëmendjen në këtë mënyrë:

“Në kohën e parë të namazit është pëlqimi i Allahut, ndërsa në kohën e fundit është falja e Tij.” (Tirmidhiu, Salat, 13/172.)

I Dërguari i Allahut (a.s.), këtë virtyt që ia këshillonte Umetit, pikësëpari e jetonte vetë, sepse atij i pëlqente shumë ta falte namazin menjëherë sapo të hynte koha, kudo dhe sido të gjendej.¹

Një nga shembujt e kësaj është edhe:

1. Shih. Buhari, Salat, 48.

Profeti (a.s.) gjatë një udhëtimi, ndërsa ishte mbi deve, filloi një shi i madh, i cili e ktheu gjithë vendin në një batac balte. Ndërkohë kishte ardhur koha e namazit. Profeti (a.s.) urdhëroi muezinin të thirrte ezanin, muezini thirri ezanin dhe ikametin. Profeti (a.s.) i udhëhoqi sahabët në namaz pa zbritur nga deve. Në sexhde përuleshin pak më shumë se në ruku. (Ahmed, IV, 173-174)

Nëna jonë Aishja (r.a.), ka thënë:

“Allahu i Madhëruar e mori Resulullahun (a.s.), pranë Vetes, pa e vonuar as dy herë namazin deri në kohët e fundit.” (Tirmidhiu, Salat, 13/174; Ahmedi, VI, 92.)

Pra vetëm njëherë ka mbetur i detyruar ta vonojë namazin, përveç atij rasti gjithmonë e ka falur në fillim të kohës së namazit.

Profeti ynë, Krenaria i Gjithësisë, i cili qe bërë në këtë mënyrë shembull në kryerjen e adhurimeve, edhe në braktisjen e haremeve, qe bërë kriter praktik. Duke kumtuar ndalimin e përdorimit të floririt për meshkujt, ia pati treguar xhematit unazën e artë në gisht dhe u pati thënë:

“Unë e vija këtë unazë dhe vetullën e saj e ktheja nga brenda!” Pastaj e pati hequr, e pati hedhur dhe pati thënë: “Vallahi, s’kam për ta vënë më!” (Buhari, Ejman, 6)

Islami ia ka ndaluar burrave unazën e arit dhe të ngjashmet. Sepse Allahu kërkon prej nesh që gratë të ruajnë cilësinë femërore kurse burrat cilësinë burrërore. Siç tregohet edhe në shembullin e mësipërm, Profeti (a.s.) për të komunikuar një ndalesë së pari e zbatoi vetë, pra u bë vetë shembulli konkret i zbatimit të ndalesës. Rruga më e mirë për të ftuar njerëzit në fenë e Allahut është pasqyrimi i besimit në sjelljet, veprimet dhe moralin tonë.

Nevoja e njeriut për model është e natyrshme prandaj ata do ta gjejnë një model të mirë apo të keq. Prandaj njerëzit që janë modele duhet të jenë shumë të kujdesshëm në veprimet dhe sjelljet e tyre si domos në çështjet fetare, sepse gabimin më të vogël në këtë çështje e vuan gjithë shoqëria. Mund të bëhet shkak për të devijuar dhe larguar njerëzit nga feja.

Një ditë, Ebu Hanife has një fëmijë që po ecte përmes baltës. Duke i buzëqeshur me mëshirë dhe dhembshuri, i tha:

- O bir, ki kujdes, të mos rrëzohesh!

Me sytë që i shndrisnin nga zgjuarsia, fëmija u kthye nga imami dhe i dha këtë përgjigje befasuese:

- O imam, rrëzimi im është i thjeshtë se, po të rrëzohem, dëmtohem vetëm unë! Në fakt, ju duhet të keni kujdes, sepse, po ju rrëshqiti këmba juve, ka për t'u rrëshqitur edhe atyre që vijnë pas jush dhe do të rrëzohen e pastaj për t'i ngritur në këmbë të gjithë ata, do të jetë shumë e vështirë!

Imami, që mbeti i mahnitur dhe admirues ndaj fjalëve të fëmijës, nisi të qante dhe u tha kështu nxënësve:

- Po qe se në një çështje ju arrini ndonjë provë apo argument më të fuqishëm, mos më ndiqni në atë çështje. Ky është në Islam treguesi i përkryerjes. Dashuria dhe besnikëria që keni ndaj meje vetëm në këtë mënyrë le të dalë në shesh!..²

Omer ibn Abdulazizi ishte një nga personalitetet më të shquara për sa i përket të qenurit model konkret për njerëzit e tjerë. Një nga ngjarjet interesante të tij është edhe kjo:

Një natë vonë, trokiti në derë një nga vezirët.

2. Shih: İbn-i Abidin, Hashijetu İbn Abidin, Damask 2000, I, 217-219.

Kalifi i thotë:

Cili është shkaku që ke ardhur kaq vonë?

Erdha të diskutoj një çështje të domosdoshme, ia kthen veziri.

Kalifi i thotë:

Nuk kam dhomë tjetër me kandil, nga thesari marr vaj sa për një kandil. Prandaj urdhëro, bisedojmë këtu.

Veziri i thotë:

A mund ta marrim vajin që kemi për të përdorur nesër në mbledhje?

Po, thotë Kalifi, dhe shkruan një shkresë për sekretarin e thesarit.

Veziri e dërgon shkresën tek sekretari i thesarit, pasi e lexoi i thotë vezirit:

Kjo shkresë është vetëm për nesër, nuk mjafton, duhet edhe një shkresë tjetër e firmosur nga kalifi që tregon se do të dalë nesër në mbledhje.

Përballë kësaj situate veziri merr vaj nga shtëpia e vet dhe me gjithë kandil shkon përsëri tek kalifi. Pasi diskutuan gjatë e gjërë për çështjen në fjalë, veziri i thotë:

Zotëri, siç duket ajo që merrni nga thesari i shtetit nuk ju mjafton. Do ishte më mirë si kur të rritnim pagën në mënyrë që të lesh diçka edhe për fëmijët pasi të vdesësh.

Kalifi përballë kësaj oferte dha këtë përgjigje mbresëlënëse:

Nëse fëmijët e mijë do të jenë të devotshëm nuk frikësohem se do të bien në vështirësi sepse Allahu thotë në Kuran: **Në të vërtetë, Mbrojtësi im është Allahu, i Cili ka zbritur Librin dhe kujdeset për të mirët.** (Araf, 196)

Pra Allahu është vetë mbrojtësi dhe kujdestari i njerëzve të mirë dhe të devotshëm prandaj nuk kam asnjë arsyeje për t'u shqetësuar. Nëse nuk do të jenë të devotshëm por do jenë të shthurur, në lidhje

me këtë Kurani thotë: **“Mos e lini në dorë të të paaftëve mendërisht pasurinë tuaj...”** (Nisa,5) Përderisa është kjo ndalesë nuk kam si t'i lë trashëgimi fëmijëve të mi të paaftë.³

Omeri ibn Abdulazizi kur u bë kalif ndryshoi edhe sjellja ndaj fëmijëve të vet. Kur erdhën njerëzit për t'i dhënë besën, nga turma e madhe e njerëzve, djali i tij Abdulmeliku grisi rrobën. Kur e pa Abdulazizi i tha:

Bir! Qepe rrobën sepse ndoshta qysh sot nuk do të kesh më rrobë tjetër përveç kësaj, prandaj ruaje mirë.

Omer ibn Abdulazizi, çdo natë vizitonte vajzat, interesohej dhe bisedonte me ta, pastaj shkonte për të fjetur. Një natë kur shkoi tek ato, vajzat duke mbajtur gojën të mbyllur me duar hapën derën. Omer ibn Abdulazizi kur e pyeti kujdestarin sepse e mbajnë gojën mbyllur tha:

Nuk kishin çfarë të hanin tjetër përveç thjerrëzave dhe qepëve, në mënyrë që të mos ju shqetësojnë, e mbajnë gojën mbyllur.”

Kjo thjeshtësi dhe modesti e vajzave e përloti Omeri ibn Abdulazizin dhe iu drejtua vajzave duke u thënë:

“Bijat e mia! Do të ishte një përgjegjësi e madhe për mu nëse do të kërkonit ushqime dhe mirësi të ndryshme të kësaj bote.”

“Një prej halifeve Emevit, Uelid bin Abdulmelik, ishte shumë i dhënë pas ndërtesave të bukura. Po ashtu, edhe populli e ndoqi atë në këtë pasion. Madje, nëpër mbledhje diskutohej vazhdimisht për çështjet e ndërtimit. Ndërsa Sulejman bin Abdulmeliku ishte shumë i dhënë pas ushqimeve. Për rrjedhojë, edhe njerëzit në kohën e tij e shpërdoronin kohën duke folur për ushqimet dhe pijet. Kurse Omer bin Abdulazizi, ishte njeri i devotshëm dhe asket. Në kohën e tij, po-

3. Ebu'l-Ula Mardin, Huzur Dersleri, İstanbul 1966, II-III, 769-770.

pulli hyri në rrugën e adhurimeve dhe bindjes ndaj Allahut. Madje, ata vazhdimisht e pyesnin njëri-tjetrin në formë këshille: «Çfarë lutjesh ke bërë këtë natë? Sa ajete ke mësuar përmendësh prej Kur'anit Fisnik? Sa ditë ke agjëruar këtë muaj? Sa të varfërve, të sëmurëve apo jetimëve u ke gëzuar zemrat?»⁴

I urti dhe dijetari Abdullah ibn Mubarek, kishte udhëtuar me një person me vese të këqija. Kur ata u ndanë në fund të udhëtimit, Abdullah ibn Mubareku nisi të qajë me dënësë. Miqtë e tij që u çuditën me këtë, e pyetën se përse po qante. Ai mik i Zotit me shpirt të butë, mori frymë thellë dhe me sy të lagur tha:

“Edhe pse udhëtova për një kohë të gjatë me bashkudhëtarin tim, nuk arrita t’ia ndreqë dot veset e tij të këqija dhe nuk e zbukurova dot moralin e tij! Mendoj; a mos vallë për shkak të të metave të mia nuk i bëra dobi atij? Nëse ai nuk u drejtua për shkak të gabimeve dhe të metave të mia, si do të vejë halli im nesër (para Allahut)?” Dhe vazhdoi të qajë !

Pra, njerëzit janë të prirur të mësojnë duke vëzhguar. Nëse u del një model i bukur përpara, menjëherë fillojnë ta ndjekin. Prandaj është shumë e rëndësishme që kur të predikojmë Islamin dhe moralin e lartë islam, të bëhemi shembuj konkret duke e jetuar atë që predikojmë. Vepra sipas asaj që kemi mësuar ka shumë më tepër impakt se fjalët bosh. Prandaj njerëzit me sjelljet e tyre kanë pasur më shumë ndikim sesa njerëzit që kanë bërë vetëm teori.

Të qenurit shembull në predikimin islam së pari është në dobi të vetë personit sepse e shpëton nga një përgjegjësi e madhe. Sepse njeriu që predikon gjëra që nuk i vepron vetë, do të dënohet ashpër në ditën e gjykitimit.

Duhet të jemi të vetëdijsëm që Allahu i sprovon në sinqeritet njerëzit për gjithçka që flasin dhe shkruajnë. Ata që nuk veprojnë sipas asaj të kanë mësuar janë gjithmonë ballë përballë me frikën për ta humbur këtë provim.

b. Gjuha e ëmbël

Allahu kërkon prej nesh të jemi fjalë ëmbël, të urtë, të butë, të drejtë, të qartë dhe zemërmirë.

Thuaju, robërve të Mi, që të flasin atë që është më e mira. Në të vërtetë, djalli mbjell ngatërresa ndërmjet tyre. Vërtet, djalli është armik i hapët i njeriut. (Isra, 53)

Nuk ka gjë që e zbut më shumë zemrën se fjala e ëmbël. Fjala e urtë; *Gjuha e ëmbël nxjerr gjarprin prej urime*” shpreh më së miri këtë ndikim të gjuhës. Zotërimi i një gjuhe të ëmbël është shumë i domosdoshëm në predikimin e islamit të tjerëve. Gjuha e ëmbël është kusht në veprimtarinë e predikimit.

Në shumë ajete dhe hadithe inkurajohet që predikimi islam të realizohet me një gjuhë të ëmbël dhe të butë. Allahu e urdhëron Musain (a.s.) t’i flasë me një gjuhë të ëmbël Faronit i cili i kishte kaluar të gjitha kufijtë.

“Flitini atij fjalë të buta, se ndoshta kujtohet a frikësohet.” (Ta Ha, 44)

Nga ajeti kuptohet qartë se si duhet të komunikojmë me njerëzit e tjerë. Përderisa urdhëron të flitet butë me Faronin, imagjinoni vetë se si duhet të flitet me njerëzit e tjerë.

Edhe sukcesi i Profeti (a.s.) në predikim lidhet me butësinë dhe tolerancën ndaj njerëzve. Allahu butësinë dhe virtytin e Profetit (a.s.) e shpreh në këtë mënyrë:

“Në sajë të mëshirës së Allahut, u solle butësisht me ta (o Mu-

hamed). **Sikur të ishe i ashpër dhe i vrazhdë, ata do të largoheshin prej teje. Prandaj falua atyre gabimin, kërkoi falje Allahut për ata dhe këshillohu me ata për çështje të ndryshme.**” (Ali Imran, 159)

“Tashmë ju ka ardhur një i Dërguar nga gjiri juaj. Atij i vjen rëndë për gjynahet që bëni ju, jua dëshiron të mirën me gjithë zemër që ju të shkoni rrugës së drejtë dhe është i butë e i mëshirshëm me besimtarët.” (Teube, 128)

Profeti (a.s.) thotë:

*Allahu ashtu si më ka urdhëruar të plotësoj detyrimet më ka urdhëruar edhe të kultivoj në zemrat e njerëzve dashuri duke u folur ëmbël dhe duke ushqyer dashuri dhe mëshirë për ta.*⁵

Dhunun Misri ka thënë:

“Është nga shenjat e besimit të përpiqesh të komunikosh më një gjuhë të butë dhe të ëmbël me njerëzit, qofshin edhe injorantë dhe jotolerantë.”

Krahas stilit të ëmbël të gjuhës është shumë i rëndësishëm edhe sinqeriteti. Fjala e urtë e shpreh shumë bukur këtë të vërtetë.

“Fjala që del nga zemra shkon tek zemra”.

Përsëri në lidhje me këtë Rrumiu thotë:

Ai që nuk ka zemër dhe fjalë edhe sikur të ketë njëqind gjuhë përsëri konsiderohet memec.”

Fjalët që dalin nga një zemër e sinqertë dhe kanë një stil të ëmbël janë prej shenjave të pjekurisë shpirtërore të besimtarit. Kjo pjekuri kërkon që të tregohemi tolerantë dhe falës ndaj njerëzve të vrazhdë dhe gabimeve të tyre. Të zotërosh një gjuhë të ëmbël dhe të butë është shumë e vështirë por në të njëjtën kohë është rruga më e begatë për të arritur rezultate pozitive.

Tablo të virtytshme

Morali profetik, nxit gjithmonë të jesh i mëshirshëm, i mirësjellshëm, delikat dhe zemërbutë. Për këtë arsye, njerëzve të vrazhdë që vinin nga shkretëtira dhe bërtisnin vazhdimisht, “O Muhammed! O Muhammed!”, i Dërguari i Allahut (a.s.), i drejtohej çdo herë me një mënyrë të butë duke ju thënë, “*Urdhëroni, çfarë dëshironi?*”⁶

Aisheja (r.a.) tregon:

“Nuk ka pasur njeri me moral më të bukur se Profeti Muhamed (a.s.). Sa për të dhënë një shembull të vogël të mirësjelljes së tij, mund të përmend faktin se cilitdo sahabiu apo anëtar i familjes, që kërkonte diçka prej tij, ai i përgjigjej menjëherë pozitivisht me fjalën “Urdhëro!” Për shkak të këtij morali të lartë që zotëronte, Allahu i Lartësuar shpalli ajetin fisnik: **“Ti je me virtyte madhore.”** (Kalem, 4) (Vahidi, Esbab, fq. 463)

Sahabi Ebu Hurejre (r.a.) përcjell një ngjarje të tillë:

Një beduin kishte urinuar në xhami. Sahabet ndërhyjnë menjëherë në mënyrë të vrazhdë. Atëherë, Profeti (a.s.) u tha:

“Lëreni njeriun në hallin e vet dhe hidhni një kovë ujë aty ku ndyu. Ju jeni dërguar për të lehtësuar, jo për të nxjerrë vështirësi!” (Buhari, Vudu, 58, Edeb, 80)

Pastaj Profeti (a.s.) i tregoi për rëndësinë dhe edukatën e xhamisë.

“Gjatë hixhretit, i Dërguari i Allahut (a.s.) arriti tek ne bashkë me Ebu Bekrin (r.a.). Atë kohë, një vajzë e Ebu Bekrit bënte punën e

6. Shih. Muslim, Nuzur, 8; Ebu Daud, Ejman, 21/3316.

mëndeshës tek ne. I Dërguari i Allahut (a.s.) dëshironte të arrinte në Medinë nga rruga e shkurtër. Ne i thamë:

“Kjo është rruga Gair e vahut Rekube. Këtu janë dy hajdutë të njohur si Muhanan (të poshtrit) nga fisi Eslem. Po deshe, po shkojmë ne tek ta.”

I Dërguari i Allahut (a.s.) urdhëroi:

“Ti çona ne tek ta!”

Atëherë, u vumë në rrugë. Pasi kapërcyem Rekuben dhe dolëm në krye të teposhtës, njëri nga hajdutët i tha shokut:

“Ky person është jemenas.”

Profeti i thirri pranë ata, u foli për Islamin dhe u kërkoi të bëheshin muslimanë. Dhe ata u bënë muslimanë. Kur i Dërguari i Allahut (a.s.) i pyeti se si quheshin, ata i thanë:

“*Ne jemi Munahan (dy të poshtrit)! ”*

Atëherë, i Dërguari i Allahut (a.s.) u tha:

“*Përkundrazi, ju jeni Mukreman (dy të nderuarit)! ”*

Dhe i urdhëroi të shkonin para në Medinë si lajmëtarë. (Ahmed, IV, 74)

Ibn Omeri (r.a.) thotë:

Mora pjesë në një betejë. Një pjesë e ushtarëve u larguan nga beteja, midis tyre isha edhe unë. Kur u larguam nga ushtria thamë:

“*Çfarë do të bëjmë tani, nga Xhihadi ikëm, dhe tani po kthehemi me zemërimin e Allahut.*

Mendua të hynim në Medinë pa na dalluar kush. Por kur mbërritëm në Medinë:

Vendosëm të shkojmë tek Profeti (a.s.) të kërkojmë falje nëse ësh-të e mundur përndryshe kthehemi mbrapa. Shkuam në xhami para namazit të sabahut dhe filluam të presim aty. Kur erdhi Profeti (a.s.) u çuam në këmbë dhe i thamë:

“Ne jemi larguar nga lufta”

Profeti (a.s.) tha:

Jo, ju nuk keni ikur nga lufta, por keni ardhur për të ndih-muar kryetarin e shtetit dhe për t’u kthyer përsëri në luftë.

U afruam dhe i puthëm duart. Pastaj tha:

Unë jam streha e muslimanëve. (Ebu Davud, xhihad, 96/2647; Tirmidhi, xhihad, 36/1716)

Sa moral i lartë!.. gjithë sekreti është të falësh gabimet e të tjerëve dhe të komunikosh me një gjuhë të ëmbël dhe të butë. Të gjithë kanë nevojë për respekt dhe interesim. Respekti dhe interesi i treguar për njerëzit zhduk armiqtë dhe krijon miqësi, forcon lidhjet dhe solida-ritetin.

Ibrahimi (a.s.) kur filloi të predikojë njerëzit në Tevhid filloi së pari nga babai i vet.

Ai i tha të atit: “O babai im, përse adhuron atë që as nuk dë-gjon, as nuk sheh e as që mund të të sjellë ndonjë dobi? O babai im, mua më ka ardhur prej diturisë, çfarë s’të ka ardhur ty; andaj ndiqmë mua dhe unë do të të udhëzoj në rrugën e drejtë! O babai im, mos adhuro djallin, sepse ai është gjithmonë i pabindur ndaj të Gjithëmëshirshmit. O babai im, unë kam frikë se mos të vjen ndonjë dënim nga i Gjithëmëshirshmi e kështu të bëhesh i afërm i djallit”! (Merjem 42-45)

kurse Azeri i zemëruar:

“Ai u përgjigj: “O Ibrahim! Si guxon t’i hedhësh poshtë zotat e mi?! Nëse nuk heq dorë, unë do të të mbys me gurë; andaj, lar-gohu prej meje për një kohë të gjatë”! (Merjem, 46)

Por Ibrahim (a.s.) vazhdoi përsëri me gjuhën e ëmbël dhe të butë:

Ibrahimi tha: “Shpëtimi qoftë mbi ty! Do t’i lutem Zotit tim që të të falë. Me të vërtetë, Ai është i mirë me mua.” (Merjem, 47)

Sjellje e Ibrahimit përballë personit që bërtiste, e ofendonte, e kërcënonte ishte “Selam” Paqe. Sa moral i lartë është t’i përgjigjesh kundërshtarit në këtë mënyrë!

Mus’ab bin Umejr (r.a.) së bashku me Es’ad bin Zuraren (r.a.) shkuan në vendbanimin e të bijve Abd-i Eshhel dhe Zafer në Medinë. Atë ditë, liderët e të bijve Abd-i Eshhel ishin Sa’d bin Muadh dhe Usejd bin Hudajr. Që të dy ishin ende politeistë. Sapo dëgjoi se kishte ardhur Mus’ab bin Umejri, Sa’di i tha Usejdit:

“Pse rri? Shko te këta njerëz që kanë ardhur për të na i gënjer njerëzit tanë të dobët e të patëkeq, dhe largoji që këtu!”

Usejdi shkoi te Mus’ab bin Umejr dhe Es’ad bin Zurare, u foli fjalë të këqija dhe, duke ua drejtuar heshtën që mbante në dorë, u tha:

“Po deshët të mbeteni gjallë, largohuni që këtej!”

Kurse Mus’abi (r.a.), i qetë dhe me buzëqeshje, ia ktheu kështu:

“Po qe se ulesh e na dëgjon, kemi për të të thënë disa gjëra. Ti je një njeri i zgjedhur, i mençur e tejpamës! Po të pëlqyen fjalët tona, i pranon, po s’të pëlqyen, s’i pranon dhe rri larg!”

Pasi u mendua pak, Usejdi i tha: “Drejt po flet!” Pastaj e hodhi heshtën përtokë dhe u vu të dëgjojë.

Duke dëgjuar, u tërhoq pas bukurive hyjnore që po i tregonte Mus’abi dhe e pranoi Islamin. Pastaj u largua që aty i qetë e i kënaqur. Kur arriti te Sa’di, i tha:

“I dëgjova dhe nuk pashë ndonjë të keqe në thëniet e tyre!”

I nxehur nga kjo, Sadi vendosi vetë të shkojë pranë Mus'abit. Ish-te i zemëruar dhe shpatën e kishte nxjerrë përgjysmë. Mus'abi (r.a.) e priti edhe atë si të parin. E qetësoi. Pastaj, me një stil të foluri të ëmbël dhe që ta përkëdhelte shpirtin, i foli për disa të vërteta hyjnore. Kështu, si Usejdi, edhe Sa'di, duke u tërhequr pas vlerës së lartë të gjërave të rrëfyera, deklaroi besimin.

Pastaj shkoi tek fisi i tij dhe i tha:

Si më njihni mua?

Ata i thanë: Ti je prijësi jonë, je më i urti dhe më i miri në mesin tonë.

Sadi i tha:

E kam të ndaluar të flas me burrat dhe gratë e gjithë fisit deri sa të besoni Allahun dhe të Dërguarin e Tij.

Atë ditë deri në mbrëmje nuk mbeti asnjëri pa hyrë në Islam.⁷

Kjo është begatia e fjalës së ëmbël dhe gjuhës së butë. Kur një person hyn në Islam, Allahu shpërblen shumëfish atë edhe personin që bëhet shkak për udhëzim.

I mirënjohuri Haxhaxh ibn Jusufi, megjithëse shquhej për mizor dhe diktator, ishte një njeri me natyrë filozofi. Një ditë ligjëruesi në namazin e xhumasë, sapo e pa, filloi të fliste me kritika të forta kundër tij. “Puna më e dashur tek Allahu është t’i bëjë të ditur drejtuesit mizor padrejtësinë e tij”. Haxhaxhi ibn Jusufi e dëgjoi me qetësi deri në fund.

Pas namazit e thirri pranë dhe e pyeti:

- Çfarë ishte ajo që the në hutbe?

7. İbn-i Hisham, II, 43-46; İbn Sa'd, III, 604-605; İbn-i Esir, Usdu'l-Gabe, Kajro 1970, I, 112-113.

Ligjëruesi ia përsëriti Haxhaxhit pa asnjë ngurrim fjalët e thëna në hutbe, me një ton edhe më të ashpër, me mendimin se koka do t'i pritej gjithsesi.

Haxhaxhi tha:

- Çudi! Ti i ngjan një njeriu të ditur, por nuk ia paske idenë metodave të predikimit Islam. A nuk lexon asnjëherë Kuran? A nuk e urdhëroi Allahu atë (Musain), i cili është padyshim shumë më i mirë sesa ti dhe e dërgoi tek Faraoni, që është padyshim më i keq se unë, të përdorte një gjuhë të butë si rrjedhja e ujit?

Ligjëruesi e kuptoi gabimin dhe kërkoi ndjesë.

I Dërguari i Allahut (a.s.) i cili e pranonte dhe e zbatonte trajtimin me butësi dhe urtësi si parim të detyrës së kumtimit dhe edukimit, duke ia këshilluar edhe ummetit, bashkësisë së tij stolisjen me këtë moral të bukur, thotë kështu:

“Allahu është i butë dhe e do trajtimin me butësi. Sevapin që nuk ua jep ashpërsisë dhe gjërave të tjera, ia jep sjelljes dhe trajtimit me butësi.” (Muslim, Birr, 77)

Rrumiu thotë:

Kuptoje mirë fjalën e Allahut: “O Musa! Thuaj fjalë të butë Faronit, sillu butë me të” sepse po i hodhe ujë të ftohtë vajit që vlon, dëmton edhe oxhakun edhe tenxheren...

Çdo njeri duhet parë si vaj që vlon. Sepse të gjitha kanë krenarinë e vet. Askujt nuk i pëlqen fjala e rëndë. Rruga më e mirë për të depërtuar në zemër është fjala e ëmbël dhe gjuha e butë.

C. Buzëqeshja

Një besimtar i përsosur është i mëshirshëm dhe dhembshur ndaj

gjithë krijesave. Ai i do krijesat për hir të Krijuesit. Ai duke e kuptuar siç duhet Islamin arrin t'ia ofrojë atë në mënyrë më të bukur gjithë njerëzimit. Një shoqëri me përbërje të tilla është një shoqëri që jeton në qetësi dhe lumturi të plotë.

Islami është një fe që i siguron njeriut qetësinë dhe lumturinë në këtë botë dhe botën tjetër. E gjithë çështja është të kuptohet në thelb, jo vetëm sipërfaqësisht. Nëse do ta prezantojmë Islamin ashtu siç e meriton, çdo njeri i arsyeshëm do ta pranojë atë. Nëse Muslimanët do të prezantojnë në formën më të mirë fenë e tyre, njerëzit e arsyeshëm do ta kuptojnë lumturinë e përjetshme që premtton Islami dhe do të hyjnë gjithë entuziazëm për të shijuar atmosferën e saj të bukur.

Njerëzit që kanë qenë të zhytur në batakun dhe errësirën e injorancës, të mbytur në frikën dhe shqetësimet e kësaj bote kanë gjetur kuptimin e vërtetë të jetës në Islam. Shumë njerëz që nuk e kanë njohur më parë islamin kur janë prezantuar me të kanë mbetur të mahnitur me bukuritë e saj. Njerëzit model janë bërë shkak për udhëzimin e shumë njerëzve që e kanë pas konsideruar veten të humbur.

Rruga më e mirë për të prezantuar Islamin është njohja e mirë e fesë dhe zbatimi i plotë i saj sipas mënyrë që na ka mësuar Profeti (a.s.) Islamin së pari duhet ta prezantojmë përmes shembullit tonë pastaj me fjalën dhe shkrimin tonë.

Tablo të virtytshme

Një nga tregtarët e Mekës, Saib ibn Ebi's-Saib t, tregon:

“Shkova tek i Dërguari i Allahut. Ndërkohë sahabët filluan të më lëvdonin dhe të flisnin fjalë të mira për mua. Resulullahu (a.s.), tha:

«Unë e njoh atë më mirë se ju!»

Aty ndërhyra unë dhe u thashë:

«Është e vërtetë, të qofshin falë nëna dhe babai im!

Ti ke qenë ortak i mirë ishe! As më kundërshtoje, e as polemizojë me mua!» (Ebu Davud, Edeb, 17/4836; Ibni Maxhe, Tixharat, 63.)

Sjellja shembullore dhe morali i lartë i Profetit (a.s.) edhe para Islamit, e ka bërë më të lehtë pranimin e islamit nga ana e njerëzve.

Kur ishte tetë vjeç, Zejd bin Harithe u rrëmbye gjatë një bastisjeje të kryer nga kalorësit Beni Kajn dhe u dërgua në panairin Ukaz për t'u shitur si skllav. Hakim bin Hizam e bleu atë për hallën e vet, Hatixhenë, me çmimin katërqind derhem. Kur Pejgamberi (a.s.) e pa Zejdin, tha:

“Po ta kisha unë këtë skllav, patjetër do t'i kisha dhënë lirinë!”

“Atëherë, le të jetë yti!” - i tha Hatixheja.

Dhe Profeti e liroi menjëherë. (Ibni Hisham, I, 266; Ibni Sa'd, III, 40)

I ati i Zejdit ishte dëshpëruar shumë për humbjen e të birit dhe kishte dalë për ta kërkuar. Kur e mësoi nga haxhinjtë se Zejdi ndodhej në Mekë, u nis menjëherë së bashku me vëllezërit, arritën në Mekë dhe e takuan Profetin (a.s.). Ata i propozuan Profetit një çmim për Zejdin dhe iu lutën që në këtë drejtim të sillej i matur. Profeti u tha:

“A nuk ka ndonjë rrugëzgjidhje tjetër për këtë?”

“Ç'është ajo rrugëzgjidhje?” - e pyetën ata.

“Thirreni atë dhe lëreni të lirë të zgjedhë. Po ju zgjodhi ju, s'është nevoja të paguani asnjë dëmshpërblim! Por po më zgjodhi mua, Vallahi, unë nuk e lëshoj askënd që dëshiron të rrijë me mua!” - U tha Profeti.

I ati dhe i ungji i Zejdit i thanë kështu Profetit duke i shfaqur kënaqësinë e tyre për qëndrimin e tij:

“Ti po sillesh me shumë maturi ndaj nesh, po na bën një të mirë dhe favor të madh!”

Kurse Zejdi tha:

“Vallahi, o Emin, unë nuk vë asnjëri para teje! Ti më je bërë baba dhe nënë! Unë do të rri me ty!”

Pasi i ati dhe i ungji e qortuan për këtë, Zejdi u tha:

“Unë kam parë aq të mira nga ky njeri, sa nuk vë asnjëri para tij! Unë kurrë s’kam për t’u ndarë prej tij!”

Kur pa këtë besnikëri të Zejdit, Profeti (a.s.) e kapi për dore, e çoi në Qabe dhe tha me zë të lartë që ta dëgjonin të gjithë:

“O njerëz! Jini dëshmitarë se Zejdi është biri im, unë jam trashëgimtari i tij dhe ai do të bëhet trashëgimtari im!”

Kështu, Profeti (a.s.) e birësoi Zejdin.

Kur e panë këtë skenë, i ati dhe i ungji i Zejdit (r.a.) u kthyen me zemër të qetë në vendin e tyre. (Ibni Hisham, I, 267; Ibni Sa’d, III, 42)

Sjellja dhe morali i Profetit (a.s.) ishin aq të bukur sa që askush nuk dëshironte të ndahej prej tij. Natyra e tij e butë, e qetë dhe e dashur ishte shndërruar në një bahçe me trëndafila ku të gjithë vinin për të gjetur qetësi.

Urtësia e veprimit të Profetit me ngadalësi në ndarjen e plaçkës së luftës arriti të kuptohej vetëm në ditën e dhjetë të ardhjes së Profetit në Xhirane. Një delegacion i fisit Havazin të mundur erdhën te i dërguari i Allahut (a.s.) dhe e njoftuan se ishin bërë muslimanë. Me këtë pretekst, kërkonin t’u ktheheshin robërit dhe mallrat. Në këtë mes, njëri nga fisi i të bijve Sa’d u ngrit në këmbë dhe tha:

“O i Dërguari i Allahut! Këta që ndodhen nën këtë hije, janë hallat dhe tezet e tua të qumështit dhe ato që janë kujdesur për ty! Po qe

se ne do ta kishim ushqyer dhe rritur mbretin e Sirisë apo Irakut, të kishim rënë në këtë gjendje dhe t'i kishim kërkuar mëshirë dhe mirësi, nuk do të na e kursente. Kurse ti je më i miri e më i dobishmi i atyre që janë ushqyer me gji e janë rritur nën kujdes!”

Profeti (a.s.) u tha kështu:

“Unë e shtyva ndarjen e plaçkës gjer më sot, por ju u vonuat shumë. Tani zgjidhni e merrni: robërit ose mallrat!”

Dhe delegacioni zgjodhi robërit. Atëherë, Profeti (a.s.) u tha:

“Unë do t’ju kthej robërit që më bien në pjesë mua dhe të bijve Abdylmuttalib. Kurse për të tjerët, ejani tek unë nesër pas namazit të drekës!”

Ditën tjetër, Profeti (a.s.) mbledhi shokët e vet dhe ua parashtroi çështjen. Duke ua bërë të ditur edhe se ua kishte kthyer robërit që i binin në pjesë atij dhe të bijve Abdulmuttalib, vazhdoi:

“Kush prej jush pëlqen t’i kënaqë vëllezërit duke ua kthyer robërit me gjithë zemër, pa shpërblim, kështu të bëjë! Dhe kush nuk dëshiron ta japë pjesën e vet pa shpërblim, do të paguhet në rastin më të parë që do të na e bëjë të mundur Zoti!”

Kjo mënyrë lutjeje e Profetit (a.s.) ndaj shokëve të vet rridhte nga fakti se ai respektonte të drejtën e tyre mbi robërit.

Atëherë, shokët e Profetit, të kënaqur nga sjellja dhe qëndrimi i Profetit (a.s.) dhe me qëllim që edhe ata vetë të merrnin pjesë nga virtyti i tij, thanë:

“Edhe ne ia lamë robërit tanë në dorë të Dërguarit të Allahut!” (Buhari, Megazi, 54; Ibni Hisham, IV, 134-135)

Kështu, atë ditë, në Hevazin, mijëra robër lufte u liruan pa asnjë shpërblim. Historia kurrë nuk ishte bërë dëshmitare e një skene të tillë! Por tani bëhej dëshmitare e faktit që, në sajë të një morali të ri të papërsëritshëm, të edukuar nga Profeti islam, gjashtë mijë robër liheshin të lirë brenda një çasti dhe pa asnjë shpërblim!

Në përfundim të këtij virtyti të pashoq, të gjithë havazinasit, si një trup i vetëm, e pranuan Islamin. Madje edhe kryetari i fisit, Malik bin Avfi, i cili ndodhej atë kohë në Taif, tejet i habitur nga kjo ndodhi, u kthye në musliman vetëm me një ftesë të thjeshtë të Profetit (a.s.). Atëherë Profeti (a.s.), pasi i dhuroi atij njëqind deve, e dërgoi sërish te fisi i vet si kryetar. (Ibni Hisham, IV, 137-138.)

Adij ibn Hatim Tai, bujaria e të cilit ishte bërë legjendare, i përkiste fisit Tajj. Mes fisit, Adiji ishte një person i respektuar, i ndershëm, orator, i shpejtë në përgjigje, i virtytshëm dhe bujar. Kur në vitin e nëntë të hixhretit, i Dërguari i Allahut dërgoi Aliun (r.a.) për të shembur idhullin Fuls të fisit Tajj, Adiji pati ikur në Damask. Kurse e motra Seffane ishte sjellë në Medinë me robërit e luftës.

Profeti (a.s.), e la të lirë Seffanen, i dha rroba, kafshë shale dhe ushqime rruge dhe, duke e bashkuar me disa persona të besueshëm të fisit të saj, e dërgoi në Damask.

Adij ibn Hatimi thotë:

“Seffane ishte një femër e mençur. Unë e pyeta:

“Ç’mendon për këtë njeri?”

Ajo mu përgjigj:

“Vallahi, e shoh me vend që të bashkohesh sa më shpejt me të! Po qe se ai është me të vërtetë peygamber dhe po qe se e ndjek tani atë duke u dalë para të tjerëve, kjo do të jetë për ty virtyt dhe epërsi. Po qe se është një sundues, në sajë të tij s’ke për ta humbur sundimin në Jemen, s’ke për të rënë në gjendje të vështirë e të ulët! Tashmë vendimi është yti!”

“Vallahi, fjalë me vend kjo! Do të shkoj te ai njeri! Po të jetë gënjeshtar, mua s’më bën dot gjë. Po të jetë fjalë drejtë, ia dëgjoj fjalët dhe e ndjek!” - Thashë unë dhe erdha në Medinë. Kur pashë

se pranë Profetit (a.s.) ndodheshin farefisi, gratë dhe fëmijët, e kuptova se tek ai s'kishte luks as të Kistras, as të Kajserit!

Profeti (a.s.) më kapi për dore dhe më çoi në shtëpinë e vet. Në rrugë atë e ndaloi një grua e moshuar dhe e sëmurë dhe ia paraqiti nevojën. Ai ndenji një kohë të gjatë në këmbë, ia dëgjoi hallin gruas dhe ia zgjidhi çështjen. Kur arritëm në shtëpi, mori një minder të mbushur me fije druri hurme dhe ma dha duke më thënë:

"Ulu mbi këtë!"

"Jo, ulu ti mbi të!" - i thashë unë.

"Jo, ti do të ulesh!" - më urdhëroi i Dërguari i Allahut.

Unë u ula mbi minder, kurse i Dërguari i Allahut (a.s.), për-tokë . Me vete mendova:

"Vallahi, kjo s'është punë sunduesi!"

I Dërguari i Allahut (a.s.) më tha:

"Adij! Bëhu musliman që të gjesh shpëtim!"

"Unë e kam fenë time!" - i thashë.

"Fenë tënde e njoh më mirë se ti!" - ma ktheu.

"E njeh fenë time më mirë me unë?" - E pyeta me habi.

"Po!" - Më tha ai. Dhe vazhdoi: "A s'je rekusi⁸ ti? A nuk e merr për vete një të katërtën e plaçkës së luftës të fisit?"

"Ashtu është!" - iu përgjigja unë.

"Në të vërtetë, sipas fesë tënde, kjo s'është hallall për ty!" - Më tha dhe e la me kaq këtë çështje. Unë u turpërova shumë nga këto fjalë të të Dërguarit të Allahut.

“Po, ashtu është, vallahi!” - i thashë dhe e kuptova se ai ishte një pejgamber i dërguar nga Allahu. I Dërguari i Allahut (a.s.) nuk i përsëriti më fjalët që më bënë mua me turp, por vazhdoi kështu:

“Unë e di shkakun që të bëhet pengesë ty për të hyrë në Islam. Ti mendon kështu për mua: “Atë e ndjekin të dobëtit, njerëzit e pa-fuqishëm të cilëve arabët nuk u japin vlerë!” A e di se ku bie Hire?”

“Nuk kam qenë aty, por kam dëgjuar për të!” - i thashë.

*“Betohem në Allahun që ka shpirtin tim në dorë, se Allahu do ta plotësojë këtë çështje. Dhe, atëherë, një grua e vetme do të nis-
set nga Hire dhe do të vijë për të bërë tavaf në shtëpinë e Allahut! Pastaj do të triumfohet mbi thesaret e Kisra ibn Hurmuzit!”*

“Të Kisra bin Hurmuzit?” - e pyeta me çudi unë.

“Po, po, të Kisra ibn Hurmuzit!” - më tha. Pastaj vazhdoi:

“Pa shkuar shumë, pasuria jonë do të shtohet aq shumë, saqë askush nuk do ta ketë syrin më në të dhe nuk do të gjendet njeri për të marrë zeqat!”

*I Dërguari i Allahut (a.s.) u gëzua shumë që u bëra musliman, në fytyrë i vura re një gëzim të madh. Më tha që të rrija si mik në shtëpinë e një ensari. Dhe unë fillova të shkoja e të vija në shtëpi-
në e tij mëngjes e mbrëmje. Nuk kishte asnjë kohë namazi që të mos më merrte malli për të!”*

Më vonë, Adiji (r.a.) i cili e rrëfen këtë ngjarje, thotë:

*“Vallahi, e kam parë me sytë e mi që një grua të dalë në rrugë nga Hire e hipur mbi deve, të vijë pa frikë gjer në Shtëpinë e Alla-
hut dhe të bëjë tavaf! Veç kësaj, vallahi edhe unë u ndodha mes atyre që triumfuan mbi thesaret e Kisras. Betohem në Allahun që ka shpirtin tim në dorë, se edhe e treta do të ngjasë, sepse atë e ka thënë i Dërguari i Allahut!” (Buhari, Menakib, 25; Ahmed, IV, 257, 377-379;*

lbni Hisham, IV, 246; lbni Kethir, el-Bidaje, V, 62)

Edhe parashikimi tjetër i të Dërguarit të Allahut (a.s.) u vërtetua. Kalifi Omer bin Abdulaziz e pati dërguar nëpunësin e zeqatit në vendet afrikane. Nëpunësi i pati sjellë mallrat prapë pa i ndarë dot, sepse nuk pati gjetur njeri që të merrte zeqat. Atëherë, me paratë e atyre mallrave ai pati çliruar shumë skllevër.

Rrumiu e tregon bukur tregimin e njeriut, i cili kishte humbur një-rëzishmërinë dhe shpirtin duke shkatërruar ndjenjat e tij, por arriti të besonte - i ndikuar nga sjellja e hijshme e Pejgamberit (a.s.):

- Disa idhujtarë erdhën në kohën e namazit të darkës në xhami të Muhamedi (a.s.) dhe i thanë:

- O njeri i nderuar që zemrën ia hap çdo mysafiri, njerëzve të kësaj bote! Ne erdhëm te Ti, nuk kemi as për të ngrënë e as për të pirë dhe për më tepër kemi ardhur nga larg. Këtu nuk kemi të njohur. Shfaqe urtësinë tënde, transmeto dritë dhe mirësi te ne dhe na gëzo.

Pejgamberi (a.s.) tha:

- O miqtë e mi! Merrini këto dhe dërgojini në shtëpi, gostitini edhe të tjerët, pasi ju jeni bujarë si Unë, jeni të edukuar me moralin tim. Secili nga sahabët zgjodhi një mysafir. Në mesin e tyre ishte edhe një person që nuk i gjendej shoku për nga fiziku. Ai ishte trupmadh dhe i shëndetshëm. Askush nuk mori mundimin që ta merrte dhe ta çonte në shtëpi këtë njeri me trup si të elefantit. Ai qëndroi për një çast në mesxhid - sikurse sherbeti i trashë i vendosur në një enë. Atë burrë të trashë të cilin nuk e mori askush, e mori profeti Muhamed (a.s.) në shtëpinë e tij të qetësisë.

Pejgamberi (a.s.) kishte shtatë dhi që jepnin qumësht. Mysafiri që dukej si babai i skamjes, hëngri gjithë bukën e ushqimin dhe piu gjithë qumështin e mjelur nga dhitë. Të gjithë pjesëtarët e shtëpisë u nervozuan nga kjo sjellje, sepse njeriu i pashpirt kishte ngrënë gjithë ushqimin e planifikuar edhe për pjesëtarët e tjerë. Ai njeri i pangopur u fry si daulle, sepse i vetëm hëngri ushqimin e tetë apo dhjetë per-

sonave. Kur afroi koha e fjetjes, hyri në dhomë. Vuri re se dera ishte e mbyllur me zinxhirë. Burri u përpoq me një mijë halle që të hapte derën, por nuk mundi dot. U vu në një pozitë shumë të vështirë. Dhomë filloi t'i dukej e ngushtë dhe u çudit shumë. Nuk po gjente asnjë zgjidhje, nuk rrinte i qetë dhe në moment u shtri që të flinte për të gjetur rrugëdalje dhe për ta harruar telashin. Në ëndërr pa veten në një vend të rrënuar.

Në kujtesën e tij kishte një shtëpi të rrënuar. E njëjta gjë ishte edhe në ëndërr. Kur e pa veten në një vend të tillë, aty ku ishte prishi edhe abdesin. Kur u zgjua dhe vuri re se shtrati dhe vendi ishin ndotur nga një pisllek i madh, prej turpit u bë si i çmendur.

Filloi të priste duke thënë:

- Ah, sikur të kalojë kjo natë dhe të hapet kjo derë. Ashtu në pritje, ai rrinte gati me qëllim që, me t'u hapur dera, të fluturonte përjashta, që mos ta shihnin në atë gjendje.

Në mëngjes erdhi Pejgamberi (a.s.), i cili hapi derën e dhomës dhe kështu i hapi rrugë këtij burri të paudhë, por Pejgamberi (a.s.) u fsheh që burri të mos turpërohej kur ta shihte në atë gjendje të mjerueshme.

Mysafiri u largua, por njëri nga pjesëtarët e familjes e mori shtratin e tij të pistë dhe e solli tek Profeti, sikur t'i thoshte:

-Shih! Shih, se ç'ka bërë mysafiri!

Pejgamberi ynë, mëshirë e gjithë botëve, buzëqeshi dhe tha:

- Më sill atë enën me ujë, t'i laj vetë të gjitha.

Të pranishmit menjëherë u ngritën në këmbë dhe nga turpi thanë:

- Të qoftë falë shpirti ynë! Jo, jo, e lajmë vetë këtë pisllek. Kjo punë është punë dore dhe jo punë shpirti. Ne jetojmë që të të shërbejmë Ty. Ç'jemi ne, nëse shërben Ti? Pra, për çfarë pune vlejme?

Pejgamberi (a.s.) vazhdoi: - Unë e kuptoj dashurinë që keni ndaj Meje, por këtu, në këtë rast, ka një arsye dhe urtësi që ta laj vetë.

Pjesëtarët e shtëpisë, kur dëgjuan këto fjalë të Profetit (a.s.), filluan të prisnin që të kuptonin të fshehtën e kësaj pune. Urtësia ishte bindja me shpirt ndaj urdhrave të Allahut, pasi zemra e atij të bekuari thoshte:

- Laji ti këta! Në këtë punë ka urtësi të shumta. Mysafiri mosbesimtar kishte një hajmali të vogël që e mbante në trup. Kur e kuptoi se kishte humbur, u kujtua dhe tha me vete:

- Zotin tim me vlerë duhet ta kem lënë në dhomën ku fjeta. Ai kishte turp nga puna e keqe që kishte bërë, por lidhja që kishte me atë hajmalije të cilën e mbante në trup, ia hoqi turpin. Vrapoi menjëherë për të marrë idhullin e tij. E pa idhullin në dhomën e Profetit (a.s.). E vuri re, por në të njëjtën kohë i tërhoqi vëmendjen edhe shtrati i ndotur e që e kishte pastruar vetë Muhamedi (a.s.) me dorën e Tij. Erdhi në vete, e bëri idhullin copë-copë, duke thërrmuar kështu edhe dashurinë që kishte për të dhe kësisoj u përfshi në një vezullim të lartë shpirtëror. E shqeu jakën, i përplasi duart në fytyrë, kokën në mur dhe në derë duke bërtitur:

- O kokë që nuk ke mend! I binte kraharorit duke bërtitur:

- O kraharor që nuk ke dritë!

Ulej në sexhde duke thënë:

- O i mjerë që s'ke shpirt! O njeri i lartë me nder dhe famë të madhe! Kam turp nga vetja, kur kujtoj mirënisë Tënde. Ai i bënte thirrje gjithë njerëzisë me këtë shpirt të djegur:

- O tokë e mbushur plot me urtësi! Ti u bindesh urdhrave të Allahut, i përulesh Atij dhe vepron me dashurinë e Tij, ndërsa unë, duke qenë një rob i pafuqishëm e i ushqyer me mirësitë e Tua, nuk i bëj ballë epsheve. Kam dalë jashtë natyrës. Ti bëhesh i denjë dhe i devotshëm ndaj Allahut dhe dridhesh kur e përmend Atë, ndërsa unë dal

kundër urdhrave të Tij. Turp të kem! Në çdo moment i ngrinte sytë drejt qiellit dhe i përgjërohej Pejgamberit (a.s.):

- O njeri që drejton botën! Nuk kam fytyrë të të dal përpara! Kur ai i kaloi kufijtë e gjendjes së tij shpirtërore dhe filloi të dridhej, Pejgamberi ynë, Muhamedi (a.s.), e mori pranë dhe e qetësoi, e ringjalli shpirtin e tij të shkatërruar duke iu drejtuar me fjalë të ëmbla dhe kuptimplote.

Ky njeri, që më përpara ishte adhurues i pavetëdijshtëm i idhujve, u bë një mik i ngushtë i një shpirti shumë delikat dhe të moralshëm e që më parë kishte qenë si i huaj për të. Ai mbeti i habitur nga dhuntitë e atij mbreti, nga pjekuria dhe modestia e tij. Pejgamberi (a.s.) i tha:

- Eja këtej.

Burri u zgjua sikur të zgjohej nga një gjumë i thellë dhe kaloi nga ajo anë, duke i thënë:

- O dëshmitari i njësisë së Allahut! Më mëso mua shehadetin... Të bashkohem edhe unë me karvanin e atyre që besojnë shehadetin në njësinë e Allahut dhe në të dërguarin e Tij, Muhammedin (a.s.). Tashmë unë jam mërzhitur nga kjo natyrë e ashpër, nga ky shpirt pa ndjenja dhe nga ky trup, prandaj dëshiroj të arrij në hapësirën pa kufi të besimit. Muhammed Mustafa ia mësoi atij besimin. Shqiptimi i fjalës së shehadetit “La ilahe illallah Muhammedun resulullah” e çliroi edhe më shumë.

Muhammedi (a.s.) tha: - Bëhu edhe sonte mysafiri im.

Njeriu i lumtur, i cili u bë mysliman, tha:

Betohem në Allah se kudo që të ndodhem dhe kudo që të shkoj, do të jem mysafiri Yt. Unë isha i vdekur dhe ti më ringjalle. Tashmë, unë jam robi yt i lirë, jam rojtari i derës tënde. Në fakt, edhe bota edhe ahireti janë mysafirët e sofrës tënde të ndërmjetësimit. Atë natë, udhëtari u bë mysafir i Pejgamberit. Edhe pse Pejgamberi insistoi duke i thënë:

“Pi qumësht”, ai mundi të pinte vetëm pak nga qumështi i një dhie të mjelur. Më pas, falënderoi Allahun dhe Pejgamberin për mirësitë e dhëna, dhe u ngrit nga sofa.

Besimtari i ri u përgjigj:

- Betohem tek Allahu se unë me të vërtetë u ngopa. Këtë nuk e them as për sy e faqe, as se më vjen turp dhe as për dukje. Tashmë për mua mjafton një kafshatë bukë - e gatuar me plot fryte të Tuat.

Unë u ngopa më tepër se mbrëmë, kur fryva barkun në tejkalim...

Të gjithë pjesëtarët e familjes, të habitur, pyetën:

- Si është e mundur të mbushet gjithë ky kandil me një pikë vaj ulliri? Si arriti ta ngopte ushqimi i një zogu barkun e një elefanti?

E çuditshme! Një njeri me trupin e një elefanti, që ha sa një mushkonjë!

Si përfundim, ky stomak dragoi shpëtoi nga dëshirat e tejskajshme, u ngop me një ushqim sa të milingtonës, dhe iku.

Ky tregim i Rrumiut, e treguar me kaq detaje dhe delikatesë, ka shumë aspekte domethënëse. Pikësëpari, paraqet një rregull mjaft të plotë për ata që janë udhëzues në rrugën e Allahut. Një arab nomad i vrazhdë përballë politesës dhe moralit profetik, u bë menjëherë musliman.

Tregon Jezid ibn Esami:

“Ishte një burrë nga banorët e Shamit i cili ishte i fuqishëm dhe me ndikim të madh. Ai vinte herë pas here te Omeri (r.a.). Për një farë kohe Omeri (r.a.), nuk e pa atë njeri dhe pyeti njerëzit:

“Çfarë bën filan person, u bë kohë që nuk e shoh!”

“O prijësi i besimtarëve! Ai është dhënë shumë pas pijes.”, i thanë.

Kështu, Omeri (r.a.), thirri ligjëruesin e tij dhe i tha:

“Shkruaj! Omer ibn Hattabi për filan person. Paqja qoftë mbi ty! Falënderoj Allahun përpos të Cilit nuk ka zot tjetër, i Cili i fal gjynahet, i pranon pendimet dhe te i Cili është ndëshkimi i ashpër e mirësitë e panumërta. Nuk ka zot tjetër përveç Tij, kthimi është vetëm te Ai.”

Pasi shkroi letrën, Omeri (r.a.), u kthye nga shokët dhe tha:

“Lutuni që vëllai juaj të drejtohet nga Allahu dhe Allahu t’ia pranojë pendimin!”

Kur mori letrën e Omerit, ai person e lexoi disa herë fjalinë “Allahu i fal mëkatet, i pranon pendimet, ndëshkon ashpër” dhe u pendua duke thënë:

“Allahu edhe më ka frikësuar me ndëshkimin e Tij, edhe më ka premtuar se do të mi falë gjynahet.”

Kur mësoi se ai njeri ishte penduar, Omeri (r.a.), tha:

“Kur të shikoni se vëllai juaj ka dalë nga rruga e drejtë dhe është zhytur në mëkat, përpiquni ta drejtoni në rrugën e duhur dhe të mundësoni që ai të strehohet në mbrojtjen e Allahut. Lutuni Allahut që ta bëjë atë të pendohet dhe mos iu bëni ndihmë shejtanit duke e mallkuar atë njeri.” (Ibn Kethir, Tefsir, IV, 76.)

“Në kohën e Bejazid Bistamit ishte një person që adhuronte zjarrin. Një ditë një besimtar i thotë:

- Nëse bëhesh mysliman do të shpëtosh dhe do të kesh nder dhe madhësi.

Adhuruesi i zjarrit i përgjigjet:

...O njeri, që dëshiron shpëtimin tim! Sado që në gojën time të ketë një vulë të fortë, pra sado që besimin tim nuk e them haptazi, fshehurazi unë i kam besuar Bejazidit, pasi ai ka një bukuri dhe një ndjesi krejt tjetër shpirtërore. Unë akoma nuk e kam besuar plotësisht, por madhështinë e besimit të tij e kam zili. Ai është një njeri shembullor, me shpirt të ndjeshëm, delikat, të shndritshëm ndryshe nga çdo gjë.

Nëse besimi në të cilin më ftoni mua, është besimi juaj, unë nuk e pranoj sepse nuk kam asnjë dëshirë dhe admirim ndaj tij. Nëse në shpirtin e një njeriu ka lëkundje të forta për të ardhur në besim, nëse dëshiron të vijë në besim për shkak të sjelljes suaj të rëndë dhe të egër, vrulli i tij pritet, ftohet. Tashmë dobësohet edhe besimi i tij, pasi ai në emër të Islamit sheh tek ju diçka pa kuptim si një markë të pavlerë. Kjo është e habitshme dhe e pakuptimtë aq sa të shohësh në shkretëtira pa ujë, një tokë të papunuar që do të rrisë dhe zhvillojë fruta, perime dhe trëndafila.

Me sa kam mundur të kuptoj Bejazidi i ka të gjitha rrezatimet dhe gjërat tërheqëse. Nëse një pjesë e vogël e besimit të tij kthehet në një pikë ujë, atëherë i gjithë besimi kthehet në një oqean.

Ndërsa besimi juaj, duke qenë se ka mbetur në lëvizje, paska hyrë në robërinë e hipokrizisë dhe të dukjes sipërfaqësore. Një besim i përkohshëm është si një myezin pa shpirt dhe me zë të shëmtuar, i cili në vend që të të gëzojë të largon. Pra, nëse besimi juaj hyn në kopshtin e trëndafilave, bëhet ferr për lulet dhe i than ato.

Dielli i besimit të Bejazidit nëse lind nga qielli frytdhënës i shpirtit të tij dhe ndriçon, kjo botë pa vlerë kthehet në brilant deri në fundin e saj, kthehet në xhenet, ndërsa botët shpirtërore të besimtarëve, bëhen burim frytdhënës. Për këtë arsye, besimi dhe sinjeriteti i Bejazidit më zgjoi në shpirt një vrull dhe një mall, një dëshirë të papërshtueshme për besim...

Rrëfëhet se Ebu Hanifes i kishte borxh një mexhusi. Ebu Hanife u nis për të kërkuar borxhin tek shtëpia e tij, kur erdhi tek dera e shtëpisë iu ndot këpuca. Gjatë pastrimit bëri pis murin e shtëpisë.

Nëse e le kështu do të duket keq dera e shtëpisë mendoi Ebu Hanife, nëse e pastroj do të priset suvatimi i murit.

Ebu Hanife trokiti në derë, doli shërbëtori i cili lajmëroi të zotin e shtëpisë. I zoti doli në derë dhe menjëherë filloi të kërkojë ndjesë dhe falje për vonesën e borxhit.

Ebu Hanife tha: Kjo nuk është e rëndësishme tani, dhe tregoi për ndotjen e murit. Si mund ta pastrojmë këtë mur.

Përballë kësaj sjellje gjithë hijeshi, mexhusi tha:

Të filloj duke pastruar veten time njëherë dhe u bë musliman.

Një gjest i vogël i Ebu Hanifes u bë shkak që të pranonte Islamin. Sa i madh është shpërblimi tek Allahu për një person të tillë që me sjelljet e veta shembullore bëhet shkak për të rigjetur jetën një tjetër.

Ebu Hanife kishte një fqinjë, një djalë të ri që rrinte gjithë ditën duke pirë alkool, kurse gjithë natën shqetësonte njerëzit.

Kur befaz një natë zhurma që shkaktonte i riu nuk u dëgjua më. Ebu Hanife menjëherë u interesua për të dhe mësoi që e kishin burgosur. Ebu Hanife u mërzi shumë nga kjo. Shkoi në burg dhe kërkoi ta linin të lirë. Kur i thanë se mund ta lenë të lirë vetëm kundrejt një garancie, Ebu Hanife u dha garanci për të riun. Në këtë mënyrë siguroi që i riu të lihej i lirë.

Kur i riu dëgjoi për çështjen, me vrap shkoi tek Ebu Hanife dhe i penduar u përlot. U pendua për të gjitha çfarë kishte bërë dhe i premtoi Imamit se tashmë do të ishte një fqinjë dhe një nxënës i shkëlqyer. Imami pasi e pa gjithë urtësi tha:

Djalosh, një pjesë e mirë e fajit është edhe e jona. Sepse ne nuk u përpoqëm sa duhet për të arritur tek ti. Prandaj të kërkojmë ndjesë për këtë.

Sipas transmetimeve, Ibrahim bin Et'hemi kishte larë gojën me erë të ndyrë dhe të pistë të një pijaneci. Kur u pyet se pse e bëri këtë, ai tha:

- Nëse do t'ia kisha lënë ashtu, me erë të keqe dhe të pistë gjuhën dhe gojën e tij, të cilat janë krijuar për të falënderuar Allahun e Madhëruar, do të ishte mungesë respekti...

Kur pijaneci erdhi në vete, i thanë:

- Asketi nga Horasani, Ibrahim bin Et'hemi të ka larë gojën...

Zemra e pijanecit, që u turpërua nga kjo ndodhi, u zgjua nga gjumi i shkujdesjes dhe tha:

- Atëherë edhe unë u pendova!...

Arsyeja që Ibrahim bin Et'hemi, u bë shkak i këtij udhëzimi, bëri që Allahu, t'i flasë në ëndërr, duke e përgëzuar me këto fjalë:

- Ti e pastrove gojën e tij për Ne! Prandaj edhe Ne e pastruam zemrën e tij për ty!..

Ja pra, kur shërbimi për hir të Allahut bëhet me një nivel kaq të lartë të jetës shpirtërore edhe rezultatet e tij janë po aq të begata. Fara që hidhet në tokë me dashuri, jep fryte përjetësisht.

I mirënjohuri Maruf Kerhi ku pa se disa djem ishin duke marrë pjesë në luftë për të ndihmuar një grup tjetër që ishin në rrugë të gabuar tha: "O Zot ruaj ata" Kur e dëgjuan njerëzit mbetën të shtanguar se si mund të lutet Maruf Kerhi për ata që janë duke shkuar për të ndihmuar të padrejtët.

I thanë: A po lutesh për mirësi për ata djem?

Maruf Kerhi tha: Unë u luta që t'i mbrojë Allahu. Nëse ata i ruan Allahu nuk mund të shkojnë atje ku duan të shkojnë.

Njëherë tjetër disa djem të rinj të paditur e indiferentë po pinin verë e po argëtoheshin në breg të lumit Tigër. Ndërkaq, aty pari kaloi Maruf Kerhi, një nga miqtë e njohur të Zotit. Djemve të cilët menduan se i urti Kerhi do t'i mallkonte për shkak të mëkatit që po bënin, u iku qejfi. Me këtë zemërim, njëri nga të rinjtë u ngrit në këmbë dhe i foli të urtit me një ton të ashpër e provokues:

“O i urtë! Eja, tani, e fillo të lutesh që të na rrëmbejnë ujërat e tërbuara të Tigrin!”

Pa treguar asnjë shenjë zemërimi, i urti Maruf Kerhi ngriti duart lart me mëshirë për lutje dhe tha me zë të lartë:

“O Zot! Siç u ke dhënë këtyre trimave gjallëri djaloshare në këtë botë, jepu edhe në botën tjetër!”

Përballë këtij qëndrimi të pashpresë, djemtë i thanë me habi:

“Ç’po thua, o i urtë! Nuk e morëm vesh kuptimin e këtyre fjalëve!”

Me forcën ndikuese të fjalëve të veta të dhënë nga Zoti, i urti u tha kështu djemve:

“Bijtë e mi! Po deshi Zoti t’ju japë gjallëri në jetën tjetër, jua bën të mundur të pendoheni!”

Në fillim të rinjtë ranë në mendime, pastaj ata e ndjenë se duhej të bënin vetëllogari e të pendoheshin. Ata i derdhën kupat e verës, i thyen veglat muzikore dhe u penduan. Ata kërkuan shpëtimin dhe lumturinë e të dy botëve!

Osmanët të cilët qenë mbrujtur me kulturën islame i shërbyen popullit për shekuj me radhë në mënyrën më të mirë. Një shembull i kësaj është edhe kjo ngjarje:

Pas fitores dhe triumfit mbi Stamboll, sundimtari botëror së bashku me dijetarët, të urtët dhe pashallarët, madje, së bashku edhe me kadiun, gjykatësin i cili kishte për ta gjykuar më vonë, Hizir Bej, hynë në qytet nga Porta e Edrenesë me një ceremoni të shkëlqyer.

Mbi shalë të kalit të bardhë, u dha ushtarëve këtë porosi të fundit:

“Fitimtarët e mi! Lavdëruar dhe falënderuar qoftë Zoti që u bëtë ngadhënjyeshit e Stambollit! Në asnjë mënyrë të mos i prekni ata që s’bëjnë qëndresë dhe që kërkojnë mëshirë! Mos u shkaktoni asnjë dëm grave, fëmijëve, pleqe dhe të sëmurëve! Merrni vetëm nga plaçka e luftës që ju lejohet dhe ju bekohet!..”

Këto konkluzione dhe urdhra të shpallura prej tij shumë kohë më parë se Deklarata e të Drejtave të Njeriut, është një nga dokumentet më të nderuara të historisë osmane! Dhe patriku i Stambollit i mahnitur dhe i përlotur para këtij qëndrimi me drejtësi, i ra ndër këmbë Ngadhënjyeshit. Por sulltani e ngriti në këmbë dhe i tha:

“Në fenë tonë është e ndaluar përulja para njerëzve siç bëhet përulja dhe rënia në tokë para Zotit! Ngrihuni! Juve dhe, bashkë me ju, të gjithë krishterëve, po jua kthej të gjitha të drejtat dhe liritë. Nga ky çast e tutje, të mos kini frikë për jetën dhe lirinë tuaj nga ndëshkimi im mbretëror! Patrikana dhe ju si lideri i bashkësisë ortodokse, do t’i ruani të gjitha privilegjet që keni fituar gjatë historisë...”

Pas ngadhnjimit të Stambollit, sulltan Mehmeti II shpalli një amnisti të përgjithshme dhe i liroi të burgosurit bizantinë. Mes tyre ndodheshin dy murgj filozofë. Mehmeti II i pyeti për shkakun e dënimit dhe ata i thanë:

“Ne ishim murgjit më të shquar të Bizantit. Ia tërhoqëm vërejtjen perandorit për padrejtësitë, dhunën, dëfrimet dhe sjelljet e ulta. I thamë se do ta kishte fundin të keq, se shembja e shtetit dhe e perandorisë ishte e afërt, kurse ai u zemërua me ne dhe na hodhi në qeli!”

Thëniet e tyre ia tërhoqën vëmendjen sulltanit. Ai i pyeti murgjit se ç'mendonin mbi shtetin osman dhe ata i thanë se do t'ia paraqisnin më vonë opinionin e tyre.

Me vendimin e amnistisë në dorë, murgjit hynë e dolën në çdo vend. Të nesërmen në mëngjes herët shkuan te bakalli për të blerë diçka. Bakalli u tha:

“Unë e bëra sefte! Merrni nga fqinji im që s’e ka bërë sefte!”

E shëtitën çdo vend, nga më i mbushuri me njerëz, gjer në skajin më të qetë. Biseduan me çdokënd. Tek të gjithë njerëzit vëzhguan një gjendje shpirtërore që shpaloste vetëm mirësi dhe epërsi morale.

Hynë në një treg kur po këndohej ezan. Shitësit, të cilëve u thoshin esnafë, shkonin në xhami pa e mbyllur dyqanin. Askush nuk ndjente zili për tjetrin, askush nuk ushqente smirë kundër tjetrit! Dukej sikur gjithkush ndodhej nën garancinë e gjithkujt! Namazin e falnin të qetë dhe sikur e kishin të fundit!

Askush s’ia hante hakun tjetrit, njerëzit nuk ia thyenin zemrën njëri-tjetrit! Askush nuk dëshironte të dilte në ditën e ringjalljes para Zotit duke bartur mbi shpinë hakun e papaguar të tjetrit. Pa përjashtim, çdokush mendonte pëlqimin e Zotit, bisedonte për fitimin e pëlqimit të Zotit, jetonte për pëlqim të Zotit! Njerëzit bënë lutje për jetëgjatësinë e sulltanit dhe suksesin e ushtrisë. Shoqëria ishte e mbushur plot me njerëz me shpirt të hollë, me zemër të butë!

Një gjykatë ua tërhoqi vëmendjen veçanërisht. Ata u habitën.

Te kadiu, gjykatësi, kishin shkuar paditësi dhe i padituri. Paditësi paraqiti një çështje të tillë:

“Zotëri, unë i varfëri bleva nga ky vëlla i fesë filan arë. Duke plu-guar për mbjellje, hasa në një qyp plot me floring. E mora qypin dhe ia çova këtij vëllai nga i cili e kisha blerë arën dhe i thashë:

“Urdhëro, kjo është e jotja, merre!”

Kurse ai m'u përgjigj:

“Unë ta shita arën me ç'kishte sipër e poshtë! Tani kjo s'mund të jetë hallall për mua!”

Dhe nuk e pranoi. Mirëpo, po ta kishte ditur se nga ajo arë do të dilte një qyp me flori, nuk do ta kishte shitur!”

Gjykatësi ia dha fjalën tjetrit, të paditurit, i cili tha:

“Ngjarja ndodhi krejt si e përshkroi ky vëlla! Mirëpo unë mendoj se pjesë e arës janë gjithçka ka sipër e brenda saj. Ashtu siç nuk kam ndonjë të drejtë mbi prodhimin mbi të, nuk kam të drejtë as për gjërat që ka brenda!”

Kjo situatë që murgjit po e sodisnin me habi, për gjykatësin ishte një ngjarje e natyrshme. Për një shoqëri që e jetonte Islamin siç duhej, kjo ishte situata më e zakonshme!

Kadiu, gjykatësi, nuk e pati të vështirë të vendoste mes atyre dy muslimanëve të vërtetë! Pasi e mësoi se njëri kishte një djalë të mirë në sjellje e moral, kurse tjetri një vajzë po aq të mirë, u bë ndërmjetës për ta dhe, me pëlqimin e të dy palëve, u lidhi kurorë, kurse qypin me flori u shpenzoi për dasmën dhe familjen e tyre të re.

Aty shpaloseshin botëkuptimi dhe drejtësia islame të vëna në jetë!

Pasi shëtitën dhe i panë të gjitha këto, kur u err, murgjit i çuan dy vajzat e tyre në një medrese. Vajzat u thanë djemve që ua hapën derën:

“U err dhe ne e humbëm rrugën. A po na pranoni të bujmë këtë natë këtu te ju? S'kemi si t'ia bëjmë ndryshe!”

Nxënësit e vranë mendjen dhe, më në fund, vendosën t'i pranojnë vajzat dhe e gdhinë natën përreth një mangalli. Pastaj, në mëngjes, i përcollën.

Murgjit i pyetën me kureshtje vajzat se si e kishin kaluar natën. Ato ua përshkruan kështu:

“Vendet e tyre të fjetjes na i lanë ne, kurse vetë u tërhoqën në një skaj të dhomës. U mbloodhën rreth mangallit dhe i thoshin njëri-tjetrit me tmerr:

“Zoti na ruajttë nga zjarri i xhehennemit! Mos na bëftë si ata që e shkëmbejnë çastin për të ardhmen!”

Dhe as që e kthenin kokën për të parë se ç’bënim ne!”

Ky shembull shpalos faktin se, në shtetin osman, nderi dhe virtyti ishin vënë nën garanci. Por shembuj të tillë kishte plot. Për shembull, një dekret që pati nxjerrë sulltan Mehmeti II pas marrjes së Bosnjës, ishte një shfaqje tjetër e garantimit të nderit dhe virtytit në perandorinë osmane:

“Në asnjë mënyrë ushtarët të mos qëndrojnë në krye të çezmave kur vajzat krishtere shkojnë për të mbushur ujë!”

Me këtë dekret, Fatihu mbronte edhe ushtarët e vet, edhe nderin e vajzave të nënshtetasve krishterë që kishte nën garanci.

Murgjit që i kishin vënë vetes për detyrë ta shëtisnin vendin osman, nuk lanë pa i përshkuar edhe mëhallët e krishterëve.

Ata dolën shëtitje drejt zonës krishtere të quajtur Fener. Edhe krishterët vetë kishin ndryshuar në krahasim me kohën para marrjes së qytetit nga osmanët. Edhe rrugët ishin pastruar nga plehrat. Tashmë askush s’kishte guxim të ushtronte dhunë dhe padrejtësi mbi tjetrin. Çdokush shihte punën e vet në qetësi, nëpër sokakë s’kishte më të dehur që bërtisnin. Familjeve të varfra krishtere u ishin shpërndarë shtëpi.

Pasi panë dhe shqyrtuan gjerë e gjatë, murgjit kërkuan leje dhe dolën në audiencë te sulltani, të cilit ia parashtroar një për një ç’kishin parë e kuptuar:

“Po të vazhdojë kështu, ky komb dhe ky shtet qëndrojnë në këmbë gjër në shkatërrimin e botës. Sigurisht, feja e njerëzve me një moral dhe mënyrë jetese të tillë, është fe e vërtetë!”

Pastaj e thanë Fjalën e Dëshmisë dhe u bënë muslimanë.

Prezantimi i bukur i Islamit është metoda më e bukur e ftesës në Islam. Kjo ka qenë metoda që kanë ndjekur profetët dhe të urtët gjatë gjithë historisë për të thirrur njerëzit në rrugë të drejtë. Ky është një shërbim i jashtëzakonshëm i cili shpëton njerëzimin nga humbja. Përndryshe ata që nuk i zbatojnë mësimet që predikojnë, nuk mund t'i bëjnë dobi vetës së tyre jo më të tjerëve. Sepse Allahu nuk i prano veprat që nuk janë të sinqerta, dhe fjalët boshe pa vepra.

Ebu Bekri (r.a.) thotë: *“Allahu nuk e pranon fjalën e robit pa vepra”*

Sadi Shirazi thotë: *Lexo sa të duash nëse nuk vepron siç i ka hije diturisë përsëri je injorant.”*

Kur besimtari pastrohet shpirtërisht duke u ngjitur në gradën e ihsanit, vetëm atëherë mund ta prezantojë Islamin siç i ka hije kësaj feje madhështore.

Allahu na bëftë prej atyre që kanë arritur këtë gjendje të sublime.

Amin!..

d. Përfundimi i atyre që braktisin predikimin: përhapja e imoralitetit dhe rrënimi social

Të shkelësh normat hyjnore dhe t'i kundërshtosh ato ndërsa je duke përfituar nga mirësitë e pafundme të Allahut në këtë botë që është krijuar si vend sprove, nuk ka mosmirënjohje dhe injorancë më të madhe. Për ata që injorojnë të vërtetat hyjnore dhe prishin sistemin moral në përfundim do të ketë një hakmarrje dhe dënim të tmerrshëm.

Historia është e mbushur plot me shembujt e popujve që kanë kundërshtuar sistemin hyjnor të jetës. Shkaku kryesor i zhdukjes së shumë popujve ka qenë imorali, padrejtësia, shthurja dhe mosbesimi. Në këtë pikëpamje historia është e mbushur me mesazhe të urta për ne, në mënyrë që të mos biem në të njëjtat gabime.

Në fakt të gjitha fatkeqësitë natyrore prej të cilave njerëzimi frikësohet, si tufanet, tërmetet, thatësitat, luftërat dhe sëmundjet epidemike, në një kuptim janë paralajmërime hyjnore. Edhe ngjarjet natyrore ndodhin sipas disa urtësish, ato nuk janë thjesht fatkeqësi hyjnore por edhe tërheqje vëmendje për gjendjen në të cilën ndodhet njeriu. Disa fatkeqësi të cilat në pamje të parë duket sikur janë pasojë e ligjeve fizike, kur i shikon me syrin e zemrës kupton që janë një paralajmërim për mëkatet dhe shthurjen e personave të caktuar apo shoqërisë.

Kurani na tregon që çdo gjë ndodh në dijeni e plotë të Allahut madje edhe një gjethë kur bie nga pema është plotësisht nën caktimin e Tij, përndryshe në univers do të sundonte kaosi. Në të gjitha ndodhitë dhe ngjarjet natyrore janë të fshehura një mijë e një urtësi shpirtërore. Këto mistere, u shfaqen hapur profetëve dhe njerëzve të zemrës.

Kurani trajton shkaqet e dënimit dhe shkatërrimit të popujve të hershëm në mënyrë që brezat e ardhshëm të nxjerrin mësim. Një nga shkaqet kryesore të dënimit hyjnor është mosmirënjohja e theksuar që tregohet ndaj mirësive të Allahut, ata në vend të mirënjohjes dhe falënderimit, shthurën dhe harrojnë burimin e mirësive. Për të penguar këto mëkate që çojnë në shkatërrimin e popujve, besimtari duhet ta jetojë islamin në të gjithë nivelet dhe aspektet e jetës. Në këtë mënyrë plotësohet dhe përsoset predikimi islam.

Allahu thotë në Kuran:

“Ju jeni populli më i mirë i dalë për njerëzimin: (sepse) ju urdhëroni që të bëhen vepra të mira, i ndaloni të këqijat dhe besoni Allahun.” (Ali Imran, 110)

Kurse Pejgamberi (a.s.) thotë:

Ju do të ndihmoheni, do të fitoni pasuri të pafund (plaçkë lufte) dhe do të çlironi shumë vende. Kush prej jush do ta përjetojë këtë kohë, le t'i frikësohet Allahut, të urdhërojë për mirë dhe të ndalojë nga e keqja..." (Tirmidhi, Fiten, 70/2257)

Besimtarët duhet të jenë gjithmonë çelës i të mirave dhe kyç i të keqijave. Profeti (a.s.) ka thënë për këta: "Sa mirë për ta" (Ibn Maxhe, Mukaddime, 19)

Kur muslimanët braktisin përgjegjësinë fetare për arsyeje të ndryshme si injoranca, interesi, neglizhenca, në shoqëri fillon të nxjerrë krye shthurja morale. Kjo shthurje dhe degjenerim me kalimin e kohës përhapet në të gjitha anët dhe përfshin edhe ata njerëz që përpiqen të jetojnë islamin. Ajo që në fillim ishte një dobësi e vogël individuale me kalimin e kohës përfshin gjithë shoqërinë. Nëse nuk parandalohet qysh në fillim ajo çon në shkatërrimin e gjithë shoqërisë.

Siç thuhet në ajetin kuranor:

"Ruajuni ngatërresave, të cilat nuk i godasin vetëm ata që bëjnë keq; dhe ta dini se Allahu dënon ashpër!" (Enfal, 25)

Janë disa mëkate, dëmi i të cilëve përfshin gjithë shoqërinë. Kri-
zën dhe problemet që sjellë ai mëkat nuk prekin vetëm atë që e ka
bërë atë mëkat por prekin gjithë shoqërinë. Pasojat e këtij mëkati
prekin edhe atë që nuk ka lidhje fare me mëkatin në fjalë. Krahës më-
katarëve, pasojën e mëkateve e vuajnë edhe njerëz të tjerë në pamje
të pafajshëm.

Prandaj muslimanët duhet të kryejnë në formën më të mirë dety-
rat e tyre përballë vetes dhe shoqërisë. Ata nuk duhet ta harrojnë për
asnjë moment vdekjen dhe llogarinë në ditën e gjykimit.

Fatkeqësisht shumë njerëz të ndikuar nga interesa të ndryshme
interpretojnë urdhëresat sipas interesit të tyre duke neglizhuar në këtë
mënyrë urdhëresat hyjnore. T'i konsiderosh urdhëresat hyjnore si të

vlefshme vetëm për kohën kur ka zbritur Kurani është një marrëzi që i kalon të gjithë kufijtë. Askush nuk e ka të drejtën të bëjë një interpretim të tillë. Sepse ai që i ka zbritur këto urdhëresa është vetë Krijuesi i gjithësisë.

Besimtari së pari duhet të ndërtojë një personalitet islam që pasqyron në të gjitha nivelet dhe aspektet e jetës. Pastaj duhet të përpiket të predikojë islamit tek të tjerët, duke filluar me fëmijët dhe familjen. Prindi musliman në asnjë mënyrë nuk duhet ta neglizhojë edukimin e fëmijës. Besimtari në çdo moment duhet të frymëzojë për mirë dhe pengojë nga e keqja. Kush braktis këtë detyrë, përgjegjësia do të jetë shumë e rëndë. Çdo neglizhencë në këtë detyrë bëhet shkak për shkatërrimin e gjithë shoqërisë. Profeti (a.s.) në një hadith tregon se si filloi shturja në popullin hebre.

“Në kohët kur mes bijve të Izraelit u përhap dhuna dhe padrejtësia, kur dikush e shihte tjetrin duke mëkatuar, në fillim e paralajmëronte atë duke u përpjekur ta ndalonte nga ai veprim. Mirëpo, të nesërmen, nuk e ruante veten nga e keqja e qëndrimit dhe e ngrënie-pirjes me të.” (Ebu Davud, Melahim, 17/4336; Tirmidhi, Tefsir, 5/6,7)

Në një hadith tjetër thotë: Kur Allahu e dënon një popull, dënimi i përfshin të gjithë, pastaj do të ringjallen sipas qëllimit që kanë pasur. (Buhari, Fiten, 19; Muslim, Xhenet, 84)

Kurse ata që bëjnë të gjitha përpjekjet shpirtërore dhe materiale për të penguar dhe parandaluar përhapjen e mëkateve janë të justifikuar para Zotit pavarësisht suksesit apo dështimit në këtë përpjekje. Por kjo nuk përjashton mundësinë e përfshirjes së tyre nga dënimi në këtë botë për shkak të afërsisë me këta lloj njerëzish. Besimtarët që vuajnë dënimin këtu për shkak të mëkateve në ditën e gjykimit do të shpërblehen kurse mëkatarët do të dënohen edhe për vuajtjet që i kanë shkaktuar besimtarëve në dynja.

Sipas një transmetimi të nënës sonë Zejneb bint-i Xhahsh (r.a.), një ditë i Dërguari i Allahut (a.s.), erdhi pranë saj duke u dridhur nga frika dhe tha:

“Përveç Allahut nuk ka zot tjetër! Mjerë arabët prej së keqes që po afrohet! Sot në pengesën e Je’xhuxhëve dhe Me’xhuxhëve është hapur një vend kaq!” dhe e tregoi duke bashkuar në formë rrethore gishtin e madh me atë tregues.

Pas kësaj, nëna jonë Zejnebe (r.a.) pyeti:

“O i Dërguar i Allahut! A do të shkatërrohem edhe nëse midis nesh do të ketë të mirë?”

I Dërguari i Allahut (a.s.), tha: “Po! Atëherë kur të këqijat dhe gjynahet të shtohen!” (Buhari, Fiten, 4, 28; Muslim, Fiten, 1)

Pra kur të mirët nuk bëjnë përpjekje për të ndaluar të keqen, meritonë dënimin hyjnor. Këtë të vërtetë Profeti (a.s.) e shpreh kështu:

“Nëse njerëzit e mirë i shohin të këqijat dhe nuk përpiqen t’i ndalojnë, pa kaluar shumë kohë, Allahu Teala u jep një fatkeqësi të përgjithshme.” (Ibn Maxhe, Fiten, 20.)

“Betohem në Allahun, në dorën e të cilit është shpirti im se, nëse nuk do urdhëroni të mirën dhe nuk ndaloni të keqen, Allahu do t’ju dërgojë në një kohë të afërt një ndëshkim. Pastaj do t’i luteni e do t’i përgjëroheni Allahut, por lutjet tuaja nuk do pranohen.” (Tirmidhi, Fiten, 9/2169.)

Historia e njerëzimit ka përjetuar shumë dënime hyjnore për shkak të shturjes morale dhe devijimit nga besimi i drejtë. Populli mendjemadh i Nuhit, Adid dhe Themudit, Faraoni i cili pretendonte se ishte zot, populli i Lutit i cili kishte rënë më poshtë se kafshët në aspektin moral, Nemrudi dhe shumë të tjerë gjatë gjithë historisë janë dënuar për shkak të mëkateve dhe këmbënguljes në shturje.

Allahu thotë në Kuran:

“A nuk kanë dëgjuar ata për popujt që kanë qenë më përpara: për popullin e Nuhut, për fiset Ad dhe Themud, për popullin e Ibrahimit, për banorët e Medjenit dhe për qytetet e përmbysura

(të popullit të Lutit)? **Të dërguarit e tyre u sollën shenja të qarta. Allahu nuk u bëri padrejtësi, por ata i bënë padrejtësi vetvetes.**

(Teube, 70)

Të gjitha fatkeqësitë kanë qenë pasojë e veprave të tyre të shëmtuara. Për shkak të veprave të tyre rrënuan edhe jetën në këtë botë edhe jetën në botën tjetër.

Ajeti Kuranor thotë:

“Shkatërrimi në tokë dhe në det është shfaqur si pasojë e punëve të këqija të njerëzve, kështu që (Allahu) do t’i bëjë “të shijojnë” pjesë nga ajo që kanë punuar, me qëllim që ata të kthehen (në përmirësim).” (Rum, 41)

“Çfarëdo fatkeqësie që ju godet, është si pasojë e asaj që keni bërë vetë; por Ai fal shumë.” (Shura, 30)

Sa i mëshirshëm është Allahu me njerëzit e tij! Sprova me disa fatkeqësi e njerëzve në këtë botë për shkak të mëkateve të vetë atyre, në fakt është shfaqje e mëshirës hyjnor për t’i tërhequr vëmendjen njeriut nga gabimet dhe mëkatet, sprovat janë një thirrje për t’u rikthyer në rrugën e drejtë. Sepse sprovat e kësaj bote krahasuar me sprovat e botës tjetër janë të pallogaritshme. Allahu nuk i dënon njerëzit në dynja për të gjitha mëkatet që bëjnë, Ai u jep mundësinë dhe kohën e duhur për të braktisur mëkatet dhe rikthyer në besim dhe devotshmëri. Nëse nxjerrin mësim nga sprovat Allahu ia fal të gjitha gabimet, madje në varësi të sinqeritet në pendim, mëkatet e kaluara mund të kthehen në shpërblim. Kaq i gjërë dhe gjithëpërfshirës është mëshira hyjnore. Në rast se nuk nxjerrin mësim dhe pendohen por vazhdojnë të këmbëngulin në shthurjen dhe mosbindjen e tyre atëherë përfundimi është dënimi i rëndë. Allahu thotë:

“I tillë është dënimi i Zotit tënd, kur ndëshkon vendbanimet që bënin gjynahe. Me të vërtetë, dënimi i Tij është i dhembshëm dhe i ashpër.” (Hud, 102)

Nuk ka rrugë tjetër që të shpie në lumturinë e përjetshme përveç

Islamit. Muslimanët duhet të inkurajojnë njëri-tjetrin për të jetuar dhe zbatuar fenë. Ata në këtë aspekt duhet të bëhen si një trup i vetëm në zbatimin e urdhëresave hyjnore. Sepse nëse neglizhohen dhe shke-len normat hyjnore shoqëria fillon të zvenitet, sistemi ç'eklibrohet, drejtësia, siguria dhe mëshira humbin, vendin e tyre e zë padrejtësia, korrupsioni, imorali, vrasjet dhe vjedhja. Përhapja e këtyre mund të arrijë deri aty sa që njerëzit të kenë frikë të dalin në rrugë.

Profeti (a.s.) ka lajmëruar në lidhje me ardhjen e këtyre ditëve në disa hadithe:

“Do të vijë një kohë e tillë, kur njerëzit nuk do të këshillojnë të mirën dhe nuk do të pengojnë nga e keqja.” (Hejthemi, Mexhmau'z-Zeuaid, VII, 280.)

Profeti (a.s.) një ditë tha:

Mjerët ju kur të rinjtë të shthuren dhe gratë të dalldisin!

Të pranishmit thanë: O i Dërguari Allahut! A do na ndodhi ne një ngjarje e tillë?

Po madje edhe më e rëndë, tha Profeti (a.s.)

Mjerët ju kur të mos urdhëroni për mirë dhe ndalini nga e keqja!

Sahabët të habitur pyetën:

Edhe kjo do të ndodhi?

Po, madje edhe më rëndë tha Profeti (a.s.)

Mjerët ju kur të urdhëroni të keqen dhe ndaloni të mirë!

Të pranishmit i thanë:

E sigurtë që do të ndodhi kjo o i Dërguari i Allahut?

Po, madje edhe më rëndë tha Profeti (a.s.).

Mjerët ju kur të keqen ta konsideroni të mirë dhe të mirën ta konsideroni të keqe.

Të pranishmit thanë:

E sigurtë që do të ndodhi kjo o i Dërguari i Allahut?

Po, do të ndodhë tha Profeti (a.s.)

Përsëri Profeti (a.s.) tha njëherë:

Do të vijë një kohë kur zemra e besimtarit do të tretet siç tretet kripa në ujë Sahabët thanë:

Përse do të tretet o i Dërguari i Allahut?

“Do ta shikojnë të keqen por nuk do të kenë fuqi ta ndryshojnë atë.” (Ali el-Muttaki, III, 686/8463)

A jemi të vetëdijshëm që të gjitha këto që ka lajmëruar Profeti (a.s.) po i përjetojmë sot. Atëherë duhet të jemi më të kujdesshëm dhe vigilentë. Në të kundërt nuk do të kemi asnjë justifikim kur të dalim para Zotit sepse Allahu dhe Profeti (a.s.) na i kanë qartësuar të gjitha çështjet.

Ajeti në Kuranor në lidhje me këtë thotë:

“Vërtet, Ne u kemi sjellë njerëzve shembuj në këtë Kuran për çdo gjë, për t’ua vënë veshin.” (Zumer, 27)

E lusim Allahun të na mundësojë të nxjerrim mësimë prej Kuranit dhe traditës profetike. E lusim Allahun të na japë mundësi ta mësojmë dhe jetojmë siç duhet Islamin pastaj ta predikojmë në mënyrën më të mirë dhe të urtë tek të tjerët. E Lusim Allahun të mbrojë shoqërinë tonë nga çdo shthurje dhe zvetënim moral. E lusim të na ruaj ne dhe pasardhësit tanë nga rënia në batakun e mosbesimit dhe shthurjes morale.

Amin!..

2. Shërbimi ndaj Kuranit dhe ditorisë

Përpjekja në rrugën e Kuranit dhe ditorisë është një nga shërbimet më të mëdha që mund t'i bëhet brezave. Aq sa është i rëndësishëm plotësimi i nevojave materiale për të siguruar vazhdimin e jetës, po aq i rëndësishëm është edhe plotësimi i nevojave shpirtërore për të siguruar lumturinë e përjetshme. Allahu na tregon në Kuran se shpëtimi i një jetë është sikur shpëtimi i gjithë njerëzimit për sa i përket shpërblimit, imagjino çfarë shpërblimi ka ai që gjallëron dhe zgjon një zemër. Sepse qëllimi kryesor i njeriut nuk është kjo botë por përgatitja për botën e përtejme. Madje edhe plotësimi i nevojave biologjike është në shërbim të këtij qëllimi madhor.

Në Kuran ka shumë ajete që tregojnë se Allahu ka dituri për çdo gjë dhe se dituria e Atij është e pakufishme. Njeriu duhet të jetë vazhdimisht në kërkim të ditorisë. Sepse dituria është thesari më i shtrenjtë dhe forca më e madhe. Siç thotë Sadiu: *“Kush ka dituri është i fortë”*.

Dituria nuk është e dobishme vetëm për njeriun por gjithë krijesat. Mjeti më i fortë për të dalluar të vërtetën nga gënjeshtria është dituria. Angazhimi me dituri të dobishme është ibadeti dhe rruga më e mirë për të fituar dashurinë e Allahut.

Islami e ka refuzuar dhe qortuar çdo lloj injorance, sepse çdo lloj injorance është pjesë e mosbesimit dhe mosbindjes.

Osmani (r.a.) ka thënë: *“Kush është injorant poshtërohet kush shoqërohet me injorantët humbet rrugën”*

Nuk duhet të harrojmë që të gjitha ditoritë janë zbulim i ligjeve të Allahut të vendosura në univers. Prandaj qëllimi përfundimtar i ditorisë duhet të jetë njohja e Krijuesit dhe fitimi i dashurisë së Tij. Rrumiu nivelin e ditorive sipërfaqësore e quajti papjekuri, nivelin e urtësive e quajti pjekuri kurse marifetullahin e quajti djegie.

Dituria më dobishme është dituria kuranore sepse ai është i mbushur me dituri dhe urtësi që të çojnë tek Allahu.

Allahu në Kuran na inkurajon të kërkojmë dituri në këtë mënyrë:

“...O Zoti im, shtoma diturinë!” (Taha, 114)

“...Allahu do t’i ngrejë në shkallë të lartë ata midis jush që besojnë dhe që u është dhënë dija.” (Muxhadele, 11)

“Këta shembuj Ne ua paraqesim njerëzve, por ata nuk i kup-ton kush, përveç dijetarëve.” (Ankebut, 43)

Kajs ibn Kethir tregon:

Tek Ebu Derda i cili ndodhej në Damask erdhi një person nga Medina.

Ebu Derda i tha:

Çfarë të ka sjellë deri këtu?

Personi që kishte ardhur nga Medina i tha:

Kam dëgjuar se ti di një hadith që e kë mësuar prej Profetit (a.s.) erdha ta dëgjoj nga vetë transmetuesi i parë.

Nuk ke ardhur për asnjë nevojë tjetër?

-Jo.

Nuk ke ardhur për tregti?

Jo, tha mysafiri.

Ke ardhur vetëm për të dëgjuar fjalën e Profetit (a.s.)? Unë kam dëgjuar Profetin (a.s.) të thotë:

“Kush i hyn një rrugë në kërkim të dijes, Allahu e orienton atë në njërën prej rrugëve drejt Xhenetit. Melekët, në shenjë kënaqësie për atë që po bën, i shtrijnë flatrat e tyre mbi atë që kërkon dije! Për dijetarin kërkon falje çdo krijesë në qiej e në Tokë, madje edhe peshqit në ujë. Epërsia e dijetarit ndaj adhuresit, është si epërsia e Hënës së plotë ndaj yjeve të tjerë! Dijetarët janë trashë-

guesit e profetëve. Profetët nuk lënë trashëgim as ar, as argjend. Trashëgimia e tyre është dija. Kush e merr këtë trashëgimi, ka marrë vërtetë një mirësi të madhe.” (Ebu Davud, Ilim, I/364; Tirmidhi, Ilim, 19/2682)

Në një hadith tjetër Profeti (a.s.) thotë: “*Vetëm dy persona mund të kihen zili. Njëri është ai person, të cilit Allahu Teala i ka dhënë pasuri dhe ai e shpenzon në rrugë të Tij. Ndërsa tjetri, është ai person të cilit Allahu Teala i ka dhënë dituri dhe ai, përveçse punon me të, ua mëson edhe të tjerëve.*” (Buhari, Ilim, 15, Zekat, 5. Muslim, Musafirun, 268.)

Dituria është një lloj xhihadi. Sepse qëllimi i xhihadi është përçimi i islamit tek njerëzit. Qëllimi i xhihadi nuk është lufta dhe gjakderdhja. Luftërat që bëhen thjesht për pushtuar vende të tjera është padrejtësi e madhe. Mjeti më i rëndësishëm i xhihadi është dituria. Profeti (a.s.) thotë:

Kush del për të kërkuar dituri konsiderohet në xhihad deri sa të kthehet në shtëpi. (Tirmidhi, Ilim, 2/2647)

Ai që vdes duke kërkuar dituri për të lartësuar Islamin është vetëm një shkallë poshtë profetëve. (Darimi, Mukaddime, 32)

Pika më e rëndësishme që duhet patur parasysh në veprimtarinë e diturisë dhe Kuranit është sinqeriteti. Të gjitha veprat pa sinqeritet nuk kanë asnjë dobi. Profeti (a.s.) thotë:

“Kush mëson dituri vetëm për të siguruar të mirat e kësaj bote, në ditën e gjykimit nuk do ta ndjejë dot as aromën e Xhenetit” (Ebu Davud, Ilim, 12/3664)

Me dituri nënkuptojmë diturinë e dobishme, dituri nuk është informacioni i madh që ka njeriu. Dituria e dobishme është dituria që të afron me Krijuesin dhe i shërben njerëzimit. Allahu i ka përshkruar kështu dijetarët e vërtetë:

“A mund të krahasohet ai që falet natën, duke bërë sexh-

de dhe duke qëndruar në këmbë e që ruhet prej jetës tjetër dhe shpreson në mëshirën e Zotit të tij (me jobsimtarin)?! Thuaj: “A janë të barabartë ata që dinë dhe ata që nuk dinë?! Vetëm menderët i pranojnë këshillat!” (Zumer, 9)

Dijetarët që lëvdon Allahu në ajet janë:

Ata që vazhdojnë adhurimin natën me singëritet të plotë në këmbë dhe në sexhde,

Ata që frikësohen nga dënimi dhe llogaria në botën tjetër.

Ata që shpresojnë tek mëshira e Allahut dhe që punojnë për të fituar mëshirën e Tij,

Për të arritur gjendjen e personave që përmend ajeti duhet përpjekje dhe lutje e vazhdueshme. Në fakt shpirtlartit janë gjithmonë në gjendje lutje.

Dobia e diturisë është e lidhur ngushtë me zbatimin e saj. Dituria që nuk zbatohet dhe aplikohet në jetë është e destinuar të mbesë në faqet e librave dhe të harrohet krejtësisht.

Jezid bin Selem Xhufi (r.a.), shkoi tek Pejgamberi (a.s.) dhe i tha:

“O i Dërguari i Allahut! Unë kam dëgjuar shumë hadithe prej jush. Mirëpo, kam frikë se ato që kam dëgjuar më pas, do të më bëjnë të harroj ato që kam dëgjuar më parë. Prandaj më thoni një fjalë gjithëpërfshirëse (që do të zërë vendin e të gjithave)!”

Pasi e dëgjoji me vëmendje, Pejgamberi (a.s.), i tha:

“Ki frikë (ji i devotshëm) ndaj Allahut në lidhje me ato që di! (Kjo të mjafton).” (Tirmidhi, Ilm, 19/2683.)

Është e pamundur që një rob të dijë gjithçka. Mirëpo, nëse ai tregohet i devotshëm dhe ka frikë Allahun në lidhje me ato që di, kjo do të bëhet shkak që zemra e atij robi të anojë nga e drejta dhe e dobishmja si një mirësi hyjnore edhe në çështjet ku nuk ka dituri.

Gjithashtu, kjo mund të bëhet shkak që ai të mësojë edhe atë që nuk di. Në një ajet fisnik urdhërohet:

“...(o besimtarë), kini frikë Allahun! Allahu ju mëson ju (për atë që keni nevojë)...” (Bekare, 282)

Burimi i gjithë diturive është Kurani , prandaj vepra më e mirë është angazhimi me mësimin e Kuranit. Pejgamberi (a.s.) në lidhje me këtë thotë:

“Kur’ani është një fjalë hyjnore që e shpëton njeriun përballë çdo intrige që mund t’i ngjasë, që përmban informacione për popujt e kaluar, për gjendjen e popujve pasardhës dhe konkluzione mbi ngjarjet që do të ndodhin mes njerëzve, që e dallon të vërtetën nga gënjeshtra dhe të drejtën nga e shtrembra, që nuk është i kotë, që Zoti e shkatërron njeriun e prapë që e braktis atë dhe që e shmang nga rruga e drejtë njeriun i cili kërkon orientim jash-të tij, që është litari i fortë i Allahut, që është përsëritje (dhikr) e urtë dhe udhë e drejtë, që njerëzit e lidhur pas tij kurrë nuk bien në udhë të shtrembër, që shqiptuesve të tij kurrë nuk u gënjehet gjuha, me të cilin dijetarët nuk ngopen dot, që kurrë s’e humbet freskinë për shkak të përsëritjes, specifikat mrekullore të të cilit që e hutojnë njeriun kurrë nuk mbarojnë, për të cilin xhindët, kur e kanë dëgjuar, kanë thënë:

“... me të vërtetë ne dëgjuam një Kur’an që të mahnit!”
(Xhin, 1) duke mos e marrë dot veten nga mahnitja, që njerëzit që flasin me anë të tij, thonë të vërtetën, që njerëzit të cilët konkludojnë me anë të tij, konkludojnë saktë dhe sillen drejt, që njerëzit që e zbatojnë atë shpërblehen, që njeriu i ftuar tek ai gjen udhën e drejtë!” (Tirmidhi, Fedailu’l-Kur’an, 14; Darimi, Fedailu’l-Kur’an, 1)

Hasan Basri thotë:

“Allahu i Lartë ka zbritur njëqind e katër libra. Të gjitha njohuritë e njëqind librave të parë i ka mbledhur në tre librat e tjerë: Tevrat, Ungjill, Zebur. Pastaj të gjitha njohuritë e këtyre tre librave i ka mbledhur në librin fundit, Kur’an.” (Bejhaki, Shuabu’l-Iman, II, 450)

Ja, pra, Kur'ani i Shenjtë i cili bart këto cilësi në kuptim të përgjithshëm, është zbritur në zemrën e Profetit tonë të dashur si një pishtar i orientimit në rrugën e drejtë dhe është bërë mrekullia më e madhe e profetësisë së tij. Me të e ka njohur të vërtetën Profeti ynë, me të është ndriçuar bota e brendshme e tij dhe frymëzimin e marrë prej tij, Profeti ka bërë përpjekje për ta përcjellë në zemrat e njerëzve, për ta bartur njerëzimin në klimën e ndritshme të besimit.

Profeti (a.s.) thotë:

Më i miri prej jush është ai që e mëson Kuranin dhe ia mëson atë të tjerëve. (Buhari, Fedailu'l-Kur'an, 21.)

Profeti (a.s.) ka qenë shembulli më i përsosur i angazhimit me Kuranin. Prandaj mësimi i Kuranit është detyra dhe përgjegjësia kryesore e çdo besimtari. Shërbimi dhe dashuria ndaj Kuranit është shenjë dalluese e besimtarit.

Ata që janë në shërbim të Kuranit dhe diturisë së pari zemrat duhet t'i mbushin me dashuri, në mënyrë që edhe prej tyre të pasqyrojë mirësi dhe dritë duke e përçuar edhe tek nxënësit.

Kur u pyet Profeti (a.s.) se cili është zëri më i bukur për leximin e Kuranit, tha:

Mënyra më e mirë e leximit është ajo e atij që, kur dëgjon leximin e Kuranit, frikësohet prej Allahut.” (Darimi, Fedailul Kuran, 34.)

Përndryshe leximi dhe dituria që nuk zbret dhe depërton në zemër nuk mund të arrijë në horizontet e paana dhe thellësitë kuptimore të Kuranit.

Tablo të virtytshme

Sipas transmetimit të Enesit (r.a.), një ditë Ebu Talha kishte shkuar tek Perjgamberi (a.s.) dhe e kishte parë atë në këmbë duke ua mësuar Kuranin shokëve të tij. I Dërguari i Zotit, kishte lidhur në bel disa

gurë për të drejtuar kurrizin e tij të kërrusur nga uria. Ja pra cili ishte preokupimi më i rëndësishëm i Pejgamberit r dhe i shokëve të tij; të mësonin librin e Allahut dhe t'ua mësonin të tjerëve, ta kuptonin atë dhe t'ua shpjegonin edhe të tjerëve. Dëshira më e madhe e tyre ishte të lexonin dhe të dëgjonin sa më shumë Kuran. (Ebu Nuajm, Hiljetul-Evlja, Bejrut 1967, I, 342)

Allahu në Kuran thotë:

“Në çfarëdo pune që të jesh, çfarëdo gjëje që të lexosh nga Kurani dhe çfarëdo pune që të bëni (o njerëz), Ne jemi dëshmitarë, kur ju të thelloheni në të. Zotit tënd nuk i fshihet asnjë grimë peshe, në Tokë e në qiell; as më pak nga ajo e as më shumë nuk mbetet pa u shënuar në Librin e qartë.” (Junus, 61)

Në ajetin Kuranor Allahu e veçon leximin e Kuranit për të treguar rëndësinë dhe vlerën e tij midis shumë punëve të tjera. Shërbimi ndaj Kuranit është një punë e vyer dhe mrekullueshme që i siguron njeriut lumturinë në këtë botë dhe botën tjetër.

Edhe mbledhja bashkë, kuvendimi dhe zhvillimi i mësimave me qëllim për ta mësuar dhe kuptuar Kur'anin, janë veprime të bukura që i ka lavdëruar i Dërguari i Allahut, Profeti ynë. Dhuntitë që do të meritojnë të kenë njerëzit që bëjnë këto përpjekje, janë përshkruar kështu në një hadith profetik: *“...Po qe se një grup njerëzish mblidhen në një nga shtëpitë e Allahut, e këndojnë librin e Allahut dhe kuendojnë mes tyre mbi të duke u përpjekur ta rrokin e ta kuptojnë, mbi ta zbret qetësia e prehja dhe ata i mbështjell mëshira e Zotit, engjëjt u mblidhen përreth, Allahu i Lartë i përmend në radhët e atyre që ndodhen pranë Tij!..”* (Muslim, Dhikr, 38)

Atëherë, për të fituar lumturinë e të dy botëve, duhet ta shtojmë lidhjen tonë shpirtërore me Kur'anin Fisnik. Atë duhet ta lexojmë, kuptojmë, duhet ta ndjejmë në zemër dhe duhet të përpiqemi që ligjet e tij t'i zbatojmë me sinqeritet.

Ebu Vakid el-Lejsi (r.a.) tregon:

Një ditë ndodheshim në fatore pranë Profetit (a.s.). Në atë mes, në derë u dukën tre burra. Njëri iku pa hyrë brenda kurse dy të tjerët hynë dhe u afruan gjer pranë Pejgamberit (a.s.) Njëri u ul në një vend të lirë që pa mes burrave të ulur rreth, kurse tjetri, meqë s'kishte vend dhe me mendimin për të mos shqetësuar askënd, u ul menjëherë pas rrethit. Në një pjesë të bisedës, Profeti (a.s.) tha:

“A t’ju tregoj për gjendjen e tre vetëve? Ai që u ul në rreth, u strehua te Allahu i Madh dhe Allahu e mori nën mbrojtje. I dyti pati turp nga Allahu dhe u mbajt pas edukatës; edhe Allahu e siguroi atë nga prekja e ndëshkimit të vet. Sa për atë që nuk hyri, ai ia ktheu shpinën këtij kuvendi; edhe Allahu ia ktheu shpinën atij!” (Buhari, Ilm, 8)

Në lidhje me rëndësinë e zbatimit të diturisë në shërbimin ndaj diturisë dhe Kuranit ka një hadith shumë të rëndësishëm:

Ebu Abdurrahman es-Sulemi tregon:

“Një nga sahabët e Resulullahut (a.s.), që na mësonte Kuranin, na tha:

Ne merrnim dhjetë ajete nga Profeti (a.s.) dhe, pa i mësuar fjalët dhe veprat në këto ajete, nuk kalonim tek dhjetë të tjerat. Resulullahu (a.s.), na e mësonte edhe dijen, edhe praktikën në të njëjtën kohë” (Ahmed, V, 410; Hajthemi, I, 165.)

Profetin (a.s.) e kanë pyetur: O i Dërguari i Allahut, cila është vepra më e mirë?

Dhe ai u është përgjigjur: “Njohja e Allahut!”

E kanë pyetur përsëri: Cila punë e lartëson njeriun?

Dhe ai u është përgjigjur: “Njohja e Allahut!”

Kur i thanë sahabët:” O i Dërguari i Allahut! Ne po pyesim për punët, kurse ju përgjigjeni për dijen!

Tha: Ka dobi puna e paktë por e bërë me dashurinë për Allahun! Kurse puna e shumtë e bërë me injorancë nuk jep shumë dobi! (Munavi, Fejdu'l-Kadir, Bejrut 1994, IV, 688.)

Zemra e ndriçuar më së shumti me Kuran, ka më shumë vlerë pranë Allahut. Edhe Profeti (a.s.), në çdo çështje u jepte më përparësi zotëruesve të Kuranit. Kur ishte duke u përgatitur për fushatën e Tebukut, sanxhakun e bijve të Nexharit ia dha Umare bin Hazmit (r.a.). Mirëpo, kur pa Zejd bin Thabitin (r.a.), e mori sanxhakun prej Umares dhe ia dha atij. Umare (r.a.), pyeti:

“O i Dërguar i Allahut! Mos u hidhërove gjë me mua? (Bëra ndonjë gjë të papëlqyeshme?)”

Profeti (a.s.), u përgjigj duke thënë:

“Jo! Uallahi nuk jam hidhëruar! Por edhe ju merruni më shumë me Kuran! Zejdi ka mësuar më shumë Kuran se ti. Njeriut që di më shumë Kuran, i jepet më tepër përparësi se të tjerëve, edhe nëse mund të jetë një skllav me hundë të prerë!” (Uakidi, Megazi, Bejrut 1989, III, 1003.)

Edhe në fiset Evs dhe Hazrexh, flamurin ia dha atyre që dinin më shumë Kuran. Përkatsisht Ebu Zejdit dhe Muadhit (r.a.).

Profeti (a.s.) do dërgonte në Jemen një delegacion, në krye të tyre emëroj më të voglin në moshë. Karvani priti disa ditë, por nuk arriti të nisej për rrugë. Profeti (a.s.) u takua me njërin prej tyre dhe i tha:

Akoma nuk jeni nisur për në Jemen?

Nuk jemi nisur sepse prijësit tonë i është sëmurë këmba, tha sahabiu.

Profeti (a.s.) shkoi tek kryetari i grupit dhe pasi u lut për të shtatë herë atij iu shërua këmba.

Një i moshuar tha:

O i Dërguari i Allahut! Ai është më i vogli prej nesh dhe ti e emëron në krye të grupit? Profeti (a.s.) i kujtoi atij se ai dinte më shumë dhe më mirë Kuran.

I moshuari tha:

O i Dërguari i Allahut! Edhe unë kisha mësuar Kuran por të mos frikësohesha se nuk do të veproja sipas tij.

Profeti (a.s.) i tha:

Mësoje Kuranin. Sepse ai është një shishe e mbushur me misk, kur e hap shishen del era e mirë jasht. Kur e mbyll shishen qëndron ashtu siç është dhe nuk i del era. Edhe Kurani ngjason me këtë, nëse vepron sipas atij përfiton, nëse e mban në zemër nuk përfiton siç duhet prej tij. (Hejthemi, IIV, 161)

Në Uhud, Ensarët pyetën:

“O i Dërguari i Allahut! Prej radhëve tona ka shumë shëhidë. Çfarë na urdhëron të bëjmë?”

I Dërguari i Allahut (a.s.), urdhëroi të hapeshin varre të thellë dhe të gjerë dhe të varroseshin tre nga tre. Kur sahabët pyetën se cilët prej shëhidëve të varrosnin më parë, Profeti (a.s.), tha:

“Varrosni më parë atë që dinte më shumë Kuran!” (Nesai, Xhe-naiz, 86, 87, 90, 91.)

Në kohën e të Dërguarit të Allahut (a.s.), jetonin dy vëllezër. Njëri nuk i ndahej Profetit (a.s.) dhe merrte dije prej tij. Kurse tjetri punon-

te, për të fituar jetesën. Vëllai që punonte, u ankua tek Profeti r për vëllain tjetër. Mirëpo Resulullahu (a.s.), iu përgjigj: “Ndoshta në sajë të tij po fiton edhe ti!” (Tirmidhi, Zuhd, 33/2345.)

Allahu na jep shembull dëshirën e zjarhtë dhe vështirësitë e mëdha që përballoi Musai (a.s.) në rrugën e kërkimit të diturisë.

(Kujto) **kur Musai i tha djaloshit që e shoqëronte: “Nuk do të pushoj së ecuri, derisa të arrij në vendin ku takohen dy detet, edhe nëse do të më duhet të udhëtoj për shumë kohë.”** (Kehf, 60)

Kur Musai (a.s.) u takua me Hidrin u prezantua si kërkues i dijes dhe i tha:

Musai i tha atij: “A mund të të pasoj ty, që të më mësosh edhe mua diçka prej diturisë së drejtë që të është dhënë ty?” (Kehf, 60)

Pasi u vuri kusht heshtjen për veprimet që do të bënte e pranoi si nxënës. Musai (a.s.) me modesti kërkoi të mësojë prej urtësisë dhe diturisë së tij. Një nga profetët e mëdhenj të Zotit ndjek i lodhur dhe i raskapitur një dijetar për të mësuar vetëm tri çështje. Për këto tri çështje bëri gjithë atë rrugë të gjatë dhe përballoi uri dhe etje.⁹

Sipas një transmetimi, kur Iljasi ,takohet me melekun që merr shpirtrat, rrëqethet

paksa. Për këtë arsye, Azraili u, thotë: “Ti je një profet, o Iljas! U frikësove nga

vdekja?” Iljasi u, përgjigjet:

“Jo, nuk u frikësova nga vdekja. Por u hidhërova nga fakti se më mbaroi jeta. Unë e kam kaluar jetën time duke bërë adhurime e duke ligjëruar dhe ndjeja ëmbëlsi të madhe prej të qenit rob i

Allahut. Mirëpo tani do të jem peng në varr deri në Ditën e Kiametit. Për këtë arsye u pikëllova”.

Kjo botë është vendi ku punohet për të fituar, ndërsa bota tjetër është vendi i shpërblimeve. Në botën tjetër nuk ka punë. E për rrjedhojë s'ka as fitime dhe as humbje. Prandaj dhe koha në këtë botë ka vlerë shumë të madhe.

Kulejb ibn Shihab tregon:

Një herë Aliu (r.a.) dëgjoji të vinin zëra nga Mesxhidi i Kuffes dhe pyeti se ç'kishte ndodhur. Më pas mori një përgjigje të tillë:

- Disa po lexojnë dhe mësojnë Kuran.

Aliu (r.a.) vijoi:

- Sa të lumtur janë ata! Ata ishin njerëzit më të dashur të Profetit!

(Hejthemi, VII, 162.)

Kritikës se Ebu Hurejra ka transmetuar shumë hadithe ai iu përgjigj duke thënë:

Ndërsa vëllezërit tanë muhaxhirë ishin të angazhuar me tregti në treg, vëllezërit ensarë, me bujqësi e pemëtari në arë e në kopshete, Ebu Hurejre, ndodhej pranë të Dërguarit të Allahut, bëhej dëshmitar i sa e sa gjërave që ata s'i përjetonin dot, mësonte përmendësh gjëra që ata s'i mësonin dot!” (Buhari, Ilm, 42)

Ebu Hurejra ishte midis kryesorve që përçoi traditën profetike tek brezat pasardhës. Ai ka transmetuar gjithësej me gjithë përsëritje 5374 hadithe. Në këtë mënyrë është bërë sahabiu që ka transmetuar më shumë hadithe. Prej këtij sahabiu kanë transmetuar më shumë se 800 sahabi dhe tabiinë.

Sahabët e nderuar e bënë mësimin e Kuranit Kerim, duke treguar respekt të madh. Abdullah bin Mesudi (r.a.), kur i lexonte dhe i mësonte dikujt ndonjë ajet fisnik, thoshte:

“Ky ajet është më i mirë se çdo gjë mbi të cilën lind dielli dhe se çdo gjë tjetër që gjendet në tokë.” Pastaj këtë fjalë e përsëriste për çdo ajet të Kuranit. (Hejthemi, VII, 166)

Një herë tjetër ka thënë: *Kapuni pas diturisë para se të largohet. Dituria zhduket me largimin nga kjo botë të dijetarëve. Kapuni pas diturisë sepse nuk dihet se kur mund t'i nevojitet njeriut.* (Darimi, Mukaddime, 19)

Mes'udi (r.a.), shpreh qartë lidhjen e ngushtë të sahabëve me Kuranin:

- Betohem për Allah që është një dhe s'ka tjetër, nuk ka sure të Kuranit që të mos e di se kur dhe ku ka zbritur. Nuk ka sure të Kuranit që të mos di se kujt i është zbritur. Nëse del dikush që e di këtë gjë më mirë nga unë dhe, nëse është e mundur të shkoj tek ai me deve, menjëherë nisem për rrugë. (Buhari, Fedailu'l Kuran, 8.)

Dituria më e rëndësishme është dituria mbi Kuranin dhe Sunetin, ky transmetim tregon sa të dhënë dhe të zjarrtë kanë qenë sahabët për të kërkuar diturinë. Ata kanë përballuar vëshitirësi dhe vuajtje të mëdha në rrugën e diturisë.

Xhabir ibn Abdulla ka bërë gjashtë muaj udhëtim për të pyet Abdullah ibn Unejsin për një hadith të vetëm. (Buhari, Ilm, 19)

Ebu Ali, një prej ndjekësve të famshëm të sahabëve thotë:

Ne dëgjonim shumë transmetime, në rast se nuk ishim të kënaqur merrnim rrugën për në Medinë për ta dëgjuar hadithin nga vetë sahabiu.

Said ibn Musejeb thotë:

Vetëm për të mësuar një hadith bëja natë-ditë udhëtime shumë të gjata. (İbn Kethir, el-Bidaje, IX, 106)

Sahabët, tabiinët dhe dijetarët e mëvonshëm kanë përballuar vështirësi të panumërta për ta sjellë diturinë deri në ditët tonë në mënyrë të saktë. Allahu i lartësoi për këtë shërbim të madh që kanë dhënë. Veprat e tyre janë burime të diturisë pas Kuranit.

Jusuf ibn Abdullah ibn Selam tregon:

Për një periudhë kohore qëndrova pranë Ebu Derdasë për të mësuar dituri. Pak para vdekjes më tha:

Lajmëro njerëzit se jam duke ndërruar jetë!

Edhe unë i lajmërova. Shtëpia u mbush me njerëz, jashtë edhe brenda.

I thash: është mbushur shtëpia plot me njerëz.

Më tha: Më ço tek ata. E çova tek njerëzit pasi u ul tha:

E kam dëgjuar Profetin (a.s.) të thotë:

Kush merr abdest mirë, fal dy rekat namaz në mënyrën më të mirë, Allahu patjetër do t'i plotësojë dëshirën atij menjëherë ose më vonë.

Pastaj vazhdoi:

O njerëz mos e ktheni kokën majtas- djathtas gjatë namazit, sepse nuk i pranohet namazi atij që kthen kokën sa majtas- djathtas. Nëse nuk mundeni në namazet vullnetare, të paktën kini kujdes në namazet farz. (Ahmed, VI, 442-443)

Ky sahabi i nderuar deri në momentin e fundit të jetës u angazhua me përhapjen e fjalës së Profetit (a.s.) Kur e kuptoi që iu afrua vdekje kërkoi t'i përsëriste një hadith shumë të rëndësishëm në lidhje me

namazin. Kur mendojmë që edhe fjala e fundit e Profetit (a.s.) ka qenë *Kini kujdes namazin, veçanërisht namazin! Dhe kini frikë Allahun për ata që keni nën vete!*” (Ebu Davud, Edeb, 123-124/5156; Ibni Maxhe, Vesaja, 1) e kuptojmë edhe më mirë ndjeshmërinë e Ebu Derdasë për të kujtuar namazin në prag të vdekjes.

Imam Adullah el Farisi tregon:

Ndërsa isha pranë Ebu Hanifes, më ra një tullë nga çatia e shtëpisë së Ebu Hanifes dhe më gjakosi kokën. Ebu Hanife më tha: Do shpagim apo do 300 hadithe?

Unë i thashë: Dua hadithet, dhe ai më transmetoi hadithet.

Ibn Serin tregon:

Një ditë hyra në xhami dhe pashë Semir ibn Abdurrahmanin duke treguar tregime kurse Humejd duke dhënë dituri. Ndërsa po mendohesha se tek cili të marr pjesë më zuri gjumi. Në ëndërr më erdhi dikush dhe më tha:

Rri duke menduar ku të marrësh pjesë, po të tregoj vendin e Xhibrililit i cili është ulur pranë Humejdit. (Darimi, Mukaddime, 32)

Ibn Sirini si pasojë e kësaj dhurate hyjnore mori pjesë në mësimet e Humejdit dhe u bë një nga dijetarët e paharrueshëm të gjithë historisë.

Jakup ibn Sufjan i cili për 30 vjet ka shëtitur vende të shumta në kërkim të diturisë, tregon një rast:

Gjatë një udhëtimi, ushqimi që kisha me vete po mbaronte. Natën shkruaja kurse ditën lexoja. Një natë dimri isha duke shkruar nën dritën e kandilit. Papritur nga sytë më rrodhën lot dhe nuk shikoja asgjë.

Nga frika së do të merrte fund jeta ime në kërkim të diturisë fillova të qajë. Qava deri sa më zuri gjumi. Në ëndërr pashë Profetin (a.s.) duke më thënë:

Përse qa o Jakub?

Humba sytë dhe nuk do mund të merrem më me dituri o i Dërguari i Allahut, i thashë

Më tha: Afrohu!

I kaloi duart mbi sy dhe sikur po lexonte diçka. Kur u zgjova, shikoja si më parë. Mora fletët dhe fillova të shkruar përsëri.

Një nga bijtë e Bajazitit Rrufe, princi Sulejman, ishte ndëshkuar lehtë nga mësuesi për shkak të mosinteresimit që tregonte ndaj mësimëve. I zemëruar rëndë, princi shkoi menjëherë në pallat dhe iu ankua të atit. Edhe Bajaziti Rrufe e thirri menjëherë mësuesin dhe e pyeti:

“Pse e ndëshkove Sulejmanin, o mësues?”

“Mjaft i qetë dhe serioz, mësuesi i dha sovranit këtë përgjigje historike:

“Sovrani im! Princi, biri juaj, nesër do të kërkojë drejtimin e shtetit. Ummeti, bashkësia, atij do t’i dorëzohet si amanet! Po të mbetet i paditur, kjo do ta dëmtojë kombin. Vërtet tani ai është princ, por ende jo kompetent i shkencave shpirtërore e të natyrës! Kështu, duke qenë i ngarkuar me përgatitjen e tij, jam edhe i detyruar ta edukoj ashtu siç duhet!”

Bajaziti Rrufe i uli sytë përdhe me respekt dhe i tha:

“Ke plotësisht të drejtë, mësues! Po të duhet, ti më ndëshkon edhe mua! Për sa kohë që të kemi mbi krye mësues të tillë si ti, ne do të vazhdojmë të urdhërojmë mbi botën!”

Dhe mësuesi i cili e rroku idenë e hollë në përgjigjen e Sovranit, të nesërmen, kur Bajaziti Rrufe shkoi, u fut në mësim dhe e pyeti mësuesin në prani të nxënësve se pse ia kishte ndëshkuar të birin, mësuesi enkas nuk e përfilli.

Atëherë, kur e pa se mësuesi qëndronte moralisht dhe shpirtërisht mbi të atin, princi e kuptoi gabimin dhe që atë ditë e tutje u bë një nxënës tejet i zellshëm në mësim!

Sulltan Mehmeti II po zhvillonte me vezirët diskutime mbi buxhetin. Shifra e veçuar nga sulltani për medresetë ishte tejet e fryrë. Kur veziri i financës u njoh me atë shifër, u mbloodh në vetvete në një heshtje të thellë. Dhe sulltani i zgjuar e tejpamës, Mehmeti II, të cilit i ra menjëherë në sy ndryshimi i qëndrimit të vezirit, i tha atij:

“Pasha! Ndërsa është veziri i financave ai që duhet të flasë i pari mbi çështjen e buxhetit, pse, vallë, ju u bëtë i heshtur?”

Duke mos dashur ta jepte veten, veziri iu përgjigj:

“Po përfitoj nga diskutimet, sulltani im...”

Por sulltani i tha kështu vezirit duke e bërë ta kuptojë se ia kishte kuptuar mendimin:

“Pasha! Ndoshta e patë të tepërt shumë që kam vënë për financimin e medreseve!”

Atëherë, veziri u detyrua ta zbulonte shkakun e heshtjes së vet:

“Ashtu është, sulltani im! Ndërsa shteti ka një mijë e një halle, keni veçuar financim të tepërt për arsimin, i cili është vetëm njëri prej këtyre halleve!”

Atëherë, sulltan Mehmeti i zgjuar, i cili dëshironte edhe të mos e zemëronte vezirin, edhe ta zgjidhte çështjen, tha kështu me një stil të qetë e bindës:

“Pasha! Çdo profesion ka firoet e veta. Veçanërisht firoet e profesionit intelektual janë më të shumta. Mirëpo s’duhet harruar se Profeti (a.s.) ka thënë:

“Dijetarët (e shkencave natyrore e shpirtërore) janë trashëgimtarë të profetëve!”

Dhe të mund të bëhesh trashëgimtar dhe zëvendës profetik, nuk është ndonjë pozitë që mund të arrihet ashtu, lehtë. Dhe pikërisht prandaj firoja në dituri del më e madhe se në drejtimet apo profesionet e tjera!

Drejtimet dhe profesionet e tjera i mendoj kështu: Zhys në ujë të fëlliqur një copë tekstili me ngjyrë plumbi ose kafë. Pastaj, pasi të thahet, mundem ta mbështjell si çallmë, sepse ngjyra nuk ia tregon zhylin. Por a mund të bëhet një gjë e tillë me një napë të bardhë? Jo ta zhysësh atë në ujë të fëlliqur, por edhe sikur një mizë të qëndrojë mbi të, ajo e tregon ndotjen! Ja, kështu është edhe çështja e diturisë dhe e profesionit intelektual!”

Si e mbaroi fjalën, sulltani i drejtoi vezirit këtë pyetje:

“Pasha! Sa vetë nga nxënësit që u japim mundësi, përgatiten me sukses të lartë? A dalin katër a pesë personalitete prej tyre?”

Veziri i financave iu përgjigj:

“Sigurisht, sulltani im, dalin, mirëpo ç ‘përfitim arrihet me kaq?”

Sulltani buzëqeshi në mënyrë kuptimplote dhe tha:

“Pasha! A e di ti se janë pikërisht këto katër-pesë personalitete që ia ndriçojnë mendjen popullit?”

Veziri e përkuli kokën para dhe, duke e pranuar të vërtetën, tha:

“Po, sulltani im, kjo është e vërtetë!..”

Zemra e Fatihut i cili e zgjidhi lehtëzi çështjen në sajë të zgjuarsisë dhe tejpamësisë së vet, u mbush tejet me gëzim dhe i tha vezirit:

“Pasha! Meqë nga çdo njëqind nxënës të medreseve tona mund të përgatiten katër-pesë njerëz seriozë që ta ndriçojnë popullin, atëherë, për hir të tyre, duhet të pranojmë të kujdesemi e t’i arsimojmë edhe të tjerët që do të mund t’i konsideronim firo!”

Sulltan Selimi i Rreptë dhe ushtria e tij të rrethuar nga ndihma dhe mëshira hyjnore, në rrethinat e qytetit Adana i zuri një shi i furishëm. Gjithandej vendi u kthye në det balte. Sulltan Selimi i Rreptë me Kemal Pashazadenë, njërin prej dijetarëve të njohur të kohës, po ecnin mbi kuaj pranë e pranë duke kuvenduar. Papritmas, kali i Kemal Pashazadesë u tremb dhe balta e spërkatur nga këmba e kalit të trembur e përleu sulltanin kokë e këmbë!

Kemal Pashazade u dëshpërua shumë. Fytyra iu zbeh. Kurse Selimi i Rreptë, duke u kthyer nga ai, i tha me fytyrë të qeshur:

“Balta e spërkatur mbi trupin tonë nga këmba e kalit të dijetarit, është nder për ne! Është e bekuar! Kur të vdes, këtë kaftan të përballtur të ma shtroni siç është mbi sëndukun (tabutin) tim!”

Kjo ngjarje e shpreh bukur respektin dhe nderimin e thellë të Selimit të Rreptë ndaj dijetarëve dhe njerëzve të urtë.

Në shërbimin ndaj Kuranit dhe diturisë duhet përballuar çdo lloj vështirësie. Duhet bërë përpjekje për t’i mësuar njerëzve të çdo lloj moshe Kuranin dhe Sunetin. Sepse lumturia jonë në këtë botë dhe botën tjetër është e lidhur me këtë dy.

Pjesëmarrja në shërbimet e diturisë dhe Kuranit na siguron shpërblime të vazhdueshme siç na ka lajmëruar Profeti (a.s.)

“Kur njeriu vdes, shpërblimet e veprave të tij ndërpriten, përveç këtyre tre gjërave: saddakasë me veprim të përherëshëm, diturisë së lënë prej tij nga e cila njerëzit vazhdojnë të përfitojnë, dhe fëmijës së mirë i cili vazhdon të lutet për të pas tij!” (Muslim, Vasijet, 14; Tirmidhi, Ahkam, 36)

Shërbimet ndaj diturisë dhe Kuranit e nderojnë njeriun në këtë botë dhe botën tjetër. Ky shërbim është një mjet shumë i fortë për t'u afruar tek Allahu. Kur dëshiron të bëhet një njeri i mirë dhe të fitojë dashurinë e Allahut duhet të vrapojë pas diturisë dhe shërbimit të saj.

Profeti (a.s.) thotë:

Besimtari nuk ngopet nga asnjë punë e mirë që dëgjon, derisa vendi i tij i fundit që do të shkojë të jetë Xheneti.” (Tirmidhi, Ilim, 19/2686.)

3. Shërbimet sociale

Allahu i ka krijuar njerëzit të jetojnë në shoqëri dhe të kenë marrëdhënie e komunikim me njëri-tjetrin. Allahu na urdhëron të falim namazin me xhemat, t'i japim zekatin të varfrit, të shkojmë në haxh kur kemi mundësi sepse haxhi është si një kongres i botës islame. Të gjitha këto ibadete nxisin në ndihmë reciproke. Prandaj Allahu i ka premtuar shpërblime të mëdha për ibadetet me xhemat.

Një ditë, i Dërguari i Allahut (a.s.), pyeti sahabët që ndodheshin pranë tij:

“Kush prej jush agjëron sot?”

Ebu Bekri (r.a.), u përgjigj: “Unë o i Dërguari i Allahut.”

Profeti (a.s.), pyeti sërish: *“Kush ka përcjellë një të vdekur për në varreza sot?”*

Ebu Bekri (r.a.), u përgjigj: “Unë o i Dërguari i Allahut.”

Profeti (a.s.), i pyeti: *“Kush ka vizituar një të sëmurë sot?”*

Ebu Bekri (r.a.), u përgjigj: “Unë o i Dërguari i Allahut.”

Profeti (a.s.), i pyeti për të katërtën herë: *“Kush ka dhënë sadaka sot?”*

Ebu Bekri (r.a.), u përgjigj: “Unë o i Dërguari i Allahut.”

Pas kësaj, i Dërguari i Allahut (a.s.), tha:

“Kush i bën të gjitha këto vepra të mira së bashku, patjetër që do të hyjë në Xhenet!” (Muslim, Fedailu's-Sahabe, 12)

Profeti (a.s.) përmes këtyre pyetjeve ka dashur të inkurajojë besimtarët në pjesëmarrjen e aktiviteteve të ndryshme sociale, besimtari nuk mund jetë egoist, të mendojë vetëm për veten, besimtari është bujarë dhe altruist, ai është gjithmonë në shërbim të shoqërisë.

Në një hadith tjetër që thekson rëndësinë e shërbimeve shoqërore është:

Kush agjëron, viziton një të sëmurë dhe shoqëron një xhenaze i falen mëkatet e vogla përveç atyre që bën më pas.” (Ahmed, III, 440)

Një hadith kudsi që tregon se shërbimet shoqërore e afrojnë njeriun tek Allahut thotë:

Në ditën e gjykimit Allahu i Lartë do të thotë:

- O biri i Ademit! Unë u sëmura dhe ti nuk më erdhe të më vizitoje?

Robi do të përgjigjet:

- O Zoti im! Si mund të të bëj vizitë unë Ty, kur Ti je Zoti i botëve?

Allahu i Lartë do të përgjigjet:

- A nuk e dije ti që filani ishte i sëmurë dhe nuk i shkove për vizitë? A nuk e dije që nëse do ta kishe vizituar atë, do më kishe gjetur edhe Mua pranë tij?

Allahu Teala do të thotë:

- O biri i Ademit! Unë kërkova prej teje për të ngrënë, por ti nuk më dhe!

Robi do të pyesë:

- O Zoti im! Si të të ushqej dhe të të ngop unë Ty, kur Ti je Zoti i botëve?

Allahu i lartë do të përgjigjet:

- Robi im kërkoi ushqim prej teje. Ti nuk ia ofrove. A nuk e dije se, sikur t'i jepje për të ngrënë atij, do të më gjeje edhe Mua aty?

Zoti do të thotë:

- O biri i Ademit! Unë kërkova prej teje ujë dhe ti nuk më dhe!

Robi do të pyesë:

- O Zoti im! Si mund të të jap ujë Ty? Ty që je Zoti i botëve!

Allahu i Lartë do të përgjigjet:

- Një robi im kërkoi ujë prej teje, por ti nuk i dhe. A nuk e di se sikur ti jepje ujë, do më gjeje Mua pranë tij? (Muslim, Birr, 43)

Prandaj ne si besimtarë duhet të ndjejmë përgjegjësinë tonë ndaj shoqërisë dhe në asnjë mënyrë të mos i neglizhojmë ibadetet kolektive.

Duhet të marrim pjesë në të gjitha ibadetet si: urdhërimi për mirë dhe ndalimi nga e keqja, falja e namazit të xhumasë, marrja pjesë në kuvendet e diturisë, vizita e të sëmurëve, shoqërimi i xhenazes, ndihma e të varfërve dhe nevojtarëve. Të gjitha këto janë traditë profetike. Profeti (a.s.) gjithë jetën e tij e ka kaluar duke i shërbyer njerëzve.

Pejgamberi përballoi çdo vuajtje, madje edhe kur po përjetonte suksesin e kauzës së tij, dhe gjithashtu kur Allahu i Lartmadhëruar u dha fuqi dhe fitore myslimanëve, ai kurrë nuk mendoi të tërhiqej në vetminë e tij për t'u larguar nga shqetësimet dhe vuajtjet që mund t'i shkaktonin njerëzit.

Kështu, Pejgamberi (a.s.), që me shpirtin e tij të hollë dhe të ndjeshëm u bë shembulli i të gjithë njerëzimit në politesë, edukatë dhe finesë, theksoi faktin se të qenët inatçi dhe tiran nuk ka asnjë lidhje me karakterin e një besimtari të sinqertë.

Khaxhai i Pejgamberit, Abbasi (r.a.), ndihej keq prej faktit se nipi i tij i dashur po vuante kaq shumë nga njerëzit me të cilët ai kishte të bënte. Dëshironte që Pejgamberi të ngjitej në një post të lartë, në mënyrë që të evitoheshin një pjesë e këtyre vuajtjeve dhe mundimeve. Ndërsa Pejgamberi, (a.s.), i qe shprehur:

- Jo! Unë do të qëndroj në mesin e tyre derisa Allahu i Lartmadhëruar të më marrë afër Tij. Le të më shkelin këmbët, le të më tërheqin rrobat, le të më shqetësojnë me pluhurin që bëjnë për të më marrë frymën! (Ibn-i Sa'd, II, 193; Hejthem, IX, 21)

Ai u tërhoqi vëmendjen besimtarëve kështu:

“Një mysliman që përfshihet me të tjerët, duke hequr vuajtjet që i shkaktohen nga ata, është më i mirë se besimtari që preferon vetminë për të mos u përballur me mundimet që i nxjerrin të tjerët.” (Tirmidhi, Kijamet, 55/2507)

Buzëqeshja, përshëndetja, heqja e një guri nga rruga, orientimi i një të huaji, mësimi, sigurimi i jetesës në rrugë legjitime, bamirësia, vizita e të sëmurit, vizita tek të afërmit, falja e namazit në xhami me xhemat, ndihma e të tjerëve kur kanë nevojë, të gjithë këto dhe të ngjashme janë ibadete dhe shërbime shumë të vjera për besimtarin. Allahu i ka lehtësuar rrugët e mirësisë dhe për çdo mirësi ka premtuar shpërblim të madh. Prandaj besimtarët nuk ngopen me vepra të mira deri sa të hyjnë në xhenet.

Një nga shërbimet sociale shumë të rëndësishme është të ndihmosh dikënd që nuk ka mundësi ekonomike të martohet. Për besimtarin ky është një rast i jashtëzakonshëm për të fituar dashurinë e Allahut. Allahu në Kuran thotë:

“I martoni të pamartuarit dhe të pamartuarat ndër ju, si dhe skllëvërit dhe skllavet tua që janë besimtarë të ndershëm! Nëse

janë të varfër, Allahu, do t'i begatojë ata me dhuntinë e Tij; Allahu është i Gjërë në mirësi dhe i Gjithëdijsëm.” (Nur,32)

Profeti (a.s.) në lidhje me vlerën e këtij ibadeti social ka thënë:

“Një nga veprat më të pëlqyeshme është të ndihmosh dhe ndërmjetësosh dy veta për t’u martuar” (Ibn Maxhe, Nikah, 49)

Normalisht si të gjithë ibadetet edhe në këto ibadete kërkohet singëritet. Shpërblimi duhet pritur vetëm prej Allahut.

Profeti (a.s.) thotë: *“Kush jep dhe kush nuk jep për hir të Allahut, kush dashuron dhe urren për hir të Allahut dhe kush i ndihmon beqarët të martohen për hir të Allahut e ka besimin e përsosur.”* (Ahmed, III, 438)

Pra realizmi i ibadeteve sociale me singëritet është shkak për fitimin e shpërblimeve të mëdha.

Islami ka synuar gjithmonë socializimin dhe kontributin në shoqëri. Islami e ka vlerësuar më shumë kontributin në shoqëri se sa asketizmin e thatë, tërheqjen e plotë nga jeta shoqërore. E gjithë urtësia është të jesh me Allahun midis njerëzve, jo vetëm kur je në vetmi.

Zemrat e besimtarëve të devotshëm të cilat thellohen në vuajtjet e nevojtarëve dhe të dobëtëve, ziejnë si sheshi i mahsherit. Kjo djegie zemre, është e mbushur me dashurinë e shërbimit ndaj krijesave për hir të Krijuesit. Zemrat e tyre bëhen fole mëshire.

Institucionet e bamirësisë të ndërtuara mbi bazën e mëshirës dhe singëritetit si: xhami, spitale, shkolla, çezme, kuzhina dhe shumë institucione të tjera vazhdojnë shërbimin e tyre sot e kësaj dite. Të parët tanë, me edukatën e tyre, nderin dhe dinjitetin që kanë treguar, kanë arritur të mahnitin gjithë botën.

Për rrjedhojë, Solomon Schëeigger, i cili ishte një prift protestant shumë fanatik, lidhur me edukatën e të parëve tanë, është shprehur kështu në ditarin e tij të udhëtimit: *“Ata njerëz, edhe në hamam mbulohen me diçka. Sa njerëz të edukuar që janë! Ne duhet ta mësojmë këtë edukatë nga këta barbarë (!).”*¹⁰

10. (Iber Ortaylı, Osmanlı'ya Yeniden Kesfetmek).

Fruti i parë i një besimi të përsosur, është mëshira. Sa më shumë që njeriu të përsoset në besim, edhe bota e tij shpirtërore zgjerohet vazhdimisht, derisa bëhet një vatër mëshire, që përfshin të gjitha krijesat. Kurse shërbimi është një manifestim i mëshirës. Ndërsa mëshira, që është fruti më i rëndësishëm i besimit, kërkon që të ndash çdo gjë që ke me të varfrit dhe të lehtësosh varfërinë e tyre. Prandaj të gjitha shërbimet sociale janë adhurime për hir të Allahut.

a. Dhembshuria ndaj krijesave

Allahu shpesh në Kuran përmend që është më i mëshirshmi, që mëshira e Tij ka përfshirë gjithçka. Butësia dhe mëshira ndaj krijesave për hir të krijesit, është domosdoshmëri e besimit. Zemra e një besimtari që e përjeton besimin me dashuri, bëhet një vend pritje ambulante që i përqafton me mëshirë të gjitha krijesat.

Profeti (a.s.) thotë:

Zoti e përpjesëtoi mëshirën e Tij në njëqind pjesë: nëntëdhjetë e nëntë pjesë i mbajti pranë vetes, kurse një pjesë e zbriti në tokë. Me këtë pjesë e mëshirojnë njëri-tjetrin krijesat. Edhe veprimi që bën pela e cila, gjatë kohës që pi gji mëzi i saj, e ngre këmbën që të mos e vrasë të voglin, është rrjedhojë e kësaj një përqind mëshire!”
(Buhari, Edeb, 19; Muslim, Tevbe, 17)

Siç është mëshira, vetia më e shquar e Allahut të Lartë, edhe cilësia më me rëndësi e të Dërguarit të Allahut (a.s.) është mëshira. Kështu, ai është dërguar personalisht si mëshirë për botët. (Enbija, 21/107) Prandaj Allahu i Lartë, nga emrat e vet, atributet Rauf (shumë i dhembshur) dhe Rahim (shumë i mëshirshëm) ia ka dhënë edhe Profetit tonë si diçka të posaçme vetëm për të, sepse askush nga profetët para tij nuk ka arritur t’i ketë që të dyja këtotribute. (Kurtubi, VII, 192) Sepse vetëm në sajë të një profeti me një mëshirë kaq të gjerë pati qenë e mundur që Islami të zinte rrënjë, të mbinte e të hidhte filiza mes njerëzve zemërgurë të periudhës pagane para islamike! Sepse mëshira dhe dhembshuria janë një ndjenjë që, në vend të neverisë, fton dashurinë, që i afron njerëzit me njëri-tjetrin.

Mëshira s'është thjesht një ndjenjë keqardhjeje siç mund të pandehin disa. Mëshira është një ndjenjë gjithëpërfshirëse që zhvillohet me anë të dashurisë dhe rritet me anë të ndihmës dhe sakrificës për të tjerët. Po qe se në një zemër nuk ka mëshirë, ajo zemër është e sëmurë.

Mëshira që i ka mësuar Profeti (a.s.) ummetit, bashkësisë së vet, rrethon jo vetëm të afërmit dhe besimtarët, por tërë njerëzimin, madje, tërë ekzistencën. Kjo specifikë është shprehur kështu në një hadith profetik:

“Atyre që mëshirojnë, edhe Allahu u shfaq mëshirë. Mëshirojini ju banorët e tokës që edhe banorët e qiellit t'ju mëshirojnë juve!” (Ebu Davud, Edeb, 58; Tirmidhi, Birr, 16)

“Kush nuk mëshiron nuk mëshirohet.” (Buhari, Edeb, 18, Muslim, Fedail, 65)

Mëshira, merret vetëm prej zemrës së të keqit.” (Tirmidhi, Birr, 16/1923)

Dhembshuria dhe mëshira e të Dërguarit të Allahut (a.s.), kishte përmasa universale. Një ditë, ai tha:

“Betohem në Atë që ka në dorë shpirtin tim se, deri sa ju të mos mëshironi njëri-tjetrin nuk do të mund të hyni në xhenet.” Sahabët thanë:

“O Resulullah! Të gjithë jemi të mëshirshëm!”

I Dërguari i Allahut (a.s.), tha:

“Mëshira (për të cilën po flas), nuk është vetëm ajo që duhet të keni ndaj njëri-tjetrit, siç e kuptoni ju, por mëshira e cila përfshin të gjitha krijesat, po të gjitha krijesat!..” (Hakim, IV, 185/7310)

Po qe se duam që, në ditët tona, ta shpëtojmë njerëzimin nga kaosi dhe konfliktet për ta sjellë në gjendje të jetueshme, duhet të sigurojmë që kjo mëshirë e gjerë me burim Allahun e Lartë, të rishtresohet në zemrat tona. Mëshira është një nga cilësitë më të rëndësi-

shme që e shpëton njeriun nga egoizmi dhe vetëkënaqësia. Frytet e mëshirës janë bujaria, bamirësia, modestia, shërbimi dhe falja.

Profeti (a.s.) thotë:

“Besimtarët, në dashurinë, dhembshurinë dhe në mbrojtjen e njëri-tjetrit, janë si një trup i vetëm. Kur një nga organet apo gjymtyrët e trupit sëmuret, atëherë edhe organet e tjera shqetësohen dhe digjen flakë nga temperatura.” (Buhari, Edeb, 27; Muslim, Birr 66)

Mëshira në këtë botë është qetësi shpirtërore kurse në botën tjetër është pasuri e shtrenjtë për lumturinë e përjetshme. Kur Muadh ibn Xhebeli kërkoi një këshillë nga Profeti (a.s.) i tha:

“Ji i mëshirshëm në mënyrë që unë të bëhem garant që të hysh në Xhenet”

Tablo të virtytshme

Një beduin që e pati parë Profetin t'i puthte fëmijët, qe habitur shumë dhe i pati thënë:

“Ti i puthke fëmijët? Kurse ne kurrë nuk i puthim!”

Duke e vështruar atë njeri me keqardhje, Profeti (a.s.) i pati thënë:

“Ç'mund të të bëj unë nëse Allahu ta ka shkukur ty mëshirën nga zemra?” (Buhari, Edeb, 18; Muslim, Fedail, 65)

Gjithashtu, Profeti (a.s.), duke mos e duruar dot vuajtjen e agonisë së fëmijës së vajzës së vet Zejnebit, pati qarë. Ata që e patën parë, nuk e patën fshehur dot habinë dhe e patën pyetur:

“A edhe ti qan, o i Dërguari i Allahut?”

Dhe Profeti (a.s.) u qe përgjigjur:

“Kjo është mëshirë! Allahu i Lartë e ka vënë mëshirën në zemrat e robve të vet dhe Ai tregon mëshirë vetëm për robtë e vet të mëshirshëm!” (Buhari, Xhenaiz, 33; Muslim, Xhenaiz, 11)

Ebu Usejdi (r.a.) një ditë erdhi tek Pejgamberi ynë me disa pengje të sjellë nga Bahrejni. I Dërguari i Allahut vërejti një grua pengje që vajtonte dhe e pyeti:

“Ç’ke që po qanë?”

Gruaja u përgjigj:

“Ky njeri më shiti birin tim.”

I Dërguari i Allahut e pyeti Ebu Usejdin:

“A me të vërtetë e ke shitur birin e saj?”

“Po” u përgjigj sahabiu. Atëherë Pejgamberi e pyeti:

“Kujt ia ke shitur?”

Sahabiu tha:

“Bijve të Absit”

Atëherë i Dërguari i Allahut urdhëroi e tha:

“Menjëherë shalo kalin, shko dhe sjellja gruas të birin.” (Ali el-Muttaki el-Hindi, Kenzu'l-ummal, Bejrut 1985, IV, 176/10044)

Omeri (r.a.) tregon:

Një radhë, te i Dërguari i Allahut sollën një grup robërish. Mes robërve ndodhej edhe një grua e cila ngaqë ishte ndarë prej të birit dhe digjej nga malli për të, jepej pas çdo fëmije që haste, e merrte në prehër, e përkëdhelte dhe e mëkonte. Duke bërë me shenjë gruan, Profeti na pyeti ne, të pranishmit:

“Sipas jush, a ka mundësi që kjo grua ta hedhë fëmijën e vet në zjarr?”

“Jo, kurrë s’e hedh!” - Iu përgjigjëm ne.

“Ja, pra, Allahu i Lartë është më i mëshirshëm ndaj robve të vet se ç’është kjo grua e dhembshur për fëmijën e vet!” - Na tha Profeti ynë i mëshirës dhe dhembshurisë! (Buhari, Edeb, 18; Muslim, Tevbe, 22)

Muslimanët janë treguar të mëshirshëm edhe ndaj armiqve të tyre.

Vëllai i Mus’ab bin Umejrit, Ebu Azizi, kishte qenë flamurtari i idhujtarëve në betejën e Bedrit. Kur ai ra rob i muslimanëve, mëshirën dhe butësinë që pa prej tyre, e tregon me këto fjalë:

“Edhe unë rashë rob në betejën e Bedrit dhe iu dorëzova një grupi prej ensarëve. Kur po ktheheshim nga Bedri, në vaktin e mëngjesit dhe të darkës, bukën ma jepnin mua, kurse vet e shtynin me hurma të thata. Kjo, sepse i Dërguari i Allahut (a.s.), i kishte këshilluar të silleshin mirë me robërit. Nëse dikujt prej tyre i binte në dorë një copë bukë, menjëherë e sillte dhe ma jepte mua. Ndonjëherë më vinte turp dhe ia ktheja përsëri copën e bukës ndonjërit prej tyre, por ai ma jepte përsëri atë bukë dhe në asnjë mënyrë nuk e prekte me dorë.” (Ibn-i Hisham, II, 288; Hejthemi, VI, 86)

Njerëzit e periudhës paraislamike të injorancës silleshin shumë të pamëshirë e të pakufizuar në ashpërsi edhe ndaj kafshëve. Ata hanin mish të prerë pa mëshirë nga kafsha e gjallë.

Ebu Uakidi (r.a.), tregon:

“Kur Profeti (a.s.), erdhi në Medinë, banorët e Medinës ia prisnin gungën devesë për së gjalli, ndërsa deleve u këpusnin ndonjë copë mishi nga kofshët dhe e hanin. Pejgamberi (a.s.), i cili e pa këtë gjë, tha:

“Ajo që pritët prej kafshës, ndërkohë që ajo është ende gjallë, konsiderohet si cofëtinë dhe nuk hahet.” (Tirmidhi, Sajd, 12/1480)

Në këtë mënyrë, ai i shpëtoi këto kafshë prej torturave.

I Dërguari i Allahut (a.s.) një ditë pa një person duke tërhequr nga veshi delen, të cilën donte ta therte. Menjëherë ndërhyri duke thënë:

“Lëre veshin e bagëtisë (e kafshës) dhe kape nga qafa.” (Ibn-i Maxhe, Dhebaih, 3.)

Profeti (a.s.) e ka urdhëruar të mprehen mirë thikat me të cilat do të theren kafshët, po ashtu e ka urdhëruar që kafsha të mos e shikojë thikën.

“Kur dikush nga ju ka për të therur një kafshë, ta kryejë punën shpejt dhe plotësisht!” (Ibn Maxhe, Dhebaih, 3)

Duke shkuar në rrugë, i Dërguari i Allahut (a.s.) hasi në një grup njerëzish. Ata bisedonin mes tyre ashtu siç ishin, të shaluar mbi kafshë.

I Dërguari i Allahut (a.s.) u tha kështu:

“Përdorini dhe shalojini kafshët mirë e pa i lodhur dhe pastaj lërinini me kujdes që të pushojnë! Mos i bëni vend për t’u ulur dhe biseduar nëpër rrugë! Njihen sa e sa kafshë që janë më të mbarë e më të dobishëm se njerëzit që i shalojnë dhe se Allahu i Lartë e i Shenjtë flet më shumë për ta!” (Ahmed, III, 439)

Këto fjalë profetike, janë porosi të mrekullueshme në lidhje me mënyrën e shikimit të krijesave. Përveç kësaj, në një kohë kur njerëzit janë larguar nga ndjesitë shpirtërore, ku jetojnë nën sundimin e materializmit dhe ia kanë kaluar edhe hienave për egërsi, ata pretendojnë për të drejtat e kafshëve, duke u munduar t’i marrin ato në mbrojtje. Mirëpo, në lidhje me këtë çështje, Islami është shembulli më i mirë i shpërndarjes së drejtësisë, dhembshurisë dhe mëshirës.

Deklarimi i Allahut të Madhëruar në lidhje me përmendjen që bëjnë malet dhe zogjtë, janë një paralajmërim i hapur për njeriun, i cili është krijesa më fisnike, me qëllim që në çështjen e përmendjes së Allahut, të mos tregohet më i shkujdesur se krijesat e tjera të pajeta apo kafshët, është një mesazh i qartë për të gjithë ata që e harrojnë Allahun dhe zhyten në dëshirat e kësaj bote. Të gjitha krijesat janë në gjendje dhikri por mendjet tona të kufizuar nuk mund ta kuptojnë dhikrin e tyre. Ajeti kuranor e shpreh kështu të këtë të vërtetë:

“Atë e madhërojnë shtatë qiejt, Toka dhe gjithçka gjendet në to. Dhe nuk ka asgjë që nuk e madhëron Atë duke e lavdëruar, por ju (o njerëz) nuk e kuptoni madhërimin që i bëjnë ato...” (Isra, 44)

Gjatë kohës së zisë, dikush e pyeti Jusufin (a.s.):

“Ti je përgjegjësi dhe menaxheri i thesarit. Përse e lë veten të uritur dhe nuk ha sa të ngopesh?” Jusufi (a.s.), u përgjigj:

“Nëse ngopem, kam frikë se i harroj të uriturit dhe nuk i kuptoj hallet e tyre!”

Ummu Kajs binti Mihsan tregon:

Më kishte vdekur djali, gjë që më pati dëshpëruar shumë. Personit që po e lante, i thashë:

“Mos ma laj të voglin me ujë të ftohtë se do ta vdesësh!”

Pas kësaj, Ukkashe bin Mihsan (r.a.) shkoi menjëherë te Profeti (a.s.) dhe ia tregoi fjalët e gruas.

I Dërguari i Allahut (a.s.) buzëqeshi dhe tha:

“A kështu paska thënë? Atëherë i qenka zgjatur jeta.”

Ukkashe thotë:

“Ne s’njohim grua tjetër që të ketë jetuar kaq gjatë sa ajo!” (Nesai, Xhenaiz, 29)

Njeriu është krijesë e nderuar, prandaj duhet treguar respekt si për të gjallin ashtu edhe për të vdekurin. Prandaj është e ndaluar të lahet xhenazja me ujë shumë të ftohtë ose shumë të nxehtë.

Një tjetër mësim që nxjerrim nga hadithi është lutja e Profetit (a.) për jetëgjatësi të Ummu Kajs për shkak të dhembshurisë që tregoi ndaj djalit të saj. Pra nga transmetimi mund të nxjerrim përfundimin se njerëzit që janë të mëshirshëm dhe të dhembshur jetojnë më gjatë.

Abdullah bin Xhaferi (r.a.), gjatë një udhëtimi, kaloi nga një bahçe me hurma. Bahçevani ishte një skllav me ngjyrë të cilit i kishin sjellë tre bukë. Në ato momente erdhi një qen. Skllavi ia hodhi atij njërën prej tre bukëve. Qeni e hëngri bukën. I hodhi tjetrën. E hëngri edhe atë. Ai i hodhi edhe të tretën. E hëngri edhe atë.

Pastaj ndërmjet Abdullah bin Xhaferit (r.a.) dhe skllavit, u zhvillua kjo bisedë:

-Çfarë pagese merr ti?

-ja, këto tre bukë që shikon.

-Përse ia dhe të gjitha qenit?

-Këtej nuk ka qen aspak. Ky qen duhet të ketë ardhur nga larg. Zemra nuk më lejoi që ai të ngelte i uritur.

-Ti çfarë do të hash sot?

-Do të duroj, hakun tim të sotshëm, ia dhashë kësaj krijese të uritur të Zotit (xh.xh.).

Abdullahu, (r.a.), e admiroi këtë moral të lartë dhe i tha:

-Subhanallah! Pastaj thonë se unë jam shumë bujar. Ndërkohë,

ky rob paska qenë më bujar se unë!” Pastaj e bleu bahçen e hurmave dhe robin. Menjëherë robit i fali lirinë dhe pastaj i dhuroi bahçen e hurmave. (Gazali, Kimjaji Saadet, përkth. A. Faruk Mejan, Stamboll 1977, fq. 467)

Një nxënës i Xhunejd-i Bagdadit, turpërohet prej një gabim që kishte bërë dhe largohet nga vendi ku merrte mësim. Pas njëfarë kohë, ky nxënës, zemra e të cilit ishte rrënuar plotësisht, i zë syri Xhunejd Bagdadin, i cili po kalonte me miqtë e tij në pazar. Sapo e pa mësuesin e tij, largohet menjëherë prej turpit. Mirëpo Xhunejdi e kupton dhe u thotë atyre që kishte afër:

“-Ju kthehuni! Mua më ka ikur një zog nga foleja!” Pastaj, i shkon pas nxënësit. Nxënësi kthehu kokën pas dhe kur vuri re se mësuesi i tij po e ndiqte, e kapi paniku dhe filloi të shpejtonte hapat. Ai hyri në një rrugicë qorre dhe prej panikut që i shkaktoi kjo gjendje, pa dashje përplas kokën në një mur. Por kur e pa mësuesin para vetes, menjëherë ul kokën i turpëruar. Ndërsa mësuesi i tij, me një zë të butë, thotë:

“-Biri im! Ku po shkon, prej kujt po ikën? Ndihma dhe mbrojtja e një mësuesi ndaj nxënësit të tij, pikërisht në këtë kohë të vështirë dhe me probleme duhet.” Pas këtyre fjalëve, arrin ta rikthejë përsëri në kuvendin e dijes. (shih. Tedhkiretu'l-Evlja, 469)

Një rast tjetër i kohës sonë është edhe ky:

Një nxënës i Sami efendisë, për shkak të një krize dhe dobësie shpirtërore vjen i dehur tek dera e Sami efendisë. Personi që hap derën i thotë:

Ç’është kjo gjendje kështu? A e di në derë të kujt je?

Personi në një gjendje të mjerueshme i thotë:

A ka derë tjetër që mund të më rrokë me mëshirë!.. Kur Sami efendi dëgjon dialogun që po zhvillohej jasht menjëherë del dhe e

merr brenda nxënësin dhe e rigjallëron zemrën e tij me dashuri dhe mëshirë. Pas një edukimi shpirtëror të mirëfilltë edhe ai person u bë prej njerëzve të mirë dhe të devotshëm.

Esma binti Ebi Bekr (r.a.), ka thënë:

“Në periudhën e injorancës, e kam dëgjuar Zejd ibn Amrin, i cili rrinte në këmbë, i mbështetur në murin e Qabes dhe thoshte:

«O popull i Kurejshëve! Për Zotin, përveç meje asnjëri prej jush nuk është në fenë e Ibrahimit

Zejdi i shpëtonte vajzat që do të varroseshin për së gjalli dhe u falte jetën. Një njeriu që

donte të vriste vajzën e vet, i ka thënë:

«Mos e vrit! Unë do të marr përsipër të gjitha nevojat e saj!» Kur vajza u rrit, ai iu drejtua të atit të saj duke i thënë:

«Nëse dëshiron, ta dorëzosh ty, nëse jo, unë do të vazhdoj të kujdesem për të.»” (Buhari, Menakibu’l Ensar, 24.)

Kjo ndjenjë mëshire që ndodhej tek Zejdi, e ka mbrojtur atë nga idhujtaria dhe mohimi, duke i bërë të mundur të emigrojë në botën tjetër si njeri dhe besimtar i mirë (hanif). Lidhur me të, Profeti (a.s.), ka thënë:

“Ditën e Kiametit, ai do të ringjallet si një popull i veçantë mes meje dhe Isait (a.s.).” (Hejthemi, IX, 416.)

Në veprën Mexhalis-i Seb’a të Mevlanës, gjendet një tregim i tillë:

Një kasap që shiste mish veresie, punëson një djalë për të mbajtur llogaritë dhe i thoshte të shkruante:

- Filanit i është dhënë kaq mish, e filanit kaq...

Një ditë, erdhi një zog dhe rrëmbeu një copë mishi. Kasapi i thotë menjëherë djalit:

- Mos harro, shkruaji atij zogut njëqind dërrhem mish!

Një ditë tjetër, i njëjti zog vjen sipas zakonit për të marrë mish. Por kasapi, i cili i kishte ngritur grackë, e kap dhe i pret kokën. Më pas, e var atë në një vend të lartë si mësim për të tjerët. Këtë herë, djaloshi i thotë kasapit:

- Më parë shënova çfarë të kishte borxh zogu ty. Po tani sa ta shkruaj borxhin që i ke ti zogut?

Kasapit i hyri frika dhe filloi të qajë duke thënë:

- Llogaria e mishit është e lehtë. Por çfarë të bëjë unë nëse më kërkojnë llogarinë e kokës?

Në peridudhën e Abdulhamitit në Pallat kishte ardhur një kallëzim sipas të cilit, një ditë, një nëpunës i lartë, duke kaluar para Pallatit të Qirinjve (ku ndodhej i izoluar sulltan Murati V), kishte thënë:

“Ah, zotëria ynë, sulltan Murat! Po të të kishim ty në krye, a kështu do të ndodhte?”

Mbështetur mbi këtë kallëzim, sulltan Abdylhamiti II kishte vendosur ta internonte nëpunësin e lartë në fjalë, në Fizan. Kryeministri Said Pasha i cili nuk ishte dakord me këtë vendim, i thotë sulltanit:

“Imzot, s’e kuptoj se ç’po ndodh! Rreth dy muaj më parë, këtë nëpunës e falët megjithëse iu vërtetua akuza për vjedhje dhe marrje ryshfeti, kurse tani e internoni duke u mbështetur në një kallëzim shumë të lehtë e të zakonshëm!”

Sulltan Abdylhamiti II i dha këtë përgjigje kryeministrit:

“Jo, pasha! Unë s’po e dërgoj në internim për këtë kallëzim, por pikërisht për atë faj të vjedhjes dhe marrjes së rryshfetit për të cilin e ke fjalën! Veç kësaj, atë kallëzim e kam sajuar dhe organizuar unë vetë! Sepse, po qe se do ta dënoja dy muaj më parë për fajet që kishte kryer, nga dënimi i tij do të prekeshin edhe familja dhe të afërmit e tij, të cilët, veç të tjerash, do të mbeteshin të turpëruar para miqve e shokëve! Kurse tani, të afërmit, miqtë dhe shokët do ta shpallin hero që doli kundër sundimit tim! E, ja, këtë formë ndëshkimi të tij parapëlqeva unë!”

Tregohet se një person i vrazhdë dhe pamëshirë e kishte prerë të voglin e lopës para syve të saj. Për shkak të këtij veprimi mizor atij iu paralizua dora.

Një ditë në para këtij personi ra një zog i vogël. Megjithëse erdhi zogu mëmë për ta marrë nuk arriti të vendostë në fole. Personi në fjalë e mori zogun dhe e vendosi në fole. Allahu për mëshirën që tregoi i shëroi dorën.

Modelet e vetive të larta të ushtarëve tanë besimtarë shfaqeshin jo vetëm ndaj vëllezërve besimtarë, por edhe ndaj ushtarëve armiq që kishin ardhur për t’i vrarë.

Këtë të vërtetë e ka pohuar në fjalën e tij të mbajtur para një grumbulli njerëzish në më të shumtën francezë, gjenerali francez Guro që pati ardhur tek ne më 1930 për inaugurimin e një mauzoleu të tyre, duke dashur, njëkohësisht, të vizitonte edhe varret e ushtarëve turq. Ai pati thënë kështu në fjalën e tij:

“Zotërinj! Ushtari musliman turk është një ushtar i rrallë. Në lidhje me këtë, desha t’ju tregoj një kujtim që e kam ende të freskët në kujtesë.

Një ditë në mëngjes, së bashku me dritën e parë, nisëm një për-

leshje me bajoneta kundër turqve. Ata luftonin me mjeshtëri të madhe. Ishte e pamundur t'i përballonim! Pas një përleshjeje që vazhdoi gjer në mbrëmje vonë, të dy palët u morën vesh për t'i mbledhur të plagosurit. Kur të dy palët filluan t'i mermin të plagosurit e tyre, edhe unë dola në fushën e betejës. Dhe një pamje që pashë në ato rrethana të koklavitura, përbënte një tablo që nuk do të dilte dot as nga furça e piktorëve më të shquar! Duke lënë mënjanë çdo gjë tjetër, u vura të sodis me një habi dhe mahnitje të madhe.

Një ushtar turk merrte dhé përtokë dhe ua hidhte plagëve të veta, kurse plagët e të plagosurit që kishte në prehër, përpiquej t'i lidhte me copa bezeje që i sajonte duke e grisur këmishën e vet!

Zotërinj! A e dini se kush ishte ai i plagosuri në prehër të ushtarit turk i cili, ndërsa i mbulonte me dhé plagët e veta, plagët e tij i lidhte duke grisur këmishën e vet?"

Gjenerali i cili nisi të qante në këtë pjesë të fjalëve të veta, nxori shaminë për të fshirë lotët dhe, mes ngashërimeve, e mbylli tregimin e tij me këto fjalë:

"Zotërinj! I plagosuri në prehër të atij trimi turk ishte një ushtar francez, një ushtar francez!.."

Pastaj ra përtokë, mbylli fytyrën me pëllëmbë, qau e qau...

Kjo situatë është e mjaftueshme për të treguar gjerësinë e horizontit shpirtëror të një besimtari. Dhembshuri dhe mëshirë për krijesat për hir të Krijuesit...

Në shënimet e udhëtimit të Corneille Le Bruyn-it mund të lexohen këto përshtypje:

"...Është e pamundur të mohohet se turqit janë shumë të pasionuar pas bamirësisë dhe se kanë sendërtuar vepra dobie e bamirësie shumë më tepër se krishterët! Njëra nga shkaqet kryesore që në shte-

tin osman hasen aq pak e aq rrallë lypësa, është se janë ngritur, ngrihen dhe funksionojnë vakfët e bamirësisë dhe asistencës sociale!”

Kurse në veprën e Comte de Bonneval-it thuhet:

“Stambolli së bashku me rrethinat ka një popullsi prej afro dy milionësh, gjë që do të thotë se duhet numëruar ndër qytetet më të mëdhenj të Evropës. Ja, pra, pavarësisht nga kjo dendësi popullore e jashtëzakonshme, nuk mund të hasësh dot asnjë lypës! Por ka përtacë dhe parazitë që jetojnë vetëm me lëmosha duke krijuar përshtypjen sikur ka ngushticë ekonomike. Por, fundja, ata nuk gëzojnë ndonjë farë konsiderate!”

Udhëtari i njohur francez Du Loir, në librin e tij me shënime udhëtimi të botuar në Paris, shkruan:

“Po i përmbledh për ju veçoritë e sotme të zakoneve dhe traditës turke me këto fjalë:

Ndihma dhe bamirësia e tyre përfshin jo vetëm njerëzit, por edhe kafshët!

Në të gjithë shtetin osman ka shtëpi strehimi të quajtura “imaret”. Sipas kushteve të vëna nga ngritësi i institucionit dhe mirëbërësi, aty u jepet ndihmë të gjithë nevojtarëve, sipas nevojave që kanë, pa marrë parasysh fenë së cilës i përkasin. Të gjithë udhëtarët mund të qëndrojnë aty tri ditë dhe, për sa kohë që të rrinë, në çdo haje u jepet nga një pjatë pilaf.

Në qytetet, përveç ndërtesave ose shtëpive të strehimit, në anë të rrugës gjenden ndërtesa publike të quajtura “karvansaraj” që shërbejnë si hane për udhëtarët me dyer gjithmonë të hapura për çdo person.

Turqit ndërtojnë gjatë gjithë rrugëve për bamirësi çezma për t'i

shpëtuar udhëtarët nga etja. Veç këtyre, brenda qytetit, ndërtojnë pika për shpërndarjen e ujit të pijshëm, të quajtura “sebil”, ku shërbejnë nëpunës me rrogë mujore.

Pasanikët i vizitojnë burgjet për t’i shpëtuar të burgosurit për shkak të borxheve. Ata hetojnë në fshehtësi nevojat e të varfërve që u vjen turp ta tregojnë veten dhe të kërkojnë ndihmë, dhe ua plotësojnë nevojat.”

Një nga shfaqjet e mëshirës hyjnore mbi krijesat është edhe institucioni i vakëfit.

Vakfi është një institucion që ka qëllim t’i japë vazhdimësi dhurimit, ndihmës dhe bamirësisë si shfaqje të mëshirës, dhembshurisë dhe dashurisë ndaj krijesave për hir të Krijesit. Vakëfet janë shërbime dhe ibadete publike. Shërbimet dhe veprimtaritë e vakfeve të themeluara te osmanët kishin një përmbajtje të pasur. Për të kuptuar rëndësinë e institucionit të vakëfit tek Osmanë mjafton t’i hidhet një sy vakëfëve të ndërtuara në periudhën osmane.

Është shumë e vështirë për ta përcaktuar numrin e vërtetë të vakfeve të ngritura në shtetin osman. Por , janë përcaktuar gjer më 26300 vakfe; edhe ky numër është mjaft domethënës për të treguar gjerësinë e vetëmohimit të etërve tanë.

Shembull konkret i ndërtimit të vakëfëve mund të jepet kryeveziri Sokollu Mehmet Pasha, i cili megjithëse me origjinë serbe, ishte një besimtarë i singertë që ka ndërtuar shumë vakëfe në periudhën kur perandoria osmane ishte në kulmin e saj. Ai ndërtoi shkolla, xhami, çezme dhe shumë vepra të tjera publike të cilat janë përjetësuar.

Sa interesant është edhe ky akt-dhurimi i nakîbü’l-eshrâf¹¹, Esad Efendiut, që tregon thellësinë shpirtërore të një muslimani:

11. Nakîbü’l-eshrâf, nëpunës i zgjedhur nga pasardhësit e brezit profetik, i ngarkuar me punë për të mbikqyrur çështjet dhe nevojat e tyre.

“Personave shumë të moshuar dhe të varfër të vendosur në skelat dhe sokakët ku nuk kalojnë burrat e çmuar e mirëbërës të shtetit, si dhe të sëmureve të cilët, për shkak të ndonjë sëmundjeje, nuk janë në gjendje të punojnë, t’u sigurohen dru, qymyr dhe lëndë të tjera të nevojshme! Edhe vajzave të panjeri e të varfra që arrijnë moshën e martesës, t’u përgatitet paja!..”

Nga ana tjetër, të tërheq vëmendjen fakti që, nga më se njëzet e gjashtë mijë vakfe të ngritur në kohën e osmanëve, një mijë e katërqind e ca janë ngritur nga zonjat.

Nga këto, Nur Banu Valide Sulltan pati ngritur shumë vepra në të dy anët e Stambollit: në anën aziatike dhe në anën evropiane. Xhamia Atik Valide, gjellëtorja, medreseja, spitali rural dhe hamami prej dy pjesësh për femra e për meshkuj, të ndërtuara, të gjitha këto, në zonën Toptashi të Yskydarit, janë vepra bamirësie të saj!

Mahpejker Kosem Valide Sulltan pati hedhur themelet e Xhamisë së Re si dhe pati ndërtuar në Yskydar Xhaminë me Fajancë, shkollë me konvikt, çezmë, shkollë hadithi, hamam dy pjesësh dhe çezmë uji të pijshëm për udhëtarë, si dhe xhaminë në Kavak të Anadollit. Është i njohur edhe vakfi i saj për mbrojtjen dhe martesën e vajzave jetime. Ajo ka lënë edhe shumë vepra dhe akte bamirësie të tjera veç këtyre. Është interesante që edhe Kosem Sulltan e cila njihet si personi më i ashpër mes nënave sulltanesh, kishte, si natyrë bazë, mëshirën dhe dhembshurinë.

Hatixhe Turhan Sulltan drejtoi ndërtimin e plotë të Xhamisë së Re që i qenë hedhur themelet, dhe e hapi atë për adhurim. Krahas kësaj, ajo pati ndërtuar shkolla fillore, medrese, gjellëtore, biblioteka dhe çezma. Veç kësaj, në akt-dhurimin e Xhamisë së Re të tërheq vëmendjen fakti se ajo pati menduar që, në netët e shënuara dhe të ramazanit, nga disa çezma të caktuara rreth xhamisë të lëshohej sherbet mjalti si gosti për besimtarët që shkonin për t’u falur. Në akt-dhurim është shënuar edhe cilësia e mjaltit. Në atë kohë, mjalti më cilësor ishte mjalti i Athinës.

Pertevnijal Valide Sulltan ndërtoi në zonën Aksaraj të Stambollit Xhaminë Valide si dhe faltoren Ja Vedud Mesxhid. Veç këtyre, ndërtoi biblioteka, çezma dhe shkolla fillore që i la si vakfe.

Mihrimah Sulltan e cila ndërtoi në Edirnekapi dhe Yskydar nga një xhami sulltanore, dëgjoi se ujësjellësi i ndërtuar dikur prej zonjës Zybejde, bashkëshortes së kalifit Harun Rashid, që çonte ujë të pijshëm nga Bagdati në Arafat të Mekës, ishte prishur, kështu që haxhilerët vuanin për ujë ditën e Arafatit. Atëherë, shkoi menjëherë tek i ati, sulltan Sulejman Kanuniu-Ligjvënësi, dhe i kërkoi leje që të shpenzon-te për meremetimin dhe rivënien në funksionim të ujësjellësit në fjalë duke shpenzuar tërë stollitë që kishte. Gjithashtu, i kërkoi që punimet t'i drejtonte dhe përfundonte Arkitekt Sinani. Veç këtyre, iu lut që kjo mirësi e saj të mbetet përgjithmonë e fshehtë. Dihet se, pas hedhjes së themeleve të xhamisë Sulejmanie, Arkitekt Sinani u zhduk për një kohë dhe ende s'dihet shkaku i vërtetë i zhdukjes së tij. Përgjithësisht thuhet se pati dashur t'i linte themelet të zinin vend. Dhe ja, koha e zhdukjes së tij përkon pikërisht me kohën kur u meremetua dhe u rivu në përdorim ujësjellësi në fjalë. Fakti që ky ujësjellës përmendet ende me emërtimin "Ajn-i Zybejde", është rezultat i delikatesës së zonjës Mihrimah Sulltan në mbajtjen fshehur të bamirësisë së saj!

Mes nënave sulltanësia, më e famshmja për sa i përket bamirësi-ve, është Bezmialem Valide Sulltan e cila kreu në kohën e vet shumë shërbime bamirësie që vazhduan të veprojnë për shekuj dhe që kanë hyrë në histori. Xhamia më e madhe e ndërtuar prej saj është Xhamia Valide (Nëna Sulltanore) përballë pallatit perandorak Dollmabahçe. Edhe ura e famshme e Gallatës është dhuratë e saj. Kohët e para, kalimi nëpër të qe pa pagesë. Në vitet e mëpasme, për disa lloje kalimesh, pati nisur të merrej një farë takse sa për të përballuar shpenzimet e rregullta të mirëmbajtjes së urës.

Edhe një vakf i ngritur nga Valide Sulltan në Damask është me shumë rëndësi. Dy nga kushtet e akt-dhurimit të lënë për këtë vakf, janë kështu:

a) Uji i pijshëm i Damaskut t'u çohet haxhinjve.

b) Të dëmshpërblehen sendet e thyera ose të dëmtuara nga shërbëtorët dhe skllëvërit me qëllim që të ruhet dinjiteti i tyre!

Njëri nga shërbimet më të mëdha të Valide Sulltanit, dora mirëbërëse e së cilës zgjatej shumë larg, është edhe spitali Gureba që e ndërtoi duke dhuruar tërë pasurinë e saj. Kjo vepër e madhe e cila u hap për shërbim së bashku me xhaminë dhe çezmën e saj në vitin 1843, u ka dhënë shërim prej atë ditë e sot, mijëra e mijëra të varfërve muslimanë!

Vakfet që ngritën me principialitet dhe sinqeritet të parët tanë të bekuar, janë ngritur me lutjen dhe shpresën se do të vazhdojnë të shërbejnë gjer në kiamet. Këto vakfe kanë plotësuar dhe do të plotësojnë nevojat e njerëzve tanë të së djeshmes dhe të së nesërme me xhami, shkolla, spitale, garnizone ushtarake duke kryer shërbime të shquara si dje, ashtu edhe sot dhe në të ardhmen. Ato janë shenja besimi dhe fisnikërie, janë bamirësi me veprim të vazhdueshëm që ua ndriçojnë shpirtat e shenjtë të parëve tanë!

Një nga njerëzit e njohur për shërbimet publike është edhe Sulltan Abdulhamidi II. Dyzet çezmat e famshme të ujit hamidije që ka bërë në Stanboll, megjithëse të dëmtuara nga ndërtimet e ndryshme vazhdojnë sot e kësaj ditë të shërbejnë.

Për t'u bërë një besimtarë i mirë duhet të kultivojmë ndjenja mëshirë, dashurie dhe dhembshurie për t'i shfaqur më pas në formën e veprave në dobi të njerëzimit dhe gjithë krijesave. Nuk mund të merret asnjë rezultat pozitiv për shërbimet që bëhen të privuara nga mëshira, dashuria dhe sinqeriteti. Themeli i shërbimeve publike janë pikërisht këto ndjenja sublime.

Të mëshirojmë ato që janë në tokë në mënyrë që të na mëshirojnë ata që janë në qiell. Të tregojmë mëshirë për krijesat e Allahut në mënyrë që Allahu të trgojë mëshirë për ne. Sepse kemi shumë nevojë për mëshirën e Allahut.

b. Dhurimi

Një nga veprat më të rëndësishme në përsosjen e personalitetit të muslimanit dhe faktori kryesorë që siguron vazhdimësinë e shërbimeve publike është dhurimi.

Shenja më e qartë dhe shfaqja më e plotë e mëshirës, frytit të parë të besimit, është dhurimi. Dhurim do të thotë t'ia dedikosh qenien dhe pasurinë Allahut.

Dhurimi i vërtetë është kërkimi i kënaqësisë hyjnore, ndërkohë që i drejtohesh mbarë krijesave me një zemër dhe shpirt të mbushur me sinqeritet, mëshirë dhe vetëmohim. Të rendësh në ndihmë të nevojtarëve me të gjitha mundësitë që ke në mënyrë që të përmbushësh privimet në këtë jetë të tjerëve. Zoti ynë e ka vlerësuar si një ndër obligimet shoqërore më të rëndësishme dhurimin, si rezultat i natyrshëm i nderit njerëzor dhe shprehja më fisnike e ndërgjegjeve të kulluara të mbrujtura me ndjenja mëshire dhe keqardhjeje.

Fjala “infak” që emërton dhënien, dhurimin, ushqyerjen, dhe që përmendet në Kur'an në më shumë se 200 vende, është kushtimi Allahut i pasurisë dhe jetës. Kështu, muslimani është njeriu që ia kush-ton edhe jetën, edhe pasurinë Allahut.

Çdo gjë që posedojmë është mirësi që na e ka dhuruar Allahu i Lartësuar. Njëri prej emrave të bukur të Zotit (xh.xh.), është edhe “Vehhab”, që do të thotë Dhënës me bollëk dhe pa hesap. Prandaj edhe njeriu është krijuar me natyrën për të dhënë.

Për shembull, blea prodhon mjaltë shumë herë më shumë se sa ka nevojë. Ajo e vulos në mënyrë më të mirë, një pjesë të vogël e përdor për vete kurse një pjesë e le për njerëzit.

Bujaria e pëlqyer në lartësinë e Zotit është dhënia nga pjesa më e mirë e gjësë. Dhënia e bën njeriun të meritojë pëlqimin hyjnor në atë masë sa t'i kushtojë kujdes këtij kriteri.

Pemët japin fruta të cilat janë shumë të rëndësishme për jetën e

njeriut. Midis mijërave fruta, mjafton vetëm një farë për të kultivuar një pemë, pjesa tjetër e frutave i ofrohet njeriut. Po ashtu edhe kafshët që theren për mish, i ofrohen njeriut për ushqim.

Të gjithë shembujt dhe mjedisi që na rrethon na inkurajon që të jemi altruistë dhe bujarë, një pjesë të asaj që fitojmë ta dhurojmë për të plotësuar nevojat e të tjerëve. Kurse në disa ajete, bujaria është përngjasuar me shitblerjen dhe është konsideruar si një borxh i bukur që i jepet vetë Allahut dhe që vetë Allahu e siguron që do t'ia kthejë shumë fish.

Kurani thotë:

“Faleni namazin, jepeni zeqatin dhe jepini Allahut një hua të mirë (që Ait’jua kthejë shumëfish). Çfarëdo mirësie që bëni për shpirtin tuaj, me siguri që do ta gjeni tek Allahu. Ajo do të jetë më e mirë dhe më e shpërblyer. Kërkoni faljen e Allahut, sepse Allahu është vërtet Falës i madh dhe Mëshirëplotë.” (Muzemmil, 20)

Hadithi profetik thotë:

Lëmosha nuk e pakëson pasurinë, kur një njeri e zgjat dorën për të dhënë sadaka, para se të bjerë në dorën e personit që merr sadakanë, kalon në dorën e Allahut...” (Ali el-Muttaki, VI, 377/16134)

Allahu na tregon në Kuran se për t’u bërë rob të dashur tek Ai duhet të japim prej gjërave që duam më shumë.

“Nuk keni për ta arritur përkushtimin e vërtetë, derisa të ndani (lëmoshë) nga ajo (pasuri) që e doni. Çfarëdo që të ndani, Allahu e di mirë atë.” (Ali Imran, 92)

Fjala birr që kalon në ajet shpreh kulmin e mirësisë. Allahu në një ajet tjetër e ka shpjeguar kështu se çfarë është birr (Mirësi)

“Mirësia nuk është të kthyerit e fytyrës suaj nga lindja dhe perëndimi, por mirësia është (cilësi) e atij që beson Allahun, Ditën e Fundit, engjëjt, Librin dhe profetët; e atij që me vullnet jep nga

pasuria e vet për të afërmit, jetimët, të varfrit, udhëtarët e mbetur rrugës, lypësit dhe për lirimin e të robëruarve; e atij që fal nama-zin dhe e jep zeqatin; dhe e atyre që i plotësojnë premtimet, kur marrin përsipër diçka; e atyre që durojnë në kohë skamjeje, së-mundjeje dhe lufte. Këta janë besimtarët e vërtetë dhe këta janë ata që e kanë frikë Allahun. (Bekare, 177)

Është shumë kuptimplotë gjerësia e dhurimit në këtë ajet ku për-kufizohet mirësia, sadakaja dhe devotshmëria.

Në një hadith të kuds, Allahu thotë:

“Jep o biri njeriut, që edhe ty të të jepet!” (Buhari, Tefsir, 11/2; Muslim, Zekat, 36, 37.)

Sadakaja më e mirë është ajo që jepet në kohë të vështira. Allahu i ka vlerësuar ata që kanë dhuruar dhe kanë bërë bamirësi në periudhën kur gjendja e besimtarëve ka qenë e dobët në të gjitha aspektet.

Allahu në Kuran thotë:

“Atëherë, çfarë keni që nuk shpenzoni në rrugën e Allahut, ndërkohë që vetëm Atij i përket trashëgimia e qiejve dhe e Tokës? Nuk janë të barabartë ata që kanë shpenzuar dhe kanë luftuar para fitores me ata që kanë shpenzuar dhe kanë luftuar më pas. Ata kanë shkallë më të lartë, mirëpo Allahu u premton të gjithëve më të mirën (Xhenetin). Allahu e di mirë atë që bëni ju.” (Hadid, 10)

Hadithet në lidhje me vlerën e sadakasë janë:

“Nuk ka ditë që të mos zbresin nga qielli dy melekë, e njëri prej tyre të mos lutet:

«O Allah! Jepi pasuri çdokujt që shpenzon (për kënaqësinë Tënde)!» Ndërsa tjetri lutet:

«O Allah! Shkatërroja pasurinë çdokujt që është koprrac!» (Buhari, Zekat, 27)

“O njeri! Është e mbarë dhe e dobishme për ty që ta japësh sadaka mallin e tepërt përveç nevojave. Po e mbajte në dorë dhe nuk e dhe, është keq për ty! Ti s’bëhesh përgjegjës para Allahut pse zotëron mall në masë të mjaftueshme, prandaj fillo t’u japësh në fillim atyre që i ke nën kujdestari!

Sepse dora që jep është më e lartë se dora që merr!” (Muslim, Zekat, 97)

Është bërë e ditur se po të jepet si mirëbërësi qoftë edhe një hurmë e vetme nga fitimi i pastër i pranueshëm nga Allahu, Allahu i Lartë do ta marrë dhe do ta shtojë, për të zotin, gjersa të bëhet sa një mal! (Buhari, Zekat, 8)

Nga ana tjetër, edhe nëse punët e mira, si dhurimi, sadakaja dhe shërbimi, mund të duken si të dobishme për të tjerët, në të vërtetë janë sugjerime të së drejtës, së bukurës dhe së mirës për nefsën, sepse në këtë mënyrë zënë vend mirësitë në vetveten e njeriut dhe vetvetja e njeriut ambientohet me to. Kurani na tregon që dhurimi dhe zekati pastrojnë pasurinë dhe zemrën.

Nga ana tjetër çdo e mirë sa do e vogël të jetë është shumë e rëndësishme dhe e çmuar në ditën e gjykimit. Në ditën e gjykimit do të kemi shumë nevojë për atë të mirë sa do e vogël qoftë. Prandaj për të mbrojtur vetën nga pendimi i padobishëm në ditën e gjykimit duhet të japim sa jemi në jetë. Duhet të shfrytëzojmë të gjithë mundësitë për të dhuruar.

Njerëzit e urtë kanë thënë:

Njeriu kur vdes në lidhje me pasurinë përballlet me dy fatkeqësi të cilat nuk i ka imagjinuar kurrë më parë.

E para, humbet gjithë pasurinë dhe e dyta do të japë llogari për gjithë pasurinë megjithëse nuk e zotëron më.

Është fatkeqësi e madhe të japësh llogari për një pasuri që nuk të jep më asnjë dobi. Profeti (a.s.) në lidhje me këtë thotë:

“Turp, turp për atë njeri që u lë familjarëve të tij pasuri, ndër-kohë që vetë do të dalë në audiencën e Zotit (xh.sh.), me të keqen (barrën e llogarisë së pasurisë që ka fituar).” (Sujuti, el-Xhamiu’s-Sagir, nr: 9693.)

Pra i lë një pasuri të madhe trashëgimtareve por nga që nuk e ke fituar në rrugë legjitime, nuk ke bërë bamirësi dhe trashëgimtarët e përdorin në rrugë të gabuar kur të dalësh para audiencës hyjnore del si një mëkatar.

Kurse pasuria e dobishme shkon përmes dhurimit dhe sadakasë fillimisht në botën tjetër. Profeti (a.s.) thotë:

“Allahu do të flasë me ju pa përkthyes. Njeriu do të shohë në të djathtë dhe nuk do të vërejë, përveçse ato që ka dërguar më parë në botën tjetër. Do të shohë në të majtë dhe nuk do të vërejë, përveçse ato që ka dërguar më parë në botën tjetër. Do të shohë përballë dhe nuk do të vërejë, përveç xhehenemit. Prandaj, edhe sikur të mos keni asgjë, ruajeni veten prej zjarrit të xhehenemit, qoftë edhe me një gjysmë hurme. Ndërsa ai që nuk e gjen edhe atë, ta ruajë veten, qoftë edhe më një fjalë të mirë (duke i fituar zemrën dikujt).” (Buhari, Zekat, 9-10, Rikak, 31, Teuhid, 36)

Siç kuptohet edhe nga hadithi dhurimi dhe sadakaja fillon duke dhënë nga ajo që zotëron. Kurse ai që nuk ka, mund të japë një gjysmë hurme apo edhe një buzëqeshje për të fituar dashurinë e Allahut. Kjo sadaka në raport të drejtë me sinqeritetin bëhet mburojë në ditën e gjykimit.

Bujaria dhe dhurimi janë pasojë e natyrshme e mëshirës dhe dhembshurisë. Profeti (a.s.) kërkon që bujaria dhe dhurimi të jenë pjesë e karakterit të besimtarit, nga kjo pikëpamje çdo musliman konsiderohet i pasur. Sepse vepra të tilla si: këshillimi për të mirë dhe ndalimi për të keqe, ndihma e nevojtarëve, largimi i një guri nga rruga, vizita e të sëmurit, madje edhe një buzëqeshje konsiderohet sadaka.

“Një dërhëm e ka kaluar (në vlerë) njëqindmijë dërhëm.”

Sahabët pyetën: “Si është e mundur kjo, o Resulullah?” Profeti (a.s.), tha:

“Një burrë kishte dy dërhëm. Më të mirin prej tyre e dhuroi për hir të Allahut. (Pra dhuroi gjysmën e pasurisë së tij.). Kurse një tjetër (që ishte shumë i pasur) dhuroi (vetëm) njëmijë dërhëm nga pasuria e tij.” (Nesai, Zekat, 49.)

Sipas hadithit më shumë se sasia që jepet është e rëndësishme sakrifica dhe sinqeriteti i dhuruesit. Pasuria e vërtetë nuk është malli i shumtë por zemra e ngopur dhe bujare. Besimtarët duhet të jenë të pasur shpirtërisht në mënyrë që të jenë bujarë në pasuri materiale. Dhurimi është përgjegjësi e çdo besimtari dhe shfaqje e ndjenjave sublime në personalitetin e tij.

Ndërsa dhurojmë duhet pasur kujdes në respektimin e disa rregullave

1. Duhet treguar kujdes në sinqeritet. Dhënia dhe mirësia nuk duhen për synime materiale e të përkohshme, por vetëm për pëlqim të Allahut.

2. Duhet të dhurojë në atë mënyrë që kur të japë dora e djathtë, të mos e shohë dora e majtë. Ata që japin në këtë mënyrë do të falen dhe do të meritojnë të hyjnë nën hijen e Arshit në ditën e gjykimit.

3. Nuk duhet ta përmendin të mirën që kanë bërë. Kurani këmbëngul fort në lidhje me këtë.

4. Duhet të japë gjëra që i dëshiron edhe për vete.

5. Dhuruesi duhet të falenderojë marrësin e sadakasë.

Tablo të virtytshme

Profeti (a.s.) kishte çliruar Mekën dhe kishte marrë çelësin e Qabes. Të gjithë ishin kureshtarë se kujt do t’ia jepte Profeti (a.s.) çelësin e Qabes. Në fakt të gjithë dëshironin të kishin në dorë çelësat e

Qabes. Abbasi (r.a.) i cili e kishte patur edhe më parë detyrën për t'u dhënë ujë haxhinjve, këtë detyrë e kërkoi edhe prej të Dërguarit të Allahut (a.s.) I Dërguari i Allahut i tha kështu të ungjit:

“Unë nuk po ju jap juve një gjë nga e cila do të mund të siguronit jetesën, si mbulesa që dërgojnë njerëzit për Qaben, por një detyrë të mundimshme siç është dhënia ujë haxhinjve duke shpenzuar nga pasuria juaj dhe, kështu, duke merituar mirësi!”

Dhe i tha që ta vazhdonin detyrën e dhënies ujë haxhinjve!

Abbasi (r.a.) kishte në Taif një vreshtë. Si para Islamit, ashtu dhe më pas, sillte prej atje rrush të thatë, e përziejte me ujin e Zemzemit dhe ua jepte haxhinjve. Pas tij, këtë punë vazhduan ta kryejnë në të njëjtën mënyrë edhe bijtë dhe nipërit e tij! (Ibni Hisham, IV, 32; Ibni Sa'd, II, 137; Vakidi, II, 838)

Ummu Seleme tregon:

Një ditë erdhi Profeti (a.s.) tek unë me ngjyrë të ndryshuar në fytyrë. E trembur nga kjo gjendje i thashë:

Çfarë ka o i Dërguari i Allahut? Për se të ka ndryshuar ngjyra e fytyrës?

Profeti (a.s.) tha:

Jam në këtë gjendje për shkak të shtatë dinarëve që na erdhën dhe, është bërë mbrëmje dhe unë ende nuk i kam shpërndarë.” (Ahmet, VI, 293; Hejthemi. X, 238)

Kjo ngjarje tregon se me çfarë mëshirë, dhembshurie dhe dashurie ishte mbrujtur Profeti (a.s.).

I Dërguari i Allahut (a.s.) ishte shumë i sëmure dhe pothuajse i që afruar koha për t'u takuar me Zotin e vet. Një çast, u kthye nga

Aisheja (r.a.) dhe e urdhëroi që t'ua ndante të varfërve 6-7 dinarët që i ndodheshin në shtëpi. Pasi kaloi një farë kohe, pyeti se ç'ishte bërë me dinarët dhe kur e mësoi se Aisheja kishte harruar, në telash e sipër, t'i shpërndante dinarët, ia kërkoi, i mori në pëllëmbën e bekuar dhe i tha:

“Pejgamberi i Allahut, Muhammedi, nuk e sheh të përshtatshme të takohet me Zotin e vet për sa kohë këto i ndodhen me vete, pa ua shpërndarë të varfërve!..”

Pastaj ua dhuroi të gjitha pesë familjeve ensare. Dhe, pas kësaj, tha:

“Ja, tani u qetësova...”

Dhe pasta e zuri një gjumë i lehtë. (Ahmed, VI, 104; Ibni Sa'd, II, 237-238)

Profeti (a.s.) nuk e braktisi dhurimin edhe gjatë kohës që ishte në shtratin e vdekjes.

Hatixhja (r.a.) ishte një grua e pasur. Ajo ishte një ndër njerëzit më të pasuri të Mekes. Jetën, pasurinë dhe gjithçka ia dedikoi Profetit (a.s.) Mbështetjen dhe ndihmën më të madhe në vitet e para të Islamit, Profetit (a.s.) ia dha Hatixhja (r.a.) Prandaj Profeti (a.s.) nuk e harroi kurrë atë, gjithmonë e kujtoi me lutje.

Ebu Bekri (r.a.) ishte një nga tregtarët e pasur të Mekës. Kur erdhi shpallja Profetit (a.s.) ai zotëronte 40 mijë dirhem. Një pjesë të pasurisë e shpenzoi në rrugën e Allahut. 5 mijë dirhem i mori me vete kur emigroi me Profetin (a.s.)

Ebu Bekri (r.a.). Për shkak se përjetimi i dashurisë së Ebu Bekrit (r.a.), për Profetin (a.s.), ishte në nivelin më të lartë, ai sakrifikoi pasurinë, shpirtin dhe çdo gjë tjetër për të. Sakrifikat që bënte me gjithë shpirt për Profetin (a.s.), ishin kthyer në lumturinë më të madhe të jetës së tij. Dhe si rezultat i horizontit të gjerë të dashurisë që ndjente për të, ka thënë:

“Nga kjo botë, më janë bërë të dashura vetëm tri gjëra:

- Shikimi i fytyrës së Profetit (a.s.),
- Martesa e vajzës sime me të,
- Shpenzimi i pasurisë në rrugën e tij.”

Kur po bëheshin përgatitjet për fushatën e Tebukut, i dërguari i Allahut (a.s.) u pati drejtuar një ftesë të hapur të gjithë sahabëve të tij që të kontribuonin financiarisht për përmbushjen e nevojave të ushtrisë. Atë vit Medineja në fakt po përjetonte një zi të madhe buke. Megjithëkëtë sahabët hynë në garë me njëri-tjetrin se kush do të bënte dhurimin dhe sakrificën më të madhe duke lënë kështu anash mendimet për interesat personale të përkohshme dhe duke shfaqur një vendosmëri të madhe dhe një pasion të paparë të besimit.

Ebu Bekri (r.a.) blatoi gjithë pasurinë e tij, prandaj kur Profeti e pyeti:

- Cfarë ke lënë pas për fëmijët dhe familjen tënde o Ebu Bekir?

Ebu Bekri u përgjigj me këtë përgjigje që i buronte nga besimi i tij i sinqertë:

- U kam lënë pas Allahun dhe të Dërguarin e Tij! (Tirmidhi, Menakib, 16/3675)

Një herë kur Profeti (a.s.) i tha:

- Feja islame nuk ka përfituar nga askush tjetër aq shumë sa ka përfituar nga pasuria e Ebu Bekrit...

Ebu Bekri i tha i mbytur në lot:

- A nuk të përkasim vetëm ty, unë dhe pasuria ime o i Dërguari i Allahut?!

Me këto fjalë ai rrëfente se ai personalisht me gjithçka që i përkiste atij i ishin kushtuar vetëm Allahut dhe të Dërguarit të Tij.

Tregon Omeri (r.a.):

I Dërguari i Allahut (a.s.), na kishte urdhëruar të jepnim sadaka. Në atë kohë isha mjaft i pasuri, - Nëse do mund t'ia kaloj Ebu Bekrit do t'ia kaloj vetëm sot, mendova me vete dhe kështu dhashë gjysmën e pasurisë. Profetit tha:

- Çfarë i ke lënë familjes?
- Atyre u kam lënë gjysmën tjetër.

Ndërsa Ebu Bekri (r.a.), ç'kishte nga pasuria e tij e mori dhe e solli aty. Profeti (a.s.) e pyeti:

Çfarë i ke lënë familjes? - ndërsa Ebu Bekri ((r.a.))tha:

- U lashë Allahun dhe të Dërguarin e Tij.

Ishte ai moment, ku unë thashë me vete: “Beto hem për Allah se atë s'mund ta kaloj për asgjë.” (Tirmidhi, Menakip, 16/3675.)

Abdurrahman ibn Hubab rrëfen:

Kur i Dërguari i Allahut (a.s.) po i inkurajonte sahabët për të ndihmuar Xhejshu'l-Usre për luftën e Tebukut edhe unë gjendesha pranë tij. Osman ibn Affani (r.a.), u ngrit në këmbë dhe tha:

“O i Dërguari i Allahut! Njëqind deve së bashku me pajimet e tyre do t'i jap unë në rrugë të Allahut.”

Resulullahu (a.s.), inkurajoi përsëri për ndihmë ndaj ushtrisë. Osmani, (r.a.), u ngrit përsëri në këmbë dhe tha:

“O i Dërguari i Allahut! Dyqind deve së bashku me pajimet e tyre do t'i jap unë në rrugë të Allahut.”

Resulullahu (a.s.) inkurajoi përsëri për ndihmë ndaj ushtrisë. Osmani (r.a.), u ngrit përsëri në këmbë dhe tha:

“O i Dërguari i Allahut! Treqind deve së bashku me pajimet e tyre do t’i jap unë në rrugë të Allahut.”

E pashë Pejgamberin tonë të nderuar duke zbritur nga minberi. Ndërsa zbriste, ai thoshte:

“Osmanin (për shkak të këtij veprimi sakrifikues)tashmë nuk e dëmton asgjë që mund të bëjë. Osmanin nuk e dëmton asgjë që mund të bëjë këtej e tutje.” (Tirmidhi, Menakib, 18/3700; Ahmed, V, 63.)

Ky transmetim tregon bujarinë e Osman ibn Affanit dhe se sa e pranueshme është dhënia në rrugë të Allahut. Gjithashtu tregon edhe faktin se ajo bëhet shkak për mëshirë.

Muslimani i varfër Ulbe bin Zejd (r.a.) u ngrit nga shtrati pasi kishte kaluar një pjesë e natës, fali namaz dhe u lut kështu:

“Allahu im! Ti urdhërove dhe nxite për të dalë në xhihad. Mirëpo mua s’më bëre pronar të një kafshe që t’i hip për të dalë në xhihad së bashku me të Dërguarin Tënd! As të Dërguarit nuk i dhe mundësi të kishte në dorë një kafshë që të ma jepte mua për t’ia shaluar! Unë gjithmonë e kam dhënë sadakanë që më ka takuar nga malli dhe gjëja ime. Allahu im! Po e jap si sadaka këtë copë gjë që ma mundësove mua nga robtë e Tu!”

Në mëngjes, ai shkoi te i Dërguari i Allahut (a.s.) dhe i tha:

“O i Dërguari i Allahut! Unë s’kam në dorë ndonjë gjë që të mund ta jap si sadaka! Po e jap vetëm këtë plaçkë! Dhe e pastë hallall ai që, për shkak të kësaj, më dëshpëron mua ose më thotë fjalë të keqe ose tallet me mua!”

Përballë këtyre fjalëve të ngarkuara sa me dashuri dhe bujari, aq edhe me falje e mëshirë, Profeti ynë i dashur i tha vetëm kaq:

“Allahu ta pranoftë sadakanë!”

Të nesërmen një thirrës pyeti me zë të lartë që ta dëgjonin të gjithë:

“Ku është personi që ka dhënë mbrëmë sadaka?”

Askush nuk doli. Atëherë, edhe Profeti (a.s.) pyeti:

“Ku është personi që ka dhënë mbrëmë sadaka?”

Askush s’u ngrit në këmbë. I Dërguari i Allahut urdhëroi:

“Të ngrihet në këmbë, kudo që të ndodhet, personi që ka dhënë sadaka!”

Ulbe (r.a.) u ngrit në këmbë. Profeti i tha:

“Unë e pranova sadakanë tënde! Po të përgëzoj! Betohe në Allahun që ka në dorë ekzistencën e Muhammedit, se ti u shkrove në listën e lartë të atyre që u pranohet sadakaja!” (Ibni Haxher, el-Isabe, II, 500; Ibni Kethir, es-Sire, IV, 9; Vakidi, III, 994)

Ebu Mes’ud el-Ensari (r.a.) e tregon kështu begatinë e dhurimit:

Menjëherë sa na urdhëroi i Dërguari i Allahut (a.s.) për sadaka, njëri prej nesh dilte në pazar, fitonte vetëm diçka të vogël nga ajo që shiste dhe ato i jepte sadaka. Një pjesë e tyre sot kanë njëqind mijë dinarë. (Buhari, Zekat, 10)

Profeti (a.s.) një ditë u çua në këmbë dhe tha:

O njerëz! Jepni sadaka në mënyrë që të dëshmoj për ju në ditën e gjykimit. Ndoshta devetë e njërit prej jush janë të ngopura kurse fëmija e fqinjit është dobësuar prej urisë. Ndoshta njëri prej jush ka pemë që japin shumë fruta dhe i shtohet pasuria kurse fqinjë jeton në mjerim. A nuk ndonjë që të japë një deve për të këtë familje të varfët që të përfitojnë prej qumështit saj në mëngjes dhe mbrëmje. Jini të vëmendshëm! Shpërblimi i kësaj është shumë i madh.”

U çua një person dhe tha:

Unë kam katër deve, njërën po e jap sadaka.

U çua edhe një tjetër i cili ishte i shkurtër dhe jo shumë i bukur. kishte një deve shumë të bukur. një nga hipokritët duke menduar se nuk do ta dëgjonte Profeti (a.s.) tha:

Deveja qenka më e bukur se i zoti

Por Profeti (a.s.) e dëgjoi dhe tha:

Po gënjen, ai është më i mirë se deveja dhe se ti.

U çua Abdurrahman ibn Auf dhe tha:

O i Dërguari i Allahut! Unë kam 8 mijë dirhem, katër mijë ia lashë familjes kurse katër mijë të tjerë i solla. Hipokritëve iu duk shumë e madhe.

Profeti (a.s.) tha:

Allahut të dhëntë begati në atë që ke dhënë dhe atë që i kështu lënë familjes

Pastaj Asim ibn Adij u çua dhe dha afërsisht 200 kg hurma. Hipokritët thanë: Këta e bëjnë për t'u dukur, përse nuk japin fshehurazi ose veç e veç!.

Pastaj u çua Ensar ebu Akil dhe tha:

O i Dërguari i Allahut unë nuk kam pasuri, por mbrëmë punova si hamall dhe kam fituar hurma, dy pjesë të asaj që kam fituar dua t'i dhuroj. Hipokritët qeshën me këtë dhe thanë: Kush kishte deve solli deve, kush kishte argjend solli argjend kurse ky solli këto hurma të vegjël, Allahu nuk ka nevojë për hurmat e tij.

Profeti (a.s.) tha: Allahu të dhëntë begati në atë që solle dhe në atë që mbajti. Në lidhje me këtë ngjarje zbriti ajeti:

“Sa për ata (hipokritë) që përqeshin besimtarët që japin lëmoshë me vullnet dhe tallen me ata që nuk janë në gjendje të japin gjë përveç (fryteve të) punës së tyre, Allahu do të tallet me ta. Ata do të kenë dënim të dhembshëm.” (Teube, 79)¹²

Ebu Dherri (r.a.) rrëfen:

Një ditë kur po falnin namazin e drekës me Profetin (a.s.) erdhi një i varfër dhe kërkoi sadaka prej të pranishmëve por nuk i dha kush gjë. I varfri ngriti duart dhe u lut:

O Zot! Ji dëshmitar që kërkova sadaka në xhaminë e Profetit (a.s.) dhe nuk më dha kush gjë.

Në atë moment Ali (r.a.) ishte në ruku, i zgjati dorën e djathtë duke i treguar unazën në gishtin e vogël. Erdhi mori unazën nga gishti i Aliut (r.a.) ndërkohë ngjarjen e pa edhe Profeti (a.s.). Në lidhje me këtë zbriti ajeti:

Miq të dhe mbrojtësit tuaj janë vetëm Allahu, i Dërguari i Tij dhe besimtarët që falin namazin dhe japin zeqatin, duke qenë të përpulur (në adhurim) ndaj Allahut. Ata që marrin për mik e mbrojtës Allahun, të Dërguarin e Tij dhe besimtarët, (ta dinë se) pa dyshim, pala e Allahut do të jetë fituese. (Maide, 55-56) (Razi, XII, 23; Taberi, VI, 186)

Ibn Omeri (r.a.), thotë:

“Babait tim, Omerit i pati rënë një tokë (nga plaçka e luftës) në Hajber. Ai shkoi te i Dërguari i Allahut (a.s.) dhe i tha:

“O i Dërguari i Allahut! Në Hajber kam marrë një tokë. Deri më sot nuk kam pasur një tokë të tillë. Çfarë më urdhëron të bëj me të?”

Pejgamberi ynë i nderuar i tha:

12. Alusi, *Ruhu'l-Meani*, Bejrut ts., X, 146; İbn-i Kethirr, *Tefsir*, IV, 127; Taberi, X, 251. Shih: Buhari, Zekat, 10; Muslim, Zekat, 72.

“Bëje vakëf /jepe atë dhe të ardhurat e saj për hir të Allahut!”

Nisur nga këto fjalë, Omeri (r.a.), e bëri vakëf atë me këto kushte:

“Ajo tokë nuk mund të shitet, nuk mund të dhurohet dhe nuk mund të trashëgohet. Ajo është për të varfrit, për të afërmit, për lirim të robërve, për t’u harxhuar në rrugën e Allahut, për ata që kanë mbetur në rrugë dhe për mysafirët. Për atë që e administron, nuk ka problem që të hajë prej saj pa i depozituar për vete të ardhurat e saj. Gjithashtu mund t’i japë për të ngrënë edhe shokut të tij.” (Buhari, Shurut, 19; Vasaja, 28; Ejman, 33; Muslim, Vasijet, 15.)

Ndër të gjithë ensarët, Ebu Talha (r.a.), ishte ai që kishte më shumë hurma në Medinë. Dhe, pasuria që ai kishte më shumë përzemër, ishte kopshti i hurmave i quajtur Bejruha, i cili ndodhej përballë Mesxhidit Nebeui. Herë-herë, i Dërguari i Allahut (a.s.), hynte në këtë kopsht dhe pinte prej ujit të tij. Kur zbriti ajeti, **“Nuk keni për ta arritur përkushtimin e vërtetë, derisa të ndani (lëmoshë) nga ajo (pasuri) që e doni!..”**, Ebu Talha (r.a.), i tha të Dërguarit të Allahut (a.s.):

“O i Dërguar i Allahut!.. Pasuria që dua më shumë, është kopshti i hurmave Bejruha, të cilin po e fal për hir të Allahut. Shpresoj që Allahu të më japë shpërblimin e saj dhe që ajo të jetë kapitali im në botën tjetër...” Pas këtyre fjalëve, i Dërguari i Allahut (a.s.), tha:

“Të përgëzoj! Kjo është pasuri fitimprurëse!..” (Shih. Buhari, Zekat, 44; Muslim, Zekat, 42, 43.)

Kur zbriti ajeti fisnik në lidhje me “Karzi hasen /hua e bukur që i jepet Allahut”: **“Kush do t’i japë Allahut një hua të bukur, që Ai t’ia kthejë shpërblimin shumëfish? Allahu e shtrëngon (riskun) dhe e liron; tek Ai do të ktheheni.”** (Bakara, 245), Ebu’d-Dahdahu, radijall-llahu anih, erdhi te i Dërguari i Allahut (a.s.) dhe e pyeti: “O i Dërguari i Allahut! A po na kërkon borxh Allahu?” Edhe i Dërguari

i Allahut (a.s.), iu përgjigj: *“Po, o Ebu’d-Dahdah. Allahu po kërkon borxh!”*

Nisur nga kjo përgjigje, Ebu’d-Dahdah (r.a.), i kapi dorën të Dërguarit të Allahut (a.s.) dhe i tha: “O i Dërguari i Allahut! Vreshtin me 600 pemë hurmash që kam po ia jap borxh Allahut!” Pastaj shkoi te vreshti i tij duke ecur në këmbë dhe u ndal te hyrja. Bashkëshortja dhe fëmijët e tij ishin aty. Ai i tha bashkëshortes:

“O Ummu’d-Dahdah! Dilni nga vreshti, sepse këtë vresht ia kam dhënë borxh Allahut...” Bashkëshortja ia ktheu: “O Ebu’d-Dahdah! Paske bërë një tregti me shumë fitim! Allahu ta bekoftë tregtinë!” Ata menjëherë dolën nga vreshti dhe ia dorëzuan atë të Dërguarit të Allahut, paqja dhe mëshira e Allahut qoftë mbi të. Pejgamberi ynë i nderuar u kënaq shumë nga ky veprim i Ebu’d-Dahdahut (r.a.) dhe e lavdëroi atë. Pastaj menjëherë i ka dha këtë përgëzim: *“Në xhenet ka pemë hurmash të mëdha me degë plot fruta të përgatitura për Ebu’d-Dahdahun!”* (Isabe, VII, 100-102; Muslim, Xhenaiz, 89; Ahmed, III, 146.)

“Për ata që e dhurojnë pasurinë natën dhe ditën, fshehur dhe hapur ka pagesë dhe shpërblim te Zoti i tyre. Dhe për ta s’ka frikë. Dhe ata kurrë nuk dëshpërohen!” (Bakara, 274)

Ebu Bekri (r.a.), nga katër mijë dinarë që zotëronte, dhjetë mijë i pati dhënë si sadaka natën, dhjetë mijë, ditën, dhjetë mijë, fshehur dhe dhjetë mijë, hapur. Thuhet se ky akt i tij është njëri prej shkaqeve të zbritjes së këtij ajeti. (Alusi, *Ruhu’l-Meani*, III, 44)

Edhe Aliu (r.a.) që nuk zotëronte gjë tjetër veç katër dërhëmëve argjendi, njërin prej tyre e pati dhënë si sadaka natën, tjetrin, ditën, të tretin, fshehur dhe, të katërtin, hapur.

Profeti (a.s.) e pati pyetur:

“Pse bërë kështu?”

“Për të merituar atë që më ka premtuar Zoti im!” - u përgjigj Aliu (r.a.).

Dhe Profeti (a.s.) i tha:

“E arrite atë që shpresove!” (Vahidi, *Esbabu Nuzuli'l-Kur'an*, 95)

Një ditë, një lypsar qëndroi para Aliut (r.a.) dhe i kërkoi diçka. Aliu (r.a.) u tha të bijve Hasan dhe Hysen:

“Shkoni në shtëpi te nëna, merrni gjashtë dërhemët që ndodhen aty dhe sillini këtu!”

Hasani me Hysenin shkuan, i sollën gjashtë dërhemët dhe ia dorëzuan të atit. Aliu (r.a.) ia dha të gjitha lypsarit, ndërkohë që ata kishin nevojë për vete; me ato para, Fatimja (r.a.) do të merrte miell!

Aliu (r.a.) nuk kishte hedhur ende hapin për të hyrë në shtëpi, kur erdhi dikush që deshte ta shiste devenë që kishte me vete. Duke i thënë Aliut (r.a.) se paratë mund t'ia jepte më vonë, ia la devenë për njëqind e dyzet dërhemë, e lidhi te porta dhe u largua. Nuk kaloi shumë dhe se nga doli dikush që erdhi, e bleu devenë për dyqind dërhemë duke i paguar paratë në dorë dhe iku.

Aliu (r.a.) ia pagoi njëqind e dyzet dërhemët personit që ia kishte blerë devenë, kurse gjashtëdhjetë dërhemët që tepruan ia dorëzoi Fatimesë (r.a.) duke i thënë:

“Ky është shpërblimi që na ka premtuar Allahu me anë të të Dërguarit të Tij, se **“për atë që bën një të mirë, ka një shpërblim prej dhjetëfish”!** (Ne dhamë gjashtë dërhemë dhe morëm gjashtëdhjetë!) (Ali el-Muttaki, VI, 572-573/16976)

Profeti (a.s.) ka treguar këtë ngjarje mësimdhënëse e cila parashtron hapur se dhënia i sjell begati pasurisë:

“Një njeri që po udhëtonte në shkretëtirë, dëgjoi nga një re në qiell një zë që po thoshte: “Ujite bahçen e filanit!” Pastaj reja u lëshua mbi një gurishte të zezë dhe e zbrazti aty ujin. Udhëtari pa me mahnitje se si tërë uji u grumbullua në një përrua dhe e

ndoqi pas. Duke e ndjekur ujin, arriti diku ku një njeri me lopatë në dorë, duke e kthyer ujin andej-këtej, po e ujiste bahçen. Ai e pyeti të zotin e bahçes:

“O rob i Allahut, si e ke emrin?”

I zoti i bahçes i tha atë emër që udhëtari e kishte dëgjuar nga reja dhe pastaj e pyeti:

“O rob i Allahut! Pse ma pyet emrin?”

Udhëtari iu përgjigj kështu:

“Të pyeta sepse nga reja që e lëshoi këtë ujë, dëgjova emrin tënd dhe urdhrin për të ta ujitur bahçen. Ç'bën ti që ke merituar këtë favor?”

I zoti i bahçes iu përgjigj:

“Meqë je kureshtar, po ta them. Unë e llogaris prodhimin e kësaj bahçeje. Një të tretën e shpërndaj si sadaka. Një të tretën e ha me fëmijët dhe një të tretën e ndaj për farë.” (Muslim, Zuhd, 45)

Të mirënjohurit Muhamed Sevka, kur i kërkoi nipi diçka filloi të qajë.

Nipi kur e pa i tha:

Khaxha po ta dija nuk të kërkoja.

Ai i tha:

Po qaje se pse nuk të dhashë para se të kërkoje ti. (Ebu Nuajm, Hilje, V, 6-7)

Allahu kërkon prej nesh t'i njohim nga pamja të varfrit para se ata të kërkojnë, sepse urtësia është të japësh para se të kërkojnë.

Një fakih, për të provuar Shejh Shiblin, e pyet se sa është sasia e mallit që duhet dhuruar si zekat.

I nderuari thotë:

-Si e doni përgjigjen, sipas medhhebit të fakihëve apo sipas moralit të të dashuruarve pas Allahut?

Fakihu tha:

-Sipas të dyve.

Pas kësaj, Shejh Shibli tha:

- Sipas medhhebit të fakihëve, nëse ke dyqind derhemë, pas një viti duhet të japësh pesë derhemë duke llogaritur një të dyzetat. Ndërsa sipas moralit të të dashuruarve pas Allahut, duhet t'i japësh të dyqind derhemët dhe të falënderosh duke thënë, "shpëtova".

Fakihu thotë:

-Ne këtë medhheb e mësuam prej dijetarëve tanë.

Shejh Shibli, ia kthen:

-Edhe ne këtë moral e mësuam prej Ebu Bekir Siddikut. Ai e vuri gjithçka që kishte e nuk kishte përpara Rasulullahut (a.s.).

Pejgamberi (a.s.) tha:

"O Aishe! Mos i kthe mbrapsht të varfrit, por jepu qoftë edhe një gjysmë hurme!"

O Aishe! Duaqi të varfrit dhe afroji ata pranë vetes, me qëllim që në Ditën e Kijametit edhe Allahu të të afrojë pranë Vetes së Tij!" (Tirmidhi, Zuhd, 37/2352)

Dhurimin duhet ta shndërrojmë në profesion. Musa efendi thoshte gjithmonë: "Që të mos bëhemi koprracë duhet të japim qoftë edhe pak...!"

Dhurimi vjen si pasojë e mirësisë së madhe të Allahut mbi njerëzit, ata që kanë dëshirë të japin janë të mbujtur me moralin hyjnor. Një besimtar i sinqertë, në sajë të një hapi që hedh në rrugën e Allahut, përshkon largësi të mëdha dhe arrin shpërblime të shumta. Allahu na urdhëron të bëhemi prej atyre që japin, prej atyre që janë bujarë. Në një hadith Kudsî Profeti (a.s.) thotë:

“Allahu ka urdhëruar: “Dhuro dhe unë do të dhuroj ty”. Thesaret e Allahut janë të mëdha. Asgjë prej asaj me të cilën furnizon krijesat, nuk e pakëson thesarin e Tij. Ai dhuron dhe furnizon ditë e natë pa ndërprerje. Mendo pak për ato që ka dhuruar Allahu qëkur ka krijuar qiellin dhe tokën! Ato nuk kanë pakësuar asgjë nga pasuria e Tij.” (Buhari, Tefsir 11/2, Teuhid, 22.)

Allahu i ka dhënë një mirësi të madhe njerëzve duke i hapur dhe lehtësuar rrugët e dhurimit dhe bamirësisë. Profeti (a.s.) thotë:

“Buzëqeshja ndaj vëllait, është bamirësi. Të urdhërosh të mirën dhe të pengosh nga e keqja, është bamirësi. T’i tregosh rrugën atij që e ka humbur, është bamirësi. Të shikosh për atë që është i verbër, është bamirësi. Të heqësh nga rruga gurë, ferra apo kocka, është bamirësi. Të hedhësh ujë nga kova jote në kovën e vëllait tënd, është bamirësi.” (Tirmidhi, Birr, 36/1956)

Një besimtar i varfër apo pasur qoftë kur i kërkohet me patjetër diçka për të dhënë duhet të japë. Brenda mundësive ai mund të dhurojë nga pasuria, jeta, koha, forca, dituria, arti, gjuha, dhe lutja. Besimtari për të siguruar qetësinë, sigurinë, solidaritetin dhe unitetin në shoqëri duhet të kontribuojë në të gjithë mënyrat.

Nuk duhet të harrojmë asnjëherë që çdo vepër e bërë me sinqeritet është një pasuri e madhe në ditën e gjykimit dhe një garanci e çmuar për lumturinë e përjetshme.

c. Përpjekja në rrugën e Allahut

Përpjekja në rrugën e Allahut në Islam quhet Xhihad. Xhihadi

është një koncept shumë i gjërë që siguron vazhdimësinë dhe mbrojtjen e Islamit. Prandaj është shumë i gabuar opinioni se Xhihadi është vetëm luftë kundër armikut.

Siç përshkruhet në ajete dhe hadithe xhihadi me pasuri dhe jetë nuk është vetëm luftë me armë kundër armikut. Lufta është mjeti i fundit që përdoret për të zhdukur padrejtësinë dhe mizorinë dhe për ta zëvendësuar me drejtësi.

Qëllimi i xhihadi është çlirimi dhe çlirimi më i vyer është ai i zemrave, që për ta realizuar krahas shumë mënyrave të tjera por mbi të gjitha duhet fjala dhe lapsi.

Kur kanë zbritur ajetet për xhihadin në periudhën e Mekës, besimtarët nuk ishin në gjendje për të luftuar. E vetmja gjë që mund të bënin ata përballë terrorit dhe diktatit të injorancës ishte të ofronin një personalitet besimtari që rrezatonte mirësinë dhe drejtësinë e Islamit. Kurani këtë gjendje të tyre e ka përkufizuar si xhihad të madh.

Xhihadi në këtë kuptim të gjërë, është një detyrë shumë e rëndësishme e çdo besimtari. Allahu në çdo detyrë që i ka ngarkuar njeriut i ka përcaktuar edhe sasinë edhe mënyrën. Për shembull për të dhënë zeqatën duhet të kesh një sasi të caktuar pasurie e përcaktuar kjo në ajete dhe hadithe, po ashtu është e përcaktuar edhe se kujt duhet t'i jepet. Kështu janë edhe adhurimet e tjera si namazi dhe agjërimi. Kur besimtari i kryen këto adhurime sipas përcaktimit konsiderohet i realizuar detyrimi. Kurse xhihadi nuk ka përcaktim as në sasi as në mënyrë. Prandaj në rrugën e Allahut duhet shpenzuar dhe sakrifikuar gjithçka. Me gjithë përpjekjet e mëdha që mund të bëjmë në këtë rrugë, ne nuk e dimë se në ç'masë quhet e kryer. Prandaj duhet treguar përpjekje maksimale në të gjitha aspektet.

Megjithëse është kaq i rëndësishëm në ditë tona xhihadi është më i neglizhuari. Në hiearshinë e detyrimeve ai është i pari. Njerëzit mendojnë se kujtojnë se me një vepër të vogël e kanë kryer detyrën për mbrojtjen e Islamit. Shumica e njerëzve nuk e ka kuptuar që kjo është një detyrë, masa dhe sasia e secilës nuk është përcaktuar. Një

besimtar i vërtet duhet të bëjë përpjekje maksimale për t'ia transmetuar Islamin brezave të ardhshëm. Xhiahadi më i madh në ditët tona është këshillimi për mirë dhe ndalimi nga e keqja. Çdo besimtar duhet ta ndjejë veten përgjegjës para Zotit për shoqërinë ku jeton. Sot më shumë se kurrë ka nevojë të tregohet dhe predikohet islami në mënyrën më të bukur dhe të denjë.

Përpjekja në rrugën e Allahut është një kohësisht edhe detyrë kryesore por edhe fati i madh. Sepse Allahu e përshkruan kështu shpërblimin për ata që tregojnë përpjekje në rrugën e Allahut.

“O besimtarë, a doni t’ju drejtoj në një tregti, e cila ju shpëton nga një dënim i dhembshëm?! Besoni në Allahun dhe në të Dërguarin e Tij dhe luftoni në rrugën e Allahut me pasurinë dhe trupin tuaj. Kjo, nëse do ta dini, është më mirë për ju.” (Saff, 10-11)

Allahu i do njerëzit e vet që ndihmojnë njëri-tjetrin në rrugën e Tij dhe në lidhje me ta thotë:

“Ata që luftojnë për çështjen Tonë, sigurisht, Ne do t’i udhëzojmë drejt udhëve Tona.” (Ankebut, 69)

Profeti (a.s.) thotë:

Ka njerëz që tregojnë të njëjtën përpjekje, për të kuptuar dhe sqaruar Kuranin, siç kam treguar unë në predikimin dhe zbritjen e Kuranit. (Ahmed, III, 82)

Profeti (a.) i ka lëvdur besimtarët që bëjnë përpjekje në rrugën e Allahut dhe i ka konsideruar si përfaqësuesit e kauzës së tij.

Rumiu thotë:

Shpejt apo ngadalë ai që përpiqet e gjen atë që kërkon. O ti njeri që je në rrugën e Allahut! Kapu fort pas dëshirës sepse dëshira është një udhërrëfyes i mirë. Qëndro në rrugën e Allahut, ec në rrugën, përpiqu në rrugën e tij edhe nëse je sakat, topall apo i përgjumur.

Vrapo në rrugën e tij duke treguar, duke biseduar, apo edhe duke heshtur. Nëse të vjen gjumi flejë në rrugën e Tij.

Një ditë një sahabi e pyeti profetin (a.s.) se cila vepër është e barabartë me xhihadin. Profeti (a.s.) i tha, nuk ka një vepër të tillë që të jetë e barabartë me xhihadin. Sahabiu këmbënguli në të njëjtën pyetje, Profeti (a.s.) i dha të njëjtën përgjigje. Pastaj në fund tha:

A e di kujt i ngjan një person që bën Xhihad në rrugën e Allahut? Ai është si trimi që ikën në luftë dhe deri sa të kthehet nga beteja fal namazin pa e ndërprerë, mban agjërime pa iftar dhe i bindet plotësisht ajetëve të Allahut. A mund ta bësh ti këtë? (Buhari, xhihad, 1; Muslim, Îmare, 110; Tirmidhi, Fedailu'l-Xhihad, 1)

Përpjekja në rrugën e Allahut është sipas mundësive dhe aftësive. Jo të gjithë janë të detyruar për të njëjtën gjë. Dikush e bën xhihadin me pasuri, dikush me jetë, dikush me dituri, dikush me retorikë, por që të gjithë punojnë në rrugën e Allahut për të fituar dashurinë e Tij. Besimtari me qëllim të pastër mund të arrijë të jetë në çdo punë në rrugën e Allahut. Nëse jemi të singertë, ushqimi, puna, ngrënia, pija madje edhe gjumi konsiderohet në rrugën e Allahut. Sigurimi i jetesës në rrugë legjitime, edukimi i fëmijë, veshja, ngrënia dhe pirja për të bërë një ibadet më të mirë është në vetvete adhurim. Ne duhet të përqendrojmë të gjitha mundësitë tonë në rrugën e Allahut.

Tablo të virtytshme

Profeti (a.s.) vraponte me një modesti të pashoqe në çdo punë për hir të Allahut.

Në ndërtimin e faltores, bashkë me sahabet, edhe i Dërguari i Allahut (a.s.) transportonte qerpiçë dhe, njëkohësisht, thoshte:

“Kjo barrë s’është barra e Hajberit. Kjo është puna më e mirë e më e pastër që po e kryejmë ndaj Allahut!” (Buhari, Menakibu'l-Ensar, 45)

Me këto fjalë, Profeti (a.s.) shprehte faktin se barra (plitharët) që po transportonin nuk kishte të bënte me ndonjë interes material të kësaj bote, por ishte më e dobishme e më e këndshme se barra materiale, si hurmat dhe rrushi i thatë që sillnin (transportonin) njerëzit nga Hajberi me qëllim tregtie.

Një burrë që po transportonte dhé, kur hasi në Profetin (a.s.), i tha:

“O i Dërguari i Allahut! Më lejo ta bart unë plitharin tënd!”

Kurse Profeti (a.s.) iu përgjigj kështu:

“Ti shko e merr një copë tjetër, se nuk je më nevojtar se unë për Allahun!” (Themhudi, I, 333)

Profeti (a.s.) punonte vetë edhe sepse ashtu ia kërkonte përgjegjësia moralo-shpirtërore që ndjente, edhe për t’i nxitur dhe inkurajuar muslimanët që të punonin.

Ebu Saidi (r.a.), tregon:

“Gjatë ndërtimit të xhamisë së Profetit (a.s.), ne bartnim nga një qerpiç, kurse Ammar

ibn Jasiri (r.a.), bartte nga dy, një për vete, një për Profetin (a.s.). Kur Profeti (r.a.) e pa, i shkundi pluhurin dhe i tha:

“O Ammar! Pse nuk mban nga një qerpiç si shokët e tu?”

Ammari u përgjigj:

“Sepse për këtë pres shpërblim nga Allahu i Madhëruar!”

Atëherë Profeti (a.s.), i fërkoi shpatullat e i tha:

“O bir i Sumejes! Për njerëzit e tjerë ka një shpërblim, kurse për ty ka dy shpërblime!” (Ahmed, III, 91; Ibni Kethir el-Bidaje, III, 256.)

Sahabët e nderuar, e kishin kuptuar shumë mirë se gurët që bartnin për ndërtimin e xhamisë, në të vërtetë viheshin në themelet e Islamit. Për këtë arsye, gra e burra shërbyen për hir të Allahut me një dashuri dhe me një zell të madh.

I pikëlluar dhe i vrarë në shpirt, Abdullah bin Evfa (r.a.), tha këto fjalë në ceremoninë e varrimit të bashkëshortes së tij:

“Mbajeni arkivolin e saj, mbajeni me dashamirësi! Sepse ajo dhe shërbyesit e saj bartën gurë për net me radhë gjatë ndërtimit të xhamisë së Pejgamberit (a.s.), themelet e së cilës u ngritën mbi devotshmërinë. Ndërsa ne meshkujt kemi bartur dy nga dy gjatë ditës.” (Hejthemi, II, 10)

Kur Pejgamberi (a.s.), u nis së bashku me shokët e tij për në Beder, për shkak se numri i deveve ishte i pamjaftueshëm për të gjithë, ata hipnin tre veta me radhë në një deve. Profeti (a.s.), e ndante devenë e tij bashkë me Aliun dhe Ebu Lubaben (r.a.). Kur i erdhi radha Pejgamberit (a.s.), të ecte më këmbë, shokët i thanë:

“O Pejgamber i Allahut, ju lutemi, hipni ju! Ecim ne në vendin tuaj”. Ndërsa Pejgamberi (a.s.), u përgjigj:

“Ju nuk jeni më durimtarë se unë në ecje. Përveç kësaj, unë nuk jam më pak nevojtar se ju për të fituar shpërblime.” (Ibn Sa’d, II 21; Ahmed, I, 422)

Kjo ishte këmbëngulja dhe vendosja e palëkundur e Profetit (a.s.) për të fituar shpërblime. Kjo vendosje dhe këmbëngulje duhet të ekzistojë tek çdo musliman, besimtari nuk duhet të ngopet asnjëherë me shpërblime deri në çastin e fundit të jetës.

Në një hadith Profeti (a.s.) thotë:

“Të ecësh pakëz në rrugën e Allahut, në mëngjes apo në mbrëmje, është më e mirë se bota dhe çdo gjë që ka në të...” (Buhari, Xhihad, 6)

Kur po shkonte në betejën e Bedrit, Profeti (a.s.), e ndaloi ushtrinë në Bujutu's-Sukja, një milje larg Medinës. Të vegjlit në moshë i ktheu pas (në Medinë). Sa'd ibn Ebi Uakkas ((r.a.)) tregon:

“Pak para se i Dërguari i Allahut, t'i kthejë pas djemtë me moshë të vogël, vura re që im vëlla Umejri po përpiquej të fshihej, dhe e pyeta:

«Çfarë ke, o vëlla?»

“Kam frikë se mos i Dërguari i Allahut më sheh të vogël e më kthen! Mirëpo unë dëshiroj shumë të dal në luftë dhe kam shpresë që Allahu do të ma mundësojë të bie dëshmor!” - tha ai.

Dhe, me të vërtetë që, kur im vëlla iu paraqit të Dërguarit të Allahut, ai e pa të vogël dhe e urdhëroi:

«Ti kthehu pas!»

Për këtë arsye, Umejri filloi të qajë. Atëherë, Profeti e lejoi. Meqë Umejri ishte i vogël, shpatën ia lidhja unë. Kur ai ra dëshmor në Bedër, ishte vetëm 16 vjeç!” (Vakidi, I, 21; Ibni Sa'd, III, 149 - 150.)

Kur do të dilte për në luftën e Uhudit, Profeti (a.s.) po inspektonte ushtrinë. Të rinjtë të përshtashëm për luftë i lejonte, kurse të vegjlit, i kthente. Mes të kthyerve ishin edhe Themure ibn Xhundeb dhe Rafi bin Hadixh. Dhuhejr ibn Rafi tha:

“O i Dërguari i Allahut, Rafiu qëllon mirë me shigjetë!” Ai deshi që Rafi bin Hadixhi të mos largohej nga ushtria. Rafi bin Hadixhi e tregon kështu vazhdimin e ngjarjes:

“Në këmbë kisha meste. Duke shkelur në majë të gishtave, u përpoqa të dukeshja i gjatë. Dhe i Dërguari i Allahut më dha leje të qëndroja në ushtri. Kur e dëgjoi Themure bin Xhundeb se mua më ishte dhënë leje, i tha njerkut të vet, Murej ibn Sinanit:

“Baba, i Dërguari i Allahut (a.s.) i dha leje Rafiut, kurse mua më ktheu. Mirëpo unë e mund atë në mundje, Murej (r.a.) tha:

“O i Dërguari i Allahut! Djalin tim e ktheve, kurse Rafiut i dhe leje. Mirëpo im bir e mund Rafiun në mundje!” I Dërguari i Allahut na tha Themures dhe mua:

“Ejani, bëni mundje, t’ju shohim!”

U mundëm dhe, si përfundim, Themure më mundi. Atëherë, i Dërguari i Allahut (a.s.) i dha leje edhe atij.” (Taberi, Tarih, II, 505-506; Vahidi, I, 216)

Mus’ab bin Umejri (r.a.) i cili kishte qenë flamurtari i muslimanëve, kishte rënë dëshmor duke mbrojtur të Dërguarin e Allahut (a.s.). Atëherë, një engjëll i trajtësuar në pamjen e Mus’abit, kishte marrë flamurin për të mos e lënë të bjerë në tokë. Prandaj edhe Profeti, i cili ende nuk dinte gjë për vdekjen e Mus’abit, i kishte thirrur:

“Shko përpara, o Mus’ab!”

Atëherë engjëlli e kishte kthyer fytyrën nga i Dërguari i Allahut që e kishte kuptuar se flamurtari ishte një engjëll dhe e kishte kuptuar, për rrjedhojë, se Mus’abi kishte rënë dëshmor. Më pas, trupi i bekuar i Mus’abit ishte gjetur, por s’ishte gjetur një qefin për ta mbështjellë. (Ibni Sa’d, III, 121-122)

Me rrobën që i ndodhej mbi trup dëshmorit të bekuar, po t’i mbulohej pjesa e sipërme e trupit, i mbeteshin këmbët zbuluar dhe po t’i mbuloheshin këmbët, i mbetej pjesa e sipërme e tru pit zbuluar. Atëherë, sahabet iu drejtuan të Dërguarit të Allahut (a.s.) për ta pyetur se ç’duhej të bënin. I Dërguari i Allahut urdhëroi që pjesa e sipërme e trupit të dëshmorit të mbulohej me rrobë, kurse këmbët, me barëra erëmira. (Buhari, Xhenaiz, 27)

Kurejshët dërguan Umejr bin Vehbin dhe, nga kalorësit, Ebu Usamen, për zbulim. Pasi i erdhën rrotull ushtrisë islame nga të gjitha anët, ata u kthyen dhe thanë kështu:

“Vallahi, ne s’pamë as deve të tredhura e të mëdha, as kuaj, as ushtarë të shumtë dhe as ndonjë përgatitje të madhe! Por pamë një bashkësi të tillë njerëzish të lidhur mes tyre shpirtërisht, që dëshironin jo të ktheheshin te familjet, por të vdisnin këtu! Ata s’kishin asgjë për t’u mbrojtur, veç shpatave, dhe as ndonjë strehim ku të mund të strehoheshin!” (Vakidi, I, 62)

Siç bën të ditur Enesi (r.a.), kur u afruan politeistët, i Dërguari i Allahut (a.s.) na urdhëroi:

“Ngrihuni në këmbë për të hyrë në xhennetin e gjerë sa mes qiejve e tokës!”

Umejr bin Humam (r.a.) nga ensarët e pyeti:

“O i Dërguari i Allahut, xhenneti i gjerë sa mes qiejve e tokës?”

“Po!” - Tha i Dërguari i Allahut.

“Sa mirë, shumë mirë!” - tha me gëzim të veçantë Umejri.

“Pse the ashtu?” - e pyeti i Dërguari i Allahut (a.s.). Umejri iu përgjigj:

“Betohem në Allahun, o i Dërguari i Allahut, që thasë se desha të jem nga bashkësia e xhennetit, s’kisha ndonjë synim tjetër!”

“Pa dyshim, që ti je i xhennetit!” - i tha Profeti (a.s.).

Pas këtyre fjalëve, Umejri nxori nga torba disa kokra hurma dhe nisi t’i hajë. Pastaj, duke thënë se, “po të jetonte gjersa t’i hante ato hurma, kjo jetë ishte me të vërtetë shumë e gjatë”, i hodhi hurmat që kishte ndër duar dhe vrapoi në luftë dhe luftoi kundër politeistëve gjersa ra dëshmor!” (Muslim, Imare, 145; Ahmed, III, 137)

Tregon një tregtar i fisit Tafave:

Shkova me një karvan në Medine. Pasi shita mallin, thash me vete të shkoj të takoj njëherë tek ky njeri që pretendon që është profet, në mënyrë që të mund t'i jap informacion edhe fisit tim në lidhje me të. Kur mbërrita më tregoi një shtëpi dhe më tha:

Në këtë shtëpi banon një grua. Ajo kishte dalë në një ekspeditë ushtarake me një grup besimtarësh, në shtëpi kishte 12 keca dhe një tezgjah. Kur u kthye pa që i kishin humbur. Përballë kësaj situatë iu lut Zotit në këtë mënyrë: O Zot! Ti na ke lajmëruar se ata që dalin në rrugën Tënde janë nën mbrojtjen dhe sigurinë Tënde, por mua më kanë humbur kecat dhe tezgjahu, unë kërkoj prej Teje të më kthehen edhe kecat edhe tezgjahu... Kur u zgjua në mëngjes gjeti dyfishin e atyre që kishte humbur. Gruaja është atje shko pyete vetë po deshe”

Unë i thashë: Unë të besoj dhe të pranoj ty. (Ahmet, V, 67; Hejthemi, V, 277)

Ensari Amr bin Xhemuh, kryetari i fisit Bijtë Selime, ishte topall. Katër djemtë që kishte, merrnin pjesë në luftë së bashku me të Dërguarin e Allahut. Kur Profeti do të dilte për në luftën e Uhudit, edhe Amri deshi të merrte pjesë. Të bijtë i thanë:

“Ti nuk ke përgjegjësi për të marrë pjesë në luftë. Allahu i Lartë të ka pranuar si të justifikuar. Në vend tënd po shkojmë ne!”

Amri u tha:

“Ditën e Bedrit ju m'u bëtë pengesë për të hyrë në xhennet. Vallahi, edhe sikur të mbetem gjallë sot, një ditë kam për të rënë dëshmor e kam për të hyrë në xhennet!” Pastaj iu kthye të shoqes:

“Ndërsa çdokush bie dëshmor e hyn në xhennet, a mos vallë unë do të rri pranë teje?”

E mori menjëherë mburojën dhe, pasi u lut “Allahu im, mos më

kthe prapë në familjen time”, shkoi pranë të Dërguarit të Allahut (a.s.), të cilit i tha:

“Djemtë kërkojnë të më lënë në Medinë. Më pengojnë të dal në luftë me ty. Vallahi, unë dëshiroj të shkel këmbën në xhennet kështu topall siç jam!”

I Dërguari i Allahut (a.s.) i tha:

“Allahu i Lartë të ka parë të justifikuar. Xhihadi nuk është detyrim për ty!”

Amri (r.a.) i tha:

“O i Dërguari i Allahut! A nuk e sheh me vend ti që unë të luftoj gjer në vdekje në rrugën e Allahut dhe pastaj të eci me këtë këmbë topalle në xhennet?” Profeti (a.s.)tha:

“Po, e shoh me vend!” Kurse të bijve të Amrit u tha kështu “Tashmë mos e pengoni më babanë tuaj nga lufta, se, ndoshta, Allahu ia mundëson të bjerë dëshmor!”

Amri u kthye nga kiblja dhe bëri këtë lutje:

“Allahu im! Bëma të mundur të bie dëshmor! Mos më kthe prapë te njerëzit e familjes të mërzitur e të dëshpëruar!” Dhe mori pjesë në luftë.

Ky sahabi i mbushur plot me emocionin e rënies dëshmor, që mori pjesë në luftën e Uhudit, gjatë betejës thoshte “vallahi, unë kam mall për xhennetin” dhe, më në fund, së bashku me njërin nga të bijtë që përpiqeshin ta mbronin, ra dëshmor. Më pas, Profeti i dashur tha kështu për të:

“Betohem në Allahun që ka qenien time në dorë, se e pashë Amrin tek po ecte në xhennet duke çaluar!” (Vakidi, I, 264-265; Ibni Ethir, Usdu’l-Gabe, IV, 208)

Usajram i cili në fillim i kishte dalë kundër hyrjes së fisit në Islam dhe, pastaj, ishte penduar, iu afrua Profetit (a.s.) i armatosur kokë e këmbë, dhe i tha:

“O i Dërguar i Allahut! A të marr pjesë në fillim në luftë bashkë me ju e pastaj të bëhem musliman, apo në fillim të bëhem musliman?”

Profeti i tha:

“Në fillim bëhu musliman, pastaj lufto!” Atëherë, Usajrami u bë musliman, pastaj u fut në luftë dhe ra dëshmor. I Dërguari i Allahut (a.s.) tha:

“Pak u përpoq, por shumë fitoi!” (Buhari, Xhihad, 13; Muslim, Imare, 144)

Ndërsa ndodhej i shtrirë mes të plagosurve dhe në frymën e fundit, atyre që e shihnin me vështrime kureshtare, u thoshte:

“Unë erdha për t’u bërë musliman! U përlesha për hir të Allahut dhe të të Dërguarit të Tij, dhe u plagosa!”

Ebu Hurejre (r.a.) i pyeste sahabet për të si për një gjë a gjëzë:

“Më thoni, kush është ai që ka hyrë në xhennet pa falur namaz as dhe një herë?” Njerëzit nuk e dinin përgjigjen, prandaj i kërkonin atij t’ua thoshte. Dhe Ebu Hurejre u thoshte:

“Ai është Usajrami, domethënë, Amr bin Thabiti!” (Ibni Hisham, III, 39-40; Vakidi, I, 262)

Xhabir ibn Abdullah (r.a.), transmeton:

“Një natë para betejës së Uhudit, im atë më thirri pranë dhe më tha:

«Më duket se unë do të jem i pari nga sahabët e Profetit (a.s.) që do të bie dëshmor. Me përjashtim të të Dërguarit të Allahut r, për mua ti je personi më i çmuar që do të më pas. Kam borxhe; paguaj ato dhe sillu gjithmonë mirë me vëllezërit!»

Në mëngjes, im atë qe personi i parë që ra dëshmor. E varrosa atë në një varr bashkë me një dëshmor tjetër. Pastaj desha ta varros më vete në një vend tjetër. E nxora nga varri gjashtë muaj më vonë, por ç'të shihja?! Përveç një pjese të njërit vesh, i gjithë trupi ishte si atë ditë kur e pata varrosur për herë të parë! Më pas e varrosa në një varr më vete!” (Buhari, Xhenaiz, 78)

Kjo pra është gjendja e veçantë e besimtarëve të singertë!..

Në një transmetim tjetër, Xhabiri (r.a.), tregon:

“Njëherë, kur isha i hidhëruar, u takova me të Dërguarin e Allahut (a.s.), e ai më tha:

«Përse po të shoh kështu të hidhëruar?»

«Babai im ra dëshmor në Uhud. Pas vetes la një familje të madhe që ka nevojë për përkujdesje dhe një sasi të madhe borxhi.» -i thashë unë. Pas këtyre fjalëve, i Dërguari i Allahut tha:

«Të të tregoj se si e ka pritur Allahu babanë tënd?»

«Po!» i thashë unë dhe ai vazhdoi të tregojë: «Allahu nuk flet me askënd ballë përballë, por gjithmonë pas një perdeje. Mirëpo, Ai e ringjalli babanë tënd dhe foli drejtpërdrejt me të pa perde, e i tha:

«O robi im! Kërko ç'të duash prej meje, se do ta jap!» Babai yt tha:

«O Zot! Më ringjall, që të bie përsëri dëshmor në rrugën tënde!» Allahu i Madhëruar tha:

«Unë kam vendosur më parë, që të vdekurit nuk do të kthehen pas në dynja.» Ndërsa babai yt tha:

«O Zot! Atëherë tregojua gjendjen time atyre që kam lënë pas meje!» Pas kësaj kërkesë, u zbrit ky ajet fisnik:

“Kursesi mos i quani të vdekur ata që janë vrarë në rrugën e Allahut. Jo, ata janë të gjallë, duke u ushqyer te Zoti i tyre. Janë të gëzuar për çfarë u ka dhënë Allahu nga dhuntitë e Tij dhe gëzohen edhe për ata që ende nuk u janë bashkuar e që kanë ngelur pas tyre (dhe ende nuk kanë rënë dëshmorë), sepse nuk do të frikësohen (për çfarë i pret) dhe nuk do të pikëllohen (për çfarë kanë lënë pas).” (Al-i Imran, 169-170)” (Ibn-i Maxhe, Mukaddime, 13/190.)

Aisheja (r.a.), i rrëfen kështu vëzhgimet e saj mbi dëshirën e sahabeve për xhihad:

“Ditën e luftës së Hendekut, i ndoqa njerëzit nga pas. Pas shpine më erdhi një zë. Kur e ktheva kokën, pashë Sa’d bin Muadhin me të birin e vëllait, Harithe bin Evs. U ula aty ku ndodhesha. Sa’di kishte një mburojë në shpinë, kurse krahët, jashtë. Ai po recitonte një vjershë që nxiste për xhihad dhe tregonte se sa e ëmbël është vdekja në luftë. E ëma po i thoshte:

“O bir, vrapo e arrije të Dërguarin e Allahut (a.s.), se, për Zotin, u vonove!”

I thashë nënës së Sa’dit:

“Do të desha që mburoja t’ia mbulonte Sa’dit tërë trupin gjer në gishtat!” Dyshoja se mos e godisnin në krahët e zhveshur!

Nëna e Sa’dit tha:

“Allahu e çon në vend vendimin e Tij!”

Sadi atë ditë u plagos. (Ahmed, VI, 141; Ibni Hisham, III, 244)

Me ta parë se plagën e kishte të rëndë dhe vdekjeprurëse, Sa’di (r.a.) u lut:

“Allahu im! Po qe se ke vendosur një përleshje tjetër me Kurejshët, më lër të gjallë gjer në atë përleshje, se, sa ç’e dua përleshjen

me Kurejshët që i kanë bërë të Dërguarit aq të këqija dhe mundime, që e kanë plagosur dhe përzënë nga vatani, nuk e dua me asnjë fis tjetër! Po qe se përleshja mes nesh dhe atyre ka për të mbetur me kaq, plagën ma bëj pretekst për martirizim! Dhe pranomë pranë teje! Por mos ma merr shpirtin para se ta shoh ndëshkimin e Beni Kurajdhave e të gëzohem!” Sapo e mbaroi lutjen, Sadit (r.a.) i pushoi gjaku dhe s’i rodhi më asnjë pikë! (Vakidi, II, 525; Ibni Sa’d, III, 423)

Kur pa që fisi Kurajdha mori dënimin e merituar, plaga iu hap përsëri, pak më vonë ra dëshmor duke e dorëzuar shpirtin tek i Gjithëmëshirshmi.

“Në kohën e përgatitjeve për ekspeditën e Tebukut, sahabët, bashkë me Pejgamberin (a.s.), u mbushën me një entuziazëm të fuqishëm në mobilizim, për të sakrifikuar veten e tyre në rrugë të Allahut.

Por shtatë persona prej të varfërve nga sahabët e nderuar, nuk kishin gjetur dot kuaj për të marrë pjesë në ekspeditë. Midis kafshëve që ishin në dispozicion, një ushtari apo tre ushtarëve u binte një deve. Këtyre u hipnin me radhë njëri pas tjetrit.

Këta sahabë, të cilët donin me gjithë zemër të qëndronin në çdo moment me të Dërguarin e Allahut, ia paraqitën gjendjen e tyre të Dërguarit të Allahut, duke ardhur tek ai për të gjetur një deve për të hipur qoftë edhe duke u alternuar.

Dielli i dy Botëve, Profeti i Nderuar në një gjendje të trishtueshme tha: “Në këtë moment nuk kam asgjë në të cilën do të mund hipni ju, që t’ju jap.” Sahabët, të cilët morën këtë përgjigje filluan të qanin. Këta lot që u derdhën në rrugë të Allahut, u pranuan prej Allahut dhe u bënë shkak për zbritjen e këtij ajeti madhështor: “(Nuk ka gjynah) as për ata të cilët, kur vijnë te ti (O i Dërguar!) për të kërkuar kafshë shalimi e (ti) u thua: ‘Unë nuk mund t’ju siguroj kafshë shalimi’, kthehen me sytë e tyre që u rrjedhin lot, ngaqë nuk mundën të gjenin gjë për të dhënë (në rrugë të Allahut).” (Tevbe, 92)

Kur po ktheheshin duke qarë, Abdurrahman ibn Ka'b dhe Abdullah ibn Mugaffel, të cilët ishin prej njerëzve që merituan këto komplimente hyjnore, Ibn Jaim i pyet ata: "Përse qani ju?" Ndërsa ata të shqetësuar i treguan hallin e tyre, duke thënë:

"Ne kishim ardhur te i Dërguari i Allahut për të na siguruar kafshë shalimi. Me vete nuk kishte asgjë për të hipur mbi të. Ne, gjithashtu, nuk kishim asnjë kafshë shalimi që të hipnim dhe të dilnim në ekspeditë bashkë me të Dërguarin e Allahut!"

Ibn Jaim, (r.a.), u jep atyre të dyve një deve dhe disa hurma për t'u ushqyer. Hazret-i Abbasi, (r.a.), siguroi një kafshë shalimi për dy prej atyre që u kthyen me lot në sy; ndërsa Hazret-i Osmani, (r.a.), për tre vetë." (Ibn-i Hisham, IV, 172; Vakidi, III, 994)

Ndërsa i Dërguari i Allahut, (a.s.), më pas siguroi kafshë shalimi për disa prej nevojtarëve. (Buhari, Megazi, 78)

Këta sahabë, të cilëve u vinte zor të qëndronin të ndarë nga i Dërguari i Allahut, megjithëse ishin të liruar nga përgjegjësia për të shkuar në luftë, zemrat e tyre i kishin plot dashuri për Allahun e Madhëruar.

Ushtria kishte bërë mjaft rrugë kur e arriti sahabiu Ebu Dher (r.a.). Ai kishte mbetur pas se kafsha e dobët nuk e kishte përballuar dot udhëtimin, aq sa, më në fund, duke e braktisur, Ebu Dheri kishte vazhduar udhëtimin në këmbë! Duke e parë këtë, i Dërguari i Allahut (a.s.) tha me buzëqeshje:

"Allahu e mëshiroftë Ebu Dherin! Ai, kështu, ka jetuar vetëm, ka për të vdekur i vetëm dhe ka për t'u ringjallur i vetëm!"

Kjo shprehje mrekulli e të Dërguarit të Allahut (a.s.), me kohë, u vërtetua plotësisht. Ebu Dheri (r.a.) jetoi i vetëm dhe vdiq i vetëm! (Vakidi, III, 1000)

Neglizhimi i një shërbimi që duhet bërë në rrugën e Allahut, në aspektin shpirtëror, mundet të shkaktojë edhe shkatërrimin e njeriut. Në fillim, për shkak të vështirësive të përgatitjes së fushatës, Ebu Hajtheme nuk mundi të bashkohej me ushtrinë dhe mbeti në Medinë.

Një ditë, familja i kishte përgatitur një gosti në çardakun e oborrit të shtëpisë. Kur e pa këtë tablo, për një çast Ebu Hajtheme (r.a.), mendoi se si mund të ishte gjendja e të Dërguarit të Allahut (a.s.) dhe e sahabëve të tij. Aty ndjeu një dhimbje në zemër dhe tha me vete: “A është e drejtë kjo që po bëj unë, ndërkohë që ata po përballen me vështirësi në rrugën e Allahut nën këtë të nxehtë?!” Nën presionin e këtyre mendimeve, ai doli menjëherë për udhë pa e prekur fare sofrën dhe e arriti ushtrinë Islame në Tebuk.

Kur Resulullahu r, pa se kishte mbërritur Ebu Hajtheme t, u gëzua shumë nga ky veprim i tij dhe tha: “O Ebu Hajtheme! Për pak do të shkatërroheshe!..” Më pas iu lut Allahut të Madhëruar që ta falë atë. (Ibni Hisham, IV, 174; Vakidi, III, 998.)

Harith ibn Hishami dhe Suhejl ibn Amri erdhën te Omeri (r.a.) dhe u ulën duke e vendosur atë në mes. Pas pak kohësh filluan të vinin muhaxhirët e parë. Sa herë që vinte një muhaxhir, Omeri u thoshte: “Shko pak më tutje o Suhejl! Shtyhu dhe bëj pak vend o Harith!” - dhe duke i larguar, u bënte vend afër vetes muhaxhirëve. Pastaj filluan të vinin ensarët. Omeri (r.a.), u tha përsëri Suhejlit dhe Harithit që t’u bënë vend ensarëve që po vinin. Kjo vazhdoi kështu derisa ata u ulën më në fund.

Pasi u larguan nga Omeri, Harithi i tha Suhejlit:

“E pe se ç’na bëri Omeri?” Kurse Suhejli (r.a.), tha:

“Nuk kemi të drejtë ta fajësojmë për këtë. Le të fajësojmë më mirë veten. Ishim ne që e sollëm punën deri këtu. Ata njerëz, kur u thirrën për në Islam, vrapuan dhe pranuan menjëherë. Kurse kur u thirrëm ne, vepruam shumë ngadalë dhe ngelëm pas!”

Kur njerëzit u larguan nga Omeri, Harithi dhe Suhejli shkuan sërisht pranë tij dhe i thanë:

“O prijësi i besimtarëve! Jemi të vetëdijshëm për atë që bërë sot, por jemi të vetëdijshëm edhe për faktin se ia bëmë vetes. Vallë, a është e mundur që ta rregullojmë këtë gabim?”

Omeri (r.a.), tha:

“Ky gabim mund të rregullohet vetëm në këtë mënyrë” - dhe bëri me shenjë nga frontet në anën e bizantëve.

Nisur nga kjo ata sahabë të bekuar u nisën për xhihad, shkuan në Sham dhe nuk u kthyen më derisa ranë dëshmorë. (Ali el-Muttaki, XIV, 67/37953; Hakim, III, 318/5227.)

Megjithëse Ejub El Ensari (r.a.) ishte 80 e kusur vjeç, me një entuziazëm të madh që buronte nga besimi, po merrte pjesë për herë të dytë në betejën për Kostandinopojën. Mirëpo, ai u sëmur gjatë këtij udhëtimi dhe, kur iu afrua vdekja, iu drejtua shokëve duke u thënë:

“Nëse vdes, merrmëni me vete dhe dërgomëni në vendin më të largët ku mund të arrini në tokat romake. Kur të përballeni me ushtrinë armike dhe nuk mund të çani më shumë, më varrosni nën këmbët tuaja!..” (Shih. Ahmed, V, 419, 416.)

Në këtë mënyrë, ashtu siç ka rendur gjithë jetën në rrugë të Allahut, edhe pas vdekjes ai e ka vazhduar shërbimin e tij në këtë rrugë, duke i treguar ushtrisë Islame me varrin e tij, cakun që duhet të kapërcejnë për të shkuar më tutje.

Orhan Gaziu ishte ai që i dha principatës veçorinë dhe pamjen një shtet i vërtetë.

pati përvetësuar parimin e luftës me femohuesit. Në këtë rrugë, ai i kishte qepur sytë më parë mbi Stambollin, pastaj edhe mbi hapësirat përtej tij. Prandaj atij i qe dhënë titulli “zotëruesi i horizonteve”. Thuhet se nuk qëndronte më shumë se një muaj në një vend dhe, kështu, bëri një jetë vazhdimisht në luftë në rrugën për lartësimin e Fjalës së Allahut. Megjithatë, ai parapëlqente ngadhënjimin mbi zemrat, duke u shprehur kështu:

“Çlirimi i zemrave është më i mirë se lufta e fituar!”

Ozdemirogllu Osman Pasha kishte korrur fitore të mëdha në të gjitha betejat e zhvilluara.

Si shpërblim për shërbimet e shquara, Sulltan Murati i III e emëroi Osman Pashën në postin e kryeministrit, që ishte posti më i lartë i pushtetit ekzekutiv të perandorisë.

Pasi shërbeu rreth katër muaj në këtë detyrë, meqë në Krime rifilluan trazirat, Ozdemirogllu Osman Pasha u emërua kryekomandant me kërkesën e vet. Ndërkaq, meqë erdhi i lajmi i shtypjes së revoltës në Krime, Osman Pasha u emërua me dekret perandorak Kryekomandant i Forcave të Lindjes.

Ky ishte një personalitet i shquar që veten ia kishte dedikuar shërbimit në rrugën e Allahut dhe jo pozitave dhe posteve.

Ra dëshmor duke luftuar në rrugën e Allahut, dhe duke fituar në këtë mënyrë gradën më të lartë të shpërblimit.

Një nga shembujt më konkret të kësaj, janë jeniçerët Osmanë. Jeniçerët, të cilët në rininë e tyre vringëllonin shpatat në fushëbeteja, kur arrinin në moshën që u thinjej mjekra dhe nuk kishin më fuqi të luftonin, i gjenin vetes një tjetër mundësi shërbimi. Duke mbajtur në shpinë një torbë uji prej meshini dhe në duar një tas të kallajsur, ata

shëtisnin sokak më sokak dhe mundoheshin të fitonin sevape duke shpërndarë ujë për shpirt të Husejnit t, i cili ra dëshmor në Qerbela, i djezur nga etja për ujë. Ata shpërndanin ujë duke thënë “për shpirt të dy Hasanëve (Hasani dhe Husejni)”¹³.

Studenti i shkollës së lartë, Muzafer, u regjistrua vullnetar në ushtri pasi lufta e Çanakalasë po zgjatej dhe kishte nevojë për trupa. Pas një stërvitjeje përgatitore tremujore, u dërgua në Çanakala. Por lufta kishte mbaruar. Një pjesë e madhe e reparteve do të transportoheshin në frontin e lindjes dhe për këtë duheshin plotësuar nevojat për goma dhe pjesë ndërrimi të tjera për mjetet e transportit. Kjo detyrë iu ngarkua oficerit Muzafer nga Stanbolli.

Me autorizimin në dorë, oficeri Muzafer shkoi menjëherë në Stamboll. I gjeti materialet që kërkonte te një tregtar çifut dhe u ngjiti në drejtorinë e përgjithshme të Prapavijës në Ministrinë e Luftës. Por drejtori nuk pranoi t’ia jepte shumën që kërkonte duke u justifikuar se nuk gjente dot këpucë dhe kapota për ushtarët.

Duke u larguar i mërzhitur dhe i dëshpëruar, oficeri Muzafer s’dinte ç’të bënte! Si mund të kthehej në repart duarbosh? Duke i menduar vështirësitë dhe shqetësimet që hiqnin në front, më në fund vendosi se ç’do të bënte, shkoi te tregtari çifut, e porosi t’ia përgatiste porosinë dhe i tha se do të shkonte të nesërmen në mëngjes për ta marrë dhe atëherë do ta paguante. Atë natë punoi tërë natën dhe përgatiti një kartëmonedhë 100 lirëshe e cila, në pamje të parë, nuk dallohej aspak se ishte e falsifikuar. Në atë kohë, mbi kartëmonedha shkruhej:

“I paguhet kundërvlera në flori në Portën e Lartë.”

Kurse oficeri Muzafer shkroi kështu mbi kartëmonedhën që përgatiti vetë:

“I paguhet kundërvlera në flori në Çanakala.”

Pagoi me kartëmonedhën që kishte përgatitur vetë. Pastaj i hipi vaporit dhe u nis për në Çanakala.

Çështja e kartëmonedhës u zbulua tri ditë më pas kur tregtari çifut shkoi në Bankën Osmane për ta prishur. Kartëmonedha ishte false, kurse floriri për të cilën bënte fjalë ajo se do të paguhej në Çanakala, ishte gjaku i dëshmorëve i derdhur atje në luftë, që ishte shumë më i çmuar se floriri! Ndërkaq, s'dihet pse, por çifuti heshti dhe nuk bëri asnjë kundërveprim. Por ngjarja u arriti në tërë Stambollin dhe e dëgjoi edhe **princi Abdylhalim Efendi**. Princi tregoi menjëherë interesim. Ai ia mori tregtarit çifut kartëmonedhën e falsifikuar duke ia paguar kundërvlerën në monedhë floriri, kurse kartëmonedhën e futi brenda një kutie të bukur të tejdukshme dhe e vendosi në muzeun e sigurimit.

Heroi i ngjarjes, oficeri Muzafer që s'dinte aspak se ç'kishte ndodhur, ishte transportuar së bashku me shokët në frontin e lindjes. Atje u përfshi në luftë për ta mbrojtur atdheun duke treguar guxim dhe heroizëm të madh. Gjatë një përleshjeje të ashpër, u plagos rëndë dhe ra dëshmor.

Pra duhet të përpiqemi në rrugën e Allahut deri në frymën e fundit siç shprehet edhe ajeti:

“Dhe adhuroje Zotin tënd derisa të të vijë vdekja!” (Hixhr, 99)

Sepse kjo botë është për vepra, kurse bota tjetër është vendi i shpërblimit. Sa më shumë vepra të mira të na shkruhen në regjistrin e veprave aq të lumtur do të jemi në ditën e gjykimit.

Por asnjëherë nuk duhet të mbështetemi tek veprat tona sepse mëshira dhe falja hyjnore është shumë më e vlefshme se veprat tona. Mëshira është e lidhur me dashurinë dhe sinqeritetin tonë me Allahun.

d. Sakrifika në rrugën e Allahut

Treguesi më i qartë i dashurisë është sakrifika. Madhësia e dashurisë matet me madhësinë e sakrificës që bëhet për hir të dashurisë.

Prandaj, besimtarët që ushqejnë dashuri ndaj Allahut dhe fesë së Tij, duhet të dhurojnë për hir të Allahut dhe të përballojmë disa vështirësi në mënyrë vullnetare, përveç detyrimeve që kemi. Sakrifica prej pasurisë dhe jetës, është një kusht i rëndësishëm për fitimin e Xhenetit. Vendi më mi mirë ku mund të shpenzohen mirësitë e Allahut është në rrugën e Tij.

Allahu në Kuran thotë:

“Në të vërtetë, Allahu ka blerë nga besimtarët jetën dhe pasurinë e tyre, në këmbim të Xhenetit.” (Teube, 111)

Çdo gjë që blen Allahu shpëton nga zhvlerësimi, asaj i rritet dhe shtohet vlera pa limit. Allahu kërkon prej nesh sakrificë veçanërisht në ditë të vështira. Sakrifica që mund të bëjnë njerëzit në gjuhën e Kuranit quhet “Borxh i bukur” Allahu na premton se për çdo borxh të bukur do të ketë shumëfish shpërblime.

Sakrifica është shenjë e besimtarëve të pjekur dhe të përsosur. Sakrifica është një nga mjetet më të vyera që të afron me Allahun. Allahu na urdhëron në Kuran që për të fituar dashurinë e Tij të bëjmë sakrifica të sinqerta.

Një besimtar i sinqertë përpiqet të zbukurohet me të gjitha cilësitë e mira. Një besimtar i sinqertë është bujar, i mëshirshëm, modest, i dashur, i sjellshëm dhe i gatshëm për shërbim në rrugën e Allahut. Besimtari i sinqertë duhet të mendojë edhe për të tjerët, madje ai është i gatshëm të sakrifikojë nga vetja për t’u shërbyer të tjerëve.

Besimtari i sinqertë është një burim shprese për gjithë njerëzit. Ai çdo shërbim në rrugën e Allahut e bën me përkushtim dhe dashuri. Ai është gjithmonë në radhët e para të shërbimit në rrugën e Allahut. Ai gjithmonë është në kërkim të dashurisë së Allahut me të gjithë veprimet, sjelljen dhe moralin e tij. Ai është gjithmonë i gatshëm në zgjidhjen e problemeve të njerëzve në nevojë.

Shembull të sakrificës për ne janë sahabët të vjetër e të rinj të cilët të edukuar nën kujdesin e veçantë të Profetit (a.s.) sakrifikuan gjithçka për të përhapur fjalën e Allahut në katër anët e botës.

Sahabët e rinjë garonin me njëri-tjetrin për të dërguar letrën e Profetit (a.s.) në destinacion. Ata ishin gati të sakrifikonin gjithçka për të plotësuar kërkesat e Profetit (a.s.) Ata përballuan gjithfarë vështirësish për të kryer misionin e ngarkuar. E gjithë kjo ishte pasojë e dashurisë së madhe të tyre për Profetin (a.s.)

Rrumiu në një poemë thotë:

“Çfarë vlere ka ari, diamanti dhe jeta nëse nuk harxhohen për një dashuri?!”

Jeta dhe pasuria fitojnë vlerë kur sakrifikohen në rrugën e Allahut. Pasuria dhe jeta fitojnë vlerë kur në këmbim të tyre fitohet xhenereti. Përndryshe, nëse pasuria dhe jeta nuk janë në shërbim të rrugës së Allahut atëherë konsiderohet shpërdorim i tyre, pa arritur asnjë dobi.

Tablo të virtytshme

Profeti (a.s.) i refuzoi në mënyrë kategorike të gjitha ofertat e idhujtarëve si pozitë, pasuri dhe famë me qëllimin e vetëm për të përçar mesazhin islam tek njerëzit.

Braktisi shëtëpinë, pasurinë dhe të gjitha mundësitë duke emigruar në Medinë. Kur u largua nga Meka ndaloi në vendin quajtur Hazvere tha:

Te Allahu ti je më e dashura e vendbanimeve. Po të mos më nxirrnin, kurrë nuk do të kisha dalë prej atje, nuk do të bëja vatan tjetër e të ngrija vatër tjetër!..” (Ahmed, IV, 305; Tirmidhi, Menakib, 68/3925)

Profeti (a.s.) e vazhdoi jetën e tij modeste në Medinë. Profeti (a.s.) për të mos krijuar hatër mbetje tek Ensarët që e kishin ndihmuar në ditët e tij më të vështira kur çliroi Mekën, me gjithë dashurinë që kishin për të, nuk u kthye më atje për të jetuar.

Gjatë 12 vjetëve të jetës në Medine ka bërë 13 beteja dhe 21 ekspedita ushtarake. Kjo mjafton për të treguar sakrificën dhe përpjekjen e tij në rrugën e Allahut.

Beshir bin Hasasijje (r.a.), tregon:

Shkova tek Resulullahu (a.s.), për t'i dhënë besën dhe ai më vuri këto kushte: Të dëshmoj se nuk ka Zot tjetër përveç Allahut dhe se Muhamedi është robi dhe i dërguari i Tij, të fal namazin, të jap zekatin, të bëj haxhin si mysliman, të agjëroj Ramazanin dhe të luftoj në rrugë të Allahut.

Unë i thashë:

“O i Dërguari i Allahut! Vallahi, për dy nga këto, nuk kam mundësi. Këto janë lufta dhe bamirësia. Myslimanët thonë se ai që ikën nga lufta, kthehet duke marrë mbi vete zemërimin e Allahut. Dhe unë kam frikë se kur të dalim në sheshin e luftës, do të më kaplojë frika e vdekjes. Për sa i përket bamirësisë, unë nuk kam tjetër përveçse një tufe të vogël delesh dhe dhjetë deveve. Ato janë burimi i të ardhurave dhe kafshët e udhëtimit të familjes sime.”

Resulullahu (a.s.), tha:

“Luftë nuk bën, bamirësi nuk bën! Po me çfarë do të hysh në xhenet?!”

Unë menjëherë i thashë:

“O Resulullah, të jap besën!” Dhe i dhashë besën për të gjitha kushtet që ai më vuri. (Ahmed, V, 224; Hakim, II, 89/2421; Bejhaki, Shuab, V, 8; Hejthemi, I, 42)

Një personalitet tjetër që ka arritur kulmin në sakrificë është edhe Ibrahim (a.s.). Ai u tregua i gatshëm për të hedhur veten në zjarr për

hir të Allahut, ai u tregua i gatshëm për të bërë kurban djaln e tij për hir të Allahut, të gjithë pasurinë e dhuroi në shërbim të besimtarëve. Në lidhje me të Allahu thotë:

“dhe të Ibrahimit - i cili i plotësoi detyrimet.” (Nexhm, 37)

Politeistët e Mekës e humbën toruan, ata mbetën të shastisur me ardhjen e Islamit. Dhuna, mizoria, torturat, shtypja dhe mundimet e ushtruara mbi muslimanët shtoheshin nga dita në ditë, jeta në Mekë po bëhej e padurueshme. Në këto kushte, ashtu si muslimanët e tjerë, edhe Ebu Bekri (r.a.) kërkoi leje nga i Dërguari i Allahut (a.s.) për të emigruar dhe, pasi iu dha leja, u nis për rrugë.

Pas nja dy ditësh, takoi në udhë kryetarin e fisit Kare, Ibni Degine. Ibni Degine i tha:

“O Ebu Bekr! Një person si ti as del vetë nga vendi, as e nxjerrin! Vallahi, ti je stolia e fisit dhe e popullit. Je bamirës dhe kujdesesh për të afërmit. Ti ndihmon ata që kanë nevojë. Kthehu prapë se je nën mbrojtjen time!”

Së bashku me Ibni Deginen, Ebu Bekri (a.s.) u kthye në Mekë. Kur hynë në Mekë, Ibni Degine ua shpalli të gjithë Kurejshve mbrojtjen që i kishte dhënë Ebu Bekrit.

Si kundërshtpërblim, Kurejshët i vunë Ibni Degines disa kushte:

“Thuaji Ebu Bekrit t’i bëjë adhurimet brenda shtëpisë. Aty le të falet e të këndojë Kur’an, por të mos na shqetësojë neve me falje e këndim Kur’ani jashtë në vende të publike. Sepse kemi frikë se mos na i bën për vete gratë dhe fëmijët!”

Ibni Degine ia përcolli Ebu Bekrit (r.a.) kërkesat e politeistëve dhe ai i pranoi. Pastaj bëri para shtëpisë një vend të posaçëm për të falur namazin dhe aty nisi të falej e të këndonte Kur’an. Meqë Ebu Bekri ishte njeri me ndjenja të holla, gjatë këndimit të Kur’anit prekej

dhe s'i mbante dot lotët. Ndërsa këndonte Kur'an, fëmijët dhe gratë e Kurejshve filluan të mblidheshin përreth e ta dëgjonin. Kjo gjendje i frikësoi idhujtarët Kurejshë. Atëherë, duke iu drejtuar Ibni Degines, i kërkuan që ose t'i bëhej pengesë Ebu Bekrit ndaj këtyre veprimeve, ose të hiqte dorë nga mbrojtja ndaj tij.

Ibni Degine i tha Ebu Bekrit (r.a.):

“O Ebu Bekr! Ose qëndro brenda në shtëpi e mos e nxirr zërin, ose shpalle se ke dalë nga mbrojtja ime!”

Atëherë, Ebu Bekr Besniku (r.a.), duke iu dorëzuar Allahut, i dha këtë përgjigje të mbushur me ndjenjën e nënshtimit të plotë ndaj Zotit të vet:

“Po ta kthej mbrojtjen! Mbrojtja e Allahut është e mjaftueshme për mua!” (Buhari, Menakibu'l-Ensar, 45; Ibni Hisham, I, 395-396)

Usame bin Zejdi (r.a.) rrëfen:

“Po rrija pranë të Dërguarit të Allahut (a.s.). Aliu dhe Abbasi (r.a.) erdhën dhe kërkuan leje për të hyrë. I Dërguari i Allahut (a.s.) më pyeti:

“Pse kanë ardhur, a e di?”

“Jo, s'e di!” - i thashë.

“Por unë e di, prandaj jepu leje të hyjnë!” - më tha. I thirra brenda dhe ata hyjnë. Si u ulën, i thanë:

“O i Dërguari i Allahut, erdhëm të të pyesim se kush është për ty njeriu më i dashur nga njerëzit e shtëpisë!”

“Fatime binti Muhammed!” - u përgjigj i Dërguari i Allahut.

Ata i thanë:

“Nuk pyesim se kë do më shumë nga njerëzit e gjakut, por nga të tjerët jashtë tyre!”

I Dërguari i Allahut iu përgjigj:

“Më i dashuri për mua nga njerëzit e afërt është Usame, të cilin e ka begatuar Allahu (duke e favorizuar me orientimin në rrugën e drejtë) dhe të cilit unë i kam bërë mirësi (duke i dhënë lirinë dhe birësuar)!”

“Mirë, po pastaj, kush?”

“Aliu!” - tha i Dërguari i Allahut (a.s.). Atëherë, i ungji Abbas (r.a.) i tha:

“O i Dërguari i Allahut, xhaxhain tënd e le në fund!”

I Dërguari i Allahut (a.s.) iu përgjigj:

“Në hixhret, Aliu veproji para teje!” (Tirmidhi, Menakib, 40/3819)

Suhejbi (r.a.) i cili ishte njëri prej muslimanëve që u ishte nënshtruar mundimeve të rënda në rrugën e Allahut, doli në rrugë për të emigruar në Medinë. Disa mekas e ndoqën, e arritën dhe i thanë:

Ti erdhe këtu si njeri i varfër e i dobët dhe, pastaj, mes tonë arrite të pasurohesh! Kurse tani kërkon të ikësh duke marrë me vete edhe pasurinë! Vallahi, këtë s'ta lejojmë!”

Suhejbi zbriti menjëherë nga kafsha. I nxori shigjetat nga torba dhe u tha:

“O Kurejshë! E dini mirë se unë jam njëri ndër shigjetarët tuaj më të mirë! Vallahi, jua lëshoj të gjitha shigjetat që kam me vete dhe pastaj përvesh shpatën! Sa të kem në duar shigjetat ose shpatën, askush s'mund të më afrohet! Vetëm kur të mos i kem ato mund të bëni ç'të doni me mua! Dhe, tani, a do të ma hapni rrugën e të më lini të lirë në qoftë se jua tregoj vendin se ku e kam fshehur pasurinë?”

Idhujtarët e pranuan propozimin. Atëherë, Suhejbi (r.a.) ua tregoi vendin ku e kishte fshehur pasurinë dhe vazhdoi rrugën. Në mes të muajit rebiulevvel arriti në Kuba ku u takua me të Dërguarin e Allahut (a.s.).

Allahu ndërkohë i kishte shpallur Profetit (a.s.) ajetin:

“Ka njerëz që e flijojnë veten, për të fituar pëlqimin e Allahut. Allahu është shumë i mëshirshëm me robtë e Vet.” (Bekare, 207)

Kur Profeti (a.s.) e pa Suhejbin tha:

“Suhejbi fitoi! Suhejbi fitoi! O Ebu Jahja, shitja doli me fitim, shitja doli me fitim!” (Ibni Sa’d, III, 226-230; Hakim, III, 450-452)

O i Dëguari i Allahut përderisa nuk kishte kush të lajmëronte kush tjetër për ngjarjen time atëherë me patjetër të ka lajmëruar Xhebrail. (Hakim, III, 450-452)

Muadh bin Amr tregon kështu:

“Kur e preva me shpatë Ebu Xhehlin, i biri, Ikrime, më goditi me shpatë dhe ma preu krahun i cili më mbeti i varur në lëkurë. Gjatë gjithë ditës vazhdova të luftoj me krahun që më hiqej zvarrë pa u këputur dot nga lëkura. Mirëpo kjo ma vështirësonte luftimin. Kur e pashë se nuk do të vazhdoja dot më në atë gjendje, e shkela krahun me këmbë dhe e këputa!” (Ibni Hisham, II, 275-276)

Ky është një nga shembujt kulminant të sakrificës. Ai shkëputi dorën e plagosur që e pengonte në Xhihad për të vazhduar shërbimin me ndihmën e besimit .

Mus’ab ibn Umejr i përkiste një familje fisnike dhe të pasur. Ai vishte rrobat më të shtrenjta dhe përdorte parfimet më të mira. Burkuria e tij ishte legjendare, të gjitha vajzat e Mekës i shkonin mrapa. Por ai i sakrifikoi të gjitha këto për hir të Allahut.

Ali (r.a.) rrëfen kështu:

Unë isha i ulur me Profetin (a.s.) në xhami kur befas hyri në xhami Mus'ab ibn Umejr. Nuk kishte as gjë tjetër në trup përveç pelerinës shumë të arnuar. Kur Profeti (a.s.) e pa iu kujtua gjendja e tij e parë dhe nuk e përmbajti veten nga përlojtja. Pastaj tha:

“Si do të jetë gjendja juaj kur në mëngjes të vishni një palë rroba dhe në mbrëmje një palë tjetër, kur sa po t’u ngrihet një pjatë ushqimi do t’u vendoset tjetra, si do jetë gjendja juaj kur t’ju kaplojnë begatitë?!”

I thashë:

O i Dërguari i Allahut! Padyshim që gjendja jonë do të jetë më e mirë se tani. Sepse atëherë nuk do ta kemi problem sigurimin e jetesës dhe në këtë mënyrë do jemi më të përkushtuar në ibadet.

Profeti (a.s.) tha:

“Përkundrazi sot jeni në gjendje më të mirë.” (Tirmidhi, Kijamet, 35/2476)

Abdurrahman ibn Auf (r.a.), ishte nga të pasurit falënderues, një ditë kur ishte agjërueshëm, iu vendosën përpara disa lloje ushqimesh për të ngrënë iftarin. Mirëpo, ky sahabi i bekuar, u ngrit nga sofa me lot në sy dhe tha:

“Mus’abi ra dëshmor në luftën e Uhudit. Ai ishte më i mirë se unë, mirëpo as qefin nuk kishte përveç një manteli, që s’e mbulonte dot sepse, nëse i mbulohej koka, i zbuloheshin këmbët, nëse i mbuloheshin këmbët, i zbuloheshin koka.”

Ndërsa tani, na është dhënë çdo gjë nga pasuria e kësaj bote. Në të vërtetë, kam frikë se shpërblimi i veprave të mira, na është dhënë në këtë botë. (Vallë a mos na pakësohet shpërblimi i mirësive në botën tjetër?)” (Buhari, Xhenaiz, 27)

Abdullah ibn Sehl bashkë me vëllain e tij Rafi (r.a.), luftuan kundër jobesimtarëve në Luftën e Uhudit përkrah Profetit (a.s.) dhe u kthyen të plagosur në Medine.

Më pas dëgjuan se Profeti (a.s.), u kishte bërë thirrje myslimanëve të ndiqnin armikun.

Vallahi, kafshë për të hipur nuk kemi, të plagosur jemi por edhe shoqërimin me Profetin (a.s.) në këtë udhëtim nuk duam kurrë ta humbim, thanë. Dhe menjëherë u nisën për rrugë. Ai i cili ishte plagosur më lehtë ndihmonte vëllain e tij të plagosur më rëndë dhe e mbante në shpinë. Në këtë mënyrë, ata qëndruan pranë Profetit (a.s.) edhe në këtë gjendje. (Ibn Hisham, III, 53.)

Ka shumë sahabë që kanë treguar të tilla sakrifica si këto. Allahu në lidhje me këta thotë:

“Për ata që morën plagë të rënda, pasi iu përgjigjën thirrjes së Allahut dhe të të Dërguarit dhe për ata që kanë bërë të mira e që i frikësohen Allahut, ka shpërblim të madh.” (Ali Imran, 172)

Ebu Musa el-Esh’ari (r.a.) tregon kështu:

“Kishim dalë në marshim bashkë me të Dërguarin e Allahut (a.s.) Gjashtë vetë hipnim me radhë në një deve. Këmbët na ishin vlarë nga ecja e gjatë. Edhe mua më ishin çarë këmbët dhe më kishin rënë thonjtë. Këmbët i mbështillnim me copa bezesh dhe, prej këtyre copave bezeje, fushata mori emrin “Dhatu’r-Rika” (Copërat e Bezes).”

Ebu Byrde që e përcjell këtë hadith, thotë:

“Këto tha Ebu Musa el-Esh’ariu, por pastaj i erdhi keq për çfarë tregoi, dhe duke shprehur pendimin tha: “S’bëra aspak mirë që i tregova këto gjëra!” Siç duket, u dëshpërua se e shfaqti një veprim trimërie të bërë për hir të Allahut!” (Buhari, Megazi, 31)

Një mrekulli të Profetit (a.s.), të ngjashme me këtë, e tregon edhe Ebu Hurejre (r.a.):

Ishim nisur në një fushatë ushtarake së bashku me të Dërguarin e Allahut (a.s.). Ndodheshim në udhë. Ndërkaq, njerëzve iu mbarua ushqimi. Ata deshën të therin disa nga kafshët e shalës.

Omeri (r.a.) i tha Profetit:

“O Dërguari i Allahut! A nuk është më mirë sikur unë t’i mbledh ushqimet që u kanë mbetur disave dhe ti të bësh një lutje mbi to që të shtohen?”

Edhe Profeti ashtu bëri. Kush kishte grurë, solli grurin, kush kishte hurma, solli hurmat dhe kush kishte vetëm fara hurmash, solli farat!

Ebu Hurejren e pyetën:

“Ç’bënin njerëzit me farat e hurmave?”

“I thithnin dhe pastaj pinin ujë!” - iu përgjigj Ebu Hurejre.

I Dërguari i Allahut bëri një lutje. Ushqimet u shtuan aq shumë, saqë çdokush e mbushi torbën e ushqimeve. Përballë kësaj dhurate hyjnore, Krenaria i Gjithësisë, Profeti (a.s.) tha:

“Dëshmoj se s’ka zot tjetër veç Allahut dhe se unë jam Resuli, i Dërguari i Tij! Njeriu që takohet me Allahun pa rënë në dyshim mbi këto dy gjëra, do të hyjë në xhennet!” (Muslim, Iman, 44)

Kur sahabët bënin sakrifica të mëdha nuk ishin të pasur, përkundrazi kishte raste kur nuk gjenin as hurma për të ngrënë. Në një gjendje të tillë sakrifikonin ata...

Ebu Ahmed ibn Xhahshi ishte dhëndri i Ebu Sufjanit. Kur e gjithë familja e Xhahshit, burra e gra, i lanë shtëpitë e tyre në Mekë dhe emigruan në Medine, Ebu Sufjani i sekuestroi shtëpitë e tyre edhe pse ishin miqtë e tij. Shtëpinë e dhëndrit të tij Ebu Ahmedit, Ebu Sufjani ia shiti Amr ibn Alkames për katërqind dinarë. Kur Ebu Ahmedi u lajmërua për këtë veprim, e përçmoi Ebu Sufjanin me një poezi që recitoi. (Ibn Hisham, II, 79; Ezraki, Ahbaru Mekke, II, 244, 245.)

Ky ishte personi i fundit që pati bërë hixhret. Allahu qoftë i kënaqur prej tij! Sytë i kishte të verbër. Kur vendosi për të bërë hixhret, bashkëshortja e tij, e cila ishte bija e Ebu Sufjanit, nuk pranoi. Bashkëshortja e tij nuk donte të shkonte në Medine ku ishte Pejgamberi (a.s.), por donte të shkonte diku tjetër. Për shkak të kësaj, ai bëri hixhret fshehurazi. Shkoi në Medine dhe u takua me të Dërguarin e Allahut, (a.s.). (Hejthemi, VI, 63)

Pasi u çlirua Meka, i Dërguari i Allahut, paqja dhe mëshira e Allahut qoftë mbi të, mbajti hytben e çlirimit. Kur e përfundoi, Ebu Ahmedi filloi të vajtonte te dera e Mesxhidu'l-Haramit mbi devenë e tij duke thënë:

“Pashë Allahun, o bijtë e Abdi Menafit! Respektojeni marrëveshjen që kemi! Pashë Allahun, o bijtë e Abdi Menafit! Ma jepni shtëpinë!” Resulullahu, (a.s.), thirri menjëherë Osmanin (r.a.) dhe i tha diçka dhe e gëzoi.

Osmani, (r.a.), shkoi te Ebu Ahmedi. I tha diçka në vesh dhe e gëzoi. Ebu Ahmedi zbriti nga deveja dhe u ul pranë njerëzve. Deri kur u takua me Allahun (deri kur ndërroi jetë), nuk u dëgjua të fliste më për atë shtëpi. (Vakidi, II, 840; Ibn Sa'd, IV, 102.)

Profeti (a.s.), në të njëjtën ditë e mori atë për dore dhe eci bashkë me të. Ai shqiptoi këto vargje

“Meka është një luginë shumë e bukur. Unë mund të shëtis aty edhe nëse nuk ka asnjë person që të më mbajë për dore. Aty ka shumë njerëz që vijnë të më vizitojnë. Rrënjët e mia janë të ngulura në Mekë.” (Hejthemi, VI, 64.)

Kur Ebu Ahmedi u pyet:

“Çfarë të tha i Dërguari i Allahut, (a.s.)?” , ai u përgjigj:

“Resulullahu, (a.s.), më tha:

“Nëse bën durim, do të jetë më mirë për ty. Si kompensim

për këtë shtëpi, do të kesh një shtëpi në xhenet!” Prandaj unë i thashë:

“Do të bëj durim!” (Ezraki, Ahbaru Mekke, II, 245.)

Në fushatën e Tebukut ra dëshmor vetëm një sahabi, i quajtur Abdullah el-Muzeni (r.a.), i nderuar me Islamin mes një fisi politeist. I ati që i kishte vdekur, s’i kishte lënë asnjë trashëgim. Kurse i ungji pasanik e kishte marrë pranë, e kishte rritur dhe e kishte bërë pronar malli. Kur i Dërguari i Allahut (a.s.) emigroi në Medinë, Abdullai deshi të bëhej musliman, por nuk mundi për shkak të të ungjit politeist. Pasi Profeti ngadhënjeu mbi Mekën dhe u kthye në Medinë, Abdullai i tha të ungjit:

“O im ungj! Prita vazhdimisht që të bëheshe musliman, por ende s’po e shoh që ta dëshirosh Muhamedin! Të paktën më lejo mua të bëhem musliman!”

I ungji ia ktheu:

“Po qe se ti bashkohesh me Muhamedin, kam për të t’i marrë të gjitha që t’i kam dhënë duke t’i zhveshur edhe rrobat e trupit!”

Atëherë, Abdullai i tha:

“Vallahi, unë u bashkova me Muhamedin! Unë i braktisa idhujt dhe gurët! Po m’i more gjërat që kam në dorë, merrmi!”

I ungji ia mori gjithçka gjer te rrobat e trupit. Abdullai (r.a.) shkoi te e ëma pa roba. E ëma e preu qilimin e trashë që kishte, në dy pjesë dhe i dha. Gjysmën Abdullai e mbështolli në brez e lart, kurse gjysmën tjetër, në brez e poshtë. Ai ishte i vendosur prandaj donte të shkonte një çast e më parë në Medinë e të takohej me të Dërguarin e Allahut (a.s.). Të gjitha pengesat që kishte para s’i dukeshin asgjë! Kështu, duke mos duruar dot, atë natë u përvodh nga fisi që e shtrëngonte, dhe u vu në udhë. Pas një udhëtimi të gjatë e të vështirë, me këmbë

të copëtuara, i dobësuar nga uria dhe etja, iu afrua Medinës. Emocioni i kishte arritur kulmin! Por, në një çast, mendoi se nuk mund të dilte para Profetit me atë veshje qesharake! Megjithatë, i riu i ekzaltuar me emocionit e takimit me të Dërguarin e Allahut, zuri rrugën e Faltore Profetike nën vështirimet e habitura të atyre që e shihnin. Ai fjeti në faltore gjersa u gdhi. Profeti (a.s.) drejtoi faljen e namazit të agimit. Pastaj, pasi i hodhi një sy xhemaatit dhe do të kthehej në shtëpi, pa Abdullain. Profeti i mëshirës (a.s.) i cili ishte mbështetja dhe strehimi i të vetmuarve dhe i të vuajturve, e mori pranë duke e rrethuar me kujdesje. Kur e mësoi se quhej Abduluzza, i tha:

“Ti je Abdullah Dhulbixhadejni, Abdullai i “dy copave qilim”! Të rrish në një vend pranë meje! Dhe të më vish pranë shpesh!”

Abdullai (r.a.) rrinte në sofat dhe mësonte Kur'an. Ai mësoi përmendësh shumë sure të Kur'anit.

Ky sahabi i bekuar i lidhur me pasion ndaj të dërguarit të Allahut, vraponte pas tij nga lufta në luftë duke u djegur nga dëshira për të rënë dëshmor. Duke dalë për në fushatën e Tebukut, ai i kërkoi Profetit të lutej për të që të binte dëshmor. I Dërguari i Allahut (a.s.) u lut kështu:

“Allahu im! Bëjua haram qafirëve gjakun e këtij!”

“O i Dërguari i Allahut, unë s'desha kështu!” - I tha Abdullai.

Atëherë, i Dërguari i Allahut (a.s.) i tha:

“Po qe se ti del në luftë në rrugën e Allahut dhe të zënë ethet e vdes, bëhesh dëshmor! Po qe se të rrëzon kafsha dhe thyen qafën, prapë je dëshmor! Mos u mërzit! Çfarëdo që të të ndodhë prej këtyre, ti bëhesh dëshmor dhe kjo të mjafton!”

Me të vërtetë, vdekja dhe rënia e tij dëshmor u vërtetua mrekullisht ashtu siç pati parashikuar Profeti. Një natë kur ushtria po merrej me përgatitjet e kthimit, tre vetë, nga të cilët, njëri ishte Zotëria i profetëve dhe dy të tjerët, miq të Allahut dhe të të Dër-

guarit, po bartnin një kufomë nën dritën e pishtarëve. Ata ishin: Profeti Muhammed (a.s.), Ebu Bekr dh Omer (r.a.). Kurse kufoma që po bartnin ishte e Abdullah Dhulbixhadejnit (r.a.)!

Abdullah bin Mes'udi (r.a.) që e sodiste me zili atë pamje, thotë:

“Në errësirën e natës, në një skaj të fushës ku luftëtarët kishin ngritur çadrat, pashë një dritë që lëvizte. U ngrita dhe e ndoqa. Kur ç'të shoh? I Dërguari i Allahut (a.s.), Ebu Bekri dhe Omeri (r.anhuma) po bartnin kufomën e Abdullah Dhulbixhadejnit (r.a.). Arritën në një vend, qëndruan dhe nisën të hapin varrin. I Dërguari i Allahut (a.s.) zbriti në varrin e hapur, kurse Ebu Bekri dhe Omeri (r.anhuma) e përgatitën kufomën për t'ia dhënë Profetit.

I Dërguari i Allahut urdhëroi:

“Afromani vëllain tuaj!”

Dhe ata ia afruan. I Dërguari i Allahut (a.s.) e mori kufomën në prehër dhe, pasi e vendosi ashtu siç duhej në varr, e drejtoi trupin dhe u lut kështu:

“O Zot! Unë jam i kënaqur me të dhe kështu, i kënaqur kam arritur gjer këtë ditë, edhe Ti ji i kënaqur me të!..”

Abdullah bin Mes'udi (r.a.) vazhdon:

“Para kësaj pamjeje, u ngashëreva! E pata zili Dhulbixhadejnin! Dhe atë çast dëshirova aq shumë që të isha unë kufoma e atij varri, që të isha unë i varrosuri me konsideratën e Profetit!” (Ibni Hisham, IV, 183; Vakidi, III, 1013-1014; Ibni Ethir, Usdu'l-Gabe, III, 227)

Aliu (r.a.) e tregon kështu sakrificën e Profetit (a.s.) dhe shokëve të tij:

“Kush nuk do ensarët nuk është besimtar. Ata që respekton të drejtat e ensarve nuk është besimtar. Beto hem tek Zoti se ata siç

kujdesen për të voglin e kalit, po ashtu e kanë lartësuar Islamin me shpatat, me gjuhën dhe me bujarinë e tyre.

Profeti vazhdoi t'i ftonte njerëzit në Islam. Në stinën e haxhit, në panaiet e Ukazit, Mexhennes, Dhulmexhazit, etj., përcillej në vendet ku kishte grumbullime njerëzish dhe çdo njeriu, pavarësisht nëse ishte i lirë apo skllav, i fortë apo i dobët, i pasur apo i varfër, i bente ftesë për në Islam duke ia kumtuar fenë, i ftonte njerëzit ta besonin vetëm Allahun, Zotin e vetëm të gjithësisë por asnjë nuk e pranoi ftesën e Profetit (a.s.) madje kishte prej tyre që i thonin:

“A nuk erdhi koha për t'i pre shpresat”

Por Profeti (a.s.) nuk u dorëzuar, dhe kjo vazhdoi deri sa një fis nga Medina pranoi Islamin. Profeti (a.s.) i thirri ensarët në islame dhe ata e pranuan. Ata u treguan shumë të gatshëm për të ndihmuar Profetin (a.s.) në të gjitha aspektet.

Ne shkuan në vendin e tyre, qëndruam në shtëpitë e tyre, ndonjëherë ziheshin me njëri-tjetrin se kush të na marrë për mysafir. Madje kishte raste kur hidhnin short për ne. Megjithëse hilafitin e morëm ne, ata asnjëherë nuk u shqetësuan për këtë. Ata dhanë jetën për Profetin (a.s.) lutjet dhe paqja qoftë mbi Profetin (a.s.) dhe mbi ta.”¹⁴

Një nga sakrificat dhe shërbimet më të rëndësishme që mund të bëhet në rrugën e Allahut, është të hiqet dorë nga pozita kur duhet. Hasani (r.a.) pas gjashtë muajsh kalif, dha dorëheqje duke ia kaluar Muavijes, vetëm për të mos shkaktuar përçarje në ymet. Në këtë mënyra parandaloi krizën politike dhe gjakderdhjen midis muslimanëve.

Orhan bej pas vdekjes së të atit, i vetëdijshtëm për përgjegjësinë e rëndë dhe të madhe të drejtimit të shtetit, i bëri këtë propozim vëllait të madh Alaaddinit duke treguar një fisnikëri dhe delikatesë të madhe:

“Urdhëro e ulu ti në fronin që la ati ynë pas!..”

Pas këtij propozimi, vëllai i madh, Alaaddini, duke e vlerësuar të vërtetën ashtu siç e kërkonte edukata e lartë dhe shpirtërore që kishte marrë, iu përgjigj:

“Jo! Lutjet dhe mbështetja e babait janë për ty, babai ta dorëzoi ty këtë detyrë! Ashtu siç të pati emëruar në krye të ushtrisë, edhe tani, e njëjta detyrë të përket ty!

Aladin bej tregoi një sakrificë të madhe dhe u bë mbështetësi kryesor i vëllait të tij në të gjitha punët e shtetit.¹⁵

Një nga shembuj unik të sakrificës janë edhe ushtarët e sulltan Fatihut. Ata të frymëzuar nga hadithi: *“Padyshim që Kostandinopoja do të çlirohet. Sa komandant i mirë dhe sa ushtarë të mirë janë ata që do ta çlirojnë!”* !...” (Ahmet bin Hanbel, IV 335, Hakim, IV, 468/8300). shkonin në luftë gjithë gëzim dhe entuziazëm.

Muret e Bizantit mbroheshin nga roje, të cilët lëshonin zift të nxehtë mbi këdo që përpiquej të ngjitej në të. Por ushtarët e Fatihut ngjiteshin pa asnjë ngurrim mbi muret rrethues dhe me një entuziazëm të gjithë në kor thonin:

“Sot është dita jonë të biem dëshmorë” Në këtë mënyrë shkonin duke buzëqeshur drejt vdekjes.

Një shembull tjetër i sakrificës është edhe ai i përjetuar gjatë ndërtimit të xhamisë Bajazit.

Ishte përcaktuar paga ditore në akçe e secilit usta dhe punëtor që punonin në ndërtimin e xhamisë. Shuma e përgjithshme futej në qypa që liheshin në një skaj dhe, në fund të ditës së punës, secili shkonte dhe merrte pjesën e vet. Ndërkaq, çdo ditë mbetej pa u marrë një pagë. Atëherë, u hetua se kush nuk e merrte pjesën e vet dhe, më në

15. Zija Nur Aksun, Osmanlı Tarihi, İstanbul 1994, I, 36

fund, doli se atë punë e bënte një punëtor mjaft i varfër. Doli se, sapo binte mbrëmja, punëtori i shkretë e gjente mënyrën për t'u larguar nga vendi i punës pa e marrë pagën ditore. Dhe e pyetën pse e bënte atë veprim.

I turpëruar që i ishte zbuluar e fshehta, punëtori tha:

“Unë s’kam prona e pasuri! Prandaj jam shumë i dëshpëruar që në këtë botë të përkohshme s’bëra dot ndonjë mirësi ashtu siç desha. Dhe mendova që, të paktën, të punoj pa pagesë në ndër-timin e kësaj xhamie duke bërë, kështu, një të mirë që do të ma qetësonte sadopak zemrën!..”

Atëherë, atij njeriu të varfër materialisht, por me zemër të pasur, i thanë:

“Zotëri, kjo është vepër bamirësie e sulltanit, prandaj duhet ta marrësh pagën. Ti puno këtu, merre hakun dhe, pastaj, po të duash, jepe atje ku dëshiron!”

Selimi i Rreptë i mundi përsëri memlukët në **Ridanije** më 22 janar 1517 dhe, në këtë mënyrë, e pushtoi Egjiptin përfundimisht.

Sulltani i madh i shfaqti vlerat e veta të shquara duke e bartur personalisht në supe kufomën e sulltanit memluk.

Por, megjithatë, puna nuk mbaroi vetëm me hyrjen në Egjipt. Ushtarët memlukë vazhdonin të bënin qëndresë me luftën e tmerrshme të rrugicave. Në mënyrë të veçantë, vullnetarët e përbetuar memlukë kishin zgjedhur për synim Selimin e Rreptë. Ata ende besonin se “po ta vrisnin Javuzin, do ta fitonin luftën!” **Sinan Pasha** që e dëgjoji këtë, e njoftoi sulltanin. Veshi rrobat e sulltanit dhe i tërhoqi mbi vete memlukët e përbetuar për vdekje. Dhe, gjersa e arriti nga prapa Selimi dhe i eliminoi të përbetuarit, ai kishte rënë dëshmor!

Duke hyrë në Egjipt, Selimi i Rreptë ishte shumë i dëshpëruar. Ai thoshte:

“Egiptin e morëm, por Sinan Pashën e humbëm!”

Me këto fjalë ai e barazonte humbjen e një luftëtari dijetar me ngadhnjimin e Egjiptit!

Komandanti ushtarak i fuqishëm e i zgjuar, Selimi i Rreptë, thoshte kështu:

“Zemra ma donte të kaloja nga veriu i Afrikës në Andaluzi, pastaj, përmes Ballkanit, të kthehesha në Stamboll!”

Duke shprehur, me këto fjalë, dëshirën e pangopur për ngadhnjimin e së vërtetës në hapësira sa më të gjera, ai vinte në shesh horizontin e një muslimani të vërtetë! Por kushtet nuk e lejuan të realizonte ëndrrën e tij.

Sulltan Selimi thoshte:

“Guximi të çon në fitore, pavendosmëria në rrezik dhe frika në vdekje.”

Pothuajse gjithë jetën e tij ky sulltan e kaloi në xhihad në rrugën e Allahut. Asnjëherë nuk mendoi të qëndronte rahat dhe midis gjithë të mirave në sarajet e tij në Stamboll.

Kur Ligjvënësi i cili kishte marrë pjesë dhe komanduar personalisht shumicën e fushatave dhe ngadhnjimeve, do të dilte në fushatën e Zigaretarit që mbeti fushata e fundit e tij, i doli në audiencë **kryeministri Sokullu** dhe i tha:

“Sulltani im, i dhuruat ummetit fitore të panumërta! U lodhët! Jetën ia kushtuat botës islame! Eshtë e vështirë t’i përballoni mundimet e kësaj fushate të vështirë! Prandaj, qëndroni në Stamboll dhe vazhdojeni qeverisjen. Në fushatë të marrim pjesë unë, vezirët dhe pashallarët! Të mos ju mbeten sytë pas!..”

Burri i madh i shtetit, Ligjvënësi, i tha kështu kryeministrit:

“Dëgjo mirë, Sokullu! Dhe këtë porosi përcillja edhe brezit që do të vijë pas meje! Padishahu duhet të dalë gjithmonë në fushatë së bashku me ushtarët e vet!

Kur ta shohë pranë padishahun e vet, ushtarit i shtohet guximi dhe qëndresa! Kurse armikut i duket ushtria përballë shumë më e fuqishme ngaqë në të merr pjesë parishahu! Fuqia shpirtërore i prishet, guximi i thyhet! Motivi i vërtetë që siguron fitoren është fuqia shpirtërore! Ne kemi përvojë të madhe në drejtimin e shtetit qysh në moshë të vogël dhe në fushatë e në betejë mund të shfaqen situata që kanë nevojë urgjente për këtë përvojë. Shpesh herë, minutat dhe sekondat përcaktojnë rrjedhën e betejës! Prandaj, megjithëse jam plak, do të marr pjesë në fushatë!

Pastaj, po qe se mbetem në pallat dhe vdes me kokën në jashtëk, si do të mund të dal nesër, në ditën e ringjalljes, para etërve të mi fitimtarë?”

Sokullu i tha:

“Vendimi është i padishahut tim!”

Dhe heshti!

Si do ta përballonte mbi kalë sulltani plak një udhëtim që do të vazhdonte me muaj? Prandaj, ia shtrënguan mesin dhe shpinën me një brez që të mund të rrinte drejt e t’u dukej ushtarëve i fortë!

Kështu filloi fushata. Moti ishte me reshje. Një çast dhe qerret e topave u zhytën në llucë. Forca fizike e kafshëve s’mjafonte për nxjerrjen e qerreve nga lluca. Ushtria kishte ikur para. Aty ndodheshin vezirët, pashallarët dhe pak ushtarë. Sulltani dha urdhër:

“Të gjithë udhëheqësit e gradave të larta bashkë me pashallarët si dhe të gjithë të tjerët të hyjnë në llucë dhe t’ua vënë supet qerreve!”

Të gjithë u zhveshën dhe hynë në llucë. Me atë fuqi dhe entuziazëm shpirtëror, qerret u nxorën nga lluca! Sulltani i tha historianit:

“Shkruaj! Brezi që do të vijë ta lexojë për të nxjerrë mësim dhe për ta zbatuar! Pashallarët dhe vezirët e Kanuniut hynë në llucë dhe ua vunë supet qerreve të topave! Kështu, me lejen e Allahut, u kapërcye një tragjedi!”

Aty, Ligjvënësi u dhuronte brezave të ardhshëm si dhe historisë një shembull-model që përbënte kulmin e zellit dhe përpjekjeve të luftës në rrugën e Allahut!”

Veçanërisht, në atë fushatë, edhe fakti që Ligjvënësi i kërkoi, më në fund, Zotit, dëshmorësinë, ishte rrjedhojë e të njëjtës pjekuri shpirtërore!

Në Zigetvar ku udhëheqësi i madh i vuri vulën një mbretërimi të shkëlqyer që la pas, ngriti duart drejt qiellit dhe iu lut Zotit kështu:

“O Zot! Sa shumë kohë u bënë që po e mbush faqen e dheut me fitoret e mia! Nuk më mbeti lutje pa m’u plotësuar, dëshirë pa e arritur! Dhe, tashmë, për hir të të Dashurit tënd të Madh, mundësoja këtij rob të përlur dëshmorësinë e lumtur dhe soditjen e bukurisë tënde hyjnore!”

Pak kohë pas kësaj lutjeje, Sulejmani i Shkëlqyer, si sulltani i kaktërt osman që vdiste në fushatë, eci drejt mëshirës së Mëshiruesit!

Në Luftën e Çanakalesë, ushtarët myslimanë ndiqnin moralin e sahabëve fisnikë, cilët ishin përgatitur nën edukimin moralo-shpirtëror të Muhammedit (a.s.). Një nga këta, ishte edhe ushtari i thjeshtë Husejini, i cili ishte plagosur shumë rëndë dhe po kurohej. Gjendja e tij nuk ishte aspak e mirë, gjë për të cilën edhe vetë ai ishte i vetëdijshëm. Prandaj, bukën që i dhanë shokët, e mori në dorë dhe, sa do ta kafshonte, papritur u ndal. Duke preferuar vëllezërit e fesë para vetes dhe me një dashuri të madhe për besimin tha:

“Miq të e mi! Nuk është e drejtë ta ha unë këtë bukë, sepse vdekja ime është afruar shumë.

Merreni këtë dhe jepjani trimave që do të jetojnë!..”

Pas kësaj, ai ia zgjati bukën shokut të tij të luftës, Mustafait. Sado që këmbëngulën duke ia refuzuar, ata nuk arritën ta bindin.

Më në fund, pas një kohe të shkurtër, ky person i rrallë, monument besimi dhe vetëmohimi, u nderua me gradën e dëshmorit mes gëzimit dhe ushqimeve shpirtërore.

Sakrifica dhe vetëmohimi janë virtyte që Islami i nxit dhe vlerëson jashtë zakonisht shumë. Të gjithë duhet të bëjnë sa do pak sakrificë prej mirësive dhe mundësive që kanë. Sepse në fund shpërblimi i Allahut për një sakrificë sa do e vogël qoftë është shumëfish. Ata që nuk sakrifikojnë për hir të Allahut në këtë botë, në botën tjetër do të pendohen por ai pendim nuk do të ketë vlerë dhe dobi.

Mirësia më e madhe, islami ka mbërritur deri tek ne në sajë të shumë sakrificave. Edhe ne duhet të sakrifikojmë në mënyrë që t'i transmetojmë islamin brezave të ardhshëm. Në këtë mënyrë mund të shpëtojmë nga përgjegjësia që kemi përballë Allahut. Profeti (a.s.) në haxhin e lamtumirës na ka lënë amanet Kuranin dhe Sunetin.

4. Qëndrimi pranë atyre që janë në vështirësi

a. Zgjidhja e problemeve të muslimanëve dhe altruizmi

Allahu i ka krijuar njerëzit të jetojnë në shoqëri dhe ka urdhëruar që të ndihmojnë njëri-tjetrin në jetën e përditshme. Allahu kërkon prej nesh të pajisemi më një zemër bujare, duke e pastruar atë nga të gjitha ndjenjat e këqija si smira, egoizmi dhe babëzia. Allahu ka premtuar shpërblim dhe lehtësim në ditën e gjykimit për ata që zgjidhin një problem të vëllait musliman në këtë botë.

Allahu thotë në Kuran: “...**Me besimtarët sillu butë!**” (Hixhr, 88)

Kurse Profeti (a.s.) në lidhje me ata që zotërojnë këtë moral thotë:

“Allahu i Madhëruar, disa njerëz i ka krijuar për të plotësuar nevojat e të tjerëve. Prandaj dhe njerëzit vrapojnë tek ta për nevojat e tyre. Këta pra janë ata, të cilët janë të sigurt prej dënimit të Allahut.” (Hejthemi, VIII, 192)

Ata që gjinden pranë muslimanëve në ditë të vështira janë prej njerëzve që i do Allahu dhe i Dërguari i Tij. Ata që kanë këtë moral vazhdimisht fitojnë shpërblime. Profeti (a.s.) në lidhje me shpërblimin e personit që ndihmon të tjerët thotë:

Një person kërkon diçka prej meje, unë e vonoj plotësimin e kërkesës qëllimisht në mënyrë që ndonjëri prej jush t’i plotësojë kërkesën dhe të fitojë shpërblim. Po, plotësoni nevojat e nevojtarit në mënyrë që të fitoni shpërblime.” (Nesai, Zekat, 65)

“Myslimani është vëllai i myslimanit. Ai nuk i bën padrejtësi atij dhe nuk e dorëzon atë tek armiku. Kush e plotëson një nevojë të vëllait të tij, edhe Allahu do t’ia plotësojë nevojën atij. Kush ia largon një myslimani çfarëdolloj vështirësie, edhe Allahu i Madhëruar do t’i largojë atij një nga vështirësitë e Ditës së Kijametit. Kush e mbulon të metën e një myslimani, edhe Allahu i Madhëruar do t’i mbulojë të metat e tij në Ditën e Kijametit.” (Buhari, Mezalim, 3; Muslim, Birr, 58)

Njeriu që kërkon kënaqësinë e Allahut, duhet të qëndrojë pranë të hidhëruarve. Sipas një transmetimi, një ditë, Musai (a.s.), iu lut Allahut duke thënë:

“O Zot! Ku mund të të kërkoj?” Allahu i Madhëruar i tha:

“Më kërko pranë njerëzve zemërthyer!” (Ebu Nuajm, Hilje, II, 364).

Nëse një nevojtar vjen tek ne dhe na e beson hallin, duhet kuptuar si një mirësi nga Allahu i Lartmadhëruar dhe si një nder robërie ndaj Tij. Sa bukur e shpreh Aliu, (r.a.), këtë të vërtetë Ali (r.a.) thotë: *Janë*

dy mirësi që nuk jam në gjendje të përcaktoj se cila më gëzon më shumë.

Njëra është kur vjen një person me shpresën se do t'i plotësoj nevojën dhe kërkon ndihmë me gjithë sinqeritet prej meje.

Kurse e dyta që Allahu më ka zgjedhur mua për t'i zgjidhur problemin atij personi. Zgjidhjen e problemit të një muslimani nuk e ndërroj as me një botë plot me flori dhe argjend.” (Ali el-Muttaki, VI, 598/17049)

Pejgamberi (a.s.), na ka bërë të ditur, se të mendosh vetëm për vetveten dhe të qëndrosh indiferent ndaj vuajtjeve të vëllait të fesë, nuk përputhet me moralin Islam. Më konkretisht ai shprehet:

“Nuk është besimtar, ai që fle i ngopur ndërkohë që fqinji i tij është i uritur!” (Hakim, II, 15)

“Bamirësia e ruan njeriun nga fatkeqësitë dhe sprovat” Ebu Bekr (r.a.).

“Nëse nuk do të kesh zemër të shqetësuar, atëherë shpëto nga shqetësimet zemrat e shqetësuar!” (Shejh Sadi-i Shirazi)

Në këtë botë ilaç nuk kërkon gjë tjetër përveç sëmundjes”

Duhet t'i lehtësosh barrën të tjerëve, jo të bëhesh barrë për ta.
(Jusuf Has Haxhib)

Tablo të virtytshme

Omeri (r.a.) thotë:

“I Dërguari i Allahut (a.s.) diskutonte gjer natën vonë me Ebu Bekrin mbi çështje që u interesonin muslimanëve; edhe unë ndodhesha në ato diskutime.” (Tirmidhi, Salat, 12/169)

Në duatë e Profetit (a.s.) shohim domosdoshmërinë e mendimit rreth gjendjes së nevojtarëve dhe falënderimit të vazhdueshëm ndaj Allahut të Madhëruar

“Falënderimi i takon Allahut i cili na jep të hamë e të pimë, na jep veshmbathje dhe na strehon. Sa të atillë ka që nuk kanë as veshmbathje as strehim.” (Muslim, dhikr, 64; Ebu Davud, Edeb, 98)

Ishte një grua me aftësi ndryshe, e cila quhej Ummu Zufer. Një ditë erdhi te i Dërguari i Allahut dhe i tha:

“O i Dërguari i Allahut! Kam një çështje për të diskutuar me Ty.”

Profeti (a.s.) i tha:

“Mirë, e diskutojmë dhe ta zgjidhim çështjen.” Pastaj dolën në anë të rrugës dhe e dëgjoi dhe e zgjidhi çështjen. (Muslim, Fedail, 76; Ebu Davud, Edeb, 12/4818)

Kur myslimanët kishin emigruar në Etiopi, atje ishin pritur shumë mirë. Pas njëfarë kohe, u kthyen përsëri në atdhe si pasojë e disa thashethemeve, se gjoja idhujtarët e Mekës kishin pranuar islamin. Mirëpo, kur idhujtarët Mekas morën vesh se emigrantët myslimanë ishin pritur mirë në Etiopi, u shqetësuan shumë dhe për këtë shkak i shtuan torturat ndaj tyre.

Osman bin Madh'un (r.a.), jetonte i qetë nën mbrojtjen e idhujtarit Uelid bin Mugires, i cili ishte i afërmi i tij. Mirëpo, kur pa se Rasulallahu (a.s.) dhe sahabët torturoheshin, madje disa prej tyre damkoseshin me hekur të nxehtë e disa të tjerë rriheshin me kërbac, u zhyt në mendime:

“Vallahi, të jetoj i sigurt nën mbrojtjen e një idhujtari si Uelid bin Mugire dhe të mos i vuaj gjithë ato tortura që po heqin shokët dhe të afërmit e mi në rrugë të Allahut, është një mangësi e ma-

dhe për mua! Mbrojtja e Allahut është më dinjitoze dhe e sigurt!” Pastaj, shkoi drejt e tek Uelidi dhe i tha:

“O djali i xhajës! Ti më more nën mbrojtje dhe e zbatove më së miri marrëveshjen! Tani dua të dal nga mbrojtja jote dhe të shkojë pranë Rasulallahut (a.s.). Ai dhe shokët e tij janë shembuj më të bukur. Më çoj tek Kurejshët dhe deklaroju se e hoqe mbrojtjen ndaj meje!”¹⁶

Osman bin Madhi (r.a.), preferoi të ndante të njëjtat shqetësime me besimtarët dhe nuk mundi ta pranojë jetën e rehatshme kur i shih-te ata të vuanin. Dhe për shkak se nuk mund të bënte dot gjë, vetëm në këtë mënyrë u bë pjesë e halleve të myslimanëve.

Ibn Omeri (r.a.) tregon:

Në periudhën e kalifatit të Omerit (r.a.) vendin e përfshiu një thatësirë e madhe, madje ai vit u quajt viti i thatësirës. Omeri u përpoq shumë për të ndihmuar njerëzit me drithë dhe vajin e ullirit që kishte siguruar prej tokave pjellore.

Nga thatësira e madhe, pothuajse ishte tharë gjithë gjelbërimi. Omeri (r.a.) u lut dhe ndër të tjera tha:

O Zot! Jepja rrizkun në majë të maleve!”

Allahu ia pranoi lutjen dhe lëshoi shi. Pas shiut tha:

Falenderimet i takojnë Allahut, Nëse Allahu nuk do ta kishte larguar këtë vështirësi, për çdo familje që kishte mundësi do të dërgoja të varfër sipas numrit të familjes, dhe do t'i urdhëroja ta ndanin në dy pjesë ushqimin e një personi.” (Buhari, el- Edebu'l- Mufred.

Fq: 562)

Një ditë, ndërsa Omeri (r.a.) po ecte rrugës me një grup njerëzish, hasi në Havlen. Havle i tha Omerit të ndalonte. Ai ndaloi dhe iu afrua kësaj gruaje. Uli kokën përballë Havles dhe filloi ta dëgjonte me kujdes. Pasi dëgjoi hallin e Havles dhe ia plotësoi kërkesën që kishte, u kthye. Njëri nga njerëzit i tha:

“O prijësi besimtarëve! A për këtë grua të moshuar i le të prisnin kryetarët e Kurejshëve?”

Omeri iu kthye i zemëruar dhe i tha:

“Turp të të vijë! A nuk e di ti se kush është ajo grua?”

“Jo!”

“Ajo grua është Havle binti Tha’lebe, të cilën Allahu e dëgjoi përtej shtatë kat qiejsh! Betohe në Allahun se, sikur më kishte mbajtur deri në mbrëmje, nuk do të largohesha prej saj pa ia zgjidhur problemin.” (Ibn Haxher, el-Isabe, IV, 290.)

Një ditë, ndërsa Abdullah bin Abas (r.a.), ishte ngujuar në itikaf në xhaminë e Pejgamberit ((a.s.), vjen një person, i jep selam dhe ulet. Ibn Abas (r.a.), i thotë:

“-Vëllai im! Po të shoh të trishtuar e të mërëzitur.” Ai i përgjigjet:

“- Po o djalë i xhaxhait të Pejgamberit, jam i trishtuar. I kam borxh filan personi dhe për hir të së vërtetës së këtij që prehet në këtë varr (Pejgamberit), këtë borxh nuk mund ta paguaj dot.”

“-A të flas unë me të?”

“-Nëse dëshiron, fol.”

Ibn Abasi (r.a.), veshi këpucët dhe doli nga xhamia. Personi në hall i thërret dhe i thotë:

“-Harrove që je në itikaf, pse dole nga xhamia?”

Ibn Abasi (r.a.), i dha këtë përgjigje:

“-Jo! Nga ky njeri i nderuar që prehet në këtë varr dhe që sapo është ndarë nga ne (duke thënë këto fjalë i rrodhën lot nga sytë), kam dëgjuar se:

«Kushdo që mundohet t’ia plotësojë nevojën një vëllai mysliman dhe ia plotëson atë, kjo, për të është më e mirë se dhjetë vjet qëndrim në itikaf. Ndërsa kush hyn një ditë në itikaf për hir të Allahut, Ai krijon tri hendeqe mes tij dhe xhehenemit; gjerësia e çdo hendeuku është sa largësia ndërmjet lindjes dhe perëndimit.»” (Bejhaki, Shuab III, 424-425)

Tregon Utbe ibn Ferkadi:

Një herë i dërgova Omerit (r.a.), disa shporta me hallvë të bërë me hurma e vaj. Më pyeti se çfarë kishte në shporta dhe unë i thashë:

“Brenda tyre ka ushqim. Ta solla ty, sepse nga mëngjesi, deri në mbrëmje preokupohesh me punët e njerëzve. Doja që, kur të vije në shtëpi të haje një ushqim të mirë e të ruaje fuqinë.”

Omeri i hoqi mbulesën njëres prej shportave dhe pyeti:

“O Utbe, më thuaj për hir të Zotit, a i ke dhënë nga një shportë prej këtyre edhe myslimanëve të tjerë?”

“O prijësi i myslimanëve! Sikur të harxhoj të gjithë pasurinë e fisit Kajs, përsëri nuk mund t’i jap secilit prej myslimanëve nga një shportë si kjo.”, i thashë.

Nisur nga kjo Omeri (r.a.), më tha:

“Atëherë as unë s’kam ç’e bëj!” - dhe solli një pjatë me qull të bërë nga buka e thatë dhe mish i fortë... Pastaj më tha se pjesën e mirë të mishit ua shërbente mysafirëve që vinin nga larg, kurse pjesën e fortë e hante vetë...” (Ali el-Muttaki, XII, 627/35936.)

Ebu Abdurrahman Xhebeli rrëfen:

Gjatë një fushate lufte kundër Rrumëve, isha në një anije me Ebu Ejub el Ensarin (r.a.), në krye kishim Abdullah ibn Kajs. Ebu Ejubi el Ensari shkoi pranë personit që ishte ngarkuar për të ndarë plaçkën e luftës dhe aty pa një grua duke qarë. Kjo grua ishte prej atyre që kishin ra rob lufte. Kur Ebu Ejub el Ensari pyeti se përse qante ajo grua, i thanë:

Kjo grua ka një fëmijë, fëmijën e kanë ndarë prej nënës prandaj qanë.

Ebu Ejub el Ensari e gjeti fëmijën dhe menjëherë ia dorëzoi nënës. Personi që ndante plaçkën shkoi tek Abdullah ibn Kajs dhe e informoi për veprimin e Ebu Ejub el Ensarit. Kur Abdullah ibn Kajs e pyeti Ebu Ejub el Ensari se përse veproi ashtu tha:

Kam dëgjuar Profetin (a.s.) të thotë: *Kush ndan fëmijën nga nëna në ditën e gjykimit Allahu do ta ndajë nga të gjithë njerëzit e dashur.* (Ahmed, V, 422; Tirmidhi, Buju, 52/1283)

Omeri (r.a.) një natë ndërsa po dilte prej shtëpi e pa Talha (r.a.) Omeri (r.a.) nuk e vuri re dhe vazhdoi rrugën deri sa hyri në një shtëpi, pastaj doli prej saj hyri në një shtëpi tjetër. Talha u bë shumë kurioz. Kur u bë mëngjes Talha hyri në njërën nga shtëpitë që kishte hyrë Omeri natën. Në shtëpi gjeti një grua të verbër shtrirë në krevat. Talha e pyeti gruan:

Çfarë kërkonte ai burri që ishte mbrëmë?

Ai vjen çdo ditë, më sjell gjërat e nevojshme, më pastron dhe rregullon, u përgjigj gruaja e moshuar. (Ebu Nuajm, Hilje, I, 48)

Kurse Omer Abdulaziz i drejtohej popullit:

“Ku janë borçlinjtë, atë që dëshirojnë të martohen? Ku janë të varfrit, jetimët? Ku janë të dhunuarit? Ejani dhe merrni të drejtën tuaj!”

Një tjetër shembull të bukur të altruizmit, e tregon edhe Bejazid Bistami:

“Në kohën tonë kishte me mijëra të dashur të Allahut. Mirëpo më i madhi prej tyre ishte një hekurpunues me emrin Ebu Hafs. Për të mësuar urtësinë e tij, shkova tek vendi ku punonte. Kur arrita aty, vura re se ishte shumë i trishtuar dhe e pyeta për shkakun. Ndërsa ai, me hidhërim të thellë më tha:

«Vallë, a ka hall më të madh se halli im dhe njeri më të hidhëruar se unë? Mendoj dhe them me vete, vallë si do të jetë halli i gjithë këtyre robërve të Allahut?» Më pas filloi të qajë, duke më bërë edhe mua të qaj. U bëra kureshtar dhe e pyeta përsëri:

«Përse hidhëroheni kaq shumë për shkak se njerëzit do të dënohen?»

Ebu Hafsi (Allahu e mëshiroftë), u përgjigj:

«Natyra ime është gatuar me mëshirë dhe dhembshuri. Sikur të më ngarkohej i gjithë dënimi i banorëve të xhehenemit dhe ata të faleshin, unë do të isha shumë i kënaqur prej kësaj dhe do të shpëtoja prej hallit tim...»

Nga kjo, kuptova se Ebu Hafs nuk ishte nga ata që thonë “vetja ime, vetja ime!”, por nga ata që ecin në gjurmët e Pejgamberit (a.s.) dhe thonë, “populli im, populli im!”. Qëndrova për një farë kohe pranë tij. Gjatë kësaj kohe i mësova atij disa prej sureve të Kuranit. Mirëpo, në sajë të tij arrita nivelin që nuk e kisha arritur prej studimeve të mia dyzetvjeçare. Aty u mbusha plot me frymëzim hyjnor. Po ashtu, kuptova se të jesh në nivelin e tij, është një e fshehtë e veçantë. Urtësia nuk arrihet vetëm me dije dhe adhurime, por me shndërrimin e tyre

në njohje, dashuri dhe afërsi ndaj Allahut. Nuk duhet harruar se kjo dashuri dhe afërsi ndaj Allahut, Ebu Hafsit i ishte bërë e mundur në sajë të begatisë së natyrës së tij, e cila karakterizohej nga mëshira dhe dhembshuria e thellë që zotëronte.”

Teksa Sirri Sakati po u shtjellonte nxënësve të tij kuptimin e hadithit “*Ai që nuk ndjen në shpirt hallet dhe shqetësimet e besimtarëve të tjerë, nuk është prej tyre*” (Hakim, Mustedrek, IV, 352; Hejthemi, Mexhmau’z-zevaïd, I, 87), njëri nga rrethi i nxënësve të tij vjen dhe i thotë i tronditur:

- Mësues, mjeshtër! Lagjja juaj është djegur e bërë shkrumb. Vetëm shtëpia juaj ka shpëtuar”.

I gëzuar nga ajo që dëgjoi, Sirri Sakati falënderoi Zotin “Elhamdulillah”.

Tridhjetë vjet pas kësaj dite ai i rrëfeu një mikut të tij:

- Atë ditë kur thashë “Elhamdulil-lah”, unë mendova vetëm për veten time duke u distancuar nga vuajtjet e personave që përjetuan atë fatkeqësi, paçka se kjo zgjati vetëm disa çaste. Kam tridhjetë vjet që jam penduar dhe i lutem Zotit të më falë për shkak të gabimit në të cilin rashë atë çast!

Fudajl ibn Ijadin kur e panë një ditë duke qarë e pyetën:

Përse qa?

- Qaj për shkak të një personi që më bëri padrejtësi, e gjithë frika ime është se ditën e gjykimit do të poshtërohet.

Ky është horizonti i njerëzve të mbrujtur me edukatë shpirtërore...

Kurse një sekretar i paradhomës, së Abdylhamitit, tregon në kujtimet e tij këtë ngjarje mbresëlënëse:

“Ishte mbrëmje. Në paradhomë pata mbetur unë si sekretar dezurn. Pata përgatitur listën e letrave, telegrameve, raporteve dhe projektligjeve. Sapo do të hyja në audiencë, erdhi një telegram. Ishte një telegram i dërguar sulltanit nga njëri prej nëpunësve të Postë-Telegrafës së Lalelisë...

Në telegram, nëpunësi i gjoë e njoftonte sulltanin se e shoqja do të bënte lindje atë natë, se mjekët e kishin paralajmëruar se lindja do të ishte e rrezikshme dhe se ai vetë nuk kishte asnjë mundësi për të bërë diçka, prandaj po kërkonte mbështetje tek mëshira mbretërore...

Duke mos e parë si diçka me vlerë për t’u shënuar, unë s’e futa telegramin në fjalë në listën që do t’ia paraqisja personit mbretëror. Por në audiencë, siç e kishte zakon, pasi i shqyrtoi të gjitha çështjet veç e veç, Padishahu më pyeti:

“A ka ndonjë gjë tjetër?”

“Nuk ka ndonjë gjë me rëndësi për t’u shënuar, imzot!” - Iu përgjigja unë.

Por sulltani nguli këmbë:

“Thuajma edhe atë që ti s’e quan me rëndësi për t’u shënuar!”

Atëherë, unë i fola për telegramin në fjalë dhe ia bëra të ditur se nuk e kisha futur në listë duke menduar se s’ishte diçka për t’u marrë në konsideratë.

I hidhëruar, sulltani më urdhëroi:

“Sillmani menjëherë!”

Ia çova telegramin i turbulluar. Sulltani e lexoi me vëmendje.

Pastaj, ndryshe nga ç'e kisha menduar unë, e thirri menjëherë mjekun e Pallatit dhe, duke m'u drejtuar mua, urdhëroi:

"Menjëherë shkoni bashkë në Laleli dhe bëni ndërhyrjen e duhur për gruan e gjorë që do të lindë!"

Në bazë të urdhrit të sulltanit, shkuam në shtëpinë e nëpunësit të postës. Kurse kur u kthyem nga spitali pasi e kishim kryer detyrën gjer në fund, pothuaj po zbardhte. Sulltani që na ndjeu se po hynim në Pallat nga zhurma e portës, e largoi perden e dritares dhe na e bëri me dorë që të ngjiteshim tek ai. Dritat e dhomës së tij vazhdonin të ishin ndezur. Domethënë, ai s'kishte rënë fare për të fjetur, por ishte marrë me falje dhe lutje gjer në mëngjes!

Hymë tek ai. Më pyeti për rezultatin dhe unë ia tregova siç ishte:

"Sulltani im, lindja u bë me shumë vështirësi. Por, lavdi Zotit, me përpjekjet e mjekëve specialistë, e sëmura shpëtoi. Ajo lindi një djalë që ia vunë emrin Abdylhamit. Dhe gjer në mëngjes u lutën me lot në sy për shkëlqesinë tuaj të lartë që të keni jetë të gjatë dhe fat të lumtur!.."

Sundimtari i madh, prindi i mëshirshëm i popullit, i cili na dëgjoi në këmbë, tha "elhamdulillah, laudëruar dhe falenderuar qoftë Allahu" dhe, duke kaluar pas një të ndare të posaçme, fali dy reqate namaz falenderimi."

Jaman Dede, i cili më parë ishte i krishterë, gjeti udhëzimin në rrugën e drejtë, në sajë të veprës "Mesnevi", të Mevlana Xhelaledin Rumiut. Kur e pyeti një nga nxënësit:

A preferon të mbesësh nën barrën e një mëkati të madh apo të kapesht nga sëmundja e lebrozës?

Tha:

Preferoj të digjem prej së gjalli deri sa të bëhem hi se sa të qëndroj larg qoftë edhe për një momente nga bota shpirtërore e robve të Allahut.

Kush dëshiron të fitojë dashurinë e Allahut duhet të qëndrojë pranë njerëzve në nevojë, duhet të japë kontributin e tij maksimal në zgjidhjen e problemeve të tyre. Shërbimi ndaj njeriut është shërbim ndaj fesë islame.

Zgjidhja e problemeve të muslimanëve është një ibadet i rëndësishëm shoqëror që të afron me Allahun. Kurse qëndrimi indiferent ndaj problemeve të njerëzve është e urryer në Islam. Muslimanët janë si një trup i vetëm kur ka shqetësim një pjesë, shqetësohen të gjitha pjesët e tjera.

b. Interesimi për jetimët dhe gratë e veja

Në shoqëri gjendet një grup njerëzish ndihma ndaj të cilëve bëhet shkak për të mëshirë hyjnore dhe begati. Por shumica e njerëzve nuk e kuptojnë këtë gjë, ata thjesht përpiqen të shtojnë pasurinë e tyre pa menduar për këtë grup njerëzish. Por Allahu ia ka ngarkuar këtë përgjegjësi njerëzve që kanë mundësi.

Allahu në Kuran thotë:

“Nuk është kështu! Por ju nuk silleni mirë me jetimët dhe nuk e nxitni njëri-tjetrin për t’i ushqyer të varfrit.” (Fexhr, 17-18)

Ata që kujdesen me sinqeritet për të dobëtit dhe nevojtarët fitojnë dashurinë e Allahut dhe për pasojë lumturinë në këtë botë dhe botën tjetër. Njerëzit që kanë nevojë më shumë se të gjithë janë jetimët dhe gratë e veja. Sepse ata janë në një gjendje të thellë dëshpërimi. Është detyrë e gjithë bashkësisë për t’i përqaftuar dhe ndihmuar ata shpirtërisht dhe materialisht. Profeti (a.s.) thotë:

Kush ndihmon gratë e veja, fiton sevape sikur të ishte në xhihad në rrugën e Allahut.

Transmetuesi thotë madje e dëgjova të thotë:

“Muslimani i cili vrapon në ndihmë të grave të veja dhe njerëzve të varfër, është si luftëtari që lufton në rrugën e Allahut, ose adhuresi i devotshëm i cili natën fal namaz, kurse ditën agjëron!”

(Buhari, Nafakat, 1)

Allahu i ka morë vetë nën siguri të drejtat e jetimëve dhe në lidhje me këtë ka shumë ajete që urdhërojnë të sillemi mirë me jetimët. Allahu flet me konsideratë të veçantë për ata që ndihmojnë jetimët, gratë e veja dhe skllëvërit.

Allahu thotë:

“Kujdes, mos e përbuz jetimin!” (Duha, 9)

“...Allahu ju udhëzon që të silleni drejt me jetimët. Allahu është në dijeni të çdo të mire që bëni.” (Nisa, 127)

Të sillesh ashpër me jetimët, ndërsa duhet të tregosh mirësjellje maksimale, është shenjë e një zemre të katranosur dhe të ngurtë. Allahu në Kuran i kërcënon në këtë mënyrë këta:

“A e ke parë atë që mohon Ditën e Llogarisë? Ky është ai që i dëbon ashpër jetimët.” (Maun, 1-2)

Profeti (a.s.) në lidhje me ata që sillen mirë dhe ndihmojnë jetimët ka thënë:

“Personi i cili e mbron jetimin dhe kujdeset për të, dhe unë, do të jemi në xhennet si këta dy gishta...” (Buhari, Edeb, 24)

Kurse në një hadith tjetër në lidhje me inkurajimin e njerëzve për të ndihmuar jetimët thotë:

“Familja më e mirë ndër myslimanët, është ajo që sillet mirë me jetimin. Ndërsa familja më e keqe ndër myslimanët, është ajo që sillet keq me jetimin.” (Ibn-i Maxhe, Edeb, 6)

“Personi i cili jetimin e ndodhur mes muslimanëve, e merr dhe e çon në shtëpi për ta ushqyer, Allahu e vë me siguri në xhennet nëse nuk kryen ndonjë faj të pafalshëm!” (Tirmidhi, Birr, 14/1917)

“Atij që ia fërkon kokën një jetimi vetëm për hir të Allahut, i jepet mirësi për çdo fije floku që ia ka prekur dora!..” (Ahmed, V, 250)

Dikush iu ankua Profetit (a.s.) se ishte zemërgur. Dhe i Dërguari i Allahut (a.s.) si mjekim e porositi:

“Nëse dëshiron të të zbutet zemra, ushqeje të varfrin, dhe përkëdheli kokën jetimit!” (Ahmed, II, 263, 387)

Dërguari i Allahut (a.s.) i cili vetë ka qenë jetim, në një hadithi tjetër ka porositur: *“Ndaj jetimit bëhu i dhembshur si baba!”* (Hejthemi, VIII, 163)

Profeti (a.s.) i cili kishte një shpirt shumë të lartë, është marrë vetë personalisht me jetimët e ummetit, bashkësisë, dhe i ka dhuruar njerëzimit këtë shembull të bukur:

“Unë jam ndaj çdo besimtari më afër se uni i tij, më i vlefshëm për të se uni i tij! Po qe se dikush lë pasuri duke vdekur, ajo pasuri u takon të afërmve të tij, por nëse lë borxh ose jetimë, ai borxh është imi dhe kujdesi për jetimët e tij më takon mua!” (Muslim, Xhuma, 43; Ibni Maxhe, Mukaddime, 7)

Profeti (a.s.) ynë i mëshirës tërhiqte vëmendjen me këmbëngulje për kryerjen e detyrave shoqërore të domosdoshme ndaj zemrave të thyera në shoqëri.

Tablo të virtytshme

Bishr bin Akabe thotë:

Kur im atë Akrabe ra dëshmor ditën e Uhudit, shkova duke qarë tek Profeti (a.s.). Ai më tha:

“O vogëlush i dashur, pse qan? Pusho, mos qaj! Po të bëhem unë babai yt dhe nëna, Aisheja, a s’do të na pranosh?”

“T’u bëfshin fli nënë e babë, o i Dërguari i Allahut, me kënaqësi!”
- Iu përgjigja unë.

Pas kësaj, më përkëdheli me dorë në kokë. Megjithëse tani jam thinjur, vendet ku më pati prekur dora e të Dërguarit të Allahut, kanë mbetur ende të zeza. (Buhari, et-Tarihu’l-kebir, II, 78; Ali el-Muttaki, Kenz, XIII, 298)

Ndërsa Profeti po kthehej nga umreja e Hudejbijes, nga pas i bëri zë Uname, vajza e vogël e Hamzait (r.a.) të rënë dëshmor në luftën e Uhudit: “O im ungj, te kush po më lë mua e po shkon?” Profeti e mori me vete vajzën dhe e çoi në Medinë. Kur i pyeti sahabet se kush do ta merrte vajzën për t’u kujdesur për të, tre vetë dolën në të njëjtin çast: njëri, Zejd bin Harithe (r.a.) të cilin, pas hixhretit, Profeti e pati bërë vëlla me Hamzain (r.a.); tjetri, Aliu (r.a.) i cili konsiderohej ungji i Umames; i treti, Xhafer bin Ebi Talibi, i cili ishte po aq i afërt ndaj vajzës sa ç’ishte Aliu (r.a.), vetëm me një ndryshim që gruaja e Xhaferit (r.a.) ishte teza e Umames. Profeti i nderuar u prek tejet nga interesimi i treguar për vajzën e vogël të një dëshmori! Kjo do të thoshte se sahabet bujarë kishin marrë mësim të mjaftueshëm në shkollën e të Dërguarit të Allahut në besë dhe besnikëri dhe kishin fituar moralin profetik në këtë çështje. Duke iu drejtuar të treve, i Dërguari i Allahut u tha:

“O Zejd! Ti je miku i Allahut dhe i të Dërguarit të Allahut! O Ali! Ti je vëllai dhe miku im! O Xhafer! Ti je më i ngjashmi me mua në krijim dhe shprehi!”

Aliu (r.a.) thotë kështu:

“Kur i Dërguari i Allahut (a.s.) i bëri kompliment Zejdit, ai u gëzua aq shumë, sa u ngrit dhe filloi të vinte rrotull me një këmbë rreth të Dërguarit të Allahut. Edhe kur i bëri kompliment Xhaferit, edhe ai filloi të vinte rrotull në të njëjtën mënyrë pas Zejdit. Pastaj më erdhi

radha mua që të më bëjë kompliment dhe të filloj edhe unë të sillem rrotull pas tyre!” (Ahmed, I, 108; Vakidi, II, 739)

Bashkëshortja e Xhaferit (r.a.) Esma binti Umejs thotë:

“Kur Xhaferi me shokë ranë dëshmorë, i Dërguari i Allahut (a.s.) na erdhi pranë. Atë ditë kisha bërë tabak dyzet lëkura. Pasi e kisha zënë brumin e bukës, ua pata larë sytë fëmijëve dhe ua pata krehur flokët. I Dërguari i Allahut më pyeti:

“O Esma, ku janë fëmijët e Xhaferit?”

I mori fëmijët në gji, i puthi dhe i përkëdheli. Ndërkaq, filluan t’i rridhnin lot nga sytë. Unë e pyeta:

“O i Dërguari i Allahut, nënë e babë t’u befshin fli, pse qan? Pse sillesh ashtu ndaj fëmijëve të mi? Apo mos ka ardhur ndonjë lajm i hidhur nga Xhaferi me shokë?”

I Dërguari i Allahut (a.s.) m’u përgjigj:

“Po, ata sot ranë dëshmorë!”

Dhe unë nisa të vajtoja duke thënë:

“Mjerë, imzot, mjerë Xhaferi im!

Profeti (a.s.) u ngrit dhe shkoi te e bija, Fatimja, dhe i tha:

“Bëni ushqim për familjen e Xhaferit! Ata sot janë të zënë me hidhërimin që u ka rënë mbi krye!”

Familjes së Xhaferit (r.a.) iu çua tri ditë ushqim. Profeti tri ditë nuk shkoi fare te shtëpia e Xhaferit duke i lënë në hallin e vet. Pastaj shkoi dhe u tha:

“Mjaft qatë për tim vëlla! Mos qani më! Këtëj e tutje, kujdesi për fëmijët e tim vëllai më takon mua!”

Biri i Xhaferit, Abdullah (r.a.) thotë:

I Dërguari i Allahut na çoi si zogj në shtëpinë e vet dhe urdhëroi:

“Më thërrisni një berber!”

Berberi erdhi dhe na qethi flokët. I Dërguari i Allahut (a.s.) ngriti duart dhe u lut duke e përsëritur lutjen tri herë:

“Allahu im, ndihmoje familjen e Xhaferit dhe Abdullait bëja dorën të begatshme në tregti!”

Kur erdhi ime ëmë, ia tregova këtë dhe ajo u gëzua shumë. Profeti (a.s.)i tha asaj:

“Ti mos u frikëso aspak për ushqimin dhe kujdesin e këtyre fëmijëve! Unë jam kujdestari i tyre në këtë botë e në tjetrën!” (Ahmed, I, 204-205; Ebu Davud, Terexhxhul, 13/4192; Ibni Hisham, III, 436; Vakidi, II, 766; Ibni Sa’d, IV, 37

Abdullah ibn Xhaferi (r.a.) trasnmeton këtë kujtim të bukur të për-kujdesjes së Profetit (a.s.) ndaj tij.

“Më kujtohet qartë nga vogëlia ime, një ditë kur po luaja në rrugë së bashku me dy djemtë e Abbasit (r.a.), Kusemin dhe Ubejdullahun. I Dërguari i Allahut, (a.s.), erdhi pranë nesh me një kafshë. Ai na tha, duke më treguar mua me shenjë: “Ma ngrini këtë djalë!” - dhe më uli para tij. Pastaj na tha duke treguar me shenjë Kusemin: “Ma ngrini edhe këtë!” Atë e vendosi pas tij. Pastaj, ma ledhatoi tri herë kokën dhe për çdo ledhatim iu lut Allahut: “O Allah! Ruaji Ti fëmijët e Xhaferit!” (Ahmed, I, 205; Hakim, III, 655/6411.)

Nga ana tjetër, vëmë re se nën mbrojtjen dhe kujdesin e vetë të Dërguarit të Allahut ndodheshin disa fëmijë jetimë. Siç na e transmeton Ibni Sa’di, Ebu Uname (r.a.), para se të vdiste, ia la Profetit me porosi tri vajzat e veta të vogla, Keshshe, Habibe dhe Faria. Dhe Profeti (a.s.), duke treguar interesimin e duhur për ato vajza, siguroi rritjen e tyre nën vëzhgimin dhe edukimin e tij. (Ibni Sa’d, III, 610)

Profeti (a.s.), i cili ia kumtoi dhe ia mësoi umetit të vet këto të vërteta, edhe në frymën e fundit, derisa iu shua fare zëri i bekuar, vazhdoi të jepte këto dy porosi:

1- *Kini frikë Allahun, në lidhje me namazin (që është lidhja e robit me Zotitn e vet).*

2- *Kini frikë Allahun, në lidhje me njerëzit që keni nën urdhrat tuaja...* (Bejhaki, Shuab, VII, 477)

Rrëfen Umeri (r.a.) se:

Në kohën e kalifatit të Ebu Bekrit në një lagje periferike të Medines jetonte një grua plakë e verbër. Unë kaloja për ditë nga shtëpia e saj që ta pyesja nëse kishte ndonjë hall për t'i zgjidhur, por sa herë që shkoja tek ajo më thoshte se kishte kaluar një besimtar pak më parë dhe ia kishte plotësuar nevojat ekonomike që kishte për atë ditë.

Unë u bëra shumë merak dhe nisa të mendoja se kush mund të ishte vallë besimtari që fitonte sevape për ditë duke e ndihmuar këtë plakë të verbër, prandaj një ditë shkova shumë herët pranë shtëpisë së plakës dhe u fsheha në një vend. Kur c'të shoh! Besimtari që vinte cdo mëngjes për t'u kujdesur për plakën ishte kalifi Ebu Bekir. Kur i dola përpara i pata thënë shumë i habitur:

- Betohem për jetën time se ai person ke qenë ti! (Sujuti, Tarihu'l-hulefa, fq. 80; Ramazanoglu Mahmud Sami, Ebu bekir, fq. 120)

Eslem (r.a.) rrëfen:

“Një natë, së bashku me Omerin (r.a.), ndërsa po ecnim andej nga kodrat Vakim, pamë një shtëpi ku fëmijët i vinin rrotull një gruaje duke qarë. Në oxhak ishte një tenxhere plot me ujë.

Omeri (r.a.) e pyeti gruan se pse qanin fëmijët.

“Nga uria!” - Iu përgjigj ajo.

Veçanërisht kur Omeri (r.a.) mësoi se, për t'i gënjyer fëmijët sikur po u bënte supë, gruaja kishte futur gurë në tenxhere dhe se do të vazhdonte t'i gënjente gjersa t'i zinte gjumi, iu mbushën sytë me lot. Menjëherë shkuam te depoja e grumbullimit ku ndodheshin mallrat e zeqatit. Atje mori një thes miell dhe ushqime të ndryshme dhe i ngarkoi në shpinë. Thesin desha ta marr unë, por Omeri (r.a.) më tha:

“O Eslem! Unë do ta mbaj, sepse në ahiret unë do të jap llogari për ata fëmijë!”

Edhe pasi arritëm në shtëpinë e gruas, ai e mori vetë përsipër ta përgatiste gjellën. Nga njëra anë trazonte tenxheren, nga ana tjetër i frynte zjarrit. E vura re se tymi i hynte e dilte përmes mjekrës! Pasi zjeu gjella, mori t'i ushqejë fëmijët dhe, pasi u ngopën, u tërhoq pas dhe u ul përballë tyre. Ishte i madh dhe impresionues si luan! Dhe unë u druajta të thosha diçka! Ai qëndroi ashtu gjersa fëmijët nisën të luajnë e të qeshin!

Pastaj u ngrit dhe më tha:

“O Eslem, a e di se pse ndenja përballë tyre? I gjeta duke qarë, prandaj s'desha të largohesha duke e marrë me vete atë përshtypje, por vetëm pasi t'i shihja të qeshur. Dhe kur filluan të qeshnin, atëherë u qetësova!..” (Ali el-Muttaki, XII, 648/35978)

Sipas një transmetimi të Ibn Abbasit (r.a.):

Një herë, Aliu (r.a.) ujiti për tërë natën një bahçe me hurma për të fituar një sasi të caktuar elbi. Kur gdhiu, mori atë sasi elbi që ishte haku i tij i punës dhe erdhi në shtëpi. Një të tretën e sasisë së elbit që fitoi Aliu (r.a.) atë natë, e bluajtën të gjithë së bashku si familje, që të gatuanin një ushqim të veçantë që quhej “hazira”. Pasi përgatitën hazirën, u duk në derë një i varfër që kërkonte ushqim. Ata i dhanë ushqim nga ai që kishin pjekur e bërë gati. Më pas morën një të tre-

tën e dytë të elbit që Aliu (r.a.) kishte fituar duke punuar tërë natën, e bluan dhe e gatuan për ta ngrënë. Në atë çast ia behu një jetim, që kërkoi përsëri diçka për të ngrënë. Ata ia dhanë menjëherë jetimit atë që kishin përgatitur për të ngrënë vetë. Filluan ta bluanin e ta përgatitnin pjesën e mbetur të elbit. Pasi ushqimi u bë gati, u shfaq në derë një i idhujtar i zënë rob, që i kërkoi përsëri diçka për të ngrënë. Sasinë e fundit të ushqimit ia dhanë atij e kësisoj e kaluan atë ditë të uritur.

Sipas një transmetimi tjetër, kjo histori ka ndodhur kur Aliu ((r.a.)) së bashku me familjen e tij kanë qenë agjërueshëm. Tre të varfrit, pra fakiri, jetimi dhe skllavi kanë ardhur në prag yftari. Ushqimi u është dhënë këtyre të varfërve të sipërpërmendur, ndërsa pjesëtarët e kësaj familjeje të nderuar e kanë bërë yftarin vetëm me ujë. Kjo ngjarje u bë shkak për shpalljen e këtyre ajeteve:

“Ata i ushqejnë të varfrit, jetimët dhe të zënë rob edhe pse vetë janë nevojtarë, duke thënë: Ne ju ushqejmë vetëm për hir të Zotit. Për këtë, nuk duam shpërblim e as falënderim! Ne i frikësohemi Zotit tonë në një Ditë të ashpër, që do t’i bëjë fytyrat të jenë të vrenjtura. Por Allahu do t’i ruajë ata nga tmerret e asaj Dite e do t’u japë shkëlqim dhe gëzim.” (el-Insan, 8-11) (Vahidi, Esbabu Nuzul, s. 470; Zemahsheri, el-Keshshaf, VI, 191-192; Razi, XXX, 244)

Për këtë arsye, në lidhje me Hazreti Aliun, Hazreti Pejgamberi (a.s.), është shprehur se ai është “Sultanu’l-Es’hija” që do të thotë “Mbreti i Bujarëve”.

Hasan Basriu thotë kam jetuar në një kohë, kur një person dilte në mëngjes duke thënë:

- O banorë të këtij vendi, kini kujdes jetimët, të varfrit dhe komshinjtë tuaj, kujdesuni për ta! Sot njerëzit më të dobishëm u ndanë shumë shpejt nga mesi juaj dhe ju çdo ditë e më shumë po tregoni dobësi morale... (Buhari, el-Edebu’l Mufred, 139)

“Një ditë bajrami, pashë Maruf Kerhiun duke mbledhur bërthama hurmash nëpër sokakë. E pyeta se ç’do të bënte me ato bërthama. Ai më tha:

“Këtu pashë një fëmijë të vogël që po qante. Kur i shkova pranë dhe e pyeta pse po qante, më tha se s’kishte rroba si rrobat e shokëve dhe lodra si lodrat e shokëve. Dhe nisi prapë të qante. Ma copëtoi zemrën! Prandaj po mbledh bërthama hurmash që t’i shes dhe t’i blej atij fëmije rrobat dhe lodrat që do!..”

Këto fjalë ma copëtuan edhe zemrën time, prandaj e luta prijësin:

“Po të më lejoresh, do të merrem unë me atë fëmijë, mund të rrish i qetë!”

Pastaj e mora me vete fëmijën dhe ia plotësova nevojat.”

Gjendjen shpirtërore që iu krijua me begatinë e këtij akti të mirë (ameli salih), Seri Sakatiu e shpreh kështu:

“Me begatinë e këtij shërbimi m’u shfaq në zemër një dritë e tillë që me të meritova gjendje krejt të tjera dhe shijova sa e sa kënaqësi shpirtërore!”

Në periudhën e vështirë të pushtimit të Sambollit, jetimoret u dëmtuan rëndë, por me gjithë kushtet e vështira gjyshërit tanë nuk i lanë në rrugë jetimët. Shumë saraj dhe godina u shndërruan në vendstrehim për jetimët.

Në të njëjtën periudhë, katër mijë djem dhe dy mijë vajza të mbe-tur jetimë si pasojë e gjenocidit të çetave armene, u strehuan dhe akomoduan nga gjyshërit tanë. Një pjesë të mirë e mori nën mbrojtje Kazim Kabekir Pasha. Më vonë nga këta fëmijë u krijua një ushtri e cila më vonë i shërbeu atdheut dhe popullit. Një pjesë e tyre më vonë vazhduan rrugën e studimeve duke dhënë kontributin e tyre në fusha të ndryshme.

Vdekja është një e vërtetë e cila në çdo moment mund të na vijë. Ashtu si duam të sillen të tjerët me fëmijën tanë pasi të vdesim ashtu duhet të sillemi edhe ne sa jemi gjallë me jetimët dhe gratë e veja. Ne duhet t'i konsiderojmë ata gjithmonë si amanete të Allahut. Duhet t'i përgjigjemi për çdo nevojë shpirtërore dhe materiale, veçanërisht në edukimin fetar duhet të interesohemi nga afër. Nuk duhet të harrojmë se Allahu në sajë të lutjeve të tyre na çon begati në çdo gjë. Shërbimin ndaj tyre duhet të konsiderojmë si një pasuri të madhe për ditën e gjykimi dhe si një nga mjetet më të rëndësishme që na afron me Allahun.

C. Interesimi për të sëmurët dhe nevojtarët

Një pjesë të njerëzve dëshpëruar janë të sëmurët dhe nevojtarët. Shëndeti është një nga mirësitë më të mëdha që Allahu i ka dhënë njeriut. Por fatkeqësisht për rëndësinë e tij njeriu bëhet i vetëdijshëm kur sëmuret. Njeriu kur sëmuret kupton dobësinë e vet, dhe kjo gjë të afron me Allahun.

Sadi Shirazi e shpreh kështu atmosferën e të sëmurit:

Ku e di astronauti se cila është nata më e gjatë, se sa e gjatë është nata ti pyet të sëmurit dhe dëshpëruarit.

Normalisht që një i sëmurë ndjen nevojën të komunikojë me njerëzit, prandaj vizita e të sëmurit duhet bërë pjesë e moralit të çdo besimtari. Interesimi dhe shprehja e ngushëllimeve për të sëmurin është një virtyt që të afron me Allahun.

Vizita e të sëmurit është sunnet i fortë në fenë islame, madje ka dijetarë që e konsiderojnë vaxhip. Nëse një i sëmurë në lagje nuk vizitohet nga askush dhe nuk i ofrohet ndihmë, të gjithë banorët e lagjes janë përgjegjës.

Profeti (a.s.) thotë:

“Të drejtat e myslimanit ndaj myslimanit, janë pesë:

T'i përgjigjet selamit, të vizitojë të sëmurin, të përcjellë xhenazen nga pas (duke i falur namazin e xhenazes dhe duke u marrë me çështjet e varrimit), t'i përgjigjet ftesës dhe atij që psherëtin t'i thotë: Allahu të mëshiroftë!» (Buhari, Xhenaiz, 2; Muslim, Selam, 4)

I Dërguari i Allahut, Profeti ynë, e urdhëronte ummetin edhe për t'u shkuar për vizitë të sëmureve dhe vëllezërve të fesë. Në një hadith profetik ai ka thënë kështu:

“Atij që, për hir të Allahut, i bën vizitë një të sëmuri ose vëllai të fesë, një thirrës i bën zë kështu: “Ç’punë të mirë e të pëlqeshme që bëre! Me këtë, edhe shpërblimi i ecjes tënde u bë i mirë, edhe i përgatite vetes një vend në xhennet!” (Tirmidhi, Birr, 64)

“Personi që viziton të sëmurin, ndodhet në rrugën e xhennetit gjersa të kthehet.” (Muslim, Birr, 39)

I Dërguari i Allahut, (a.s.), ka thënë:

“Kur një mysliman shkon për të vizituar një vëlla të sëmure mysliman, ai është afër një hurfe të xhenetit derisa të kthehet.”

E pyetën:

-O i Dërguari i Allahut! Çfarë është hurfeja e xhenetit?

I Dërguari i Allahut, (a.s.), tha:

“Është një frut i xhenetit.” (Muslim, Birr 40-42)

Neglizhenca e kësaj detyre të rëndësishme është një humbje e madhe për muslimanin. Profeti (a.s.) në lidhje me këtë ka thënë:

Në ditën e gjykimit Allahu i Lartë do të thotë:

- O biri i Ademit! Unë u sëmura dhe ti nuk më erdhe të më vizitoje?

Robi do të përgjigjet:

- O Zoti im! Si mund të të bëj vizitë unë Ty, kur Ti je Zoti i botëve?

Allahu i Lartë do të përgjigjet:

- A nuk e dije ti që filani ishte i sëmurë dhe nuk i shkove për vizitë? A nuk e dije që nëse do ta kishe vizituar atë, do më kishe gjetur edhe Mua pranë tij?

Allahu Teala do të thotë:

- O biri i Ademit! Unë kërkova prej teje për të ngrënë, por ti nuk më dhe!

Robi do të pyesë:

- O Zoti im! Si të të ushqej unë Ty, kur Ti je Zoti i botëve?

Allahu i lartë do të përgjigjet:

- Robi im kërkoi ushqim prej teje. Ti nuk ia ofrove. A nuk e dije se, sikur t'i jepje për të ngrënë atij, do të më gjeje edhe Mua aty?

Zoti do të thotë:

- O biri i Ademit! Unë kërkova prej teje ujë dhe ti nuk më dhe!

Robi do të pyesë:

- O Zoti im! Si mund të të jap ujë Ty? Ty që je Zoti i botëve!

Allahu i Lartë do të përgjigjet:

- Një robi im kërkoi ujë prej teje, por ti nuk i dhe. A nuk e di se sikur ti jepje ujë, do më gjeje Mua pranë tij? (Muslim, Birr, 43)

Profeti (a.s.) thotë:

Vizitoni të sëmurët dhe kërkoni të luten për ju sepse lutja e të sëmurit pranohet dhe të falen mëkatet.” (Sujuti, el-xhamius’s-Sagir, II, 57)

Profeti (a.s.) na këshillon të jemi shpresëdhënës pranë të sëmurit:

“Kur të jeni pranë një të sëmuri apo të vdekuri, flisni për gjëra pozitive dhe të bukura, sepse melekët thonë “Amin!” pas fjalëve tuaja.” (Muslim, Xhenaiz, 6; Ebu Daud, Xhenaiz, 15)

Gjithashtu të nxisësh dikë që të shqiptojë shehadetin, “La ilahe il-lallah”, në frymën e fundit, është një detyrë fetare, sepse Profeti (a.s.), ka thënë:

“Nxitini ata që janë duke vdekur të thonë: La ilahe il-lallah (Muslim, Xhenaiz, 1, 2; Ebu Daud, Xhenaiz, 15-16/3117)

Mirëpo gjatë kryerjes së kësaj detyre duhet të tregohemi shumë të kujdesshëm, delikatë dhe të butë. Nuk është e drejtë që i sëmuri të lodhet apo të teprohet në këmbënguljen për ta nxitur atë që të shqiptojë shehadetin, sepse zemërimi i të sëmurit në një gjendje të tillë, mund të shkaktojë vdekjen e tij pa e thënë ende shehadetin, ose -Allahu na ruajt!- shfaqjen e veprimeve në kundërshtim me besimin, gjë e cila është një prej katastrofave më të mëdha.

Vizita tek i sëmuri nuk duhet të zgjasë shumë dhe nëse ka ndonjë nevojë i sëmuri duhet plotësuar me dëshirë të madhe.

Tablo të virtytshme

Profeti (a.s.) tregonte një kujdes të veçantë ndaj të sëmurëve dhe nevojtarëve, edhe sahabët i inkurajonte për të bërë një gjë të tillë.

Selamani (r.a.) tregon:

Profeti (a.s.) shkoi për të vizituar një të sëmure prej ensarëve. Profeti (a.s.) ia vendosi dorën në ballë dhe i tha:

Si ndjehesh? Ai nuk i dha përgjigje Profetit (a.s.)

Të pranishmit i thanë o i Dërguari i Allahu! Ai nuk të ka dalluar. Profeti (a.s.) na tha: Më lini vetëm me të. Njerëzit dolën

jashtë, Profeti (a.s.) e largoi dorën nga balli i tij, i sëmuri i bëri me shenjë ta vendoste përsëri.

Profeti (a.s.) e pyeti përsëri: Si ndihesh?

Mirë tha i sëmuri. Më tej vazhdoi: Më erdhën pranë dy persona njëri i zi tjetri i bardhë. Profeti (a.s.) i tha: Cili ishte më afër teje?

Tha: ai që ishte i zi

Profeti (a.s.) i tha: Atëherë paske shumë vepra të këqija dhe pak vepra të mira.

I sëmuri i tha: lutu për mu në mënyrë që të më bëjë dobi. Profeti (a.s.) bëri këtë lutje: O Zot! Fali veprat e këqija dhe shtoji veprat e mira. Pastaj Profeti (a.s.) i tha: Po tani çfarë shikon?

Shof mirësi të qofsha falë o i Dërguari i Allahut. Të mirat po shtohen kurse të këqijat po pakësohen, kurse personi i zi po largohet prej meje. Profeti (a.s.) i tha: cila punë të mbro më shumë?

Tha: Kur shpërndaja ujë... (Hejthemi, II, 322,324)

Ibni Omeri (r.a.) tregon një ngjarje të tillë të Profetit (a.s.) lidhur me vizitën te i sëmuri:

“Po rrinim së bashku me të Dërguarin e Allahut (a.s.). Në atë mes erdhi një person nga ensarët, i cili më pas u kthye prapë. Profeti e pyeti:

“O vëlla ensar! Si është im vëlla, Ubade?”

“Po përmirësohet!” - Iu përgjigj ai. Pas kësaj përgjigjeje, i Dërguari i

Allahut u ngrit në këmbë duke pyetur:

“Kush do të vijë me mua t’i shkojmë për vizitë atij?”

U ngritën dhjetë-pesëmbëdhjetë vetë nga ne. S'kishim mbathur këmbëve as këpucë, as meste. S'i kishim hedhur gjë kokës e s'i kishim veshur këmishë trupit! Po ecnim në një truall djerr. Më në fund, arritëm pranë Sa'dit. Të afërmit e tij u tërhoqën mënjanë me qëllim që t'u bënin vend të Dërguarit Të Allahut dhe neve që e shoqëronim. (Muslim, Xhenaiz, 13)

Aishja (r.a.) thotë:

“Gjatë luftës së Hendekut, Sa'd bin Muadh u plagos në damarin e krahut. I Dërguari i Allahut (a.s.) ngriti në faltore një çadër për të. Qëllimi i tij ishte ta kishte pranë atë për ta vizituar më shpesh e për t'u interesuar.” (Buhari, Megazi, 30)

Enesi (r.a.) thotë:

Ishte një fëmijë hebre në shërbim të Profetit (a.s.). Një ditë, fëmija u sëmur. Profeti (a.s.) shkoi për ta vizituar, iu ul tek koka dhe i tha:

“Bëhu musliman!”

Fëmija pa nga i ati për ta kuptuar se ç'mendonte.

I ati i tha:

“Bëj siç të thotë Ebul Kasëmi!”

Dhe fëmija u bë musliman.

Atëherë, Profeti (a.s.) tha:

“Lavdi Allahut që e shpëtoi këtë fëmijë nga xhehennemi!”

Dhe doli jashtë. (Buhari, Xhenaiz, 80)

Profeti (a.s.) u ka mësuar edhe lutje njerëzve të sëmurë.

Kështu, kur Osman Ebi'l-As i qe ankuar të Dërguarit të Allahut për një dhimbje që ndjente në trup, i Dërguari i Allahut i pati dhënë këtë këshillë:

“Vëre dorën në vendin ku të dhemb dhe thuaj tri herë “bismil’lah” dhe shtatë herë:

“Mbështetem te dinjiteti dhe fuqia e Allahut nga e keqja e kësaj sëmundjeje dhe nga e keqja e gjërave që u druhem!” (Muslim, Selam, 67)

Osmani (r.a.) i cili e zbatoi këshillën e Profetit, më vonë ka thënë:

“Bëra siç më mësoi i Dërguari i Allahut dhe Allahu ma përmirësoi sëmundjen.

Pastaj, këtë lutje ua këshillova vazhdimisht familjes sime dhe njerëzve të tjerë.” (Ebu Davud, Tib, 19) Por është kusht që lutja të jetë e sinqertë dhe e përforcuar me vepra të mira. Lutjet e bëra me sinqeritet janë të pranuar nga Allahu.

Profeti (a.s.), e ka këshilluar ummetin e tij të flasë gjëra pozitive pranë dikujt që është duke vdekur.

“Kur t’i afroheni një të sëmuri, i thoni atij gjëra të bukura në lidhje me vdekjen, qetësojeni dhe jepini shpresë! Këto fjalë nuk mund ta kthejnë pas diçka që është caktuar t’i ndodhë të sëmurit, por ia kënaqin zemrën atij.” (Tirmidhi, Tib, 35/2087; Ibn-i Maxhe, Xhenaiz, 1/1438)

I Dërguari i Allahut (a.s.), vizitoi një të sëmure rëndë dhe e pyeti:

“A i je lutur Allahut për ndonjë gjë, ose a ke kërkuar gjë prej Tij?”

I sëmuri tha:

“Po, i lutesha duke thënë: «O Allah! Dënimin që do të ma japësh në Ahiret, ma jep direkt këtu në këtë botë!»”

Pasi e dëgjoi, i Dërguari i Allahut (a.s.), i tha:

“Subhanallah! Ti nuk mund ta përballosh këtë. A nuk do të ishte më mirë të lutesh kështu:

«...Zoti ynë, na jep të mira në këtë botë, na jep të mira në botën tjetër dhe na ruaj nga dënimi i Zjarrit (të Xhehenemit)» (Bekare, 201)

Pas bisedës, personi u lut si e këshilloi Profeti dhe u shërua. (Muslim, Dhikr, 23; Tirmidhi, Deauat, 71/3487)

Një herë Profeti (a.s.) vizitoi një arab shkretëtire. Si çdo të sëmuri edhe atij i tha:

Të kaluara, Dashtë Allahu sëmundja të jetë shpagim për mëkatet. (Buhari, Tevhid, 31)

Selmani (r.a.) tregon: “Më pati ardhur për vizitë i Dërguari i Allahut (a.s.) kur ndodhesha i sëmure. Kur doli, tha kështu: “Selman! Allahu t’i heqtë shqetësimet dhe t’i faltë mëkatet! Dhe gjersa të vdesësh, t’i dhëntë fuqi besimit dhe shëndet trupit!” (Hejsemi, II, 299)

Sa’d ibn Ebi Uakkas (r.a.) transmeton:

“Në vitin e Haxhit të Lamtumirës (në Mekë) më zuri një sëmundje e rëndë. Kur i Dërguari i Allahut (a.s.) më erdhi për vizitë, e pyeta:

«O i Dërguar i Allahut! Siç e sheh jam shumë i sëmurë. Unë jam njeri i pasur dhe nuk kam trashëgues tjetër përveç një vajze. A ta ndaj si sadaka dy të tretën e pasurisë sime?»

«Jo!» - tha Profeti (a.s.).

«Të ndaj gjysmën?» - thashë unë.

«Jo!» - tha ai përsëri.

«Si thua për një të tretën o i Dërguar i Allahut?» - pyeta unë.

«Ndaj një të tretën! Madje edhe ajo është shumë! Është më mirë t'i lësh trashëgimtarët e tu të pasur, sesa nevojtarë që t'u shtrijnë dorën të tjerëve. Për çdo shpenzim që bën duke menduar (synuar) kënaqësinë e Allahut, do të marrësh shpërblim. Madje edhe për kafshatat që vendos në gojën e gruas gjatë ushqimit.»

Sa'd ibn Ebi Uakkas vazhdoi:

«O i Dërguari i Allahut! A do të mbetem (vdes) këtu e shokët e mi do të ikin?» - pyeta unë. Por i Dërguari i Allahut (a.s.), tha: «Jo, ti nuk do të mbetesh këtu! Ti do të ngrihesh dhe do të bësh gjëra të mira për Allahun. Shpresoj prej Allahut që duke jetuar shumë, disa (besimtarët) të kenë dobi prej teje, e disa të tjerë (mohuesit) të dëmtohen.

O Allah! Plotësoje hixhretin (emigrimin) e shokëve të mi (nga Meka në Medinë)! Mos i kthe ata pas, e mos ja lër në gjysmë hixhretin! Sa'd ibn-i Haule, është në gjendje të keqe!»

Me këto fjalë, i Dërguari i Allahut (a.s.), ka shprehur keqardhjen e tij për Sa'd ibn Haulen, që vdiq në Mekë." (Buhari, Xhenaiz, 36, Uesaja, 2, Nefekat, 1, Merda 16, Deauat, 43, Feraihdh, 6; Muslim, Uasijjet, 5)

Sipas një transmetimi tjetër:

Profeti (a.s.) u lut për Sadin tre herë kështu:

«O Zot! Shëroje Sa'din!» (Muslim, Vasaja, 8)

Profeti (a.s.), i tha Sa'dit (r.a.), se ai nuk do të vdiste nga ajo sëmundje dhe se do të kryente shërbime edhe më të mëdha në emër të Islamit, duke realizuar kështu një mrekulli. E në fakt, Sa'di (r.a.), jetoi edhe 45 vite të tjera pas kësaj ndodhie, duke kryer edhe shumë shërbime të mëdha në emër të Islamit dhe myslimanëve.

Rrëfen Aisheja (r.a.), kur sëmurej ndonjë nga pjesëtarët e familjes së tij, Profeti (a.s.) e fërkonte me dorën e djathtë dhe thoshte kështu:

“Allahu im, Zoti i të gjithë njerëzve! Hiqja vuajtjet këtij dhe jepi shërim Ti! Fali këtij shërim ashtu që të mos i mbetet asnjë shenjë sëmundjeje!” (Buhari, Merda, 20; Muslim, Selam, 46-49)

Një herë kur Profeti (a.s.) ishte sëmure erdhi Xhibrili dhe e pyeti:

A je sëmure o Muhamed?

Po, i tha Profeti (a.s.).

Xhibrili këndoi këtë lutje:

Të lexoj rukje me emrin e Allahut për çdo gjë që të shqetëson. Allahu të shëroftë nga çdo e keqe e njeriut dhe nga e keqja e çdo syri. Allahu të dhëntë shërim. Bëj rukje për ty me emrin e Allahut.
(Muslim, Selam, 40)

Një ditë, i Dërguari i Allahut (a.s.), pyeti sahabët që ndodheshin pranë tij:

“Kush prej jush agjëron sot?”

Ebu Bekri (r.a.), u përgjigj: “Unë o i Dërguari i Allahut.”

Profeti (a.s.), pyeti sërish: “Kush ka përcjellë një të vdekur për në varreza sot?”

Ebu Bekri (r.a.), u përgjigj: “Unë o i Dërguari i Allahut.”

Profeti (a.s.), i pyeti: “*Kush ka vizituar një të sëmurë sot?*”

Ebu Bekri (r.a.), u përgjigj: “Unë o i Dërguari i Allahut.”

Profeti (a.s.), i pyeti për të katërtën herë: “*Kush ka dhënë sadaka sot?*”

Ebu Bekri (r.a.), u përgjigj: “Unë o i Dërguari i Allahut.”

Pas kësaj, i Dërguari i Allahut (a.s.), tha:

“*Kush i bën të gjitha këto vepra të mira së bashku, patjetër që do të hyjë në Xhenet!*” (Muslim, Fedailu's-Sahabe, 12)

Kajs ibn Ebu Hazim thotë:

U sëmurë Habbab ibn Eret, shkuam për vizitë. Trupin e kishte të damkosur në shtatë vende.

Miqte tanë të vjetër u larguan nga kjo botë pa u përfshirë nga të mirat e kësaj bote. Kurse ne u pasuruam aq shumë sa nuk gjetëm vend për ta vendosur. Dhe e futëm pasurinë nën tokë. Nëse nuk do ta kishte ndaluar Profeti (a.s.) lutjen për vdekur, do t'i lutesha Allahut të më merrte shpirtin. (Buhari, Merda 19, Deavat 30, Rikak 7, Temenni 6; Muslim, Dhikr 12; Tirmidhi, Kijamet 40; Nesai, Xhenaiz 2)

Said ibn Ilaka tregon:

Aliu (r.a.) më kapi për dore dhe më tha: Hajde të shkojmë për vizitë tek Hasani sepse është sëmurë. Kur shkuam gjetëm aty Ebu Musanë. Ali (r.a.) i tha: a ke ardhur me qëllim vizite apo të ra rruga këtej? Ebu Musai i tha:

Erdha për të vizituar të sëmurin. Pas kësaj Aliu (r.a.) tha:

“Nëse një mysliman shkon në mëngjes dhe viziton një vëlla mysliman të sëmurë, shtatëdhjetë mijë engjëj i kërkojnë Zotit mëshirë për të deri në mbrëmje. Nëse e viziton në mbrëmje, shtatëdhjetë mijë engjëj kërkojnë falje për të deri në mëngjes. Dhe për atë njeri ka fruta të mbledhura në xhenet.” (Tirmidhi, Xhenaiz 2.

Veçanërisht shih Ebu Davud, Xhenaiz 3; Ibn Maxhe, Xhenaiz 2.)

Rebi ibn Abdullah tregon: Shkova me Hasanin për të vizituar Kataden i cili ishte sëmurë. Hasani u ul pranë tij dhe e pyeti për gjendjen, pastaj bëri këtë lutje për të:

O Zoti im! Shëroja zemrën dhe trupin!” (Buhari, el-Edebul’-Mufred, fq 537)

Ndodhia e të dashurit të Allahut, Marufi Kerhi shpalos para nesh një horizont madhështor të shërbimit në rrugën e Allahut:

“Një i sëmurë i moshuar dhe i vuajtur kishte shkuar mysafir te Marufi Kerhi. Burri i gjorë ishte në një gjendje të mjerueshme: i kishin rënë flokët, i kishte ikur ngjyra e fytyrës dhe trupin e kishte aq të dobët, sa mezi mbahej më këmbë. Marufi Kerhi i shtroi të sëmurit një dyshek dhe e rehatoi.

I sëmuri rënkonte mes dhimbjeve të forta dhe bërtiste sa mundej. Gjithë natën, deri në mëngjes nuk vuri gjumë në sy. Po ashtu, nga të bërtiturat la pa gjumë edhe të tjerët. Përveç këtyre, sa vinte e bëhej më i vështirë, qortonte njerëzit e shtëpisë dhe i mërziiste ata. Më në fund, njerëzit e shtëpisë, të cilët nuk po e duronin dot më gjaknxehtësinë dhe sjelljet e tij të ashpra, filluan të iknin një nga një. Në shtëpi nuk mbeti njeri tjetër përveç të sëmurit, Marufi Kerhit dhe gruas së tij.

Marufi Kerhi nuk flinte as natën: qëndronte zgjuar për të plotësuar nevojat e këtij të sëmuri grindavec dhe për t’i shërbyer atij. Por një ditë, kur pagjumësia kishte vajtur atje ku s’mbante më, pa dashje e

kishte zënë gjumi. Kur i sëmuri mendjelehtë vuri re se ai kishte fjetur, në vend që ta falënderonte këtë njeri zemërmirë që i kishte hapur krahët e mëshirës, filloi të ankohej duke thënë me vete:

“Çfarë asketi na qenka ky?! Ata si ky, në dukje kanë bërë emër e famë, por në të vërtetë janë dyfityrësh. Çdo punë e bëjnë sa për t’u dukur. Këta janë të pastër nga jashtë, por të pistë përbrenda. Të tjerët i nxisin në devotshmëri, por vetë nuk e bëjnë një gjë të tillë. Prandaj dhe ky njeri fle dhe nuk mendon fare për gjendjen time! E si mund ta kuptojë gjendjen e të sëmurit të mjerë, që nuk vë gjumë në sy deri në mëngjes, ai që ka ngopur barkun e tij dhe ka rënë të flejë?!”

Marufi Kerhi, u tregua i durueshëm e bujar ndaj këtyre fjalëve të hidhura që dëgjoi dhe bëri sikur nuk dëgjoi asgjë. Mirëpo gruaja e tij, së cilës i sosi durimi, me zë të ulët i thotë Mahrufi Kerhit:

-Ju e dëgjuat se çfarë tha ky mosmirënjohës! Tashmë nuk mund ta mbajmë më në këtë shtëpi! Nuk mund ta lejojmë të na rëndojë më shumë dhe të të torturojë ty. I thoni të ikë nga kjo shtëpi e të shikojë punën e vet në ndonjë vend tjetër. Mirësia i bëhet atij që di të vlerësojë. T’u bësh mirësi mosmirënjohësve, nuk është gjë e mirë, sepse i bën ata edhe më të këqij. Nuk mund t’u vihet jastëk njerëzve të poshtër. Këtyre njerëzve mizorë duhet t’ua vësh kokën mbi gur!

Marufi Kerhi, i cili i dëgjoi në heshtje fjalët e gruas së tij, duke buzëqeshur i tha:

- O grua! Pse të prekën fjalët e tij? Nëse ka bërtitur, më ka bërtitur mua; nëse ka fyer, më ka fyer mua. Fjalët e tij të pahijshme, mua gjithmonë më duken të hijshme. Ti e sheh se ai vazhdimisht ka shumë dhimbje. Pa shiko! I gjori nuk fle as edhe për një çast të vetëm!.. Dhe dije se aftësia, mëshira dhe dhembshuria e vërtetë është të durosh shqetësimet që të sjellin këta njerëz...

Allahu i dha Ubejdullah Ahrarit pasuri të madhe. Në çifligjet e tij punonin mijëra fshatarë. Megjithatë, ai njeri i bekuar nuk e la shër-

bimin. Në rrugën për lartësimin moralo-shpirtëror, gjer në fund, ndihma dhe dhembshuria e tij për njerëzit që njihte e që s'njihte, s'kishte kufi. Njërën nga këto shërbime, ai vetë e tregon kështu:

“Kisha marrë përsipër shërbimin për katër të sëmurë të Medresesë Mevlana Kutbuddin të Samarkkandit. Nga që ishin shumë të sëmurë dhe sëmundja u shtoej, fëlliqeshin në shtrat. I laja dhe i veshja me duart e mia. Nga qëndrimi dhe shërbimi vazhdimisht pranë tyre, m'u ngjit sëmundja e tyre edhe mua dhe rashë në shtrat. Por edhe në atë gjendje, sillja ujë me shtamba dhe vazhdoja t'i pastroja ata vetë dhe t'ua laja edhe ndërresat!”

Në të njëjtën mënyrë i ka shërbyer për një vit Mahmud Sami Ramazanolu myftiut të Xhides Husejnit.

Këto janë virtytet që i kanë bërë të mëdhenj këta njerëz. Ata gjithmonë kanë qëndruar pranë të dobët, të varfrit, jetimit dhe nevojtarit.

Po ashtu edhe Musa Efendi ishte i mbrujtur me mëshirë. Shkonte u interesonte vetë për të sëmuret që ndodheshin në klinikën Hydaji e cila u ndërtua me iniciativën e vetë atij. E njëjta gjë ndodhte edhe në shtëpinë e të moshuarve, edhe kjo e hapur po ashtu me iniciativën e tij.

Një udhëtar i ri krishter Hunke ndërsa ishte i shtruar në një spital musliman i shkruan të atit, janë shembull jashtëzakonisht i qartë i ndjeshmërisë vakfnore që i mbështillte zemrat:

“Baba i dashur! Në letrën që më dërgoje, më pyesje se a kam nevojë për para. Kur të dal nga spitali, do të më japin një palë rroba të reja dhe pesë florinj që të mos kem nevojë të filloj menjëherë nga puna pa bërë pushim. Prandaj nuk është nevoja të shesësh dhen nga tufa! Por po të duash të më shohësh se si ia kaloj këtu, eja menjëherë! Të them të drejtën, s'ma do zemra të dal prej këtu.

Dyshekët të butë, çarçafët të bardhë si bora, batanijet të buta si kadiçe! Në çdo dhomë ka çezmë. Në netët e ftohta, të gjitha dhomat ngrohen. Ata që na mjekojnë, janë njerëz shumë të dhembshur e të mëshirshëm. Çdo ditë, atyre që ua tret stomaku, u japin mish të skuqur pulash ose dhensh. Prandaj, eja menjëherë para se të ma vënë para pulën e fundit për ta ngrënë, që ta hamë së bashku!..”

Shërbimet që bëhen me singëritet ndaj robve të Allahut janë një mjet për të fituar shpërblime pa fund. Veçanërisht duhet të gjendemi pranë njerëzve me nevojë, jetimëve, të varfërve dhe të vobektëve. Interesimi për gjendjen e tyre është një detyrë e rëndësishme fetare.

Nuk duhet të harrojmë që edhe ne mund të ishin në gjendjen e tyre. Interesimi për këtë grup njerëzish është edhe shenjë falënderimi për gjendjen tonë. T'i ndihmojmë sa të mundemi këta njerëz në mënyrë që në këtë botë të kemi qetësi shpirtërore dhe në botën tjetër të fitojmë lumturinë e përjetshme.

d. Ndhima ndaj udhëtarit dhe huamarrësit

Allahu e ka krijuar këtë botë si vend sprove për njeriun dhe në varësi të urtësive i ka përcaktuar atyre nivele të ndryshme. Allahu në Kuran thotë:

“Vallë, a mos janë ata që e ndajnë mëshirën e Zotit tënd? Jemi Ne ata që ua ndajmë njerëzve mjetet e jetesës në këtë botë, duke i ngritur në shkallë disa më lart mbi të tjerët, me qëllim që disa t'u shërbejnë të tjerëve. Mëshira e Zotit tënd është më e mirë nga ajo që grumbullojnë ata.” (Zuhruf, 32)

Prandaj ata që kanë mundësi duke e kuptuar këtë urtësi hyjnore duhet të vrapojnë në ndihmë të nevojtarëve. Ata duhet ta konsiderojnë ibadet ndihmën dhe mbështetjen që japin për të tjerët.

Islami është themeluar mbi dhembshurinë dhe mëshirën. Allahu i Madhëruar, në Kuranin Kerim, më tepër përmend emrat e Tij Rrahman dhe Rrahim. Pra, mëshirën e përgjithshme që përfshin të gjitha

krijesat. Mëshira e njeriut për njeriun konsiston në ndihmën dhe për-krahjen e njerëzve që kanë nevojë. Ëmbëlsia e besimit ndihet duke i shërbyer njerëzve. Të ndihmosh huamarrësit dhe udhëtarët është një nga virtytet e rëndësishme të islamit. Ndihma ndaj atij që nuk është në gjendje të paguaj borxhin është një princip i rëndësishëm i fesë sonë. Ndihma ndaj çdo nevojtarit është shenjë dalluese e besimtarit.

Një ditë, Pejgamberi (a.s.), i gjendur mes shokësh tha: “Çdo musliman duhet të japë lëmoshë.” Shokët, që e dëgjuan këtë fjalë, duke mos pasur mundësi ekonomike, menjëherë pyetën: “Ç duhet bërë, nëse nuk kemi?” Pejgamberi (a.s.), tha: “Besimtari punon me duart e tij. Fiton edhe për vete, jep lëmoshë edhe për të tjerë.” Shokët përsëri e pyetën: “Po nëse nuk ka mundësi?” Pejgamberi (a.s.), tha: “Atëherë besimtari ndihmon nevojtarin dhe atë që i është bërë padrejtësi.” Shokët e përsëritë të njëjtën pyetje: “Po nëse nuk ka mundësi?” Kësaj radhe Pejgamberi (a.s.) iu përgjigj: “Atëherë besimtari urdhëron dhe përkrah mirësinë.” Por shokët e pyetën përsëri, atëherë Pejgamberi (a.s.), iu përgjigj: “Besimtari qëndron larg së keqes. Edhe kjo është lëmoshë.” (Muslim, Zekat, 55)

Muslimani i gjendet pranë besimtarit në çdo problem dhe situatë. Muslimani e gjen një mënyrë për të kontribuar në mirësi.

Allahu në lidhje me ndihmat materiale thotë:

“Të pyesin ty çfarë të japin si lëmoshë. Thuaju: “Çfarëdo bamirësie që bëni, ajo le t’u takojë prindërve, farefisit, jetimëve, të varfërve dhe udhëtarëve. Çfarëdo të mire që bëni, Allahu e di atë”. (Bekare, 215)

“Jepuni të afërmve, të varfrit dhe udhëtarit të drejtën e tyre, por mos bëni shpenzim të tepruar.” (Isra, 26)

Besimtari duhet të bëjë pjesë të moralit të vet ndihmën ndaj vëllezërve besimtarë. Profeti (a.s.) në lidhje me këta thotë:

“Nëse dikush ia lehtëson dikujt një shqetësim të kësaj bote, edhe Allahu ia lehtëson atij një shqetësim ditën e kiametit. Nëse

dikush i sjell lehtësi dikujt që ndodhet në vështirësi, edhe Allahu i jep lehtësi atij në këtë botë e në ahiret. Nëse dikush ia mbulon një të metë një yslimani, edhe Allahu ia mbulon atij të metat në këtë botë dhe në ahiret. Për sa kohë që robi besimtar i shkon në ndihmë vëllait të fesë, edhe Allahu e ndihmon atë. Nëse dikush niset për rrugë për të marrë dituri, edhe Allahu ia lehtëson atij rrugën e xhennetit. Nëse një grup njerëzish (xhemaat) mbledhen në një shtëpi, lexojnë Librin e Allahut, diskutojnë mbi të mes tyre dhe përpiqen ta kuptojnë, mbi ta zbret qetësia dhe ata i mbështjell mëshira, i rrethojnë engjëjt dhe Allahu i Lartë i kujton ata mes atyre që ka përreth. Ai nuk e nxjerr në kye personin apo fisin që e lë pas puna e vet!” (Muslim, Dhikr, 38)

Ndihma ndaj borxhliut është një detyrë e rëndësishme dhe e vyer. Profeti (a.s.) thotë:

“Në natën e miraxhit pashë këtë fjali të shkruar mbi derën e xhenetit: “Lëmosha do të shpërblehet me dhjetë fish, ndërsa borxhi me tetëmbëdhjetë fish.” Unë e pyeta Xhebrailin: “O Xhebrail! Përse gjëja e dhënë borxh është më e lartë se lëmosha?” Ai m’u përgjigj: “Sepse lypësi (në shumicën e rasteve) kërkon lëmoshë edhe pse ka para. Ndërsa ai që kërkon borxh, e bën këtë për shkak të nevojës.” (Ibn Maxhe, Sadakat, 19.)

Duhet të bëjmë lehtësime sa të mundemi për borxhliun. Sidomos në rastet kur kërkon të shlyej borxhin por nuk mundet. Allahu thotë në Kuran:

“Nëse e dini se borxhliu është ngushtë, shtyjani afatin (e shlyerjes së borxhit) derisa ta përmirësojë gjendjen. Por është më mirë për ju që t’ia falni borxhin, veç sikur ta dinit.” (Bekare, 280)

Profeti (a.s.) në hadithe të ndryshme thotë:

“Nëse dikush i jep afat borxhliut në vështirësi ose ia fal një pjesë apo të gjithë borxhin, Allahu i Madhëruar do ta strehojë atë nën hijen e Arshit të Vet ditën e Kiametit, ku nuk do të ketë hije tjetër përveç hijes së Tij.” (Tirmidhi, Buju, 67/1306; Ibn-i Maxhe, Sadakat, 14)

Allahu e shtoftë mëshirën ndaj personit i cili sillet me bujari dhe mirëkuptim në shitje, blerje dhe në pagimin e borxhit!” (Buhari, Buju, 16)

“Allahu e trajtoi me mëshirë dikë që pati jetuar para jush, sepse ai tregonte lehtësi kur shiste, kur blinte dhe kur kërkonte borxhin!” (Tirmidhi, Buju, 75/1320)

“Kush dëshiron të shpëtojë nga vuajtjet e ditës së gjykimit, le t’i japë kohë borxhliut në shlyerjen e tij ose t’ia falë një pjesë.” (Muslim, Musakat, 32; Ahmed, II, 23)

Por edhe borxhliu nuk duhet ta keqpërdorë mirësinë. Edhe ai duhet të bëjë përpjekje të sinqerta për ta paguar borxhin, përndryshe bëhet shkak që të shuhet ndjenja e mirësisë në shoqëri. Profeti (a.s.) thotë:

Sigurisht se më i miri prej jush është ai që e pague borxhin e tij në mënyrën më të mirë.” (Buhari, Vekalet 6; Muslim, Musakat 120-122)

Vonesa e shlyerjes së borxhit nga ana e të pasurit është pa-drejtësi... (Buhari, Havalat 1, 2, Istikraz 12)

Profeti (a.s.) angazhohej në zgjidhjen e çdo problemi të sahabëve. Kur kishte mundësi shlyente borxhin e atyre që kishin vdekur pa e shlyer dhe ndihmonte familjen e tyre.

Një herë ka thënë:

*“Unë jam njeriu më i afërt për çdo besimtar, si në këtë botë, ashtu edhe në botën tjetër. Në qoftë se dëshironi, mund të lexoni këtë ajet: «**I Dërguari është më i afërt për besimtarët, sesa ata për njëri-tjetrin.**»* (Ahzab, 6) *Çdo pasuri të lënë pas nga ndonjë besimtar që vdes, le ta marrin trashëgimtarët e tij. Në qoftë se ka lënë pas ndonjë borxh apo njeri që ka nevojë për kujdes, le të vijnë tek unë, sepse unë do të bëhem kujdestari i tyre.”* (Buhari, Tefsir, 33/1, Kefalet 5, Feraidh, 4, 15, 25, Muslim, Feraidh, 14)

Ndihma ndaj neovjtarëve, borxhlinjëve dhe udhëtarëve është një porosi profetike në zbatimin e sëcilë vetë Profeti (a.s.) ka qenë model dhe shembull i pashoq. Këto janë vepra që ia lehtësojnë njeriun barrën e rëndë në ditën e gjykimit.

Tablo të virtytshme

Resulullahu ((a.s.), që prej kohës së rinisë u gjendej gjithnjë pranë të pa përkrahurve dhe nevojtarëve. Një ditë kishte ndihmuar një tregtar të shkretë që kishte ardhur gjer në Mekë, kishte shitur mallrat, por që nuk e kishte marrë shpërblimin. Pas kësaj ndodhie, ai bashkë me xhaxhallarët e vet formoi organizatën Hilful-Fudul, e cila u bë strehë për të shtypurit.⁶ Më vonë, lidhur me këtë organizatë, i Dërguari i Allahut (a.s.), ka thënë:

“Në shtëpinë e Abdullah ibn Xhud’an-it, kam qenë edhe unë bashkë me xhaxhallarët e mi në Hilful-Fudul. Unë u gëzova aq shumë nga ai kuvend, sa nuk do gëzohesha aq shumë edhe sikur të më jepnin devetë e kuqe (d.m.th., pasuritë më të mëdha të botës) në këmbim të tij. Sikur të më ftonin, edhe tani do të merrja pjesë në një marrëveshje të tillë.” (Ibni Kethir, el-Bidaje, II, 295; Ahmed, I, 190, 193)

Aishe (r.a.) ka thënë:

I dërguari i Allahut (a.s.) dëgjoi dy persona pas derës, të cilët po grindeshin me njëri-tjetrin dhe po i hakërreheshin njëri-tjetrit.

Personi që kishte marrë borxh po i kërkonte huadhënësit të tij që tia falte një pjesë të borxhit ose të tregohej i mirëkuptueshëm me të meqë nuk kishte t’ia paguante për momentin. Huadhënësi i thoshte:

- Vallahi nuk kam për ta bërë asnjërën dhe as tjetrën.

I dërguari i Allahut (a.s.) doli përjashta dhe iu afrua atyre.

- **Kush është prej ju të dyve ai që betohej se nuk do të bënte mirë?** - pyeti profeti.

- Unë jam, o i dërguari i Allahut, - iu përgjigj njëri prej tyre, - Le të bëhet ashtu si urdhëroni ju. (Buhari, Sulh 10; Muslim, Musakat 19)

Xhabir ibn Abdullahu (r.a.), tregon se, kur i vdiq babai, i kishte borxh tridhjetë vesk (barrë deveje rreth 130 kg) një çifuti. Xhabiri (r.a.), kërkoi prej çifutit pak kohë për borxhin, por çifuti nuk pranoi. Xhabiri (r.a.), shkoi te i Dërguari i Allahut (a.s.) dhe i kërkoi që të ndërmjetësonte te çifuti. Pejgamberi ynë i nderuar foli me të që të pranonte për të marrë frutat e një bahçeje me hurma në këmbim të borxhit, por çifuti nuk e pranoi as këtë.

Nisur nga kjo, i Dërguari i Allahut (a.s.), hyri në bahçen me hurma dhe eci pak në të. Pastaj i tha Xhabirit (r.a.):

“Mblidhi hurmat dhe paguaje borxhin!”

Xhabiri i mblodhi hurmat dhe i pagoi të tridhjetë veskët që i kishte borxh. Po ashtu tepruan edhe shtatëmbëdhjetë vesk hurma. Ai shkoi te Profeti (a.s.), për ta njoftuar. I Dërguari i Allahut (a.s.), po falte namazin e iqindisë. Kur mbaroi namazin, ai i tregoi për tepricën e hurmave. Pejgamberi ynë i nderuar i tha:

“Shko dhe njoftoje Omer ibn Hattabin për këtë!”

Xhabiri shkoi dhe i tregoi Omerit (r.a.).

Omeri (r.a.), tha:

“Unë e pata kuptuar në fakt se hurmat do të kishin bereqet kur i Dërguari i Allahut (a.s.), eci në bahçe.” (Buhari, Istikraz, 9.)

Duke u kthyer nga fushata Dhatu'r-Rika, Xhabiri (r.a.) që e kishte devenë të dobët, mbeti pas shokëve. I Dërguari i Allahut (a.s.) i shkoi pranë dhe e pyeti:

“O Xhabir, ç'të ndodhi që mbete pas?” Pasi Xhabiri ia tregoi si

qëndronte puna, Profeti mori një shkop dhe e goditi shumë lehtë devenë disa herë. Dhe deveja e Xhabirit u bë që të matej me devenë e të Dërguarit të Allahut!

I Dërguari i Allahut (a.s.) bisedonte gjatë rrugës me Xhabirin (r.a.) Pasi e mësoi se sapo ishte martuar dhe kishte shumë borxhe, i Dërguari i Allahut e pyeti se ç'pasuri i ndodhej në duar. Dhe ai i tha se vetëm atë deve kishte. Atëherë, për ta shpëtuar nga borxhet, Profeti (a.s.) i tha t'ia shiste devenë dhe Xhabiri (r.a.) ia shiti me kusht që t'i hipte gjer në Medinë. Pasi arritën në Medinë, Xhabiri shkoi te Profeti (a.s.) për t'ia dorëzuar devenë dhe atëherë u përball me një sjellje të lartë që e gëzoi shumë atë vetë dhe i çuditi të tjerët. I Dërguari i Allahut (a.s.) ia pagoi devenë dhe pastaj ia dhuroi! (Buhari, Xhihad, 49; Buju, 34; Muslim, Musakat, 109)

Xhabiri (r.a.) tregon:

“Kur i Dërguari i Allahut ma dha pagesën e devesë dhe pastaj ma dhuroi, duke u kthyer për në shtëpi, hasa në një çifut që e njihja dhe ia tregova ngjarjen. I habitur fort, çifuti ma ktheu duke i përsëritur fjalët disa herë: “Domethënë, t'i dha paratë e devesë dhe pastaj ta dhuroi, ë?” Edhe unë, për çdo herë, i thashë: “Po, po!” (Ahmed, III, 303)

Enesi (r.a.) tregon:

Profeti (a.s.) ishte një njeri shumë i mëshirshëm. Kush vinte për të kërkuar ndihme tek Ai mbetej i kënaqur. Nëse e kishte pranë atë që i kërkonin e jepte menjëherë, në të kundërt i premtonte se do t'ia jepte së shpejti.

Një ditë në xhami sapo u thirr ikameti, erdhi një bedevi dhe e kapi Profetin (a.s.) prej rrobash.

Kam një nevojë të vogël, kam frikë se harroj prandaj dua të ma zgjidhësh tani.

Profeti (a.s.) qëndroi me të në këmbë deri sa iu plotësua nevoja. Pasi kreu punë me të, u kthye për të falur namazin. (Buhari, el-Edebu'l-Mufred, nr: 278)

Xhabiri (r.a.) tregon:

Profeti (a.s.) gjatë udhëtimit ecte mbrapa për të ndihmuar të dobët dhe ata që kishin vështirësi, i merrte në deve dhe lutej për ta.” (Ebu Davud, Xhihad, 94/2639)

Profeti (a.s.) e tregon kështu shpërblimin që fitoi një person që ndihmoi një borxhli:

Një melek erdhi tek një njëri për t'i marrë shpirtin. Meleku e pyeti:

- A ke bërë ndonjë të mirë?

- Nuk e di.

- Mendo, ndoshta të kujtohet!

- Nuk më kujtohet asgjë, por kur bëja tregti me njerëzit, i zgjatja afatin e pagesës të pasurit dhe ia falja të varfrit.

Për këtë mirësi Allahu e futi në Xhenet. (Buhari Buju 17-18 Muslim Musakat 26-31)

Në një hadith tjetër i Dërguari i Allahut (a.s.) thotë:

“Ishte një njeri bujar që u jepte njerëzve para borxh. Ai i thoshte shërbëtorit të tij:

- Nëse shkon te i varfri që i kemi dhënë borxh (por ai nuk ka mundësi t'i paguajë), lëre dhe falja! Shpresoj që edhe Allahu të na falë ne.

Së fundi, burri ndërroi jetë dhe Allahu e fali atë.” (Buhari, Enbija, 54; Muslim, Musakat, 31)

Erdhi një person tek Abdullah ibn Omeri dhe i tha:

“I dhashë borxh një personi me kusht që të më kthejë më shumë.

Kjo është kamatë, tha Abdullah ibn Omeri

Çfarë më sugjeron tha personi

Abdullah ibn Omeri tha:

Borxhi është tre lloje:

1. Kur jep borxh për hir të Allahut. Allahu mbetet i kënaqur me ty dhe të shpërblen.
2. Kur jep borxh thjesht për shokun, në këtë rast shoku mbetet i kënaqur prej teje.
3. Kur jep borxh nga pasuria hallall për të fituar pasuri haram e cila përbëhet nga kamata.

Personi i tha çfarë më sugjeron atëherë?

Të këshilloj të marrësh vetëm shumën që i kë dhënë. Nëse të sjell më pak dhe e prano atëherë fito shpërblim. Nëse të sjellë më shumë, pa ia kërkuar ti një gjë të tillë, kjo është një shenjë falënderimi për ty. (Muvatta, Buju, 92)

Sa bukur e shpjegon Mevlana, me këtë tregim se si mund të arrihet me një zemër të ndjeshme tek e vërteta e ibadeteve dhe në veçanti, tek e vërteta e haxhit:

“Bejazid Bestami, njëri nga figurat e larta të ymetit, po shpejtonte

të shkonte në Meke për haxh dhe umre. Në çdo vend që shkonte, kërkonte besimtarët e vendit dhe pyeste:

- A ka ndonjë që ka hapur syrin e zemrës?

Sepse ai kudo ku udhëtonte, besonte në vizitat e nevojshme të velive të Allahut, sepse Zoti i Madhëruar thotë:

“...e nëse nuk e dini, atëherë pyetni njerëzit e dhikrit.” (Enbija, 7) Edhe Musai (a.s.), është urdhëruar t'i bëjë vizitë Hidrit, që posedonte një dituri të veçantë.

Bejazidi pa një njeri të urtë shtatlartë. Nga ai vezullonte përshpirtshmëria e njerëzve të dashur të Allahut. Sytë i kishte të verbër ndaj kësaj bote, por zemra e tij përhapte rreze si një diell.

Bejazidi u ul përballë tij.

-Ai i tha:

-O Bejazit, për ku po shkon? Për ku po e mbart rrobën e kurbetit?

Bejazidi u përgjigj:

-Jam nisur për në haxh; kam me vete dhe një shumë prej dyqind dirhemësh.

Piri i tha:-O njeri! Ndaje një pjesë të kësaj bote me të varfërit, me të pastrehët dhe me nevojtarët e rrugës së Allahut! Hyr në zemrat e tyre dhe fito lutjet e tyre që të zgjerohet horizonti i shpirtit tënd! Fillimisht bëji haxh zemrës tënde! Pastaj, me zemër të ndjeshme, vazhdo udhën për në haxh!..

Vizita e Qabes është një nga kushtet e Islamit. Vizita në të është detyrë që e afron njeriun me Allahun. Mirëpo, zemra e njeriut është një thesar i sekreteve.

Qabja është ndërtesa e Ibrahimit, birit të Azerit, ndërsa zemra është vendshikimi i Allahut.

Nëse posedon shikim të veçantë, atëherë bëji tavvaf Qabes së zemrës tënde. Kuptimi i vërtetë i Qabes për të cilën ti mendon se është ndërtuar nga guri e dheu, është zemra.

Zoti i Madhëruar, e ka bërë të obliguar tavafin e Qabes që ti sheh, që të pajisesh me një Qabe të zemrës, të pastruar nga ndotjet.

Dije mirë se haxhi është një urdhëresë hyjnore e detyruar për t'u realizuar. Nëse thyen një zemrën, nuk mund ta shlyesh gabimin edhe sikur të shkosh në këmbë deri në Qabe.

Bejazidi, pasi i mori këto mesazhe nga kjo bisedë, ndjeu se zemra e tij, përfitoi një pjesë nga të fshehtat e mëshirës, prandaj e vazhdoi rrugën e haxhit me një qetësi të plotë shpirtërore.”

Ahmet Rifai e përshëndeste me selam çdo person që shihte. Po të dëgjonte se në një fshat apo kasaba dikush ishte sëmurë, i shkonte për vizitë në rastin më të parë. Të verbrit që i haste gjatë udhëtimit për në këto vizita, i kapte për dore dhe i çonte gjer aty ku donin të shkonin. Po të takohej me ndonjë plak, e ndihmonte në bartjen e ngarkesave që kishte në duar dhe i këshillonte ata që kishte përreth me këtë porosi të Profetit (a.s.):

“Kush e respekton dhe e ndihmon një plak, edhe Allahu, kur të plaket, i gjen dikë që ta respektojë dhe ndihmojë!” (Tirmidhi, Birr, 75)

Kur kthehej nga udhëtimet jashtë qyteti, hynte në pyll, priste dru, ia ngarkonte gomarit dhe i sillte në qytet. Atje ua shpërndante drutë të vejave, të varfërve dhe nevojtarëve.

Ai vraponte në ndihmë të të sëmurëve, invalidëve, ua pastronte këmishët, rrinte me ta, bisedonte, ushqimet ua çonte me duart e veta dhe i ushqente. Pastaj kërkonte lutjet e tyre. Kurse myridëve të vet u thoshte:

“Vizita e këtyre të mjerëve nuk është mustehab, por vaxhib!”

Një ditë, pati kaluar pranë disa fëmijëve që po luanin. Disa prej tyre, duke u frikësuar nga impresionimi shpirtëror i Ahmed Rifaiut, ikën. I urti vrapoi menjëherë pas tyre, i kapi dhe i përqafoi me një dhembshuri dhe dashuri të madhe! Pasi ua fitoi zemrat në këtë mënyrë, kërkoi falje prej tyre:

“Bijtë e mi! Po e shihni se edhe unë jam një rob i dobët i Zotit! Po t’ju kem frikësuar, të ma bëni hallall!”

Në jug të Shqipërisë një grua e varfër, në një ditë dimri duke parë një fëmijë në gjendje të dobët i dhuroi një palë papuçe.

Ky fëmijë me kalimin e kohës hyri në sarajet e perandorisë Osmane dhe u bë i njohur me emrin Ajaz Pasha. Por Ajaz Pasha nuk e kishte harruar kohën e vjetër, dhe papuçet që i kishte dhuruar gruaja i kishte ruajtur. I mbushi me flori ato papuçe dhe në shenjë falënderimi ia dërgoi asaj gruaje të varfër. (İlber Ortaylı, Osmanlıyı Yeniden Keşfetmek, s. 30)

Ky shembull tregon dobinë që mund të sjellë në këtë botë një e mirë, imagjinoje çfarë dobish mund të sjellë në botë tjetër.

e. Ushqimi për të uriturit dhe ujë për të eturit

Nevoja më e rëndësishme trupore për të realizuar ibadetin ndaj Allahut është ushqimi. Një person që nuk siguron dot ushqimin nuk mund ta vazhdojë jetën dhe për pasojë nuk mund të realizojë qëllimin e krijimit. Prandaj ushqimi dhe uji janë shërbime jetësore në shoqëri. Jeta e njeriut nuk mund të vazhdojë pa ushqim dhe ujë. Prandaj të parët tanë e kanë vlerësuar shumë shërbimin e ushqimit dhe ujit.

Sigurimi i ushqimit për njerëzit që nuk kanë mundësi është një adhurim shoqëror ku fshihet një e sekret hyjnor. Allahu kur përmend të mirat që i kishte dhënë Kurjeshve thotë:

“Prandaj le të adhurojnë Zotin e kësaj shtëpie (Qabes), i Cili i ushqen ata në ditë urie dhe i siguron në ditë frike.” (Kurejsh, 3-4)

Sigurimi i ushqimit dhe ujit është një adhurim i vyer dhe me shumë shpërblime.

Allahu duke nënkuptuar pajisjen e njerëzve me virtyte të tilla, në lidhje me kurbanin thotë:

“Që të dëshmojnë dobitë e tyre dhe të përmendin Emrin e Allahut në ditët e caktuara mbi kafshët (për kurban), të cilat ua ka dhuruar Ai. Hani nga ato (mishin) dhe ushqeni nevojtarin e varfër!” (Haxh, 28)

“Devetë dhe gjedhët i kemi bërë për ju si një nga ritet e Allahut për flijim dhe ju keni dobi nga ato. Prandaj, përmendeni emrin e Allahut mbi ato, ndërsa i radhisni në këmbë (për t'i therur).

Kur ato të bien në tokë, hani prej (mishit të) tyre dhe ushqeni edhe atë që lyp, edhe atë që nuk lyp. Kështu pra, Ne i kemi vënë ato në shërbimin tuaj, që ju të jeni mirënjohës.” (Haxh, 36)

Në Kuran si penalizim për shpagimin e disa mëkateve është caktuar ushqyerja e të varfërve, shpagimi për betimin është ushqyerja e dhjetë të varfërve, kush nuk ka mundësi të agjëroje vetë duhet të paguajë sa për të ushqyer një të varfër.

Profeti (a.s.) thotë: *Vizitoni të sëmurin, ushqeni të uriturin dhe shpëtoni robërit.* (Buhari, Xhihad 171, Et'ime, 1, Nikah 71, Merda 4)

Në një hadith Kudsi të transmetuar nga Ebu Hurejre, Pejgamberi (a.s.) ka thënë:

Në ditën e gjykimit Allahu i Lartë do të thotë:

- O biri i Ademit! Unë u sëmura dhe ti nuk më erdhe të më vizitoje?

Robi do të përgjigjet:

- O Zoti im! Si mund të të bëj vizitë unë Ty, kur Ti je Zoti i botëve?

Allahu i Lartë do të përgjigjet:

- A nuk e dije ti që filani ishte i sëmurë dhe nuk i shkove për vizitë? A nuk e dije që nëse do ta kishe vizituar atë, do më kishe gjetur edhe Mua pranë tij?

Allahu do të thotë:

- O biri i Ademit! Unë kërkova prej teje për të ngrënë, por ti nuk më dhe!

Robi do të pyesë:

- O Zoti im! Si të të ushqej dhe të të ngop unë Ty, kur Ti je Zoti i botëve?

Allahu i lartë do të përgjigjet:

- Robi im kërkoi ushqim prej teje. Ti nuk ia ofrove. A nuk e dije se, sikur t'i jepje për të ngrënë atij, do të më gjeje edhe Mua aty?

Zoti do të thotë:

- O biri i Ademit! Unë kërkova prej teje ujë dhe ti nuk më dhe!

Robi do të pyesë:

- O Zoti im! Si mund të të jap ujë Ty? Ty që je Zoti i botëve!
Allahu i Lartë do të përgjigjet:

- Një robi im kërkoi ujë prej teje, por ti nuk i dhe. A nuk e di se sikur ti jepje ujë, do më gjeje Mua pranë tij? (Muslim, Birr, 43)

Allahu flet me konsiderata të veçanta në Kuran për njerëzit e sinqertë që ushqejnë të varfrit.

“Ata i ushqejnë të varfrit, jetimët dhe të zënët rob edhe pse vetë janë nevojtarë, duke thënë: “Ne ju ushqejmë vetëm për hir të Zotit. Për këtë, nuk duam shpërblim e as falënderim! Ne i frikësohemi Zotit tonë në një Ditë të ashpër, që do t'i bëjë fytyrat të

jenë të vrenjtura.” Por Allahu do t’i ruajë ata nga tmerret e asaj Dite e do t’u japë shkëlqim dhe gëzim.” (Insan, 8-11)

“A nuk i kemi dhënë Ne atij dy sy, edhe gjuhë, edhe dy buzë, dhe ia kemi bërë të qarta të dyja rrugët? Atëherë, le të ndjekë rrugën e vështirë!” (Beled, 8-11)

Ushqyerja i të varfrit dhe jetimit është një shërbim i vyer dhe i jashtëzakonshëm. Shpërblimi dhe begatia i këtij shërbimi është në raport të drejtë me vështirësitë që hasen gjatë shërbimit. Ata që e neglizhojnë këtë shërbim në ditën e gjykimit do të bëhen pishman. Gjendjen e tyre e përshkruan ajeti kuranor:

“Përveç njerëzve të krahut të djathtë; të cilët në kopshtet e Xhenetit pyesin njëri-tjetrin për keqbërësit: “Çfarë ju ka sjellë në Sekar?” Ata do të përgjigjen: “Nuk ishim nga ata që falnin namaz dhe as prej atyre që i ushqenin të varfrit. Ne lëshoheshim në biseda të kota me llafazanët dhe mohonim Ditën e Llogarisë, derisa na erdhi vdekja.” Prandaj, kurrfarë ndërmjetësimi i cilitdo ndërmjetësuesi nuk do t’i ndihmojë ata.” (Muddethir, 39-48)

Besimtari përveç që duhet të angazhohet personalisht në këtë shërbim duhet edhe të inkurajojë dhe promovojë sa të ketë mundësi përhapjen e këtij shërbimi tek njerëzit e tjerë. Sepse Allahu i qorton atë që nuk këshillojnë dhe nuk nxisin njëri-tjetrin në ushqyerjen e të varfërve.

Allahu thotë në Kuran:

“Dhe nuk e nxitni njëri-tjetrin për t’i ushqyer të varfrit.” (Fexhr, 18)

Ndër cilësitë e grupit të humbur radhit:

“...dhe nuk është kujdesur për të ushqyer të varfrit e shkretë.” (Hakka, 34)

Një nga cilësitë e jobesimtarëve është:

“...dhe nuk nxit që t’i jepet ushqim të varfrit.” (Maun, 3)

Pra një nga veçoritë dalluese të besimtarit është edhe ushqyerja e të varfërve.

Kur e pyetën cila është vepra më e mirë e muslimanit, tha: “Të ushqesh njerëzit dhe të përshëndesësh me selam atë që njih dhe atë që nuk e njih” (Buhari, Iman, 6.)

Në një hadith tjetër thotë:

Ka dyzet sevape, më i larti prej të cilëve është t'i japësh dikujt amanet një dhi me qumësht për ta mjelë. Kush bën ndonjërrën prej këtyre dyzet mirësive, duke shpresuar sevapin dhe duke u besuar premtimeve për to, Allahu e fut në xhenet.” (Buhari, Hibe, 35; Ebu Davud, Zekat, 42)

Një sahabi që u ankua se kishte zemrën e ngurtë, Profeti (a.s.) e këshilloi kështu:

Nëse dëshiron të zbusësh zemrën, ushqeji të varfrit dhe përkëdhel kokën e jetimit!” (Ahmed, II, 263, 387)

Dashuria e Allahut ndonjëherë është e fshehur në një vepër të vogël, ndonjë herë tjetër në një vepër të madhe. Prandaj në asnjë mënyrë nuk duhet ta konsiderojmë si vepër të vogël ushqyerjen e të varfërve. Profeti (a.s.) vlerën e dhënies së ujit për një person që është i etur e shpreh kështu:

Një prej banorëve të Xhehenemit shkon pranë njërit prej atyre të Xhenetit dhe i thotë:

«E mban mend, një ditë të kam dhënë ujë për të marrë abdes?» (pastaj kërkon ndërmjetësim prej tij) dhe ai ndërmjetëson për të...” (İbn-i Maxhe, Edeb, 8)

Tablo të virtytshme

Profeti (a.s.) më shumë se veten mendonte për sahabët. Sipas vetë Kuranit, Profeti (a.s.) ishte i mëshirshëm dhe i dhembshur me

besimtarët. Pa u plotësuar nevojat sahabëve nuk lejonte të plotësohej nevoja e tij dhe familjes së tij, çfarë kishte ia dhuronte nevojtarëve, në shtëpinë e tij me ditë të tëra nuk ndizej zjarr për të gatuar. Në lidhje me këtë gjendje ka shumë shembuj nga jeta e tij. Një pjesë e tyre janë:

Njëri nga sahabët, Ebu Hurejre, (r.a.) , kishte lidhur një gur në stomak, pasi nuk kishte gjetur asgjë të hante. Në këtë gjendje, takoi Ebu Bekrin (r.a.), të cilin, me shpresën se do ta ndihmonte, e pyeti për një ajet kuranor. Ebu Bekri, (r.a.) ia ktheu përgjigjen dhe menjëherë u largua. Më pas, andej pari u duk Omeri, (r.a.) i cili bëri të njëjtën gjë që bëri Ebu Bekri. Ata të dy nuk kishin pasur asnjë mundësi materiale për ta ndihmuar Ebu Hurejren, (r.a.), prandaj në heshtje e të mërzitur ishin larguar prej tij. Ndërkohë Pejgamberi (a.s.), e pa Ebu Hurejren, e kuptoi gjendjen e tij nga fytyra, prandaj e ftoi në shtëpi. Në shtëpinë e Pejgamberit (a.s.), kishin sjellë një enë të vogël me qumësht. Ebu Hurejre, (r.a.), u gëzua shumë kur pa qumështin, mirëpo Pejgamberi, (a.s.), i tha atij që të thërriste sahabët e Suffes. Sahabët e Suffes ishin mysafirët e islamit. Ata nuk kishin as familje, as pasuri e askënd ku të strehoheshin. Kur Pejgamberit, (a.s.), i dërgonin ndonjë sadaka, menjëherë ua jepte banorëve të Suffes, ndërsa prej tyre nuk pranonte asgjë. Kur atij i bënë ndonjë dhuratë, një pjesë të dhuratës e mbante për vete, ndërsa pjesën tjetër ua dërgonte atyre.

Kur i Dërguari i Allahut ftoi sahabët e Suffes, Ebu Hurejre u mërzit pak. Qumështi nuk mjaftonte as për banorët e Suffes e jo më të tepronte edhe për të. Ai iu bind urdhrit të të Dërguarit të Allahut dhe shkoi t'i ftonte banorët e Suffes. Pejgamberi, (a.s.), urdhëroi Ebu Hurejren, (r.a.), t'i qeraste të gjithë sahabët e Suffes. Secili prej tyre piu qumësht nga ena, deri sa u ngop. Kur të gjithë sahabët e Suffes u ngopën, Ebu Hurejra, (r.a.), ia zgjati enën me qumësht Resulullahut, (a.s.). Ai e mori enën në dorë dhe iu drejtua Ebu Hurejres:

-Ulu dhe pi!

Ai u ul dhe piu, deri sa u ngop. Sa herë që Ebu Hurejre, (r.a.), ia drejtonte enën Pejgamberit, (a.s.), ai zotëri i thoshte:

-Ulu dhe pi

Më pas Ebu Hurejre, (r.a.), i tha Pejgamberit, (a.s.):

-Betohem në Atë që të ka dërguar ty si Pejgamber të së vërtetës, nuk mundem më të pi as edhe një pikë qumësht.

Më pas Pejgamberi, (a.s.), e mori enën në duart e tij, falënderoi Allahun e Lartmadhëruar, tha besmelenë dhe piu qumështin e mbetur në enë. (Shih. Buhari, Rikak, 17)

Abdurrahman ibn Ebu Bekr (r.a.) na përcjell këtë ngjarje:

“Sahabët e Suffes ishin njerëz mjaft të varfër. Një herë, Profeti (a.s.) tha kështu:

“Kush ka gjellë për dy vetë, ta ftojë të tretin nga sahabët e Suffes; kush ka gjellë për katër vetë, ta ftojë të pestin, madje, të gjashtin!”

Im atë Ebu Bekri na solli në shtëpi tre vetë prej tyre. Edhe i Dërguari i Allahut (a.s.) mori dhjetë vetë në banesën e tij dhe i gostiti. Betohem në Allahun se pas çdo kafshate që hanim, gjella na shtohet. Më në fund, miqtë u ngopën, kurse gjella rrinte në mes më e shumë se ç’kishte ardhur! Ebu Bekri pa nga gjella dhe i foli së shoqes:

“Moj bija e Beni Firasit, Ç’është kjo punë?”

Ajo iu përgjigj:

“Betohem në dritën e syve se gjella tani është tri herë më shumë se më parë!” (Buhari, *Mevakit*, 41; *Menakib*, 25; *Edeb*, 87-88; Muslim, *Eshribe*, 176-177)

Ky transmetim është shumë mbresëlënës jo vetëm se tregon rëndësinë e ushqyerjes së të varfërve por tregon edhe një metodë edukimi.

Abad bin Shurahbil (r.a.) rrëfen:

“Qe një kohë, kur u varfërova shumë. Një ditë prej ditësh hyra në njërën prej kopshteve të Medinës, ku zhvesha disa kallinj, hëngra vetë dhe mbusha trastën për t’u çuar edhe atyre të shtëpisë. Në ato momente vjen i zoti i kopshtit dhe më kap, më rreh, ma merr trastën nga duart dhe më merr me vete tek i Dërguari i Allahut.

I Dërguari i Allahut (a.s.) i tha atij:

- Nuk e mësove si të fitojë me duart e veta dhe *as nuk i dhe për të ngrënë, kur ai ishte i uritur!*

Pastaj i tha të zotit të kopshtit të ma jepte trastën time, ndërsa Profeti (a.s.) vetë më dha një gjysmë apo një sa të plotë me hurma.”
(Ebu Davud, Xhihad, 85/2620-2621, Nesai, Kudat, 21)

Muslimanët e kanë detyrë ta mësojnë atë që nuk di. Uria dhe mungesa e shpresës mund ta detyrojë një njeri të bjerë në haram, detyra e muslimanit është ta mësojë dhe t’i krijojë kushte njerëzve në mënyrë që të mos bien në haram për shkak të vështirësive.

Profeti (a.s.) megjithëse vetë dhe familja kishin nevojë, më parë preferonte të ushqente sahabët e varfër se sa familjen e tij.

Ali (r.a.) tregon:

Fatimja ishte në familje, njeriu më i dashur për të atin. Nga mulliri i dorës, i plasnin duart; nga mbajtja e ujit me calikë, në supe i bëheshin plagë; nga fshirja e shtëpisë, i mbulohej trupi me pluhur. Në këtë mes, të Dërguarit të Allahut i çuan sklevër. Unë i thashë Fatimes:

“Sikur të shkoje gjer te yt atë e t’i kërkoje një skllav!”

Fatimja shkoi. Atje pa se Profeti (a.s.) po bisedonte me disa persona, prandaj u kthye prapë. Të nesërmen, i Dërguari i Allahut (a.s.) erdhi vetë te Fatimja dhe e pyeti:

“Ç ‘nevojë kishe, ime bijë?”

Fatimja heshti, nuk i dha përgjigje. Atëherë hyra unë në mes:

“Të ta tregoj unë, o i Dërguari i Allahut!” - I thashë dhe ia shpjegova:

“Fatimes i kanë plasur duart nga mulliri i dorës dhe i janë plagosur supet nga mbajtja e ujit me calikë. Pasi erdhën skllëvërit, i thashë që të vinte tek ti, të të kërkonte një skllav dhe, kështu, të çlodhej pak!”

Pas sqarimit tim, i Dërguari i Allahut (a.s.) i tha:

“O Fatime, ki frikë Allahun, kryeji farzet (detyrimet) e Allahut, kryeji punët e familjes. Kur të biesh në shtrat, thuaj tridhjetë e tri herë subhanallah, tridhjetë e tri herë herë elhamdulil’lah dhe tridhjetë e katër herë Allahu ekber. Gjithësej bëjnë 100 herë. Kjo është për ty më e mbarë e më e dobishme se një shërbëtor!”

Fatimja (r.a.) tha:

“Jam e kënaqur me Allahun dhe të Dërguarin e Tij!”

I Dërguari i Allahut (a.s.) nuk i dha shërbëtor. (Ebu Davud, Haraxh, 19-20)

Në një rrëfim tjetër, transmetohet se Profeti ynë i dashur ka thënë:

“Vallahi, ndërsa shokët e Suffes lidhin gurë në bark nga uria dhe unë nuk gjej dot gjë për të shpenzuar për ta, nuk mund t’ju jap juve shërbëtor! Skllëvërit do t’i shes dhe të ardhurat do t’i shpenzoj për ta!” (Ibni Hanbel, I, 106)

Enes ibn Malik tregon:

Ebu Talha i tha Ummu Sulejmes: “Unë e dëgjova të Dërguarin e Allahut të fliste me zë të dobët dhe e kuptova se është i uritur. A ke ndonjë gjë për të ngrënë me vete?” Ummu Sulejm iu përgjigj “po” dhe nxori një copë bukë elbi. Këputi një copë nga buka, e mbështolli

dhe ma futi nën rrobë. Pastaj më dërgoi te i Dërguari i Allahut. Unë e gjeta të Dërguarin e Allahut tek po rrinte në faltore me shokët. Unë zura vend. I Dërguari i Allahut më pyeti:

“Ebu Talhai të dërgoi ty?”

“Po!” - I thashë.

“A për të ngrënë?”

“Po!” - Iu përgjigja. Atëherë, i Dërguari i Allahut u tha të pranishmëve “ngrihuni” dhe vetë eci para. Edhe unë dola para dhe arrita i pari te Ebu Talhaja për ta lajmëruar. Ebu Talha i tha Ummu Sulejmes:

“O Ummu Sulejme, i Dërguari i Allahut po vjen me shokët, kurse ne s’kemi mjaftueshëm për t’i ushqyer të gjithë!”

Ummu Sulejme tha:

“Allahu dhe i Dërguar i Tij e dinë më mirë”

Ebu Talha doli dhe e priti të Dërguarin e Allahut dhe, pastaj, së bashku u futën në shtëpi. I Dërguari i Allahut i tha Ummu Sulejmes:

Sill çfarë ke në shtëpi për të ngrënë.

Dhe Ajo e solli bukën. Profeti (a.s.) urdhëroi të copëtohej buka, ndërkohë Ummu Selejmi i hidhte vaj sipër. Dërguari i Allahut bëri një lutje për bukën. Pastaj i tha Ebu Talhait:

Thirr dhjetë persona le të hyjnë brenda

Ebu Talhai thirri dhjetë vetë. Ata hëngrën, u ngopën dhe dolën.

Pastaj i Dërguari i Allahut i tha sërish Ebu Talhait:

“Thirr dhjetë persona të tjerë!”

Ebu Talhai thirri edhe dhjetë veta të tjerë që hëngrën, u ngopën dhe dolën.

Kështu, me radhë, të gjithë shokët hëngrën dhe u ngopën. Ata ishin rreth shtatëdhjetë-tetëdhjetë vetë.

Kur Ebu Talha rregulloi sofrën përsëri vuri re sofrë qëndronte si në fillim, sikur të mos kishte prekur kush gjë. Pasi hëngri Profeti (a.s.) dhe të zotët e shtëpisë, mbeti ushqim edhe për fqinjët. (Buhari, Menakib, 25; Muslim, Eshribe, 142-143)

Kjo histori, që është jetuar në ditët e luftës së Hendekut, është shumë domethënëse:

Kur sahabët po gërmonin tokën për të bërë një hendek, hasën në tokë një shkëmb aq të madh, sa nuk mund ta thyenin. Shkuan tek Pejgamberi (a.s.) dhe e informuan. Pejgamberi (a.s.), i cili nuk kishte futur gjë në gojë për tri ditë radhazi, zbriti në hendek, e goditi shkëmbin dhe e bëri copë e grimë. Ndërkohë Xhabiri, (r.a.), i kërkoi Resulullahut, (a.s.), leje për të shkuar në shtëpi. Kur mbërriti, i tha gruas së tij se i Dërguari i Allahut, ishte në një gjendje të tmerrshme urie. Ai e pyeti atë:

-Çfarë ka për të ngrënë në shtëpi?

Gruaja i tha se kishte pak elb dhe një kec. Xhabiri, (r.a.), e preu kecin dhe e bloi elbin. Mishin e vendosi në tenxhere, ndërsa bukën në furrë dhe menjëherë vrapoi tek i Dërguari i Allahut, të cilit i tha:

-O i Dërguari i Allahut! Kam pak ushqim për ju. Na urdhëroni, së bashku me dy-tre vetë!

Profeti (a.s.) e pyeti se sa ushqim kishte. Xhabiri, (r.a.), ia tregoi sasinë e ushqimit. Më pas Pejgamberi (a.s.) tha:

-Sa mirë, paska ushqim edhe të bollshëm edhe të mirë. Shko e thuaji bashkëshortes që, deri sa të vij unë, të mos e heqë tenxheren nga zjarri dhe të mos e nxjerrë bukën nga furra!

Mandej u tha sahabëve që të ngriheshin të gjithë së bashku, Muhaxhirë dhe Ensarë e të shkonin për të ngrënë. Xhabiri, (r.a.),

erdhi tek bashkëshortja e tij shumë i merakosur. Ai i tha gruas së tij të dashur:

-Medet çfarë na gjeti! Pejgamberi, (a.s.), po vjen së bashku me shumë sahabë, nga Muhaxhirët dhe Ensarët.

Gruaja i tha:

-A të pyeti sa ushqim kemi?

Kur Xhabiri, (r.a.), i tha se e kishte pyetur, ajo u shpreh se nuk kishte vend për telash, duke e qetësuar kështu bashkëshortin e dashur të saj. Nuk kaloi shumë kohë dhe sahabët mbërritën në shtëpi. Pejgamberi, (a.s.), u tha sahabëve:

- *Hyni, pa u shtrënguar me njëri-tjetrin!*

I Dërguari i Allahut, (a.s.), e ndante bukën dhe vendoste mishin mbi të. Sa herë e bënte këtë e mbyllte tenxheren dhe furrën. Pejgamberi, (a.s.), bëri të njëjtën gjë, deri sa sahabët u ngopën. Në fund ushqimi teproi. I Dërguari i Allahut iu drejtua gruas së Xhabirit:

-*“Ha vetë, jepu edhe komshinjve se njerëzit janë në gjendje të rëndë urie!”* (Buhari, Megazi, 29; Vakidi, II, 452)

Xhabiri e vazhdoi fjalën kështu:

Ata që erdhën ishin një mijë veta. Vallahi! Hëngrën të gjithë dhe teproi. (Muslim Eshribe, 141)

Ebu Hurejre (r.a.), transmeton se i Dërguari i Allahut (a.s.),

ka thënë:

“Njëherë një njeri e kaplon një etje e madhe gjatë udhëtimit. Ai gjen një pus, zbret në të dhe pi ujë. Pastaj del nga pusi dhe sheh një qen me gjuhën të nxjerrë jashtë, i cili po lëpinte baltën nga etja. Njeriu thotë:

«Këtë qen e paska kapluar etja, siç më kishte kapluar edhe mua më parë.» Pas kësaj, njeriu zbret në pus, mbush këpucën e vet me ujë dhe e kap me gojë derisa ngjitet lart, ku i jep të pijë qenit. Allahu kënaqet prej kësaj veprë të tij dhe ia fal gjynahet.” (Sahabët) Thanë:

«O i Dërguari i Allahut! Edhe për kafshët kemi shpërblim?»

(Profeti) Tha:

“Për çdo gjallesë ka shpërblim. (Ibni Maxhe, Edeb 8.)

Ebu Bekri i shpërndante ushqime myslimanëve të varfër që ata të mos vuanin nga uria. Një ditë Ebu Xhehli e pyeti:

- O Ebu Bekr! A beson ti në aftësinë e Allahut për t'i siguruar këtyre të varfërve burime ushqimi?

- Po. - u përgjigj Ebu Bekri.

- Përse atëherë ti shpenzon pasurinë tënde që t'u shpërndash atyre ushqime?

- Allahu disa njerëz i sprovon me varfëri, ndërsa të tjerët me pasurinë që u ka dhënë. - u përgjigj Ebu Bekri. - Ai i ka urdhëruar të varfrit që të bëjnë durim, ndërsa të pasurit që t'ua sigurojnë ushqimet atyre.

- Ty të ka marr truri erë! - i tha Ebu Xhehli. - Ti besoke se Allahu ka mundësi t'u sigurojë ushqime të varfërve dhe nuk e shpërfaqë këtë mundësi, por të urdhëroka ty që t'i mbash ata me bukë?!

Me këtë rast u shpall edhe ajeti i Kuranit:

- **“Kur Allahu ju urdhëron që të jepni për punë të hajrit nga rrizku që Ai ju ka siguruar juve, mosbesimtarët u thonë besimtarëve: Ne do t'i ushqejmë ata njerëz që Allahu ka vendosur që të mbeten të varfër?! Pa dyshim që ata janë në humbje të vërtetë.”** (Jasin, 47) (Kurtubi, XV, 26.)

Ebu Musa Esh'ari (r.a.) në prag të vdekjes i këshilloi kështu djemtë e vet:

“Kujtoni njeriun që shpërndante bukë” pastaj filloi të tregojë:

Në një manastir jetonte një murg i cili e kalonte jetën në vetmi duke adhuruar. Shtatëdhjetë vjet i kishte kaluar në vetmi, një ditë doli jashtë. Rugës e mashtroi shejtani i cili iu shfaq në formën e një gruaje. Murgu qëndroi me të shtatë ditë. Pastaj shejtani i tregoi të vërtetën. Murgu u pendua për atë që bëri. U nis për rrugë dhe në çdo hap që hidhte lutej, falej dhe përulej. Natën hyri në një shtëpi në të cilën jetonin dymbëdhjetë njerëz të varfër.

Një murg që jetonte në atë zonë i dërgonte atyre çdo natë bukë . Si gjithmonë edhe atë natë shërbëtori solli bukë dhe i dha të gjithëve nga një. Duke e pandehur njeriun e penduar të varfër i vuri edhe atij një bukë përpara. Por në këtë mënyrë mbeti një prej të varfërve pa bukë. Personi që mbeti pa bukë tha: Përse më le pa bukë?

Shërbëtori tha: Shko pyet mos i kam dhënë dikujt dy bukë.

Kur pyeti, të gjithë thanë një zëri se kishin vetëm nga një bukë. Atëherë njeriu i penduar ia zgjati bukën personit që kishte mbetur pa të. Kur u bë mëngjes murgu kishte vdekur. U peshua shtatëdhjetë vjet adhurim dhe shtatë ditë mëkate. Shtatë ditë mëkate peshuan më rëndë. Pastaj në veprat e mira u vendos edhe një bukë, atëherë veprat e mira peshuan më shumë. Murgun e shpëtoi ajo bukë që dhuroi në momentet e fundit.

O Bijtë e mi kujtojeni gjithmonë personin që ndau bukën dhe merrni mësim. (Ebu Nuajm, Hilje, I, 263)

Ndonjëherë dashuria dhe mëshira e Allahut është e fshehur në një vepër që mund të duket shumë e parëndësishme. Por vjen koha që një veprim shumë i parëndësishëm fiton një vlerë shumë të madhe siç ishte rasti i një buke.

Një mik i Allahut, Ubejdullah Ahrari shpjegon:

“Një ditë dola në pazar. Isha shumë i varfër. Një person erdhi tek unë dhe më tha që ishte shumë i uritur. Në atë moment nuk kisha me vete asgjë. Kisha vetëm çallmën time të vjetër. E mora të uriturin me vete dhe së bashku shkua në një lokal të vogël e të lirë ngrënieje. Kërkova kuzhinierin dhe i thashë:

“- Merre këtë çallmën time. Është e vjetër, por e pastër. Mund ta përdorësh për të tharë enët e kuzhinës. Por në këmbim të saj, a mund të ma ushqesh këtë mikun tim?”

Kuzhinieri e ushqeu atë dhe gjithashtu ma ktheu çallmën Mirëpo unë nuk e mora, pasi i kisha dhënë fjalën. Edhe pse, unë isha shumë i uritur, ndenja aty deri sa i varfëri u ngop mirë.” (Hadaiku'l-Verdije, fq. 651)

Udhëtari italian Rikoldo de Monte Croce i cili ka shëtitur botën islame në gjysmën e dytë të shekullit të 13-të, shkruan kështu i mahnitur nga ajo që kishte parë:

“Muslimanët janë shumë të aftë për të formuar vakëfe. Madje për bamirësi blejnë edhe robër të krishterë për t'i lënë të lirë. Shpërblimet ia dhurojnë prindërve të vdekur.

Muslimanët ndajnë nga pasuria e tyre edhe për ushqyerjen e geneve. Në Turqi dhe Iran kishte kujdestarë të posaçëm për qentë, që paguheshin me pasurinë e lënë testament për kujdesin e geneve.

Kur një perëndimor tjetër me emrin Pere Jahammot shkruan kështu në kujtime e tij:

Turqit të cilët nuk i fusin kurrë qentë në shtëpi, i dhurojnë para kasapëve që të ushqejnë qentë në mënyrë që të mos ngordhin rruqëve.

Shkurtimisht ushqyerja e të uriturve është një vepër e çmuar. Profeti (a.s.) thotë:

Jepini selam njëri-tjetrit! Bëjini dhurata njëri-tjetrit dhe gostiteni njëri-tjetrin! Kujdesuni për të drejtat e farefisit, mbrojini të drejtat e të afërmeve! Natën, kur të gjithë flenë, falni namaz! Dhe, duke i bërë të gjitha këto, hyni të shpëtuar në Xhennet!” (Tirmidhi, Kijamet, 42)

Shejtani dëshiron ta largojë njeriun nga bamirësia duke e frikësuar me varfëri. Prandaj duke e pasur parasysh këtë nuk duhet të biem në këtë kurth të shejtanit.

Profeti (a.s.) thotë:

Ushqimi për dy veta mjafton edhe për tre, ushqimi për tre veta mjafton edhe për katër. (Buhari, Et'ime, 11; Muslim, Eshribe, 178)

Ushqimi për një person u mjafton dy vetave, ushqimi për dy veta u mjafton katër vetave, ushqimi për katër veta u mjafton tetë vetave. (Muslim, Eshribe, 179-181)

Ushqyerja e të uriturve përfshin edhe kafshët. Nga hadithet nxjerrim përfundimin se duhet të ushqejmë çdo gjë të gjallë. Kjo është një detyrë për çdo musliman.

f. Shoqërimi i xhenazesh dhe vizita për ngushëllim

Një nga detyrat e rëndësishme të muslimanit është edhe kryerja e detyrimeve të fundit për besimtarin e vdekur. Detyra jonë kur vdes një vëlla besimtarë është të shoqërojmë xhenazen dhe të ngushëllojmë të afërmit. Falja e namazit të xhenazes së një vëllai musliman që ka ndërruar jetë dhe varrosja e tij në varr, është farz kifaje,¹⁷ ndërsa shërbimet e tjera ndaj tij janë sunnet ose mustehab (të pëlqyeshme). Por nëse këto detyra neglizhohen, të gjithë muslimanët që jetojnë në atë zonë janë përgjegjës para Zotit.

17. Farz kifaje: Obligim fetar, i cili nëse kryhet nga një ose më shumë persona, shpëtojnë nga përgjegjësia të gjithë muslimanët e tjerë.

Profeti (a.s.) ka këshilluar që shërbimet ndaj xhenazes të kryen nga njerëz të afërt dhe të besueshëm. Profeti (a.s.), i ka dhënë rëndësi të madhe përgatitjes së xhenazes. Ai ka kërkuar prej atyre që merren me punët e xhenazes, që ta lajnë mirë, ta parfumosin dhe ta qefinosin ashtu siç duhet. Për të theksuar më tepër rëndësinë e kësaj detyre, Profeti (a.s.) ka thënë:

“Allahu i Madhëruar e fal dyzet herë personin, i cili e lan një të vdekur dhe i fsheh gjërat e papëlqyeshme që sheh tek ai. Atij që qefinos të vdekurit, i vesh rroba të Xhenetit të punuara me mëndafsh. Ndërsa atij që hap varrin dhe varros të vdekurin, i jep shpërblim sikur të kishte akomoduar një të varfër në një shtëpi ku do të qëndrojë deri në ditën e Kiametit.” (Hakim, I, 506/1307)

Profeti (a.s.) thotë:

“Detyrimet e myslimanit ndaj myslimanit, janë pesë:

T’i përgjigjet selamit, të vizitojë të sëmurin, të përcjellë xhenazen nga pas (duke i falur namazin e xhenazes dhe duke u marrë me çështjet e varrimit), t’i përgjigjet ftesës dhe atij që psherëtin t’i thotë: “Allahu të mëshiroftë!” (Buhari, Xhenaiz, 2; Muslim, Selam, 4)

Lutja e parë për muslimanin që ka ndërruar jetë është falja e xhenazes, pastaj lutje të tjera dhe bamirësi në emër të tij sipas mundësisë. Profeti (a.s.) thotë:

Kur të falni namazin e xhenazes, lutuni me singëritet për të vdekurin. (Ebu Davud, Xhenaiz, 54-56 /3199)

“Cilitdo mysliman, që nuk i ka bërë shirk Allahut, dhe që i shkojnë dyzetë persona e i falin namazin, Allahu patjetër do ta pranojë shefaatin (ndërmjetësimin në ditën e gjykimit) e tyre për personin e vdekur.” (Muslim, Xhenaiz, 59)

Numri “dyzetë” në këtë hadith është cekur për të shprehur një grup të madh njerëzish, sepse në një hadith tjetër ky numër është “njëqind”, në një transmetim tjetër thuhet se mjafton të jetë një xhemat me tre

safa/rreshta. Madje, Malik ibn Hubejbe (r.a.), që përcjell transmetimin e fundit, kur shihte një xhenaze me pak njerëz, menjëherë i vendoste ata në tre safa në përputhje me hadithin që kishte dëgjuar.

Nëse dikush ndërron jetë pa paguar borxhet, të afërmit duhet të mbyllin të gjitha borxhet që ai ka lënë, përpara se të çojnë në vend amanetet e tij dhe të ndajnë trashëgiminë. Në hadithet fisnike, na bëhet e ditur se as shehidi nuk do të hyjë në Xhenet pa i paguar borxhet.

Më konkretisht, i Dërguari i Allahut (a.s.), ka thënë:

“Shpirti i besimtarit mbetet i lidhur pas borxhit të vet derisa ta shlyejë.” (Tirmidhi, Xhenaiz, 74, shih. Ibn-i Maxhe, Sadakat, 12)

Kjo do të thotë se borxhi është burg, i cili e pengon robin të ngrihet në pozita të larta. Përveç kësaj, për borxhliun nuk mund të jepet as gjykimi nëse do të shpëtojë apo do të shkatërrohet. E për këtë arsye ai vazhdon pritjen i shqetësuar.

I Dërguari i Allahut (a.s.), ka këshilluar që xhenazja të mos pritët shumë gjatë, por të varroset sa më parë:

“Xhenazen barteni me shpejtësi! Nëse ai është njeri i mirë, kjo është mirësi për të, sepse do të mundësoni që ai të takohet sa më shpejt me të mirat dhe shpërblimet e tij në varr. Por nëse nuk është njeri i mirë, kjo do të jetë një tjetër e keqe për të, sepse do ta hidhni shumë shpejt prej supeve tuaja!” (Buhari, Xhenaiz, 51; Muslim, Xhenaiz, 50, 51)

Namazi i xhenazes dhe detyra e pjesëmarrjes në varrim, të cilat konsiderohen virtyte për burrat, nuk janë parë të përshtatshme për gratë dhe është pranuar si *“tenzihen mekruh”*¹⁸, sepse gratë kanë në natyrën e tyre ndjenja të theksuara të dhembshurisë dhe mëshirës dhe në raste të tilla hidhërimi, është shumë e mundur që ato të bëjnë veprime të papëlqyeshme.

18. Mekruh: Një vepër e cila edhe pse nuk është e haram/ e ndaluar me fe, ajo lejohet vetëm në raste të veçanta dhe urrëhet të veprohet në gjendje normale. Ndërsa *“tenzihen mekruh”*, nënkupton veprën e cila është e papëlqyeshme, por më pranë hallallit.

Një nga gratë sahabe, Ummu Atijje (r.a.), ka thënë:

“Ne grave na është ndaluar pjesëmarrja në (namazin e) xhenaze. Por, përcjellja e xhenazes nuk na është ndaluar në mënyrë të prerë.” (Buhari, Xhenaiz, 29, l’tisam, 27; Muslim, Xhenaiz, 34-35)

Shkuarja për ngushëllim tek njerëzit të cilëve u ka vdekur ndonjë i afërm ose kanë pësuar ndonjë fatkeqësi, me qëllim për t’iu gjendur pranë e për t’i këshilluar me durim, është një detyrë e rëndësishme shoqërore.

I Dërguari i Allahut (a.s.), ka thënë:

“Ditën e Kiametit, Allahu i Madhëruar do ta veshë me rroba nderi myslimanin, i cili e ngushëllon vëllain e fesë në rastin e një fatkeqësie.” (Ibni Maxhe, Xhenaiz, 56)

Biri i njeriut është krijuar i dobët. Ai ka nevojë për mbështetje dhe ngushëllim në raste fatkeqësie e hidhërimi. Për këtë arsye, përcjellja e xhenazes dhe ngushëllimi janë detyra të rëndësishme Islame dhe njerëzore. Neglizhimi i tyre është gjynah dhe mangësi e madhe për njeriun.

Përveç kësaj, të mos harrojmë se nesër edhe ne do të kemi shumë nevojë për një vizitë ngushëllimi, që sot mund të na duket e tepërt për vëllain tonë. Nëse dëshirojmë të gjejmë një degë ku të mbahemi në kohë nevojë, duhet të përpiqemi që sot të ndajmë hidhërimin e vëllezërve tanë dhe t’ua qajmë hallet atyre. Një vëllazëri e vërtetë kërkon që ashtu siç ndahen gëzimet, ashtu të qahen edhe hallet së bashku me vëllezërit e fesë.

Tablo të virtytshme

Si pas një transmetimi të Xhabirit (r.a.) Profeti (a.s.) u pyet nga dikush: Si u zgjove sot? Profeti (a.s.) i tha: *u zgjova më mirë se ata që nuk kanë shkuar për një vizitë tek i sëmuri dhe nuk kanë shoqëruar një xhenaze.* (Ibni Maxhe, Edeb, 18)

Profeti (a.s.) donte të thoshte se përveç atyre që kanë marrë shumë shpërblime duke shoqëruar një xhenaze dhe duke vizituar një të sëmurë, kishte kaluar një natë shumë të begatë. Hadithi thekson fort vlerën e vizitës tek i sëmuri dhe shoqërimit të xhenazes.

Ebu Said el-Hudriu (r.a.) e përcjell kështu një kujtim mbi ato ditë, që tregon për ndjeshmërinë e sahabëve:

Kur i Dërguari i Allahut (a.s.) sapo kishte ardhur në Medinë, nëse dikush ndodhej në shtratin e vdekjes, shkonim dhe e lajmëronim dhe ai vinte, qëndronte në krye të të sëmurit, bënte pendesë në emër të tij. Dhe, pasi i sëmuri vdiste, kthehej bashkë me të tjerët, kurse disa herë priste gjer pasi të përfundonte varrimi.

Duke u shqetësuar se, kështu, po e mundonim, biseduam mes tonë:

“Le të mos i themi gjë të Dërguarit të Allahut para se të vdesë i sëmuri, por pasi të ketë vdekur. Kështu, ai as nuk lodhet, as kohë nuk humb!”

Dhe filluam të veprojmë kështu. E lajmëronim pasi i sëmuri të kishte vdekur. Atëherë, ai vinte, e drejtonte faljen, bënte pendesë dhe kthehej. Kurse disa herë priste gjersa i vdekuri të varrosej.

Kështu vepruam një farë kohe. Më vonë, thamë:

“Vallahi, s’duhet të veprojmë kështu. Edhe kjo e lodh të Dërguarin e Allahut. Kur të kemi ndonjë të vdekur, ta çojmë te dera e shtëpisë së të Dërguarit të Allahut (a.s.) që t’ia falë namazin atje. Kjo do të ishte më e lehtë për të!”

Dhe ashtu vepruam.

Rrëfyesi i hadithit, Muhammed bin Omer thotë:

“Për këtë shkak, ai vend u quajt “musal-la” me kuptimin “vend

i faljes së namazit të të vdekurit”. Të vdekurit çoheshin gjithmonë aty. Kjo mënyrë veprimi vazhdoi edhe pas vdekjes së të Dërguarit të Allahut.” (Ibni Sa’d, I, 257; Hakim, I, 519/1349)

Kur Talha ibn-i Bera (r.a.) u sëmurë, Profeti (a.s.) i vajti për vizitë dhe kur u largua prej aty, i porositi kështu të pranishmit:

“Shoh që Talhas i është afruar vdekja. Nëse ndërron jetë më lajmëroni! Veproni shpejt në përgatitjen dhe qefinosjen (e xhenazes), sepse nuk është mirë që xhenazja e një myslimani të pritët gjatë pranë familjes së tij!” (Ebu Daud, Xhenaiz, 34)

Para se të ndërronte jetë, Talha bin Bera (r.a.), tha:

“Më varrosni shpejt dhe më çoni tek Zoti im. Mos e lajmëroni të Dërguarin e Allahut, sepse kam frikë se mos i bëjnë ndonjë dëm jahuditë gjatë udhës për këtu. Nuk dua që i Dërguari i Allahut të pësojë gjë të keqe për shkakun tim.”

Më pas, për shkak se ra edhe nata, Talha bin Beran (r.a.), e varrosën pa lajmëruar të Dërguarin e Allahut (a.s.). Në mëngjes, kur e lajmëruar të Dërguarin e Allahut (a.s.), ai shkoi tek varri i Talhas (r.a.) dhe u lut me këto fjalë:

“O Allah! Pranoje Talhan i kënaqur prej tij, e ai i kënaqur prej Teje!” (Shih. Ibn-i Esir, Usdu’l-Gabe, II, 29.)

I Dërguari i Allahut (a.s.) shkoi pranë Ebu Seleme i cili kishte vdekur ia mbylli sytë dhe pastaj tha:

“Pasi del shpirti, sytë vazhdojnë ta ndjekin!” Në atë mes, kur disa nga pjesëmarrësit e familjes së Ebu Selemes kanë filluar të qajnë me të madhe e me të bërtitura, i Dërguari i Allahut (a.s.) u ka thënë duke ua bërë të ditur atyre dhe të tjerëve se duhet ruajtur masa:

“Mos u lutni për ndonjë gjë tjetër përveç asaj që është e dobishme për ju, sepse engjëjt thonë “amin” për lutjet tuaja!” Pastaj, si një model për lutjet që duhen bërë me rastin e vdekjeve, ka bërë këtë lutje:

“Allahu im! Fale Ebu Selemen! Dhe lartësoja gradën në nivelin e atyre që e kanë gjetur rrugën e drejtë! Dhe bëhu Ti dorëzanës për ata që ka lënë pas! O Zoti i botëve! Falna edhe ne, edhe atë! Bëja të gjerë varrin dhe mbushja me dritë!” (Muslim, Xhenaiz, 7)

Kur Zejnebi (r.a.) i dërgoi fjalë Profetit (a.s.), “djali më vdiq, të lutem eja tek ne”, Profeti (a.s.) iu përgjigj të bijës duke i çuar selam me këto fjalë:

“Allahu është që jep dhe merr! Çdo gjë tek Ai ka një afat të caktuar! Bëj durim dhe prite shpërblimin nga Allahu!”

Pas kësaj përgjigjeje, i dërgoi lajm përsëri:

“Ju lutem, ejani patjetër!”

Këtë radhë, i Dërguari i Allahut (a.s.), që ishte bashkë me Sa’d bin Ubade, Muadh bin Xhebel, Ubej bin Ka’b, Zejd bin Thabit dhe disa sahabe të tjerë, u ngrit dhe shkoi në shtëpinë e vajzës së Tij. Fëmijën ia dhanë Pejgamberit (a.s.). Ai e mori në krah. Fëmija po merrte frymë me vështirësi. Nga sytë e bekuar të të Dërguarit të Allahut filluan të rridhnin lot. Sa’d bin ubade i cili e pa këtë, e pyeti:

“O i Dërguari i Allahut, ç’është kjo punë? edhe ti qan?”. I Dërguari i Allahut tha:

“Kjo është mëshirë! Allahu i Lartë e ka vënë mëshirën në zemrat e robve të vet dhe Ai tregon mëshirë vetëm për robtë e vet të mëshirshëm!” (Buhari, Xhenaiz, 33; Muslim, Xhenaiz, 11)

Kur vdiq e bija e të Dërguarit të Allahut, Zejnebi, kufomën ia lanë, nga gratë e Profetit, Sevde, Ummu Seleme, Ummu Ejmen, kurse, nga grate ensare, Ummu Atijje. Ku do të fillonin ta lanin, Profeti (a.s.)u afrua tek to dhe i porositi kështu:

“Fillojeni ta lani nga ana e djathtë dhe nga organet e abdestit. Lajeni me ujë dhe sidër bashkë, lajeni tri, pesë ose shtatë herë nëse e shihni të domosdoshme. Herën e fundit, në ujë futni kamfur. Dhe kur ta mbaroni larjen, më lajmëroni!”

Gratë ia krehën flokët Zejnebit, ia ndanë në tri pjesë duke bërë tri gërsheta. Dy gërsheta u bënë nga flokët anësore, kurse gërsheta e mesit, nga flokët ballore. Kur e mbaruan larjen, i Dërguari i Allahut e hoqi peshtamallin që kishte lidhur në brez dhe ua dha atyre duke u thënë:

“Bëjani këtë këmishë të brendshme Zejnebit!” (Buhari, Xhenaiz, 9, 13, 17; Muslim, Xhenaiz, 36; Ibni Sa'd, VIII, 34-36)

Pasi ia fali namazin të vdekurit, i Dërguari i Allahut (a.s.), i hidhëruar e i dëshpëruar, zbriti në varr. Pasi qëndroi pak aty, doli jashtë me pamje të gëzuar dhe tha:

“Duke menduar dobësinë e Zejnebit, iu luta Allahut për t’ia lehtësuar shqetësimin dhe nxehtësinë e varrit. Allahu i Lartë ma pranoi lutjen dhe ia lehtësoi mundimin e varrit!” (Ibni Ethir, *Usdu’l-Gabe*, VII, 131)

Nëse edhe vajza e Profetit (a.s.), e cila ka patur kontribute të shquara në islami, ka përjetuar vështirësi në varr, imagjinoni si do të jetë gjendja jonë! Prandaj duhet të meditojmë vazhdimisht mbi vdekjen dhe të kontrollojmë të gjitha veprimet tona.

Avf bin Malik (r.a.), në një rrëfim ku bëhet e ditur se Profeti mernte pjesë në funerale dhe bënte lutje për të vdekurit, thotë kështu:

“I Dërguari i Allahut drejtoi faljen e një të vdekuri. Me atë rast, e dëgjova të Dërguarin e Allahut të bënte këtë lutje, të cilën e ngulita në mendje:

“Allahu im! Fale atë, mëshiroje, shpëtoje nga mundimet dhe shqetësimet! Falja të metat dhe gabimet! Fali pjesë nga Xheneti dhe bëja të gjerë vendin (varrin) ku do të hyjë! Laje atë me ujë, dëborë dhe akull! Pastroje atë nga mëkatet siç pastrohen rrobat e bardha nga papastërtitë!.. Vendose atë në Xhenet dhe mbroje nga dënimi i varrit dhe i Xhehenemit!”

Kur e dëgjova këtë lutje të bukur, thashë me vete: “Eh, sikur të isha unë në vend të këtij të vdekuri!” (Muslim, Xhenaiz, 85)

Enesi (r.a.), tregon:

“Kur Profeti (a.s.) po rrinte me disa sahabë, pranë kaloi një xhenaze. Disa nga sahabët e përmendën të vdekurin për mirë dhe Profeti (a.s.) tha:

«U vendos!»

Pastaj kaloi një xhenaze tjetër, të cilin të pranishmit e përmendën për keq. Ndërsa Profeti (a.s.) përsëri tha:

«U vendos!»

Pas kësaj, Omer ibn Hattabi (r.a.) pyeti:

«O i Dërguari i Allahut, çfarë u vendos?»

Profeti (a.s.) u përgjigj:

“Të vdekurin e parë e përmendët për të mirë, prandaj u vendos që ai të shkojë në Xhenet. Pastaj të vdekurin tjetër e përmendët për të keq, prandaj u vendos që ai të shkojë në Xhehenem. Kjo, sepse ju besimtarët, jeni dëshmitarët e Allahut mbi tokë!” (Buhari, Xhenaiz, 86; Muslim, Xhenaiz, 60)

Këtu dëshirojmë t'i lëmë vend një shembulli ngushëllimi, që është përkthimi i një letre, të cilën Profeti (a.s.), ia ka dërguar Muadh Ibni Xhebelit (r.a.). Në fakt, edhe pse ky është një transmetim me tre zinxhirë të ndryshëm, ai është konsideruar si “i dobët”, për shkak se dy prej zinxhirëve janë me të meta:

“Bismil-lahi’r-Rahmani’r-Rahim!

Drejtuar Muadh Ibni Xhebelit nga i Dërguari i Allahut!..

Eselamu alejkum!..

E falënderoj Allahun e Madhëruar, përveç të Cilit nuk ka zot tjetër. Allahu të shpërbleftë dhe të dhëntë forcë për të duruar. Ai na e bëftë të mundur neve dhe juve të jemi falënderues, sepse jetët tona, pasuria dhe fëmijët tanë, janë dhurata të ëmbla të Allahut të plotfuqishëm dhe amanete të cilat Ai na i ka lënë për një kohë të shkurtër. Allahu të gëzoj me atë fëmijë që të dha. Ndërsa tani, ta mori në këmbim të një shpërblimi të madh. Nëse në këmbim të tij pret mëshirë, falje dhe udhëzim prej Allahut, atëherë bëj durim!.. Hidhërimi dhe dhimbja mos të ta humbë shpërblimin, sepse më pas do të bëhesh pishman.

Dije se, vaji dhe ankimi nuk sjellin asgjë mbrapsht, nuk e largojnë as hidhërimin, e as dhimbjen, sepse tashmë ajo që ka ndodhur, ka ndodhur!” (Hakim, el-Mustedrek, III, 273.)

Personi i cili ka pësuar një shqetësim apo ka humbur ndonjë nga të afërmit, jo vetëm duhet mbështetur moralisht e shpirtërisht duke e ngushëlluar me fjalë, por, nëse është e nevojshme, duhet ndihmuar edhe materialisht. Kështu, kur pati ardhur lajmi i rënies dëshmor të Xhafer Tajjarit (r.a.), Profeti pati urdhëruar: “Përgatitni ushqim për familjen e Xhaferit, sepse në këtë gjendje ata nuk mund të merren me punët e gatimit!” (Ebu Davud, Xhenaiz, 25-26)

Ebu Ujejne (r.a.) rrëfen:

Kur Ebu Bekri (r.a.) i shkonte dikujt për ngushëllim, i sugjeronte:

- Durimi e lehtëson dhimbjen e fatkeqësisë që të ka rënë, ndërsa vaji nuk të vlen për asgjë. Jeta para vdekjes është më e lehtë, ndërsa jeta pas vdekjes është më e ashpër! Kujtoni se si e humbëm të Dërguarin e Allahut dhe do t'ju duken fatkeqësitë që ju kanë rënë shumë më të lehta, ndërsa Allahu do t'ju rris shpërblimet tuaja për shkak të durimit që do tregoni! (Ali el-Muttaki, el-Kenz, XV, 744/42958)

Profeti (a.s.) thotë:

“Kushdo që shkon në xhenazen e një myslimani dhe pret gjersa t'i falet namazi e të varroset, duke besuar në shpërblimin e kësaj veprë dhe duke e pritur atë vetëm nga Allahu, kthehet me dy sasi sevapesh, secila prej tyre sa mali i Uhudit. Kurse ai që merr pjesë në faljen e namazit të të vdekurit dhe largohet pa pritur varrosjen e tij, kthehet me një sasi sevapesh!” (Buhari, Iman, 35)

Një ditë, kur Abdullah ibn Omeri po rrinte së bashku me Sa'd ibn Ebi Uakkas-in, vjen Habbab ibn Eret dhe u thotë:

“O Abdullah! Pa shih se ç'thotë Ebu Hurejre!” Dhe përmend hadithin e mësipërm. Atëherë Ibni Omeri dërgoi Habbabin tek Aishja (r.a.) për të hetuar mbi këtë hadith, duke i thënë: “Pyete atë dhe kthehu!”

Pasi u largua Habbabi, Ibni Omeri mori një grusht guralecë dhe filloi t'i vërtisë nëpër duar i nxehur. Kur u kthye Habbabi me lajmin e Aishes (r.a.), e cila kishte thënë se Ebu Hurejre thotë të vërtetën, i hodhi tutje gurët që mbante në duar dhe shprehu hidhërimin e vet me këto fjalë:

“Pse s'thua se ne paskemi humbur shumë sasi sevapesh?” (Muslim, Xhenaiz, 56)

Ibn-i Abbasi (r.a.), tregon:

“Në momentin që i Dërguari i Allahut (a.s.), doli nga një prej kopshteve të Medines dëgjoi zërin e dy personave që po vuanin në varr. Për këtë arsye ai tha:

«Këta të dy po ndëshkohen për shkak të gjynaheve që sipas tyre nuk ishin të mëdha. Por në fakt gjynahet e tyre ishin me të vërtetë të mëdha. Njëri nuk ruhej prej (stërpikave të) urinës, ndërsa tjetri bartte fjalë dhe merrej me thashetheme.»

Më pas kërkoi një degë hurme të njomë, të cilën e ndau në dy pjesë dhe i vendosi në krye të varreve dhe tha:

“Shpresohet t’u lehtësohet ndëshkimi derisa sa të thahen!”
(Muslim, Taharet, 111)

Imam Kurtubiu, i cili ka qenë dijetar i tefsirit, hadithit dhe i jurisprudencës Islame, në shpjegimin e këtij hadithi fisnik shprehet:

“Shprehja “derisa të mos thahen” tregon se sa të jenë të njoma, degët do të bëjnë tesbih e do të përmendin Zotin duke e madhëruar. Dijetarët tanë kanë thënë: «Të vdekurit përfitojnë nga mbjellja e pemëve në varre dhe nga leximi i Kuranit atje. Po që se edhe mbjellja e një peme ua lehtëson mundimin të vdekurve, kush e di se sa përfiton besimtari nga këndimi i Kuranit! Tek i vdekuri arrin edhe mirësia (sevabi) e çdo gjëje që dhurohet për të vdekurin.»” (Kurtubi, Tefsir, X, 267).

Leximi i Kuranit Fisnik dhe dhurimi i sevapit të këtij leximi, për personat që kanë vdekur, është një prej mirësive që mund të bëhet në emër të tyre.

Leximi i Kuranit, e në mënyrë të veçantë i sures Ja Sin, me qëllim që i vdekuri të përfitojë mëshirën hyjnore, është një metodë e njohur dhe e zbatuar nga të gjithë. Në një hadith fisnik thuhet:

“...Ja Sin është zemra e Kuranit. Nëse dikush e lexon duke

kërkuar kënaqësinë e Allahut dhe botën tjetër, atij do t'i falen gjynahet. Suren Ja Sin lexojani edhe të afërmve tuaj të vdekur.”

(Ahmed, V, 26)

Ndërsa në një hadith tjetër thuhet:

“Kur të vdes ndonjë prej jush, varroseni pa e vonuar shumë. Dhe kur ta varrosni, dikush prej jush le t'i lexojë suren Fatiha tek koka dhe pjesën e fundit të sures Bekare (amenerresulu) tek këmbët.”

(Taberani, Kebir, XII, 340; Dejlami, I, 284; Hejthemi, III, 44; Dejlami, Musned, I, 284)

Ala ibn el-Lexhlaxh ka transmetuar se në prag të vdekjes, i ati Lexhlaxhi, u ka lënë këtë porosi:

“Kur të më varrosni, thoni Bismil'lah ue ala sunneti Resulil'lah, pastaj më hidhni dhë sipër. Tek koka më këndon fillimin dhe pjesën e fundit të sures Bekare. Me të vërtetë, unë kam qenë dëshmitar kur Abdullah ibn Omeri e ka konsideruar të bukur këtë praktikë.” (Bejhaki, es-Sunenu'l-Kubra, IV, 56)

Po ashtu, edhe i biri i Ala ibn el-Lexhlaxhit, Abdurrahmani ka thënë:

“Babai më tha:

“Biri im! Kur të vdes bëj një varr si sarkofag! Kur të më varrosni, thoni: Bismil'lah ue ala milleti Resulil'lah, pastaj më hidhni dhë sipër me lopata. Tek koka më këndon fillimin dhe pjesën e fundit të sures Bekare. Unë kam dëgjuar se kështu ka urdhëruar i Dërguari i Allahut, (a.s.).” (Hejthemi, III, 44)

Janë interesante edhe këto fjalë, të cilat sahabi Amr ibn As (r.a.), ua ka thënë të pranishmëve si porosi në prag të vdekjes:

“Kur të më shtini në varr, prisni në krye të varrit aq kohë sa ç'duhet për të therur një deve e për t'ia copëtuar mishin, në mënyrë që të gjej mundësi që me anë të pranisë suaj të mësohem me jetën e re dhe t'i përgatis përgjigjet që do të më duhet t'ua jap përfaqësuesve të Allahut!” (Muslim, Iman, 192)

Imam Neueuiu i cili e citon këtë hadith në veprën e tij, ka transmetuar këto fjalë të imam Shafiut:

“Këndimi i ajeteve dhe sureve në krye të varrit është mustehab. Kurse këndimi i plotë i Kuranit (hatme) është më i bukur!”

Siç transmetohet edhe në një hadith fisnik, kur Sa’d ibn Muadhi ndërroi jetë, i Dërguari i Allahut (a.s.), i fali namazin e xhenazes dhe pasi e futën në varr e i hodhën dhë sipër, qëndroi tek varri bashkë me sahabët, duke bërë tesbihë dhe duke thënë tekbire.

Ndërsa një prej dijetarëve të mëdhenj të brezit të tabiinëve, Imam Sha’bi thotë:

“Kur u vdiste dikush nga të afërmit, ensarët e vizitonin shpesh varrin e tij dhe këndonin Kuran pranë tij.”

Siç kuptohet nga të gjitha këto transmetime, vizita e varreve, përshëndetja me selam e banorëve të varreve, lutja dhe kërkimi i faljes për ta, bamirësia dhe leximi i Kuranit në emër të tyre, është mëshirë edhe për të gjallët edhe për të vdekurit.

Fjalët dhe praktikat e Profetit (a.s.) dhe shokëve të tij në lidhje me vizitën e varreve, na tregojnë qartë se si duhet të veprojmë në këtë çështje, pa kaluar në ekstreme.

Allahu në Kuran na këshillon të lutemi në këtë mënyrë për ata që kanë ndërruar jetë.

“Edhe ata që erdhën pas tyre, thonë: “O Zoti ynë, falna neve dhe vëllezërit tanë, të cilët kanë besuar para nesh dhe mos lejo që në zemrat tona të ketë asnjë të keqe ndaj besimtarëve! O Zoti ynë, Ti je vërtet i Butë dhe Mëshirëplotë!” (Hashr, 10)

I Dërguari i Allahut, ka thënë:

“Kur biri i njeriut vdes, atij i priten të gjitha veprat, përveç këtyre të triave: Sadakaja e vazhdueshme, dija e dobishme dhe fëmija i mirë që lutet për të.” (Muslim, Vasijjet, 14)

Ndërsa në një hadith tjetër, i Dërguari i Allahut (a.s.), ka thënë:

“Pas vdekjes (një) robit i ngrihet grada, e ai pyet:

«O Zoti im! Nga erdhi ky shpërblim?» Allahu i Madhëruar përgjigjet:

«Fëmija i mirë e i devotshëm (që ke lënë pas), u lut dhe kërkoi falje për ty.»» (Ibn-i Maxhe, Edeb, 1; Ahmed, II, 509)

Në një hadith tjetër thotë kështu:

“Pasi njeriu vdes, sevapet (mirësitë e përfutuara) të të gjitha akteve të tij ndërpriten, përveç këtyre tre gjërave: sadakasë me veprim të përhershëm, diturisë së lënë prej tij nga e cila njerëzit vazhdojnë të përfitojnë, dhe fëmijës së mirë i cili vazhdon të lutet për të pas tij!” (Muslim, Vasijet, 14; Tirmidhi, Ahkam, 36)

Ibni Abbasi (r.a.) tregon:

“Kishte vdekur nëna e Sa’d bin Ubades (r.a.). Sa’d bin Ubade shkoi te Profeti dhe i tha:

“O i Dërguari i Allahut! Më paska vdekur nëna kur nuk ndodhesha pranë saj. A i bën ndonjë dobi asaj po të jap sadaka në emër të saj?”

“Po!” - Iu përgjigj i Dërguari i Allahut (a.s.). Atëherë, Sa’d bin Ubade tha:

“O i Dërguari i Allahut, edhe ti bëhu dëshmitar se kopshtin tim frutor po e jap si sadaka në emër të nënës!” (Buhari, Vesaja, 15)

Sipas rrëfenjës së Abdurrahman bin Ebu Amre (r.a.), e ëma kishte dashur të lironte një rob dhe këtë punë e kishte lënë ta kryente në mëngjes, por kishte ndërruar jetë. pa u gdhirë. Kishte shkuar më pas te Kasim bin Muhamed dhe e kishte pyetur:

- A mund të liroj një rob në emër të nënës sime?

Kasimi qe përgjigjur:

- Sa'd bin Ubade (r.a.) kishte ardhur tek Profeti (a.s.) dhe e kishte pyetur:

“- Ime më vdiq. A ka ndonjë dobi për të nëse liroj një rob në emër të saj?”

“- *Po!*” - i qe përgjigjur Profeti (a.s.). (Muvatta, itk 13.)

Po kështu kemi edhe një transmetim të Aishes (r.a.), sipas të cilit një person vjen te Profeti (a.s.) dhe e pyet:

- Ime më ndërroi jetë papritur. Kam përshtypjen se, nëse do të kishte mundësi të fliste, do të jepte sadaka patjetër. A mund të jap unë në vend të saj?

- *Po, jep në vend të saj.* Iu përgjigj Profeti (a.s.). (Buhari, Vasaja, 19; Ebu Davud, Vasaja, 15/2881.)

Djali i Ebu Bekrit (r.a.), Abdurrahmani, ka vdekur në gjumë dhe nëna jonë Aisheja (r.a.) ka liruar shumë robër në emër të vëllait të saj. (shih. Muuatta, Itk, 14)

Të gjitha këto, tregojnë se një besimtar që ka ndërruar jetë, mund të ketë dobi prej duave, sadakave dhe dhurimeve që bëjnë të afërmit dhe vëllezërit e tij besimtar që janë ende gjallë, gjë e cila i motivon edhe më shumë besimtarët drejt mirësive.

Ibn-i Abbasi (r.a.), tregon:

“Një person shkoi tek i Dërguari i Allahut (a.s.) dhe e pyeti:

«O i Dërguar i Allahut! Nëna ime ka ndërruar jetë ndërkohë që kishte ende një muaj borxh për të agjëruar. A ta shlyej borxhin në emër të saj?»

I Dërguari i Allahut (a.s.), e pyeti:

«A do t'i kishe shlyer borxhet e pasurisë në emër të nënës, nëse ajo do të kishte të tillë?»

«Po, do t'i kisha paguar!»- tha ai.

Atëherë i Dërguari i Allahut (a.s.), sqaroi:

«Borxhi ndaj Allahut meriton edhe më tepër të paguhet!»

(Muslim, Sijam, 155)

Islami ka vendosur rregulla në përshtatje të plotë me natyrën njerëzore. Feja islam na këshillon që të kryejmë të gjitha shërbimet ndaj të vdekurit. Ta dërgojmë atë në jetën e ndërmjetme ashtu siç i ka hije qenies njerëzore. Islami i jep shumë rëndësi kryerjes së shërbimeve funerale. Allahu kërkon prej nesh të jemi një shoqëri ku mbizotëron ndjenja e dashurisë, mëshirës, mirëkuptimit dhe solidaritetit.

Shkuarja për ngushëllim tek njerëzit të cilëve u ka vdekur ndonjë i afërm ose kanë pësuar ndonjë fatkeqësi, me qëllim për t'iu gjendur pranë e për t'i këshilluar me durim, është një detyrë e rëndësishme shoqërore. Biri i njeriut është krijuar i dobët. Ai ka nevojë për mbështetje dhe ngushëllim në raste fatkeqësie e hidhërimi. Për këtë arsye, përcjellja e xhenazes dhe ngushëllimi janë detyra të rëndësishme Islame dhe njerëzore. Neglizhimi i tyre është gjynah dhe mangësi e madhe për njeriun.

Përveç kësaj, të mos harrojmë se nesër edhe ne do të kemi shumë nevojë për një vizitë ngushëllimi, që sot mund të na duket e tepërt për vëllain tonë. Nëse dëshirojmë të gjejmë një degë ku të mbahemi në kohë nevojë, duhet të përpiqemi që sot të ndajmë hidhërimin e vëllezërve tanë dhe t'ua qajmë hallet atyre. Një vëllazëri e vërtetë kërkon që ashtu siç ndahen gëzimet, ashtu të qahen edhe hallet së bashku me vëllezërit e fesë.

5.Garimi për bamirësi dhe nxitimi në të

Jeta e përkohshme e njeriut në këtë botë është një mjet sprove hyjnore për të. Njeriu i mençur i vetëdijshëm për mundësitë e kufizuara përpiqet maksimalisht ta shfrytëzojë në mënyrën më të mirë kohën e caktuar për të në këtë botë. Ebu Bekri (r.a.) thotë:

“Dynjaja është pazari i besimtarëve; nata dhe dita janë kapitali i tyre, punët e mira, mallrat e tregtisë, xheneti janë fitimi, ndërsa xehenemi është dëmi e tyre.”

Një musliman që beson me gjithë zemër në jetën e botës tjetër duhet të vrapojë në realizimin e veprave të mira në mënyrë që ta mbushë regjistrin e veprave sa më shumë të jetë e mundur. Ai nuk duhet të neglizhojë apo zhvlerësojë asnjë mundësi për vepra të mira sa do e vogël apo e pa rëndësishme të duket ajo në pamje të parë, gjithashtu ai nuk duhet të dorëzohet asnjëherë nëse përballat me mosmirënjohje për bamirësitë e bëra. Por duhet të vrapojë në vepra të mirë në çdo rast.

Një njeri që është peng i dëshirave egoiste dëshiron që gjithë pasurinë e botës ta mbajë për vete. Në këtë mënyrë bëhet krejt indiferent ndaj mirësive që ka premtuar Allahu në botën tjetër.

Allahu i qorton kështu në Kuran njerëzit:

“Por ju doni këtë jetë (kalimtare) e për jetën tjetër nuk kujtoheni!” (Kijame, 21)

“Vërtet që jobesimtarët e duan jetën e këtushme dhe nuk e përfillin një Ditë të vështirë, që do t’u vijë.” (Insan, 27)

“I shpëtuar është ai që pastrohet, që e përmend emrin e Zotit të vet dhe që fal namaz! Por ju, përkundrazi, më shumë po e parapëlqeni jetën e kësaj bote, ndonëse jeta tjetër është më e mirë dhe e amshuar.” (A’la, 14-17)

Sadi Shirazi ambicien e njeriut për përfitime materiale e shpreh kështu:

“Nëse zogu nuk do të ishte dhënë pas stomakut nuk do të binte në kurth”

Kurse Rrumiu thotë:

“Sa peshq të sigurt në det bien preh e grepit për shkak të grykësisë.”

Prandaj njeriu nuk duhet të përfshihet nga lakmia e kësaj botë duke harruar në këtë mënyrë botën tjetër. Nga që shpërblimi i veprave të mira në përgjithësi ndodh në botën tjetër, egoja dhe shejtani e mashtrojnë njeriun duke e zhytur në indiferencë totale ndaj veprave të mira. Ajeti kuranor e shpreh kështu këtë gjendje:

“Çdo shpirt do ta shijojë vdekjen. Shpërblimet do t’u plotësohen vetëm në Ditën e Kiametit; kushdo që shpëton nga zjarri i Xhehenemit dhe hyn në Xhenet, ai ka fituar (gjithçka që mund të dëshirohet). Ndërsa jeta e kësaj bote është vetëm kënaqësi mashtruese.” (Ali Imran, 185)

“...bëni garë me njëri-tjetrin për punë të mira.” (Bekare, 145)

“Ata besojnë Allahun dhe Ditën e Kiametit, e urdhërojnë të mirën, e ndalojnë të keqen dhe nxitojnë për të bërë punë të mira. Këta janë ndër të drejtët.” (Ali Imran, 114)

“(Megjithatë) ata nuk janë të gjithë njëllor. Disa nga ithtarët e Librit janë në të drejtën: në orët e natës lexojnë vargjet e Librit të Allahut dhe falin namaz.” (Ali Imran, 113)

Në një ajet tjetër Allahu flet me konsiderata për ata që garojnë për vepra të mira.

“As pasuria juaj, as fëmijët tuaj nuk do t’ju afrojnë më shumë te Ne, por vetëm ata që besojnë dhe bëjnë vepra të mira (e meritojnë këtë). Ata do të kenë shpërblim të shumëfishtë për atë që kanë bërë dhe do të jenë të sigurtë në banesa të larta (në Xhenet).” (Sebe, 37)

I Dërguari i Allahut (a.s.), ka thënë:

“Nxitoni në bërjen e punëve të dobishme, sepse në një të ardhme të afërt vendin do ta kaplojnë disa fitne (trazira) si netët e errëta. Në atë kohë, njeriu gdhihet besimtar dhe ngryset mohues (qafir); ngryset besimtar dhe gdhihet mohues. Ai do ta shesë fenë për pak gjë të kësaj bote.” (Muslim, Iman, 186)

Në një hadith thotë:

“Nxitoni në punë të mira pa ardhur këto shtatë gjëra. Apo mos vallë po prisni:

1. *Varfërinë që të bën të harrosh (adhurimin dhe kufijtë e hallallit e haramit),*

2. *Pasurinë që të tërbon,*

3. *Sëmundjen që të shkatërron,*

4. *Pleqërinë që të dobëson mendjen e të bën të flasësh përçart,*

5. *Vdekjen që të vjen papritur,*

6. *Fitnen më të keqe që pritet të vijë, Dexhalin,*

7. *Dhe Kiametin*

E Kiameti është katastrofa më e jashtëzakonshme dhe më e dhimbshme.” (Tirmidhi, Zuhd, 3/2306)

Allahu në suren Hashr thotë:

“O besimtarë, frikësojuni Allahut dhe çdo njeri le të shikojë se ç’ka përgatitur për të nesërmen! Kijeni frikë Allahun, sepse Ai di çdo gjë që bëni ju! Mos u bëni si ata që e harruan Allahun, kështu që Ai i bëri të harronin vetveten! Pikërisht ata janë të pabindurit (ndaj Allahut).” (Hashr, 18-19)

Njeriu duhet të frikësohet seriozisht dënimit të Allahut. Njeriu duhet të kontrollojë veprat që ka mbledhur për ditën e gjykimit. Veprat tona në këtë botë duhet t’i vlerësojmë sipas rëndësisë dhe vlerës që mund të kenë në botën tjetër. Asnjëherë nuk duhet të harrojmë që çdo gjë që bëjmë, Allahu e di. Me vetëdijen e plotë se jemi vazhdimisht nën vëzhgimin e Allahut duhet të vrapojmë në vepra të mira.

Është shumë domethënës hadithi që tregon rëndësinë e të qenurit përpara në vepra të mira.

Profeti (a.s.) kur vuri re që sahabët po përpiqeshin të qëndronin në radhët e pasme të namazit, u tha:

“Ejani para, më ndiqni mua! Ata që vijnë më pas, të qëndrojnë

pas jush. Nëse një shoqëri (ose individ) vazhdimisht heziton të përparojë, edhe Allahu e le të prapambetur. (Muslim, Salat, 130; Ebu Davud, Salat, 97/680)

Profeti (a.s.) gjatë namazit apo bisedave të ndryshme i ftonte pranë sahabët në mënyrë që të përfitonin sa më shumë prej atmosferës shpirtërore të tij. Ai dëshironte që sahabët ta përvetësonin siç duhet diturinë dhe moralin. Ai u bë shembull për ata, ai i mësoi sahabëve se si të edukonin brezat e ardhshëm.

Nëse njerëzit nuk përparojnë në moral dhe virtyt, Allahu i privon ata nga mëshira dhe begatia. Ata që nuk përparojnë moralisht do të mbesin mbrapa në të gjitha aspektet.

Në një hadith tjetër Profeti (a.s.) thotë:

Qëndroni gati gjatë hutbes dhe pranë imamit. Sepse personi vazhdon të largohet ngadalë-ngadalë, deri sa të mbetet mbrapa, edhe nëse hy në xhenet përsëri do të mbetet mbrapa. (Ebu Davud, Salat, 232/1108)

Nëse dikush vazhdon të qëndrojë larg shërbimit në rrugët e Allahut pa asnjë arsytim, edhe sikur të hyjë në Xhenet, për shkak se ka pak të mira, do të jetë në shkallët e ulëta të Xhenetit. Mirëpo, Ditën e Kiametit, njeriu do ta ndiejë nevojën edhe të një vepre të mirë, sado e vogël qoftë ajo.

Resulullahu (a.s.), ka thënë:

“Ditën e Kiametit, njerëzit do të vendosen në rreshta. Ndërkohë, një nga njerëzit e Xhehenemit takon një nga njerëzit e Xhenetit dhe i thotë:

«O ti filan! A më mban mend? Njëherë kërkoje ujë prej meje, e unë të dhashë.»

Ndërsa besimtari ndërmjetëson tek Allahu për atë njeri. Një tjetër (prej njerëzve të Xhehenemit) shkon pranë njërit prej atyre të Xhenetit dhe i thotë:

«E mban mend, një ditë të kam dhënë ujë për të marrë abdes?» (pastaj kërkon ndërmjetësim prej tij) dhe ai ndërmjetëson për të. Përsëri, njëri prej njerëzve të Xhehenemit, i thotë njërit prej atyre të Xhenetit: «O ti filan! A e mban mend atë ditë kur më dërgove për një punë dhe unë shkova për ty?» Pastaj edhe ky xhenetli ndërmjetësoi tek Allahu për të.” (Ibn-i Maxhe, Edeb, 8.)

Nëse veprat e mira vlerësohen sipas transmetimeve që përmendëm më lart, nuk duhet të bëjmë asnjë dallim midis vepra të vogla dhe të mëdha por të vrapojmë pas çdo veprë e vogël apo e madhe qoftë në syrin tonë. Në ditën e Kijametit njeriu do të përballet me çdo vepër e madhe apo e vogël qoftë.

Hadithi Profetike e përshkruan kështu atë ditë të vështirë:

“Allahu do të flasë me secilin prej jush pa asnjë përkthyes. Njeriu do të shohë anën e djathtë dhe nuk do të vërejë asgjë tjetër përveç atyre që ka dërguar (më herët) në ahiret (botën tjetër). Do të shohë nga e majta dhe nuk do të vërejë asgjë tjetër përveç atyre që ka dërguar (më herët) në ahiret. Do të shohë para vetes dhe nuk do të shohë asgjë tjetër përveç Xhehenemit. Prandaj, ruajeni veten tuaj qoftë edhe me një gjysmë hurme! Kush nuk e gjen as atë, le ta ruajë veten me një fjalë të bukur!” (Buhari, Edeb 34, Zekat, 10, Rikak 51, Teuhid, 36; Muslim, Zekat, 66-70)

Në një hadith tjetër Profeti (a.s.) thotë:

“Mos e nënvlerëso asnjë mirësi, edhe nëse kjo është pritja me buzëqeshje që mund t’i bësh vëllait tënd. (Muslim, Birr, 144; Ebu Davud, Libas, 24; Tirmidhi, Et’ime, 30)

Kjo botë është arenë sprove kurse bota tjetër vend shpërblimi prandaj duhet të bëjmë sa më shumë vepra të mira në këtë botë në mënyrë që ta kemi më të lehtë në botën tjetër. Çdo bamirësi është çelës për mirësinë dhe kyç për të keqen. Profeti (a.s.) thotë:

“Ka prej njerëzve që janë çelësi i të mirës dhe kyçi i së keqes. Ka edhe prej atyre që janë çelës për të keqen dhe kyç për të mirën.

Lum ata që janë çelës për të mirën! Mallkuar qofshin ata që janë çelës/nxitës për të keqen.” (Ibn Maxhe, Mukaddime, 19)

Nuk duhet të harrojmë që Allahu çdo vepër të mirë sa do e vogël të jetë e shpërblen shumëfish më tepër. Në lidhje me shpërblim e madh për veprat e mira, Allahu në Kuran thotë:

“Çfarëdo mirësie që bëni për shpirtin tuaj, me siguri që do ta gjeni tek Allahu. Ajo do të jetë më e mirë dhe më e shpërblyer.”

(Muzzemil, 20)

“Kush bën një vepër të mirë, do të shpërblehet dhjetëfish. Kush bën një vepër të keqe, do të dënohet vetëm sipas gjynahut që ka bërë dhe nuk do t’i bëhet kurrfarë padrejtësie.” (En’am, 160)

Në një Hadith të transmetuar nga Ebu’l-Abas Abdullah Ibni Abas Ibni Abdulmuttalib thuhet se i Dërguari i Allahut (a.s.), ka përcjellë këtë Hadith nga Allahu i Madhëruar:

“Pasi Allahu i ka përcaktuar veprat e mira dhe të këqija, i ka sqaruar ato:

Kush dëshiron me zemër të bëjë një vepër të mirë, por nuk mund ta kryejë, Allahu do t’ia shkruajë një sevap të plotë. Por, nëse dikush dëshiron të bëjë një vepër të mirë dhe e kryen, Allahu do t’i shkruajë atij dhjetë, deri në shtatëqind fish shpërblim, madje edhe më shumë.

Kush dëshiron të bëjë një vepër të keqe dhe nuk e kryen, Allahu do t’i shkruajë një sevap të plotë. Por, nëse dikush dëshiron një vepër të keqe dhe e kryen atë, atëherë Allahu ia shënon vetëm një vepër të keqe.” (Buhari, Rikak 31; Muslim, Iman 207. Shih. Buhari, Teuhid 35; Tirmidhi, Tefsiru sure (6), 10.)

Garimi dhe nxitimi në vepra të mira është prej shenjave të besimtarit të pjekur dhe të plotësuar.

Rrumiu thotë: *Shenjë e ibadetit të pranuar është që pas atij ibadeti të vraposh në ibadete të tjera.*

Besimtari nuk duhet të ngopet me vepra të mira. Vepra e mira nuk duhet vonuar dhe neglizhuar.

Tablo të virtytshme

Ukbe Ibni Harith, ka thënë:

Njëherë isha duke falur namazin e ikindisë në Medinë pas të Dërguarit të Allahut (a.s.), i cili dha selam, përfundoi namazin dhe u ngrit me shpejtësi nga vendi. Pasi kaloi përmes safëve (rreshtave të xhematit), hyri në një prej dhomave të bashkëshorteve të tij. Xhemati u shqetësua prej këtij veprimi të Profetit (a.s.). Pas një kohe të shkurtër, i Dërguari i Allahut (a.s.), u kthye dhe kur pa se xhemati ishte bërë merak nga veprimi i tij i papritur tha: *“M’u kujtua se në dhomën tonë ndodhej pak flori (ose argjend) dhe nuk më pëlqeu të më pengonte nga nxitimi në punë të mira. Prandaj urdhërova që të shpërndahej menjëherë.”* (Buhari, Ezan 158, el-Amel fi’s-salat 18; Nesai, Sehv 104.)

Në një transmetim tjetër të Buhariut, shprehja e Profetit (a.s.), pasqyrohet kështu: *“Në dhomë kisha lënë një sasi ari (ose argjendi që do të ndahej) si sadaka. Prandaj nuk m’u duk e përshtatshme që ajo të qëndronte natën në shtëpi.”* (Buhari, Zekat, 20.)

Çdo mundësi për të bërë një bamirësi duhet të konsiderojmë një dhuratë të cilën duhet ta dorëzojmë në vendin e duhur sa më shpejt, sepse çdo vonesë mund të sjellë me vete pengesa për ta dorëzuar në destinacion.

Ebu Mes’ud el-Ensari rrëfen:

Një njeri erdhi te Resulullahu (a.s.) dhe i tha:

- Më ngordhi kafsha ime, më jep një kafshë.

Resulullahu (a.s.), i tha:

- Unë nuk kam.

Një njeri që gjendej aty pranë, i tha:

- O i Dërguar i Zotit, e drejtoj unë për tek një njeri që mund t'i dhurojë kafshë.

Pas kësaj, Resulullahu (a.s.), tha kështu:

- *Kush bëhet nismëtar i një veprë të mirë, merr sevap aq sa ai që e bën atë vepër të mirë.* (Muslim, Imare, 133; Ebu Davud, Edeb, 114-115/5129)

Një person erdhi tek I Dërguari i Allahut (a.s.) dhe e pyeti:

“O i Dërguari i Allahut! Cila sadaka e ka shpërblimin më të madh?”

I Dërguari i Allahut (a.s.), tha:

“Sadakaja me shpërblimin më të madh, është ajo që e jep kur je i fortë, i shëndetshëm, koprrac, frikësohesh nga varfëria dhe të pëlqen shumë pasuria. Mos e shty sadakanë tënde duke pritur të të vijë shpirti në fyt, e pastaj të thuash, «kjo pasuri është për filanin, e kjo për filanin», sepse ajo pasuri (tashmë) është bërë e këtij apo atij trashëgimtari!” (Buhari, Zekat, 11, Uasaja, 7; Muslim, Zekat, 92.)

Allahu ia ka lehtësuar njeriut rrugën për të bërë vepra të mira

Ebu Hurejre (r.a.), transmeton se i Dërguari i Allahut (a.s.), ka thënë:

“Njeriu duhet të japë sadaka për çdo nyjë të trupit çdo ditë që lind dielli. Të rregullosh marrëdhënien midis dy personave është sadaka. Të ndihmosh dikë të hipë në kafshën e vet, ose t’ia ngarkosh barrën mbi kafshën e tij, është sadaka. Fjala e bukur është sadaka. Çdo hap që hedh për të shkuar në xhami është sadaka. Të heqësh

nga rruga gjërat që i shqetësojnë kalimtarët, është sadaka.” (Buhari, Sulh 11, Xhihad, 72, 128; Muslim, Zekat, 56. Shih. Ebu Daud, Tatavvu’ 12, Edeb 160.)

“Po qe se një musliman mbjell një pemë dhe nga frutat e saj hanë njerëzit, kafshët apo zogjtë, fruti i ngrënë bëhet për atë musliman sadaka (lëmoshë) e dhënë gjer në ditën e kiametit!” (Muslim, Musakat, 10)

Sa mësimdhënës është kjo ngjarje që tregon nxitimin që duhet të tregojmë për vepra të mirë.

Xhabiri (r.a.), ka thënë:

Në betejën e Uhudit, një person e pyeti të Dërguarin e Allahut (a.s.):

“Ku do të jem nëse vritem?”

“Në Xhenet!”- iu përgjigj Profeti (a.s.).

Pas këtyre fjalëve, ai flaku hurmat (që po hante), u hodh në luftë dhe luftoi derisa ra shëhid. (Buhari, Megazi, 17; Muslim, Imare, 143. Shih. Nesai, Xhihad, 31.)

Ebu Hurejre (r.a.), transmeton se i Dërguari i Allahut (a.s.), ka thënë në luftën e Hajberit:

“Këtë sanxhak (flamur) do t’ia jap një trimi që e do Allahun dhe të Dërguarin e Tij dhe të cilit Allahu do t’i bëjë të mundur çlirimin.” Omeri (r.a.), ka thënë: “Kurrë më shumë se atë ditë nuk e kam dëshiruar komandën. Me shpresën se po më thërret mua për komandant, u përpoqa ta nxjerr veten në pah tek i Dërguari i Allahut. Por Profeti (a.s.), thirri Ali Ibni Ebu Talibin, të cilit i dorëzoi sanxhakun dhe i tha: «Shko dhe mos shih majtas-djathtas deri sa Allahu të të bëjë të mundur fitoren!»

Aliu lëvizi menjëherë. Më pas ndaloi dhe pa u kthyer pas (pa ia ndarë sytë vendit ku po shkonte) thirri:

«O i Dërguar i Allahut! Derisa të luftoj me ta?» I Dërguari i Allahut (a.s.), tha: *“Lufto me ta derisa të dëshmojnë se nuk ka zot tjetër përveç Allahut dhe se Muhamedi është i Dërguari i Tij! Sapo ta bëjnë këtë, ata do ta kenë të mbrojtur gjakun dhe pasurinë e tyre prej teje (nëse nuk shkelin ndalesat e fesë). Ndërsa llogaria e tyre e vërtetë i takon Allahut.”* (Muslim, Fedailu's-sahabe, 33. Shih. Buhari, Fedailu'l-as'hab, 9.)

Ashtu si në marrjen e dijeve, gratë sahabe garonin me sahabët për të fituar sevape dhe për të qenë shpirtërisht afër me Profetin (a.s.).

Esma (r.a.), e cila ishte vajza e sahabiut Jezid bin Sekene (r.a.), ishte një grua shumë e zgjuar. Një ditë, ajo u dërgua nga gratë tek Rasulullahu (a.s.), të cilit iu drejtua me respekt të thellë dhe me ëmbëlsi të madhe duke i thënë:

“T’u bëfshin kurban nëna dhe babai im o i Dërguar i Allahut! Unë jam dërguar nga gratë si përfaqësuese e tyre. Allahu i Madhëruar, të ka dërguar ty si Profet për të gjithë burrat dhe gratë. Ne gratë të kemi besuar ty dhe Zotin tënd.

Mirëpo, ne kemi mbetur të mbyllura në shtëpi, duke u shërbyer burrave tanë dhe duke rritur fëmijë. Ndërsa ju (burrat), merrni pjesë në faljen e namazit të xhumasë dhe të namazit me xhemat në xhami, vizitoni të sëmurët, falni namazet e xhenazeve, bëni haxh mbi haxh dhe ç’është më e rëndësishmja, luftoni në rrugë të Allahut, etj., duke qenë më lartë se ne (në sevape).

Mirëpo, kur ju dilni nga shtëpia për të shkuar në haxh dhe umre dhe për të luftuar me jobesimtarët, ne ruajmë pasurinë tuaj, endim veshjet tuaja dhe rrisim fëmijët tuaj. Atëherë, a jemi edhe ne ortakë në shpërblimin që merrni ju prej punëve të mira që bëni o Rasulullah?”

Pasi i dëgjoi me vëmendje fjalët e Esmasë (r.anha), Rasulullahu (a.s.), u kthye nga sahabët që ndodheshin aty pranë dhe tha:

“A keni dëgjuar fjalë më të bukura prej këtyre nga një grua që pyet në lidhje me çështjet e fesë?” Sahabët thanë:

“O i Dërguari i Allahut! Neve nuk na e merrte mendja se një grua mund të shprehej kaq bukur!”

Rasulullahu (a.s.), duke iu drejtuar Esmasë (r.a.), tha:

“O grua! Dëgjo dhe tregojua edhe grave që të kanë dërguar, se nëse gruaja shkon mirë me burrin e saj dhe fiton kënaqësinë e tij, ajo do të fitojë të njëjtat sevape.”

Kur u kthye për të ikur, nga gëzimi i madh që kishte, gruaja thoshte shehadetin dhe madhëronte Allahun. (Shih. Ibn-i Asakir, Tarihu Dimashk, VII, 363-364, XXIX, 65-67; Bejhaki, Shuab, VI, 421; Hejthemi, IV, 305; Ibnu'l-Esir, Usdu'l-Gabe, VII, 19)

Ummu Ri'le, një nga gratë sahabe, vjen te Pejgamberi (a.s.) dhe pasi shpreh shqetësimin që janë të zënë me punët e shtëpisë, me shërbimin ndaj bashkëshortëve dhe fëmijëve tha:

- O i Dërguari i Allahut! Ne nuk kemi mundësi të marrim pjesë në luftë për të fituar shpërblime të mëdha. Na mëso diçka që t'i afrohem Allahut.

Pejgamberi (a.s.), tha:

“- Përmendeni Allahun ditë e natë. Ruani sytë dhe veshët tuaj nga të huajt...” (Ibn Haxher, el-Isabe, VIII, 204)

Dijetari i hadithit Ibn Avn thotë:

Ka tre gjëra që i zbatoj vetë dhe ia këshilloj të tjerëve:

1. Mësimi i traditës profetike dhe përpjekja për ta zbatuar atë.
2. Kuptimi dhe meditimi mbi Kuranin
3. Mirësjellja me njerëzit dhe promovimi fort i të mirës. (Buhari, I'tisam, 2)

Një njeri i kërkon diçka Hasan el-Basriut. Ai ngrihet menjëherë në këmbë dhe i jep këmishën e tij. Ata që ndodheshin aty thonë: “O Hasan! Më mirë të kishe shkuar dhe t’i kishe dhënë diçka prej shtëpisë!”

Hasan el-Basriu u përgjigjet:

“Njëherë, në mesxhid erdhi një i varfër dhe tha: “Kam uri!”. Ne u treguam të pakujdesshëm dhe nuk i sollëm menjëherë për të ngrënë. E lamë në mesxhid dhe shkuam në shtëpitë tona. Kur erdhëm në namazin e sabahut, pamë se ai kishte vdekur. E qefinosëm dhe e varrosëm. Ditën tjetër, në mihrabin e mesxhidit, në formën e një shfaqjeje shpirtërore, qëndronte qefini me të cilin kishim mbështjellë të ndjerin një ditë më parë dhe mbi të shkruhej: “Merreni qefinin tuaj. Allahu nuk e pranoi!” Atë ditë, u betova se, “që këtej e tutje, kur të shoh ndonjë nevojtar, nuk do t’ia vonoj ndihmën, por do t’ia plotësoj menjëherë nevojën!” (Shih. Darir Mustafa Efendi, Yüz Hadis Yüz Hikaye, haz. S. Yıldırım - N. Yılmaz, İstanbul 2001, s. 157.)

Vrapimi për të bërë vepra të mira është mënyra më e mirë për të vlerësuar kohën e kufizuar në këtë botë. Çdo vepër e mirë është në dobi të personit në këtë botë dhe botën tjetër.

Allahu thotë në Kuran:

“Kush ka bërë ndonjë të mirë, qoftë sa një thërmijë, do ta shohë atë.” (Zelzele, 7)

“E çdo gjë që shpenzoni prej të mirave, Allahu i di ato.”

(Bekare, 273)

Profeti (a.s.) thotë:

Jetën e zgjat vetëm mirësia, kurse caktimin e pengon vetëm lutja. Njeriu privohet nga furnizimi për shkak të mëkateve. (İbn-i Maxhe, Mukaddime, 10)

Besimtari që dëshirën të fitojë një vend të lartë në Xhenet duhet ta mbushë regjistrin e veprave plot me vepra të mira. Për të arritur këtë ai duhet ta vlerësojë shumë mirë kohën. Asnjë moment nuk duhet ta shpenzojë pa një vepër të mirë. Ai duhet të vrapojë me sa të ketë mundësi për vepra të mira. Por nxitimi në vepra të mira nuk duhet të ndikojë në cilësinë e tyre. Një dijetar i njohur thotë:

“Dallimi midis nxitimit për të zbatuar urdhëresat e Allahut dhe nxitimit gjatë zbatimit të tyre është shumë i madh. E para është e këshillueshme kurse e dyta nuk këshillohet.”

Pra për të kryer veprën e mirë në kohë duhet të nxitojmë por kjo duhet bërë pa e dëmtuar cilësinë e veprës. Njeriu duhet të punojë në vepra të mira deri në fund të jetës. Allahu në Kuran thotë:

“Dhe adhuroje Zotin tënd derisa të të vijë vdekja!” (Hixhr, 99)

6. Përgjegjsia në drejtim dhe administrim

Në mënyrë që në shoqëri të mos ekzistojë anarshia dhe kaosi duhet që në njësinë më të vogël të shoqërisë të ekzistojë rregulli dhe sistemi. Dhe kjo është e mundur vetëm përmes një lideri. Prandaj Profeti (a.s.) ka këshilluar që në një udhëtim me tre persona njëri të zgjidhet kryetar grupi. Në një hadith thotë:

Nëse jeni tre veta qoftë edhe në skajin më të largët të botës, nuk është mirë që qëndroni pa zgjidhur një kryetar. (Ahmed, II, 177)

Përgjegjësia që njeriu ka marrë mbi supe, domethënë “amaneti”

hyjnor, si mëkëmbës i Allahut në tokë, është shumë e rëndë. Kjo përgjegjësi që përfshin të kaluarën, të tashmen dhe të ardhmen e bën njeriun të jetë shumë i ndjeshëm. Kryerja e detyrave në mënyrën e duhur kundrejt vetes, Zotit dhe të gjithë të tjerëve është e lidhur me këtë ndjesi. Njeriu, të cilit i është dhënë amanet çdo gjë që gjendet në qiej dhe në tokë, ka përgjegjësi aq sa ka fuqi dhe mundësi. Kur njeriut i zgjerohet fusha e veprimit, i zgjerohet edhe fusha e përgjegjësisë. Fusha e kësaj përgjegjësie, që zgjatet nga të qenët kryetar i familjes e deri te kryeministria apo presidenca, e obligon njeriun të edukohet, në mënyrë që të arrijë ta mbartë këtë peshë të rëndë. Çështja e parë dhe më e rëndësishmja në lidhje me këtë temë është njohja e fushës së përgjegjësisë. Në të kundërt ata që nuk e njohin nuk janë të aftë ta mbajnë këtë përgjegjësi dhe në ditën e gjykimit do të gjenden përballë një gjendje shumë të vështirë.

Profeti (a.s.) thotë:

“Nëse dikush, të cilin Allahu Teala e ka bërë udhëheqës, vdes duke i mashtruar ata që i udhëheq, Allahu nuk e fut në xhenet.”
(Buhari, Ahkam, 8.)

Ebu Ja’la Ma’kil ibn Jesar (r.a.), transmeton se, e kam dëgjuar të Dërguarin e Allahut (a.s.), të thotë:

“Nëse një person, të cilin Allahu i Madhëruar e ka bërë drejtues, vdes duke mashtruar njerëzit që drejton, Ai nuk do t’ia tregojë Xhenetin” (Buhari, Ahkam 8; Muslim, Iman 227-228, Imare 21.)

“Asnjë prej drejtuesve që merr përsipër punët e myslimanëve dhe nuk punon e përpiqet për ta, nuk do të hyjë së bashku me ta në Xhenet.” (Muslim, Iman 229, Imare 22.)

Ata që nuk kanë kaluar nëpër një edukim shpirtëror janë shumë ambiciozë dhe lakmitarë për famë dhe pozitë. Kurse Islami këshillon që të mos jemi tepër ambiciozë në marrjen përsipër të detyrë të tilla vetëm në rastet kur është e nevojshme. Profeti (a.s.) në lidhje me këtë thotë:

“E shihni që njerëzit janë (lloje-lloje) si mineralet. Të mbarët, të dobishmit dhe të çmuarit në kohën e injorancës vazhdojnë të jenë të mbarë, të dobishëm dhe të çmuar edhe në periudhën e Islamit po qe se i përvetësojnë mirë urdhrat e fesë. Njerëz më të mirë do të gjeni ata që nuk kanë ambicie për pushtet, kurse njerëzit më të këqij janë hipokritët të cilët njerit i shfaqen me një fytyrë kurse tjetrit me një fytyrë tjetër.” (Buhari, Menakib, 1; Muslim, Fedailu's-sahabe, 199)

Kur Profeti e pati ngarkuar Ubadën me detyrën e grumbullimit të disa taksave dhe të zekatit i pati thënë këto fjalë:

“Kije frikë Allahun dhe tregohu shumë i kujdesshëm! Mos të vish në ditën e kiametit përpara Allahut duke mbajtur mbi supet ndonjë deve, lopë që pëllet, dele që blegërin apo ndonjë kec!”

Pas këtyre fjalëve Ubadë pati thënë:

Betohem tek Allahu që të ka dërguar ty me të vërtetën se nuk do të bëhem kurrë udhëheqës as i dy vetëve bashkë. (Ali el-Muttaki, VI, 569/16965)

Omeri (r.a.) ka thënë:

“Para se të merrni poste drejtuese mësoni dituritë fetar. Ebu Sufjan ibn Ejejne këtë fjalë e shpjegon kështu:

“Sepse kush thellohet në dituritë fetare e braktis ambicien për pushtet.”

Pra në lidhje me drejtimin dhe pushtetin nuk duhet të jemi kërkues por të kërkuar. Në rastet kur nuk ka tjetër njeri të aftë atëherë është përgjegjësi për ta marrë këtë detyrë. Por në asnjë rast nuk duhet të harrojmë përgjegjësinë e madhe që ka marrë përsipër. Ashtu si shpërblimi është i madh edhe llogaria është e rëndë dhe e vështirë.

Personi drejtues është përgjegjës për të gjithë njerëzit që ka nën vartësi. Ai duhet të kujdeset dhe shërbejë të gjithëve pa asnjë dallim. Drejtuesit duhet të jenë shumë të drejtë dhe mirëkuptues, nëse nuk

sillen me drejtësi, në ditën e gjykimit do të përjetojnë një llogari shumë të vështirë. Profeti (a.s.) thotë:

“O Zot! Nxirru vështirësi atyre drejtuesve që i nxjerrin vështirësi ymetit dhe sillu butë ndaj atyre drejtuesve që sillen butë me ymetin.” (Muslim, Imare, 19; Ahmed, VI, 93, 258)

Drejtuesit duhet të tregojnë kujdes në kryerjen e adhurimeve. Dera e tyre duhet të rrijë gjithmonë hapur për njerëzit. Nëse drejtuesi mbyll derën dhe vështirëson zgjidhjen e problemeve të njerëzve nevojtarë në ditën e gjykimit edhe atij do t'i mbyllen të gjitha dyert e mëshirës. Në ditën e gjykimit ai do të privohet nga mëshira hyjnore.

Profeti (a.s.) thotë:

“Nëse një drejtues i mbyll derën atyre që kanë nevojë dhe probleme edhe Allahu do t'i mbyllë portën e qiellit për nevojat dhe kërkesat e tij.” (Tirmidhi, Ahkam, 6/1332)

“Allahu e cakto dikënd në krye të muslimanëve. Nëse ai bëhet pengesë për zgjidhjen e problemeve, shqetësimeve dhe plotësimin e nevojave të muslimanëve, Allahu bëhet pengesë në zgjidhjen dhe plotësimin e nevojave të tij personale.” (Ebu Davut, Haraxh, 12-13/2948)

Jeta e kësaj botë nuk është vetëm për të shijuar kënaqësitë dhe mirësitë e kësaj bote. Përkundrazi ajo duhet të shërbejë si një mjet për të fituar botën tjetër. Jeta e kësaj bote është një afat kohor që është dhuruar për të mbledhur furnizimin për botën tjetër, për të bërë vepra të mira dhe për të lënë pas vepra, shpërblimi i të cilave nuk shteron as pas vdekjes (sadaka-i xharije). Prandaj, miqtë e Allahut kanë thënë: “

“Sado të vuash për një lumturi të përjetshme, tekefundit vuajtja ikën dhe lumturia mbetet. Mirëpo, nëse bën gjynah për kënaqësitë e përkohshme, në fund kënaqësia ikën dhe ty të mbetet vetëm pendesa, ndëshkimi dhe vuajtja.”

Të gjithë duhet të jenë të vetëdijshëm për këtë sidomos drejtuesit.

Ata në punën e tyre drejtuese duhet të ruhen nga interesat vetjake dhe dëshirat egoiste. Ata duhet ta përfaqësojnë me dinjitet pozicionin duke i shërbyer njerëzve në mënyrë të përkushtuar. Një drejtues duhet të ruhet nga mendjemadhësia dhe lëvdatat sepse siç kanë thënë njerëzit e urtë: *“Lëvdata e largon njeriun nga ahireti.”*

Drejtuesi duhet të meditojë mbi atë se çfarë ishte para lindjes dhe se çfarë do të jetë pas vdekjes. Drejtuesi duhet të meditojë vazhdimisht mbi vdekjen dhe mbi përfundimin e brezave të kaluar, duke nxjerrë mësim prej tyre. Ai asnjëherë nuk duhet ta nxjerrë nga mendja se mirësitë e kësaj bote janë të përkohshme dhe i janë dhënë vetëm si sprovë. Profeti (a.s.) thotë:

“Vërtet kjo botë është e ëmbël dhe tërheqëse. Allahu ju ka bërë mëkëmbës në të dhe ju vëzhgon se si do veproni. Prandaj ruajuni (mashttrimin të) kësaj bote dhe grave, sepse vërtet fitneja (intriga) e parë e Beni Israilëve ka qenë për shkak të grave.” (Muslim, Dhikr, 99. Shih. Tirmidhi, Fiten, 26; Ibni Maxhe, Fiten, 19.)

Drejtuesi duhet ta shfrytëzojë kohën në shërbime dhe në dobi të njerëzve. Ai duhet të pajiset me qetësi, drejtësi, devotshmëri dhe përkushtim në punë. Ai duhet të ushtrojë vazhdimisht veten në punë të mirë dhe po ashtu duhet të inkurajojë të gjithë ndjekësit e tij. Sepse populli merr formën e drejtuesit. Omeri (r.a.) thotë:

“Për sa kohë drejtuesit janë në të drejtë edhe populli është në të drejtë.”

Ata që janë drejtues duhet të bëjnë kujdes në namazin dhe ibadetin e natës. Sepse gjumi i tepërt i bën dembelë dhe në ditën e kijametit dalin të varfër.

I Dërguari i Allahut (s.a.v.s) ka thënë:

“Nëna i tha Sulejmanit (a.s.), i cili ishte i biri i Davud (a.s.):

-O biri im! Mos fli shumë natën, sepse gjumi i tepërt natën e lë njeriun të varfër në ditën e gjykimit.” (Ibn Maxha, Ikametu's-Salah, 174)

Drejtuesit duhet tu gjenden pranë të varfërve dhe nevojtarëve. Shërbimi ndaj njerëzve është mjet për fitimin e dashurisë hyjnore. Gjatë udhëtimeve dhe betejave Resulullahu (a.s.), gjendej gjithmonë në krye të myslimanëve dhe të gjithë strehoheshin pas tij. Ndërsa në kthim qëndronte gjithmonë në fund të karvanit, me qëllim që të ndihmonte të dobët që nuk mund të ecnin, duke i hipur ata në pjesën e pasme të samarit dhe duke u lutur për ta. (Ebu Davud, xhihad, 94/2639)

Omeri (a.s.) dilte rrugëve të Medines dhe kontrollonte të gjitha lagjet, madje bënte udhëtime për të kontrolluar edhe qytete të tjera. Gjithmonë kontrollonte gjendjen e popullit, komunikonte me ta dhe interesohej për problemet dhe shqetësime të tyre.

Jusuf Has Haxhib në librin e tij Kutadbu Bilig në lidhje me drejtuesit jep këto këshilla:

“Nëse në vend mbetet një person i uritur, në ditën e gjyqimit Allahu do të pyes ty, prandaj ki kujdes”

“O prijës! Ti sot je një mjek kurse populli është në rolin e një të sëmuri. Disa janë në vështirësi dhe të palumtur, disa janë të varfër dhe në mjerim, disa janë të uritur dhe të rrënuar. Ilaçi i gjithë këtyre je ti. Ti bëhu mjeku i tyre, jepi ilaçin dhe mjekoji. Nëse ti nuk i mjekon është një fatkeqësi e madhe për popullin dhe për ty.”

“Thelbi i drejtimit është vigjilenca dhe matura. Me këto fiton dhe arrin çfarë të duash.”

“Mos i jep post drejtues të pangopurit. Ai do të prishë gjithë rregullin dhe rendin.”

“Mos kërko përfitimin tënd, por mendo dobinë e njerëzve. Përfitimi jot është në përfitimin e popullit.”

“Prijësi për popullin është burim lumturie, populli duhet të jetë i lumtur. Që të jetë populli i lumtur duhet të punosh për mirëqenien e tij.”

“Krijë një sistem që të sigurojë qetësinë dhe sigurinë e popullit në mënyrë që të fitosh lutjet e tij.”

“Barrën e të pasurve mos ia ngarko klasës së mesme. Sepse nëse prishet gjendja e klasës së mesme prishet gjithë sistemi. Por as barrën e klasës së mesme mos ia ngarko të varfërve sepse të varfrit rrënohen nga uria. Nëse klasa e varfër bëhet e mesme dhe klasa e mesme e pasur i gjithë vendi arrin mirëqenie.”

“Ministri dhe komandanti i ushtrisë janë shumë të rëndësishëm, në njërin gjendet lapsi kurse në tjetrin gjendet shpata. Vendi mund të merret me shpatë por ai mund të mbahet vetëm me laps.”

“O prijës! Mos bëj saraj sepse shtëpia jote është gati nën tokë. Sarajet do të mbesin këtu mbi tokë kurse ti do të vuash nën tokë.”

Pra drejtuesi duhet të punojë për t’u pajisur me të gjitha virtytet. Ai duhet të distancohet fort prej koprracisë, ai duhet të jetë sa më bujarë. Sepse koprraci bën një jetë të varfër kurse në botën tjetër jep llogari si një i pasur. Drejtuesi nuk duhet të jetë i ashpër, mizor dhe tiran me njerëzit. Ai duhet të kuptojë gjuhën e popullit dhe të sillët me butësi dhe mirësjellje me ta.

Tablo të virtytshme

Hudhejfe (r.a.), tregon:

Një ditë shkova te Omeri (r.a.). Ai ishte ulur mbi një trung në shtëpi dhe po fliste me veten i shqetësuar. Iu afrova dhe i thashë:

“Çfarë të shqetëson, o Emiru’l-Mu’minin?” Ai më tregoi dorën duke më thënë: “Ja, kjo!” Në këtë mënyrë u shpreh se kishte frikë se mos kishte bërë punë të gabuara ndërkohë që ishte udhëheqës. Unë i thashë:

“A kjo po të shqetëson? Për Zotin, nëse të shohim se bën diçka të gabuar, të rregullojmë (të tregojmë rrugën e drejtë).” Ai më pyeti:

“Pash Allahun, përveç të Cilit nuk ka zot tjetër, a do të ma tregosh me të vërtetë rrugën e drejtë nëse bëj ndonjë gjë të gabuar?” Unë iu përgjigja:

“Pasha Allahun, përveç të Cilit nuk ka zot tjetër, do të ta tregojmë rrugën e drejtë kur të shohim ndonjë veprim të gabuar prej teje.”

Ai u gëzua shumë për këtë dhe tha:

“Falënderimi i takon Allahut që ka sjellë në ekzistencë njerëz ndërmjet jush dhe sahabëve të Muhamedit (a.s.), të cilët do të ma tregojnë rrugën e drejtë kur të shohin ndonjë veprim të gabuar prej meje.” (Ibn Ebi Shejbe, Musannef, VIII, 154.)

Omeri (r.a.) thoshte shpesh “Njeriu që dua më shumë është ai që më tregon mangësitë e mia.” (Suyuti, Tarihu'l-Hulefa, s. 130)

Kur Omeri (r.a.), i urdhëronte apo i ndalonte njerëzit për diçka, pikësëpari ai fillonte nga familja e tij. Ai e mbledhte familjen dhe u thoshte:

“Unë e kam ndaluar këtë dhe këtë!.. Njerëzit do t’ju vëzhgojnë siç vëzhgon zogu grabitqar mishin. Nëse ju e shkëlpi këtë ndalesë, edhe ata do ta shkelin. Nëse ju ruheni dhe qëndroni larg, edhe ata do të veprojnë ashtu. Betohem në Allahun se, nëse dikush prej jush nuk i bindet kësaj ndalesë për shkak të afërsisë që ka me mua, unë do ta ndëshkojë më tepër atë! Tani, kush të dëshirojë le ta veprojë, kush të dëshirojë le të ruhet!” (Ibnu'l-Xheuzi, Menakib, fq. 266.)

Omeri (r.a.), si gjithmonë kishte dalë sërish një natë për të kontrolluar gjendjen e myslimanëve. Në dalje të Medines pa një tendë. Një ditë më parë kjo tendë nuk ishte dhe dukej qartë se sapo ishte ngritur. Kur u afrua dëgjoi zërin e përvajshëm të një gruaje. U afrua dhe pa përpara çadrës një burrë që ishte ulur me krahët mbërthyer rreth gjunjëve. I dha selam dhe e pyeti:

“Kush jeni?”

Burri iu përgjigj:

“Jam një burrë nga shkretëtira. Kam ardhur të takohem me prijësin e besimtarëve. Do t’i kërkoja të më ndihmonte.”

“Ç’është ky zë që vjen nga brenda?”

“Allahu të mëshiroftë! Shko shiko punën tënde!”

“Për mua ka shumë rëndësi, ç’është ky zë?”

“Është zëri i gruas sime që po lind.”

“A ka njeri pranë?”

“Jo.”

Omeri u nis menjëherë e shkoi në shtëpi. Ai i tha bashkëshortes së tij, Ummu Kulthumit e cila ishte vajza e Aliut (r.a.):

“Allahu Teala të ka sjellë te këmbët një sevap shumë të madh. A dëshiron ta fitosh atë?”

“Çfarë është?”, pyeti ajo.

“Një grua e shkretë po lind krejt e vetme.” Ajo i tha:

“Shkoj nëse dëshiron.”

Kështu, Omeri (r.a.), i tha:

“Atëherë merr me vete gjerat që të nevojiten, kurse mua më jep pak vaj dhe miell për ushqim.”

Omeri (r.a.), mori në shpinë gjërat e duhura dhe i tha bashkëshortes së tij:

“Eja, të shkojmë.”

Kur erdhën te tenda, i tha:

“-Hyr brenda te gruaja.”

Kurse ai vetë u ul jashtë pranë burrit. Ndezi një zjarr dhe vendosi sipër tij tenxheren. Filloi t’i frynte zjarrit... Tymi i përshkonte mjekrën. Sapo Omeri kishte gatuar ushqimin, lindi edhe fëmija. Rreth e rrotull u dëgjua zëri i një foshnje të pafajshme.

Ummu Kulthumi tha:

“O prijësi i besimtarëve! Përgëzoje shokun tënd se u bë me djalë.”

Kur dëgjoi fjalën “prijësi i besimtarëve”, beduini u tmerrua dhe filloi të mbrapseth nga madhështia e Omerit (r.a.).

“Qëndro aty ku je!”, i tha Omeri (r.a.). Pastaj mori tenxheren, e vendosi përpara hyrjes së tendës dhe i tha bashkëshortes së tij:

“Ushqeje gruan!” Pasi ushqeui të sëmurën, Ummu Kulthumi (r.anha), e nxori tenxheren dhe e vendosi përsëri në hyrje të çadrës.

Omeri (r.a.) u ngrit, mori tenxheren, ia vendosi përpara burrit dhe i tha:

“Haje ushqimin, sepse ke qëndruar gjithë natën i uritur dhe pa gjumë.”

Pastaj i thirri bashkëshortes së tij:

“Eja të ikim!”

Kurse burrit i tha:

“Nesër eja dhe të të plotësojmë nevojat që ke.”

Të nesërmen burri erdhi te Omeri (r.a.) dhe ai ia plotësoi kërkesat dhe e përcolli me dhurata. (Ibnu’l-Xhevzi, Menakib, fq. 95-96.)

Një ditë Ahnef ibn Kajs (r.a.), kishte ardhur te Omeri (r.a.) bashkë me një delegacion nga Iraku. Ishte një ditë shumë e nxehtë. Omeri

kishte vënë një përparëse dhe po preokupohej me njërën nga devetë e zekatit, duke e vajosur atë. Kur i pa ata, tha:

“Ahnef, hiqe rrobën që ke sipër dhe më ndihmo, sepse ajo është deve zekati. Te ajo është haku i jetimëve, grave të veja dhe skamnorrëve.”

Njëri prej tyre tha:

“Allahu të faltë, o prijësi i besimtarëve! Sikur të urdhëroje ndonjë nga skllëverit që ta bënte këtë punë, a nuk bën?!”

Omeri (r.a.), dha këtë përgjigje të bukur:

“O filan, kush mund të jetë skllav më i mirë se Omeri dhe Ahnefi? Meqë ai ka marrë përsipër punët e myslimanëve, atëherë ai është skllav i myslimanëve. Ashtu si një skllav është i sigurtë ndaj të zotit të tij dhe duhet ta mbajë siç duhet amanetin e tij, në të njëjtën mënyrë duhet të veprojë edhe ai ndaj myslimanëve.” (Ali el-Muttaki, V, 761/14307.)

Transmetohet se Omeri (r.a.), vrapoi dhe u mundua të kapte njërën nga devetë e zekatit që i shpëtoi.

Kur një njeri nga fisi Kurejsh u takua me kalifin, Omer ibn Hattabin, i tha:

“Sillu me butësi ndaj nesh, sepse me të vërtetë zemrat tona janë të mbushura me dinjitetin dhe madhësitinë tënde.”

Omeri (r.a.), e pyeti:

“A shikon ndonjë lloj mizorie në sjelljen time?”

“Jo!”, u përgjigj burri i kurejshëve.

Këtë herë Omeri (r.a.), tha:

“Allahu e shtoftë dinjitetin dhe madhësitinë time në zemrat tuaja!”
(Ibnu'l-Xhevzi, Menakib, fq. 153.)

Omeri (r.a.), ka thënë në lidhje me udhëheqjen:

“Kjo punë mund të kryhet vetëm me një butësi që nuk të shpie në pasivitet dhe me një ashpërsi që nuk të shpie në padrejtësi e tirani.”

Saib ibn Jezidi thotë:

Në vitin e thatësisë pashë Omerin (r.a.) të veshur me një rrobë që kishte plot gjashtëmbëdhjetë arna... Ai lutej kështu:

“O Zot! Mos e shkatërro umetin e Muhamedit (a.s.), për shkakun tim!” (Ibn Sa’d, III, 320.)

Pasi falte namazin e një xhenazeje, Omeri (r.a.), lutej:

“O Zot! Robi yt është ndarë nga kjo botë dhe ua ka lënë atë të gjallëve. Ai ka nevojë për Ty, kurse Ti nuk ke nevojë për të. Kur ishte në këtë botë, dëshmonte se nuk ka zot tjetër përveç Allahut dhe se Muhamedi është Robi dhe i Dërguari Yt. O Zot! Falja mëkatet dhe bashkoje atë me Pejgamberin!” (Ibn Ebi Shejbe, Musannef, VII, 126.)

Përsëri një herë Omeri (r.a.) pasi kreu haxhin e fundit, bëri në Ebtah një grumbull me gurë të vegjël. Shtroi një anë të rrobës sipër grumbullit me gurë dhe pasi ngriti duart nga qielli, u lut:

“O Zot! Jam plakur, fuqia më ka shterur, populli është shtuar dhe është përhapur në çdo anë. Më merr pranë Teje përpara se të kem kryer ndonjë gabim dhe të kem rënë në neglizhencë!” (Muvatta’, Hudud, 10; Hakim, III, 98/4513.)

Një grup tregtarësh u vendosën të bujnin në periferi të Medines. Omeri (r.a.), i tha Abdurrahman ibn Aufit:

“Nëse mundesh, eja të bëjmë roje tek karvani që të mos i shqetësojnë hajdutët!” Kur Abdurrahmani (r.a.), pranoi, ata bënë rojë gjatë gjithë natës përreth grupit të tregtarëve. Ndërkohë falën namaz nafile aq sa e kishte caktuar Allahu Teala.

Në një moment Omeri (r.a.), dëgjoji një të qarë fëmije. Shkoi në drejtimin nga vinte zëri dhe i tha nënës së fëmijës:

“Ki frikë Allahun dhe sillu mirë me fëmijën tënd!” Më pas u kthye sërish te vendi ku ndodhej. Pak më vonë dëgjoji përsëri fëmijën të qante. Shkoi dhe i tha sërish nënës së fëmijës të njëjtat fjalë. Drejt fundit të natës e dëgjoji përsëri zërin e fëmijës tek qante dhe pasi shkoi sërish te nëna e fëmijës, i tha:

“Të të vijë turp! Sa nënë e keqe që je! Çfarë ka ai fëmijë që ka qarë që në mbrëmje e nuk ka ditur të pushojë?!”

Nëna e fëmijës iu përgjigj:

“O rob i Zotit, më ke mërzhitur gjithë natën. Po mundohem ta ndaj fëmijën nga gjiri, kurse ai këmbëngul të pijë.”

Omeri (r.a.), e pyeti:

“Përse po e ndan?”

Gruaja i tha:

-Sepse kalifi Omer u jep asistencë vetëm fëmijëve që u është ndërprerë qumështi.

-Sa muajsh është fëmija?

-Kaq muajsh.

-Allahu të dhëntë mirësi! Mos u ngut ta ndash atë nga gjiri!

Koha e namazit të sabahut kishte ardhur. Omeri (r.a.), po i falte namazin xhematit, por ngaqë qante, njerëzit nuk e kuptonin se çfarë po këndonte. Pasi dha selam, tha:

“Turp të ketë Omeri! Kush e di se sa fëmijë privuar?!” Pastaj urdhëroi një tellall dhe shpalli: “Mos u ngutni t’i ndani fëmijët tuaj nga gjiri, sepse çdo fëmije që lind si mysliman, do t’i lidhet asistencë. Më vonë e dërgoi këtë urdhër në të gjitha krahinat islame. (Ibn Sa’d, III, 301; Ibnu’l-Xhevzi, Menakib, fq. 77.)

Omeri (r.a.) interesohej për jetën dhe problemet edhe të njerëzve jashtë Medines. Ai shpesh dilte nëpër udhëtime jashtë Medines për të kontrolluar gjendjen e muslimanëve. Në ndërgjegjen e tij ishte mbrujtur fort përgjegjësia. Një herë pati thënë: “Nëse një dele në breg të lumit Tigër bie në ujë e mbytet, Allahu do t’i kërkojë llogari Omerit.” “Çfarë ke bërë sot për Allahun, o Omer?”. Omeri (r.a.) dëshironte t’i vizitonte të gjitha qytet islama por jeta nuk i mjaftoi. Ai ndërroi jetë si dëshmorë.

Omeri Ibn Abdulazizi pasi u shpall Kalifi nuk pranoi të hipte mbi kuajt e zbukuruar për ceremoninë dhe gjithashtu nuk pranoi të qëndronte në sarajet e kalifatit por në shtëpinë e vet private.

Sapo shkoi në shtëpi thirri bashkëshorten dhe i tha:

Nëse dëshiron të jetosh me mua, të gjitha stolitë që ke jepja thesarit të shtetit. Për sa kohë që i ke ato, unë nuk mund të jetoj me ty... Ti si bashkëshorte e Kalifit duhet të jesh shembull për të gjithë gratë e ymetit.

Bashkëshortja e çoi në vend dëshirën e tij duke ia dhuruar të gjitha stolitë thesarit të shtetit, përveç kësaj i dhuroi të varfërve dhe jetimëve 50 000 monedha ari. Të gjitha shërbëtoret i liroi nga detyra dhe në këtë mënyrë bëri një jetë krejtësisht normale si gjithë njerëzit e tjerë.

Të gjitha punët i bënte me vetëdijen e plotë se do të jepte llogari për të gjithë në ditën e kiametit. Zemra i dridhej nga devotshmëria kurse ndërgjegjja e tij ishte vazhdimisht në një gjendje llogaridhënie. Ai e ndjente fort përgjegjësinë që kishte, një ndër rastet që tregon ndjenjën e thellë të përgjegjësisë së tij është edhe kjo ngjarje:

Bashkëshortja e tij Fatimja tregon: Një ditë shkova pranë tij, e gjeta të ulur mbi sexhade kurse kokën e kishte mbështetur mbi duar dhe në këtë gjendje të thellë meditive qante pa pushim, lotët i njomnin faqet.

E pyeta se çfarë kishte?

Ktheu kokën lehtë dhe tha:

“Fatime! Kam marrë mbi vete barrën më të madhe të këtij ymeti. Ka njerëz që janë të uritur, të varfër, të sëmurë, nevojtar, jetimë, gra të veja, njerëz që iu është bërë padrejtësi, robër lufte në vendet armike, të moshuar dhe shumë të tjerë të cilët kur i mendoj më shtyp presioni i barrës së madhe që kam mbi vete. Ndërgjegjja nuk më gjen qetësi. Nëse Allahu më merr në llogari në ditën e gjykimit dhe nëse Profeti (a.s.) më qorton për këtë si do të përgjigjem unë?!.” (İbn-i Kethir, el-Bidaje, IX, 208)

Bashkëshortja e tij, Fatimja e vazhdon fjalën e saj duke u shprehur:

“Ibadeti i tij ishte aq sa i juaji. Vetëm se natën në shtrat kishte një gjendje të atillë që, për shkak të meditimit rreth frikës ndaj Allahut dhe llogarisë në ditën e gjykimit, zemra fillonte t’i rrihte fort. Ai përpëltej si një zog që ka rënë në ujë dhe që mbahet në dorë. Unë nuk i rezistoj dot kësaj gjendjeje të tij. Andaj ia hidhja jorganin sipër dhe thosha me vete:

“Ah sikur të mos na ishte dhënë neve përgjegjësia e udhëheqjes! Ah sikur largësia ndërmjet nesh dhe asaj detyre të ishte sa largësia ndërmjet diellit dhe tokës!”

Disa nga porositë orientuese të Sheh Edebaliut për Osman Gaziun dhe gjithë burrat e shtetit janë:

“O bir!

Ti je bej, princ, dhe, pas kësaj, zemërimi na takon neve, butësia, ty; prekja në zemër, neve, fitimi i zemrave, ty; akuza për faj, neve, pranimi, ty; dobësia, vetëmashtrimi, neve, mirëkuptimi, ty; ngatërresat, përfytjet, mosmarrëveshjet, neve, drejtësia, ty; syri i keq, goja sa një çorape, vlerësimi i padrejtë, neve, falja, ty!..

O bir!

Pas kësaj, përçarja na takon neve, pajtimi, ty; përtacia, neve, tërheqja e vërejtjes, inkurajimi, formimi ynë, ty!..

O bir!

Ngarkesën e ke të rëndë, punën, të vështirë, fuqinë, të lidhur për një qimeje... Allahu të qoftë ndihmëtar! Princërisë t'i dhëntë bekim! Ta bëftë të dobishme në rrugën e të Vërtetës! Dritës t'i dhëntë shkëlqim! Ta bëftë dritën të të shkojë larg, shumë larg! Të dhëntë fuqi ta mbash barrën, të dhëntë mendje dhe zemër që të të mos rrëshqasë këmba!

Ti dhe shokët e tu, me shpata, kurse urtët si ne, me mendime, ide dhe lutje, duhet t'ia hapim rrugën asaj që na është premtuar, duhet ta pastrojmë rrugën e zënë!

O bir!

Je i fortë, i fuqishëm, i mençur dhe i gojës, por, po s'dite ku dhe si t'i përdorësh këto, të merr me vete era e mëngjesit dhe të hedh tutje, zemërimi dhe egoja bëhen bashkë dhe ta humbin mendjen, prandaj duhet të jesh gjithmonë i duruar, i vendosur dhe zotërues i vullnetin tënd!..

Durimi është shumë i rëndësishëm. Një bej, një princ duhet të dijë të durojë! Lulja s'mbin para kohe. Dardha e pabërë s'hahet; edhe në u ngrëntë, të ngec në grykë! Edhe shpata pa dije është krejt si dardha e pabërë!

Populli yt le të jetojë si di. Mos ia kthe shpinën atij! Gjithmonë dëgjoja qenien! Është kjo dije, kjo vetëdije që edhe e drejton popullin, edhe e mban gjallë!

O bir!

Njerëzit ekzistojnë; lindin kur zbardh e vdesin kur këndohet ezani i mbrëmjes!

Bota s'është aq e madhe sa ç'ta shohin sytë ty. Të gjitha fshehtësitë dhe të paditurat do të dalin në dritë të ditës vetëm me anë të virtyteve dhe drejtësisë tënde!

Ki respekt për nënën dhe babanë dhe dije se begatia është me të mëdhenjtë!

Në këtë botë, po qe se e humb besimin, ndërsa je i blertë, thahesh, kthehesh në shkretëtirë!

Bëju syhapur! Mos e merr mbi vete çdo fjalë! Pe, mos e trego; e dite, mos e thuaj! Atje ku të duan, mos shko shpesh, aq sa të bëhesh i mërzitshëm, se të tronditet afërsia dhe vlera!

Për tre lloj njerëzish të të vijë më keq: për të diturin që ndodhet mes injorantëve, për atë që ka qenë i pasur e ka rënë në varfëri dhe për atë që ka qenë i respektuar dhe e ka humbur respektin!..

Mos harro se ata që ndodhen sipër nuk janë aq në siguri sa ata që ndodhen poshtë!

Mos ki frikë nga lufta kur ke të drejtë! Ta dish se kalit më të mirë i thonë dorë, kurse trimit më të mirë, trim i çartur!

Fitorja më e madhe është ta njohësh vetveten, ta njohësh se kush je! Njeriu është armik i vetvetes, kurse ai që e njeh vetveten, është mik i vetvetes!

Atdheu s'është malli i atij që e qeveris, i cili mund ta ndajë me të bijtë dhe vëllezërit! Atdheu i takon vetëm atij që e drejton dhe e qeveris. Pastaj i takon tjetrit që vjen në vend të tij pas vdekjes. Etërit tanë që u vetëgënjen dikur, e ndanë, sa qenë gjallë, shtetin, mes djemve dhe vëllezërve, prandaj nuk jetuan dot vetë e nuk e mbajtën dot gjallë atë! (Kjo porosi e ka mbajtur gjallë 600 vjet shtetin osman)

Po u ul njeriu një herë, e ka të vështirë të ngrihet nga vendi. Po s'lëvizi nga vendi, mpihet. Po u mpi, fillon të llomotisë, llomotitja

kthehet në thashetheme. Dhe po filloi llomotitja, tjetri prishet, miku bëhet armik, armiku kthehet në lugat...

Vjen një ditë që njeriun ta lënë fuqitë, por dija i mbetet. Drita e dijes hyn edhe përmes syve të mbyllur dhe i jep njeriut dritë!

Kafsha ngordh, i mbetet samari; njeriu vdes, i mbetet vepra. Nuk duhet qarë pas atij që ikën, por pas atij që nuk lë gjë pas. Puna duhet vazhduar aty ku e ka lënë ai që iku!

Nuk e dua luftën, nuk më pëlqen të derdh gjak, megjithatë, e di se shpata duhet të ngrihet e ulet, por kjo ngritje-ulje duhet bërë për hir të jetës, për ta mbrojtur jetën. Goditja e shpatës për vete është krim! Beu, princi nuk është më i madh se atdheu! Lufta nuk bëhet vetëm për princin!

Nuk kemi të drejtë të rrimë, të pushojmë, sepse kohë s'kemi, koha që kemi në dorë është fare pak!..

Vetmia është e frikacakut, por bujku që e di se kur vjen koha e të mbjellave, nuk pyet tjetërkënd. Edhe sikur të mbetet i vetëm! Mjafton që ta dijë se toka është bërë për t'u mbjellë!

Dashuria duhet të jetë baza e çështjes për të cilën përpiqemi e luftojmë, kurse dashuria është te heshtja. Nuk dashurohet me të bërtitur! As me të dukur!..

Ai që nuk e njeh të kaluarën, nuk mund ta njohë as të ardhmen! Osman, njihe mirë të kaluarën që ta shkelësh saktë në të ardhmen! Mos harro nga ke ardhur që të mos e harrosh ku ke për të shkuar!..”

Kur Osman Gazit iu afrua vdekja, i bëri me shenjë Orhanit dhe e uli pranë vetes. Pastaj ua njoftoi të pranishmëve se kishte caktuar si zëvendës pikërisht Orhan Gazin. Ai i urdhëroi të bijtë dhe komandantët t'i bindeshin dhe t'i jepnin besën Orhan Gaziut. Pastaj i bëri

Orhan Gaziut porosinë dhe vërejtjet që do të përbënin bazat e shtetit osman:

“O bir, porosia ime e parë për ty është që të mos kryesh ndonjë veprim ose punë jashtë urdhrit të Allahut! Atë që s’e di, pyete dhe mësoje nga ata që dinë! Mos u nis të bësh një punë që s’e njeh mirë! Mos ua lër mangët ushtarëve pagesën dhe mirësinë! Dije se njeriu është rob i mirësisë!

O bir, **punët e fesë merri para së gjithash**, sepse sigurimi i zbatimit të një farzi (detyrimi fetar) bëhet shkak për fuqizimin e fesë dhe shtetit! Prandaj mos e lër mangët respektin ndaj dijetarëve të fesë dhe plotësimin e të drejtave të tyre që punët e sheriatit të ecin në rregull!

Ku të dëgjosh se ndodhet ndonjë dijetar, interesohu për të, tregohu i mirë e i butë me të! **Por kurrë mos i afro në punët e shtetit ata që s’kanë zell fetar, që bëjnë jetë të ulët dhe pa përvojë, sepse kush nuk ka frikë Krijuesin, nuk tregon mëshirë për krijesën!**

Qëndro jashtëzakonisht larg nga dhuna, padrejtësia dhe sajimi i zakoneve të reja, të panjohura në fe, që të mos të zvarrisin drejt shembjes!

Dije se detyra jonë është rruga e Allahut, po ashtu, synimi ynë është ta mbajmë gjallë dhe ta jetojmë fenë e Tij!

Kauza jonë nuk është një çështje e zbrazët dhe heroizmi, por lartësimi i Fjalës (fesë) së Allahut! Pra, gëzoma shpirtin duke mos e braktisur xhihadin, luftën në rrugën e Allahut!

O bir, kush nga familja ime largohet nga rruga e drejtë dhe drejtësia, mbettë ditën e rilindjes pa ndihmën dhe ndërmjetësimin e Profetit tonë (a.s.)!

O bir, qëndroju gjithmonë i besës njerëzve besnikë që e shpenzojnë jetën në shërbimet shtetërore për pëlqim të Allahut (xh.xh.)! Kujdesu për ta! Dhe mbrojuja familjet pas vdekjes së tyre!

Respektoji, shpërbleji dhe bëju mirësi dijetarëve të shquar (salih) e të virtytshëm që i japin forcë shpirtërisht shtetit. Po qe se dëgjon që në një shtet tjetër ndodhet një dijetar i pjekur, një arif¹⁹ apo veli²⁰, ftoje në vendin tënd me delikatesë dhe madhërim që punët e fesë dhe shtetit të të orientohen me anë të begatisë dhe ndihmës së tyre!

Kurrë mos u bëj krenar për ushtrinë dhe pasurinë tënde! Merr mësim nga gjendja ime e tanishme që jam si një milingonë e pafuqishme! Unë që m'u dhanë shumë favore të Allahut (xh.xh.) pa genë i denjë për to!

Edhe ti ec në rrugën time! Kujdesu për të drejtën e Zotit dhe robve! Mjaftohu me të ardhurat e tua nga thesari i shtetit! Mos bëj shpenzime të tjera veç nevojave të domosdoshme të shtetit! Brezi që ka për të ardhur pas teje, të të marrë shembull për vete! Mos i hap shteg padrejtësisë dhe dhunës, ji gjithmonë i drejtë e i matur! Në të gjitha punët e tua mbështetu te Allahu, prej Tij kërkoje ndihmën, Atij lutiu!”

Mehmet Çelebiu konisderohet themeluesi i dytë i perandorisë Osmane. Është shumë domethënëse porosia e fundit që u bëri këshilltarëve, i rënë në shtratin e vdekjes tha:

“Dërgojini menjëherë urdhër djalit tim të madh, Muratit, që të vijë se unë s’kam për të shpëtuar dot tashmë nga ky shtrat. Po qe se vdes para se të vijë Murati, kurrsesi mos ia thoni kujt vdekjen time, përndryshe gjithë vendi përfshihet në përleshje dhe fillon përsëri të rrjedhë si lumë gjaku vëllazëror!..”

Sulltani i madh, i pajisur me një përgjegjësi të tillë hyjnore, kur

19. Arif: Koncept i tasavufit që karakterizon mistikun musliman që ka mbërritur pjekurinë më të lartë në edukimin mistik duke arritur gradën më të lartë të njohjes.

20. Veli: Koncept i rëndësishëm i tasavufit. Ky term përdoret edhe në Kuran. Veli është b - simtari me gradë të lartë shpirtërore që gëzon një vend të veçantë tek Allahu (xh.sh.) për shkak të devotshmërisë së tij.

vdiq ishte shumë i ri. Sipas porosisë që kishte lënë, kufoma iu ruajt gjersa erdhi i biri, domethënë. Kështu, ky sovran i cili i shërbeu shtetit dhe kombit edhe me kufomën e vet, madje, e bëri këdo ta vlerësonte se ç'mbret i bekuar që ishte!

Bajaziti II në një mbledhje të Këshillit të Lartë, i vetëdijshëm për përgjegjësinë e rëndë që mbante, ua pati tërhequr vëmendjen kështu vezirëve:

“Pashallarë! Është jashtë çdo diskutimi se nesër, në ditën e kiametit dhe ringjalljes, do të më kërkohet llogari për të gjitha qëndrimet dhe veprimet e njerëzve që kam nën urdhër! Po dëgjoj se keni shpikur në portën time një sërë mënyrash që janë të huaja për Islam! A e dini se, duke vepruar kështu, s'më lini vend për t'u shtrirë në jetën tjetër? Si do të jap llogari unë në ditën e ringjalljes? Bëhuni të mençur dhe mos kryeni kurrësi ndonjë akt të kundërt me pëlqimin hyjnor!”

Ndërsa kufoma e Ligjvënësit zbritej në varr, sollën një arkë të vogël që deshën ta shtien në varr pranë kufomës **si porosi të tij**. Shehulislami Ebussuud Efendi ndërhyri. Ai bëri të ditur se nuk lejohej që një send i çmuar të varrosej së bashku me kufomën. Por kur i thanë se këtë udhëheqësi e kishte lënë me porosi një ditë më parë, shehulislami e hapi arkën për të parë se ç'kishte brenda dhe u përball me fetvatë që i kishte pas dhënë vetë Ligjvënësit! I shtangur nga habia, shehulislami tha me lot në sy:

“Ti e shpëtove veten, o udhëheqës i madh! Po ne, ç'do të bëjmë nesër në ringjallje?”

Gjatë gjithë jetës, Ligjvënësi i kishte marrë fetvatë me shkrim dhe pastaj kishte vepruar!

Në kohën kur Kalaja Ozi ra në duart e armikut dhe populli i saj u ther me shpatë, Sulltani Osman, Abdulhamid Hani i I., i hidhëruar jashtë mase, tha:

“Sa keq! Bijtë e mi ushtarë dhe populli im janë copëtuar!”

Më pas, nga hidhërimi i madh, ai u paralizua dhe vdiq.

Kjo ngjarje është një shfaqje shembullore e ndjenjës së thellë të përgjegjësisë së një besimtari. Sa madhështore është ndjenja e besimit që e bëri atë sulltan të vajtonte dhe t'i treste zemrën aq sa i kushtoi edhe jetën!

Një person kishte blerë një kalë. Kali megjithëse dukej i fortë dhe i ri pas tre ditësh ngordhi. Blerësi mendoi se shitësi mund të ushqente armiqësi ndaj tij prandaj arriti në përfundimin se kafsha do të ishte helmuar qëllimisht disa ditë më parë. Shkoi tre ditë rresht tek kadiu por nuk e gjeti aty. Për të mos humbur kohë e dërgoi tek veterineri. Informacioni që mori prej veterinerit e përforcuan më tepër mendimin e tij për helmimin e kalit. Shkoi përsëri tek kadiu të cilin kësaj radhe e gjeti në vendin e punës. Ia paraqiti çështjen kadiut. Kadiu i tha përse nuk erdhe direkt tek unë por ke shkuar para tek veterineri?

-Kam ardhur tre ditë rresht por nuk të kam gjetur, u përgjigj burri.

E vërtetë nuk kam qenë këtu sepse më pati vdekur nëna...

Pastaj urdhëroi sekretarin të shkruante:

“Dëmshpërblimin për kalin do ta paguajë kadiu sepse nuk është gjendur në vendin e punës.”

Drejtimi është një përgjegjësi shumë e madhe, ajo është si një thikë me dy tehe. Drejtuesi është përgjegjës direkt për çdo person që ka nën përgjegjësi. Nga kjo pikëpamje drejtimi nuk duhet të jetë diçka e lakmuar por në rast se nuk ka njerëz të aftë për ta marrë për-

sipër këtë detyrë atëherë duhet pranuar dhe kryer me një përgjegjësi të madhe.

Për të shmangur rënien në padrejtësi drejtuesi duhet që vazhdimisht të meditojnë mbi vdekjen dhe të kujtojë gjykimin në botën tjetër.

Këshilla e Fudal ibn Ijad për Harun Reshidin duhet mbajtur gjithmonë në mendje:

“Në ditën e gjykimit para Zotit dhe njerëzve do të jesh vetëm ti. Atë ditë ndërsa të gjithë japin llogari për veprat e veta individuale ti do të japësh llogari për gjithë ymetin.” (Ebu Nuajm, Hilje, VI, 380; Bejhaki, Şuab, VI, 35)

Omeri (a.) i cili ishte shembulli i përsosur i drejtësisë, në prag të vdekjes qe shprehur se nuk shpresonte shpërblim nga kjo punë, do të mjaftonte sikur të mos merrem në llogari për këtë detyrë. Kjo pra është vetëdija e përgjegjësisë nga ana e një personaliteti të mbrujtur me edukatë dhe moral islam...

7. Të shikosh krijesat në këndvështrimin e Krijuesit.

Të sillesh dhe t'i qasesh krijesave në këndvështrimin e Krijuesit është një virtyt që mund ta arrijnë vetëm ata që kanë arritur pjekurinë e duhur shpirtërore. Ky virtyt është frut i dhikrit, ushtrimit, disiplinimit dhe ndjenjës së fortë të mbikëqyrjes hyjnore. Ata që kanë arritur pjekurinë e duhur shpirtërore i duan të gjitha krijesat sepse të gjitha janë krijim i Allahut.

Të duash krijesat vetëm sepse janë krijesa të Krijuesit është frut i një morali të brumosur kuranor. Ata që janë të brumosur me një moral të tillë, të gjitha krijesave i qasen me dashuri dhe mëshirë. Ata njeriun e shikojnë si mëkëmbës të Allahut mbi tokë. Ata i duan njerëzit thjesht sepse janë krijesa të Allahut. Ata duke u nisur nga kjo dashuri përpiqen me gjithë qenien e tyre për t'i udhëzuar dhe shpëtuar njerëzit nga zjarri i xhehenemit.

Ai që e do Allahut, do edhe krijesat e Tij. Ai që është mik i Allahut, bëhet edhe mik i krijesave të Tij. Ndërsa shikimi i të gjitha krijesave me syrin e dhembshurisë dhe mëshirës së Allahut, është fitorja që sjell pajisja me moralin islam. Për rrjedhojë, zemra e një njeriu që pajiset me moralin islam, e do krijesën për hir të Krijuesit, e konsideron veten në shërbim të krijesave deri aty ku i arrin zemra, vrapon në ndihmë të nevojtarëve dhe shpërndan gjithmonë dhembshuri e mëshirë.

Nëse në zemrën e besimtari shtohet dashuria e besimit, më në fund ai arrin në atë gjendje, sa t'i përfshijë në këtë dashuri të gjitha krijesat në përputhje me vlerën që kanë ato tek Allahu. Në këtë mënyrë, besimtari arrin dashurinë e vërtetë dhe bëhet i mik i Allahut.

Tablo të virtytshme

I Dërguari i Allahut (a.s.) ishte aq fisnik në shpirt, saqë e mëshironte edhe armikun e tij. Kështu, gjatë betejës së Bedrit, kur ushtritë armike ishin rreshtuar kundër njëra-tjetrës, Profeti (a.s.) kishte dërguar përfaqësuesit e tij tek politeistët, në mënyrë që të merreshin vesh mes tyre, pa bërë luftë. Ndërkohë disa politeistë, mes të cilëve gjendej edhe Hakim bin Hizam, shkuan të pinin ujë tek burimet, që mbaheshin nën kontroll nga myslimanët. Kur myslimanët deshën t'i pengonin ata të pinin ujë, i Dërguari i Allahut (a.s.) i pati urdhëruar:

- Lërini të pinë ujë!

Politeistët pinë ujë. Gjatë betejës, të gjithë ata, me përjashtim të Hakimit, u vranë në luftë nga myslimanët. Hakimi do të bëhej mysliman në vitet më pas. (Ibn Hisham, II, 261)

Sahabiu Hakim bin Hizam (r.a.), ishte një i afërm i nënës sonë Hadixhe (r.a.). Ai ishte bujar, i butë dhe bamirës i madh. Në kohën e injorancës, ai i pengonte baballarët që donin t'i varrosnin të gjalla bijat e tyre, duke i blerë prej tyre. Në këtë mënyrë, ai u shpëtonte jetën dhe u ofronte mbrojtje vajzave të mjera. Pasi u bë mysliman, një ditë shkoi tek Profeti (a.s.) dhe e pyeti:

“O i Dërguar i Allahut, në kohën e injorancës kam bërë disa

mirësi, si dhënia e sadakasë, lirimi i robërve dhe kujdesi ndaj lidhjeve farefisnore... A do të kem ndonjë shpërblim për këto?”

Profeti (a.s.), u përgjigj:

“Në fakt, ti për hir të këtyre mirësive që ke bërë më parë je nderuar edhe me Islam!” (Buhari, Zekat 24)

Profeti (a.s.) në ngjarjen e lartpërmendur na shpalos një mësim dhe metodë të jashtëzakonshme në marrëdhëniet njerëzore. Si pasojë e butësisë, mëshirës dhe sjelljes kuranore, Profeti (a.s.) u bë shkak i udhëzimit dhe zbutjes së shumë zemrave. Një sjellje e tillë i jep jetë zemrave të vdekura dhe zgjon zemrat e fjetura.

Kur udhëheqësi i Jemames, Sumame bin Usal (r.a.), u bë mysliman, politeistët e Mekës nisën të talleshin me të, prandaj ai vendosi të ndërpriste marrëdhëniet tregtare me ta dhe qe betuar:

- Vallahi, nuk keni për të marrë asnjë kokërr grurë prej Jemames, për sa kohë që nuk më thotë vetë Profeti Muhamed që t’u jap gjë.

Në të vërtetë, Kurejshët siguronin prej Jemames çdo lloj nevojë ushqimore që kishin. Mekasit mbetën në mes të urisë dhe zisë së bukës, prandaj u detyruan t’i kërkonin favor Profetit Muhamed për të shpëtuar nga kjo gjendje pa zgjidhje, ku kishin rënë. I Dërguari i Allahut i shkroi letër Sumames dhe i kërkoi që ai të vazhdonte të bënte tregti me kurejshët.

Këta politeistë kishin zbatuar embargo ndaj myslimanëve vite më parë dhe i kishin lënë ata të përpëliteshin nga uria për tre vjet me radhë. Zëri i foshnjave që qanin nga uria, dëgjohej deri në lagjet periferike të qytetit të Mekës. Ndërsa tani, profeti i Mëshirës (a.s.) i fali ata për ato që u kishin bërë myslimanëve, megjithëse kishte në dorë një rast të mirë për t’u hakmarrë ndaj tyre, po të dëshironte, duke ekspozuar kështu një shpirtmadhësi të pashoqe dhe nuk qe dakord që ata të vuanin nga uria. (Ibn Ethir, Usdul-gabe, I, 295)

Në vitin e shtatë të emigrimit, pas çlirimit të Hajberit, Mekën e kaploi një thatësi dhe zi buke. Për këtë arsye, i Dërguari i Allahut (a.s.), i dërgoi popullit të Mekës ndihma të ndryshme. Ebu Sufjani i mori në dorëzim të gjitha këto ndihma dhe ua shpërndau të varfërve të kurejshëve. Edhe pse në atë kohë ai vetë ishte prej idhujtarëve, i mahnitur nga kjo zemërgjerësi bujare, duke shprehur kënaqësinë e madhe që ndjente, tha:

“Allahu e shpërbleftë me të mira djalin e vëllai tim! Sepse ai u kujdes ndaj të afërmve të vet!”

Kjo dhe mirësi të ngjashme me këtë, i zbutën zemrat e banorëve të Mekës, duke e bërë më të lehtë pranimin e Islamit nga ana e tyre. (Ja'kubi Tarihu'l-Ja'kubi, Bejrut 1992, II, 56)

Xhubejr ibn Nefiri (r.a.) tregon:

“Kur u çlirua Qipro, populli u shpërnda. Njerëzit qanin dhe ndjenin dhimbje për njëri-tjetrin. Në ato momente pashë Ebu'd-Derdanë që ishte ulur vetëm dhe po qante. E pyeta:

“O Ebu'd-Derda! Çfarë të bën të qash në këtë ditë kur Allahu i ka ngritur lart Islamit dhe myslimanët?” Ai më dha këtë përgjigje:

“Turp të të vijë, o Xhubejr!.. Sa shumë që e humbin vlerën njerëzit te Allahu kur e lënë urdhrin e Tij! Këta njerëz dikur kanë pasur pushtet, pasuri dhe fuqi. Kur iu larguan urdhrave të Allahut, ranë në këtë gjendje që po shikon.” (Ibnu'l-Esir, el-Kamil, III, 96-97; Ebu Nuajm, Hilje, I, 216-217.)

Allahu në Kuran thotë:

“Allahu nuk e ndryshon gjendjen e një populli, derisa ata të ndryshojnë ç'kanë në vetvete.” (Rad, 11)

“Kjo ndodh se Allahu nuk ia ndryshon kurrë një mirësi që ia ka dhënë një populli, derisa ata të ndryshojnë atë që kanë në veten e tyre. Vërtet, Allahu dëgjon dhe di gjithçka.” (Enfal, 53)

Imam Ebu Hanife megjithëse herë pas herë diskutonte dhe debatonte mbi tema akaidi, nxënësit dhe të afërmit nuk i lejonte të debatonin për tema të tilla. Një herë kur pa se po debatonte i biri, menjëherë e largoi prej aty.

Kur i tha i biri se pse nuk na lejon ndërsa ti vetë debaton për tema të tilla?

Ebu Hanife i dha këtë përgjigje madhështore:

Kur ne diskutojmë dhe debatojmë për tema të tilla jemi shumë të kujdesshëm dhe mbrojmë njëri-tjetrin për të mos rënë në gabim kurse ju qëllimisht dëshironi që personi përballë të bjerë në gabim. Në një kuptim ai e shtyn shokun e tij në humbje dhe blasfemi. Kurse ai që dëshiron që shoku të bjerë në blasfemi në fakt ka rënë vetë më parë.²¹

Gjatë një bisede të Mevlanës, vjen një i dehur. Nxënësit e Mevlanës mundohen të nxjerrin jashtë duke e lënduar. Mirëpo, Mevlana i nderuar, duke menduar se i dehuri ishte një njeri që ka ardhur vetëm për të kërkuar të vërtetën, i drejtohet atyre që po mundoheshin ta nxirrnin, duke i qortuar me këto fjalë:

“Ai ka pirë verën, por më duket se jeni dehur ju!”

T’i shohësh krijesat me syrin e mëshirës së Krijuesit, kërkon që urrejtja ndaj gjynahut, të mos reflektohet tek gjynahqari dhe në vend të zemërimit, ndaj tij duhet treguar dhembshuri.

Qëllimi i muslimanit së pari duhet të jetë përmissimi i vetes duke bërë një jetë sipas normave hyjnore. Pastaj duhet të bëjë të gjitha përpjekjet për të ftuar njerëzit në islam dhe udhëzuar ata. Rruga më e mirë për të predikuar dhe ftuar njerëzit në islam është pajisja me

21. İbn-i Bezzazi, Menakib İmam Azam, I, 121

moralin kuranor. Kur krijesat shihen me syrin e mëshirës së Krijuesit, lehtësohet edhe durimi ndaj vështirësive dhe problemet që të sjellin njerëzit, bëhesh më falës, më mëshirues dhe më tolerant. Në fakt, edhe morali islam këtë kërkon. Besimtarët i falin njerëzit dhe përpiqen me sinqeritet të plotë që ata të gjejnë rrugën e drejtë dhe të fitojnë kënaqësinë e Allahut. Gjithashtu, ata nuk bëhen kurrë egoistë, por janë altruistë dhe dhurojnë shumë, duke shfaqur karakterin e një myslimani që mendon gjithmonë për të mirën e të tjerëve.

PJESA E DYTË

*Marrëdhëniet
ndërnjerëzore*

MARRËDHËNIET NDËRNJERËZORE

Besimi dhe parimet e moralit të fesë së vërtetë nuk kanë ndryshuar kurrë përgjatë gjithë historisë. Mënyra e ibadetit dhe kodi civil kanë ndryshuar në varësi të kushteve, mjedisit dhe popullit. Ky ndryshim ka ndodhur paralel me zhvillimin eventual të shoqërisë njerëzore. Në këtë aspekt përsosja përfundimtare ka arritur me ardhjen e Profetit (a.s.). Me ardhjen Islamit feja u plotësua në të gjitha aspektet.

Islami është e vetmja fe që ka ardhur deri tek ne pa pësuar asnjë ndryshim. Është e vetmja fe origjinale.

Në Islam mund të dallojmë tre veçori dalluese:

1. Besimi i bazuar në Tevhid
2. Adhurimet
3. Marrëdhëniet ndërnjerëzore

Marrëdhëniet ndërnjerëzore përbëjnë një nga shtyllat kryesore që mbajnë në këmbë sistemin e mendimit islam. Është për të ardhur keq që sot bota islame nën ndikimin e sistemeve të tjera dhe nën zgjedhën e racionalizmit dhe materializmit e ka neglizhuar në masë sistemin islam të marrëdhënieve njerëzore. Për të kuptuar dhe zbatuar siç duhet islamin, tërësia e parimeve dhe rregullave të marrëdhënieve ndërnjerëzore duhet mësuar shumë mirë. Në këtë pjesë dëshirojmë theksojmë rëndësinë e kësaj teme dhe t'i kujtojmë lexuesit disa rregulla bazë në lidhje me këtë temë.

Islami ka rregulluar me ligj çdo fushë të individit që formon shoqërinë, duke filluar që nga jeta e përditshme private e deri tek jeta familjare, nga marrëdhëniet farefisnore dhe fqinjësore, tek veprimtaritë tregtare dhe ekonomike, nga shërbimet arsimore, edukative e formuese, tek rregullat e edukatës shoqërore, që garantojnë paqen e sigurinë. Përveç këtyre, Islami ka caktuar edhe detyrat, përgjegjësitë dhe të drejtat e njerëzve dhe, për rrjedhojë edhe dënimet që duhen zbatuar në rast të shkeljes së këtyre përgjegjësisë dhe të drejtave.

Islami i ka dhënë një rendësi të madhe marrëdhënieve ndërnjësore dhe për të rregulluar këto marrëdhënie ka sjell një sërë parimesh dhe ka zhvilluar një sistem të detajuar në fushën e marrëdhënieve shoqërore dhe civile. Një besimtar është i detyruar të rregullojë jo vetëm jetën individuale sipas parimeve dhe rregullave islame por edhe jetën shoqërore duhet ta rregullojë sipas tyre. Pra Islami duhet të sundojë në çdo aspekt të jetës. Një musliman që nuk arrin këtë nuk mund të konsiderohet një musliman i përsosur. Profeti (a.s.) ka thënë:

“Nuk mund të hyjë në xhenet ai që sillet keq me ata që ka nën urdhra dhe njerëzit përreth vetes.” (Tirmidhi, Birr, 29/1946; Ibn-i Maxhe, Edeb, 10; Ahmed, I, 7)

Ndërsa Omeri (r.a.), thotë:

“Tjetrit mos i shikoni namazin që fal apo agjërimin që mban, por shikoni;

-A thotë të vërtetën kur flet?

-A e respekton amanetin kur vjen koha për ta çuar në vend atë që i ke besuar?

-A kujdeset për hallallin dhe haramin kur merret me punët e kësaj bote?” (Bejhaki, Sunenu'l-Kubra, VI, 288; Shuab, IV, 230, 326)

Një njeri po laudëronte dikë në prezencë të Omerit (r.a.), i cili e pyeti:

“A ke udhëtuar ndonjëherë me personin që po laudëron?”

“Jo!”- tha ai.

“A ke pasur ndonjë marrëdhënie tregtie me të?”

“Jo!”

“A ke qenë fqinj i tij mëngjes e mbrëmje?”

“Jo!”

Atëherë, Omeri (r.a.), tha:

“Betohem në Allahun që nuk ka Zot tjetër përveç Tij, se ti nuk e njeh fare atë njeri!” (Gazali, Ihjau Ulumi'd-Din, III, 312.)

Natyra e vërtetë e njeriut shfaqet në marrëdhëniet njerëzore. Pjekuria shpirtërore e besimtarit arrihet duke zhvilluar jetën individuale dhe shoqërore. Elementët bazë të marrëdhënieve sociale janë: drejtësia, mirëkuptimi, toleranca, solidariteti etj. Tani t'i trajtojmë më me detaje një pjesë të tyre.

1. Drejtësia

Islami i ka dhënë një rëndësi shumë të madhe drejtësisë, drejtësia është e urdhëruar të respektohet dhe zbatohet në çdo çështje. Kur njerëzit të zbatojnë dhe respektojnë drejtësinë do të mund të jetojnë një jetë të qetë në të gjitha aspektet. Vetëm përmes drejtësisë mund të arrihet lumturia në këtë botë dhe botën tjetër.

Aty ku nuk ka drejtësi sundon kaosi, anarshia, tirania dhe korrupsioni, në një shoqëri të tillë nuk mund të bëhet më fjalë për jetë normale. Një nga emrat e bukur të Allahut është “I drejti”

Në fakt të gjithë peygamberët janë dërguar për të zhdukur padrejtësitë dhe vendosur drejtësinë.

Ajeti Kuranor thotë:

“Në të vërtetë, Allahu urdhëron drejtësinë, mirësinë dhe ndihmën për të afërmit, si dhe ndalon imoralitetin, veprat e shëmtuara

dhe dhunën. Ai ju këshillon, në mënyrë që ju t'ia vini veshin.”

(Nahl, 90)

**“Allahu ju urdhëron që amanetet t’jua ktheni atyre që u për-
kasin dhe, kur të gjykoni midis njerëzve, të gjykoni drejt. Vërtet,
Allahu ju këshillon mrekullueshëm dhe vërtet, Allahu dëgjon çdo
gjë dhe vështron të gjitha punët.”** (Nisa, 58)

Profeti (a.s.) thotë:

*“Ata që gjykojnë me drejtësi, në Ditën e Kiametit do të jenë
mbi ndenjësë prej drite në të djathtë të Allahut... Këta, janë sjellë
me drejtësi në gjykimet e tyre ndaj familjeve dhe atyre për të cilët
janë përgjegjës.”* (Ahmed, II, 160.)

*“Ditën e Kiametit, njeriu më i dashur për Allahun e Madhëruar
dhe ai, i cili do të gjendet më afër Tij, është administratori (ose
pushtetari) i drejtë. Ndërsa njeriu më i urryer për Allahun dhe ai, i
cili do të jetë më larg Tij, është administratori zullumqar.”* (Tirmidhi,
Ahkam, 4/1329; Nesai, Zekat, 77.)

Një musliman nuk është i drejtë vetëm kur gjykon por edhe kur
peshon, kur dëshmon, shkurtimisht në çdo çështje ai duhet të jetë i
drejtë.

Ajeti kuranor thotë:

**“O besimtarë! Bëhuni zbatues të palëkundur të drejtësisë,
duke dëshmuar në emër të Allahut, qoftë edhe kundër jush ose
kundër prindërve dhe të afërmve tuaj. Qoftë i pasur ose i varfër
ai (për të cilin dëshmoni), Allahu është për ata vlerësuesi më i
drejtë. Dhe mos shkoni pas epsheve tuaja e të shtrembëroni drej-
tësinë.”** (Nisa, 135)

**“O besimtarë! Bëhuni të qëndrueshëm në urdhrat e Allahut
dhe bëhuni dëshmuar me drejtësi! Le të mos ju nxisë urrejtja ndaj
njerëzve për të bërë padrejtësi. Bëhuni të drejtë, se kjo është më
afër devotshmërisë dhe frikësojuni Allahut! Pa dyshim, Allahu
është i Dijshëm për çdo gjë që punoni ju.”** (Maide, 8)

Drejtësia është shtylla që e mban në këmbë një shtet. Një shtet mund të qëndrojë në këmbë me një drejtues femohues por nuk mund të qëndrojë në këmbë pa drejtësi edhe nëse drejtuesi është besimtarë. Drejtësia duhet të shkojë në vend pa vonesë. Sepse drejtësia e vonuar është padrejtësi. Dhe padrejtësia është humbja më e madhe.

Allahu thotë në Kuran:

“Kurse ata që devijojnë nga rruga e drejtë do të jenë lëndë djegëse të Xhehenemit.” (Xhin, 15)

“...Keqbërësit nuk do të kenë askënd që t’i ndihmojë.” (Bekare, 170)

“Për njerëzit e këqinj nuk ka asnjë mik të afërt dhe as ndërmjetësues të pranueshëm.” (Gafir, 18)

Profeti (a.s.) në një hadith e tregon kështu mëkatën e madh të padrejtësisë:

“Përveç dënimit në botën tjetër, i cili do të jepet pavarësisht dënimeve që jepen në dynja, gjynahet që përshpejtojnë dënimin hyjnor në këtë botë janë padrejtësia dhe braktisja e të afërmeve.” (Ebu Davud, Edeb, 43; Tirmidhiu, Kijame, 57.)

Disa njerëz me retorikën e tyre mund t’i mbulojnë padrejtësitë e tyre për një kohë por ata nuk do të shpëtojnë kurrë. Ata që bëjnë gjithfarë lloj padrejtësie një ditë do të dalin para Allahut, gjykatësit suprem. Atë ditë do të jenë të poshtëruar dhe të humbur plotësisht.

Profeti (a.s.) e qorton kështu umetin në lidhje me këtë:

“Kush të ketë mbi vete ndonjë padrejtësi lidhur me nderin apo pasurinë e vëllait të fesë, të shlyhet me atë person para se të vijë dita e kiametit kur nuk do të gjendet ar dhe argjend. Në të kundërt, nëse ka vepra të mira, i merren sevapet aq sa ka bërë padrejtësi dhe i jepen atij që është dhunuar. Po qe se nuk ka bërë të mira, do të merren mëkate nga të personit të cilit i ka bërë padrejtësi dhe do t’i ngarkohen atij!” (Buhari, Mezalim, 10)

Ruaju shumë nga mallkimi i atij të cilit i ke bërë padrejtësi, sepse mes mallkimit të njeriut që i është bërë padrejtësi dhe Allahut, nuk ekziston asnjë perde!” (Buhari, Zekat 41, 63, Megazi 60, Teuhid 1.)

Ndërsa Rrumiu, drejtësinë dhe padrejtësinë i ka shpjeguar me këto shembuj të mrekullueshëm:

“Çfarë është drejtësia? Të ujitësh pemët frutore! Çfarë është padrejtësia? Të ujitësh ferrat!”

“Njeriu që nuk e njeh drejtësinë, i ngjan dhisë që i jep gji këlyshit të ujkut.”

Pra, padrejtësia që ushqe dhe rriti, një ditë do ta shkatërrojë edhe vet atë. Historia ka dëshmuar se ata që kanë shkelur të drejtën për hir të interesave të përkohshme, vetëm sa i kanë hapur gropën vetes, ku në fund, kanë rënë vetë e janë zhdukur përgjithmonë.

Prandaj, sado rëndë t'i vijë egos sonë, është e domosdoshme të veprojmë gjithmonë me drejtësi dhe të drejtën ta bëjmë udhërrëfyesen tonë.

Tablo të virtytshme

Një burrë erdhi para afatit për t'i kërkuar borxhin që i kishte dhënë Pejgamberit (a.s.) , por përdori disa shprehje të pahijshme që nuk përputheshin me etikën. Ashabët deshën t'i kundërviheshin për shkak të sjelljes së keqe ndaj Pejgamberit, por Profeti (a.s.) nuk i lejoi dhe tha:

- Lëreni! Pasi huadhënësi ka të drejtën e fjalës ndaj huamarrësit deri sa të marrë çfarë i takon.” (Buhari, Istikrar 7, Muslim, Musakat 118-122, 1600-1601)

Ebu Saidi'l-Hudri (r.a.), tregon:

“Një beduin erdhi tek i Dërguari i Allahut (a.s.) dhe i kërkoj borxhin

që kishte për të marrë, por kur e bëri këtë, shfaqti një sjellje agresive. Madje i tha:

“Deri sa të ma paguash borxhin, do vazhdoj të të shqetësoj.”

Sahabët e nderuar e qortuan beduinin dhe i thanë:

“Turp të të vijë! Me sa duket, ti nuk e di se me kë po flet!”

Beduini tha:

“Unë po kërkoj hakun tim.”

I Dërguari i Allahut (a.s.), u tha sahabëve:

“Përse nuk mbani anën e atij që ka për të marrë të drejtën e tij?” Pastaj dërgoi dikë te Havle binti Kajs dhe i tha:

“Nëse ke hurma të thata, ma paguaj këtë borxh! Kur të na vijnë hurmat, do të ta kthej borxhin.”

Havle tha:

“Patjetër! Babai im të qoftë falë, o i Dërguari i Allahut!”

I Dërguari i Allahut (a.s.), ia pagoi borxhin bedunit dhe mbi të gjitha, i dha edhe ushqim për të ngrënë. Beduini, i cili u gëzua nga kjo sjellje, e shprehu lumturinë e tij duke thënë: “Borxhin e pagove në mënyrën më të mirë. Edhe Allahu ta dhëntë shpërblimin e plotë për këtë!”

Nisur nga kjo, i Dërguari i Allahut (a.s.), tha:

“Ja, këta (që e paguajnë borxhin e tyre ashtu siç duhet), janë njerëzit më të mirë. Një shoqëri, në të cilën të dobët nuk mund t’i marrin të drejtat e tyre pa u lënduar, nuk mund të shpëtojë...”

(Ibn Maxhe, Sadakat, 17)

Profeti (a.s.) herë pas herë merrte borxh për dy arsyeje:

1. Për t’i plotësuar kërkesën një nevojtar që vinte për ndihmë tek Ai.

2. Dhe për të treguar shembullin konkret në mënyrën e kthimit të borxhit.

Numan bin Beshir (r.a.), tregon:

Babai më mori me vete tek Profeti (a.s.) dhe tha:

“Unë i dhashë djalit tim një shërbyes!” I Dërguari i Allahut (a.s.), e pyeti:

“Po fëmijëve të tjerë a u ke dhënë të njëjtën gjë që i ke dhënë edhe këtij djali?” Babai im tha:

“Jo, nuk u kam dhënë!” Pas kësaj përgjigjeje, i Dërguari i Allahut (a.s.), tha:

“Atëherë merre mbrapsht dhuratën që ke bërë!” (Buhari, Hibe 12, Shehadat 9; Muslim, Hibat, 9-18.)

Sipas një rrëfimi të Muslimit, Profeti (a.s.) e pyeti Beshirin:

“A ua bërë këtë dhuratë të gjithë fëmijëve?”

“Jo, nuk ua bëra!” - iu përgjigj Beshiri.

Atëherë, Profeti tha:

“Kini frikë Allahun, silluni me drejtësi mes fëmijëve!”

Si përfundim, im atë hoqi dorë nga ai dhurim dhe e mori prapë dhuratën. (Muslim, Hibat, 13)

Njëherë, kur një sahab ishte ulur bashkë me Profetin tonë (a.s.), pranë i erdhi djali i vogël, të cilin ai e përqafoi, e puthi dhe e uli mbi gju. Pak më vonë i erdhi vajza e vogël. Mirëpo, ai nuk e uli mbi gju, por pranë vetes. Kur e vuri re këtë, i Dërguari i Allahut (a.s.), tha:

“A nuk duhej të bëje kujdes në drejtësinë ndërmjet fëmijëve?”

Me këto fjalë, i Dërguari i Allahut (a.s.), shprehu qartë se nuk duhet

të bëhen dallime në sjellje ndërmjet fëmijëve për shkak të gjinisë, duke e preferuar njërin ndaj tjetrit.²²

Një burrë u ul përballë të Dërguarit të Allahut (a.s.) dhe i tha kështu:

“O i Dërguari i Allahut! Unë kam disa skllëvër. Vazhdimisht më gënjejnë, më tradhtojnë dhe kundërshtojnë. Edhe unë i shaj dhe i rrah. Ç’do të ndodhë me mua për shkak të tyre?”

I Dërguari i Allahut (a.s.) i tha kështu:

“Tradhtia, gënjeshtria dhe kundërshtimi i tyre ndaj teje, nga njëra anë, si dhe dënimi që u jep ti atyre, nga ana tjetër, do të llogariten. Nëse dënimi që u jep ti del i barabartë me fajin e tyre, për ty s’do të ketë asgjë, qoftë në favor, qoftë në disfavorin tënd. Nëse dënimi që u jep ti del më pak se faji i tyre, kjo do të jetë në favorin tënd. Por, nëse dënimi që u jep ti, është më i madh se faji i tyre, do të mbetesh i detyruar ta shlyesh dhe kjo shlyerje do të bëhet me mënyrën kisas, domethënë, i të njëjtës natyrë me fajin tënd.” Burri u tërhoq mënjanë dhe fillojë të qajë me ngashërim. Atëherë, i Dërguari i Allahut (a.s.) tha kështu:

“Dhe në Ditën e Kiametit, Ne do të vendosim peshore të sakta e askush nuk do të pësojë asnjë padrejtësi. Ne do të sjellim (për gjykim) çdo vepër, qoftë kjo edhe sa pesha e një kokrre sinapi. Ne jemi të mjaftueshëm për llogaritje.” (Enbija, 47)

Pas kësaj, burri tha kështu:

“Vallahi, o i Dërguari i Allahut, s’mbeti rrugë tjetër e mbarë dhe e dobishme përveç ndarjes edhe për ata, edhe për mua! Ji dëshmitar se që të gjithë ata janë të lirë!” (Tirmidhi, Tefsir, 21/3165)

22. Tahaui, Sherhu Meani'l-Asar, Bejrut 1987, IV, 89; Bejhaki, Shuab, VII, 468; Hejthemî, VIII, 156.

Me të vërtetë, Profeti (a.s.) kërkonte nga pronarët të bënin pagesat për robërit e luftës, t'u jepnin lirinë dhe t'i martonin. Ai bënte të ditur se kush i keqtrajtonte skllëvërit, nuk do të hynte në xhennet. Sipas kësaj, mirë trajtimi i skllëvëve sillte begati, kurse keqtrajtimi, fatkeqësi!

Irbaz ibn Sarije tregon:

Kur morëm kalanë e Hajberit përveç sahabëve kishte edhe të tjerë. Midis tyre ishte edhe lideri i Hajberit i cili ishte një njëri mendjemadh dhe i vrazhdë.

Ai i tha Profetit (a.s.)

O Muhamed! A keni ju të drejtë të thorni kafshët tona, të merrni frutat tona dhe rrihni gratë tona?

Profeti (a.s.) i zemëruar i tha Ibn Aufit hip në kalë dhe thuaj: *“Xheneti është vetëm për besimtarët dhe mblihduni për namaz!”*

Pasi u mblodhën për namaz Profeti (a.s.) tha:

“A mendon ndonjëri prej jush, i krekosur në kolltukun e tij, që nuk ka gjëra të tjera të ndaluara përveç atyre që ka ndaluar Kurani? Ta dini se unë ju kam këshilluar, ju kam urdhëruar dhe shumë gjëra jua kam ndaluar. Këta janë sa Kurani madje edhe më shumë. Allahu e ka ndaluar të hyni në shtëpitë e Ehli Bejtit pa leje, po ashtu e ka ndaluar të rrihni gratë e tyre dhe të merrni frutat e tyre pasi paguajnë taksën e vendosur të xhizjes” (Ebu Davud, Haraxh, 31-33/3050.)

Sa e madhe që është feja jonë e cila urdhëron drejtësinë qoftë edhe kundër armiqëve të islamit. Muslimani gjithmonë është pranë drejtësisë, ai respekton drejtësinë edhe ndaj femohuesit.

Reuahan (r.a.), që të mblidhte taksat. Abdullahu (r.a.), llogariste me përpikëri të madhe sasinë e hurmave që duhej dhënë dhe vilte taksën. Mirëpo, hebrenjtë që shfrytëzonin tokën e Hajberit, i shqetësoi kjo përpikëri e Abdullahut (r.a.), në llogaritjen e taksës. Madje, njëherë mblodhën disa stoli të grave dhe i thanë:

“Këto janë tuat! Por gjatë llogaritjes së taksës vepro në favorin tonë dhe mbylle njërin sy për ne!” Abdullahut (r.a.), u tha:

“Për Allahun! Urrejtja që kam ndaj jush për shkak të shumë vep-rave tuaja të këqija, nuk më pengon të sillem me drejtësi ndaj jush! Por, kjo që po më ofroni është ryshfet dhe, ryshfeti është haram. Ne nuk e hamë atë!”

Pas kësaj, hebrenjtë, të cilët e kuptuan se nuk mund ta bindnin dot Abdullahun (r.a.), filluan ta lavdëronin atë duke thënë:

“Ja, me këtë drejtësi qëndrojnë në këmbë dhe me rregull edhe qiejt e toka!” (Muvatta, Musakat, 2.)

Kur myslimanët morën lajmin se ushtria e Bizantit po vinte drejt tyre, ata i kthyen mbrapsht taksat që kishin mbledhur nga popullit të Humsit, duke u thënë:

“Tani po kërcënohemi nga një sulm i madh dhe për këtë arsye nuk do të jemi në gjendje t’ju mbrojmë. Prandaj, jeni të lirë të veproni si të dëshironi.”

Mirëpo, populli i Humsit u përgjigj:

“Për Allahun! Qeverisja dhe drejtësia që keni treguar ju, ka qenë shumë më e mirë se gjendja e mjeruar dhe padrejtësia në të cilën gjendeshim më parë. Prandaj, ne do të bashkohemi me ju për të mbrojtur qytetin kundër Bizantit.”

Po ashtu, edhe të krishterët dhe hebrenjtë e qyteteve të tjera me të cilët ishte vendosur paqja, vepruar në të njëjtën mënyrë. Si për-

fundim, kur ushtria myslimane korri fitore, ata ia dorëzuan përsëri qytetin myslimanëve dhe vazhduan të paguanin taksat si më parë duke jetuar të qetë e në paqe.

Ushtria Islame, këtë drejtësi nuk e ka shfaqur vetëm në Hums, por në të gjitha vendet që më parë i ka marrë nën administrim, e më pas është detyruar të tërhiqet. Për shembull, kur ra Plevne, Gazi Osman Pasha e ktheu taksën e xhizjes që u kishte marrë të krishterëve në këmbim të mbrojtjes.

Abdullah ibn Abasi (r.a.) tregon:

Një mbret i veshur me rroba normale doli për të shëtitur vendin. Një natë bujti tek një fshatar i cili e siguronte jetesën me një lopë e cila jepte qumësht sa për disa lopë. Mbreti mendoi ta merrte me vete për ta dërguar në saraj lopën.

Në mëngjes e dërguan lopën tek çobani për të kullotur, por kur u kthye në mbrëmje dha gjysmën e qumështit që jepte normalisht. Mbreti u habit nga kjo dhe filloi të bisedojë me të zotin e lopës.

Vallë, çobani e ka kullotur në një vend tjetër lopën sot?

Jo, në të njëjtin vend e ka kullotur, ia ktheu fshatari.

Mos vallë ka pi ujë tjetër nga ujë që pi gjithmonë?

Jo të njëjtin ujë ka pirë tha fshatari.

Atëherë përse e përgjysmoi qumështin?

Kam përshtypjen se mbreti ka menduar për të marrë për vete këtë lopë. Nëse një burrë shteti bën padrejtësi ndaj popullit të vet ose mendon të bëjë padrejtësi në atë vend zhduket begatia.

Mbreti i habitur e pyeti: Nga e njeh ti mbretin?

Fshatari i bindur dhe i sigurtë tha: Kjo është e vërteta.

Mbreti hoqi dorë nga dëshira dhe u betua që nuk do t'i bënte padrejtësi kurrë popullit. Ditën e nesërme lopa filloi të japë qumësht si gjithmonë. (Bejhaki, Shuab, VII, 53)

Malik ibn Dinari është shprehur:

“Kur Omer ibn Abdulazizi mori fronin e kalifatit, barinjtë nëpër male thanë:

Udhëheqjen e njerëzve e mori përsipër një person i devotshëm. Ata i pyetën:

Nga e dini këtë? Barinjtë u përgjigjën:

Edhe kafshët janë të qeta.

Muhamed ibn Ujejne ka thënë:

“Kur Omer ibn Abdulazizi ishte kalif, unë kullosja delet në Kirman. Për shkak të përshpirtshmërisë dhe drejtësisë së kalifit delet pothuajse më dukeshin sikur rrinin bashkë me ujqërit. Një natë papritur pashë se ujqërit i sulmuan delet. U habita. Bota më dukej sikur e kishte humbur të gjithë prehjen dhe qetësinë. Me vete thashë:

Duhet të ketë ndërruar jetë kalifi i drejtë. U interesova për këtë dhe dëgjova se Omer ibn Abdulazizi kishte ndërruar jetë atë natë.”

Një njeri, e teproi me fyerje ndaj Haxhaxhit në prani të një njeriu të urtë. Mirëpo, i urti i dha këtë mësim:

“Mos e fyej aq shumë atë njeri, sepse Allahu i Madhëruar do ta dënojë Haxhaxhin për njerëzit, të cilëve u ka shkatërruar jetën dhe pasurinë. Mirëpo çështja nuk përfundon me kaq. Nga ana tjetër, Allahu do të dënojë edhe ata që i kanë hyrë në hak Haxhaxhit, duke dhunuar dinjitetin e tij.”

Allahu thotë në Kuran:

“...Kushdo që ju sulmon, edhe ju keni të drejtë ta sulmoni atë, ashtu siç ju sulmoi ju! Frikësojuni Allahut dhe dijeni se Allahu është me ata që ruhen nga të këqijat.” (Bekare, 194)

“Nëse ndëshkoni, ndëshkoni aq sa jeni ndëshkuar, por, nëse duroni, kjo është më e mira (rrugë) për të durueshmit.” (Nahl, 126)

Një ditë, padishahu i Telemsanit, Sulltan Jahja, kishte dalë të shë-tiste qytetin me oborrtarët. Populli, të cilit po i shkëlqenin sytë përballë madhështisë së tij dhe të atyre që kishte përreth, u ngrit në këmbë nga frika dhe po e nderonte duke brohoritur: “Rroftë Padishahu!” Mirëpo, më shumë se masa, padishahut i tërhoqi vëmendjen një njeri që rrinte tutje i shkëputur nga masa, indiferent ndaj madhështisë së sulltanit, i dëlirë prej botës dhe që vezullonte dritë përreth vetes. Kur pyeti se kush ishte ai njeri me fytyrë të ndritur, i thanë:

“Madhëri, ai është Shejhu i njohur tunizian, i cili jeton si asket në një shpellë.” Sulltanin e kap një kureshtje edhe më e madhe dhe, pasi e drejton kalin nga Shejhu tunizian e pyeti:

“A është e lejuar të fal namaz me këtë rrobë të mëndafshhtë që kam veshur?”

Edhe pse Shejhu tunizian refuzoi të përgjigjej dhe e këshilloi të pyeste dijetarët e sarajit të vet, pas këmbënguljes së sulltanit, ai u përgjigj:

“Mendoni një qen, i cili ka gjetur një kafshë të ngordhur dhe e ka ngrënë atë sa ka plasur, duke u bërë pis jashtë e brenda. E më pas, tregohet i kujdesshëm për të mos u ndotur, duke ngritur këmbën gjatë urinimit!..”

Sulltani nevríkaset dhe thotë: “Çfarë do të thuash me këtë?!”

Shejhu i tha:

“Dua të them se, stomaku dhe trupi juaj janë të ngarkuar me peshat më të mëdha të haramit dhe me padrejtësi ndaj njerëzve. Ndërkohë, ju me pyesni nëse është e lejuar apo e ndaluar të fal namaz me veshje të mëndafshhta?!”

Këto fjalë të urta, ndikuan thellë tek Sulltani. Në sajë të begatisë së këtij ndikimi, ai i flaku menjëherë rrobat e bukura që kishte veshur. Pastaj, hodhi në një anë shpatën që kishte në mes dhe tha: “Myslimanë! Bëmani hallall dhe gjeni tjetër sulltan për veten tuaj!” Pasi tha këto, ai shkoi pas Shejhut tunizian dhe u bë nxënësi i tij besnik. Sulltan Jahja, arriti në një gradë aq të lartë në edukimin shpirtëror pranë Shejhut, saqë kur populli i kërkonte të lutej për ta, Shejhu tunizian u thoshte:

“Kërkojeni lutjen nga Jahja, sepse po të isha unë në vendin e tij, nuk mund ta bëja atë që ka bërë ai... Nëse sulltanët do ta dinin thesarin e lumturisë që ka arritur ai, edhe ata do të sakrifikonin gjithçka të tyren si Jahja.”

Sulltan Alaaddin Kejkubati i Selçukut, kur përfundoi kalanë e qytetit, i u lut babait të Mevlanës, Bahaeddin Veledit, që ta shihte kalanë dhe të shprehte mendimin e tij rreth saj. Bahaeddin Veledi shkoi, pa punën që ishte bërë dhe tha:

“Kalaja juaj duket tepër e bukur dhe e fortë për të penguar fatkeqësitë dhe sulmet e armiqve, por ti, çfarë mase ke marrë kundër mallkimeve të të shtypurve që janë nën kontrollin e drejtuesve, mos harroni se shigjetat e mallkimeve të tyre, shpojnë jo vetëm një kala si kalanë tuaj, por edhe muret e qindra mijërave kalave dhe e shkatërrojnë këtë botë.”

Më mirë bëj kulla me punë të mira dhe të drejta dhe përpigu të formosh nga njerëzit e mirë ushtarë, lutjet e të cilëve janë frytdhënëse. Një gjë e tillë për ty është më e sigurt se të fshehtat, sepse qetësia dhe siguria e njerëzve dhe e botës sigurohet me ushtarët e duasë.

Bajaziti Rrufe i cili shpalosi suksese të jashtëzakonshme në politikën e jashtme, hodhi hapa të mëdhenj edhe në rrugën e unitetit të Anadollit. Një pjesë të madhe të tokave të Karamanëve që ishte principata më e madhe e Anadollit, ia aneksoi osmanëve. Ndërkaq, ky aneksim u realizua me dëshirën e vetë popullsisë. Ashikpashazade e tregon kështu këtë të vërtetë:

“... Kur Sulltan Bajaziti arriti para qytetit të Konjës, portat e qytetit u mbyllën. Mirëpo ishte koha e të shirave dhe në tërë anët e fushës së Konjës kishte grumbuj elbi dhe gruri të korrur që priste të shihej në lëmë. Meqë populli u fut në kala në nxitim e sipër, nuk mundi t’i fuste brenda edhe të korrat. Përballë kësaj situatë, ushtarët e Bajazitit Rrufe u afruan nën muret dhe i bënë zë kështu popullit:

“Ejani, na shitni elb dhe grurë që t’ua japim kuajve për të ngrënë!”

Disa vetë nga populli, duke menduar ta provonin sinqeritetin e thënieve të ushtarëve, dolën nga qyteti dhe shkuan te ushtria osmane.

I njoftuar për situatën, me qëllim për t’i dalë para çdo të papriture, sulltan Bajaziti u dha ushtarëve këtë porosi:

“Këta janë vëllezërit tanë muslimanë. Kurrsesi të mos u bëni padrejtësi! Respektoni të drejtën e personit! Pronarët e elbit të shesin sipas dëshirës dhe vullnetit të vet!..”

Kështu, të ardhurit shitën sipas dëshirës dhe me çmimin që kërkuan vetë. Morën akçet dhe u kthyen në kala me një kënaqësi krejt të pashpresuar. Me ta parë këtë drejtësi dhe njerëzillëk që t’i përllote sytë, popullsia e Konjës i hapi fletë më fletë me dëshirën e vet portat e qytetit dhe i ftuan osmanët në qytet. Edhe qytetet e tjerë që e morën lajmin, dërguan përfaqësues dhe i ftuan osmanët në vendbanimet e tyre:

“Urdhëroni, ejani! Na e qeverisni ju qytetin!”

Sulltan Mehmeti II u jepte shumë rëndësi drejtësisë si dhe gjykatësve të cilët zbatonin drejtësinë dhe gjithmonë i ndihmonte për ta bërë sunduese të drejtën dhe drejtësinë!

Është shumë mësimdhënës ky shembull mbi këtë specifikë:

Për shkak të një padrejtësie që kishte bërë, Daut Pasha, një nga burrat e shtetit të asaj kohe, ishte paditur te gjykatësi i Edrenesë. Në fillim, gjykatësi e paralajmëroi Daut Pashën të hiqte dorë nga ajo punë duke ia bërë të ditur edhe dënimin që do të merrte në të kundërt. Mes tyre ndodhi një polemikë. Duke e tepruar polemikën, Daut Pasha e qëllloi disa herë gjykatësin me pëllëmbë. Sulltani që e mësoi ngjarjen, e ndëshkoi rëndë pashain, duke thënë:

“Kush rreh gjykatësin i cili është shërbyes i drejtësisë, ka turpëruar dhe prishur fenë...”

Nga vuajtjet materiale dhe shpirtërore, Daut Pasha ra në shtrat. Pastaj, më në fund, bëri pendesë. Dha fjalën se nuk do të dilte më kundër urdhrave të Allahut dhe nuk do të bënte më një gabim të tillë. Atëherë, mes tij dhe sulltanit nisi të rikthehej afërsia e mëparshme dhe Daut Pasha u ngjiti gjer në postin e vezirit, kurse në kohën e sulltanit Bajaziti II u bë Vezir i Madh, kryeministër.

Një tjetër ngjarje me rëndësi që pati ndodhur gjatë fushatës së Egjiptit, është kështu:

Ngaqë ndodheshin në fushatë, nuk u patën arritur nga thesari i shtetit paratë e nevojshme për disa shpenzime dhe, kështu, patën marrë borxh nga një person i pasur. Kur arritën paratë nga thesari, defterdari (financieri) ia ktheu borxhin personit.

Mirëpo personi i bëri defterdarit këtë propozim:

“Unë kam kapital të madh. Dhe, përveç një djali, s’kam njeri tjetër! Po të pranoni, po ia dhuroj thesarit këto para dhe, në shkëmbim, ju jepini tim biri një punë në derë të shtetit!..”

Kur defterdari ia paraqiti sulltanit këtë propozim, ai u zemërua shumë dhe i bërtiti kështu:

“Për këtë propozim korruptues që më solle, të betohem ju vras edhe ty, edhe propozuesin! Por druhem se mos thonë që “sulltan Selimi ua vuri syrin parave të tregtarit prandaj i vrau atë dhe defterdarin”! Menjëherë ktheja paratë tregtarit dhe mos më sill më propozime të tilla të kundërligjshme!”

Nga hetimet e bëra pas kundërveprimit të sulltanit, doli në shesh se tregtari kishte qenë një çifut i cili, pastaj, u largua nga qendra e shtetit.

Madje, në Poloni, thënia se “pa pirë kuajt e osmanëve ujë në lumin e Vistulës, ky vend nuk do ta arrijë dot lirinë dhe pavarësinë”, qe bërë proverbiale!

Me të vërtetë, Polonia tri herë në histori pati arritur pavarësinë dhe kjo pati ndodhur në kohët kur kuajt e osmanëve pinin ujë në Vistulë!

Është shumë domethënës rasti i mëposhtëm që tregon besnikërinë e nënshtetasve krishterë ndaj shtetit si pasojë e drejtësisë që gëzonin.

Në një fushatë të Ligjvënësit në Hungari, disa hungarezë deshën ta helmonin sulltanin për interes të perandorit gjerman dhe, për t’ia arritur kësaj, u përpoqën ta bindnin në emër të krishterimit armenin Manuk, kuzhinierin e posaçëm të sulltanit. Por kuzhinieri armen, duke treguar një shembull të lartë besnikërie, e refuzoi me forcë këtë propozim të shëmtuar kundër Ligjvënësit të cilin e admironte për drejtësinë dhe ndjenjat njerëzore!

Ishte njëra nga fushatat e sulltan Sulejman Kanuniut-Ligjvënësit në Austri. Gjatë përparimit të ushtrisë drejt armikut, rruga kaloi nëpër

një fshat jomusliman. Kur Ligjvënësi kishte dhënë pushim, iu afrua një fshatar i krishterë dhe i tha:

“Sovrani ynë! Njëri nga ushtarët tuaj kishte këputur rrush nga vreshta ime dhe kishte lënë aty paratë si pagesë për rrushin që kishte marrë. Prandaj erdha t’ju falenderoj dhe t’ju përgëzoj!”

Sulltan Sulejman Ligjvënësi dërgoi menjëherë njerëz për ta gjetur dhe sjellë ushtarin në fjalë dhe, aty, në prani të fshatarit, e ndaloi të merrte pjesë më tej në fushatë. Kurse fshatarit të habitur i tha kështu:

“Sjellja dhe qëndrimi i ushtarit është hapi i parë i ndihmës hyjnore dhe i fitores. Po që se ushtari nuk do t’i kishte lidhur paratë në pjer-gullën ku kishte këputur rrush, emri i kësaj ushtrie do të bëhej “ushtri e përdhunuesve” dhe atij do t’i kishte ikur koka! Ai e shpëtoi kokën se i la paratë, por u dënua me përjashtim nga fushata sepse këputi rrush pa lejen e pronarit!”

Në kthim nga ajo fushatë, Ligjvënësit i doli para një grua plakë. Duke i kapur frerët e kalit të sulltanit, i tha atij:

“Kam ankesë kundër teje!”

Sulltani e pyeti:

“Kujt do t’i ankohesh për mua?”

Gruaja plakë iu përgjigj:

“Sovrani ynë! Do të ankojem për ty në gjyqin e Zotit sepse ushtarët e tu më shkelën arën me dashje a pa dashje dhe të gjitha të mbjellat m’u prishën!”

Sulltani u dëshpërua shumë. E uli kokën para dhe nga sytë nisën t’i pikojnë lot! Ai e mori me të mirë gruan plakë e cila, pastaj, ia fali dëmin.

Sa shumë e meriton lavdërimin kjo shfaqje e drejtësisë që pati treguar Sultani Sulejmani ndaj nënshtetasve të vet:

Një radhë, guvernatori i Egjiptit Mehmet Pasha dërgoi në Stamboll të ardhura vjetore më të mëdha se ato të përcaktuara. Në këtë situatë, Ligjvënësi nuk e miratoi veprimin e guvernatorit dhe nuk e lavdëroi atë ashtu siç pritej, përkundrazi, duke menduar me dyshim si më poshtë, e thirri guvernatorin në Stamboll:

“Mos vallë ky pasha, për të na hyrë në sy, i ngarkoi popullsisë së Egjiptit barrë të rëndë dhe mblodhi kaq shumë para? Nëse është kështu, do të thotë se i ka bërë padrejtësi popullit...”

Ligjvënësi i bëri një hetim serioz pashait. Më në fund, edhe nëse i pranoi formalisht shpjegimet e pashait, meqë nuk u kënaq me zemër, tepriçën e të ardhura të grumbulluara e përdori për qëllime bamirësie publike, si meremetimi i akueduktëve, etj.

Sa do të shkëlqejë padrejtësia përfundimi do të jetë errësirë, terr i plotë. Kurse drejtësia sa do e vështirë të duket në përfundim rezultati do të jetë dritë dhe qetësi. Një person që është i drejtë në çdo kohë, në çdo vend dhe me këdo është i dashuri nga të gjithë njerëzit. Dhe në të dy botët do të jetë fatlum.

Asnjë gjë nuk mund të arrihet duke nëpërkëmbur drejtësinë. Edhe ato përfitime të përkohshme dhe të gënjeshtra në fund do të sjellin vetëm humbje, dështim dhe dëshpërim.

2. Të falësh dhe mbulosh gabimet e tjetrit

Të falësh gabimet e njerëzve dhe të mbulosh të metat e tyre, është një cilësi sa e vështirë, aq edhe e rëndësishme. Ky virtyt i bukur i pëlqyer nga Allahu i Madhëruar, është tregues i përsosmërisë së besimit dhe moralit. E në fakt, një nga emrat e bukur të Allahut të Madhëruar, është “el-Afuv”, i cili shpreh faljen e Tij gjithëpërfshirëse.

Në Kuranin Fisnik urdhërohet: **“Tregohu falës, urdhëro vepra të mira dhe shmangu nga të paditurit!”** (A’raf, 199.)

Falës i vërtetë, është ai që e fal fajtorin ndërkohë që ka mundësi dhe të drejtë ta ndëshkojë atë. Ky është virtyti i vërtetë.

Allahu kërkon prej njerëzve të jenë falës. Allahu në Kuran flet me superlativa të mëdha për ata që falin. Sepse ata në fakt kanë bërë një veprim shumë të vështirë duke dalë kundër egos dhe duke e mundur atë.

Allahu në Kuran thotë:

“Kushdo që duron dhe fal, ta dijë se, në të vërtetë, këto janë nga veprimet më të virtytshme.” (Shura, 43)

“...Kur janë në vështirësi, e mposhtin zemërimin dhe ua falin fajet njerëzve. Allahu i do bamirësit.” (Ali Imran, 134)

Profeti (a.s.) thotë

“...Sa më shumë që njeriu ua fal gabimet njerëzve, aq më shumë e lartëson Allahu nderin e tij...” (Muslim, Birr, 69; Tirmidhi, Birr, 82.)

Nuk është cilësi e lartë t'i bësh mirë atij që të bën mirë, ndërsa atij që të bën keq t'i bësh keq. Meritë është t'ia kthesh me të mirë atij që të bën keq. Nëse ai që i bën një të mirë është armik, do të të bëhet mik, nëse është shok do të të afrohet edhe më shumë duke iu shtuar dashuria dhe sinqeriteti për ty. Atij të cilit i është bërë një e mirë, pasi ai ka bërë një të keqe, i është vënë një perde për të mos bërë përsëri ndonjë të keqe. Rrumiu e shpreh shumë bukur këtë të vërtetë:

“Dije mirë se mëshira e Allahut është më e epërme se hidhërimi i Tij. E prej kësaj mëshire çdo Pejgamber ka triumfuar ndaj armiqve të tij.”

“Rruga për të larguar belatë nuk është kurrë dhuna. Zgjidhja është falja, bujaria dhe mirësia. Pejgamberi, (a.s.), ka thënë: *«Sadakatë i shuaj në hidhërimet.»* Kuptoje mirë kurimin e sëmundjeve dhe hidhërimit!..”

Marrëdhënia më e mirë e njeriut me Zotin arrihet përmes bindjes dhe dorëzimit kurse marrëdhënie më e mirë midis njerëzve arrihet përmes faljes dhe mirëkuptimit.

Falja kur je i zemëruar është falja më e çmuar. Profeti (a.s.) thotë:

“Trim i vërtetë, nuk është ai që mposht kundërshtarin, por ai që mposht zemërimin kur nxehet!” (Buhari, Edeb, 76)

“Atë që e mposht zemërimin e tij, ndërkohë që ka mundësi të bëjë atë që duhet (të hakmerret), Ditën e Kiametit Allahu i Madhëruar, e thërret para syve të të gjithëve dhe e lë të lirë të gjedhë në mesin e hyrive.” (Ebu Daud, Edeb, 3/4777; Tirmidhi, Birr, 74, Kiamet, 43; Ibni Maxhe, Zuhd, 18.)

I Dërguari i Allahut ka qenë njeriu më i butë në botë. Kjo bënte që ai të zgjidhte përherë më të lehtë në marrëdhëniet që krijonte me njerëzit dhe të mos linte vend për vështirësi, nervozizëm dhe mëri. Atë nuk e nxehte asgjë, me përjashtim të shkeljes së të drejtës dhe i falte përherë gabimet që të tjerët bënin kundër personit të tij. Sado me vrazhdësi të sillej personi që kishte përballë, ai nuk e prishte qëndrimin e tij të sjellshëm dhe ia kthente me të mirë atij që sillej keq me të .

Nga ana tjetër, përtej faljes së të metave dhe gabimeve, aftësia për ta kthyer të keqen me të mirë, madje për t'u lutur për përmirësim dhe orientim për dikë që të ka bërë keq, duhet të jenë veti dalluese të muslimanit. Si shembull për këto veti mjafton rasti i Qëndrimit të Profetit (a.s.) në Taif ku ai, në vend që t'i mallkonte ata që e goditën me gurë, u lut për orientimin e tyre në rrugë të drejtë. Gjithashtu, stili i tij që përdori për ruajtjen e dinjitetit të Mekës jo duke u lutur për shkatërrimin e njerëzve por për hyrjen e secilit prej tyre në rrugën e drejtë, u bë pretekst për shpëtimin e sa e sa mohuesve dhe kundërshtarëve të tërbuar!

Në një ajet të Kuranit Famëllartë thuhet:

“Nuk barazohet e mira me të keqen! Të keqen ktheje me të mirë e atëherë armiku yt do të të bëhet menjëherë mik i ngushtë.”

(Fussilet, 34)

Profeti (a.s.) i ka ftuar shokët e tij që të mposhtin zemërimin e të fitojnë virtytin e të falurit, duke u thënë:

“Mos u bëni si njerëzit ordinerë që imitojnë të tjerët në çdo gjë dhe thonë: Nëse njerëzit na bëjnë mirë, edhe ne u bëjmë mirë atyre, e në qoftë se ata na dhunojnë, edhe ne i dhunojmë ata! Por përpikuni të ushtroheni që t’i bëni mirë atyre që ju bëjnë mirë, dhe të mos i dhunoni (pra t’i falni) ata që ju dhunojnë.” (Tirmizi, Birr, 63/2007)

Në fakt, ky moral është një metodë e rëndësishme e edukimit shpirtëror. Në qoftë se ai të cilit i bëhet mirësi është armik, kjo mirësi e zhbën armiqësinë dhe urrejtjen që ai ka në zemrën e tij dhe ngjall filizat e prirjeve të miqësisë. Nëse ai person nuk është një armik, por njeri që qëndron në një distancë normale ndaj nesh, atëherë tek ai shfaqet dëshira e miqësisë dhe e afrimit. Nëse ai është një mik dhe një i afërmi i ynë, atëherë atij i shtohet dashuria ndaj nesh.

Duhet të theksojmë faktin se tendenca për të qenë falës para çdo lloj gabimi, nuk duhet të mendohet si virtytshmëri. Të falësh ka kuptim, kur gabimi lidhet në mënyrë të drejtpërdrejtë me falësin. Ka prej atyre gabimeve, të cilat prekin shenjtërinë e disa vlerave fetare, kombëtare dhe të drejtave të shoqërisë. Në situata të tilla, përtej faljes duhet të jepen dënime për të siguruar drejtësinë dhe për të qartësuar mirë të drejtën dhe të shtrembrën. Nëse falen këta njerëz që bëjnë të tilla gabime, atëherë në shoqëri do të përhapet e keqja, dhuna dhe terrori.

Një tjetër çështje e rëndësishme në marrëdhëniet shoqërore për të cilën besimtari duhet të tregojë kujdes është edhe mbulimi i gabimeve të tjerëve dhe mos përfolja e tyre.

Allahu në Kuran në lidhje me këtë thotë:

“Ata që duan të përhapen shpifjet e turpshme (ose imoraliteti) ndër besimtarët, i pret një dënim i dhembshëm në këtë botë dhe në tjetrën; Allahu i di të gjitha e ju nuk i dini.” (Nur, 19)

Kurse Profeti (a.s.) thotë:

“Kush e mbulon të metën e shokut të tij, në Ditën e Kiametit edhe Allahu i mbulon të metat e tij. Kush i nxjerr në shesh të metat një vëllai mysliman, edhe Allahu ia nxjerr në shesh të metat e tij. Madje, e poshtëron atë me të metat e tij, edhe nëse ai ndodhet në shtëpinë e vet.” (Ibn Maxhe, Hudud, 5)

“Kush e fyen vëllain e vet për shkak të një gjynahu, ai nuk do të vdesë pa e kryer edhe vetë atë gjynah.” (Tirmidhi, Kijamet, 53/2505)

Të mbulosh një të metë apo gabim të një besimtari, është një-soj si të nxjerrësh nga varri një vajzë të varrosur për së gjalli dhe ta shpëtosh atë!» (Ahmed, IV, 153)

“Allahu i Madhëruar e fal dyzet herë personin, i cili e lan një të vdekur dhe i fsheh gjërat e papëlqyeshme që sheh tek ai. Atij që qefinos të vdekurit, i vesh rroba të Xhenetit të punuara me mëndafsh. Ndërsa atij që hap varrin dhe varros të vdekurin, i jep shpërblim sikur të kishte akomoduar një të varfër në një shtëpi ku do të qëndrojë deri në ditën e Kiametit.” (Hakim, I, 506/1307)

Hetimi për të zbuluar jetën intime, personale dhe familjare të njerëzve është një rrënim moral dhe shpirtëror. Kur gabimet zbulohen fillon të humbasë ndjenja e turpit. Një person që humbet ndjenjën e turpit mund të bëjë çdo gjë. Kur njerëzit ushqejnë urrejtje dhe mëri ndaj njëri-tjetrit në shoqëri fillojnë të shfaqen vese shumë të këqija në shoqëri të cilat dëmtojnë rëndë shoqërinë.

Njeriu në vend që të merret me gabimet dhe mangësitë e tjetrit është mirë të angazhohet fortë më përmisimin e vetes.

Ibn Abasi (r.a.) thotë:

Kur të dëshirosh të përmendësh mangësitë e tjetrit menjëherë kujto mangësitë tuaja. (Buhari, el-Edebu'l-Mufred, no: 328)

Kurse Ebu Hurjere thotë:

“Ju shikoni halën në syrin e vëllait dhe nuk shikoni traun në syrin tuaj.” (Buhari, el-Edebu'l-Mufred, no: 592)

Nga ana tjetër njeriu nuk duhet të tregojë dhe bëjë publike mëkatet, Profeti (a.s.) në lidhje me këtë thotë:

I gjithë ymeti im është i falur, përveç atyre që i shfaqin mëkatet. Prej zbulimit të mëkateve është dhe atëherë kur njeriu vepron natën ndonjë vepër, pastaj gdhahet të nesërmen e Allahu ia ka mbuluar mëkatit, kurse ai thotë: 'O filan! Mbrëmë bëra këtë dhe atë.' Kështu ai kalon natën duke ia falur Allahu mëkatet, ndërsa ai gdhahet dhe zbulon atë që Allahu ia kishte mbuluar." (Buhari, Edeb, 60; Muslim, Zuhd, 52)

Publikimi i mëkatit nënkupton përhapjen e tij në shoqëri. Allahu i kërcënon me një dënim të ashpër të gjithë ata që edhe bëjnë mëkat edhe e publikojnë atë. Kurse personi që bën një mëkat dhe e mban të fshehur shpresohet që në ditën e gjykimit të mos turpërohet për shkak të atij mëkati.

Disa njerëz megjithëse në shumë aspekte janë shumë korrekt dhe të kujdesshëm, për sa i përket mbulimit të mëkateve tregohen neglizhentë. Nuk duhet të harrojmë që një nga cilësitë e Allahut është mbulimi i mëkateve. Prandaj ashtu si Allahu na fal dhe mbulon mëkate dhe gabime pafund edhe ne duhet të tregohemi të kujdesshëm në mbulimin dhe faljen e gabimeve. Ata që kanë në zemër dashurinë e Allahut, falin dhe tolerojnë. Të falim dhe mëshirojmë në mënyrë që të falemi dhe të mëshirohemi.

Tablo të virtytshme

Ibn Omeri (r.a.) thotë e kam dëgjuar të Dërguarin e Allahut (a.s.), të thotë:

"Me të vërtetë që Allahu i Madhëruar do ta marrë afër robin e vet Ditën e Gjykimit dhe do t'i hedhë perden e Tij (në mënyrë që ta marrë në llogari, pa e parë askush)!" Pastaj do ta pyesë:

«A e mban mend filan gjynah? A e mban mend filan gjynah?»

«Po, e mbaj mend, e mbaj mend o Zoti im!» -ia kthen robi me keqardhje të madhe.

Duke i pohuar në këtë mënyrë gjynahet, në një moment, kur tashmë e kishte të sigurt që do të shkatërrohej, Allahu i Madhëruar i thotë:

«Unë t'i kam mbuluar ato në dynja dhe sot, dhe do të t'i fal të gjitha!» Më pas, besimtarit i jepet libri i të mirave. (Buhari, Medhalim, 2, Tefsir, 11/4; Ahmed, II, 74)

Virtyti i të falurit për hir të Allahut ishte tipari dallues i Profetit Muhamed (a.s.). Ky virtyt ishte kaq i pranishëm tek Resuli (a.s.) sa që ai fali sa e sa njerëz të cilët e kishin dhunuar dhe ofenduar në kohën kur ai i ftonte njerëzit në fenë e Allahut; ai bënte vazhdimisht dua për udhëzimin e tyre dhe hyrjen e tyre në Islam. Në një rast, kur Ai kishte shkuar në Taif për të përhapur dhe shpjeguar fenë, banorët injorantë dhe idhujtarë të asaj zone e gjuajtën me gurë duke e përgjakur Profetin e njerëzimit. Allahu i Lartmadhëruar, për ta ngushëlluar dërgoi Xhebrailin, u, së bashku me Melekun e Maleve. Nëse ai do të dëshironte, Meleku do ta shkatërronte popullin e Taifit me dy malet që gjendeshin aty.

Ndërsa Pejgamberi i Mëshirës ia ktheu:

“- Jo, unë kërkoj nga Zoti i Lartmadhëruar që të nxjerrë nga soji i tyre pasardhës që do të adhurojnë vetëm Allahun dhe që nuk do t'i shoqërojnë Atij asnjë shok.” (Buhari, Bed'u'l-Halk, 7; Muslim, Xhihad, 111)

Në këtë mënyrë iu përgjigj Profeti (a.s.) atyre që e gjuajtën me gurë dhe e gjakosën. Sepse natyra e tij ishte falja.

Aisheja (r.a.) bën të ditur se i Dërguari i Allahut (a.s.), përveçse në situatën e luftës në rrugën e Allahut, nuk ka ngritur dorë kundër

askujt, as mbi ndonjë femër (grua), as mbi ndonjë shërbëtor, shkurt, mbi askënd!” (Muslim, Fedail, 79; Ebu Davud, Edeb, 4)

Një shembull tjetër lidhur me mirëkuptimin e Profetit përballë sjelljeve të gabuara, na e tregon kështu Enes bin Maliku (r.a.):

Po ecja së bashku me të Dërguarin e Allahut (a.s.). Mbi trup kishte një pelerinë me jaka të trasha prej stofi të Nexhranit. Një beduin na arriti nga pas dhe e tërhoqi të Dërguarin e Allahut (a.s.) fort prej jakës së pelerinës. E vështrova qafën e Profetit: nga forca e tërheqjes, jaka e pelerinës kishte lënë shenjë!

Beduini i tha:

“O Muhammed! Nga malli i Allahut që ke me vete, ngarkomë mbi këto dy devetë e mia! Se, fundja, s’ke për të ngarkuar as nga malli yt, as nga malli i tyt eti!”

I Dërguari i Allahut (a.s.) qeshi. Pastaj thirri një njeri dhe i tha:

“Mbi njërën nga këto dy deve, ngarko elb, kurse mbi tjetrën, hurma!” (Muslim, Zekat, 128; Ebu Davud, Edeb, 1)

Para shpalljes, Ebu Sufjani ishte mik me Profetin. Mirëpo, pas profecisë, ai u bë armiku i tij dhe filloi të shkruante poezi që e nxinin figurën e Profetit (a.s.). Këtyre poezive poshtëruese, u përgjigjej poeti Hasan bin Sabiti (r.a.). Më vonë, Ebu Sufjani u pendua për ato që kishte bërë dhe mori udhën për të shkuar në Medinë, ku gjendej edhe Profeti (a.s.). Kur ishte duke kaluar në rajonin Ebua, u shkëmbye me Profetin (a.s.), i cili nuk ia hodhi sytë fare. Ebu Sufjani, u prek shumë nga kjo gjë dhe i kërkoi falje me anë të ajetit 91 të sures Jusuf, që ia kishte mësuar Aliu (r.a.), më herët:

“Betohem në Allahun, vërtet që Allahu të ka ngritur ty mbi ne dhe ne paskemi qenë vërtet të gabuar”.

Ndërsa Profeti (a.s.), i cili ishte një oqean mëshire dhe dhembshurie, lexoi ajetin vijues nga surja Jusuf:

«Sot s’ka qortim për ju; Allahu do t’ju falë. Ai është më i Mëshirshmi i mëshiruesve!» (Jusuf, 92)

Me këtë veprim, Profeti (a.s.), e fali Ebu Sufjanin dhe të gjithë ata që e kishin sharë dhe ofenduar deri atëherë. (Vakidi II, 810-811; Ibn Hisham, Siret, IV, 20-24; Ibn Abdilber, el-Istiab, IV, 1674)

Nga ana tjetër, Profeti i Mëshirës (a.s.) e pyeti atë ditë popullsinë e Mekës që priste me padurim të dinte se ç’do të bënte ai me ta pas fitores:

“O Kurejshë? Ç’mendoni se kam për të bërë unë tani për ju?”

Kurejshët iu përgjigjën:

“Ne kemi shpresë se ti do të na bësh të mira sepse ti je një vëlla i mirë e bujar! Sepse ti je biri i një vëllai të mirë e bujar!”

Atëherë, Profeti (a.s.) u tha:

“Edhe unë, ashtu siç u tha Jusufi (a.s.) të vëllezërve, po ju them: “Sot s’ka asnjë qortim për ju!” Shkoni, jeni të lirë!”

Kurse në një rast tjetër, po atë ditë, tha:

“Sot është ditë mëshire! Sot është dita kur Allahu do t’i fuqizojë e lartësojë Kurejshët me Islamin!” (Shih. Ibni Hisham, IV, 32; Vakidi, II, 835; Ibni Sad, II, 142-143)

Hebbar ibn Esved ishte një ndër armiqtë e shquar të Islamit. Ai qe që e pati rrëzuar me qëllim nga deveja të bijën e Profetit (a.s.), Zejnepin (r.anha), tek po emigronte nga Meka për në Medinë. Zejnepi

shtatzënë e pati dështuar fëmijën dhe qe plagosur rëndë. Ajo plagosje i shkaktoi asaj një sëmundje që i shkaktoi vdekjen.

Hebbar bin Esved pati bërë edhe shumë faje të tjera si ky. Ai iku bashkë me të tjerë gjatë triumfit të Mekës dhe s'u kap dot. Më pas ai u kthye, doli para Profetit (a.s.) kur ai po rrinte bashkë me sahabet, dhe i deklaroi se ishte bërë musliman. Profeti (a.s.) e fali edhe atë dhe, njëkohësisht, i ndaloi sahabet që ta qortonin ose ta fyenin. (Vakidi, II, 857-858)

Kur shihte sjellje të gabuara, i Dërguari i Allahut (a.s.) përdorte shprehje përgjithësuese sikur po u drejtohej të gjithëve, jo duke iu drejtuar personalisht personit që ishte sjellë gabim. Kështu, siguronte që personi që kishte bërë gabim, ta korrigjonte gabimin pa u diskredituar në shoqëri.

Profeti duke konsideruar gabimin si një sjellje pa autor dhe duke ia atribuar vetes gabimin në shikim, shprehej:

“Çfarë po ndodh me mua, që ju shoh kështu?!” (Buhari, Menakib, 25; Muslim, Salat, 119)

Ndërsa ndonjëherë, duke u drejtuar në vetën e tretë, thoshte:

“Çfarë kanë këta njerëz, që bëjnë kështu e ashtu?!” (Ebu Daud, Edeb, 5/4788)

“O ju që jeni muslimanë me fjalë, por që besimi s'ju ka hyrë në zemër! Mos i dëshpëroni muslimanët, mos i shani dhe mos i hetoni të metat e tyre! Eshtë jashtë çdo dyshimi se edhe Allahu ia nxjerr në shesh të metën kujtdo që heton të metat e muslimanëve. Kujt ia heton Allahu të metat dhe gabimet, e poshtëron atë qoftë edhe brenda shtëpisë së tij.” (Ebu Daud, Edeb, 35/4880; Tirmidhi, Birr, 85/2932; Ibn-i Kethir, Tefsir, IV, 229)

Profeti (a.s.) thotë:

“Në qoftë se një robëreshë bën zina dhe kjo gjë vërtetohet në formë të prerë zotëria e saj le të praktikojë dënimin përkatës në lidhje me këtë gjynah. Por të ketë kujdes se mos ia përdor këtë gjynah kundër saj për ta fyer. Në qoftë se bën zina për herë të dytë atëherë le tia zbatojë për herë të dytë dënimin e caktuar për këtë gjynah, por të tregoj kujdes se mos e fyer dhe e ul në sy të tjerëve për këtë gjynah që ka vepruar. Në qoftë se robëresha e tij bën zina për herë të tretë atëherë më mirë ta shes atë qoftë edhe për një litar të bërë me fije të holla.” (Buhari, Itk 17, Hudud 35, 36 Buju 66, 110; Muslim, Hudud 30, Ebu Davud, Hudud 32; Tirmidhi, Hudud 8; Ibn Maxhe, Hudud 14)

Kjo është edukata dhe sjellja që na mëson Profeti (a.s.)! duhet të tregohemi të kujdesshëm të mos thyejmë zemra qoftë edhe kundrejt një personi që ka kryer një gabim apo mëkat të madh.

Falja që i bëri Jusufi (a.s.) vëllezërve të tij që e hodhën në pus është një shembull i shkëlqyer i shpirtëmadhësisë. Jusufi (a.s.) i cili kaloi përmes shumë sprovash më në fund u bë ministër i financave në Egjipt. Gjatë periudhës së zisë vëllezërit e tij kishin nevojë për të. Jusufit (a.s.) megjithëse i erdhi rasti në dorë për t’u hakmarrë ai preferoi faljen dhe mëshirën.

Allahu e shpreh kështu momentin e prezantimit të Jusufit (a.s.) me vëllezërit:

“Ata thanë: “Vallë, ti je vërtet Jusufi?!”

“Ai u përgjigj: “Po, unë jam Jusufi, e ky është vëllai im. Allahu na mëshiroi. Atë që ruhet (nga gjynahet) dhe bëhet i durueshëm, Allahu e shpërblen, se Ai kurrë nuk ia humb shpërblimin punë-mirëve”.

“Ata thanë: “Betohemi për Allahun, vërtet që Allahu të ka ngritur ty mbi ne dhe ne paskemi qenë vërtet të gabuar”.

“Ai u tha: “Sot s’ka qortim për ju; Allahu do t’ju falë. Ai është më i mëshirshmi i mëshiruesve!” (Jusuf, 90-92)

Momentin kur takohet me prindërit e përshkruan kështu:

“Ai i ngriti prindërit e vet në fron dhe ata të gjithë iu përulën atij. Ai tha: “O babai im, ky është shpjegimi i ëndrrës sime të dikurshme. Zoti im e përmbushi atë. Mua më bëri mirësi, kur më nxori nga burgu, kurse juve ju solli nga shkretëtira, pasi djalli pati futur ngatërresë midis meje dhe vëllezërve të mi. Vërtet, Zoti im është i Butë me kë të dojë; Ai është i Gjithëdijshmi dhe i Urti!”

(Jusuf, 100)

Njëra prej metodave më të mira të edukimit, është t'i përgjigjesh të keqes me të mirë. Kjo mënyrë sjelljeje, largon armiqësinë e armikut dhe i hap vendin qëllimit të mirë dhe miqësisë. Madje, nëse ai që bën keq, është mik, ai bëhet edhe më i afërt.

Jusufi i gostiste vëllezërit e tij mëngjes e mbrëmje, duke i mikpritur në mënyrën më të mirë. Mirëpo, ata ndiheshin të turpëruar, për shkak se u kujtoheshin të këqijat që i kishin bërë më parë. Prandaj, dërguan dikë tek ai dhe i thanë:

“Ti po na gostit natë e ditë. Mirëpo neve na vjen turp prej teje për shkak të atyre që të kemi bërë!..”

Ndërsa Jusufi (a.s.), përballë ndjenjës së tyre të turpës, u përgjigj i përulur dhe në mënyrë modeste, duke thënë:

“Deri sot, egjiptianët më kanë parë vetëm si një skllav që ka dalë nga burgu dhe thoshin: «Lartësuar qoftë Zoti! Por pa shiko gradën që ka arritur një skllav i shitur për njëzet dirhemë!» Unë, në sajën tuaj, kam fituar nder, sepse ata e kuptuan që unë jam vëllai juaj dhe nipi i një profeti të madh si Ibrahim (a.s.)!”

Në këtë mënyrë, Jusufi i qetësoi vëllezërit e tij pa ia përmendur gabimet, ai kishte keqardhje për ta dhe përpiqej t'ia mbulonte dhe lehtësonte barrën e gabimit që kishin bërë. Sepse synimi i vetëm i Jusufit (a.s.) ishte fitimi i dashurisë së Allahut.

Nga shembujt më unikë të kësaj gjendjeje është Ebu Bekri (r.a.). Ebu Bekri ndihmonte një sërë njerëzish të varfër. Midis tyre ishte edhe

një person me emrin Mistah, të cilit Ebu Bekri t, ia preu ndihmën, për shkak se ishte njëri nga ata që kishin trilluar dhe shpifur duke hedhur baltë mbi figurën e Aishes (r.a.), bashkëshorten e nderuar të Pejgamberit (a.s.) dhe njëkohësisht vajzën e Ebu Bekrit (r.a.). Për më tepër, u betua që nuk do ta ndihmonte më kurrë atë njeri. Si mundet një njeri të trillojë gjithfarë shpifjesh për vajzën e një personi, i cili i është gjendur pranë për çdo problem? Si mundet një njeri të shpifë kaq rëndë për bashkëshorten e nderuar të Pejgamberit (a.s.)?

Por Allahu nuk e miratoi këtë vendim të Ebu Bekrit (r.a.) dhe urdhëroi që ndihma ndaj personit që shpifi ndaj Aishes (r.a.), vajzës së tij të mos ndërpritej.

“Njerëzit e ndershëm dhe të pasur midis jush të mos betohen se nuk do t’u japin të afërmve, të varfërve dhe të mërguarve në rrugën e Allahut; le t’i falin ata dhe të mos ua marrin për keq! Vallë, a nuk doni ju që t’ju falë Allahu? Allahu është falës e mëshirëplotë.” (Nur, 22)

“Mos e bëni pengesë betimin në Allahun për kryerjen e veprave të mira, largimin prej të ligave dhe për pajtimin e njerëzve! Allahu i dëgjon dhe i di të gjitha.” (Bekare, 224)

Pas zbritjes së ajetit, Ebu Bekri tha: “Natyrisht që unë dëshiroj faljen e Allahut.” Pas shlyerjes së betimit, Ebu Bekri e vazhdoi ndihmën për Mistahun. (Buhari, Megazi, 34; Muslim, Tevbe, 56)

Çfarë besimi, çfarë dashurie dhe çfarë nënshtrimi është ky që bën të mundur të falësh një njeri, i cili ka trilluar shpifje për familjen tënde?

Vajza ndaj së cilës është trilluar është nëna e besimtarëve, bashkëshortja e Pejgamberit (a.s.), vajza e shokut më të ngushtë të Pejgamberit (a.s.) dhe e familjes më të ndershme të ymetit.

Të falësh e, të falësh të tjerët për të merituar faljen e Allahut të Lartmadhëruar, është vizioni shpirtëror i çdo besimtari të pjekur.

Në betejën e Ududit idhujtarët fillimisht pësuan një disfatë të rëndë. Por pasi shigjetarët muslimanë braktisën pozicionet dhe muslimanët u goditën nga mbrapa, në fushë betejë u bë një rrëmujë e madhe e cila vështirësonte shumë dallimin e mikut nga armiku. Në një rrëmujë të tillë disa muslimanë gabimisht vranë babain e Hudhejfes (r.a.)

Përballë kësaj gjendje Hudhejfe mundi të thotë vetëm: “Allahu ju faltë”

Urve (r.a.) thotë:

Betohem për Allahun që virtyt falje i Hudhejfes ka vazhduar deri sa vdiq. Ai gjithmonë kërkoi falje Allahut për ata që vranë babain e tij gabimisht.

Edhe shpagimin që i caktoi Profeti (a.s.) e ndau për të varfërit.

Sekretari i Ukbe ibn Amrit (r.a.) tregon:

Njëherë i thash Ukbes:

“Vura re se disa prej fqinjëve të mi konsumonin alkool. Them t’i thërras zabitët e t’i kapin!” Por ai më tha:

“Mos vepro direkt! Në fillim këshilloji dhe paralajmëroji!”

Unë ndoqa këshillën e Ukbe-s, por ata nuk hoqën dorë. Prandaj shkova përsëri tek Ukbe dhe i thashë:

“Unë i këshillova, por ata nuk hoqën dorë. Tani do të thërras zabitët!”

Mirëpo, Ukbe më tha:

“Turp të kesh! Mos vepro ashtu! Kam dëgjuar të Dërguarin e Allahut, (a.s.), të thotë:

«Të mbulosh një të metë apo gabim të një besimtari, është një-

soj si të nxjerrësh nga varri një vajzë të varrosur për së gjalli dhe ta shpëtosh atë!» (Ahmed, IV, 153)

Ibn Abbasi, (r.a.), kur zbriti ajeti **“Nuk barazohet e mira me të keqen! Të keqen ktheje me të mirë e, atëherë armiku yt do të të bëhet menjëherë mik i ngushtë.”** (Fussilet, 34), bëri këtë koment:

“Me shprehjen “të keqen ktheje në të mirë” synohet durimi në momente nervozizmi dhe të falësh kur të të bëjnë ndonjë të keqe. Kur njerëzit bëjnë këto, atëherë Allahu i Lartmadhëruar i ruan ata, madje edhe armiqtë e tyre do t’i përulen në shenjë respekti e miqësie”. (Buhari, Tefsir, 41/1)

Pejgamberi, (a.s.), na ka informuar për moralin e bukur të njerit prej miqve të Allahut, duke u thënë një ditë sahabëve:

-A nuk mundet njëri prej jush të jetë si Ebu Damdam?

Sahabët të çuditur, pyetën:

- Kush është Ebu Damdam o i Dërguari i Allahut?

Pejgamberi (a.s.)iu përgjigj:

-Njëri prej pjesëtarëve të umeteve që kanë ardhur para jush. Ai thoshte: “Unë ia bëj hallall çdo njeriu që më ka ofenduar dhe që më ka përgojuar.” (Ebû Davûd, Edeb, 36/4887)

Sa horizont madhështor shpirtëror... Dashuria e pafundme për Allahun e Lartmadhëruar sjell tek njeriu mëshirë, dhembshuri, falje dhe tolerancë. Miqtë e Hakut nuk dëshirojnë të bëhen shkak që njerëzit në botën tjetër të përjetojnë vështirësi. Ata shpresojnë që të gjithë njerëzit, si krijesa të të njëjtit Zot, të arrijnë Mëshirën Hyjnore.

Profeti (a.s.) thotë:

“Një njeri nga popujt para jush u mor në llogari dhe nuk iu gjet asgjë prej mirësive. E në fakt, ai kishte qenë një njeri i pasur, i cili shkonte mirë me njerëzit. Ai e urdhëronte shërbyesin e tij që t’u falte borxhet të varfërve në vështirësi. (Për këtë arsye) Allahu i Madhëruar, i Cili është Aziz dhe Xhelil, urdhëroi: «Ne jemi më falës se ai! Mbulojani gjynahet!»” (Muslim, Musakat, 30; Ahmed, IV, 120.)

Sipas transmetimeve, jetonte një herë një skllav i Xhafer-i Sadik. Ai i bënte shërbim atij. Një ditë, ky skllav i kishte sjellë Xhaferit një enë me supë, por atë, pa dashje, ia derdhi në prehër.

Xhaferi, i bërë tërë supë, shikoi me dëshpërim fytyrën e skllavit. Pas këtij reagimi, skllavi tha: - Zotëri! Në Kuran është thënë: “Ata që i mposhtin zemërimet e tyre!”

Xhaferi iu përgjigj:

- Unë e mposhta zemërimin tim!

Skllavi vazhdoi:

- Në Kuran, në të njëjtin vend thuhet: “Ata që i falin gabimet e njerëzve”.

Xhaferi iu përgjigj:

- Eja, se të fala!

Skllavi vazhdoi:

- Në fund thuhet: “Allahu i do ata që bëjnë mirësi”.

Xhaferi iu përgjigj:

- Shko tani, tashmë je i lirë. Për hir të Allahut të liroj, nuk je më skllav! Çështja e zemërimit përbën një rrezik e tmerrshëm. E vetmja

rrugë shpëtimi nga ky rrezik i tmerrshëm është përdorimi i forcës së durimit dhe të vëllazërisë, si dhe qetësia pa prishur ekuilibrin.

Njëri prej figurave të njohura të historisë së mistikës dhe njëri prej shehëve të Belhit, Hatemi Esamm (k.s.) është një personalitet i shquar i cili, duke e holluar frymën (egon) dhe shpirtin me anë të edukatës moralo-shpirtërore të të Dërguarit të Allahut (a.s.), arriti ta ngjisë moralin e vet në një shkallë të lartë. Megjithëse e kishte shqisën e të dëgjuarit mjaft të shëndoshë, u bë i dëgjuar me llagapin “Esamm”, “Shurdh”, gjë që mbështetet në një ngjarje tejet mësimdhënëse.

Një ditë, te ai shkoi një grua për t’i paraqitur një ankesë. Sapo kishte filluar t’ia tregonte hallin, nga gruaja doli aksidentalisht në mënyrë të pavetëdijshme një zhurmë e shëmtuar. Gruaja shkriu si qiri, pothuaj mori fund. Kurse Hatemi, me qëllim që gruaja të mos turpërohej e të mbetej ngushtë, bëri sikur s’kishte dëgjuar, vuri dorën në vesh dhe i tha duke bërëtitur:

“Motër, më kanë lënë veshët, fol me zë më të lartë! Nuk të dëgjova!”

Kështu, duke menduar se veprimi i saj nuk ishte vënë re, gruaja u qetësua. Pastaj filloi ta ritregonte hallin me zë më të lartë.

Siç rrëfëhet, pas kësaj ngjarjeje, me qëllim që gruaja të mos e merrte vesh të vërtetën dhe të prekej, Hatemi vazhdoi të sillej si i rënduar nga veshët për pesëmbëdhjetë vjet me radhë gjersa vdiq ajo. Prandaj u bë i famshëm me llagapin Hatemi Shurdh.

Shejh Sadi, në veprën e tij “Gylistani”, lidhur me “ndjenjën e turpit”, shprehet:

“Një prej robërve gjynahqarë, i hap duart dhe bën dua me shpresën se do t’i pranohet. Mirëpo, Allahu i Madhëruar, nuk e pranon duanë

e tij. Ai e përsërit duanë, por Allahu përsëri nuk ia pranon. Robi i hap duar për herë të tretë dhe fillon të bëj dua e të përgjërohet. Këtë herë, Allahu i Madhëruar, urdhëron:

«O melekët e Mi! Unë e pranova duanë që robi Im e bëri me këmbëngulje dhe ia dhashë atë që dëshironte, sepse unë turpërohem nga kërkesa dhe dua ja e zgjatur e robit Tim.»

Pasi e shënon këtë, Shejh Sadi, thotë:

“Pa shiko mirësinë dhe bujarinë e Allahut! Gjynahun e bën robi, por ai që turpërohet, është Allahu!”

Ishte një furrxhi të cilit kur i jepnin para falso në këmbim të bukës, megjithëse e dinte se monedha ishte falso i jepte bukë duke marrë në këmbim monedhën falso. Të gjithë ishin të habitur për këtë sjellje të furrxhiut. Kur iu afrua vdekja ngriti duart lart dhe iu lut Zotit kështu:

“O Zot! Ti e di që vite me radhë njerëzit më sollën monedha falso, unë i kam dhënë bukë pa nxjerrë zë për monedhat folso. O Zot as ti mos i bëj zë në ditën e gjykimit për këtë çështje!...”

Falja dhe mbulimi i gabimeve të tjetrit duhet të jetë veçori dalluese e besimtarit. Në shumicën e rasteve zbulimi i gabimeve nuk ka asnjë dobi, përkundrazi më shumë sjellë dëme. Mbulimi i mëkateve është në dobi të individit dhe shoqërisë. Kjo gjë pengon përhapjen e gabimeve në shoqëri. Kurse falja është një metodë shumë efikase në përmisimin e gabimeve.

Çdo njeri bën gabime, prandaj është shumë e dobishme të merret gjithsecili me gabimet e veta. Në këtë mënyrë shpëton edhe prej mëkateve dhe në të njëjtën kohë arrin një pjekuri shpirtërore.

Profeti (a.s.) thotë:

Qoftë i bekuar ai që nuk angazhohet me gabimet e të tjerëve por është i angazhuar tërësisht me gabimet e veta. (Ali el-Muttaki, XV, 865/43444)

Të gjithë dëshirojnë të harrohen dhe t'i falen gabimet. Një njeri që dëshiron për vetë një gjë të tillë, nuk i ka hije të zbulojë dhe kritikojë të tjerët për gabimet.

Të falim njerëzit në mënyrë që edhe Allahu të na falë në një ditë ku do të kemi shumë nevojë për faljen e Tij. Allahu thotë në Kuran:

“...a nuk doni ju që t’ju falë Allahu?” (Nur, 22)

3. Respektimi i të drejtës së tjetrit.

Allahu i Madhëruar është shprehur se e ka krijuar njeriun si qenie të nderuar dhe në trajtën më të bukur. Ai u ka dhuruar atyre begati të panumërta dhe disa të drejta. Dhe, për të mbrojtur këto të drejta ka vendosur ligje e rregulla, që sistemojnë rrjedhën e jetës.

Gjëja kryesore që nuk duhet harruar kurrë, është se, megjithëse Allahu ynë i Madhëruar i fal të gjitha gabimet dhe gjynahet që bëhen kundrejt Tij, Ai ka bërë përjashtim për hakun e robit. Faljen e tyre ia ka lënë në dorë njeriut që i është bërë padrejtësi. Rrjedhimisht, për atë që do të pendohet për shkeljen e ndonjë të drejte, para së gjithash, duhet t'i kërkojë falje personit të cilit i ka shkelur të drejtën.

Profeti (a.s.) thotë:

“Allahu i Madhëruar ia fal dëshmorit të gjitha gjynahet, përveç hakut të robit.” (Muslim, Imare, 119)

Ditën e Kiametit, dëshmorët e rënë në rrugën e Allahut do të jenë në gradën më të lartë, pas profetëve, por as kjo nuk do t'i shpëtojë nga llogaridhënia, kur bëhet fjalë për çështjen e hakut të robit. Imagjinoni gjendjen e robërve të tjerë!..

“Mos ia merrni pasurinë njëri-tjetrit padrejtësisht! Dhe mos u bëni mitëdhënës te gjykatësit për t’ua përvetësuar në mënyrë të paligjshme dhe me vetëdije njerëzve një pjesë të mallit.” (Bekare,

“O besimtarë, mos e përvetësoni pasurinë e njëri-tjetrit në mënyrë të palejueshme, përveç rastit kur ajo është tregti me pëlqim të dyanshëm dhe mos e vritni veten (dhe njëri-tjetrin)!Vërtet, Allahu është i Mëshirshëm me ju.” (Nisa, 29)

I Dërguari i Allahut, (a.s.), ka thënë:

“Kush ia merr të drejtën një myslimani duke u betuar rrejshëm, Allahu ia bën haram Xhenetin dhe të detyruar Xhehenemin!” Dikush pyeti: “Edhe në qoftë se është gjë e vogël, o i Dërguar i Allahut?” Profeti r, u përgjigj: “Qoftë edhe një shkop prej pemës Erak (misvak)!” dhe këtë e përsëriti tre herë. (Muslim, Iman, 218; Muuatta, Akdije, 11)

Për ta bërë të ditur domosdoshmërinë e vëmendjes dhe kujdesit para shkeljes së të drejtës së tjetrit i Dërguari i Allahut (a.s.) ka thënë:

“Disa njerëz tentojnë të përvetësojnë padrejtësisht nga pasuria e Allahut, mirëpo kjo është zjarr për ta ditën e kiametit, jo gjë tjetër!” (Buhari, Humus, 7)

“Kush i ka bërë vëllait të fesë ndonjë padrejtësi në nder apo në pasuri, të hallallohet me të para se të vijë dita e kijametit, ku nuk do të ketë flori dhe argjend. Në të kundërtën, nëse ka vepra të mira, do t’i merren prej sevapeve të tij aq sa ka bërë padrejtësi. (dhe i jepet atij që i është bërë padrejtësi). Por, nëse nuk ka vepra të mira, do të merren prej gjynaheve të vëllait që i ka bërë padrejtësi dhe do t’i ngarkohen atij.” (Buhari, Mezalim, 10, Rikak, 48.)

Nuk duhet harruar se haku i robit është shumë i rëndësishëm, sepse është një çështje që ruhet deri në Kiamet. Dalja në Ditën e Gjykimit me hakun e dikujt mbi shpinë, siç shprehet edhe Profeti në një hadith fisnik, e çon njeriun në humbje:

Një ditë, i Dërguari i Allahut (a.s.), u tha sahabëve të tij:

“A e dini kush është i falimentuar?” Ata u përgjigjën:

“Sipas nesh, i falimentuar është ai që nuk ka para dhe mall.”

Por i Dërguari i Allahu (a.s.), sqaroi:

“S’ka dyshim se të falimentuarit e umetit janë ata, të cilët ditën e Kiametit, do të vijnë me sevapet përkatëse të adhurimeve si namazi, agjërimi, zekati etj., por për shkak se dikë e ka sharë, për dikë ka shpifur për imoralitet, dikujt i ka ngrënë mallin padrejtësisht, dikujt tjetër i ka derdhur gjakun dhe dikë tjetër e ka rrahur, të gjitha sevapet e mirësive të tij, i kalojnë të dëmtuarve. Nëse sevapet i mbarojnë pa larë hakun e atyre që u ka bërë padrejtësi, gjynahet e atyre që kanë për të marrë hak, do t’i ngarkohen këtij, dhe si përfundim do të hidhet në Xhehenem.” (Muslim, Birr 59; Tirmidhi, Kiamet 2; Ahmed, II, 303, 324, 372)

Forma më e rrezikshme e cenimit të së drejtës së tjetrit, është marrja dhe dhënia e kamatës. Allahu i Madhëruar ka përgatitur një dënim të madh për ata që bëjnë një padrejtësi të tillë. Allahu i Madhëruar e mallkon atë që ha nga kamata, atë që i jep tjetrit të hajë nga kamata, atë që shkruan marrëveshjen mes këtyre të dyve dhe atë që bën dëshmitarin.

Kamata është një nga shtatë mëkatet e mëdha që e shpien njeriun në Xhehenem. Allahu e ka mallkuar atë që merr pjesë në këtë marrëveshje dhe bëhet dëshmitar për të.

Po ashtu në tregti dhe biznes nëse nuk tregohet kujdesi i duhet mund të ndodhë shkelja e së drejtës së tjetrit. Allahu tërheq vëmendjen në këtë mënyrë në Kuran:

“Saktësojeni matjen, kur matni dhe peshoni me peshore të rregullt. Kjo është e mira që çon në përfundimin më të bukur.”
(Isra, 35)

“Mjerë për ata që hanë në peshë (dhe matje), që, kur masin për veten, e marrin masën të plotë, ndërsa, kur u masin të tjerëve me litër ose me kandar, ua pakësojnë. A nuk mendojnë ata se do të ringjallen në një Ditë të madhe, Ditën, kur të gjithë njerëzit do të dalin para Zotit të botëve?!” (Mutaffin, 1-6)

Profeti (a.s.) i ka tërhequr vëmendjen vazhdimisht umetit për rreziqet shpirtërore dhe materiale. Një ditë i tha kështu atyre që peshonin dhe matnin:

Ju jeni duke dy punë që kanë shkartuar shumë popuj para jush. (Tirmidhi, Buju, 9/1217)

Nuk duhet shkelur e drejta e njerëzve dhe nuk duhet marrë si barrë mbi vete rënkimi i tyre. Sepse mes lutjes së viktimës dhe Allahut nuk ka asnjë pengesë. M. Raif Bej e shpreh kështu këtë:

Mos e nënvleftëso “ah”-un ti,
Në një “ah” është vetë Zoti;
Një “ah” trondit qiellin, fronin hyjnor,
Një “ah” e shemb tërë këtë gjithësi...

Atë që nuk i japin vëmendjen e duhur këshillave profetike në përfundim do të rrënohen krejtësisht.

Një shkelje e së drejtës së njeriut është edhe shpërdorimi dhe keqpërdorimi i pasurisë publike. Kjo është shumë e rrezikshme sepse edhe nëse pendohesh nuk di prej kujt të kërkoshe falje. Sepse në atë pasuri kanë të drejtë të gjithë.

Ata që drejtojnë duhet të jenë shumë të kujdesshëm në respektimin e të drejtave të njeriut. Po ashtu një kujdes të veçantë duhet të tregojnë edhe gjyqtarët që cilët janë përgjegjës për dhënien e vendimeve që kanë lidhje direkt me jetën e individit. Për të shqyrtuar një ngjarje apo një padrejtësi, hapet çështje gjyqësore. Gjatë gjykimit të çështjes, edhe njëra palë, edhe pala tjetër, edhe ai që ka të drejtë, edhe ai që s’ka të drejtë bëjnë mbrojtje. Më në fund, njëra palë e fiton gjyqin, kurse pala tjetër e humb. Por, në këtë mes, është një pyetje që i preokupon vazhdimisht mendjet: Vallë, me të vërtetë, ai që kishte të drejtë fitoi, apo ai që s’kishte të drejtë? I Dërguari i Allahut (a.s.) i paralajmëron ashpër besimtarët edhe mbi këtë specifikë:

“Unë jam vetëm një njeri. Ju vini tek unë për t’u gjykuar. Ndoshta njëri nga ju është më i aftë se tjetri për të sjellë prova,

më i aftë se tjetri për ta shpjeguar atë që kërkon të thotë! Atëherë, edhe unë vendos në favor të tij sipas asaj që shoh dhe dëgjoj! Për kë të kem dhënë vendim në favor duke shkelur të drejtën e tjetrit, do të thotë se kam veçuar një copë zjarr nga të xhehennemit!”
(Buhari, Shehadat, 27; Muslim, Akdije, 4)

Krahas kësaj, vjedhja apo marrja pa leje e pasurisë së tjetrit, njolllosja e nderit dhe dinjitetit të tjetrit, mërzitja ose frikësimi i njerëzve qoftë edhe me shaka, mashtrimi, tradhtia ndaj amanetit, marrja dhe dhënia e ryshfetit, vonimi i borxhit ose mos shlyerja e tij, janë të gjitha shkelje të së drejtës së robrit.

Shkelja e së drejtës së tjetrit ka një ndikim të madh mbi atmosferën shpirtërore të tjetrit. Një nga shkaqet kryesore të cilat e pengojnë njeriun të bëjë vepra të mira janë mungesa e kujdesit ndaj këtyre të drejtave. Po ashtu shkaku kryesor i mungesës së qetësisë në ibadet është pikërisht cenimi i së drejtës së tjetrit.

Tablo të virtytshme

Respektimi i të drejtës së personit që tregon i Dërguari i Allahut (a.s.) në këtë ngjarje, paraqet një cilësi që u bën dritë epokave dhe, me këtë rast, le të përfytyrohet se në ç’skaj xhenneti do të kthehej bota sikur njerëzit të silleshin në këtë mënyrë me njëri-tjetrin!

Harb ibn Surejxh transmeton këtë ngjarje mësimdhënëse nga një person që s’ia tregon emrin, e cila parashtron në mënyrën më të bukur përgjegjësinë e rëndë të së drejtës së personit në jetën e përditshme:

Arrita në Medinë dhe u vendosa në periferi të vendit. Dy vetë po bënë pazarllëk mbi një dhi që e kishin vënë në mes. Blerësi po i thoshte shitësit: “Ule pak çmimin!” Në atë mes, pashë dikë që po vinte nga përballë dhe thashë me vete: “A mos është vallë ai personi i Benu Hashimive, i cili i çorienton njerëzit?” E vështrova me vëmendje: i pashëm, ballëgjërë, hundëshkabë, vetullhollë, gjoksi i mbuluar me qime të zeza që i zgjateshin si rrip nga gryka në bark. Na dha selam,

edhe ne iu përgjigjëm selamit të tij. Pas një copë here të shkurtër, blerësi i bëri Zë dhe i tha: “O i Dërguari i Allahut, thuajti atij të ma ulë pak çmimin!”

I Dërguari i Allahut e zgjati dorën dhe tha kështu:

“Bëheni shpesh pronarë të mallrave të ndryshme. Dua që, ditën e kiametit, kur të takohem me Allahun, askush prej jush të mos më dalë para me pretendimin se e kam cenuar pa të drejtë në mall, në jetë dhe në nder! Allahu e mëshiroftë atë i cili bën lehtësi duke shitur, duke blerë, duke dhënë, duke vendosur dhe duke u gjykuar me një tjetër...” Më pas, ky person që tregon për ngjarjen, e ka ndjekur pas Profetin i prekur nga fjalët e tij, e ka pyetur për Islamin dhe, më në fund, duke i thënë Profetit se “gjërat për të cilat ai e ftonte ishin shumë të bukura”, është bërë musliman. Pastaj ai është shprehur kështu: “Ndërsa gjer tani s’kishte njeri mbi tokë që ta urreja më shumë se atë, tani e tutje ai m’u bë më i dashur se bijtë, nëna, baba dhe të gjithë njerëzit!” (Hejthemi, IX, 18)

Tregon Enesi (r.a.)

Kur u ngritën çmimet në Medine sahabet kërkuar nga Pejgamberi (a.s.) që të përcaktonte ai çmimin narhin, por i Dërguari i Allahut iu përgjigj kështu kërkesës së tyre: “Ai që përcakton çmimet është Allahu, është ai që shumon dhe pakëson rizikun. Unë nuk dua që ta takoj Zotin tim duke më kërkuar ju të drejtën tuaj për një padrejtësi në lidhje me pasurinë dhe jetën tuaj. (Ebu Davud, Buju, 49/3451; Tirmidhi, Buju, 73/1314)

Përgatitja e muslimanëve për të shkuar në Hajber i shqetësoi shumë dhe i vuri në veprim çifutët e Medinës, të cilët kishin marrëveshje me Profetin. Ata e kuptuan se Profeti kishte për t’i mundur edhe çifutët e Hajberit ashtu siç i kishte mundur çifutët Kajnuka, Nadr dhe Kurajdha. Në atë mes, s’mbeti asnjë çifut i cili kishte për të marrë ndonjë dety-

rim nga muslimanët, që të mos u ngjitej atyre për t'ua marrë sa pa filluar lufta! Ngjarja si më poshtë jo vetëm e parashtron sheshit këtë gjë, por edhe tregon se sa korrekt ishte i Dërguari i Allahut (a.s.) në respektimin e të drejtave të personit.

Çifuti Ebu Shahr kishte për të marrë pesë dërm nga Abdullah bin Ebi Hadred (r.a.). Abdullahi (r.a.) kishte pasë blerë prej atij çifuti elb për familjen. Kur çifuti e shtrëngoi për t'ia marrë borxhin, Abdullahi i tha:

“Më jep pak afat se, në dashtë Allahu, do të ta paguaj borxhin! Sepse Allahu i Lartë ia premtoi të Dërguarit të tij plaçkën e Hajberit! O Ebu Shahr, ne po shkojmë në qytetin më të pasur të Hixhazit në ushqime dhe pasuri!”

Mirëpo smira dhe lakmia e çifutit Ebu Shahr u frynë edhe më shumë. Ai tha:

“A mos i pandeh ti çifutët e Hajberit si arabët me të cilët keni luftuar gjer tani? Betohem në Tevratin se atje ka dhjetë mijë luftëtarë!”

Abdullahi i tha:

“O armiku i Allahut! Ti ndodhesh nën mbrojtjen tonë! Vallahi, do të të nxjerr para të Dërguarit të Allahut!”

Dhe e kapi për krahësh dhe e çoi te Profeti.

“O i Dërguari i Allahut, - i tha Abdullahi Profetit, - pa dëgjoje se ç'thotë ky çifut!”

Dhe ia tregoi fjalët që i kishte thënë Ebu Shahr. I Dërguari i Allahut heshti pa thënë asnjë fjalë. Vetëm u pa t'i lëvizte buzët, por nuk u dëgjua se ç'tha.

Ndërkaq, çifuti iu drejtua Profetit:

“O Ebu'l-Kasem! Ky më ka bërë padrejtësi, nuk ma ka paguar borxhin!”

I Dërguari i Allahut (a.s.) i tha Abdullait:

“Jepja hakun këtij!”

Edhe pse Abdullai i tha Profetit se ishte i varfër, se do t’ia paguante borxhin me plaçkën e Hajberit, Profeti i përsëriti edhe dy herë të tjera të njëjtat fjalë. Atëherë, Abdullai (r.a.) u ngrit e shkoi në treg. E zhveshi pelerinën, u mbulua me copën e çallmës dhe i tha çifutit:

“Bleje këtë pelerinë!”

Çifuti i propozoi katër dërhëmë për pelerinën. Abdullai (r.a.) gjeti edhe një dërhëm dhe, kështu, ia pagoi borxhin! (Ahmed, III, 423; Vakidi, II, 634-635)

Omer bin Hattab (r.a.) thotë kështu:

“Ishte dita e fitores së Hajberit. Erdhi një grup nga sahabet e Profetit (a.s.), që thanë:

“Aksh person ka rënë dëshmor, edhe aksh person ka rënë dëshmor!” Pastaj, duke kaluar pranë dikujt, thanë:

“Edhe aksh person ka rënë dëshmor!”

Profeti (a.s.) tha:

“Jo! Unë atë e pashë në xhehennem brenda një pelerine të marrë pa të drejtë nga plaçka e luftës!”

“O Ibn Hattab! Shko dhe thuaj me zë të lartë njerëzve: Në xhenet do të hyjnë vetëm besimtarët.”

Edhe unë shkova dhe thashë me zë të lartë: *“Në xhenet do të hyjnë vetëm besimtarët.”* (Muslim, *Iman*, 182)

Megjithëse martirizimi është dëshmipërblim për shumë mëkate të personit që bie dëshmor, tradhtinë ndaj pasurisë shoqërore dhe

shkeljen e të drejtave të personit s'e shlyen. Për këtë shkak, Profeti (a.s.) ia ka bërë të ditur ummetit, bashkësisë së vet se personi i rënë dëshmor ka shkuar në xhehennem si pasojë e një hirke të marrë nga mallrat ende të papërpjesëtuara të plaçkës së luftës, dhe u ka mësuar se tradhtia ndaj pasurisë së përbashkët dhe shkelja e të drejtës së personit nuk kanë për t'u falur!

Islami duhet jetuar në të gjithë aspektet. Ajeti Kuranor e shpreh kështu këtë fakt:

“Prandaj qëndro i patundur në udhën e drejtë, ashtu siç je l urdhëruar. Ashtu le të veprojnë edhe besimtarët që janë me ty, e mos i kaloni kufijtë, se Ai, me të vërtetë, i sheh mirë ato që punoni ju.” (Hud, 112)

Kur zbriti ky ajet Profetit (a.s.) i dolën thinja në kokë dhe mjekër. (Tirmidhi, Tefsir-i Sure, 56/3297)

Por sipas mufesirve shqetësimi i Profetit nuk ishte personal por për ymetin.

Ishte një skllav zezak me emrin Mid'am i cili i kryente shërbime Profetit. Atë ia kishte dhuruar Profetit Rifaa bin Zejd el-Xhuzami. Kur po e shkarkonte barrën e Profetit, e goditi një shigjetë që s'u muar vesh nga erdhi, dhe e la të vdekur. Muslimanët i shprehën ngushëllimet e tyre aty për aty me këto fjalë:

“O Mid'am! Të qoftë i bekuar xhenneti! O i Dërguari i Allahut! Shërbëtorit tënd i qoftë e bekuar dëshmorësia!”

Kurse i Dërguari i Allahut ua ktheu:

“Jo, s'është ashtu! Beto hem në Allahun që ka qenien time në dorën e fuqisë së Tij, se një qilim që pati marrë ditën e Hajberit para se të përpjesëtohej plaçka e luftës, po i digjet sipër flakë-flakë!”

Kur e dëgjuan këtë, muslimanët u frikësuan shumë. Një burrë i solli Profetit nja dy lidhëza këpucësh dhe i tha:

“O i Dërguari i Allahut, edhe unë i pata marrë këto lidhëza para se të përpjesëtoheshin mallrat e plaçkës së luftës.”

Profeti i tha:

“Edhe për ty ka nja dy rripa flake nga zjarri i xhehennemit!”

(Buhari, Ejman, 33; Muslim, Iman, 183)

Kur Halid bin Velidi (r.a.) e theu idhullin Uzza dhe u kthye në Mekë, i Dërguari i Allahut (a.s.) e dërgoi në krye të një njësi ushtarake prej 350 vetësh te fisi Beni Xhezime për ta ftuar në besimin të Allahut. Në këtë lëvizje, si rezultat i një gabimi, Halidi vrau tridhjetë vetë. Kur lajmi arriti te i Dërguari i Allahut (a.s.), Zotëria i Botëve u dëshpërua shumë. Ai ngrii duart drejt qiellit dhe tha dy herë duke u mbështetur te Allahut: “Allahu im, po ta paraqes ty se unë s’kam të bëj me veprimin e Halidit!” Pastaj, duke e dërguar Aliun me një sasi të konsiderueshme parash te fisi Beni Xhezime, pagoi dëmshpërblim për njerëzit e varur. Aliu i pagoi të gjitha mallrat e marra si plaçkë lufte dhe të dëmtuara, gjer te enët e ujit të qenve! Edhe paranë e tepëruar ia la fisit Beni Xhezime për dëmet e tepërta të mundshme. Kur Aliu (r.a.) u kthye dhe i raportoi të Dërguarit të Allahut për ç’kishte vepruar, Profeti i tha: “Shumë mirë paske bërë, paske vepruar me vend!” (Buhari, Megazi, 58, Ahkam, 35; Nesai, Adabu’l-Kudat, 16; Ibni Hisham, IV, 53-57; Vakidi, III, 875-884)

Ebu Zur’a (r.a.) tregon kështu:

“Gjatë fushatës së Taifit, kur Profeti (a.s.) do të hipte në deve për t’u larguar nga Karni Menazil, ia përgatita devenë e vet, Kasvën. I mbajta frerët e Kasvës në duar, pastaj ia dhashë pasi hipi, pastaj hipa edhe unë. Dërguari i Allahut (a.s.) e qëllonte devenë me kamxhik që të nisej, kurse kamxhiku binte mbi mua! Kështu që, u kthye nga unë dhe më pyeti: “Apo mos kamxhiku po të qëllon ty?”

“Po,- lu përgjigja unë!

Kur zbritëm në Xhi’rane, në një skaj ndodhej një tufë të imtash. I Dërguari i Allahut e pyeti nëpunësin që përgjigjej për plaçkën e luftës. Nëpunësi i dha njohuri mbi gjërat që e pyeti. Pastaj i Dërguari i Allahut pyeti:

“Ku është Ebu Zur’a?”

“Këtu jam!” - lu përgjigja unë.

“Merri këto të imta si shpajim për kamxhikët që hëngre!” - Më tha.

Pastaj, kur i numërova bagëtitë, më dolën njëqind e njëzet kokë. Ishte malli më i madh që pata shtënë në dorë dhe nga i cili përfitova më shumë!” (Vakidi, III, 939)

Kur i binte në dorë ndonjë plaçkë lufte, i Dërguari i Allahut (a.s.) i jepte urdhër Bilalit, i cili lajmëronte popullin me zë të lartë dhe ushtarët i çonin dhe i dorëzonin të gjitha ç’kishin marrë si plaçkë. Në fillim, Profeti veçonte një të pestën si pasuri të thesarit të shtetit, pastaj, pjesën tjetër e përpjesëtonte. Një ditë, pas përpjesëtimit të plaçkës së luftës, një njeri solli një velenxë prej leshi të ashpër dhe tha:

“O i Dërguari i Allahut, ne këtë e patëm marrë si plaçkë.”

Profeti e pyeti:

“A s’e dëgjove Bilalin kur thirri tri herë? Pse s’e solle atëherë?”

Njeriu i shprehu të Dërguarit të Allahut justifikime (të papranueshme), si përfundim, mori këtë përgjigje:

“Jo! S’e pranoj këtë prej teje! Ditën e kiametit, ti do të vish bashkë me këtë!” (Ebu Davud, Xhihad, 134)

son pasi i kishte kaluar koha, sepse në atë mall kishin pjesë të gjithë luftëtarët që kishin fituar të drejtën e plaçkës së luftës. Pasi njerëzit ishin shpërndarë, ishte bërë e pamundur t'u jepej pjesa që u takonte nga malli i sjellë.

Profeti ynë i dashur që ka qenë përgëzues dhe paralajmërues, u pati folur njerëzve për të fundit herë para vdekjes duke ua rikujtuar edhe një herë tjetër gjërat më me rëndësi dhe, kur pati ardhur fjala tek e drejta e personit, u pati thënë:

“O njerëz! Kush bart mbi vete hakun e një tjetri, ta kthejë menjëherë pa menduar se mos turpërohet në këtë botë! Ta dini mirë, se turpërimi në këtë botë është shumë më i lehtë se turpërimi në ahiret!”

(Ibni Ethir, el-Kamil, II, 319)

Pas këtyre fjalëve të Profetit (a.s.), disa nga të pranishmit, duke pohuar disa gabime dhe padrejtësi që i patën bërë gjer atëherë, i kërkuan të Dërguarit të Allahut t'ua pranonte pendimet dhe të lutej për ta. Ndërkaq, u ngrit një person në këmbë dhe tha:

“Vallahi, o i Dërguari i Allahut, unë jam shumë gënjeshtar dhe hipokrit!

Dhe nuk ka të keqe që të mos e kem bërë!”

Omeri i tha:

“O njeri! e turpërove, e fëlliqe veten!”

Duke iu drejtuar Omerit, Profeti ynë i dashur i tha:

“O Ibni Hattab! Turpërimi në këtë botë është shumë i lehtë në krahasim me turpërimin në jetën tjetër!”

Dhe, me atë rast, Profeti (a.s.) i paralajmëroi besimtarët e pranishëm për tmerrin e jetës së pasme, ahiretit, dhe ua tërhoqi vëmendjen që të silleshin me kujdes për të mos u turpëruar atje. Pastaj, për personin që kishte folur ashtu për veten, tha:

“Allahu im! Mundësoja atij që të bëhet fjalëdrejtë dhe i pjekur në besim! Dhe ktheja në të mirë të gjitha të këqijat që ka bërë!” (Taberi, Tarih, III, 190)

Sa mbresëlënëse dhe mësimdhënëse janë këto fjalë të Rasulullahut (a.s.), me të cilat na urdhëron që ta shtojmë ndjeshmërinë tonë në lidhje me hakun e rob-it:

“Edhe unë jam njeri! Prandaj është e mundur që t’i kem hyrë në hak edhe ndonjërit prej jush. Kujt i kam marrë ndonjë mall pa dashje, ja ku është malli im, le të urdhërojë dhe ta marrë! Dijeni mirë se tek unë, më i dashuri ndër ju, është ai që, nëse ka hak tek e unë e merr ose ma bën hallall. Vetëm në këtë mënyrë mund të shkoj tek Zoti im i hallalluar dhe me shpirt të qetë...”

Një prej atyre që i dëgjoi këto fjalë, çohet në këmbë dhe thotë:

“Dikush erdhi tek ju dhe ju kërkoi diçka. Prandaj ju më urdhëruat që t’i jap tre dirhem dhe unë ia dhashë.” Profeti (a.s.), tha:

“Ke të drejtë. O Fadl ibn Abbas, jepi tre dirhem këtij!” Pastaj bëri këtë dua:

“O Allah! Unë nuk jam veçse njeri. Nëse i kam folur rëndë apo e kam gjuajtur duke e lënduar ndonjërin prej myslimanëve, bëj që kjo të jetë pastrim, shpërblim dhe mëshirë për të!” (Ahmed, III, 400.)

“O Allah! Nëse i kam thënë ndonjë fjalë të rëndë ndonjërit prej besimtarëve, bëj që në ditën e kijametit, fjala ime të bëhet shkak për afërsinë e tij ndaj Teje!” (Buhari, Deauat, 34)

Kjo sjellje e jashtëzakonshme e Profetit tonë (a.s.), është shembull që duhet ta marrin të gjithë njerëzit, që nga ai që ndodhet në shkallën më të ulët të shoqërisë e deri tek drejtuesit që ndodhen në postet më të larta. Sa virtyt të lartë ka treguar Profeti (a.s.), kur megjithëse ka qenë i mbrojtur prej çdo gjynahu, është shprehur se mund t’i ketë hyrë ndokujt në hak dhe ka urdhëruar sahabët që kush të ketë ndonjë hak mbi të, le të shkojë e ta marrë. Në këtë mënyrë, ai shfaq një

shembull të veçantë që tregon qartësisht rëndësinë e madhe që ka kërkimi i hallallit.

Nipi i Ubade ibn Samitit rrëfen:

Në prag të vdekjes gjyshi im i thirri të gjithë njerëzit që kishte pasur marrëdhënie punë duke filluar nga shërbëtoret deri tek fqinjët. Kur erdhën të gjithë i tha:

Parandjej që kjo do të jetë dita ime e fundit. Ndoshta ndonjërin prej jush mund ta kem mërzhitur, fyer apo qëlluar prandaj kush ka hak mbi mua, të vijë të marrë hakun e vet.

Të gjithë njëzëri thanë:

Ti je babai ynë, ti na ke mësuar edukatën dhe moralin.

Atëherë tha:

A më keni falur?

Të gjithë thanë njëzëri: Po

Tha: O Zot! Ji dëshmitar.

Pastaj la këtë porosi:

Nuk ia bëj hallall atyre që do qajnë për vdekjen time. Kur të vdes merrni abdes, shkoni në xhami dhe falni namaz, aty lutuni për mua dhe për vete sepse Allahu thotë në Kuran:

Kërkoni ndihmë me durim dhe namaz...

Mua më dërgoni pa vonesë në varr, pas varrimit mos ejani me qiri dhe në varr mos mbillni pemë. (Ali el-Muttaki, XIII, 555/37443)

Ebu Hubejb Abdullah ibn Zubejr (r.a.) ka thënë:

Ditën e ngjarjes së Xhemelit, kur pushoi beteja, më thirri im atë Zubejri. Unë u ngrita dhe shkova menjëherë tek ai. Kur shkova tek ai më tha:

- Biri im! Ata që u vranë sot ose janë zullumqar, ose janë persona që u është bërë zullum. Sa për veten time mendoj se nëse do të vdes sot kam për të vdekur si një person që i është bërë zullum. Njëra nga gjërat që ma mundon më shumë mendjen time janë pa dyshim borxhet që kam marrë. Çfarë mendon vallë, a do të mbes ndonjë gjë pasi ti kemi paguar borxhet që kemi marrë?

Pastaj vazhdoi duke më thënë:

- Një e treta e asaj që do të mbes nga pasuria jonë pasi të kemi paguar borxhet ka për ti takuar bijve tuaj.

Hishami tregon:

- Bijtë e Abdullahut qenë farefis me disa fëmijë të Zyberit siç qenë për shembull Hubejdi dhe Abadi. Ai kishte nëntë djem dhe nëntë bija.

Abdullahu vazhdon e tregon se i ati ia kishte lënë amanet që t'ia paguante borxhet që kishte marrë dhe pastaj i tha këto fjalë:

- Biri im! Në qoftë se do ta kesh të pamundur që të paguash një pjesë të borxheve të mia atëherë lutu Zotërisë tim që ta lehtësojë që ti gjesh paratë për ti paguar edhe ato borxhe.

- O atë, kush është Zotëria yt? - e pyeta unë pasi nuk arrita ta kuptoja se çfarë donte ai të më tregonte me këtë gjë.

- Zotëria im është Allahu! - mu përgjigj ai.

- Betohem tek Allahu se sa herë që bija në vështirësi për të paguar borxhet lutesha duke thënë: "O Zotëria i Zyberit! Paguaji borxhet e mia!" dhe më krijoheshin mundësitë që ti paguaja.

Abdullahu biri i Zyberit vazhdoi duke thënë:

- Zyberi vdiq dhe nuk la pas as ar, as argjend. E vetmja gjë që la pas ishte një arë që ndodhej në Gabe. Gjithashtu ai pati lënë pas edhe njëmbëdhjetë shtëpi në Medine, dy në Basra, një në Kufe dhe një në Egjipt. Borxhet që kishte im atë ishin në këtë mënyrë. Vinte tek ai një person dhe dëshironte që ti linte diçka amanet, por im atë Zyberi thoshte:

- Jo mos ma lërë amanet, por më mirë ma lërë borxh, sepse kam frikë se mund të ta humb amanetin.

Im atë Zyberi gjatë gjithë jetës së tij nuk pati bërë asnjë detyrë shtetërore, as kishte qenë vali, as kishte qenë taksambledhës, ose ndonjë lloj tjetër detyre të tillë. Ai vetëm pati marrë pjesë në xhihad së bashku me të dërguarin e Allahut (salallahu alejhi ve selem), me Ebu Bekrin, Umerin dhe Osmanin.

Unë llogarita borxhet që kishte marrë im atë dhe dolën që ishin dy milion dhe dyqind mijë.

Hakim ibn Hizami u pati takuar me Abdullah ibn Zyberin dhe e pati pyetur:

- O nipi im, sa është sasia e borxheve që ka lënë pa paguar vëllai im?

- Një qind mijë, - i thashë unë dhe nuk ia tregova shifrën e vërtetë.

- Betohem tek Allahu se paratë që keni nuk kanë për tu dalë që ta paguani këtë shifër, për mendimin tim, - tha Hakimi.

- Po sikur të thosha se shifra në të vërtetë është dy milion dhe dyqind mijë?

- Nuk ma merr mendja se do ia arrini ta paguani këtë borxh. Në qoftë se do të jeni të paaftë që të paguani këtë borxh, më kërkoni mua ndihmë.

Abdullahu vazhdon e tregon:

- Zyberi e pati blerë arën në Gabe për njëqind mijë e shtatëdhjetë mijë. Abdullahu e shiti atë për një milion e gjashtëqind mijë.

Pastaj u ngrit dhe shpalli me të madhe:

- Kush ka borxh për të marrë nga Zyberi le të vijë në Gabe.

Atëherë Abdullah ibn Xhaferi i cili kishte për të marrë katërqind mijë nga Zyberi shkoi tek Abdullahu biri i Zyberit dhe i tha:

- Po deshët ju ua fali borxhin që më ka marrë babai juaj.

- Jo, mos na e fal, por merre atë, - u përgjigj Abdullahu.

- Në qoftë se keni dëshirë që ta shtyni për më vonë pagesën e një pjese të borxhit, mund ta lini të ma paguani në fund borxhin që më keni mua, - i tha Abdullah ibn Xhaferi.

- Jo, faleminderit. - u përgjigj Abdullah ibn Zyberi.

- Atëherë më ndani një copë nga ara, - i tha Abdullah ibn Xhaferi.

- Kjo pjesë e arës qoftë e jotja, - iu përgjigj Abdullah ibn Zyberi.

Abdullahu shiti edhe një pjesë që mbeti nga ara. Ai i pagoi të gjithë borxhet që kishte marrë i ati, Zyberi. Madje nga ara mbetën për ta edhe katër hise e gjysmë. Abdullahu shkoi tek Muavija dhe pranë tij gjeti edhe Amr ibn Osmanin, Mundhir ibn Zyberin dhe Ibn Zema. Muavija e pyeti Abdullah ibn Zyberin:

- Çfarë vlere caktuan për Gaben?

- Një qind mijë për çdo hise, - u përgjigj Abdullahu.

- Sa hise të mbetën? - pyeti Muavija.

Atëherë Mundhir ibn Zyber tha:

- Unë e marr prej tij një hise për një qind mijë.

- Dhe unë e marr një hise për njëqind mijë, - tha Amr ibn Osmani.

- Dhe unë e marr një hise për njëqind mijë, - tha Ibn Zema.

- Çfarë mbeti atëherë? - pyeti Muavija.

- Një hise e gjysmë, - u përgjigj Abdullah ibn Zyberi.

- Atë po e marr unë për një qind e pesëdhjetë mijë, - tha Muavija.

Abdullah ibn Xhaferi ia shiti pjesën e tij Muavisë për gjashtë qind mijë.

Pasi Abdullahu i pagoi të gjithë borxhet që i kishte lënë i ati Zyberi, fëmijët e tjerë të Zyberit i thanë atij:

- Na e ndaj pasurinë që ka mbetur, secili pjesën që i takon.

Abdullahu u përgjigj:

- Betohem për Allahun se nuk kam për ta ndarë atë mes jush pa kaluar katër vjet dhe pa shpallur për çdo vit gjatë haxhit: Kush ka borxh për të marrë nga Zyberi le të vijë ta marrë.

Dhe kështu ndodhi për katër vjet me radhë. Pasi kaluan katër vjet ai e ndau pasurinë e të atit dhe ashtu siç e kishte porositur i ati para se të vdiste një të tretën e saj e ndau mënjanë. Zyberi kishte katër gra. Secilës prej tyre i takoi një milion dhe dyqind mijë. Kështu që gjithë pasuria e Zyberit kapte vlerën pesëdhjetë milion dhe dyqind mijë. (Buhari, Farzul-humus, 13)

Ky transmetim tregon mbi çfarë virtytesh qëndronin sahabët. Zubejri (r.a.) gjithë jetën e kaloi duke bërë bamirësi. Para se të vdesë i tërhoqi vëmendjen të gjithëve mbi të drejtën e tjetrit. Kurse i biri bëri gjithçka për të shlyer borxhet që i la babai porosi për t'i paguar.

Imam Ebu hanife e pati pyetur për çmimin gruan e cila i kishte sjellë një veshje mëndafshi për t'ia shitur.

Gruaja i kishte thënë:

-100 dërhëm o imam.

- Ai e kundërshtoi duke thënë:

- Jo, kjo kushton më tepër...

Gruaja e habitur i kishte shtuar 100 dërhëm. Imami përsëri nuk e kishte pranuar. Gruaja kishte shtuar edhe 100 dërhëm, më pas edhe 100 dërhëm...Por Imam Azami i kishte thënë:

- Jo, kjo kushton më tepër se 400 dërhëm.

Gruaja pa ngurrim i ishte përgjigjur:

- O Imam! Po talleni me mua?

Pas kësaj imami i kishte thënë gruas që të thërriste një person që e njihte këtë punë që t'ia tregonte vlerën e vërtetë të asaj cope. Ai e kishte përcaktuar vlerën e mëndafshit për 500 dërhëm dhe Imam më pas e kishte blerë atë mëndafsh me atë çmim. Ai e kishte ditur që të ndahesh nga e drejta, të mbulosh mangësitë e mallrave, mbi të gjitha të mos kesh kujdes në peshë janë veprime që e çojnë njeriun në përfundime të dhimbshme.

Sulltan Sulejman Kanuniu-Ligjvënësi frikësohej shumë nga e drejta e personit dhe përpiqej shumë për t'u bërë një kalif i drejtë. Kur përfundoi ndërtimi i xhamisë Sulejmanije dhe i kompleksit të saj, i mbledhi të gjithë, nga arkitekti, te punëtori më i thjeshtë. Pasi e falënderoi dhe e madhëroi Allahun, u tha kështu:

“O vëllezërit e mi të fesë! Me lejen e Allahut, ndërtimi i kësaj xhamie mbaroi! Po qe se ka dikush i cili gabimisht s’e ka marrë pagesën, të vijë e ta marrë! Ka mundësi që ai person të mos ndo-

dhet këtu, prandaj u lutem atyre që ndodhen këtu që t'ua njoftojnë këto fjalë atyre që s'ndodhen, që të vijnë ta marrin hakun nëse s'e kanë marrë!”

Siç kuptohet nga shqyrtimi i dokumenteve, në kohët më të vësh-tira të ndërtimit është bërë program edhe për kafshët. I është kush-tuar kujdes kohës së pushimit dhe kullotjes së kuajve, gomarëve dhe mushkave të punës, janë bërë përpjekje që të mos cenohet e drejta e asnjë krijese. Fakti që në ndërtimin e kësaj faltoreje madhështore, Ligjvënësi ka treguar korrektesë dhe rreptësi të tillë në respektimin e të drejtave të personave dhe kafshëve, është, ndoshta, një ndër motivet themelore të frymës shpirtërore enigmatike e të papërshkrueshme të Xhamisë Sulejmanije.

Ramazanoglu Mahmud Sami nuk u mor me profesionin e juristit edhe pse ishte diplomuar për drejtësi, me frikën se mund t'i hynte në hak ndonjë njeriu dhe preferoi kështu të mbante llogarinë e një ndër-marrjeje në Tahtakale. Ai kalonte në Karakoj me vapor për të shkuar në punë, kurse nga Karakoj deri në Tahtakale në vend që të hipte në mikrobush, shkonte në këmbë dhe paratë e furgonit i jepte sadaka. Ky rast përbën një shembull mjaft konkret për ne.

Muslimani duhet të jetojë me vetëdijen e plotë të gjykimit në ditën e Kijametit. Ai asnjëherë nuk duhet të cenojë të drejtën e tjetrit. Profeti (a.s.).

Profeti (a.s.), duke u shprehur se *“muslimani i vërtetë është personi, nga gjuha dhe dora e të cilit muslimanët janë të sigurtë.”* (Buhari, Iman, 4-5) e thekson në mënyrë lakonike domosdoshmërinë për t'i dhënë rëndësi të drejtës së personit.

Ata që ikin nga kjo botë duke marrë me vete të drejtën e tjetrit në ditën e gjykimit do të përfetojnë një tmerr të vërtetë. Prandaj duhet pasur një kujdes i veçantë në respektimin e së drejtës së tjetrit, edhe

nëse ndodh një cenim pa dashje menjëherë duhet kërkuar falje dhe duhet bërë gjithçka për ta shlyer në këtë botë.

a. Detyrimet ndaj prindërve

Më e rëndësishmja ndër të drejtat njerëzore, është ajo e prindërve. Pas bindjes ndaj Allahut dhe të Dërguarit të Tij (a.s.), vjen menjëherë bindja ndaj prindërve, sepse prindërit tanë janë shkaku i ardhjes sonë në këtë botë dhe begatia e jetës sonë. Ata janë arkitektët e veçantë të personalitetit tonë, që ndërtuan jetën tonë materiale dhe shpirtërore. Ndaj, ata kanë aq shumë të drejta mbi ne, sa nuk mund të numërohen.

Prindërit janë një mirësie e madhe për fëmijët. Ata janë një burim dashurie, gëzimi lumturie dhe mëshire për fëmijën. Respekti dhe dashuria për nënën e cila na ka mbajtur për një kohë në bark dhe për gjithë jetën në zemër duhet të jetë e pakrahasueshme me të tjerët. Të drejtat e prindërve tanë mbi ne, janë aq shumë sa nuk mund të numërohen. Ata sakrifikojnë edhe qenien e tyre me qëllim që neve të mos na dëmtojnë furtunat e jetës në këtë botë. Për rrjedhojë, a është e mundur t'ua shlyejmë atyre të gjitha sakrificat që bëjnë për ne.

A mund të kenë kufij dhe limit dashuria, dhembshuria dhe mëshira e nënës për fëmijën e saj? A jemi ne në gjendje të shlyejmë detyrimet ndaj tyre?

Allahu thotë në Kuran:

“Adhuroni Allahun dhe mos i shoqëroni Atij asgjë (në adhurim); silluni mirë me prindërit, të afërmit, jetimët, të varfërit, fqinjët e afërt dhe të largët, me atë që keni pranë, me udhëtarin (që ka mbetur ngushtë) dhe me ata që janë robër nën pushtetin tuaj. Në të vërtetë, Allahu nuk i do njerëzit arrogantë e mburravecë.” (Nisa, 36)

“Ne e kemi urdhëruar njeriun që t'i nderojë prindërit e vet. Nëna e ka mbartur atë, duke duruar mundim pas mundimi, e ndarja e tij (nga gjiri) është brenda dy vitesh. Ne i thamë atij: “Bëhu

falënderues ndaj Meje dhe prindërve të tu! Tek Unë do të ktheheni të gjithë". (Lukman, 14)

Bindja ndaj Allahut është e lidhur ngushtë me bindjen dhe respektimin e prindërve. Profeti (a.s.) në lidhje me këtë thotë:

"Kënaqësia e Allahut është e fshehur në kënaqësinë e babait (prindit). (Po ashtu) Edhe zemërimi dhe ndëshkimi i Tij, është i fshehur në zemërimin dhe nevrikosjen e babait (prindit)." (Tirmidhi, Birr, 3/1899)

Kurse kjo lutje e Profetit (a.s.) është një mirësi e madhe për besimtarin:

"Lum ai që sillet mirë me prindërit! Allahu i Madhëruar, ia shtoftë jetën atij!" (Hajthemi, VIII, 137.)

Është e pamundur t'ua shlyejmë atyre të gjitha sakrificat që bëjnë për ne? Lidhur me këtë fakt, në një hadith fisnik bie në sy një krahasim i tillë:

"Asnjë fëmijë nuk mund ta shlyejë hakun e babait, përveçse nëse e gjen atë si skllav, e blen dhe i jep lirinë. (Pra) Vetëm kështu mund ta shlyejë hakun e babait." (Muslim, itk, 25; Ebu Daud, Edeb, 119-120; Tirmidhi, Birr, 8/1906)

Prandaj nëse mendojmë të bëjmë një mirësi, e para duhet të jetë ndaj prindërve...

Allahu në Kuran thotë:

Thuaju: "Çfarëdo bamirësie që bëni, ajo le t'u takojë prindërve, farefisit, jetimëve, të varfërve dhe udhëtarëve. Çfarëdo të mire që bëni, Allahu e di atë". (Bekare, 215)

Për këtë arsye, një mysliman, pas bindjes ndaj Allahut dhe të Dërguarit të Tij, e ka për detyrë të respektojë prindërit e vet, t'u bindet atyre dhe t'u shërbejë sipas nevojave. Nëse jeton në një vend të largët, duhet t'i fitojë zemrat e prindërve duke i vizituar dhe duke

kërkuar bekimin e tyre. Shërbimi ndaj prindërve, fjalët e bukura dhe gostitja e tyre, janë borxhe që fëmijët kanë ndaj tyre. Veçanërisht në kohën e pleqërisë, duhet bërë shumë kujdes në këtë çështje. Allahu i Madhëruar nuk ka lejuar të tregohet qoftë dhe një pakënaqësi e vogël karshi tyre.

Allahu në Kuran thotë:

“Zoti yt ka urdhëruar, që të mos adhuronit askënd tjetër përveç Atij dhe, që të silleni mirë me prindërit. Nëse njëri prej tyre ose të dy arrijnë pleqërinë te ti, mos u thuaj atyre as “uh!”, mos i kundërshtoj, por drejtoju atyre me fjalë respekti. Lësho para tyre krahët e përuljes prej mëshirës dhe thuaj: “O Zoti im, mëshiroji ata, ashtu siç më kanë rritur, kur unë isha i vogël!” (Isra, 23-24)

Shërbimi ndaj prindërve, është një vepër e mirë shumë e virtytshme. Ata që nuk e vlerësojnë këtë mundësi, janë në një humbje të vërtetë. I Dërguari i Allahut (a.s.), duke na paralajmëruar dhe duke na tërhequr vëmendjen në këtë çështje, është shprehur:

“Nëse dikujt i plaken prindërit pranë tij dhe nuk arrin të fitojë xhenetin prej tyre, i shkatërruar qoftë, i shkatërruar qoftë, i shkatërruar qoftë!” (Muslimi, birr, 9, 10.)

Nuk mund të shpresohet nga një person që nuk respekton prindërit e vet, të respektojë njerëzit e tjerë. Ata që nuk respektojnë prindërit janë në një rrënim total moral.

Profeti (a.s.) thotë:

“Ka tri lutje që patjetër pranohen. Ato janë lutja e babait, lutja e mysafirit dhe lutja e të dhunuarit. (Ebu Davud, Vitir 29/1536; Tirmidhi, Birr 7/1905, Deavat 47; İbn-i Maxhe, Dua 11)

Lutja e babait për fëmijën është si lutja e Pejgamberit për ymetin. (Sujuti, II, 12/4199)

Mosbindja ndaj prindërve është prej mëkateve të mëdha.

Nufej ibn Harith (r.a.), shprehet kështu:

Një ditë i Dërguari i Allahut (a.s.), pyeti tri herë:

“A t’ju them se cili është njëri prej mëkateve më të mëdha?”

“Po, o i Dërguari i Zotit”, iu përgjigjëm ne.

Atëherë tha:

“Shirku ndaj Allahut, mosbindja ndaj prindërve!” pasi tha këto fjalë, u ngrit nga vendi ku ishte mbështetur, qëndroi drejt dhe tha: ‘Dëgjoni me kujdes, gjithashtu të gënjeshtë dhe të dëshmosh në favor të gënjeshtarëve!’

Këto fjalë i përsëriti aq shumë sa që ne, ngaqë nuk dëshironim që të shqetësohej më tepër, pëshpëritnim me vete; “Ah sikur të qetësohej dhe të mos lodhej më shumë.” (Buhari, Shehadat 10, Edeb 6, Isti’zan 35, Istitabe 1; Muslim, Iman 143.)

Në disa transmetime njoftohet se Allahu nuk do t’i shikojë në ditën e gjykimit ata që nuk i binden prindërve.

Personi si të sillet me prindërit ashtu do të sillen edhe fëmijët e tij me të.

Profeti (a.s.) thotë:

“...Silluni mirë me baballarët tuaj, që edhe fëmijët tuaj të sillen mirë me ju!...” (Hakim, IV, 170/7258.)

Shpeshherë është dëshmuar se të rinjtë që janë sjellë keq me prindërit, kanë marrë të njëjtin trajtim nga fëmijët e tyre, kur kanë arritur moshën e pleqërisë.

Përballë virtyeteve të vëzhguara në perandorinë osmane, Dr. A. Brayer shprehet kështu:

“Tek osmanët, kur fëmijët rriten dhe arrijnë moshën e pjekurisë, krenohen që ndodhen pranë prindërve. Ashtu siç patën treguar

dhembshuri prindërit për ta kur patën qenë të vegjël, edhe ata, tashmë, ndjehen të lumtur të tregojnë dhembshuri ndaj prindërve! Kurse në vendet e tjera, shpesh, fëmijët, sapo të arrijnë moshën e pjekurisë, ndahen nga prindërit. Për më tepër, grinden me ta për interesa materiale. Madje, disa herë, ndërsa vetë jetojnë në mirëqenie, prindërit i lënë në një gjendje pothuaj të mjerueshme. Mu atëherë kur prindërit kanë nevojë më shumë se kurrë për fëmijët, ata bëhen të huaj për ta!”

Zoti na beftë prej atyre që do të dalin faqebardhë në ditën e gjykimit duke iu bindur dhe respektuar prindërit.

Amin!..

Tablo të virtytshme

Ebu Hurejre rrëfen:

Erdhi një person tek Profeti (a.s.) dhe e pyeti:

“Kush është personi më i rëndësishëm, të cilin duhet ta ndihmoj dhe të sillem mirë me të?”

I Dërguari i Allahut (a.s.), u përgjigj:

“Nëna jote!”

Sahabiu e pyeti;

“Po pas saj kush vjen?”

Pejgamberi (a.s.), u përgjigj;

“Nëna jote!”

Sahabiu e pyeti përsëri:

“Po pastaj kush vjen?”

Pejgamberi (a.s.), përsëri u përgjigj:

“Nëna jote!”

Kur sahabiu e pyeti përsëri:

“Po pastaj kush vjen?”

Këtë herë i Dërguari i Allahut (a.s.), u përgjigj; “Babai yt!” (Buhari, Edeb, 2; Muslim, Birr, 1)

Kurse sipas një transmetimi tjetër:

Një person erdhi tek i Dërguari Allahut, (a.s.) dhe e pyeti:

“O i Dërguari i Allahut! Ndaj kujt duhet të sillemi më mirë?”

Resulullahu (a.s.) iu përgjigj:

“-Ndaj nënës, më pas sërish ndaj nënës, sërish ndaj nënës, e mandej ndaj babait, pastaj ndaj më të afërmve, farefisit.” (Muslim, Birr, 2.)

Abdullah ibn Mes'ud (r.a.), ka thënë:

E pyeta Profetin (a.s.):

“Cila është vepra që Allahu pëlqen më shumë?”

“Namazi që falet në kohën e vet.” - më tha.

“Pastaj, cili adhurim vjen?” - i thashë.

“Bindja dhe mirësia ndaj prindërve.” - më tha.

“Po pastaj?” - i thashë.

“Xhihadi në rrugë të Allahut.” - më tha. (Buhari, Meuakit, 5; Xhihad, 1; Muslim, Iman, 137 - 139.)

Aishja (r.a.), transmeton: “Një person erdhi tek Profeti (a.s.), bashkë me një burrë të moshuar. I Dërguari i Allahut (a.s.), e pyeti:

«O filan! Kush është ai që ke pranë?»

«Është babai im!» - u përgjigj ai.

Pas kësaj, Profeti (a.s.), i tërhoqi vërejtjen duke I thënë:

«*Mos ec para tij, mos u ul para tij, mos e thirr në emër dhe mos lejo të ta fyejnë babanë!*» (Hajthemi, VIII, 137.)

Një person mund të ofendojë prindërit e dikujt dhe ai ia kthen në të njëjtën mënyrë. Në këtë mënyrë fëmija bëhet shkak të ofendohen prindërit.

Siç na bën të ditur Abdullah bin Amr (r.a.), një burrë shkoi te Profeti dhe i tha:

“Të jap besën se do të bëj hixhret dhe xhihad. Shpërblimin e këtyre e lus prej Allahut!”

I Dërguari i Madh (a.s.) e pyeti:

“A i ke gjallë nënën dhe babën?”

“Po, të dy janë gjallë!” - Iu përgjigj burri.

I Dërguari i Allahut (a.s.) e pyeti:

“Dëshiron të fitosh mirësi e shpërblim nga Allahu, apo jo!”

“Po!” - I tha burri.

Atëherë, Profeti i tha:

“Ktheu te prindërit dhe kujdesu mirë për ta!” (Buhari, Xhihad, 138; Muslim, Birr, 6)

Njëri nga sahabët kishte emigruar nga Jemeni dhe kishte ardhur në Medine tek profeti për të marr lejen e tij që të merrte pjesë në xhihad. Mes tij dhe të dërguarit të Allahut u këmbye ky bashkëbisedim:

- A ke lënë kënd pas në Jemen?

- Prindërit e mi, o i dërguari i Allahut!

- A ke marrë lejen e tyre për këtë që dëshiron të bësh?

- Jo nuk më kanë dhënë leje.

- Atëherë kthehu pas në Jemen dhe merr lejen e tyre më parë! Në qoftë se ata të japin leje, shko në xhihad! Në qoftë se ata nuk të japin leje, rri aty dhe përpiqu tua fitosh zemrën prindërve.” (Ebu Davud, Xhihad 31)

Një herë një sahabi erdhi tek Profeti dhe i tha atij:

- I kam lënë prindërit pas duke qarë dhe kam ardhur këtu tek ti që të jap fjalën se do të shkoj për hixhret.

I dërguari i Allahut iu përgjigj me këto fjalë kuptimplote atij:

- Kthehu menjëherë pas tek prindërit e tu! Shko dhe bëju tu qe-shin fytyrat ashtu sic i bëre të qajnë! (Ebu Davud, Xhihad 31; Nesai, Bejat 10).

Kur një ditë Profeti (a.s.) ishte ulur, erdhi bashkëshorti i nënës së qumështit të Tij. Për ta respektuar, i Dërguari i Allahut, shtroi në tokë një pjesë të rrobës së Tij dhe e uli mbi të. Pas pak erdhi nëna e qumështit. Pejgamberi (a.s.) shpalosi për të edhe pjesën tjetër të rrobës, që ajo të ulej aty. Pas pak erdhi edhe vëllai i qumështit. I Dërguari i Allahut u ngrit në këmbë dhe e uli përpara vetes.” (Ebu Davud, Edeb, 119-120)

Për respekt të tyre Profeti (a.s.) i la të lirë robërit e luftës që i kishin takuar atij. Pastaj edhe sahabët në respekt të Profetit (a.s.) i lanë të lirë siç thanë vetë:

“Edhe ne ia lamë robërit tanë në dorë të Dërguarit të Allahut!” (Buhari, Megazi, 54; Ibni Hisham, IV, 134-135)

Kështu, atë ditë, në Hevazin, mijëra robër lufte u kthyen pa marrë asnjë shpërblim. Historia kurrë nuk ishte bërë dëshmitare e një skene

të tillë! Por tani bëhej dëshmitare e faktit që, në sajë të një morali të ri të papërsëritshëm, të edukuar nga Profeti islam, gjashtë mijë robër lireshin të lirë brenda një çasti dhe pa asnjë shpërblim!

Vajza e Ebu Bekrit (r.a.), Esmaja (r.a.) thotë:

Nëna ime e cila nuk e kishte pranuar ende Islamin, më erdhi në kohën e të Dërguarit të Allahut. Për t'ia marrë mendimin, e pyeta Profetin nëse mund ta gostitja nënën. I Dërguari i Allahut (a.s.) më tha: "Po! Sillu mirë me nënën!" (Buhari, Hibe, 30; Muslim, Zekat, 50)

Profeti (a.s.), sillej me kujdes dhe edukatë ndaj familjes së vet, të afërme dhe njerëzve të tjerë. Gjithmonë vepronte me mençuri dhe zgjuarsi.

Fatimja, e bija e Esadit (r.a.), nëna e Aliut, në vitet e rinisë e ka ndihmuar shumë Pejgamberin (a.s.). Ajo i shërbente atij sikur të ishte nëna e tij e vërtetë. Kur kjo grua e devotshme ndërroi jetë, Pejgamberi (a.s.) iu afruar xhenazes së saj dhe duke u bërë dëshmitar para Zotit për ndihmesën dhe sakrificat e bëra tha:

- O nëna ime! Allahu të mëshiroftë. Ti je nëna ime pas nënës time të vërtetë. Vetë qëndroje pa ngrënë dhe kurse mua më jepje për të ngrënë, vetë nuk visheshe mua më vishje, nuk ushqeje veten tënde për të më ushqyer mua dhe për të gjitha këto dëshiroje pëlqimin e Zotit dhe ahiretin.

Më pas Pejgamberi (a.s.) urdhëroi që xhenazja të lahej tre herë. Pastaj kur i erdhi radha erës së mirë që quhej kafur, këtë ujë me erë të mirë ia hodhi me duart e veta. Më pas hoqi këmishën e vet dhe ia veshi asaj. Xhenazja u mbështoll me qefin me këtë këmishë.

Kur erdhi radha e varrit Pejgamberi (a.s.) e hapi me duart e tij dhe me duart e veta e nxori dheun. Pasi përfundoi u përul dhe tha:

“Allahu është që ringjall dhe merr jetën. Ai është i gjallë dhe s’vdes kurrë. (Zoti im!) Fale nënën time Fatime binti Esed, lehtësoja shqiptimin e shehadeit dhe zgjeroje varrin e saj. Për hir të Pejgamberit (a.s.) dhe të Pejgamberëve të mëparshëm pranoje lutjen time. Padyshim që Ti je më i mëshirshmi i të mëshirshmëve...”

Më pas Pejgamberi e tha katër herë tekbirin dhe së bashku me Abbasin dhe Ebu Bekrin e vendosi vetë xhenazen në varr.” (Taberani, Muxhemil Kebir XXIV 351/2; Ya’kubi, II, 14; İbn-i Abdilber, IV, 1891)

Një ditë i Profeti (a.s.), urdhëroi dhe tha:

“Më kishte marrë gjumi dhe e pashë veten time në Xhenet. Dëgjova zërin e dikujt i cili po lexonte Kuran. Pyeta;

“Kush është ky?”

Më thanë:

“Ky është Harith bin Nu’mān.”

Më pas Pejgamberi (a.s.), vazhdoi duke thënë:

“Ja kështu fitohet mirësia, ja kështu fitohet mirësia!”

Harithi (r.a.), ishte një sahabi, i cili sillej shumë mirë me nënën e tij. (Ahmed, VI, 151-152; Hakim, IV, 167.)

Ibni Abbas (r.a.) tregon:

Kur i vdiq nëna e Sad bin Ubades (r.a.). Ai shkoi te Profeti (a.s.) dhe e pyeti:

“O i Dërguari i Allahut! Nëna ime vdiq në një kohë kur unë nuk i ndodhesha pranë. Nëse jap lëmoshë në emër të saj, a i bën dobi asaj?”

“Po!” - I tha i Dërguari i Allahut (a.s.).

Atëherë, Sadi (r.a.) i tha:

“O i Dërguari i Allahut! Bëhu edhe ti dëshmitar që kopshtin tim frutor e bëj sadaka në emër të nënës sime!” (Buhari, Vesaja, 15)

Malik ibn Rebia thotë:

Ndërsa një ditë ishim ulur me Profetin (a.s.) erdhi një person nga fisi Benu Selim dhe tha:

O i Dërguari i Allahut! A ka ndonjë të mirë që mund të bëj për prindërit që më kanë vdekur?

Profeti (a.s.) tha:

Po, Mund të kërkoshe falje për ta, i plotëso porositë që të kanë lënë, respekton njerëzit e tyre dhe tregohesh bujar me miqtë e tyre. (Ebu Davud, Edeb, 119-120/5142; İbn-i Maxhe, Edeb, 2)

Abdullah ibn Dinar raporton se Abdullah ibn Umer (r.a.) ka thënë:

- Një bedevi u takua me Abdullah ibn Umerin rrugës për në Mekë. Abdullah ibn Umeri i dha selam, e hipi në kafshën e tij dhe i dha të mbante çallmën e tij që të mbrohej nga dielli.

Pastaj Abdullah ibn Dinari vazhdoi të thoshte.

- Allahu të dhëntë veç të mira! - i thamë ne Ibn Umerit. - Bedevitë janë njerëz që nuk kanë pretendime dhe kënaqen me pak.

Atëherë ai na u përgjigj:

- Babai i tij ka qenë miku i tim eti, Umer ibn Hatabit. Unë e kam dëgjuar të dërguarin e Allahut (a.s.) të thoshte:

- Mirësia më e mirë është të respektosh dhe ti bësh një të mirë mikut të babait tënd.

Një tjetër raportim të Abdullah ibn Dinarit nga Abdullah ibn Umeri është edhe ky:

- Një ditë Ibn Umeri u nis për udhëtim drejt Mekës. Ai kishte marrë me vete edhe një mushkë që ti hipte kur të mërзите nga udhëtimi mbi deve dhe një një çallmë kundër diellit. Një ditë Ibn Umeri teksa ishte hipur mbi mushkë takoi një bedevi të cilin e pyeti:

- A nuk je ti filani biri i filanit?

- Po. - iu përgjigj bedebiu.

- Hip mbi mushkë dhe vëre këtë çallmë në kokë. - i tha Ibn Umeri.

Njëri nga miqtë e pyeti Ibn Umerin:

- Zoti të faltë! Pse ia dhe më kot këtij bedeviu mushkën që ti hipte dhe çallmën që ta mbante në kokë.

Ibn Umeri iu përgjigj atij:

- Unë e kam dëgjuar të dërguarin e Allahut (salallahu alejhi ve sellem) duke thënë: “Puna më e mirë është të respektosh miqtë e babait tënd që të ka vdekur dhe të kujdesesh për familjet e tyre.” Ky njeri ka qenë miku i tem eti, Umerit. (Muslim, Birr 11-13, Ebu Davud, Edeb 120; Tirmidhi, Birr 5.)

Të drejtat e prindërve janë jashtëzakonisht të rëndësishme, aq të rëndësishme sa që nuk ka njësi matëse. Puna më e mirë pas besimit është respektimi i prindërve. Për sa kohë që nuk i bëjnë shok Allahut dhe nuk ju urdhërojnë për mëkate, bindja ndaj tyre është detyrim.

Rruga e Xhenetit kalon nga prindërit. Allahu xhenetin e ka vendosur nën këmbët e nënës. Pranaj nuk na mbetet gjë tjetër vetëm se të kemi kujdes me prindërit.

b. E drejta e familjes

Natyra e njeriut është krijuar e tillë që të formojë familje. Familja është një strehë lumturie për njeriun, çdo përpjekje tjetër jashtë familjes është e pamundur. Që familja të jetë e lumtur, gjithë se cili nga anëtarët e familjes duhet të kryejë detyrat që i takojnë.

Përgjegjësia më e madhe i përket anëtareve të familjes. Allahu në Kuran thotë:

“Dërguari është më i afërt për besimtarët, sesa ata për njërit-tjetrin; gratë e tij janë (si) nënat e tyre. Sipas Librit të Allahut, pjesëtarët e fafesisit janë më të afërt për njërit-tjetrin.” (Ahzab, 6)

Babai duhet ta përgatisë familjen e tij për botën tjetër, duke i edukuar në mënyrën më të mirë të mundshme dhe duke u plotësuar nevojat në rrugë hallall.

Nëna duhet të jetë e kujdesshme kundrejt detyrimeve që ka ndaj bashkëshortit dhe duhet të kujdeset për shtëpinë dhe fëmijët. Duke u nisur nga shprehja, “Zogu femër e ndërton follenë”, gruaja duhet të jetë e vetëmjaftueshme, duhet të ruhet nga shpërdorimi dhe duhet të veprojë me maturi të madhe në çdo çështje.

Prindërit duhet të sillen me drejtësi ndaj fëmijëve të tyre dhe nuk duhet të bëjnë dallime mes tyre. Detyra e tyre më e rëndësishme, është t’u japin edukatë Islame pjesëtarëve të familjes dhe të përpiqen që ata të fitojnë lumturinë e përhershme. Për rrjedhojë, para së gjithash, ata duhet t’u mësojnë atyre njohuritë themelore të fesë. Pastaj, duhet t’i ndihmojnë të marrin njohuritë dhe aftësitë e duhura në lidhje me profesionin e ligjshëm që do të zgjedhin.

“Urdhëroje familjen tënde, që të falë namazin dhe këmbëngul për këtë!” (Taha, 132)

“O ju, që besoni! Ruani veten dhe familjet tuaja nga zjarri, lënda djegëse e të cilit janë njerëzit dhe gurët.” (Tahrim, 6)

Mufesirët janë shprehur se ajeti, kujdesin, edukimin dhe sigurimin e jetesës ia ka ngarkuar më shumë babait se pjesës tjetër familjes.

Pas të drejtave që kanë lidhje me fenë dhe botën tjetër, vijnë ato që kanë të bëjnë me nevojat në jetën e kësaj bote.

Muavije Ibn Hajde (r.a.) tregon kështu:

E pyeta të Dërguarin e Allahut (a.s.):

“O i Dërguari i Allahut, cila është e drejta e grave mbi ne?”

Ai m’u përgjigj kështu:

“T’u jepni për të ngrënë sa ç’hani vetë, t’i vishni siç visheni vetë, të mos i goditni në fytyrë, të mos ua shani punën, të mos u thoni se janë të shëmtuara dhe, nëse do t’u duhet t’i lini vetëm në shtrat, këtë duhet ta bëni vetëm në shtëpi!” (Ebu Davud, Nikah, 40-41; Ibni Maxhe, Nikah, 3)

I Dërguari i Allahut që përpjekur sa ç’ka qenë e nevojshme dhe e domosdoshme për të siguruar rizkun e familjes dhe e ka shprehur kështu se përpjekjet në këtë rrugë do të kalojnë në vend të adhurimit dhe dhurimit (mirëbërësisë, dhurimit, lëmoshës):

“Nga paraja që ke dhënë në rrugën e Allahut (për xhihad), që ke shpenzuar për të çliruar skllevër, që u ke dhënë të varfërve si sadaka, si dhe paraja që ke shpenzuar për nevojat e pjesëtarëve të familjes, ajo që do të të përftojë ty më shumë mirësi dhe shpërblim, është paraja që ke shpenzuar për familjen!” (Muslim, Zekat, 39)

Kjo është një mirësi e madhe e Allahut për besimtarët. Allahu kërkon prej njerëzve të fitojnë dhe sigurojnë jetesën në mënyrë legjitime. Besimtari ndërsa punon për të siguruar jetesën e familjes në mënyrë legjitime, njëkohësisht fiton edhe shpërblime edhe siguron jetesën e familjes duke mos pasur nevojë për dikën.

Pjesëtarët e familjes duhet t’i ndajnë detyrat sipas aftësive dhe gjendjes së tyre. Kur Profeti (a.s.), bëri ndarjen e punëve brenda fa-

miljes, vajzës së tij, Fatimes (r.a.), i këshilloi punët e shtëpisë, ndërsa dhëndrit të tij, Aliut (r.a.), punët jashtë shtëpisë.

Vendbanimi duhet të jetë i përshtatshëm për një jetë familjare të qetë dhe të jetë e rrethuar nga fqinjë të mirë. Babai ka përgjegjësinë për të siguruar ushqimin dhe veshjen e familjes. Kryefamiljari, nuk duhet të bëjë udhëtime të gjata pa e vënë në dijeni bashkëshorten. Gjithashtu, ai nuk duhet të sjellë në shtëpi mysafirë pa njoftuar dhe pa i njohur. Ai nuk duhet të kërkojë nga bashkëshortja e tij, që ajo t'u shërbejë njerëzve të huaj dhe të dalë para tyre, jashtë kritereve të lejuara. Po ashtu, brenda mundësive, ai duhet ta ruajë familjen nga tubimet e përziera burra me gra. Një nga detyrat kryesore të babait, është të ketë moral të bukur karshi pjesëtarëve të familjes dhe të sillet mirë me ta.

Profeti (a.s.) thotë:

“I dobishëm është i dobishmi ndaj pjesëtarëve të familjes, kurse më i dobishmi ndër ju ndaj familjes së vet, jam unë!” (Tirmidhi, Menakib, 63; Ibni Maxhe, Nikah, 50)

Kurse në një hadith tjetër thotë:

“Besimtari le të mos e përbuzë gruan, se, nëse s’ia pëlqen një shprehi, tjetrën ia pëlqen...” (Muslim, Rada, 61)

Në jetën familjare duhet të dominojnë ndjenjat e dashurisë dhe mirëkuptimit. Ata që në jetën familjare udhëhiqen nga mendja nuk mund të krijojnë një bashkim organik familjar. Një bashkim i tillë nuk krijon dot një çerdhe familjare nga ku buron qetësia dhe prehja.

Anëtarët e familjes duhet të jenë tolerantë dhe mirëkuptues me njëri-tjetrin. Nëse në zemërim e sipër njëri nga anëtarët e familjes betohet për një veprim dhe më vonë kupton gabimin e veprimit duhet të heqë dorë nga betimi duke dhënë shpagim për të. Profeti (a.s.) thotë:

“Nëse betohem për një gjë dhe më pas shoh diçka tjetër më

të mirë se ajo, veproj punën e mirë dhe e bëj hallall betimin tim (duke dhënë shpagimin e duhur).” (Buhari, Ejman 1, Keffarat 10; Muslim, Ejman 7)

Para së gjithash, si domosdoshmëri e krijimit tonë, gratë duhet të bëjnë kujdes në adhurimin dhe devotshmërinë ndaj Allahut. Në këtë çështje, përveç kujdesit që duhet të tregojnë ndaj adhurimeve, namazit etj, ato duhet të bëjnë kujdes edhe ndaj hallallit dhe haramit.

Devotshmëria dhe qëndrimi i gruas në rrugë të drejtë, duhet të jetë faktor nxitës i mirësisë dhe bamirësisë tek burri, fëmijët, të afërmit dhe fqinjët e saj. Një grua e mirë, është si një lule me aromë xheneti, e cila përhap lumturi rreth vetes.

Detyra më e rëndësishme për gratë pas devotshmërisë ndaj Allahut, është të bëjnë të lumtur burrat dhe pjesëtarët e tjerë të familjes. Lumturia që u japin burrave dhe familjes së tyre, i bën ato të fitojnë kënaqësinë e Allahut. Lidhur me këtë, Pejgamberi (a.s.), ka thënë:

“Gruaja e mirë, e gëzon burrin kur ai shikon fytyrën e saj, i plotëson kërkesat e ligjshme të burrit të saj dhe e ruan pasurinë dhe nderin e tij kur ai nuk ndodhet aty.” (Ibn Maxhe, Nikah, 5/1857)

Profeti (a.s.) thotë kështu për gratë që i kryejnë detyrat e tyre kundrejt bashkëshortit:

“Një grua që vdes ndërkohë që bashkëshorti i saj është i kënaqur me të, hyn në Xhenet!” (Tirmidhiu, Rada’, 10/1161; Ibni Maxhe, Nikah, 4)

Një grua e zonja i mëson brenda një kohe të shkurtër sjelljet, shprehitë dhe veset e mira që i pëlqejnë burrit të saj. Ashtu sikur se ka thënë të parët “Ajo e njeh gjellën, burrin dhe punën e saj”. Për shembull ajo përpiket që personalisht dhe shtëpia ku jetojnë të jenë të rregullt dhe të pastër. E pret burrin buzëqeshur kur kthehet në shtëpi. Kur burri niset për punë di si ta përcjell. Ia përgatit gjellën në kohë dhe përpiket që në shtëpi të mos ketë gjëra të cilat bashkëshorti i ka zët.

Edhe fëmijët kanë të drejtat e veta. Sipas një transmetimi të Ibn Omerit (r.a.) Profeti (a.s.) ka thënë:

Allahu disa rob të tij i ka quajtur "Ebrar". Sepse ata janë sjellë mirë edhe me prindërit e tyre edhe me fëmijët e tyre. Ashtu siç ke detyrime ndaj prindërve ke detyrime edhe ndaj fëmijëve. (Hejthemi, VIII, 268)

Fëmijët tanë, duhet të rriten në atmosferën e begatë dhe frymëzuese të Kuranit, të historive të jetëve të peygamberëve dhe mesazheve hyjnore që përcjellin këto histori. Në këtë kohë, është e domosdoshme t'i pajisim fëmijët tanë me një motivacion besimi të tillë, në sajë të të cilit do të ruajnë veten prej fatkeqësive që sjellin humnerat e poshtërsive. Për këtë arsye, pranë edukimit të Kuranit, duhet të jemi të fokusuar edhe në mësimin e historisë së jetës së bekuar dhe shembullore të Pejgamberit (a.s.), sepse ai, me mënyrën e tij të jash-tëzakonshme të jetesës, është tefsiri (komentimi) më i gjallë i Kuranit. Dhe, për të përvetësuar mënyrën e jetesës së Pejgamberit (a.s.), dhe për të zbatuar ashtu siç duhet Sunetin e tij, duhet të ecim në gjurmët e tij dhe të përpiqemi t'i ngajmë atij, si në aspektin e jetesës ashtu edhe në atë të moralit.

Pjesëtarët e familjes duhet të jenë vigjilentë ndaj hileve dhe intrigave të egos, shejtanit dhe njerëzve shpirtligj që kanë përreth dhe duhet t'i mbështeten gjithnjë Allahut, sepse këta bëjnë ç'të mundën për të shkatërruar follenë familjare, e cila është institucioni më i shenjtë. Ata e dinë shumë mirë se, kur të shkatërrojnë familjen, mund të rrënojnë edhe moralin, edhe fenë e shoqërisë. Lidhur me këtë çështje të rëndësishme, Resulullahu (a.s.), na ka tërhequr vëmendjen me këto fjalë:

"Iblisi vendos fronin e tij mbi ujë dhe aty ndërton qendrën e vet. Më pas dërgon ushtarët e tij në çdo anë të botës. Më i afërti dhe më i dashuri për Iblisin, është ai që shkakton të keqen më të madhe. Njëri prej ushtarëve kthehet dhe thotë: «Sot bëra kështu e ashtu!» «Asgjë s'paske bërë!» - i thotë Iblisi. Një tjetër ujen dhe thotë: «Iu vura njërit dhe nuk iu shqepa derisa e ndava nga bashkëshortja e tij!» Pas kësaj, Iblisi e afron pranë, e përqafton dhe i thotë: «Sa i mirë, sa i mbarë që je!» (Muslimi, Munafikin, 67)

Shkurtimisht, brenda një familjeje, të gjithë duhet të kujdesen për detyrat e veta dhe të drejtat e njëri-tjetrit.

Besimtarët duhet ta mbajnë të gjallë familjen duke mos i dhënë asnjë mundësi egos dhe shejtanit të ndërhyjë në prishjen e qetësisë familjare. Të gjithë pjesëtarët duhet të përpiqen të kryejnë detyrat që i takojnë gjithë secilit. Nëse detyrimet nuk kryen si duhet atëherë familja është e destinuar të rrënohet dhe përgjegjësia për këtë në ditën e gjykimit është shumë e madhe.

Allahu thotë në Kuran:

“Atë Ditë njeriu do të ikë nga i vëllai, nga e ëma dhe nga i ati, nga e shoqja dhe nga fëmijët e vet. Atë Ditë, secili prej tyre do të ketë aq shqetësim për veten, sa do t’i mjaftojë.” (Abese, 34-37)

Atë ditë njerëzit do të kërkojnë largimin nga njerëzit e afërt nga frika se mos i kërkojnë ndonjë të drejtë. Ata që i kanë kryer si duhet detyrat në këtë botë atë ditë do t’u shkëlqejë fytyra kurse ata që i kanë shkelur të drejtat, fytyrat e tyre do të jetë në mbuluar nga frika dhe tmerri.

Tablo të virtytshme

Krenaria i Gjithësisë, Profeti ynë, merrte të gjitha masat e domosdoshme për të siguruar nevojat e personave që kishte në ngarkim pa i lënë ata të binin në gjendje nevojë.

Prodhimin e marrë nga plantacioni i hurmave të Beni Nadr, Profeti (a.s.) e shiste dhe i veçonte mënjanë mjetet vjetore të jetesës për familjen, kurse pjesën e mbetur ia kalonte thesarit të shtetit për nevojat publike. Këtë zakon, i Dërguari i Allahut e vazhdoi tërë jetën. (Buhari, Nafakat, 3; Muslim, Xhihad, 49)

Profeti kishte marrë deve që i shfrytëzonte për jetesën e familjes. Kopeja e deveve çohej në kullotë gjatë gjithë ditës në kullotat Uhud dhe el-Xhemaa, pastaj, kur kthehej në shtëpi, devetë milesnin dhe qu-

mështi u jepej miqve si ushqim darke, kurse qumështi i mbetur bashkë me atë të vjelë në mëngjes, ndahej mes grave të Profetit (a.s.). Veç kësaj, Ummu Seleme ka bërë të ditur se Profeti (a.s.) i pati caktuar secilës bashkëshorte një deve me emër të veçantë dhe se i Dërguari i Allahut kishte një deve të veçantë që jepte qumësht më shumë nga të gjitha, dhe ka thënë se pjesën më të madhe të ushqimit, familja e siguronte prej deveve dhe të imtave (dhen e dhi). (Ibni Sa'd, II, 494-495)

I Dërguari i Allahut (a.s.) pati bërë nga një dhomë të thjeshtë për secilën bashkëshorte veç e veç dhe kështu e pati përmbushur nevojën e tyre për banesë.

Profeti ynë mëshirë për botët nuk pati qenë mjaftuar t'ia përmbushte nevojat familjes sa që në këtë jetë, por pati menduar edhe për jetesën e tyre pas vdekjes së vet. Për këtë shkak, i Dërguari i Allahut s'u pati lënë shumë mall e pasuri. Megjithëkëtë, për t'ua siguruar jetesën pas vdekjes së vet, nga pjesa e vet e të ardhurave të Hajberit, pati caktuar për secilën nga bashkëshortet 80 vesk²³ hurma dhe 20 vesk grurë. (Ibni Sa'd, VIII, 56, 69, 127)

“... Me përjashtim të jetesës së bashkëshorteve të mia dhe pagës së shërbëtorëve, mallrat e tjera që po lë janë sadaka (vakëf).”²⁴ Fundja, qysh në të gjallë, i Dërguari i Allahut (a.s.) parcelat që kishte në dorë, i pati dhënë për shfrytëzim shoqëror me kusht që e drejta e përfitimit prej tyre t'i mbetej atij vetë. Me fjalë të tjera, nga të ardhurat prej parcelave, një pjesë e ndante për jetesën e bashkëshorteve, kurse pjesën tjetër e shpenzonte për nevojat e shtetit dhe të popullit.

I Dërguari i Allahut (a.s.) kërkonte edhe që disa zonja sahabe të kulturuara të kontribuonin në edukimin e bashkëshorteve të veta. Shifa binti Abdillahi tregon:

Kur ndodhesha pranë Hafsasë, erdhi Profeti dhe më tha:

23. Një vesk = 200 kg.

24. Buhari, Vesaja, 32; Muslim, Xhihad, 55.

“Siç ia mësove kësaj shkrimin, a s’ia mëson edhe mjekimin e puçrrave?” (Ebu Davud, Tib, 18)

Haule binti Hakim (r.a.), ishte një grua që vishej bukur. Një ditë shkoi tek nëna jonë

Aishja (r.a.), me një veshje të leckosur. Aishja (r.a.), e pyeti: “Ç’të ka gjetur kështu?”

“Burri im, gjatë natës fal namaz, gjatë ditës agjëron dhe nuk interesohe fare për mua!” - i tha.

Ndërkohë, hyn Profeti (a.s.) dhe Aishja (r.a.), ia tregoi atij këtë situatë. Ndërsa Profeti (a.s.), u takua me Osmanin, bashkëshortin e Haules dhe i tha: *“Osman, neve nuk na është urdhëruar murgëria! A nuk jam unë shembulli më i mirë për ty? Pasha Allahun, unë jam ai që i frikësohet më shumë Allahut dhe i respekton më tepër urdhëresat e Tij, ndër të gjithë ju!”* (Ahmed, VI, 226; Ibni Haxher, el-Isabe, IV, 291.)

Kryetari i familjes është i detyruar t’i përmbushë të gjitha nevojat e pjesëtarëve të familjes. Ata që e nënvleftësojnë ose e lënë pas dore këtë detyrë për shkak të shtimit të adhurimit ose për shkaqe të tjera, Profeti (a.s.) i ka paralajmëruar në këtë mënyrë:

“Nënvleftësimi dhe lënia pas dore e personave që ka nën ngarkim për t’ua siguruar jetesën, i mjafton personit si mëkat!” (Muslim, Zekat, 40; Ebu Davud, Zekat, 45)

Hudhejfe (r.a.) thotë kështu:

“Në gjuhë kisha një mungesë maturia ndaj gruas, por jo ndaj të tjerëve. Gjendjen ia paraqita të Dërguarit të Allahut (a.s.). Ai më tha:

“Si je me pendesën? Për të t’u falur kjo e metë, duhet të bësh shtatëdhjetë herë pendesë në ditë!” (Ibni Maxhe, Edeb, 57)

Rafiu (r.a.) rrëfen:

E pyeta Profetin (a.s.):

“O i Dërguari i Allahut! A s’kanë fëmijët të drejta mbi ne ashtu siç kemi ne të drejta mbi ta?”

Ai m’u përgjigj kështu:

“E drejta e fëmijës mbi të atin është që i ati ta mësojë të shkruajë e të lexojë, ta mësojë të notojë e të bëjë qitje (me shigjetë, heshtë, etj.), si dhe të mos i japë për të ngrënë ushqim tjetër veç ushqimit hallall (legjitim, të miratuar, të bekuar).” (Bejhaki, Shuabu’l-Iman, VI, 401; Ali el-Muttaki, XVI, 443)

Babai duhet ta përgatisë fëmijën e vet për të përballuar vështirësitë e jetës. Përveç edukatës duhet t’i mësojë edhe një profesion.

Kurse hadithet e tjera profetike mbi këtë çështje janë kështu

“E drejta e fëmijës mbi të atin është që i ati t’i vërë një emër të bukur, që, kur të vijë në moshë të pjekurisë, ta martojë, si dhe që t’i mësojë shkrim e këndim...” (Ali el-Muttaki, XVI, 417)

“...që i ati të bëjë që fëmija të fitojë një vend të respektueshëm në jetë dhe t’i japë edukatë të mirë...” (Bejhaki, Shuabu’l-Iman, VI, 401-402)

“Mësojuni djemve notin dhe hedhjen e shigjetës, kurse vajzave, tjerren...” (Sujuti, II, 52)

Dërguari i Allahut (a.s.) tregonte korrektesë të veçantë në çështjen e arsimimit, edukimit moralo-shpirtëror dhe përgatitjen për në jetën e amshuar të pjesëtarëve të familjes. Për shembull, pasi zbriti ajeti në vijim:

“O gratë e të Dërguarit! Ju nuk jeni si gratë e tjera. Nëse i frikësoheni Allahut, mos flisni me përkëdheli, që të mos ju dëshirojë ai që ka zemër epshore, por flisni drejt dhe në mënyrë të ndershme! Qëndroni në shtëpitë tuaja e mos i zbuloni stolitë tuaja, ashtu siç zbuloheshin në kohën e padijes²⁵⁸! Falni namazin, jepni zeqatën dhe bindjuni Allahut e të Dërguarit të Tij! O Familje e Profetit! Në të vërtetë, Allahu do që ta largojë prej jush papastërtinë dhe t’ju pastrojë plotësisht.” (Ahzab, 32-33)

i Dërguari i Allahut (a.s.), gjatë gjashtë muajve me radhë, duke shkuar për në namazin e mëngjesit, afrohej te porta e Fatimes (r.a.) dhe u bënte zë kështu:

“Ngrihuni në namaz, o Ehli Bejt! Allahu kërkon nga ju vetëm t’i fshini mëkatet dhe, kështu, t’ju bëjë të pastër!” (Tirmidhi, Tefsir, 33/3206)

Gjithashtu, për namazin tehexhxxhud si një nga kapitalet më me rëndësi të jetës së amshuar, Profeti, disa net, trokiste në portën e Aliut dhe Fatimesë (r.a.) duke u bërë zë kështu:

“A nuk do të falni namaz?” (Buhari, Tehexhxxhud, 5)

“O ju që keni besuar! Mbrojeni veten dhe familjen nga zjarri, lënda djegëse e të cilit janë njerëzit dhe gurët!” (Tahrim, 66/6)

Mbi tefsirin e këtij ajeti, Zejd bin Eslem thotë kështu:

Kur zbriti ky ajet, sahabët pyetën: “O i Dërguari i Allahut! Vetën mund ta mbrojmë, po gratë, si do t’i mbrojmë?” I Dërguari i Allahut (a.s.) u tha:

“Urdhërojini ato ta adhurojnë vetëm Allahun dhe t’i binden Atij. Dhe pengojini nga kundërshtimi i Allahut dhe rënia në mëkat! Ja, kjo do të thotë t’i mbroni ato!” (Alusi, XXVIII, 156)

I Dërguari i Allahut (a.s.), i shpalli vëllezër Selman Farisiun me Ebu Derdan (r.a.). Një ditë, Selmani i shkoi për vizitë Ebu Derdas, me ç'rast vuri re se gruaja e tij, Ummu Derda, mbante veshur rroba shumë të vjetra. Prandaj, ai e pyeti:

“Ç’është kjo gjendje?” Gruaja tha:

“Vëllai yt Ebu Derda nuk i jep rëndësi pasurisë dhe kënaqësisë së kësaj bote.”

Atë moment erdhi Ebu Derda (r.a.), e gostiti Selmanin (r.a.), me ushqimin që kishin përgatitur dhe i tha:

“Urdhëroni hani ushqimin, se unë jam agjërueshëm!” Selmani ia priti:

“Pa ngrënë ti, nuk ha as unë.” Për rrjedhojë, Ebu Derda u ul në sofër dhe hëngri ushqim. Kur ra nata, Ebu Derda po përgatitej të falte namaz nate. Selmani, i tha: “Fli!” dhe Ebu Derda fjeti. Pas një farë kohë tentoi të ngrihej përsëri, por Selmani i tha prapë: “Fli!”, duke mos e lënë të ngrihet. Nga fundi i natës, Selmani i tha:

“Tani ngrihu!” Dhe, që të dy falën namaz (nate). Më vonë Selmani i tha kështu Ebu Derdas:

“Mbi ty ka të drejtë Zoti yt, vetja jote dhe familja jote. Jepi secilit të drejtën e vet!”

Më vonë, Ebu Derda t, shkoi tek Profeti r dhe i tregoi gjithçka që kishte ndodhur. Pasi e dëgjoi, i Dërguari i Allahut (a.s.), tha: “Selmani ka folur drejt!” (Buhari, Saum, 51, Edeb, 86.)

Mbi të gjitha jemi përgjegjës kundrejt familjes. Familja është një amanet shumë i madh dhe i rëndë. Besimtari duhet të përpiket maksimalisht për të plotësuar të drejtat e familjes. Çdo përpjekje në këtë rrugë është një hap më tepër për një jetë më të lumtur. Kurse Neglizhimi i tyre sjell humbje në këtë botë dhe botën tjetër.

c. Marrëdhëniet fisnore

Ruajtja e marrëdhënieve me të afërmit dhe kujdesi ndaj tyre, është një nga parimet që feja jonë i kushton shumë rëndësi. Madje, kjo është një çështje e lidhur drejtpërdrejt me besimin.

Fisi ashtu siç e mbron njeriun nga një sërë rreziqesh, po ashtu e nxit në vepra të mira. Profetët fillimisht predikimin e kanë filluar nga fisi i tyre. Përsëri me ndihmën e fisit kanë mundur të vazhdojnë predikimin.

Shujabit (a.s.) i tha kështu populli i zemëruar:

“Ata thanë: “O Shujab, ne nuk kuptojmë shumë nga ato, që na thua ti dhe të konsiderojmë të dobët midis nesh. Sikur të mos ishte farefisi yt, do të të kishim mbytur me gurë; ti nuk je i respektuar te ne.” (Hud, 91)

Prandaj muslimani duhet t'i mbajë të forta lidhjet farefisnore në aspektin material dhe shpirtëror. Muslimani nuk duhet t'i neglizhojë kurrë marrëdhëniet dhe komunikimin me fisin.

Allahu thotë në Kuran:

“...Dhe frikësojuni Allahut, me emrin e të Cilit ju kërkoni të drejtat e ndërsjella dhe ruani lidhjet farefisnore. Se vërtet, Allahu është përherë Mbikëqyrës mbi ju.” (Nisa, 1)

“...silluni mirë me prindërit, të afërmit, jetimët, të varfrit, fqinjët e afërt dhe të largët, me atë që keni pranë...” (Nisa, 36)

Marrëdhëniet mes të afërmve, duhet të ndërtohen mbi themelet e mëshirës dhe dhembshurisë, si manifestim i cilësisë Rrahman të Zotit tonë të Madhëruar.

“Allahu i Lartë thotë kështu: “Unë jam Rahman. Lidhjen farefisnore që i them Rahim, e prodhova si emër nga emri im. Atij që e respekton atë, unë i bëj të mira, kurse atij që e këput atë, ia heq mirësinë dhe mëshirën time!” (Ebu Davud, Zekat, 45)

“Kush i përgjigjet mirësisë së të afërmit të vet me të njëjtën mirësi, nuk konsiderohet se po kujdeset për të. Ai që kujdeset (vërtet) për të afërmit, vazhdon t’u bëjë mirë atyre, edhe kur ata të kenë prerë lidhjen me të.” (Buhariu, Edeb, 15; Ebu Davud, Zekat, 45; Tirmidhiu, Birr, 10.)

Kur një sahab pyeti se cilat janë veprat më të vyera, Resulullahu (a.s.), iu përgjigj se, njëra prej tyre, është ruajtja e marrë-dhënieve edhe me të afërmit që i ndërpresin ato. (Ahmed, IV, 148, 158)

Marrëdhëniet fisnore janë të lidhura direkt me besimin. Profeti (a.s.) në lidhje me këtë thotë:

“... Ai që beson Allahun dhe botën tjetër, të sillet mirë me të afërmit!...” (Buhariu, Edeb, 85; Muslimi, Iman, 74, 75.)

Kurse Allahu ndërsa flet për njerëzit që do të kenë përfundim të mirë thotë:

“Ata që mbajnë lidhjet (familjare) që ka urdhëruar Allahu të mbahen, që kanë frikë Zotin e tyre e i frikësohen llogarisë së rëndë.” (Ra’d, 21.)

Profeti (a.s.) ndërsa flet me konsideratë për xhaxhain e tij Abbasin (r.a.) thotë:

“Abasi ibn Abdulmuttalibi ishte më bujari i Kurejshve dhe personi që i respektonte më shumë se çdo tjetër marrëdhëniet fisnore.” (Ahmed, I, 185; Hakim, III, 371)

Ndërsa Profeti (a.s.), na ka bërë të ditur se radha që duhet ndjekur në kujdesin ndaj të afërmve është kjo: *“Shpenzimin filloje nga vetja! Atë që të mbetet, shpenzoje për familjen! Nëse të mbetet diçka prej familjes, shpenzoje për të afërmit. Nëse sërish të tepron diçka, atëherë jepu fqinjëve që ke djathtas dhe majtas!”* (Shih. Nesai, Zekat, 60, Buju’, 84; Muslimi, Zekat, 41.)

Dhurimi dhe sadakaja që jepet për fisin ka shpërblimin e sadakas

por edhe shpërblimin e ruajtjes së marrëdhënieve fisnore. (Timidhi, Zekat, 26)

Ruajtja e marrëdhënieve me të afërmit mund të ketë disa vështirësi të caktuara. Por, shpërblimi që është premtuar për të, është shumë më tepër dhe shumë më i madh. Lidhur me këto shpërblime, Profeti (a.s.), është shprehur:

“Kush dëshiron t’i shtohet rizku dhe jeta, le të kujdeset për të afërmit!” (Buhariu, Edeb, 12, Buju’, 13; Mus-limi, Birr, 20, 21.)

Përkundër kësaj, ata që nuk interesohen për të afërmit dhe i shpëpusin marrëdhëniet me ta, janë qortuar dhe kërcënuar në këtë mënyrë:

“Sa për ata që shkelin besëlidhjen me Allah-un, pasi janë zotuar për atë e, që këpusin lidhjet (familjare) që ka urdhëruar Allahu të ruhen dhe bëjnë çrregullime në Tokë mbi ta rëndon mallkimi dhe përfundimi i keq!” (Ra’d, 25.)

Profeti ynë e ka deklaruar me këto hadithe se sa shumë rëndësi i jep Allahu i Lartë mbajtjes së marrëdhënieve të mira me farefisnin:

“Kur Allahu i Lartë e përfundon krijimin e krijesave, lidhja farefisnore ngrihet në këmbë e thotë:

“Mbështetem tek Ti nga personi i cili i shpëput lidhjet farefisnore!” Allahu i Lartë e pyet:

“Shumë mirë, po a e pranon me pëlqim që unë të kujdesem për atë që kujdeset për ty dhe t’ia pres mëshirën time atij që i pret lidhjet me ty?” “Po, e pranoj me pëlqim!” - Përgjigjet lidhja farefisnore. Atëherë, Allahu i Lartë urdhëron: “Të është dhënë kjo e drejtë!” Pasi i tregoi këto, Profeti ynë tha:

“Po të doni, këndojeni këtë ajet (që e vërteton këtë)!” Dhe e këndoi ajetin:

“Nëse ju (o hipokritë) i ktheni shpinën besimit, atëherë do të

bënit ngatërresa në Tokë dhe do t'i shkatërronit lidhjet farefisnore. Këta janë ata, të cilët Allahu i ka mallkuar, i ka bërë të shurdhër dhe ua ka verbuar shikimin.” (Muhamed, 22-23) (Buhari, Tefsir, 47; Muslim, Birr, 16)

“Gjynahet që e meritojnë më shumë ndëshkimin e shpejtë të Allahut që në këtë botë, përveç ndëshkimit që do të kenë në botën tjetër, janë padrejtësia dhe shpërfillja ndaj të afërmeve.” (Ebu Davud, Edeb, 43; Tirmidhiu, Kijame, 57; Ibni Maxhe, Zuhd, 23)

Çdo Xhuma Allahut i paraqiten veprat e njerëzve, veprat e atij që ka ndërprerë marrëdhëniet me fisin nuk pranohen. (Ahmed, II, 484)

“Kur një mysliman mbi tokë dëshiron diçka nga Allahu, Ai patjetër ia realizon dëshirën e tij, ose ia largon një të keqe, aq sa e mira që do t'i japë, përveçse nëse ajo që dëshiron është gjynah, ose dëshirë për të shkëputur marrëdhëniet me të afërmit!” (Tirmidhiu, Deauat, 115/3537; Ahmed, III, 18.)

“Kush i shkëput lidhjet me të afërmit, nuk mund të hyjë në Xhenet!” (Buhariu, Edeb, 11; Muslimi, Birr, 18, 19.)

Këto ajete dhe hadithe theksojnë rëndësinë e lidhjeve fisnore. Lidhjet fisnore janë aq të rëndësishme sa që edhe nëse nuk janë besimtarë, përsëri duhet të ruajmë një marrëdhënie të caktuar. Kurani na urdhëron të sillemi mirë dhe me butësi me prindërit që nuk janë muslimanë.

Tablo të virtytshme

Në Mekë kishte rënë një skamje dhe uri e madhe. Gjendja ekonomike e Ebu Talibit ishte e dobët, kurse familja, mjaft e madhe. Prandaj ai gjendej në vështirësi. Profeti (a.s.), shkoi te xhaxhai tjetër, Abbasi (r.a.) dhe i tha:

“O xhaxhai im! Ti e di se familja e tët vëllai, Ebu Talibit, është

shumë e madhe. Njerëzit e saj vuajnë nga uria. Eja të shkojmë te Ebu Talibi dhe të bisedojmë me të. Njërin nga djemtë ta marr unë, kurse tjetrin merre ti. Kështu, t'ia lehtësojmë pak barrën!”

Abbasi (r.a.), e pranoi ftesën bujare dhe shkuan bashkë tek Ebu Talibi dhe i thanë:

“Ne dëshirojmë të na japësh disa nga fëmijët e tu, e të kujdesimi për ta me qëllim që të ta lehtësojmë barrën, derisa populli të shpëtojë nga kjo skamje që i ka pllakosur.”

“Akilin ma lini mua, nga të tjerët mund të merrni kë të doni!” - tha ai.

Kështu, Profeti r mori Aliun t, ndërsa xhaxhai, Abbasi mori Xhaferrin. Aliu u rrit pranë Resulullahut r, derisa atij i erdhi shpallja hyjnore. Edhe Xhaferri (r.a.), qëndroi pranë Abbasit (r.a.), derisa u bë mysliman dhe s'kishte më nevojë për ndihmë. (Ibn Hisham, I, 264.)

Ebu Hurejre (r.a.) ka thënë:

Kur u shpall ajeti i Kuranit **“Tërhiq vëmendjen të afërmëve tuaj”** (Shuara 26/214) i dërguari i Allahut (a.s.) pati thirrur fisin e Kurejshëve të cilët i qenë përgjigjur ftesës së tij. Profeti i qe drejtuar dikujt me fjalë përgjithësuese dhe dikujt me një stil më personal:

“O benu Abdushems! O benu Kab ibn Luej! Ruajeni veten nga zjarri i xhehenemit!

O benu Abdumena! Ruajeni veten nga zjarri i xhehenemit!

O benu Hashim! Ruajeni veten nga zjarri i xhehenemit!

O benu Abdulmutalib! Ruajeni veten nga zjarri i xhehenemit!

O Fatime! Ruaje veten nga zjarri i xhehenemit! Unë nuk ka fuqi që tu shpëtoj nga dënimi i Allahut, por nuk do ti pres marrëdhëniet

që kam me ju për shkak të lidhjes farefisnore që kemi!” (Muslim, Iman 348, 351, Buhari, Tefsiru sure (26) 2; Tirmidhi, Tefsiru sure (27) 2; Nesai, Vesaja)

Amr ibn Abese thotë:

Në periudhën e inorancës para islame e dija se njerëzit ishin në rrugë të shtrembër, se bënin veprime që s’vlenin për asgjë. Sepse ata u faleshin idhujve. Ndërkaq, dëgjova se një person kishte dhënë lajme me rëndësi. Dhe kërkoja mundësi për t’u takuar me të. Atë e arrita në Mekë dhe e pyeta:

“Kush je ti? Ç’je ti?”

“Unë jam peygamber, lajmëtar!” - Më tha ai.

“Ç’do të thotë peygamber?” - E pyeta unë.

“Mua më ka dërguar Allahu!” - Më tha ai.

“Me ç’detyrë të ka dërguar?” - E pyeta unë.

Profeti (a.s.) më tha:

“T’i mbroj të afërmit e të kujdesem për ta, t’i thyej idhujt, ta shpall se Allahu është një dhe të tregoj se nuk i duhet bërë ortak Atij!” (Muslim, Musafirin, 294)

Profeti (a.s.) ishte i njohur për ruajtjen e mardhënieve fisnore edhe para shpalljes.

Sipas raportimit të gjatë të Ebu Sufjan Sahr ibn Harbit (r.a.) në lidhje me bashkëbisedimin e tij të gjatë me Herakliun ky i fundit e pati pyetur Ebu Sufjanin në lidhje me Profetin:

- Çfarë ju mëson ai juve?

Ebu Sufjani i qe përgjigjur:

- Na mëson të adhurojmë në një Zot, mos ti bëjmë asnjë shok

Atij, të braktisim adhurimin e idhujve sic bënë të parët tanë, të falim namazin, të jemi të drejtë dhe të ndershëm, të kujdesemi për farefisin.

(Buhari, Bed'u'l-vahj 6, Salat 1, Zekat 1, Xhihad; Muslim, Xhihad 74.)

Sipas transmetimit të Ebu Ejub el-Ensariut (r.a.), një njeri shkoi te i Dërguari i Allahut dhe i tha:

“(O i Dërguari i Allahut!) A po më thua cili është veprimi që do të më afrojë te xhenneti dhe do të më largojë nga xhehennemi?”

Profeti (a.s.) i tha kështu:

“Adhuroje Allahun, mos i bëj ortak askënd dhe asgjë Atij, fale namazin drejt e saktë jepe zeqatin dhe sillu mirë me të afërmit dhe farefisin!”

Ndërsa njeriu që e kishte marrë përgjigjen, ishte kthyer e po shkonte, Profeti (a.s.) u tha sahabeve që kishte pranë:

“Po të mbahet fort pas këtyre, ka për të hyrë në xhennet!”
(Muslim, Iman, 14)

Duke shpalosur një shembull të bukur të trajtimit të farefisit, i Dërguari i Allahut (a.s.) i ka porositur kështu sahabet:

“Ju do të ngadhënjëni mbi Egjiptin ku përdoret një njësi mase e quajtur “kirat”. Ju porosis të silleni mirë me popullsinë e atjeshme! Mbajeni porositë time! Me ta ne kemi edhe farefisni gjaku, edhe krushqi!” (Muslim, Fedailu's-Sahabe, 226-227)

Siç dihet, prejardhja gjenealogjike e të Dërguarit të Allahut mbështetet te Ismaili (a.s.) Meqë e ëma e Ismailit (a.s.), Haxheri, ka qenë egjiptiane, Profeti (a.s.) i konsideronte egjiptianët farefis gjaku. Kurse farefisnia e krushqisë vinte nga Maria.

Një ditë, i Dërguari i Allahut i tha tim eti Abbasit kështu:

“O im ungj! Ejani të hënën në mëngjes që të lutem për ju, që, me begatinë e lutjes, Allahu t’ju japë të mira ty dhe tët biri!”

Dhe bashkë me tim atë shkuam te i Dërguari i Allahut. Na veshi nga një rrobë dhe u lut kështu:

“Allahu im! Fali Abbasin dhe të birin ashtu që të mos u mbetet asnjë mëkat i brendshëm e i jashtëm! Allahu im! Mbroje atë për hir të të birit!” (Tirmidhi, Menakib, 28)

Në kohën e kalifatit të Omerit (r.a.), tek kalifi shkon skllavja e Safijes (r.a.) dhe i paraqet këtë ankesë:

“O emiri i muslimanëve! Safija e pëlqen ditën e shtunë dhe i vazhdon lidhjet me çifutët!”

Kalifi Omer (r.a.) dërgon një person për ta shqyrtuar si qëndronte puna. Me anë të tij, zonja Safije i dërgoi kalifit këtë përgjigje:

“Më pyet për ditën e shtunë. Këtë ditë s’e dua më qysh kur Allahu më dhuroi, në vend të saj, ditën e xhuma! Sa për çifutët, unë atje kam të afërmit e mi me të cilët mbaj lidhje, i respektoj dhe i vizitoj!” (Ibni Haxher, el-Isabe, IV, 347)

Pastaj, zonja Safije e pyeti skllaven se pse ishte ankuar e pse kishte shpifur.

“U mashtrova nga djalli!” - E pranoi fajin skllavja.

Atëherë, zonja Safije mbajti një qëndrim të përkryer që tregonte se sa e kishte përvetësuar ajo moralin islam. Megjithëse skllavja e vet ishte ankuar dhe kishte shpifur ndaj saj pa të drejtë dhe pa asnjë shkak, zonja Safije i tha:

“Shko, se të kam dhënë lirinë!” (Ibni Haxher, el-Isabe, IV, 347)

Sepse ajeti kuranor këshillon në këtë mënyrë:

“Nuk barazohet e mira me të keqen! Të keqen ktheje me të mirë e atëherë armiku yt do të të bëhet menjëherë mik i ngushtë.”

(Fussilet, 34)

Burejde (r.a.), tregon:

Një ditë po qëndroja me Omerin (r.a.). Befas dëgjuam një klithmë. Omeri (r.a.), i tha shërbëtorit të tij, Jerfes:

“Pa shiko njëherë, ç’është kjo klithmë?”

Pasi dëgjoji se ç’kishte ndodhur, Jerfe erdhi dhe tha:

“Një vajzë nga Kurejshët po qan, sepse po i shitet nëna e cila është skllave.”

Omeri (r.a.), tha:

“Më thirr muhaxhirët dhe Ensarët!”

Në një kohë të shkurtër shtëpia e tij u mbush jashtë e brenda. Pasi falënderoi Allahun, Omeri (r.a.), pyeti:

“A ekziston ndërprerja e lidhjeve farefisnore në fenë që ka sjellë Muhamedi (a.s.)?”

“Jo!”, thanë.

“Por sot kjo është përhapur shumë në mesin tuaj.”, tha ai dhe lexoi ajetin fisnik:

“Nëse ju (o hipokritë) i ktheni shpinën besimit, atëherë do të bënit ngatërresa në Tokë dhe do t’i shkatërronit lidhjet farefisnore.” (Muhammed, 22)

Pas kësaj shtoi:

“A ka gjë tjetër që mund ta shkëpusë lidhjen farefisnore me shumë sesa shitja e nënës së një vajze të shkretë përpara syve tuaj? Ju nuk keni nevojë ta bëni këtë. Allahu ju ka dhënë mirësi të panumërta, pasuri të kësaj bote.”

Sahabët e nderuar thanë:

“-Atëherë bëj çfarë të jetë e përshtatshme në këtë çështje.”

Kështu Omeri (r.a.), dërgoi në të gjitha anët urdhrin që bënte të ditur se shitja e nënës së një njeriu të lirë bëhet shkak për ndërprerjen e lidhjes farefisnore dhe se ndërprerja e lidhjeve farefisnore nuk është e lejuar në fenë tonë.” (Hakim, II, 497/3708.)

Në atë kohë skllavëria ishte një fenomen që ekzistonte që nga kohët e mëparshme. Islami e hoqi skllavërinë në mënyrë graduale. Këtu vihet re se Omeri (r.a.), ka sjellë një kufizim të ushtrimit në çështjen e skllavërisë. Ai u ka kërkuar myslimanëve që, sa kohë të mos jenë të detyruar, të qëndrojnë larg trajtimeve në lidhje me skllavërinë.

Është shumë gabim opiniononi se islami e ruajti dhe e vazhdoi skllavërinë. Skllavëria në atë kohë ishte një e drejtë luftë dhe shfuqizimi i menjëhershëm ishte i pamundur.

Për një periudhë 23 vjeçare Islami i dha lirinë e vërtetë njeriut duke e bërë atë vetëm rob të Allahut.

Omeri (r.a.) ka dhënë një kontribut të madh në luftën kundër skllavërisë. Për të shfuqizuar institucionin e skllavërisë mori disa masa drastike për kohën. Në sajë të këtyre masave të marra arriti të zhdukë skllavërinë në gadishullin arabik.

Omeri sapo erdhi në pushtet të gjithë robt e luftës të cilët më parë trajtoheshin si skllavë, i la të gjithë të lirë. Po ashtu edhe në çlirimin e Egjiptit nuk lejoi të zbatohej ligi i skllavërisë.

Së fundmi, dhënia rëndësi të afërmeve, kujdesi dhe ndihma ndaj tyre, është një çështje mbi të cilën Allahu i Madhëruar dhe Profeti

(a.s.), janë ndalur shumë. Ndërsa ndihma më e rëndësishme që mund t'u bëhet atyre, është ndërtimi i botëve të tyre shpirtërore, duke këshilluar të drejtën dhe të mbarën. Më pas, t'u ndihmohet për çdo nevojë të tyre materialo-shpirtërore, duke iu gjendur pranë në ditë të mira e të këqija dhe t'u bësh vizita herë pas here.

Në urdhrin me insistim për kujdesin ndaj marrëdhënieve farefisnore, janë të fshehura plot urtësi, disa prej të cilave dihen, e disa të tjera nuk dihen nga njeriu. Detyra jonë, është t'i bindemi me gjithë shpirt urdhrit të Allahut, duke i forcuar lidhjet farefisnore dhe të presim shpërblimin vetëm prej Tij.

d. E drejta e fqinjët

Një nga çështjet që duhet treguar kujdes është edhe e drejta e fqinjët. Allahu urdhëron me këmbëngulje respektimin e të drejtës së fqinjët. Në një ajet kuranor thotë:

“Adhuroni Allahun dhe mos i shoqëroni Atij asgjë (në adhurim); silluni mirë me prindërit, të afërmit, jetimët, të varfërit, fqinjët e afërt dhe të largët, me atë që keni pranë, me udhëtarin (që ka mbetur ngushtë) dhe me ata që janë robër nën pushtetin tuaj. Në të vërtetë, Allahu nuk i do njerëzit arrogantë e mburravetë.” (Nisa, 36)

Shprehja “Fqinjët e afërt” në ajet nënkupton fqinjin që është ngjitur ose që është edhe fqinjë edhe fis. Ajeti kërkon të sillemi mirë me ta dhe të bëjmë durim ndaj mangësive të tyre.

Kurse “Fqinjë i largët” është fqinjë larg shtëpisë ose fqinji që nuk ka lidhje fisnore, ose fqinjë jomusliman.

Profeti (a.) të drejtat e fqinjët i ka ndarë në tre grupe:

a. Ata që kanë një të drejtë, këtu përfshihen të gjithë jomuslimanët. Ndaj këtyre ekziston vetëm e drejta e fqinjët

b. Ata që kanë dy të drejta, këtu përfshihen të gjithë ata që janë musliman. Ndaj këtyre ekziston e drejta e vëllazërisë në besim dhe e drejta e fqinjit

c. Ata që kanë tre të drejta, këtu përfshihen fisi musliman. Ndaj këtyre ekziston e drejta e vëllazërisë në besim, e drejta e fisit dhe e drejta e fqinjit.

Islami i ka rregulluar marrëdhëniet njerëzore brenda një hiarkie të caktuar.

Për të gjetur një fqinjë të mirë së pari duhet të jemi vetë fqinjë të mirë. Një nga gjërat që e bëjnë më të bukur këtë botë është edhe komshiu i mirë.

Profeti (a.s.) thotë:

Kërkoni mbrojtje tek Allahu nga komshiu i keq në vendbanimin e përhershëm! Nëse jeni endacakë çështja është më e lehtë sepse pas një kohe komshiu largohet. (Nesai, Istiadhe, 44)

Fjala e urtë: “Mos merr shtëpi por merr komshi” tregon pikërisht rëndësinë e fqinjit në jetë komunitare. Po ashtu besimtari duhet të kërkojë për vendbanim afër një xhamie.

Çështja e fqinjit është aq e rëndësishme sa që nuk mbetet e kufizuar vetëm në këtë botë. Ashtu si në jetë është e rëndësishme të qëndrosh pranë njerëzve të mirë, edhe në varr të jesh fqinjë me njerëz të mirë është shumë e rëndësishme.

Profeti (a.s.) thotë: “*Të vdekurit tuaj varroseni pranë njerëzve të mirë.*” (Dejlemi, I, 102)

Në jetën shoqërore duhet të tregojmë durim ndaj disa gjërave që nuk mund të na pëlqejnë. Një nga njerëzit që do Allahu është edhe ai që duron vështirësitë që nxjerr komshiu. Prej durimit të treguar edhe Allahu e ruan atë nga e keqja e komshiut.

Profeti (a.s.) në lidhje me të drejtat e komshiut thotë:

“Xhebraili më porositi aq shumë për t’i bërë të mirë komshiut, saqë pandeha se ka për ta bërë komshiun trashëgimtar të komshiut!” (Buhari, Edeb, 28; Muslim, Birr, 140-141)

“...Bëni mirë komshiut në mënyrë që të bëheni besimtarë të plotë...” (Tirmidhi, Zuhd, 2/2305; İbn-i Maxhe, Zuhd, 24)

Ebu Dherri (r.a.) thotë:

“Miku im, i Dërguari i Allahut (a.s.) më porositi kështu:

“Kur të bësh supë, lëngun bëja me të tepërt. Pastaj kaloji në për mend fqinjët dhe ku ta shohësh të domosdoshme, dërgo në një mënyrë të hijshme!” (Muslim, Birr, 143)

Kujdesi ndaj komshiut duhet të jetë i vazhdueshëm. Nuk duhet të ekzistojnë justifikime për të ndihmuar dhe kujdesur për komshiun. Profeti (a.s.) thotë:

“Nuk është besimtar ai që fle, ndërkohë që fqinji i tij është i uritur!” (Hakim, II, 15; Hejthem, VIII, 167; Buhari, Edebu'l-Mufred, no: 112)

Nga ana tjetër çdo shqetësim që i shkaktohet komshiut shpreh një dobësi në besim. Komshinjtë duhet që në mënyrë reciproke të ndihmojnë dhe respektojnë njëri-tjetrin.

Sipas një hadithi profetik të transmetuar nga Ebu Hurejre (r.a.), një ditë, Profeti (a.s.) pati përsëritur tri herë:

“Vallahi, nuk beson! Vallahi, nuk beson! Vallahi nuk beson!”

Sahabet e pyetën:

“Kush nuk beson, o i Dërguari i Allahut?”

“Personi, fqinji i të cilit nuk ka siguri se është i mbrojtur nga të këqijat që mund t’i bëjë ai!” - U përgjigj i Dërguari i Allahut. (Buhari, Edeb, 29)

Kurse sipas një rrëfimi tjetër, Profeti (a.s.) ka thënë:

“Personi, fqinji i të cilit nuk ka siguri se është i mbrojtur nga të këqijat që mund t’i bëjë ai, nuk hyn në xhennet!” (Muslim, Iman, 73)

Profeti (a.s.) i ka shpjeguar kështu të drejtat e komshiut:

Nëse një person detyrohet t’ia mbyllë derën komshiut nga frika e ndonjë e keqe që mund t’i vijë prej tij në familje dhe pasuri, ai komshi nuk është besimtarë i vërtetë. Po ashtu nuk është besimtarë i vërtetë komshiu prej të keqes së cilit komshinjtë e tjerë nuk janë të siguritë.

A e dini cilat janë të drejtat e komshiut? Kur të kërkojë ndihmë ti shkosh në ndihmë, kur të kërkojë borxh, t’i japësh borxh, kur të ketë nevojë t’i plotësosh nevojën, kur të sëmuret t’i shkosh për vizitë, kur të ketë një gëzim ta urosh, kur të ketë fatkeqësi ta ngushëllosh, kur të vdesë të marrësh pjesë në xhenaze, të mos i pengosh erën duke ngritur një godinë më të madhe pranë shtëpisë pa lejen e tij, të mos e shqetësosh me erën e ushqimeve dhe sa do pak t’i dërgosh një pjesë nga supa jote. Kur të blesh fruta jepi edhe atij, nëse nuk e bën këtë atëherë dërgojë fshehurazi në shtëpi në mënyrë që fëmijës së komshiut të mos i mbesë mendja atje. (Bejhaki, Shuab, VII, 83; Kurtubi, V, 120-123)

Çdo dhuratë që vjen nga komshiu duhet ta vlerësojmë. Vazhdimisht duhet të përpiqemi të krijojmë marrëdhënie të mira dhe sa të kemi mundësi të bëjmë bamirësi. Profeti (a.s.) thotë:

“Shkëmbeni dhurata dhe ushqeni dashuri për njëri-tjetrin me qëllim për ta shuar armiqtësinë dhe urrejtjen mes jush!” (Tirmidhi, Vela, 6)

Tablo të virtytshme

“Një ditë, i Dërguari i Allahut (a.s.) doli në minber dhe mbajti një ligjërim. Pasi përmendi me fjalë të mira disa prej myslimanëve, shtoi këto fjalë:

- Çfarë ka ngjarë vallë me disa persona, që nuk ua mësojnë gjërat fqinjëve të tyre, nuk ua mësojnë ato gjëra që nuk i dinë dhe nuk i ndihmojnë të bëhen njerëz të arsyeshëm?! Nuk u urdhërojnë atyre veprat e mira dhe nuk i parandalojnë nga gjërat e këqija?!

Çfarë ka ngjarë me disa njerëz, që nuk përpiqen t'i mësojnë prej fqinjëve të tyre ato gjëra që nuk i dinë dhe nuk përpiqen të tregohen të arsyeshëm?! Beto hem tek Allahu se ose ata që dinë do t'ua mësojnë gjërat që nuk i dinë fqinjëve të tyre, do t'i bëjnë ata njerëz të arsyeshëm, do t'i urdhërojnë që të bëjnë vepra të mira dhe do t'i parandalojnë të bëjnë vepra të këqija ose ata që nuk dinë do t'i mësojnë gjërat prej fqinjëve dhe do të përpiqen t'i kuptojnë çështjet e fesë, ose unë do t'i dënoj që të dyja këto grupe!

Pasi i tha këto fjalë, i Dërguari i Allahut (a.s.) zbriti nga minberi dhe shkoi në shtëpinë e tij. Disa prej të pranishmëve thanë:

- Neve na e merr mendja se i Dërguari i Allahut (a.s.) kishte për qëllim me këto fjalë fisin E'shari nga Jemeni, sepse ata i njohin mirë rregullat e fesë dhe kanë për fqinj fise kabahe, me natyrë të vrazhdë, të cilët jetojnë jetë josedentare, ku të gjejnë burime uji.

Kur fisi E'shari mësoi se çfarë kishte thënë i Dërguari i Allahut (a.s.), shkuan tek ai dhe i thanë:

- O i Dërguari i Allahut! Ti ke përmendur me fjalë të mira një popull, ndërsa ne na ke përmendur si shembull i keq. Cila është arsyeja?

Zotëria i botëve përsëriti fjalët e tij të mëparshme dhe, kur fisi E'shari e pyeti nëse ai nënkuptonte apo jo me ato fjalë fisin e tyre, i Dërguari i Allahut (a.s.) përsëriti të njëjtat fjalë. Atëherë fisi E'shari i tha:

- Atëherë na jep një vit kohë!

I Dërguari i Allahut (a.s.) u dha atyre një vit kohë, si afat që ata tua mësonin fqinjëve të tyre çështjet e fesë dhe pastaj lexoi këtë ajet kuranor:

“Ata izraelitë që ishin mohues, u mallkuan me gjuhën e Davudit dhe të Isait, të birit të Merjemes, për shkak se kundërshtonin, shkelnin çdo kufi dhe nuk e ndalonin njëri-tjetrin të bënin vepra të këqija. Eh, sa të shëmtuara ishin veprat që bënin ata!” (Maide, 78-79) (Ali el-Mutaki, III, 684/8457, Hejthemi, I, 164)

Ibn-i Omeri (a.s.), tregon:

“Ishin shtatë shtëpi (familje) dhe të gjitha ishin të varfra. Dikush dërgoi një kokë deleje tek njëra prej këtyre shtëpive. I zoti i shtëpisë, me mendimin se fqinji i tij kishte më tepër nevojë, ia dha atij kokën e deles. Edhe fqinji i dytë me të njëjtin mendim, ia dha kokën fqinjit të tretë. Pasi koka e deles shëtit në të gjitha shtëpitë, u kthye përsëri tek shtëpia e parë që e kishte dhuruar.” (Hakim, II, 526)

Tregon Abdullahu, nipi i Muslim ibn Sad:

Isha nisur për të kryer haxhin. Daja më dha dhjetë mijë dirhem dhe me tha: kur të mbërrish në Medine kërko dhe jepja familjes më të varfër.

Kur mbërrita në Medine u interesova për familjen dhe më treguan një shtëpi. Shkova atje, i rashë derës, në derë doli një grua.

Kush është? pyeti gruaja

I thashë: jam një person që vjen nga Bagdati. Më kanë dhënë dhjetë mijë dirhem që t’ia jap familjes më të varfër në Medine. Kur edha këtu më orientuan tek ty. Urdhëroni këto para i thashë.

Ai që t’i ka dhënë ka vendosur si kushtë familjen më të varfër. Kjo familje që është pranë meje është më e varfër se unë.

U shkëputa prej aty, shkova tek shtëpia tjetër. Trokita në derë dhe i thashë të njëjtat fjalë që i thashë gruas tjetër. Gruaja më tha:

Ne dhe komshinjtë tanë jemi në një nivel varfërie prandaj ndajë midis nesh ato para. (İbnu'l-Xhevzi, Sıfatu's-Safve, II, 206)

Një ditë, për İbn Omerin (r.a.), kishte prerë një dash. Me këtë rast, İbn Omeri (r.a.), i tha familjes:

- A i keni dhuruar ndonjë pjesë prej tij fqinjit tonë hebre?

- Jo! - Thanë ata. Atëherë İbn Omeri (r.a.), tha:

- Këtej e tutje dërgojini edhe atij, sepse unë e kam dëgjuar të Dërguarin e Allahut (a.s.), të thotë:

“Xhebraili më këshillonte aq shumë në lidhje me sjelljen e mirë ndaj fqinjit, sa mendova se për pak sa nuk do të ma caktonte edhe si trashëgimtar.” (Ebû Davud, Edeb, 122-123/5152; Tirmidhi, Birr, 28/1943)

Një sahabi vjen tek Profeti (a.s.) për t'u ankuar për komshiun. Profeti (a.s.) e këshilloi të duronte. Sahabiu erdhi edhe dy-tre herë të tjerë me të njëjtën ankesë. Atëherë Profeti (a.s.) i tha:

Nxirri orenditë e shtëpisë dhe lëri anës rrugës. Sahabiu veproi siç i tha Profeti (a.s.). Ata që kalonin rrugës e pyetnin se përse i kishte nxjerrë orenditë e shtëpisë në rrugë. Ai i tregonte situatën dhe këshillën e Profetit (a.s.) Të gjithë ata që e dëgjuan filluan të mallkojnë komshiun. Kur e dëgjoi komshiu për të cilin ishte bërë ankesa, shkoi tek komshiu dhe i tha:

Merri brenda orenditë e shtëpisë sepse nuk ke për të parë më asnjëherë të keqe nga unë. (Ebu Davud, Edeb, 122-123/5153; Buhari, el-Edebu'l-Mufred, s. 57; Hakim, IV, 183; Hejthemi, VIII, 170)

İbni Omeri (r.a.) e parashtron bukur me këto fjalë vetëmohimin e përjetuar në kohën e Profetit, të quajtur ndryshe, shekulli i lumtur, si dhe konstitucionin shpirtëror përkatës:

“Ne pamë kohë të tilla, kur askush prej nesh s’mendonte të kishte ar dhe argjend më shumë se vëllai i tij musliman!

E kam dëgjuar Profetin (a.s.) të thotë:

Në ditën e gjykimit do të ketë shumë komshinjë të cilët do të ngjiten pas jakave të komshinjëve duke thënë: O Zot! Ky ma mbylli derën, nuk më ndihmoi dhe nuk bëri bamirësi ndaj meje.

(Buhari, el-Edebu'l-Mufred, nr: 111)

Një prej dijetarëve të famshëm asket të brezit të Tabiinëve, pasi kreu ritualin e haxhit, pranë Qabes e zuri gjumi dhe pa në ëndërr dy engjëj duke zbritur nga qielli ku njëri nga melekët i thoshte tjetrit:

Këtë vit kanë kryer haxhin 600 mije veta. I është pranuar të gjithëve haxhi për respekt të këpucarit Ali ibn Muvaffak nga Shami. Ky personi dëshironte të shkonte në haxh por nuk mundi. Për një vepër të tij u pranua haxhi i gjithë këtë pelegrinëve të tjerë.

Kur u zgjua Abdullah ibn Mubareku i tronditur dhe i habitur një-kohësisht u nis për Sham me një karvan. Kur e gjeti personin i tha:

Çfarë vepre ke bërë?

Kur personi e pa veten përballë dijetarit të famshëm Abdullah ibn Mubarekut mbeti i habitur dhe i shastisur.

Pastaj tha:

Ka 30 vjet që dëshiroj të shkoj në Haxh, dhe për këtë mblodha 300 dirhem. Kur po nisesha bashkëshortja që ishte shtatzënë më tha po vjen era mish nga komshiu. A po shkon kërkon pak mish për mu?

Shkova tek komshiu dhe i tregova për situatën.

Komshiu filloi të qajë pastaj tha:

Ka shtatë ditë që fëmijët janë të uritur. Rugës gjeta një kafshë të ngordhur, preva një pjesë prej saj dhe po e ziej për fëmijët. Nëse nuk gjej ushqim tjetër hallall jam i detyruar t’i ushqej me të. Nëse dëshiroj të jap por ndërsa për ne mund të lejohet të hahet për ty nuk lejohet.

Kur dëgjova këtë më përfshiu në pikëllim. Të 300 direhmët që kisha mbledhur për haxh ia dhashë atij.

Dhe u luta: O Zot! Ma prano qëllimin e haxhit. Kur dëgjoi këtë Abdullah ibn Mubarek tha:

“Paska qenë e vërtetë”

Pra muslimani është përgjegjës për komshiun. Prandaj në asnjë mënyrë nuk duhet të shqetësojë komshiun sepse Profeti (a.s.) ka thënë:

Kush beson Allahun dhe ditën e gjykimit të mos i shkaktojë shqetësime komshiut...” kurse në një hadith tjetër urdhëron ata që besojnë Allahun dhe ditën e gjykimit që të sillen mirë dhe të tregohen bamirës ndaj komshinjve. Pra është një çështje që ka lidhje me besimin në Zot dhe besimin në ditën e gjykimit.

Shpesh komshiu të gjendet më pranë se i afërmi. Njeriu shqetësimin dhe gëzimin së pari e ndan me komshiun.

Ebu Bekri (r.a.) thotë:

Mos u grind me komshiun, mysafiri vjen e ikën kurse komshiu mbetet.

Sa e bukur është kjo këshillë profetike për besimtarët:

“Për Allahun e Madhëruar, më i miri nga shokët është ai i dobishmi për shokun e vet. Më i mirë tek Allahu i Lartë është ai i cili është më i mirë për fqinjin e tij.” (Tirmidhi, Birr, 8.)

e. Mos nënçmimi i njerëzve

Allahu e ka krijuar njeriun në formën më të bukur dhe e ka nderuar atë mbi të gjithë krijesat e tjera. Allahu e ka bërë atë përfaqësues të Tij në tokë. Allahu është i mëshirshëm më njerëzit dhe kërkon prej tyre të fitojnë xhenetin. Njeriu duke qenë një krijesë kaq e nderuar

nga ana e Allahut është i pa tolerueshëm nënçmimi dhe mospërfillja e tij. Askush nuk e di çfarë vlere mund të ketë çdo njeri tek Krijuesi i gjithësisë. Allahu vlerën e njeriut e ka përcaktuar sipas devotshmërisë. Dhe vendi i devotshmërisë është në zemër të cilën mund ta shikojë vetëm Allahu. Prandaj është e pamundur për të përcaktuar se cili është më i vyer dhe i lartë.

Profeti (a.s.) në lidhje me këtë na tërheq vëmendjen në këtë mënyrë:

“Midis jush, ka shumë persona me flokë e mjekra të shprijshur, me veshje të vjetra e të grisura dhe të cilët nuk i respekton njeri. Por, nëse këta do të betoheshin në Allahun, Ai nuk do t’ua refuzonte betimin e tyre... Bera bin Malik, është njëri prej tyre.”
(Tirmidhi, Menakib, 54/3854)

“A t’ju tregoj se kush janë njerëzit e Xhenetit? Ata janë njerëz, të cilët për shkak se janë të dobët dhe konsiderohen të dobët edhe nga shoqëria, askush nuk u jep rëndësi, por nëse do të luteshin që të ndodhte diçka, Allahu do t’ua plotësonte dëshirën.

A t’ju them se kush janë banorët e Xhehenemit? Janë njerëzit zemërgurë, të pacipë, koprracë dhe ata që ecin duke u mburrur.”
(Buhari, Ejman 9, Tefsir 68/1, Edeb 61; Muslim, Xhenet, 47)

Prandaj besimtari duhet të ushqejë ndjenja të mira për njerëzit e Allahut. Ai duhet të sillet dhe vlerësojë ata si krijesa të Allahut. Allahu thotë në Kuran:

“O ju që keni besuar! Asnjë burrë prej jush të mos tallet me burra të tjerë, se këta mund të jenë më të mirë se ai. Gjithashtu, asnjë grua të mos tallet me gra të tjera, se këto mund të jenë më të mira se ajo. Mos e nënçmoni dhe mos e qesëndisni njëri-tjetrin me nofka (të këqija)! Sa e shëmtuar është të thirrësh me emër të keq pas (pranimit të) besimit! Ata që nuk pendohen, janë vërtet keqbërës.” (Huxhurat, 11)

Besimtarëve nuk i lejohet në asnjë mënyrë të nënçmojnë njëri-

tjetrin sepse ata janë vëllezër dhe janë përshkruar nga Profeti (a.s.) si një trup i vetëm. Nga kjo pikëpamje kur një besimtar i përçmon një tjetër ai në fakt nuk ka bërë gjë tjetër përveç se ka përbuzur dhe përçmuar veten e tij.

Allahu e ka ndaluar në mënyrë kategorikë qesëndisjen, ofendimin, poshtërimin e besimtarëve me njëri-tjetrin. Allahu në ajetin e më sipër i ka konsideruar vepra të shthurura për të cilat ekziston dënimi i ashpër nëse nuk pendohet.

Përçmimi dhe përbuzja e njerëzve mund të jetë me fjalë ose me gjestikulacion.

“Mjerë për çdo përqeshës - shpifës.” (Humeze, 1)

Ajeti kuranor në vazhdim na bën të kuptojmë se përqeshja, përbuzja dhe nënçmimi janë cilësi të jobesimtarëve. Për një besimtarë cilësi të tilla janë të papranueshme. Sepse besimtar i është vëlla me besimtarin, besimtarët nuk i bëjnë padrejtësi njëri-tjetrit.

Profeti (a.s.) thotë:

“Allahu i Madhëruar më ka urdhëruar: «Bëhuni aq modest, saqë askush të mos i mburret dhe të mos i bëj padrejtësi askujt!»”

(Muslim, Xhennet, 64)

Nënçmimi dhe përbuzja e njerëzve vjen si pasojë e mendjemadhësisë dhe mungesës së devotshmërisë në zemër.

Ebu Bekri (r.a.) thotë:

Kur një person bëhet mendjemadh për shkak të një mirësie, Allahu e urren atë person deri sa ajo mirësi të largohet prej tij.

Profeti (a.s.) ka thënë: *“Personi i cili ka në zemër një thërri-me mendjemadhësi, nuk hyn dot në xhennet!”* Atëherë, njëri nga sahabet e ka pyetur:

“O i Dërguari i Allahut, a nuk do njeriu t’i ketë të bukura rrobat, këpucët?”

Dhe Profeti i ka dhënë këtë përgjigje:

“Pa dyshim, Allahu është i bukur dhe e do të bukurën. Mendjemadhësia është mohim i të drejtës dhe të vërtetës dhe përbuzje ndaj njerëzve!” (Muslim, Iman, 147; Tirmidhi, Birr, 61)

Sa bukur e shpreh ky hadith faktin se Allahu i Lartë nuk është i kënaqur kur nënvlerësohen robërit e Tij:

I dërguari i Allahut tha:

- *Një burrë foli në mënyrë të prerë duke thënë:*

- *Betohem për Allahun se Ai (Allahu) filan person nuk do ta mëshirojë.*

Ndërsa Allahu i Lartë tha:

- *Kush është ai që betohet se filanin nuk do ta fal? Unë atë e mëshirova, ndërsa punën tënde e anulova!* (Muslim, Birr, 137)

Në një hadith tjetër për personin që i konsideron të tjerët të humbur kurse veten të shpëtuar thotë:

“Nuk ka njeri më të shkatërruar se ai që thotë se njerëzit janë shkatërruar.” (Muslim, Birr)

Nga Kurani mësojmë se pothuajse të gjithë besimtarët janë përçmuar dhe nënçmuar nga jobesimtarët. Jobesimtarët e kanë konsideruar veten më lart se ata. Në lidhje me idhujtarët e popullit të Nuhit (a.s.) Kurani thotë:

“Ata thanë: “Vallë, a të të besojmë ne ty, ndërkohë që ty po të pasojnë më të ulët?” (Shuara, 111)

Ata kërkonin prej Nuhit që t'i largonte të varfrit dhe të dobëtit. Sipas atyre një fe që ndiqet nga njerëz të dobët dhe të varfër nuk mund të jetë fe e vërtetë. Nuhi (a.s.) i jep këtë përgjigje:

“O populli im! Unë për këtë nuk kërkoj nga ju kurrfarë pasurie. Mua më shpërblen vetëm Allahu. Unë nuk mund t'i dëboj ata që

besojnë. Ata do të takohen me Zotin e tyre. Mirëpo, unë shoh se fatkeqësisht, ju jeni popull, që nuk di. O populli im, kush do të më mbrojë nga Allahu, nëse unë i dëboj (besimtarët)? A nuk doni të merrni këshillë?” (Hud, 29-30)

Si përfundim populli i Nuhit dhe të ngjashmit me të nuk hoqën dorë nga kjo veçori e tyre, e cila më vonë do të bëhej shkak për dënimin dhe shkatërrimin e tyre. Sepse njerëz të tillë tek Allahu nuk kanë asnjë vlerë kurse ata që duken të dobët, të varfër dhe pa prestigj në shoqëri mund të jenë njerëzit më të çmuar tek Allahu.

Sipas një transmetimi, një ditë, Musai (a.s.), iu lut Allahut duke thënë: “O Zot! Ku mund të të kërkoj?” Allahu i Madhëruar i tha: “Më kërko pranë njerëzve zemërthyer!” (Ebu Nuajm, Hilje, II, 364).

Prandaj Pejgamberët i kanë hapur krahët gjithmonë të varfërve dhe të dobëtëve.

“...e as do t’u them atyre, të cilët sytë tuaj i nënçmojnë, se Allahu nuk do t’u japë kurrfarë të mire.” (Hud, 31)

Allahu e përshkruan kështu qëndrimin e idhujtarëve mekas për muslimanët e varfër dhe të dobët:

“Mos i dëbo ata që i luten Zotit të vet në mëngjes e mbrëmje, duke e dëshiruar Fytyrën (mirësinë) e Tij! Ti nuk je aspak përgjegjës për ata e as ata nuk janë përgjegjës për ty. Nëse ti i dëbon ata, atëherë do të jesh keqbërës. Kështu, Ne i kemi bërë disa prej tyre si sprovë për të tjerët, që të thonë: “Vallë, këta janë ata prej nesh, që Allahu u ka dhuruar mirësi?!” - A mos vallë, Allahu nuk i njeh më mirë ata që i janë mirënjohës?” (En’am, 52-53)

Këta njerëz të cilët idhujtarët i përçmonin dhe i përbuznin, në një periudhë shumë të shkurtër u bënë zotërinjtë e botës. Ata u bënë përçuesit e diturisë dhe dritës së Islamit në katër anët e botës.

Allahu habinë e idhujtarëve që i përbuznin muslimanët në ditën e gjykimit e përshkruan kështu:

“Do të thonë: “Pse nuk po i shohim njerëzit, që ne i quanim të këqij, dhe i përqeshnim apo na kanë humbur sysh?” (Sad, 62-63)

Në letrat që ka shkruar i mirënjohuri Halid Bagdadi drejtuar bijve të tij shpirtëror, zënë vend këto shprehje, të cilat janë shumë domethënëse për të gjithë ne:

“Ndërkohë që populli i sheh me dhembshuri, shumë njerëz të dobët ikin nga kjo botë duke e dhënë frymën e fundit të shpëtuar. Mirëpo, për fat të keq, shumë njerëz të dijes e të veprës, të pjekur shpirtërisht dhe me prejardhje të mirë, edhe pse kanë qenë prijës shpirtëror të kohës së tyre, kanë rënë pre e shkujdesjes shpirtërore dhe kanë vdekur jobesimtarë. Për shkak se, fryma e fundit është thelbësore në këtë çështje, të përpiqesh t'i bësh qejfin vetes dhe të biesh në grackën e mburrjes dhe mendjemadhësisë, është me të vërtetë një fatkeqësi shumë e madhe!

Kurse Imam Bursevi thotë:

Besimtari nuk duhet ta nënvlerësojë dhe përçmojë besimtarin. Iblisi e nënçmojë Ademin (a.s.) duke treguar mendjemadhësi, dhe si përfundim mori mallkimin e përjetshëm të Allahut. Kush përbuz dhe përçmon një vëlla besimtarë shndërrohet në iblisin e kohës së vet, kurse vëllai besimtar është në pozitën e Ademit (a.s.) (Bursevi, IX, 79)

Tablo të virtytshme

Enesi (r.a.) rrëfen se e ka dëgjuar Profetin (a.s.) të lutej:

“Zoti im! Më bën të jetoj i varfër, jepmë një vdekje si njeri i varfër dhe ringjallmë bashkë me të varfërit!”

Kurse Aishja (r.a.) e pyeti: Përse o i Dërguari i Allahut?

Profeti (a.s.) tha:

Sepse ata do të hyjnë në Xhenet 40 vjet para të pasurve. O Aishe! Duaji të varfrit dhe afroji ata pranë vetes, me qëllim që

në Ditën e Kijametit edhe Allahu të të afrojë pranë Vetes së Tij!”

(Tirmidhi, Zuhd, 37/2352)

Vlerësimi i njeriut si krijesë e Allahut është prej veprave që të afron tek Allahu.

Profeti (a.s.) ka thënë:

“Allahu e ndihmon këtë ummet me lutjen e të dobtëve, për shkak të namazeve dhe singëritetit të tyre!” (Nesai, Xhihhad, 43)

Gjithashtu, Profeti (a.s.) ka thënë:

“Thirrmeni të dobët mua, se vetëm me lutjet dhe begatinë e të dobtëve ndihmoheni dhe furnizoheni ju!” (Buhari, Xhihhad, 76)

Sipas një transmetimi të Umejje bin Halidit (r.a.), Profeti (a.s.), i kërkonte

Allahut fitore dhe ndihmë për myslimanët për hatër të muhaxhirëve (emigruesve) të varfër. (Taberani, Mu'xhemu'l-kebir, I, 292.)

Një shembull tejet mësimdhënës në lidhje me këtë, Habbabi (r.a.) e tregon kështu:

“Akra bin Habis me Ujejne bin Hisn erdhën te i Dërguari i Allahut. E gjetën atë tek po rrinte mes muslimanëve të varfër e të panjeri, si Bilali, Suhejbi, Ammari, Habbabi. Duke i parë me nënvleftësim këta muslimanë të dobët përreth tij, i thanë Profetit:

“Duam të bësh një kuvend të veçantë për ne, ku të mos ndodhen këta.

Kështu, arabët ta kuptojnë se ne jemi më të lartë se këta. Ti e di se tek ne na vijnë një sërë përfaqësuesish dhe delegacionesh nga fiset arabe. Neve na vjen turp të na shohin së bashku me këta skllevër.

Prandaj, kur të vijnë ne, largoji këta. Kur të kemi mbaruar punë me ty, po dëshirove, ulu përsëri veçmas me ta.” I Dërguari i Allahut tha: “Mirë, punë që bëhet!”

Por ata nuk u kënaqën me kaq, prandaj vazhduan: “Nuk mjafton të thuash “mirë, punë që bëhet”! Përgatite këtë me shkrim për ne. Atëherë, i Dërguari i Allahut thirri Aliun (r.a.) dhe kërkoi një fletë për të shkruajtur. Ne po rrinim në një skaj. Në atë mes erdhi Xhebraili (a.s.) dhe i solli ajetin kur’anor:

“Mos i dëbo ata që i luten Zotit të vet në mëngjes e mbrëmje, duke dëshiruar Fytyrën (mirësinë) e Tij! Ti nuk je aspak përgjegjës për ata e as ata nuk janë përgjegjës për ty. Nëse ti i dëbon ata, atëherë do të jesh keqbërës. Kështu, Ne i kemi bërë disa prej tyre si sprovë për të tjerët, që të thonë: “Vallë, këta janë ata prej nesh, që Allahu u ka dhuruar mirësi?!” - A mos vallë, Allahu nuk i njeh më mirë ata që i janë mirënjohës? Kur të vijnë te ti ata që besojnë në shpalljet Tona, thuaj: “Paqja qoftë mbi ju!”. Zoti juaj ia ka bërë detyrim Vetes mëshirën. Nëse dikush nga ju bën ndonjë vepër të keqe pa e ditur, e pastaj pendohet e përmirësohet, ai do ta gjejë Allahun Falës dhe Mëshirues.” (En’am, 54)

Profeti ynë që ishte mëshirë për botët, e la menjëherë mënjanë fletën që kishte marrë në dorë për të shkruar marrëveshjen dhe na thirri pranë. Kur po i mblidheshim përreth, po na thoshte: “Paqe juve! Zoti juaj e ka bërë parim për vete mëshirën!” Ne iu afuam edhe më shumë. Aq shumë iu afuam, saqë u mbështetëm gju më gju me të! Pas zbritjes së këtij ajeti, ne vazhduam të rrimë si më parë pranë të Dërguarit të Allahut, kurse ai, kur donte të largohej, ngrihej dhe ikte. Por kur zbriti ajeti tjetër si më poshtë, ne e lamë këtë mënyrë veprimi: **“Dhe qëndro me ata që i luten Zotit të vet në mëngjes dhe mbrëmje, duke dëshiruar Fytyrën (kënaqësinë) e Tij dhe mos i shmang sytë nga ata (tek të tjerët), duke dëshiruar stolitë e shkëlqimin e kësaj jete!..”** (Kehf, 28)

Pas kësaj, ne filluam të silleshim në mënyrë më korrekte. Kur rrinim bashkë dhe kjo vazhdonte gjatë, ne ngriheshim dhe largoheshim

më parë se i Dërguari i Allahut në mënyrë që ai të ngrihej i qetë e të shkonte. (Ibni Maxhe, Zuhd, 7; Taberi, Tefsir, VII, 262-263)

Pasi zbriti ky ajeti i fundit, i Dërguari i Allahut u ngrit dhe u vu t'i kërkojë ata sahabet e varfër dhe i gjeti në anën e pasme të faltores duke e përmendur Allahun. Atëherë, i Dërguari i Allahut u shpreh kështu: "Lavdi Allahut i cili, para se të ma marrë shpirtin, më urdhëroi të duroj së bashku me këta njerëz nga ummeti im! Tani e tutje, edhe jeta, edhe vdekja ime së bashku me ju do të jetë!" (Vahidi fq. 304)

Një ditë Profeti (a.s.), i tha njërit prej ensarëve:

"Dua vajzën tuaj prej jush!" Sahabiu me një gëzim të madh i tha:

"Dakord, o Resulullah! Ky është nder për mua." Më pas Resulullahu (a.s.), i tha:

"Nuk e dua për vete, por për Xhulejbibin!" (Xhulejbibi ishte një sahab i zi dhe jo shumë i pashëm.)

Ensari i tha:

"Atëherë, le ta pyes të ëmën e vajzës." - dhe iku. Edhe e shoqja në fillim u gëzua, por kur dëgjoi emrin e Xhulejbibit, tha:

"Për Xhulejbibin? Jo vallahi, nuk mund ta jap vajzën për të!"

Vajza, e cila dëgjoi bisedën e tyre, i pyeti:

"Kush është shkesi juaj për mua?"

E ëma ia tregoi situatën. Atëherë vajza iu drejtua:

"Po refuzoni dëshirën e Resulullahut?! Më lini tek Resulullahu, ai patjetër që nuk lejon të dëmtohem."

I ati shkoi tek Resulullahu (a.s.) dhe i tha përgjigjen e vajzës. I Dër-

guari i Allahut (a.s.), e martoi vajzën me Xhulejbibin. Pas pak kohësh, Xhulejbibi ra shehid në një betejë. Ndërsa i Dërguari i Allahut (a.s.), tha këto fjalë për të:

“Ai ka varrë shtatë mohues, e ata e martirizuan atë. Ai është prej meje dhe unë jam prej tij!”

Më pas, e mori në krahët e vet trupin e pajetë të Xhulejbibit dhe e vendosi personalisht në varr.

Ndërsa lidhur me të shoqen e Xhulejbibit, Resulullahu (a.s.), ka thënë:

“Allahu im! Bëj që mbi këtë grua të bien plot mirësi e begati dhe mos ia bëj të mundimshme jetën!” Begatia e kësaj duaje është vërejtur haptazi në jetën e saj. (Ahmed, IV, 422, 425; Hajthemi, IX, 367 - 368)

Ma'rur bin Suvejd (r.a.) thotë:

Pashë se Ebu Dheri (r.a.) kishte veshur një rrobë të shtrenjtë. Nga e njëjta rrobë kishte veshur edhe skllavi i tij. E pyeta për shkakun. Ebu Dheri m'u përgjigj se, në kohën e të Dërguarit të Allahut (a.s.), kishte sharë dikë duke marrë si shkak prejardhjen e s'emës dhe, për këtë shkak, Profeti (a.s.) i kishte thënë kështu:

“Ti je njeri i cili ke shprehur të kohës së injorancës! Ata janë shërbëtorët tuaj dhe, në të njëjtën kohë, vëllezërit tuaj. Allahu ua ka dhënë nën mbrojtje. Kush të ketë një vëlla nën mbrojtje, le t'i japë për të ngrënë nga ajo që ha vetë dhe ta veshë me atë që vishet vetë. Dhe të mos u ngarkojë gjëra që s'mund t'i përballojnë. Por po t'u ngarkojnë, duhet t'i ndihmojnë!” (Buhari, Itk, 15; Muslim, Ejman, 40)

Ndërsa vinin njësitë mbështetëse nga Jemeni, Omeri (r.a.), pyeste:

“A është Uvejs ibn Amri mes jush?” Më në fund e gjeti Uvejsin dhe e pyeti:

“A je ti Uvejs ibn Amri?”

“Po!”, tha ai.

Më pas mes tyre u bë kjo bisedë:

“A je nga krahu Karen i fist Murad?”

“Po.”

“Ke vuajtur nga sëmundja e lëkurës. Sëmundja të ka kaluar, por të ka ngelur vetëm një pjesë sa një dërrhem, apo jo?”

“Po.”

“A e ke nënën?”

“Po.”

“Kam dëgjuar Pejgamberin (a.s.) të thotë: “Uvejs ibn Amri do të vijë te ju me njësitë mbështetëse të Jemenit. Ai i përket krahut Karen të fisit Murad. Ndonëse e ka zënë sëmundja e lëkurës, ai është shëruar, por i ka mbetur pa shëruar vetëm një pjesë e lëkurës sa një dërrhem. Ai ka nënën për të cilën kujdeset pa masë. Nëse ai i lutet Allahut (për diçka), Allahu ia pranon lutjen. Nëse do të mund t'i kërkosh të lutet që Allahu të të falë, mos e humb këtë mundësi, por bëje menjëherë!” Tani, lutju Allahut që të më falë.”

Uvejsi iu lut Allahut për falje ndaj Omerit (r.a.).

Omeri (r.a.), e pyeti:

“Ku dëshiron të shkosh?” Uvejs el-Kareni i tha:

“Në Kufe.”

Omeri (r.a.), i tha:

“A t'i shkruaj prefektit të Kufes një letër për ty?”

Ai ia ktheu:

“Preferoj të jem prej të varfërve, prej popullit të thjeshtë.”

Pas një viti një njeri nga të nderuarit e Kufes erdhi në haxh. Aty rastisi në Omerin (r.a.). Omeri (r.a.), e pyeti atë për Uvejsin. Ai i tha:

“-Kur po vija këtu, ai jetonte në një shtëpi të rrënuar.”

Omeri (r.a.), i tregoi atij për fjalët që Resulullahu (a.s.), kishte thënë në lidhje me Uvejsin. Pasi u kthye nga haxhi, burri nga Kufeja shkoi te Uvejsi dhe iu lut:

“Lutju Allahut të më mëshirojë!” Uvejsi i tha:

“Ti sapo je kthyer nga një ushëtim i bukur e i bekuar. Lutu ti për mua!”

Kur burri këmbënguli për lutjen e tij, Uvejsi e pyeti:

“A je takuar me Omerin?”

“Po.”, i tha burri.

Nisur nga kjo, Uvejsi iu lut Allahut për atë njeri.

Nisur nga kjo ngjarje njerëzit e mësuan se kush ishte Uvejsi. Kur pa se interesimi i njerëzve ndaj tij sa vinte e shtohet, për t’u mbrojtur nga fama, e la Kufen dhe u largua. (Muslim, Fedailu’s-sahabe 225; Ahmed, I, 38; III, 180.)

Në transmetime të tjera, Resulullahu (a.s.), ka thënë kështu për të shpjeguar virtytin e Uvejsit:

“Do t’ju vijë nga Jemeni një burrë i quajtur Uvejs. Ky njeri që nuk ka njeri tjetër përveç nënës së tij, nuk largohej dot nga Jemeni (vetëm për shkakun se kujdesej për nënën). Ai qe sëmurrur nga sëmundja e lëkurës. Ai iu lut Allahut dhe Allahu Teala e shpëtoi nga kjo sëmundje, përveç një pjese të lëkurës sa një dërrhem. Kushdo prej jush që e takon atë, le t’i kërkojë që ai t’i lutet Allahut për ju.” (Muslim, Birr, 223)

“Ska dyshim se më i miri nga njerëzit është një njeri me emrin Uvejs. Ai ka një nënë, është i sëmurë nga sëmundja e lëkurës. (Nëse e takoni atë) kërkojini t’i lutet Allahut që t’ju falë!” (Muslim, Birr, 224.)

Abdullah ibn Mesudi thotë:

Fatkeqësia varet prej gjuhës. Nëse përbuz një qen kam frikë se bëhem si qeni.

Rrëfëhet se:

Një ditë, Isai (a.s.), bashkë me një person nga të bijtë e Izraelit i cili pandehej si njeri i mirë (salih), doli jashtë qytetit. Ndërkaq, një burrë i njohur mes njerëzve si mëkatar u ishte ngjitur pas me një përlulsi të madhe. Kur bënë pushim për t’u çlodhur, mëkatarin, i kredhur në një ndjenjë turpi dhe pendimi të sinqertë, u ul zemërthyer diku veç tyre dhe, duke u mbështetur në faljen e lartë të Allahut, mëshiruesit të mëshiruesve, u lut kështu:

“Zoti im! Për hir të këtij profeti të lartë, falmë mua!”

Kurse personi i pandehur si njeri i mirë, kur e vuri re njeriun e njohur për mëkatar të lutej, e nënvleftësoi, e përbuzi dhe, duke ngritur duart drejt qiellit, iu përgjërua Zotit në këtë mënyrë:

“Allahu im! Nesër, në ditën e kiametit, mos më grumbullo bashkë me këtë njeri!”

Pas kësaj, Zoti i komunikoi kështu Isait (a.s.):

“O Isa, thuaju robve të mi se ua pranova lutjet të dyve! Robin tim mëkatar me qafë përkulur e fala dhe e caktova me ata të xhennetit. Kurse personin që njerëzit e pandehin për të mirë, nuk e caktova me ata të xhennetit meqë nuk deshi të qëndronte bashkë me robin tim që e fala!”

Me përjashtim të atyre mbi të cilët ka rënë mallkimi dhe ndëshkimi i Allahut, përbuzja e robve të Allahut pavarësisht nga shkaku, është një krim i zemrës. Kurse ata që e kryejnë këtë krim, janë zemra të ngurtësuar e të papjesë, që ndodhen larg afërsisë dhe dashurisë hyjnore! Në fakt, dikush, duke e nënvleftësuar dhe përbuzur tjetrin, ka përbuzur dhe shkatërruar veten! Me të vërtetë, Profeti (a.s.) porositi:

“Atij që e sheh vëllain e fesë me nënvleftësim dhe përbuzje, kjo gjë i mjafton si mëkat!” (Muslim, Birr, 32)

Transmetohet se Muhjidin Arabi, duke kaluar në një breg deti, shikon një të ri që po pinte verë. Po ky person po ngacmonte një grua që e kishte aty afër. Muhjidin Arabi mendoi me vete: - Njeriu duhet ta shohë veten më poshtë se krijesat e tjera, duhet të jetë modest, por unë me sa duket jam më lart se ky i ri. As nuk pi verë dhe as nuk bëj ndonjë gjë jo etike. Në atë çast u dëgjua një e bërtitur, që vinte nga deti:

- Ndihmë, po mbytemi! I riu, sapo dëgjoi këtë zë, hodhi mënjanë kupën e verës dhe u hodh në det të shpëtonte jetën e katër personave që po mbyteshin. Më pas, Ibn-i Arabi, i cili po shikonte më habi ato që po ndodhnin, u gjeti përgjigje mëdyshjeve të mëparshme që kishte sajuar në mendje. - Ja, ai djalosh i ri që në fillim e nënvlerësove duke e cilësuar dhe gjynahbërës, shpëtoi katër vetë përnjëherë. Po ti ç'bëre? Nuk arrite të shpëtosh dot as edhe një njeri! Siç kuptohet edhe nga kjo pjesë, tek disa njerëz, ku vëmë re disa sjellje jo të këndshme, mund të shohim edhe xhevahirë të aftësive të tyre. Askush nuk e ka garancinë e frymës së fundit, përveç Pejgamberëve. Mistikët i kanë pranuar robërit e Allahut si krijimi i zemrës.

Një gjuhëtar kishte hipur në një varkë. Gjatë udhëtimit, u vu të bisedojë me varkëtarin duke u mbajtur më të madh dhe krenar për diturinë e tij. Herë pas here i bëri pyetje varkëtarit dhe, pasi mori

përgjigjen “nuk e di” prej tij, e ironizoi duke i thënë me krenari për veten:

“Sa keq! Për shkak të injorancës, e paske çuar kot gjysmën e jetës!”

Edhe pse varkëtarit iu thye zemra e pastër nga kjo sjellje zemërt-hyese e gjuhëtarit, u tregua i matur dhe nuk iu përgjigj, vetëm heshti. Ndërkaq, doli një furtunë e fortë që e zvarriti gjeminë mes një vorbulle të tmerrshme. Në ato çaste kur secili mendonte si të shpëtonte, varkëtarit iu kthye gjuhëtarit:

“O mjeshtër, a di të notosh?”

I zverdhur, i mbledhur dhe i strukut dhe me një zë të dridhur nga frika e vdekjes, gjuhëtarit iu përgjigj:

“Jo, nuk di!”

Me një shikim të dëshpëruar, varkëtarit iu drejtua, tashmë, me këto fjalë qortuese gjuhëtarit:

“Mua më kishte shkuar kot gjysma e jetës ngaqë s’kam ditur gjë nga gramatika, kurse tani jeta jote do të shkojë e gjitha kot ngaqë s’di të notosh! O mjeshtër i gjuhës! A nuk e ke ditur se në këtë det, shkenca e notit është më e dobishme e më e domosdoshme se shkenca e gjuhësisë?”

Njeriu me njohuritë e tij të kufizuara nuk mund të njohë dhe gjykojë për njeriun që ka përballë. Prandaj asnjë nuk duhet përbuzur dhe përçmuar.

Muslimani nuk duhet të përçmojë apo përbuzë një tjetër për shkak të mirësive apo epërsive që mund të zotërojnë në dukje. Sepse fundja të gjithë mirësitë e kësaj botë janë sprovë dhe material për llogari në ditën e gjykimit. Mirësitë e kësaj bote janë si pyetjet, një nxënës nuk mund të mburret me pyetjet por me përgjigjet që i jep pyetjeve. Prandaj çdo mburrje me mirësitë e kësaj bote i ngjan mburrjes së një

nxënësi me pyetjet e provimit. Besimtari duhet të bëjë përgatitje për të dhënë përgjigje për mirësitë e dhëna në ditën e gjykimit.

Dijetari i famshëm Ebu Hazin ka thënë:

Çdo mirësi që nuk të afron me Allahun është fatkeqësi.

Sa bukur e thotë poeti:

Njerëzit e hallakatur mos i përbuz o zahid;

Ka rrënoja që fshehin thesare nën vete!

Profeti (a.s.) kur mbeti njëherë i detyruar të numëronte epërsitë e tij, në çdo rast thoshte nuk janë për mburrje këto gjëra. Kur vetë Profeti (a.s.) i cili merito më shumë se kush tjetër të lëvdohet qëndronte larg kësaj gjëje, imagjino çfarë qëndrimi duhet të mbajmë ne?!

f. Mos lëndo dhe mos u lëndo

Njeriu është krijesa më e nderuar dhe më e përsosur e Allahut të Madhëruar. Ndërsa zemra e tij, është vend-shikimi hyjnor. Nga kjo, kuptohet qartë se sa gjynah i rëndë është t'i thyesh zemrën qenies njerëzore. Myslimani duhet të ketë një zemër delikate e të butë dhe nuk duhet të lëndojë askënd, sepse, besimtari që ka përkufizuar dhe ka dashur Resulullahu (a.s.), është njeriu, i cili shkon mirë me të gjithë dhe të gjithë shkojnë mirë me të.

Rrumiu thotë: *Bëhu melhem favoresh hyjnore, - i thashë zemrës, - jo*

gjemb që të shpon dhe të lëndon!

Besimtari së pari duhet të ketë kujdes të madh të mos zemërojë Krijuesin e gjithësisë, Atë që i ka dhënë njeriut të gjithë mirësitë. Pastaj duhet të ketë kujdes të mos zemërojë Profetin (a.s.) sepse Allahu në Kuran thotë:

“Pa dyshim, ata që fyejnë Allahun dhe të Dërguarin e Tij, i mallkon Allahu në këtë botë dhe në tjetrën. Ai ka përgatitur për ta ndëshkim poshtërues.” (Ahzab, 57)

Besimtari duhet ta jetojë në mënyrën dhe formën më të bukur Islamin duke u larguar nga haramet dhe të gjitha veprimet që zemërojnë Allahut dhe të Dërguarin e Tij. Muslimani duhet të bëhet burim qetësie dhe gëzimi. Askush nuk duhet të mendojë se prej muslimanit mund t'i vijë një e keqe.

Profeti (a.s.) thotë:

“Mysliman i vërtetë është ai që prej gjuhës dhe dorës së të cilit janë të sigurt myslimanët e tjerë. Ndërsa muhaxhir (emigrant) i vërtetë është ai që braktis ato që ka ndaluar Allahu.” (Buhari, Iman, 4, 5, Rikak, 26; Muslim, Iman, 64 - 65.)

“Nëse dikush dëshiron të shpëtojë prej Xhehenemit dhe të hyjë në Xhenet, duhet të vdesë me besim tek Allahu dhe Dita e gjykimit.” (Muslim, Imare, 46; Nesai, Bej'at, 25; Ibn-i Maxhe, Fiten, 9)

Mevlana, e shpjegon kështu vlerën e zemrës:

“Nëse je i zgjuar, bëj tavaf Qaben e zemrës, sepse kuptimi i vërtetë i Qabes që mendon se është e bërë prej dheut, është pikërisht zemra... Dije mirë se, nëse lëndon apo thyen një zemër që është vend-shikimi hyjnor, sevapi që do të fitosh, nuk mund ta shlyejë gjynahun e thyerjes së zemrës, edhe sikur të shkosh në këmbë deri në Qabe.”

“Zemra e rrënuar, së cilës ti nuk i jep vlerë as sa një fije kashte, është më lart edhe se Arshi, edhe se Kursia, edhe se Lehvi, edhe se Kalemi!.. Kurrë mos e përbuz zemrën, qoftë edhe e pavlerë, sepse edhe në atë gjendje, ajo është më e larta e të lartave. Zemra e rrënuar, është qenia ku vështron Allahu. Sa i bekuar është ai shpirt që e rimëkëmb atë. Të rregullosh një zemër të thyer dyqind copash, tek Allahu, është më me vlerë se shumë vepra të mira... Hesht! Edhe sikur të kesh dyqind gjuhë në çdo qime, e të flasësh, zemra, kurrë nuk mund të shpjegohet.”

Shejh Sadi këshillon:

“Nëse e di që një lajm do ta lëndojë një zemër, atëherë hesht, le ta thotë dikush tjetër!”

Sa bukur janë shprehur njerëzit e urtë:

“Nuk ka më fatkeq se ai që lëndon njerëzit, sepse Ditën e Fatkeqësisë nuk i bëhet ndihmë askush.”

“Mos e rrëno gemin e trëndafilin në vjeshtë, që të mos privohesh nga bukuria e tij në pranverë!”

Një nga pikat e rëndësishme të kësaj çështje është kujdesi për jetimët dhe të dobtit. Ndaj tyre duhet ushqyer dashuri dhe mëshirë. Allahu thotë në Kuran:

“Prandaj, mos e përbuz jetimin.” (Duha,6)

“A e ke parë atë që mohon Ditën e Llogarisë? Ky është ai që i dëbon ashpër jetimët dhe nuk nxit që t’i jepet ushqim të varfrit.”

Për të fituar dashurinë e Allahut duhet të kujdesemi për jetimët, të varfrit dhe të vobektit. Ndërsa i ndihmojmë duhet të tregojmë edukatën e duhur, pa i fyer dhe pa i bërë të ndjehen keq. Përndryshe vepra që bëjmë zhvlerësohet. Allahu në lidhje me këtë i qorton në këtë mënyrë besimtarët:

“O besimtarë! Mos i çoni dëm lëmoshat tuaja duke ua kujtuar ato (atyre që ua keni dhënë) dhe duke fyer, siç vepron ai që e shpenzon pasurinë e vet për sy e faqe të botës dhe nuk beson në Allahun dhe Ditën e Fundit.” (Bekare, 264)

Përçmimi dhe nënvlerësimi i një njeriu shkakton zemërimin e Allahut. Prandaj njerëzit e dashur të Allahut kanë treguar kujdes të veçantë në sjelljen ndaj njerëzve.

Rrumiu e përshkruan kështu këtë gjendje:

“Personi që lëndon një njeri, nuk e di që ka lënduar Allahun.

Ai nuk e di se uji i këtij qypi është bashkuar me ujin e përroit të Allahut”.

“Ne i poshtërojmë dhe i lëndojmë miqtë e Allahut për shkak të padijes dhe verbërisë sonë”.

“Pasioni është një sëmundje që të shpie në shqetësime. Njeriu që bie në fatkeqësi mëshirohet, kurse mendjetrashësia është një sëmundje që i vret dhe i lëndon edhe të tjerët.”

“Nëse e dini se kush ndodhet brenda kësaj shtëpie shpirtërore (zemre), përse silleni pa edukatë para derës së zotëruesit të kësaj zemre?”

“Allahu nuk e ka poshtëruar kurrë një popull, përderisa ata nuk ia kanë thyer zemrën një profeti apo veliu të Allahut”.

Junus Emre shprehet:

Nëse një zemër ke thyer njëherë,
Jo ky namaz që fal!
Por edhe shtatëdhjetëdy kombe të vijnë,
Nuk të pastrojnë fytyrë e duar!

Sado i vështirë të jetë moslëndimi i të tjerëve, relativisht, kjo është në dorën e njeriut. Mirëpo, njeriu duhet edhe të mos lëndohet nga askush, gjë që është edhe më e vështirë, sepse nuk është e lehtë të komandosht dëshirat dhe zemrën.

Kur do të “mos lëndosh”, e bën gjuhën të hesht, mirëpo zemra vazhdon të ankohet në heshtje. Por, kur do të “mos lëndohesh”, bashkë me gjuhën, duhet të heshtësh edhe zemrën. Dhe, të arrish të heshtësh zemrën, është aftësi vetëm e besimtarëve të përsosur. Për rrjedhojë, nëse moslëndimi i të tjerëve është fillimi i rugës, moslëndimi nga të tjerët, është fundi i saj. Mes këtyre të dyjave është një distancë e madhe që duhet kapërcyer.

Shkurtimisht, të bësh një jetë në paqe me adhurime dhe shërbi-

me, duke shijuar kënaqësinë e madhe të besimit, pa lënduar askënd dhe pa u lënduar prej askujt, është një prej cilësive më të larta të moralit Islam.

Tablo të virtytshme

Abdullah ibn Umme Mektum (r.a.), njëri prej muezinëve të Pejgamberit tonë të Nderuar, shpeshherë shkonte tek i Dërguari I Allahut dhe i lutej:

- O i Dërguari i Allahut! Më mëso edhe mua nga gjërat që të ka mësuar Allahu! Pejgamberi ynë i Nderuar ia plotësonte dëshirën sahabiut të tij zemërpastër dhe u përgjigjej me ëmbëlsi të gjitha pyetjeve.

Një ditë, disa burra nga paria e Kurejshëve ishin pranë të Dërguarit të Allahut. Pejgamberi shpresonte: “Ndoshta këta burra nga paria e Kurejshëve besojnë dhe në këtë mënyrë besojnë edhe të tjerët, të cilët ata i udhëheqin”. Në ato çaste përsëri erdhi muezini Abdullah ibn Umme Mektum, i cili kishte lindur i verbër dhe për këtë arsye nuk e dinte se kush ishte pranë Pejgamberit, prandaj dhe e përsëriti lutjen e tij të përhershme. Pejgamberi u mërzi dhe u ndje në siklet nga kjo pyetje e pavend që iu parashtrua në prani të të ftuarve. E ktheu kokën mënjane dhe nuk tregoi interes. Për këtë arsye, Abdullah ibn Umme Mektumi u lëndua në shpirt. Nga kjo zbritën dy ajetet e para të sures Abese: **“I Dërguari i Allahut u vrenjt në fytyrë dhe e ktheu kokën mënjane kur tek ai erdhi i verbëri.”** (Abese, 1-2)

Pas kësaj ngjarjeje i Dërguari i Allahut i thoshte Abdullah ibn Umme Mektumin sa herë që e shikonte:

- *Tungjatjeta o ti për shkak të të cilit Zoti më ka qortuar!*
(Vahidi, fq. 471).

Profeti ynë e ka ndaluar uljen në vende të papërshtatshme në çfarëdo mënyre qoftë. Njëra nga këto është ulja në rrugë, rrugica dhe anës rrugëve.

Profeti u ka thënë sahabeve: “Shmanguni nga ulja dhe ndenjja në rrugë!” Sahabet i kanë thënë: “Por ne jemi të detyruar për këtë. Atje i bisedojmë çështjet tona!” “Në qoftë se nuk bëni dot pa ndenjuri në rrugë, atëherë jepjani hakun rrugës!” - U ka thënë Profeti. “Ç’është haku i rrugës, o i Dërguari i Allahut?” - E kanë pyetur sahabet. “Të mos shihni në haram, të mos ngacmoni kalimtarët, ta pranoni selamin (përsëndetjen me selam), të urdhëroni të mirën dhe të ndaloni të keqen!” - u ka thënë Profeti. (Buhari, Mezalim, 22; Muslim, Libas, 114)

Siç tregon Xhabiri (r.a.), një ditë, i Dërguari i Allahut kishte pyetur në familje se ç’u ndodhej si ushqim për të përcjellë bukën dhe i kishin thënë se në shtëpi s’u ndodhej gjë tjetër veç uthullës. Atëherë, i Dërguari i Allahut kishte kërkuar uthull dhe, pasi kishte thënë “ç’gjë e mirë është uthulla për ta përcjellë bukën”, kishte filluar të hante duke e ngjyer bukën në uthull. (Muslim, Eshribe, 166)

Nuk ka ndodhur ndonjëherë që Profeti (a.s.) të mos pëlqejë një ushqim që i kanë sjellë përpara për ta ngrënë. Sepse ai e dinte se mos-pëlqimi ishte një lloj fyerje për atë që kishte përgatitur ushqimin.

Sipas rrëfimit të Aiz bin Amr el-Muzeniut (r.a.), Ebu Sufjani i cili ishte njëri prej parisë kurejshe dhe ende s’kishte hyrë në Islam, një ditë kaloi pranë një grupi muslimanësh ku ndodheshin edhe Selman Farisiu, Suhejb Rumi dhe Bilal Habeshiu. Besimtarët që e panë, thanë:

“Shpata e Allahut s’i erdhi hakut armikut të Allahut!..”

Ebu Bekri (r.a.) që e dëgjoi këtë, u tha:

“A të madhit dhe zotërisë së kurejsheve po ia thoni këto fjalë?”

Pastaj shkoi te Profeti (a.s.) dhe ia tregoi ngjarjen. Atëherë, i Dërguari i Madh (a.s.) i tha kështu:

“O Ebu Bekr! Me këtë fjalë ndoshta i lëndove ata. Po që se i ke lënduar ata, do të thotë se e ke lënduar edhe Zotin tënd!”

Ebu Bekri shkoi menjëherë te ata dhe u tha: “O vëllezër! A mos ju lëndova?”

Ata i thanë: “Jo, nuk u lënduam prej teje! Allahu të faltë, o vëlla!”
(Muslim, Fedailu’s-sahabe, 170)

Feriduddin Attari në veprën e tij “Pendname” thotë:

Prano kërkimin e ndjesës të atyre që të lëndojnë. Atë që lëndon popullin, Allahu nuk e do. Një fetari nuk i shkon një natyrë e tillë. Ai i cili e plagos një zemër me dhunë, atë plagë e ka hapur në trupin e tij. Në shpirtrat e atyre që mundin ta shohin të metën e vet, shfaqet një forcë!

Djali i Abdullah ibn Zubejrit (r.a.), Amiri (r.a.), kur ndihmonte dikë, ndiqte një metodë shumë delikate për të mos e lënduar atë: Ai e vendoste qesen e parave pranë këpucëve të atyre që ndihmonte, kur ata ishin në sexhde, në mënyrë që ata ta ndjenin, dhe largohej prej aty pa u vënë re.

Kur e pyetën: “Përse nuk ua dërgon ndihmën pas ndonjë personi tjetër?”, ai u përgjigj:

“Nuk dua që ndonjë prej tyre, të ulë kokën kur të përballet me personin që dërgoj, ose me mua!” (Ibnu’l-Xheuzi, Sifatu’s-Safve, II, 411.)

Temën e pasqyron bukur një tregim i transmetuar nga Rrumiu: “Në një anije ndodhej një asket. Nuk kishte ngarkesë dhe gjëra të tjera. Falë sjelljes së mirë, trimërisë dhe njerëzisë që kishte, asket rrinte krejt i qetë. Ndërsa anija lundronte në ujë, në të humbi një qese me flori. Asketi në ato çaste po flinte. I kontrolluan të gjithë, por nuk gjetën gjë. Njëri bëri me shenjë nga asketi dhe tha: - Ta kontrollojmë këtë të varfër që po fle. I zoti i floririt, nga halli që kishte, e zgjoi asketin pa të drejtë, duke iu drejtuar me vështirim akuzues: - Në këtë anije ka

humbur një qese me flori. Të gjithë i kontrolluam, por nuk e gjetëm. Tani e ke radhën ti! Hiqe rrobën dhe zhvishu, që njerëzit mos të dyshojnë. Asketi iu lut Allahut duke thënë:

- O Zoti im! Ata janë duke e fajësuar robin Tënd të pafajshëm. Gjendjen time po ta parashtroj Ty! Njerëzit në anije e lënduan asketin, ndërsa Allahu, zotëruesi i asaj zemre të pastër e që nuk u kënaq nga lëndimi i saj, i urdhëroi peshqit, të cilët u shfaqën në çdo anë të detit. Secili prej tyre kishte në gojë nga një perlë të madhe. Por çfarë perle! Secila prej atyre perlave kishte vlerën e thesarit të të ardhurave të një shteti. Ato po dhuroheshin nga Allahu. Askush nuk kishte pjesë në ato perla. Asketi mori disa perla nga goja e peshqve dhe i hodhi në mes të anijes. Mandej u ul duke përkulur gjunjët - siç ulet padishahu mbi fron - dhe qëndroi pezull në ajër. Anija lundronte përpara tij. U thirri atyre që ishin në anije dhe u tha: - Shkoni, anija qoftë e juaja, ndërsa Allahu qoftë me mua! Ai as nuk më akuzon me vjedhje, as nuk më lë në dorën e atyre që i tregojnë gabimet. Njerëzit që ndodheshin në anije thanë: - O rob i nderuar! Përse Allahu ta ka dhënë këtë pozitë të lartë? Asketi tha: - Ma ka dhënë sepse i kam respektuar njerëzit e urtë dhe të ditur dhe nuk kam menduar kurrë keq për të varfërit.”

Sureja “Abese” ka zbritur për të lartësuar të varfërit e butë dhe të mirë. Varfëria e tyre nuk është për të përfituar diçka nga kjo botë apo për t’u kapur pas saj, por ata kanë zgjedhur varfërinë meqë në këtë botë nuk kanë asgjë tjetër përveç Allahut.

Ne nuk jemi në gjendje të vlerësojmë vlerën shpirtërore të njerzëve prandaj duhet të tregojmë kujdes të madh që të mos lëndojmë dhe poshtrojmë kënd.

Sami Efendi, që sapo kishte mbaruar Fakultetin e Drejtësisë në Daru’l-Funun, një mik i Allahut, i cili e pëlqente shumë paraqitjen e bukur dhe zemrën e pastër të tij, i tha: - Biri im, kjo që ke mbaruar është një shkollë e mirë, por ti përpiku që ta përsosësh mësimin e vërtetë. Po të regjistroj në shkollën e dijeve shpirtërore, ku do të mësosh dijet rreth shpirtit dhe të fshehtat e ahiretit!...

Pastaj shtoi: **“Biri im, unë nuk e di se si i japin mësimet dhe ç’të mësojnë në atë shkollë, por di se mësimi i parë i atij edukimi është të mos lëndosh dhe mësimi i fundit është të mos lëndohesh prej të tjerëve...”**

Ebu Abdullah Salemen e pyeten se cilat janë cilësitë dalluese të evlijave? Ai radhiti këto cilësi:

- Ëmbëlsia në gjuhë.
- Bukuria në moral.
- Buzëqeshja në fytyrë.
- Elegancë në gjendje.
- Bujaria në personalitet.
- Altruizmi në sjellje.
- Dhembshuria për të gjitha krijesat.

Të mos lëndosh është diçka relativisht e lehtë, por të mos lëndohesh nuk është në dorën tonë, sepse është diçka shpirtërore. Ne arrijmë të mos lëndohemi atëherë kur shigjetat helmuese që ngulen në zemër nga gjërat e përkohshme, të mos ndikojnë tek ne. Kjo është në përputhje me nivelin e përsosmërisë të vetes sonë dhe të pastrimit të zemrës.

Një person që dëshiron një jetë të qetë në këtë botë dhe botën tjetër nuk duhet të përpiqet të mos lëndojë dhe të mos lëndohet. Asnjëherë nuk duhet të harrojmë që zemrat mund t'i shikojë vetëm Allahu, prandaj duhet të punojmë për të fituar zemra.

4. Solidariteti

Allahu tregon në Kuran se e ka krijuar qenie të dobët njeriun. Periudha e fëmijërisë dhe pleqërisë është një periudhë dobësie dhe brishtësie. Kurse për pjesën tjetër të jetës nuk duhet të mburret dhe mashtrohet. Periudha e rinisë është periudha më e mirë për vepra të mira. Periudha e rinisë kalon shumë shpejt. Por fatkeqësisht shumë njerëz gënjehen pikërisht në këtë periudhë duke menduar se do të jenë gjithëmonë të rinjë. Ata që ndihmojnë të dobtit në këtë moshë

kur të kenë nevojë do të gjejnë ndihmë. Prandaj sa të kemi mundësi të ndihmojmë njerëzit.

Ndihma reciproke është një nga shtyllat kryesore të jetës në shoqëri. Ndihma reciproke në mirësi është një sjellje për të cilën Allahu i nxit dhe inkurajon besimtarët. Ndihma ndaj të tjerëve është shenjë e një imani të plotësuar. Allahu në Kuran thotë:

“Ndihmojeni njëri-tjetrin në punë të mira dhe në të ruajturit nga të këqijat dhe jo në gjynahe dhe armiqësi! Frikësojuni Allahut, sepse Ai dënon ashpër.” (Maide, 2)

Besimtarët duhet të ndihmojnë njëri-tjetrin për të zbatuar urdhëresat hyjnore dhe për t’u distancuar nga ndalesat. Pra të gjithë duhet të ndihmojnë njëri-tjetrin për të fituar xhenetin.

Nuk mund të mendohet që besimtarët të ndihmojnë për vepra të këqija. Ndihma në vepra jolegjitime nuk përputhet me besimin.

Ndihma më e dobishme është ndihma në të vërtetën dhe durimin. Allahu në Kuran deklaron se ata që e realizojnë këtë janë të shpëtuar.

“Për kohën! Me të vërtetë, njeriu është në humbje, përveç atyre që besojnë dhe bëjnë vepra të mira, i këshillojnë njëri-tjetrit të vërtetën e i këshillojnë njëri-tjetrit durimin.” (Asr,1-3)

Profeti (a.s.) akoma pa u bërë Profet mori pjesë në marrveshjen e virtytshme e cila konsistonte në mbrojtjen e njerëzëve nga padrejtësia. Edhe para se të bëhej profet, i Dërguari i Allahut (a.s.) kujdesej për të varfërit dhe i ndihmonte me sa të kish mundësi. Me të vërtetë, zonja Hatixhe e pati theksuar këtë veçori të tij ndërkohë që e qetësonte Profetin pas ardhjes së mesazhit të parë.

“Kurrë mos ki frikë! Vallahi, Allahu i Lartë kurrë nuk ka për të turpëruar ty! Sepse ti e mbron të afërmin, thua të drejtën, merr përsipër barrën e të dobët, e ushqen të varfërin, u fiton të tjerëve atë që s’mund t’ua fitojë e t’ua japë askush. Ti e gostit mikun e

vizitorin dhe i ndihmon njerëzit në rrugën e të vërtetës. Ti e respekton amanetin. Morali yt është shumë i bukur!” Kështu, ajo u bë njeriu i parë që e besoi, e vërtetoi dhe e mbështeti atë!” (Buhari, Bedu'l-Vahj, 1; Muslim, Iman, 252; Ibni Sa'd, I, 195)

I Dërguari i Allahut (a.s.) i pati këshilluar dhe porositur besimtarët t'u bënin vizita të sëmurëve, t'i përcillnin të vdekurit, t'u thoshin “Allahu të mëshiroftë” atyre që teshtinin, t'i kërkonin atij që betohej, ta çonte në vend betimin, ta ndihmonin atë që kishte pësuar padrejtësi, ta pranonin ftesën e ftuesit dhe ta përhapnin përshëndetjen me selam!” (Buhari, Xhenaiz, 2; Muslim, Libas, 3)

Kurse në një hadith tjetër jep këtë lajm të mirë për besimtarët:

“Për sa kohë që robi ndihmon vëllain në fe, edhe Allahu e ndihmon atë.” (Muslim, Dhikr, 37-38; Ebu Daud, Edeb, 60; Tirmidhi, Hudud, 3.)

“Myslimani është vëllai i myslimanit. Ai nuk i bën padrejtësi atij dhe nuk e dorëzon atë tek armiku. Kush e plotëson një nevojë të vëllait të tij, edhe Allahu do t'ia plotësojë nevojën atij. Kush ia largon një myslimani çfarëdolloj vështirësie, edhe Allahu i Madhëruar do t'i largojë atij një nga vështirësitë e Ditës së Kijametit. Kush e mbulon të metën e një myslimani, edhe Allahu i Madhëruar do t'i mbulojë të metat e tij në Ditën e Kijametit.” (Buhari, Mezalim, 3; Muslim, Birr, 58)

Kush është ai që nuk e dëshiron ndihmën e Allahut!...

Nëse personi që ndihmohet ka qenë në vështirësi atëherë edhe shpërblimi është më i madh. Allahu e do më shumë ndihmën në kohë vështirësie. Nga ana tjetër neglizhenca ndaj ndihmës është një përgjegjsi e madhe.

Profeti (a.s.) na ka lajmëruar se të ndihmosh dikënd për të hipur mbi kafshë apo për të ngarkuar kafshën është sadaka. E gjitha kjo është si mëshirë e Allahut për njerëzit.

Në një hadith tjetër na lajmëron se shpërblimi për ndihmën e bërë ndaj një personi që shkon në xhihad është sikur të ketë marrë pjesë vetë në xhihat Profeti (a.s.) thotë:

Ai njeri që e pajis një luftëtarë që do të shkoj për xhihad në rrugën e Allahut dhe ia mbulon shpenzimet për gjërat e nevojshme për të bërë xhihad do të fitojë sevap sikur të ketë shkuar vetë në xhihad. Ai njeri që kujdeset si duhet dhe ia mbulon shpenzimet familjes që ka lënë pas një gazi që ka shkuar në xhihad do të fitojë sevap sikur të ketë shkuar vetë në xhihad. (Buhari, Xhihad 38; Muslim, Imare 135-136)

Besimtarët në ndihmë ndaj njëri-tjetrit janë por si një godinë, pjesët e së cilës janë kapur fort me njëra-tjetrën, apo si gishtat e ndërthurur me njëri-tjetrin.

Profeti (a.s.) thotë:

Muslimani është vëlla i muslimanit. Ai nuk i bën padrejtësi dhe lëndon atë, nuk i ndërpret ndihmë dhe nuk e poshtron. (Muslim, Birr, 323)

...Besimtari është vëlla i besimtarit. E ndihmon atë në sigurimin e jetesës dhe e mbron përballë rreziqeve. (Ebu Davud, Edeb, 49/4918)

Ebu Hurjere (r..a) thotë:

Besimtari është pasqyrë e besimtarit. Kur shikon një mangësi në të e rregullon. (Buhari, el-Edebu'l-Mufred, no: 238)

Besimtari i tregon me sinjeritet çdo gjë që shikon tek vëllai i vet. Nëse shikon diçka të bukur e uron dhe inkurajon, nëse shikon një të keqe e qorton dhe këshillon.

Në të kundërt, nëse muslimanët nuk bashkohen për të ndihmuar njëri-tjetrin dhe solidarizohen me njëri-tjetrin, mbeten të pafuqishëm dhe të dobët përballë armiqëve. Por nëse sinjerisht ndihmojnë njëri-tjetrin edhe ndihma e Allahut nuk ka për të munguar dhe historia është dëshmitare e shumë rastëve të tilla.

Tablo të virtytshme

Ebu Hurjere rrëfen:

Erdhi tek Profeti (a.s.) një burrë që ishte në vështirësi. Profeti (a.s.) i nxiti sahabët të ndihmonin atë person.

Një nga sahabët tha:

Unë kam kaq mall me vete dhe e nxorri. Prej të pranishmëve nuk mbeti asnjëri pa dhënë diçka.

Profeti (a.s.) tha:

“Personit i cili hap në Islam një rrugën për një vepër të re, i shkruhet një mirësi. Atij i jepet edhe nga mirësia e atyre që ecin në atë rrugë. Por atyre s’u pakësohet asgjë. Personit i cili hap në Islam një rrugë të keqe, bën mëkat. Atij i shkruhet pjesë mëkati edhe nga mëkatet e atyre që ecin në atë rrugë të keqe. Por atyre s’u pakësohet asgjë nga mëkatet e veta...” (Muslim, Zekat, 69)

Xherir bin Abdullah (r.a.), në lidhje me entuziazmin për shërbim dhe shpirtin e sakrificës së sahabëve në rrugën e Allahut, na jep një shembull shumë të bukur:

“Një ditë shkuam herët tek Pejgamberi (a.s.). Në atë kohë, vjen një grup nga fisi Mudar, të cilët mbi trup kishin një lloj veshjeje prej leshi të ashpër me vija lara-lara, si lëkura e tigrin. E megjithatë, ishin pothuajse të zhveshur dhe me shpata në brez. Kur i pa në këtë gjendje kaq të mjerë, Pejgamberit (a.s.), i ndryshoi ngjyra e fytyrës. Shkoi menjëherë në shtëpi, pastaj doli dhe e urdhëroi Bilalin (r.a.), të këndonte ezanin. Më pas, Bilali bëri ikametin dhe Pejgamberi i nderuar fali namazin. Menjëherë pas namazit, lexoi një hutbe ku citoi këto ajete:

“O njerëz! Frikësojuni Zotit tuaj, i Cili ju krijoi prej një njeriu, ndërsa prej atij krijoi bashkëshorten e tij, kurse prej këtyre të dyve krijoi shumë meshkuj e femra. Dhe frikësojuni Allahut, me emrin e të Cilit ju kërkoni të drejtat e ndërsjella dhe ruani lidhjet fafërisnore. Se vërtet, Allahu është përherë Mbikëqyrës mbi ju.”

(Nisa, 1)

“O besimtarë, frikësojuni Allahut dhe çdo njeri le të shikojë se ç’ka përgatitur për të nesërmen!...” (Hashr, 18)

Pas kësaj tha:

“Çdo person le të japë lëmoshë nga ari, argjendi, veshjet, madje dhe një masë të vogël gruri ose hurmash. Le të japë lëmoshë qoftë edhe një gjysmë hurme!”

Menjëherë pas kësaj, një burrë nga Ensarët solli një çantë, të cilën mezi e ngrinte nga pesha e rëndë që kishte. Pas tij erdhi edhe pjesa tjetër e njerëzve, të cilët u vunë në radhë. Në fund pashë që u formuan dy grumbuj; një me ushqime dhe një me veshje. Vura re se Pejgamberit (a.s.), i qeshte fytyra dhe i shkëlqente si floriri.

Me ajetet që lexoi, Pejgamberi (a.s.), na kujton se të gjithë njerëzit, të varfër e të pasur, kanë lindur nga një nënë e një baba. Pastaj ka thënë se besimtarët duhet të përgatiten për botën tjetër, duke ndihmuar njëri-tjetrin. Prandaj dhe sahabët e nderuar, ndjenë një lumturi të madhe kur i ndihmuar ata njerëz të varfër.

Altruizmin e vëllazërisë islame e shpreh shumë bukur edhe kjo ngjarje:

Siç rrëfen Xhabiri (r.a.), kur Profeti do të nisej për ndonjë ekspeditë, thoshte:

“O muhaxhirë dhe ensarë! Ju keni vëllezër që s’kanë as pasuri, as farefis! Secili prej jush të marrë me vete dy a tri vetë prej tyre!” Në të vërtetë, edhe ne vetë kishim vetëm një deve së cilës mund t’i hipnim me radhë. Unë mora dy a tri vetë me të cilët do të ndërroheshim dhe duke mos pasur të drejtën që ta përdorja devenë më shumë se ta!” (Ebu Davud, Xhihad, 34)

Ebu Said el-Hudrí (r.a.) tregon:

“Ndërsa ndodheshim bashkë me të Dërguarin e Allahut në një udhëtim, na doli para një burrë hipur mbi deve, i cili filloi të vështronte

djathtas e majtas si për ndihmë. Atëherë, i Dërguari i Allahut na u drejtua neve duke përmendur pothuajse çdo lloj malli:

“Kush të ketë pranë kafshë shale të tepërt, t’ia japë atij që s’ka; kush ka me vete ushqim të tepërt, t’ia japë atij që s’ka!” Etj. Dhe nga thënia e tij ne arritëm në mendimin se askush nga ne nuk kishte të drejtë të zotëronte asnjë lloj malli të tepërt!” (Muslim, Lukata, 18)

Ebu Musa Esh’ariu rrëfen:

Kur Profetit (a.s.) i vinte dikush në vështirësi për ndihmë i thoshte të pranishmëve:

“Ndhimojneni këtë person që të fitoni shpërblim. Allahu i frymëzon Profetit të vet atë që dëshiron.” (Buhari, Zekat 21, Edeb 36, 37, Tevhid 31; Muslim, Birr 145)

Sipas transmetimit të Aliut (r.a.) Profeti (a.s.) në betejë dhe luftë qëndronte në pararojë të sulmit. Të gjithë strehoheshin pas tij. Kur ktheheshim nga ndonjë udhëtim qëndronte në fund duke ndihmuar të dobët dhe ata që kishin nevojë. Pra Profeti (a.s.) në çdo situatë dhe gjendje ishte në ndihmë të të tjerëve.

Gjithashtu, Xhabiri (r.a.) na informon se, gjatë udhëtimit, i Dërguari I Allahut (a.s.) ecte pas me qëllim që t’u shkonte në ndihmë bashku-udhëtarëve, i hipte në kafshë ata që e kishin të vështirë të ecnin, dhe bënte lutje për ta. (Ebu Davud, Xhihad, 94)

Pejgamberi, (a.s.), ka thënë:

“Ndhimoje vëllain tënd, qoftë dhunues apo i dhunuar.” E pyetën: “Të dhunuarin e ndihmojmë, por dhunuesin si ta ndihmojmë?” Ai (a.s.), u përgjigj: *“Ndalojeni atë nga padrejtësia. Edhe kjo është ndihmë për të.”* (Buhari, Mezalim, 4)

Ebu Dherr Xhundebi ibni Xhunade (r.a.), transmeton se ka thënë:

Thashë: “O i Dërguar i Allahut! Cila punë është më e mirë?”

Tha: “Besimi në Allahun dhe lufta në rrugën e Tij”

Thashë: “Cili skllav (apo rob) është më i mirë (për t’u liruar)?

Tha: “Ai që është më i çmuar për zotërinë e tij dhe ka çmim më të lartë”.

Thashë: “Po nëse nuk i bëj dot?”

Tha: “Ndhmo dikë që punon, ose bëj punën e atij që nuk ka mundësi ta bëjë!”

Thashë: “O i Dërguar i Allahut! Ç’mendon nëse jam i dobët të bëj ndonjë punë?”

Tha: “Mos u bëj dëm njerëzve, sepse kjo do të thotë t’i bësh mirë vetes tënde.” (Buhari, Itk, 2; Muslim, Iman, 136.)

Krenaria i Gjithësisë, Profeti ynë, i miratonte dhe i donte ata që solidarizoheshin dhe që e vinin para vetes vëllain besimtar. Një hadith që e shpreh këtë, është kështu: “Pjesëtarët e fisit Esh’ari, kur gjatë luftës fillojnë të mbarohen ushqimet ose kur familjeve në Medinë u pakësohen ushqimet, ç’të kenë me vete e sjellin dhe e zbrazin në një shtroje të gjerë dhe pastaj, me anë të një ene, e ndajnë në mënyrë të barabartë mes tyre. Ja, prandaj Esh’aritë janë të mitë dhe unë jam i tyre!” (Buhari, Shirket, 1; Muslim, Fedailu’s-sahabe, 167)

Allahu shprehet në Kuran se hezitimi për të ndihmuar vjen si pasojë e një dobësie morale dhe fetare.

“Mjerë për ata, të cilët kur falen, janë të pakujdesshëm për namazet, të cilët duan vetëm që të duken dhe nuk u japin ndihmë nevojtareve.” (Maun, 4-7)

Sahabët vraponin për të ndihmuar njerëzit sa do e vogël që mund të dukej ndihma. Ata vazhdimisht inkurajonin njëri-tjetrin për ndihmë.

Besimtarët vazhdimisht duhet të ndihmojnë njëri-tjetrin dhe inkurajojnë njëri tjetrin për ndihmë në rrugën e drejtë dhe të vërtetë.

Një lypës iu afrua Abdullah bin Abbasit (r.a.) dhe i kërkoi diçka. Abdullahu (r.a.), e pyeti:

- A dëshmon se përveç Allahut s'ka Zot tjetër dhe se Muhamedi (a.s.), është i Dërguari i Tij?

- Po! - Tha lypësi.

- A e agjëron Ramazanin? - E pyeti përsëri Abdullahu (r.a.).

- Po! - Tha përsëri lypësi.

Pas kësaj, Abdullahu (r.a.), i tha:

“Ti kërkove diçka dhe ai që kërkon ka të drejta. Prandaj ne e kemi për borxh të të ndihmojmë.” Më pas i dha lypësit një rrobë dhe i tha këtë hadith:

“Nëse një mysliman i vesh një rrobë një myslimani tjetër, ai (dhënësi) do të jetë nën mbrojtjen e Allahut, derisa në trupin e vëllait të tij të ketë qoftë edhe një copë prej rrobës që i ka dhënë.” (Tirmidhi, Kiamet, 41/2448.)

Faktin që një nevojtar kërkon ndihmë prej nesh duhet ta konsiderojmë si një mirësi prej Allahut dhe një nder që i bëhet besimit tonë. Sa bukur e shprehin këtë të vërtetë këto fjalë të Aliut (r.a.):

“Janë dy mirësi, që nuk e di se cila prej tyre më gëzon më shumë. E para: Kur dikush vjen tek unë me shpresën se do t’ia

plotësoj nevojën dhe më kërkon ndihmë me sinjeritet të plotë. E dyta: Kur Allahu ia plotëson dëshirën ose e lehtëson nëpërmjet meje. Unë ndihem më mirë të plotësoj nevojën e një myslimani, sesa të kem një botë të tërë me flori dhe argjend.” (Ali el-Muttaki, Kenzu’l-Ummal, VI, 598/17049.)

Kur u Imam Xhaferi (r.a.) u pyet se përse është bërë haram kama-ta? Tha:

Është bërë haram në mënyrë që njerëzit mos të privohen në ndihmë dhe bamirësi ndaj njëri-tjetrit. (Ebu Nuajm, Hilje, III, 194)

Nëse njerëzit do të jepnin borxh vetëm për interes nuk do të ekzistonte virtyti i ndihmës.

Imam Ebu Hanife ishte një tregtar shumë i drejtë dhe dhe bamirës. Kur i vinte ndonjë klient i varfër ia jepte mallin me çmimin e kostos pa fituar asgjë. Madje kishte raste kur ia jepte edhe falas.

Një herë i erdhi një grua dhe i tha:

Unë jam e varfër, a ma shet me kosto këtë rrobë?

Po, mund ta marrësh katër dirhem tha Ebu Hanife. Gruas iu duk shumë lirë dhe e habitur i tha:

Unë jam një grua e moshuar, po bëni shaka me mua?

Sipas asaj që tregohet në një pjesë të librit të Flie Kadoune në lidhje me politikën e Anglisë për Lindjen e Mesme, në periudhën e fundit të Perandorisë Osmane në fund të shekullit të XIX, në pjesën lindore të Anadollit kishte filluar një skamje e madhe. Pas kësaj anglezët për të përcaktuar nëse në atë zonë mund të bëjnë apo jo një operacion kundër Perandorisë Osmane, dërguan atje një studiues. E vërteta që vuri në dukje studiuesi ishte tepër domethënëse. Në raport thuhej:

“Këtu ka skamje por jo uri! Secili sheh një tjetër dhe e ndihmon atë! Për këtë arsye skamja nuk kthehet në uri. Si përfundim është e pamundur që duke u nisur nga skamja, të bësh një operacion në kushtet e një përbërjeje të tillë sociale.”

De la Motraye thotë kështu:

“Tek turqit, edhe sikur dikujt t’i digjet shtëpia e t’i bëhet hi me gjithçka, nuk dëgjohen klithma grash e të qara fëmijësh siç ndodh me popujt e tjerë. Te njerëzit që e kanë humbur në këtë mënyrë tërë kamjen, shihet një nënshtrim dhe dorëzim i plotë tek Zoti. Ndërkaq, populli mirëbërës mbledh ndihma të mjaftueshme, disa herë edhe mbi nevojat, për t’ia rindërtuar dhe shtruar shtëpinë familjes së dëmtuar.”

Kurse Corneille Le Bryn i përshkruan kështu vëzhgimet e tij:

“Është e pamundur të mohohet se turqit janë shumtë të dhënë pas ndihmës dhe mirëbërësisë dhe se, në këtë drejtim, kanë bërë shumë më tepër se krishterët. Kjo është dhe njëra prej arsyeve kryesore që në shoqërinë osmane hasen më pak lypsarë.

... Turqit që s’kanë mundësi të ndihmojnë nga qesheja, e japin ndihmën duke punuar. Për shembull, mirëmbajnë rrugët, mbushin depot e ujrave të vendosura në intervale të caktuara gjatë rrugëve, u shërbejnë si udhërrëfyes udhëtarëve, ndihmojnë në kapërcimin e ujrave të fryra, të urave, etj. Dhe nga të gjitha këto shërbbime ata as nuk presin, as nuk marrin shpërblim. Edhe sikur dikush t’u propozojë disa akçe, i refuzojnë duke thënë se ndihmën e bëjnë për pëlqim të Zotit.”

Mouradgea d’Ohsson i cili pati qenë ambasador i suedisë në stamboll dhe që pati shkruar një vepër prej shtatë vëllimesh me analiza mbi institucionet dhe organizimin shtetëror osman, thotë:

Në çdo shtresë të shoqërisë prindërit i mësojnë fëmijët qysh në moshë të vogël të bëjnë bamirësi. Në sajë të Këtyre virtyteve të bukura, të cilat e lartësojnë personalitetin e njeriut, ndjenjat negative si egoizmi, koprancia, lakmia dhe babëzia nuk gjejnë hapësirë për zhvillim. Ata ia

kultivojnë në zemër fëmijëve ndjenjën për të ndihmuar të tjerët. Duke qenë se janë të mbruajtur qysh të vegjël me ndjenjën e bamirësisë ata nuk kanë asnjë vështirësi në bërjen bamirësi. Bamirësia është bërë pjesë organike e karakterit të tyre. Nga kjo pikëpamje janë shumë lart kombëve të tjera.”

Sistemi hyjnor i cili është i mbushur me urtësi dhe mesazhe i ka bërë antarët e shoqërisë të kenë nevojë për njëri-tjetrin. Prandaj luftohet me këmbëngulje mendjemadhësia dhe mburrja. Ajo që duhet bërë është përdorimi i mirësive të Allahut për të ndihmuar njerëzit duke fituar në këtë mënyrë xhenetin. Ndërsa ndihmojmë të varfërit duhet të tregojmë shumë elegancë dhe mirësjellje, madje duhet t'i falenderojmë ata që na japin mundësi për t'i ndihmuar. Sepse përmes kësaj ndihme mund të fitohet dashuria hyjnore.

Islami i ka treguar rrugën e çdo ndihme që mund të japë njeriu. Çdo e mirë që mund të bëjë një besimtar është një lloj ndihme sepse ajo që është e rëndësishme është qëllimi i pastër në zemër.

5. Ruajtja e paqes dhe qetësisë

Historia është dëshmitare se si dijetarët dhe të urtët kanë qenë burim qetësie dhe motivi në periudha të vështira të shoqërisë islame. Ata në periudha të tilla kanë përhapur qetësi dhe kanë ndihmuar në shërimin e plagëve shoqërore. Në ruajtjen e qetësisë shoqërore rol të rëndësishëm luajnë institucionet e zekatit, sadakasë dhe institucione të tjera bamirësie. Ndihma, solidariteti, bujaria dhe altruizmi i kanë bërë të mundur shoqërisë të qëndrojnë si një trup i vetëm përballë çdo sprove dhe vështirësie.

Islam do të thotë dorëzim te Allahu, jetesë në mirëkuptim dhe paqe, dhe esenciale në fenë tonë është paqja. Detyra e Islamit është të përmisojë dhe përsosë individin dhe shoqërinë, duke krijuar në këtë mënyrë një shoqëri model dhe siguruar një mjedis të qetë dhe të

paqtë. Nëse nuk krijohet një shoqëri e shëndetshme dhe harmonike nuk mund të realizohen siç duhet detyra që kemi ndaj Allahut.

Allahu e ka ndaluar në mënyrë kategorike dhunën, despotizmin, tiraninë dhe kaosin. Allahu i urdhëron besimtarët të bëjnë përpjekje për të zhdukur padrejtësinë, despotizmin dhe kaosin në shoqëri. Allahu thotë në Kuran:

“S’ka kurrfarë të mire në shumë prej bisedave të tyre të fshehta, përveç rastit kur ndokush kërkon që të jepet sadaka ose të kryhet një vepër e mirë apo paqësim ndërmjet njerëzve. Atij që e bën këtë për të fituar kënaqësinë e Allahut, Ne do t’i japim një shpërblim të madh.” (Nisa, 114)

“...Pajtimi është më i mirë...” (Nisa, 128)

“Frikësojuni Allahut, rregulloni marrëdhëniet midis jush dhe bindjuni Allahut dhe të Dërguarit të Tij, nëse jeni besimtarë të vërtetë”. (Enfal, 1)

“Nëse dy palë besimtarësh bëjnë luftë midis tyre, pajtojini ata. Por, nëse njëra palë sulmon tjetrën, atëherë luftoni kundër sulmuesit, derisa të kthehet në urdhrat e Allahut. E, nëse kthehet, atëherë pajtojini ata midis tyre, me drejtësi dhe paanësi, sepse Allahu i do ata që veprojnë me drejtësi.” (Huxhurat, 9)

“Në të vërtetë, besimtarët janë vëllezër, andaj pajtojini vëllezërit tuaj midis tyre dhe kijeni frikë Allahun, në mënyrë që ju të mëshiroheni.” (Huxhurat, 10)

Kjo çështje është kaq e rëndësishme sa që shpërblimin e tyre që sigurojnë dhe promovojnë paqen Allahu e ka marrë vetë për sipër. Në ajetin kuranor thotë:

“Shpërblimi për të keqen është i njëjtë me atë të keqe. Por, atë që fal dhe pajton, e pret shpërblimi i Allahut. Ai, në të vërtetë, nuk i do të padrejtët.” (Shura, 40)

Allahu në lidhje me pajtimin dhe paqtimin e njerëzëve nuk pranon asnjë justifikim qoftë edhe betim. Allahu në Kuran na qorton në këtë mënyrë:

“Mos e bëni pengesë betimin në Allahun për kryerjen e vepërave të mira, largimin prej të ligave dhe për pajtimin e njerëzve! Allahu i dëgjon dhe i di të gjitha.” (Bekare. 224)

Musai (a.s.) kur shkoi për të marrë shpalljen nga Zoti, i la këtë porosi vëllait të vet Harunit:

“Musai i tha vëllait të vet, Harunit: “Më zëvendëso te populli im, mbaj rregull dhe mos ndiq rrugën e ngatërrestarëve!” (Araf, 142)

Islami jep shumë këshilla dhe porosi për të siguruar qetësinë dhe paqen. Madje edhe përshëndetja islame me fjalën selam (paqe) është tregues i atmosferës paqësore që kërkon të krijojë feja Islame. Profeti (a.s.) duke dashur të përhapë paqen dhe rritur komunikimin thotë:

“Më i dashur tek Allahu është ai që jep selam i pari.” (Ebu Davud, Edeb, 132-133)

Gjithashtu pajtimin midis njerëzëve e ka konsiderua sadaka. Madje gënjeshtren për të pajtuar dy vetë nuk e ka konsideruar të tillë.

Një ditë Profeti (a.s.) i tha shokëve:

A t’ju tregoj për një vepër që është më e vyer se agjërimi, namazi dhe zekati?

Po, thanë shokët

“Të pajtosh dhe paqtosh njerëzit. Kurse ngatresat e njerëzëve është rrënim i fesë.” (Ebu Davut, Edeb, 50/4919)

Pra mbjellja e ngatresës dhe intrigës midis njerëzëve është vepër aq e rëndë sa që rrënon fenë. Prandaj Islami e ka ndaluar zemërimin për një kohë të gjatë të besimtarëve me njëri-tjetrin. Profeti (a.s.) thotë:

“Nuk është hallall që një besimtar ta braktisë vëllain e tij në fe

dhe të rrijë i zemëruar me të më shumë se tre ditë. Pasi të kalojnë tre ditë, duhet të takohet me të dhe t'i japë selam. Nëse tjetri e pranon selamin e tij, që të dy kanë sevape. Përndryshe, ai që nuk e pranon selamin ka hyrë në gjynah. Ndërsa ai që ka dhënë selamin nuk konsiderohet i zemëruar.” (Ebu Davud, Edeb, 47/4912)

Allahu e vonon pranimin e veprave për njerëzit që janë të zemëruar me njëri-tjetrin deri sa të pajtohen.

Sipas haditheve të Profetit (a.s.), veprat e njerëzve i paraqiten Allahut ditën e hënë dhe të enjte. Por, përveç atij që mban mëri me vëllain e fesë, çdo robi tjetër që nuk ka bërë shirk, i falen gjynahet. Ndërsa melekët urdhërohen vazhdimisht: “Vonojeni procesin e faljes së këtyre dy personave, derisa të pajtohen me njëri-tjetrin!” (Muslim, Birr, 35-36; Ebu Davud, Edeb, 47.)

Për të larguar ndjenjat e këqija si smira, armiqësia dhe për të kultivuar në vend të tyre mirësinë, dashurinë dhe të gjitha ndjejat e bukura duhet që njeriu të kalojë përmes një edukimi shpirtëror.

Islami gjithashtu përveç individëve kërkon që edhe kombet të jetojnë në paqe dhe qetësi. Prandaj në Islam parësore është paqja, jo lufta. Lufta nuk konsiderohet qëllim. Lufta lejohet vetëm kur janë shfrytëzuar të gjitha mundësitë dhe mjetet për të siguruar paqen dhe qetësinë. Por muslimanët nëse gjejnë mundësi për të realizuar qëllimin pa luftë asnjëherë nuk preferojnë luftën. Madje edhe nëse përballen me armikun dhe në atë moment lind mundësia për paqe menjëherë preferojnë paqen. Allahu thotë në Kuran:

“Nëse ata shfaqin prirje për paqe, atëherë edhe ti ano nga ajo dhe mbështetu tek Allahu, sepse, vërtet, Ai dëgjon dhe di gjithçka.” (Enfal, 61)

Kurse Profeti (a.s.) thotë:

“Mos e dëshironi konfliktin me armikun dhe lutiuni Allahut për shpëtim. Megjithëkëtë, nëse mbetenit të detyruar të luftoni me të, tregohuni të durueshëm e të vendosur. Dhe dijeni se xhenneti ndodhet nën hijen e shpatave!” (Buhari, Xhihad, 112)

Normalisht që edhe paqja nuk është e përhershme. Vjen një kohë kur dashakeqës e prishin paqen. Ndaj tyre duhen marrë masa prandaj duhet të jemi të gatshëm për çdo situatë. Prandaj muslimani duhet të jetë i fortë dhe mobilizuar në çdo kohë. Ai të gjitha mundësitë duhet t'i shfrytësojë për paqe.

Tablo të virtytshme

Po kështu një ditë tjetër i dërguari i Allahut teksa gjendej në shtëpinë e tij dëgjoi një zhurmë që vinte nga xhamia e Profetit (a.s.). Sahabiu i quajtur Kab ibn Malik po i kërkonte borxhin që i kishte marrë sahabiut Ibn Ebu Hadred. Mes tyre kishte plasur një zënkë e madhe. Profeti (a.s.) i cili shqëtësohej çdo herë që shihte që një antar i ymetit të tij kishte një problem ngriti perden e derës së dhomës dhe tha me zë të lartë:

- O Kab!

- Urdhëro o i dërguari i Allahut, iu përgjigj Kab ibn Maliku.

Profeti i nderuar i bëri shenjë me dorë në mënyrë që ai tia falte gjysmën e borxhit që kishte Ibn Ebu Hadredi.

Kabi tha:

- Ashtu qoftë o i dërguari i Allahut!

I gëzuar nga ky veprim i Kabit, Profeti (a.s.) iu drejtua Ibn Ebu Hadredit dhe i tha:

- Ngrihu dhe gjej paratë që të pagosh borxhin që ke marrë. (Buhârî, Salât 71, 83; Müslim, Mûsâkât 20)

Amra bint Abdurrahman rrëfen:

Një person kishte blerë një bahçe me gjithë frutat. Kur mblodhi frutat dhe e mati doli më e vogël se sa ishte rënë dakort. Shkoi tek

i zoti i bahçes për t'i kërkuar zbritjen e shumës që ishte dhënë mbi sipërfaqen reale ose prishjen e marrveshjes. Por i zoti ishte betuar për të mos pranuar asnjë ofertë. Nëse e klientit ia paraqiti situatën Profetit (a.s.).

Profeti (a.s.) tha:

Ai person është betuar për të mos bërë mirësi.

Kur personi e dëgjoi këtë erdhi tek Profeti (a.s.) dhe i tha:

O i Dërguari i Allahu! E pranoj ofertën e tij. (Muvattta, Buju, 15; Buhari, Sulh, 10; Muslim, Musakat, 19)

Kur shkoi në betejën e parë të madhe, në betejën e Bedrit, qëllimi kryesor i Pejgamberit (a.s.), nuk ishte lufta. Qëllimi i tyre ishte ndalimi i një karvani që ishte pasuruar me mallrat që u ishin grabitur myslimanëve, të cilët emigruan dhe që po me atë pasuri, po përgatitej një ushtri kundër myslimanëve. Karvani shpëtoi duke ndërruar udhën. Idhujtarët nuk e pranuan marrëveshjen e paqes, e cila iu ofrua disa herë rresht.

I Dërguari i Allahut (a.s.) u dërgoi fjalë për herë të fundit Kurejshve me anë të Omerit (r.a.):

“Kthehuni pas e ikni! Mua më vjen më mirë të përleshem me të tjerët sesa me ju!”

Hakim bin Hizam u tha Kurejshve:

“Kjo është një sjellje e matur! Prandaj, pranoheni menjëherë! Vallahi, përndryshe, ju s’e meritoni më sjelljen me maturi ndaj jush!”

Kurse Ebu Xhehli, duke u shprehur si në vijim, i nxiti politeistët për luftë:

“Betohem se, pasi na e ka dhënë rastin Allahu, s’kemi për t’u kthyer pas pa e marrë shpagimin! Do t’ua tregojmë vendin atyre, në

mënyrë që, këtej e tutje as vëzhgues të mos nxjerrin dot, as t'ia zënë rrugën karvanit tonë!” (Vakidi, I, 61-65)

Kur Profeti (a.s.) u nis për të bërë umren, idhujtarët nuk deshën ta lejonin. Profeti (a.s.) u detyrua të qëndronte në Hudejbije. Prej aty u çoi këtë mesazh idhujtarëve:

“Ne erdhëm jo për të luftuar, por vetëm për umre. Lufta i ka ngrënë e i ka mbaruar Kurejshët, u ka shkaktuar shumë dëme atyre. Po të dëshirojnë, mund t’u jap ndonjë afat të caktuar. Pastaj ata të heqin dorë nga ndërhyrja mes meje dhe njerëzve të tjerë. Po të dëshirojnë, edhe ata mund të hyjnë në Islam siç hyjnë njerëzit e tjerë grupe-grupe. Po qe se ma kthejnë shpinën, s’u mbetet mundësi tjetër veçse të mbledhin ushtri e të luftojnë. Vallahi, unë do të luftoj për këtë fe gjersa ta kem kokën mbi shpatulla ose gjersa Allahu ta çojë në vend vendimin e vet në këtë drejtim!” (Buhari, Shurut, 15)

Kjo fjalë e mbajtur nga i Dërguari i Allahut në Hudejbije, tregon hapur se synimi i tij bazë ishte lufta, por të hiqte pengesat aksidentale të futura mes njerëzve dhe rrugës së drejtë.

Por idhujtarët mekas gjithsesi nuk i lejuan muslimanët të bënin umren, muslimanët të revoltuar kërkonin të luftonin. Por i Dërguari i Allahut u tha të duronin e të prisnin vitin tjetër. Dhe u bëri të ditur se Hudejbije ishte një fitore e madhe. Por një nga sahabët tha:

“U ndalua ta bëjmë tavaf Shtëpinë e Allahut, u pengua t’i therim kurbanët në Harem, kurse dy vetët që erdhën e u strehuan tek ne si muslimanë, i Dërguari i Allahut i ktheu prapë. Ç’fitore është kjo?..”

Kur fjalët e tij i ranë në vesh, Profeti (a.s.), duke shpjeguar se ai pakt ishte fitorja më e madhe, se në mjedisin e paqes Islami do të kumtohej dhe përhapej në qetësi, u shpreh kështu:

“Po, ky pakt paqeje është fitorja më e madhe! Politeistët pruan që ju të shkoni e vini në vendbanimin tuaj, të kryeni punët

tuaja dhe ka kërkuar që ju, duke shkuar e ardhur, të ndodheni në siguri dhe paqe. Në këtë mënyrë, Islamin që gjer tani nuk e pëlqyen e nuk e deshën kurrë, ata do ta shohin dhe do ta mësojnë prej jush. Allahu do t'ju nxjerrë fitimtarë dhe, nga vendi ku do të shkonin, do të ktheheni të qetë e të pasur! Dhe kjo është fitorja më e madhe!” (Halebi, II, 715)

Dy vjet pas Paktit të Paqes, mekasit e prishën marrëveshjen. Megjithëkëtë, i Dërguari i Allahut bëri përpjekje të mëdha për të siguruar vazhdimësinë e mjedisit të paqes. Ndërkaq, ndërsa deshi të marshonte kundër Mekës, mori shumë masa që marshimi të realizohej pa derdhur gjak. Para së gjithash, megjithëse u dha urdhër sahabeve të përgatiteshin për marshim, e mbajti fshehur qëllimin dhe vendin se ku do të shkonin. (Ibni Sa'd, II, 134)

As miku më i afërt, Ebu Bekri, nuk e kuptoi se do të shkonin në Mekë, prandaj e pyeti bashkëshorten e të Dërguarit të Allahut, të bijën, Aishe. Edhe ajo i tha:

“Nuk e di. Mundet që kërkon të shkojë kundër Beni Thulejmëve, mundet kundër Thekifëve apo Hevazinëve.” (Ibni Hisham, IV, 14)

Nga ana tjetër, Profeti i bllokoi rrugët e komunikimit me qëllim që mekasit të mos bënin ndonjë përgatitje për luftë dhe që hyrja në Mekë dhe ngadhnjimi i saj të bëheshin me rrugë paqësore. Ai nuk i la mundësi asnjë vajtjeje lajmi ose spiuni në Mekë. Këtë e tregon edhe kjo lutje që pati bërë ai:

“Allahu im! Mbaj spiunët dhe lajmëtarët e Kurejshve gjersa të arrijmë papritmas në vendin e tyre dhe bëji ata që të mos shohin e të mos dëgjojnë. Dhe lidhja sytë Kurejshve që të më gjejnë mua papritmas para tyre!” (Ibni Hisham, IV, 14)

Edhe kur doli nga Medina, përsëri me qëllim për t'i hutuar Kurejshët, u nis drejt fiseve në drejtim të kundërt dhe, duke bërë një lëvizje rrethore, e pati bërë më të pakuptueshëm synimin e vet. Këtë qëllim pati

edhe urdhri që dha, kur ndodheshin në afërsi të Mekës, natën, që çdo luftëtar të ndizte një zjarr në mënyrë që të krijohej përshtypja e një ushtrie shumë të madhe. (Hamidullah, Islam Peygamberi, I, 264-265)

I Dërguari i Allahut (a.s.) pati luftuar e qe përpjekur plot nën-tëmbëdhjetë vjet për të siguruar paqen e cila u krijoi kaq mundësi të mëdha muslimanëve. Dhe, kur futi në dorë forcën e duhur, e përdori atë jo për t'i vrarë njerëzit e për t'ua pushtuar vendin, por për t'ua hapur zemrat ndaj Allahut. Fundja, vetëm kjo mund të pritej nga një profet i dërguar si mëshirë dhe orientim për botët!

Përgatitjet që bëri i Dërguari i Allahut për të hyrë në Mekë me paqe, masat që mori dhe përpjekjet e jashtëzakonshme që tregoi për këtë qëllim megjithëse kishte forcën në dorë, janë tregues i hapur i kësaj. Sepse dëshira më e madhe e tij ishte që të gjithë njerëzit pa përjashtim të bëheshin muslimanë. Dhe, pastaj, pas hyrjes në Mekë, shpallja e amnistisë së përgjithshme kur ndodhej në kulmin e fuqisë e të pushtetit, është një shfaqje e bukur dhe e mrekullueshme e kësaj!

Profeti (a.s.) nuk e përdori vetëm në çlirimin e Mekës këtë metodë por në të gjitha fushatat e tjera. Të gjitha këto tregojnë përpjekjen e tij për paqe dhe qetësi. Nga ana tjetër kërkimi i paqes është tregues i një karakteri të përsosur.

Ebu Bekri (r.a.) thotë:

E pashë Profetin (a.s.) në minber, pranë kishte Hasanin dhe Hysejnin. Nganjëherë dretohej nga njerëzit nga njëherë nga Hasani dhe tha:

Allahu me këta dy nipat e mi do të paqtojë dy ushtri të mëdha islame. (Buhari, Menakib 25, Fedailu'l-Ashab 22)

Profeti (a.s.) ka kërkuar me ngulm që paqja dhe qetësia të vazhdojë edhe pas largimit të tij nga kjo botë.

Profeti (a.s.) ka thënë:

“(Pas meje) Kalifati i vërtetë do të zgjasë tridhjetë vjet...” (Ebu Davud, Sunnet, 8; Ahmed, V, 50, 220, 221)

Me Aliun (r.a.) u plotësua 29 vjet e gjysëm, 6 muaj kalifatin e vazhdoi Hasani (r.a.) i cili për të shuar gjakderdhjen midis muslimanëve i dërgoi një letër Muavijes ku i shprehte heqjen dorë nga pushteti për hir të paqes. Në këtë mënyrë u vërtetuan fjalët e Profetit (a.s.).

I shumë mirënjohuri nga brezi i tabiinëve Said ibn Musejeb i tha të pranishmëve:

A t'ju tregoj një vepër që është më e mirë se me fal shumë namaz dhe me dhënë sadaka?

Po, thanë të pranishmit.

Të pajtosht dy persona që nuk flasin më njëri-tjetrin dhe të distancoheni nga urrejtja sepse urrejtja rrënon ndjenjat fetare dhe moralin e bukur. (Muvatta, Husnul-Hulk, 7)

Ata që i nënshtohen plotësisht vullnetit hyjnor dhe ndjekin rrugën profetike arrijnë të formojnë një shoqëri ku mbi sundon qetësia dhe paqja. Historia jonë është e mbushur plot me shembuj të tillë. Përshembull **Sir James Porter** i cili pati qenë ambasador i Anglisë në Stamboll, megjithëse ishte antiturk dhe antiislam, thotë këto:

“Tek osmanët, ngjarje të tilla, si piratëria e rrugës, grabitja e banesës, mashtrimi dhe vjedhja janë pothuaj të panjohura. Qoftë në gjendje lufte, qoftë në gjendje paqeje, edhe rrugët janë po aq të sigurta sa shtëpitë. Veçanërisht është gjithmonë e mundur të shëtitet fund e krye në sigurinë absolute e tërë hapësira osmane duke ndjekur rrugët kryesore. Është e pamundur të mos habitesh që, megjithë numrin e madh të udhëtarëve dhe udhëtimeve të

vazhdueshme, numri i ngjarjeve kriminale është shumë shumë i vogël! Gjatë sa e sa vjetëve, hasen vetëm pak ngjarje të rralla!”

Islami është feja e vetme që mund t'i ofrojë njeriut lumturinë në këtë botë dhe botën tjetër. Nëse i bindemi dhe ndjekim porositë dhe mësimet e fesë islame, individi dhe shoqëria do të jetojnë në paqe dhe qetësi. Sepse Allahu thotë në Kuran:

“O besimtarë! Pranojeni Islamin me të gjitha rregullat e tij dhe mos shkoni gjurmëve të djallit, se ai është armiku juaj i për-betuar.” (Bekare, 208)

6. Ruajtja e unitetit dhe bashkimit

Feja Islame, krahas maturimit dhe zhvillimit të besimtarëve në aspektin e personalitetit, ka sjellë edhe disa parime të larta që sigurojnë qetësinë dhe shpëtimin e shoqërisë. Islami ka urdhëruar që individët të lidhen me njëri-tjetrin me dashuri nën ombrellën e vëllazërisë fetare. Ai synon ta bëjë shoqërinë si një trup të vetëm, duke motivuar për altruizëm dhe sakrificë. Shoqëritë që e përjetojnë këtë gjendje, ndërtojnë një “qytetërim virtytesh” shembullore, duke u lartësuar me shpirtin e vëllazërisë dhe bashkimit.

Rreziku më i madh për shoqërinë, është anarkia që vjen si pasojë e mosmarrëveshjeve, ndarjeve dhe mosbindjeve. Që myslimanët të shpëtojnë nga kaosi dhe mosmarrëveshjet, duhet të zotërojnë ndjenjat e vëllazërisë. Dhe kjo, është e mundur vetëm nëse kapen fort pas Kuranit Famëlartë dhe traditës profetike të Profetit (a.s.).

Allahu i Madhëruar urdhëron:

“Të gjithë mbahuni fort për litarin e Allahut (Kuranin) dhe mos u përçani! Kujtoni dhuntinë e Allahut ndaj jush, sepse, kur ishit në armiqësi, Ai i pajtoi zemrat tuaja e, në sajë të dhuntisë së Tij, u bëtë vëllezër.” (Al-i Imran, 103.)

“Bindjuni Allahut dhe të Dërguarit të Tij dhe mos u grindni

ndërmjet jush, sepse do të humbni guximin e do t'ju lërë fuqia. Bëhuni të durueshëm, se Allahu, me të vërtetë, është me të durueshmit.” (Enfal, 46.)

Zoti i Madhëruar, urdhëron që besimtarët të jenë të bashkuar si një trup i vetëm. Po ashtu, këto urdhra lidhur me këtë çështje u janë shpallur edhe profetëve të mëparshëm.

Egoja dhe shejtani, ua fryn njerëzve ndjenjat e këqija, si lakmia, smira dhe interesi, duke i prishur marrëdhëniet e tyre me njëri-tjetrin. Arma e përçarjes së këtyre dy armiqve të përjetshëm, është shumë e fuqishme dhe shkatërrimtare. Prandaj, për të mos i cenuar ndjenjat vëllazërore mes myslimanëve, duhet të mos i lihet hapësirë mllëfeve dhe ndarjeve.

Resulullahu (a.s.), ka thënë:

“Gjendja e besimtarit ndaj besimtarit tjetër, është si ndërtesa, pjesët e së cilës janë të lidhura fort me njëra-tjetrën.” Më pas, për ta bërë më të kuptueshme këtë, ka bashkuar gishtat e të dy duarve me njëri-tjetrin. (Buhari, Salat, 88, Mezalim, 5; Muslimi, Birr, 65.)

Në hadithe të tjera thuhet:

“Ju urdhëroj të bashkoheni dhe ju ndaloj nga ndarja, sepse shejtani është pranë të vetmuarit dhe larg dy njerëzve. Kush dëshiron të jetë në mes të Xhenetit, të mos ndahet nga shoqëria Islame!” (Tirmidhi, Fiten, 7/2165; Ahmed, I, 26, V, 370 - 371.)

Besimtarët, në dashurinë, dhembshurinë dhe mbrojtjen e njëri-tjetrit, i ngjajnë një trupi. Kur një organ i trupit sëmuret, edhe organet e tjera i kap pagju-mësia dhe temperatura.” (Buhari, Edeb, 27; Muslimi, Birr, 66.)

Me qëllim që të mos cenohej bashkimi i myslimanëve, Resulullahu (a.s.), nuk i demaskoi hipokritët, edhe pse i dinte shumë mirë se kush ishin. Gjatë gjithë jetës së tij, ai i mbajti nën kontroll me të mirë dhe duroi ndaj të gjitha problemeve që i shkaktonin ata.

Nga ana tjetër, është e padiskutueshme se mes jetës sonë shoqërore dhe namazit, i cili i mbledh bashkë myslimanët pesë herë në ditë, ka një lidhje shumë të ngushtë. Gjithashtu, Allahu i Madhëruar, përmes adhurimeve, si namazi, haxhi, zekati, kurbanit etj., krijon një lidhje të fortë shpirtërore mes myslimanëve. Lidhur me këto, në Kurandin Fisnik urdhërohet:

“Faleni namazin, jepeni zekatin dhe përkuluni në ruku bashkë me ata që përkulen (në namaz)!” (Bekare, 43.)

Mund të themi se, harmonia dhe rregulli i botës së brendshme të njeriut që dëshiron Islami, synohet të reflektohet edhe në botën e jashtme të tij. Një saf i drejtë, në të njëjtën kohë konsiderohet edhe si një tregues i drejtësisë, ndershmërisë, bashkimit dhe unitetit të qëllimeve. Kjo, sepse Allahu i Madhëruar i pëlqen këto cilësi dhe e urren gënjeshtërin, përçarjen, hallakatjen dhe mungesën e qëllimeve që lindin nga këto.

Profeti (a.s.) e nisi bashkimin dhe unitetin e ymetit nga namazi. Ai i mësoi besimtarët të qëndronin të bashkuar dhe përkrah njëri-tjetrit në namaz.

Në lidhje me këtë thotë:

Drejtoni rreshtat. Mos qëndroni disa para disa prapa. Sepse pastaj ju ndryshojnë zemrat... (Muslim, Salat, 122)

“Ose do t’i drejtoni safat/rreshtat tuaj, ose Allahu i Madhëruar do të fusë armiqësi, urrejtje dhe mosmarrëveshje midis jush, e t’i ktheni shpinën njëri-tjetrit!” (Buhari, Ezan 71; Muslim, Salat 127. Shih. Ebu Daud, Salat 93)

Nëse safet në namaz nuk janë të rregullta, midis mulimanëve humbet ndjenja e unitetit dhe bashkimit. Zemrat bëhen si tespitë që i është këputur filli. Kurse besimtarët që qëndrojnë të rreshtuar, të rregullt dhe të bashkuar në namaz, ushqehen me energji shpirtërore e cila u siguron unitet dhe bashkim.

Rrumiu thotë:

“Bëhu mik me njerëzit, sepse sa më i madh të jetë karvani, aq më lehtë thyhen kusarët.”

Një ambassador evropian kur pa ushtrinë osmane në një luginë në Hungari duke falur namazin e xhumasë të rreshtuar të gjithë si një trup i vetëm tha: 50 mijë veta të rreshtuar në formë të përsosur, të ngjitur për krahësh si një trup i vetëm, që bien në sexhde njëherësh me thirrjen e Imamit. Si mund ta përballojnë ushtritë kristiane një ushtri të tillë!?

Në një tjetër ajet Kuranor urdhërohet:

“Vërtet, Allahu i do ata që luftojnë në rrugën e Tij, të radhitur si të ishin një ndërtesë solide.” (Saff, 4.)

Profeti (a.s.) na ka porositur të kapemi fort pas litarit të Allahut që është Kurani në mënyrë që të mos biem në përçarje. Po ashtu na ka treguar se qëndrimi me bashkësinë është shenjë e ndjenjave të mira dhe një zemre të pastër.

Profeti (a.s.) shkëputjen nga shoqëria duke bërë një jetë të vetmuar pa islam social e ka përngjasuar me epokën e injorancës.

Nëse muslimanët nuk bashkohen dhe solidarizohen me njëri-tjetrin do të privohen nga dashuria dhe mëshira e Allahut, do të humbin forcën dhe vitalitetin. Dhe shembuj në lidhje me këtë janë të shumtë.

Shkurtimisht siç thotë hadithi profetik:

“Bashkimi është mëshirë kurse përçarja është dënim.” (Ahmed, IV, 278, 375; Hejthemi, V, 217)

Tablo të virtytshme

Ebu Nexhîh Irbad Ibni Sarije (r.a.), ka thënë:

“I Dërguari i Allahut (a.s.), na mbajti një predikim, prej të cilit na u

drithëruan zemrat dhe na lotuan sytë. Prandaj ne thamë: «O i Dërguar i Allahut! Ky predikim i ngjan predikimit të dikujt që është duke u ndarë, prandaj na jep një këshillë!» Për këtë arsye, I Dërguari i Allahut (a.s.), tha:

«Ju këshilloj ta respektoni shumë Allahun dhe ta dëgjoni e t'i bindeni prijësit tuaj, edhe sikur ai të jetë një skllav etiopias! Kush do të jetë gjallë pas meje dhe do të ketë jetë të gjatë, do të shohë shumë osmarrëveshje. Detyra juaj në atë kohë, është të kapeni fort pas Sunetit tim dhe Sunetit të Hulefa-i Rashidin që janë në rrugë të drejtë. Ruhuni fort nga bid'atet (risitë në fe) të shfaqura më vonë, sepse çdo bid'at është devijim.» (Ebu Daud, Sunet, 5; Tirmidhi, Ilm, 16. Shih. Ibni Maxhe, Mukaddime, 6.)

Dy vjet pasi kishin pranuar marrëveshjen e paqes së Hudejbijes, mushrikët e shkelën atë duke kryer një masakër ndaj myslimanëve. Veç kësaj, ata nuk morën në konsideratë kërkesën e Pejgamberit, për të bërë një marrëveshje tjetër paqeje. Më vonë, të kapluar nga frika, dërguan liderin e tyre, Ebu Sufjanin, në Medine.

Në Medine asnjë njeri nuk u përkujdes për të. Nëna jonë, bashkëshortja e Pejgamberit, (a.s.), që ishte vajza e Ebu Sufjanit, kur i ati erdhi në shtëpinë e saj, ia tërhoqi mimberin, duke e lënë atë në këmbë. Ebu Sufjani, me çudi e pyeti:

- O vajza ime, a të duket mimberi i pameritueshëm për mua apo unë i pameritueshëm për mimberin?

Nëna jonë, Ummu Habibe, ia ktheu:

- Ky mimber është i Pejgamberit, (a.s.). Ti je i papastër, për arsye të pabesimit tënd. Nuk të shoh të meritueshëm që të ulësh në mimberin e të Dashurit të Allahut.

Ebu Sufjani u ngri i tëri nga çfarë i dëgjuan veshët dhe tha:

- O vajza ime! Ti, qëkur je ndarë nga ne, je bërë shumë e çuditshme!

Nëna jonë, Ummu Habibe, shprehu dashurinë e saj për besimin, duke lënë të kuptohet se për të nuk kishte gjë më të shtrenjtë se islami:

- Jo! Allahu i Lartmadhëruar më ka nderuar me Islam! (Ibn Hisham, IV, 12-13)

Ebu Sufjani i detyruar të kthehet pa asnjë zgjidhje në Mekë, nuk e fshehu habinë duke thënë:

Unë po vij nga një shoqëri që zemrat i kanë mbi një zemër të vetme. Bisedova me të gjithë; të madh e të vogël, burra dhe gra por nuk arrita asnjë rezultat.

Një shembull i shkëlqyer i bashkimit dhe unitetit të muslimanëve i cili shpalos edhe shpirtin si duhet të jënë të bashkuar dhe në unitet të plotë muslimanët sot kudo që janë në botë.

Kur Sulltan Muradi I, po bënte xhihad në Rumeli, Karamanoglu Alaaddin Beu kishte sulmuar tokat Osmane. Kur e mësoi këtë Murad Hydavendigari, mërzitet shumë dhe shprehet:

“Shikoni ç'bën ky njeri mizor! Ne të luftojmë ditë-natë me femohuesit në një distancë prej një muaji larg, e ai vjen të plaçkitë pasurinë e myslimanëve! O luftëtarë! Si mund ta lë unë tani xhihadin dhe t'u nxjerr shpatën vëllezërve myslimanë?!.”

Një prej shembujve më madhështorë lidhur me unitetin ka shfaqur edhe **Idris Bitlisi**, lideri i një fisi të madh në Anadollin lindor. Duke e mbështetur me gjithë shpirt projektin e Bashkimit Islam të **Sulltanit Javuz Selim**, ai pranoi t'i bashkojë të gjitha tokat me Shtetin Osman.

Sulltani Javuz Selim, tregoi respekt të madh për këtë personatitet, i cili ishte me origjinë kurde. Këtë respekt e tregon edhe fakti se Sulltani i dha atij fermanë me vulën e vet, por të paplotësuar, me qëllim që ai t'i përdorte për t'i dhënë titullin “bej” atyre që dëshironte. Mirëpo ai, duke treguar një shembull tjetër të virtytit të veçantë lidhur me vëllazërinë dhe bashkimin, asnjëherë nuk i plotësoi këta fermanë pa lejen e Sulltanit. Si rrjedhojë, synimet dashakeqe të Safevive mbi zonat dhe popujt e lindjes nuk u realizuan.

Në të njëjtën mënyrë, edhe **Barbaros Hajreddin Pasha**, i cili zotëronte Afrikën e Veriut, e bashkoi atë me Shtetin Osman me idenë e “Unitetit Islam”. Në këmbim të kësaj, Sulltan Sulej-man Kanuni i dha atij postin e komandantit të Forcave Detare Osmane. Pas kësaj, brenda një periudhe të shkurtër kohore Mesdheu u bë një liqen i vogël Osman. Ndërkaq, u dërgua një flotë edhe në Oqeanin Indian për t'u dhënë ndihmë muslimanëve të atjeshëm. U bënë fushata në Sudan dhe Abisini. Në jug, kufiri i shtetit u zgjat gjer në Afrikën e Mesme. Në veri, sundimtarët e Krimesë përparuan gjer në Moskë. Më 1548, Tebrizi u rimuar për të katërtën herë. Kështu, kufiri lindor u mbështet në Detin Kaspik.

Ndërkohë që Barbaros Hajreddin Pasha kishte mundësi të ishte sulltani i gjithë Algjerisë, hoqi dorë nga ky privilegj, duke ia bashkangjitur tokat Shtetit Osman. Kjo, përbën një vetëdije të lartë të besimit dhe një tablo të mrekullueshme virtytesh në emër të sigurimit të vëllazërisë dhe bashkimit të Umetit Islam.

Endrra në vijim që pati parë ai e shpalos bukur faktin se ai vepronte sipas këtyre vlerave të larta shpirtërore. Ai tregon:

“Pashë në ëndërr sikur më erdhi një person që më dha një rokelë letre dhe më tha:

“O Hajredin, jepja këtë sundimtarit tonë të lumtur, sulltan Sulejmanit!”

Dhe m'u zhduk nga sytë.

Unë e hapa rokelën dhe pashë se mbi letër ishte shkruar me një shkrim jeshil ajeti kur'anor: **“Ai do t’ju falë edhe dhunti të tjera që, i dëshironi: ndihmën e Tij dhe një fitore të afërt! Andaj, gëzoji besimtarët!”** (Saff, 13)

E lexova dhe e fërkova në fytyrë.

Pastaj u zgjova duke thënë:

“O Zot i gjithësisë! Qofsh i lavdëruar e i falenderuar!”

Duke u bërë, në këtë mënyrë, edhe shpirtërisht, i merituari i mbështetjes hyjnore, e shpenzoi jetën e tij të gjatë për ta bërë njerëzimin të arrijë qetësinë, prehjen dhe lumturinë. Kështu, duke mos iu nënshtuar dëmit të konflikteve boshe dhe të nefsit, e bënte gjithmonë shenjë orientuese dobinë e përpjekjes dhe zellit mes unitetit dhe vëllazërisë, dhe në këtë drejtim, dinte se si t’i shkrinte zemrat me njëra-tjetrën!

Hajreddin Pasha udhëhoq nga vetëdija jo për të përfituar nga shteti, por për t’i shërbyer atij dhe përjetonte emocionin e Lartësimit të Fjalës së Allahut. Besnikëria e tij ndaj sulltanëve ishte jashtëzakonisht e fuqishme dhe respektuese.

Besimi i muslimanëve bazohet mbi njësimin, mbi ibadetin, mbi bashkimin dhe mbi unitetin. Po ashtu ajeti: **“Vetëm ty të adhurojmë dhe vetëm prej teje ndihmë këkojmë”** i sures Fatiha që e lexojmë minimumi 40 herë në ditë shpalos bashkimin dhe solidaritetin midis muslimanëve.

Allahu në Kuran i qorton kështu besimtarët:

“Mos u bëni si ata që, pasi u erdhën provat e qarta, u përçanë dhe u grindën. Për këta do të ketë dënim të madh.” (Ali Imran, 105)

Profeti (a.s.) në hutben e lamtumirës e ka porositur disa herë ymetin për të mos rënë në përçarje, grindje dhe mosmarrëveshje. Sepse këto sjellin prishjen e bashkimit dhe unitetit, gjë që shkakton privimin nga mëshira dhe begatia. Ndihma dhe mëshira e Allahut është mbi bashkësinë. Kush ndahet nga bashkësia është i rrezikuar të humbë.

Prandaj duhet t'i lutemi shpesh Allahut për bashkimin e zemrave të muslimanëve. Sepse bashkimi i zemrave sjellë bashkimin real dhe shumë mirësi të tjera. Sipas Abdullah ibn Mesudit (r.a.) ajeti kuranor ka zbritur për besimtarët që duan njëri-tjetrin për hir të Allahut.

“Sikur të shpenzoje tërë pasurinë që gjendet në Tokë, nuk do të mund t'i bashkoje zemrat e tyre, por Allahu i bashkoi ato. Ai është vërtet i Plotfuqishëm dhe i Urtë.” (Enfal, 63)

7. Këshillimi dhe konsultimi

Këshillim, do të thotë që para se të fillohet një punë, të merren mendime nga njerëz të besueshëm në aspektin e dijes, përvojës dhe moralit.

Allahu i Madhëruar urdhëron:

“...këshillohu me ata për çështje të ndryshme!..” (Al-i Imran, 159)

“... (Shpërblimi i Allahut është më i mirë) ...për ata që këshillohen për punët e veta me njëri-tjetrin...” (Shura, 38)

Kjo do të thotë se këshillimi, është një nga veçoritë më të rëndësishme të myslimanëve. Po ashtu, kur shohim në jetën e **Profetit** (a.s.), vërejmë se ai është këshilluar për çdo çështje:

Ebu Hurejre (r.a.), ka thënë:

“Nuk kam parë askënd të këshillohet më shumë sesa Resulullahu (a.s.).” (Tirmidhi, Xhihad, 35/1714.)

Nuk ka dyshim, se shumë mendje marrin vendim më të saktë sesa një mendje. Resulullahu (a.s.), këtë të vërtetë e ka shprehur kështu:

“Kush bën istihare nuk humbet, kush bën istishare (këshillohet) nuk pendohet dhe kush është kursimtar nuk varfërohet.” (Hejthemi, II, 280.)

Sado i mençur qoftë njeriu, është e pamundur që ai të dijë gjithçka. Prandaj, kur një i ri mysliman përballet me ndonjë çështje, nuk duhet të marrë vendime pa u këshilluar me specialistët e fushës.

Hasan el-Basri, lidhur me dobinë e këshillimit ka thënë:

“Për Allahun! Ata që këshillohen, orientohen në zgjedhjet më të mira që kanë përballë.” (Buhari, el-Edebu’l-Mufred, Nr. 258.)

Në fakt, mendja njerëzore përkufizohet si **“akl-i nakis”**. Kuptimi i kësaj është që, e vetme, mendja nuk mjafton të arrijë tek e vërteta dhe e drejta. Nëse kemi parasysh krimet që bëjnë njerëzit e mençur, kuptohet se, e vetme, mendja nuk e mbron njeriun nga veprat e gabuara.

Si pasojë e kësaj të mete, mendja duhet të përforcohet me mendje të tjera të shëndosha, sepse “dy mendje janë më mirë se një”.

Profeti ynë na porositi të këshillohemi edhe me gratë, veçanërisht në çështjet që u interesojnë atyre:

“Këshillohuni me gratë në çështjet që u interesojnë atyre!”

(Ibnu’l-Ethir, Usdu’l-gabe, IV, 15)

“Gruaja e ve nuk mund të detyrohet për martesë pa u këshilluar me të; vajza e virgjër nuk mund të martohet pa lejen e saj!”
(Muslim, Nikah, 64)

Gjithashtu, Profeti ynë, duke theksuar që “të bëhet këshillim me gratë në lidhje me vajzat e tyre” (Ebu Davud, Nikah, 22-23), ka porositur që të mos martohen vajzat pa u marrë mendimi i nënave të tyre.

Në Kur’anin e Shenjtë theksohet kështu nevoja e këshillimit të burrave me gratë e tyre:

“...nëse pas këshillimit, ata vendosin me pëlqim të ndërsjellë që ta ndajnë fëmijën nga gjiri, kjo nuk është gjynah për ata...”

(Bekare, 233)

Veçanërisht të rinjtë e kanë të domosdoshme të këshillohen me njerëz me përvojë dhe dije. Mevlana ka thënë:

“Të moshuarit shohin në një copë tulle, më shumë se sa shohin të rinjtë në pasqyrë.”

Këshillimi që bëhet me sinqeritet, njëkohësisht nënkupton edhe vlerën që u jepet njerëzve prej të cilëve kërkohet këshilla. Në këtë mënyrë, forcohen edhe lidhjet reciproke të respektit dhe dashurisë.

Ndërkohë që këshillohesh, gjendja të tregohet ashtu siç është në të vërtetë. Nëse nuk veprohet në këtë mënyrë, nga këshillimi mund të dalin përfundime të gabuara.

Ebu Bekri (r.a.) thotë:

“Mos ia fshih gjendjen tënde atij që dëshiron të të ndihmojë! Përndryshe mashtron vetveten.”

Në këshillim ekziston edhe një pikë tjetër që duhet bërë kujdes: Të këshillohesh me njerëz kompetentë... Njeriu me të cilin këshillohemi duhet të ketë një mendje të shëndoshë, mendime të drejta dhe njëkohësisht të jetë ekspert i fushës.

Edhe njerëzit me të cilët bëhet këshillimi, duhet të bëjnë shumë kujdes. Resulullahu (a.s.), ka thënë: “*Nëse një vëlla mysliman këshillohet me dikë, e ai e drejton në rrugë të gabuar, ai e ka tradhtuar atë.*” (Buhariu, el-Edebu'l-Mufred, nr. 259.)

Pra personi prej të cilit kërkohet këshillë nuk duhet të jetë vetëm ekspert në fushën e caktuar por duhet të jetë i sinqertë dhe me moral të lartë. Profeti (a.s.) thotë:

“*Njeriu, të cilit i kërkohet këshillë, duhet të jetë i besueshëm (nuk duhet ta tradhtojë shokun duke fshehur të vërtetën)!*” (Tirmidhi, Edeb, 57/2822.)

Kurse Omeri (r.a.) thotë:

Në lidhje me punët e tua konsultohu me njerëz që i frikësohen Allahut!” (Ibn Ebi Shejbe, Musannef, VIII, 147.)

Për shkak se Këshilli i Lartë i faraonit përbëhej nga njerëz interesahinj dhe ngatërrestarë, si përfundim i konsultës u mor vendimi për të luftuar me Musain. Dhe ky vendim fatkeq, u bë shkak për shkaktërrimin e përjetshëm të faraonit.

Kini kujdes! Në këshillin tuaj, mos e fusni koprracin, i cili do t’ju frikësojë me varfëri dhe do t’ju pengojë nga bamirësia! Mos fusni as frikacakun, i cili do t’ju dobësojë ambicien për punë të mëdha. Gjithashtu, mos fusni as lakmitarin, që do t’jua ëmbëlsojë lakminë, e cila do t’ju çojë në padrejtësi!

Në veprën Katadgu Bilig kalon kjo porosi:

O mik! Mos u konsulto me atë që mendon vetëm për interesin e vet!

Sahabët e pyetën e pyetën Profetin (a.s.):

“O Resulullah! Si të veprojmë kur të përballemi me ndonjë problem, zgjidhjen e të cilit nuk e gjejmë as në Kuran, e as në Sunet?” Resulullahu (a.s.), u përgjigj:

“Pyetni fakihët (juristët Islamë) e të devotshmit dhe këshillohuni me ta! Mos veproni me mendimin tuaj personal në atë çështje!” (Hejthem, I, 178.)

Rruga më e sigurtë për të ndërmarrë një veprim qoftë shpirtëror apo material është konsultimi.

Tabllo të virtytshme

Kur ushtria islame arriti në Bedr, Kurejshët kishin ardhur më parë dhe ishin vendosur pas një kodre rëre, në anën më të largët nga Medina të luginës Jeljel. Kurse pusët ndodheshin në anën e luginës më afër Medinës.

Kur i Dërguari i Allahut (a.s.) bashkë me luftëtarët arritën në krye të burimit që ndodhej më afër Bedrit, u këshillua me ensarët për të përcaktuar vendin e fushimit. Hubab bin Mundhir (r.a.) propozoi:

“O i Dërguari i Allahut! Ky vend këtu nuk është i përshtatshëm për fushim. Të shkojmë pranë një burimi që të jetë më afër Kurejshve dhe aty të vendosemi. Pastaj, të gjitha burimet e tjera t'i mbyllim. Të burimi ku do të qëndrojmë, të hapim një gropë që të mbushet me ujë!” Profeti (a.s.) e pranoi këtë propozim. (Ibni Hisham, II, 259-260; Ibni Sa'd, II, 15)

Në luftën e Bedrit muslimanët zunë shtatëdhjetë veta rob lufte. Profeti (a.s.) u këshillua me sahabët në lidhje me vendimin për robt e luftës. Ebu Bekri mbronte idenë e lirit kurse Omeri (r.a.) idenë e dënimit me vdekje. Në fund u lanë të lirë në këmbim të shpërblimit. (Muslim, *Xhihad*, 58; Tirmidhi, *Sijer*, 18/1567; Ahmed, I, 30-31, 383-384; Vakidi, I, 107; Ibni Sa'd, II, 22)

Para luftës së Uhudit i Dërguari i Allahut (a.s.) mblodhi menjëherë kuvendin e luftës. Ai zhvilloi një këshillim mbi çështjen nëse duhej qëndruar në Medinë për të bërë luftë mbrojtëse, apo duhej dalë jashtë për të bërë luftë sulmuese. Ai vetë ishte përkrahës i luftës mbrojtëse. Mirëpo sipas mendimit të të rinjve që nuk kishin marrë dot pjesë në luftën e Bedrit, dhe të trimave si Hamzai (r.a.) që përbënin shumicën, u vendos të dilet jashtë Medinës për të bërë luftë sulmuese. Profeti (a.s.) e pranoi idenë e tyre. (Ibni Hisham, III, 6-7)

Të njëjtën gjë Profeti (a.s.) ka bërë në Luftën e Hendekur dhe në rrethimin e Taifit. Po ashtu edhe në kthim nga Tebuku Profeti (a.s.) është këshilluar me sahabët për shumë çështje.

Pas nënshkrimit të paktit të Hudejbijes i Dërguari i Allahut (a.s.) u tha kështu sahabeve, shokëve të tij:

“Hajde, prejini kurbanët dhe qethini flokët!”

Por asnjë prej shokëve nuk luajti nga vendi për ta zbatuar këtë fjalë. Ata rrinin të mërzhitur e të dëshpëruar nën mjegullën e një çështjeje, enigmën e së cilës nuk mundeshin ta zgjidhnin. Profeti (a.s.) e përsëriti fjalën tri herë, por përsëri askush s'luajti prej vendi. Kjo s'ishte kurrsesi një ngritje krye; ishte një pritje me një shpresë të vogël për anulimin e një marrëveshjeje të porsanëshkruar, sepse jo më larg se një ditë më parë ata i kishin dhënë besën Profetit se do të jepnin edhe jetën për të çuar në vend fjalën e tij!

I Dërguari i Allahut (a.s.) u hidhërua tepër për këtë qëndrim të shokëve. Ai shkoi, ashtu, i dëshpëruar, në çadrën e gruas së tij të çmuar, Ummu Seleme. Kur ia bëri të ditur asaj situatën, ajo bashkëshorte e bekuar e qetësoi të Dërguarin e Allahut me këto fjalë:

“O i Dërguari i Allahut! Ti preje kurbanin tënd pa thënë asnjë fjalë dhe pastaj qethi flokët. Atëherë, ata, edhe pse të ndodhur nën peshën e një mërzhitjeje të rëndë, do të bëjnë si ty. Shihi të justifikuar ata!”

Pas këtij këshillimi, Profeti (a.s.) doli nga çadra dhe veproi po ashtu. Shokët që e panë Profetin, e kuptuan se marrëveshja nuk do të ndryshonte dhe u ngritën e bënë si Profeti: i therën kurbanët dhe i qethën flokët. Ummu Seleme (r.a.) që po e vëzhgonte këtë ngjarje, ka thënë:

“Muslimanët vrapuan te kurbanet ashtu që u frikësova se mos shtypnin njëri-tjetrin!” (Buhari, *Shurut*, 15; Ahmed, IV, 326, 331; Vakidi, II, 613)

Për të morë mësim, Kurani jep një shembull shumë të bukur në Kuran:

“Mbretëresha (e Shebës) tha: “O paria ime! Mua më ka ardhur një letër fisnike. Ajo është nga Sulejmani dhe është: “Me emrin e Allahut, të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëplotit! Mos u madhështoni para meje dhe ejani të përulur si besimtarë!”

Ajo tha: “O paria ime, më këshilloni se ç’duhet të bëj në këtë çështje! Unë nuk do të vendos asgjë pa ju!”

Ata thanë: “Ne jemi shumë të fortë dhe luftëtarë të guximshëm, por urdhri të takon ty, andaj mendo mirë se ç’do të urdhërosh!”

Ajo tha: “Njëmend, kur mbretërit pushtojnë ndonjë vendbanim, e rrënojnë atë dhe e poshtërojnë parinë e tij. Kështu veprojnë ata. Tani do t’u dërgoj atyre një dhuratë dhe do të shoh me se do të kthehen të deleguarit.” (Neml, 29-35)

Në fund mbretëresha e Sebes u dorëzuar duke pranuar besimin në një Zot.

Kur Omeri (r.a.), dëshironte të merrte vendime lidhur me çështjet e popullit, këshillohej me myslimanët. Të gjithë të diturit, të rinj apo të moshuar qofshin, ishin pjesë e Këshillit të Lartë të Omerit. (Buhari, Tefsir, 7/5, 110/4, l’tisam 2.)

Fillimisht, ai këshillohej me shumicën e myslimanëve që arrinte të takonte. Pastaj, merrte mendimin e Kurejshëve. E në fund, merrte edhe mendimin e sahabëve. Në këtë mënyrë, ai përpiquej të merrte vendimin më të saktë.

Kur Omeri (r.a.), përballej me një çështje të vështirë, këshillohej edhe më fëmijët dhe të rinjtë. Kështu, ai përfitonte nga mendjemprehësia e tyre. (Bejhaki, es-Sunenu’l-Kubra, X, 113.)

Kur Omer ibn Abdulazizi u zgjodh kalif, si fillim formoi një grup këshilltarësh që ta këshillonin gjithnjë në të drejtë dhe të mirë. Ata e ndihmuan kalifin me paralajmërimet dhe këshillat që i dhanë. (Shih. Bejhaki, Kubra, X, 110.)

Po kështu kanë vepruar edhe sulltanët e perandorisë osmane. Pa u konsultuar me dijetarët e fesë nuk merrnin asnjë vendim.

Sulltani Selimi për të marrë fetvanë Ibn Kemal Pasha në lidhje me fushatën çalldëran u detyruar të presë tre ditë.

Konsultimi është një çështje e rëndësishme dhe një traditë e bukur profetike. Njeriu nuk mundet kurrë të dijë gjithëçka për pasojë nuk është në gjendje të japë vendime të sakta pa u konsultuar me njerëzit e ditur të fushës përkatëse. Sulejmani (a.s.) e ka këshilluar kështu djalin e vet:

Biri im! Mos merr asnjë vendim pa u konsultuar me një ekspert të fushës. Nëse merr vendim pa u konsultuar do të pendohesh.
(Bejhaki, es-Sunenu'l-Kubra, X, 110)

Personi që vepron me konsultime dhe duke marrë këshilla të çmuara hedh hapa të sigurtë në atë çfarë kërkon të bëjë. Në të gjitha shërbimet që bëhen duke u konsultuar ka një begati të madhe.

8. Të veprosh me maturi.

Feja Islame urdhëron ndjekjen e një mesatareje, pa e tepruar dhe pa neglizhuar, në asnjë çështje fetare dhe të kësaj bote. Pra, këshillon të ndiqet rruga e mesme, duke e bërë gjithçka ashtu si duhet brenda kritereve normale. Në një ajet Kuranor urdhërohet:

“Kështu, Ne ju kemi bërë një bashkësi të drejtë, që të bëheni dëshmitarë përmbi njerëzit dhe që i Dërguari të jetë dëshmitar përmbi ju...” (Bekare, 143)

Allahu ynë i Madhëruar, e ka krijuar gjithësinë me një ekuilibër madhështor. Ndërsa në Kuranin Famëlartë urdhërohet kujdesi dhe ruajtja e këtij ekuilibri. Për rrjedhojë mënyra më e rëndësishme për të arritur mesataren, është të jetojmë në përputhje me urdhrat hyjnorë. Kur dilet jashtë kufijve të përcaktuar nga Allahu i Madhëruar, humbet ekuilibri dhe gjithçka shkon drejt kaosit dhe shkatërrimit. Ajeti Kuranor thotë:

“Ai e ka ngritur qiellin lart dhe ka vënë Balancën (për çdo gjë), që ju të mos e shkelni atë.” (Rahman, 7-8.)

Kurse Profeti (a.s.) thotë:

“Puna më e mirë, është ajo që bëhet duke ruajtur ekuilibrat (pa e tepruar dhe pa neglizhuar).” (Bejhaki, Shuab, V, 261.)

Në një hadith tjetër Profeti (a.s.) thotë:

“Zgjidhni rrugën e mesme (në punët tuaja) dhe vazhdoni me ngulm në rrugën e drejtë! Djeni se, askush prej jush nuk do të arrijë shpëtimin në sajë të veprave të veta!” Thanë: *“As ti nuk mund të shpëtosh, o i Dërguar i Allahut?”* *“(Po) as unë nuk mund të shpëtoj. Por nëse Allahu më fal me mëshirën dhe bujarinë e Tij, atëherë ndryshon puna!”* (Muslim, Munafikin 76, 78. Shih. Buhari, Rikak 18, Merda 19; Ibni Maxhe, Zuhd 20)

“Rruga e mesme, matura dhe mbarësia në gjendje dhe vepra, janë një prej njëzetekatër pjesëve të profetësisë.” (Ebu Daud, Edeb, 2/4776; Tirmidhi, Birr, 66/2010; Muvatta, Shaar, 17.)

Të ruash ekuilibrin mes kësaj bote dhe botës tjetër në çdo punë, është një kriter shumë i rëndësishëm i fesë sonë. Nëse kësaj i jepet rëndësia e duhur, padyshim se do të mbizotërojnë paqja, qetësia, harmonia dhe rregulli si në aspektin individual, ashtu edhe në atë shoqëror. Ajo që siguron vazhdimësinë e një pune, është ekuilibri (rruga e mesme), prej të cilit nëse largohesh, asaj pune i vjen fundi. Kjo, sepse kalimi në njërin ekstrem (teprimi) në tjetrin (neglizhimi), është i shpejtë. Lidhur me këtë çështje, ky hadith është shumë domethënës: *“Janë shkatërruar ata që e teprojnë me fjalë dhe vepra!”* (Muslim, Ilim, 7.)

Muslimani as në adhurime madje nuk duhet ta teprojë. Profeti (a.s.) thotë:

“Nga adhurimet që nuk janë farz, bëni aq sa të keni mundësi. Sepse më i dobishmi i adhurimeve është adhurimi i vazhdueshëm qoftë edhe I pakët!” (Ibni Maxhe, Zuhd, 28)

“Kur dikush nga ju t’ua drejtojë namazin njerëzve, ta bëjë të lehtë, sepse mes tyre ka njerëz të dobët, të sëmurë dhe pleq...” (Buhari, Ilim, 28)

“Ju jeni ata që keni thënë kështu e kështu? Po ju paralajmëroj! Betohem në Allahun se unë e kam frikë Allahun dhe e respektoj Atë më shumë se ju. Mirëpo, unë ndonjëherë agjëroj, e ndonjëherë nuk agjëroj.

Natën edhe falem, edhe fle gjumë. Po ashtu, martohem edhe me gra. Kush i kthen kurrizin Sunetit tim, nuk është prej meje!”
(Buhari, Nikah, 1; Muslim, Nikah, 5. Shih. Nesai, Nikah, 4.)

Në Islam nuk ka murgëri. Ashtu siç ka nevoja shpirtërore ka edhe nevoja trupore. Nëse këto nevoja nuk plotësohen atëherë prishet ekuilibri i njeriut dhe bëhet e pamundur realizimi i një jetë normale shpirtërore.

Allahu në ajetin e dhurimit thotë:

“Mos e shtrëngo dorën, as mos u bëj dorëshpuar e të mbetesh i qortuar dhe i mjerë.” (Isra, 29)

“dhe ata që, kur shpenzojnë, nuk janë as dorëshpuar, as dorështrënguar, por i përmbahen të mesmes.” (Furkan, 67)

Shpërdorimi dhe koprracia në dhurim dhe bamirësi e çon njeriun drejt dënimit hyjnor. Shpërdorimi është të shpenzosh mbi nevojat kurse koprracia është të kursesh çdo gjë për vete. Allahu i ka ndaluar të dyja këto sjellje duke na inkurajuar për bujari.

Allahu thotë në Kuran:

“Të pyesin se çfarë duhet të japin si lëmoshë. Thuaju: “Tepicën!” Ja, kështu jua shpjegon Allahu shpalljet e Tij, që të mund të mendoni.” (Bekare, 219)

Islami nuk e lejon shpenzimin e tepërt duke lënë në nevojë familjen dhe fëmijët. Sepse një person që është në nevojë nuk mund t'i kryejë si duhet disa adhurime.

Disa sahabë të përfshirë nga entuziazmi dëshironin të shpenzoni gjithë pasurinë për bamirësi. Profeti (a.s.) në varësi të kushtëve shpirt-

ërore dhe material ndonjëherë pranote gjysmën, ndonjëherë një të tretën dhe ndonjë herë një pjesë të vogël. Vetëm Ebu Bekri bënte parjashtim nga ky rregull.

Besimtarët duhet të kapen pas rrugës së mesme. Ajo që është e rëndësishme është sinqeritetit dhe qëllimi i pastër. Profeti (a.s.) thotë:

“Zgjidhni rrugën e mesme (në punët tuaja) dhe vazhdoni me ngulm në rrugën e drejtë! Dijeni se, askush prej jush nuk do të arrijë shpëtimin në sajë të veprave të veta!”

Thanë:

“As ti nuk mund të shpëtosh, o i Dërguar i Allahut?”

“(Po) as unë nuk mund të shpëtoj. Por nëse Allahu më fal me mëshirën dhe bujarinë e Tij, atëherë ndryshon puna!” (Muslim, Munafikin 76, 78. Shih. Buhari, Rikak 18, Merda 19; Ibni Maxhe, Zuhd 20.)

Të ndjekësh rrugën e mesme, pa kaluar në ekstrem dhe pa i neglizhuar fare punët, bart një rëndësi të madhe në aspektin e të qenit të drejtë. Nëse njeriu ndjek rrugën e teprimit ose të neglizhimit, e humbet edhe rrugën e drejtë. Kush dëshiron të jetë i drejtë në ndjenja dhe në sjellje, pikësëpari duhet të jetë i matur. Gjithashtu, edhe ndjenjat fetare e shpirtërore, siç janë forcimi i jetës fetare dhe arritja e gradave më të larta në botën tjetër, nuk duhet të jenë aspak larg maturisë dhe rrugës së drejtë edhe nëse bëhen përpjekje për hir të fesë, ekzagjerimi dhe ekstremizmi nuk është asnjëherë gjë e mirë, sepse sado mirësi dhe adhurime të bëjë, një njeri nuk mund ta arrijë shpëtimin me këto vepra. Kjo, sepse shpëtimi arrihet vetëm me mirësinë e Allahut. Prandaj, ajo që duhet bërë, është të përpiqesh të jetosh fenë në një rrugë të mesme dhe të drejtë, të qëndrosh i lidhur pas parimeve të saj gjatë gjithë jetës dhe të punosh me aq sa ke mundësi. Ja pra, kjo natyrshmëri dhe maturi, është shkak i lumturisë dhe paqes së njeriut edhe në këtë botë, edhe i shpëtimit në botën tjetër. E meqenëse nuk është e nevojshme të kalosh në ekstrem, qoftë edhe për hir të fesë,

atëherë largimi nga rruga e mesme dhe e drejtë nuk duhet të ndodhë për asnjë arsye apo shkak.

Përderisa teprimi nuk lejohet as në ibadet në çështje të tjera është i padiskutueshëm. Prandaj duhet të tregohemi të matur në ushqim, në veshje dhe në çdo nevojë material. Allahu thotë:

“Hani e pini, por mos e teproni, se Ai nuk i do ata që e teprjnë.” (Araf, 31)

Sepse teprimi në pije dhe ushqim është tradhti ndaj shëndetit dhe pasurisë, është keqpërdorim i tyre, gjë e cila është e ndaluar.

Po ashtu edhe në mardhënie me njerëzit duhet të jemi të maturuar. Duhet të ruajmë një ekuilibër midis dashurisë dhe urrejtjes.

Profeti (a.s.) thotë:

“Mikun duaje me masë, sepse një ditë mund të bëhet armiku yt. Edhe armikun urreje me masë, sepse një ditë mund të bëhet miku yt.” (Tirmidhi, Birr, 60/1997.)

Shkurtimisht, një mysliman duhet të jetë i ekuilibruar në ndjenja, fjalë dhe sjellje.

Një tjetër cilësi që pëlqen Allahu i Madhëruar, është mirëmendimi , që do të thotë, të mos nxitohet gjatë kryerjes së një pune, të mendohet mirë për fillimin dhe fundin e punës që do bëhet dhe të vepruhet me kujdes. Ky është një virtyt që minimizon mundësinë e gabimeve dhe e ruan njeriun nga një pendim i padobishëm. Islami i jep rëndësi të madhe të vepruarit me kujdes dhe maturi, sepse gjërat që në shikim të pare duken të parëndësishme, në fund mund të shkaktojnë probleme të pariparueshme. Sa domethënës është ky shembull që na jep Mevlana në veprën “*Mexhalisi Seb’a*”:

“Kur një zog sheh një thërrime, kontrollon njëqind herë, duke parë para, mbrapa, djathtas e majtas, se mos ka ndonjë kurth. Për shkak se mendja e zogut mendon gjithmonë të keqen, frika e tij për jetën është më e madhe sesa dëshira për ushqim.”

Resulullahu (a.s.), duke lavdëruar një sahab të kujdesshëm e të matur, tha : *“Ti ke dy cilësi që Allahu i pëlqen: Je njeri i butë dhe i matur.”* (Muslim, Iman, 25, 26; Ebu Daud, Edeb, 149; Tirmidhi, Birr, 66/2011.)

Sërish, Profeti (a.s.), është shprehur kështu: *“Maturia e ka buri-min nga Allahu i Madhëruar, kurse nxitimi është prej shejtanit.”* (Tirmidhi, Birr, 66/2011.)

Ebu Bekri (r.a.) ka bërë një vlerësim të tillë mbi paqen e Hudejbijes:

“Në Islam nuk ka patur fitore më të madhe se fitorja e Hudejbijes! Por njerëzit, ngaqë janë dritëshkurtër e pamjengushtë, e kundërshtuan këtë marrëveshje. Njerëzit nguten në lidhje me punët mes Allahut dhe të Dërguarit. Kurse Allahu i Lartë nuk ngutet si ata, nuk e bën punën që dëshiron para se të fitojë pjekurinë e duhur!” (Vakidi, II, 610; Halebi, II, 721)

Megjithatë, në punët për të cilat dihen mirë se janë të mbara, nxitimi është i domos doshëm. Mirëpo, ky nxitim është i nevojshëm në momentin kur merret vendimi për një punë të mbarë.

Përndryshe, të ngutesh gjatë kryerjes së asaj pune, duke mos treguar kujdesin e duhur, nuk është aspak e drejtë.

Allahu thotë në Kuran: **Prandaj jepni prej atyre mirësive që ju kam dhënë Unë, para se t'i vijë vdekja ndonjërit, e ai të thotë: “O Zoti im, sikur të më kishe lënë edhe një kohë të shkurtër në jetë, do të kisha dhënë lëmoshë dhe do të bëhesha ndër të mirët!”**

(Munafikun, 10)

Kurse Profeti (a.s.) ka thënë:

Maturia është mirësi përveç punëve në lidhje me ahiretin. (Ebu Davud, Edeb, 11/4810)

Kadi Ijadi thotë: Ngadalësia në punët e ahiretit nuk është e mirë. Duhet punuar me nxitim dhe shpejtësi për të rritur dashurinë dhe afërsinë me Allahun.

Allahu thotë në Kuran:

“...Garoni në vepra të mira.” (Bekare, 148)

“Me të vërtetë, ata nxitonin për vepra të mira dhe Na luteshin, me shpresë e frikë dhe ishin të përlulur ndaj Nesh.” (Enbija, 90)

Të urtët kanë thënë:

Punët që bëhen me nxitim kanë përfundim të dhimbshëm, ushqimi me nxitim është burim sëmundjesh. Prandaj në çdo punë preferoni qetësinë dhe maturinë përveç ibadetit, në atë nxitoni.

Nxitim duhet treguar edhe në shlyerjen e borxhit, në varrosjen e xhenazes dhe martesën e fëmijëve që janë në moshë për martesë.

Tablo të vitytshme

Nëna jonë Aishe (r.a.), ka transmetuar se:

*“Vepra e të Dërguarit të Allahut, ishte si shiu që bie lehtë dhe vazhdueshëm...”*²⁵ Me këtë, ajo na ka bërë të ditur se i Dërguari i Allahut e fillonte një adhurim dhe e bënte vazhdimisht dhe pa e braktisur.

Adhurimi i pakët por i vazhdueshëm, edhe nëse në shikim të parë duket i thjeshtë dhe i pamjaftueshëm, nëse ai vazhdohet me durim dhe qëndrueshmëri, patjetër që në fund do të sjellë shpërblime të shumta. Duhet menduar se, ajo që i bën detet dete, janë vazhdimësia e pikave të shiut. Pikë, pikë bëhet oqeani.

Ditën e Arifesë, Profeti (a.s.) po kthehej nga Arafati në Muzdelife. Ndërkaq, dëgjoji që, pas tij, disa njerëz po flisnin me të madhe e po bërtisnin, po i rrihnin devetë, devetë po pëllisnin. Profeti u kthye pas dhe, duke i shenjuar me kamxhik ata, tha kështu:

“O njerëz! Merreni me ngadalë! Nuk fitohet sevap (mirësi) me të ngutur!” (Buhari, Haxh, 94; Muslim, Haxh, 268)

Ebu Muhamed Abdullah Ibni Amr Ibni As (r.a.), ka thënë:

I Dërguari i Allahut (a.s.), është lajmëruar se unë kam thënë:

“Betohem në Allahun se sa të jem gjallë, patjetër do të agjëroj ditët dhe do t’i kalojë me adhurim netët.” Për këtë arsye, i Dërguari i Allahut (a.s.), më tha:

“Ti ke thënë kështu?”

“T’u bëfshin kurban nëna dhe babai im, o i Dërguar i Allahut! Po, unë kam thënë ashtu.”- thashë unë. Pastaj ai më tha:

“Ti nuk ke mundësi për këto. Por, edhe agjëro, edhe bëj iftar; edhe fli, edhe bëj adhurime; agjëro tre ditë prej çdo muaji, sepse për çdo mirësi ka shpërblim dhjetë fish. Dhe kjo është njësoj sikur të kesh kaluar gjithë kohën agjërueshëm.”

Pas kësaj thashë:

“Unë kam mundësi të bëj edhe më shumë se kaq.” Ndërsa Profeti (a.s.), tha:

“Atëherë, agjëro një ditë po, dy ditë jo!” Kur unë i thashë përsëri:

“Por unë kam mundësi edhe më shumë se kaq.”, i Dërguari i Allahut tha:

“Atëherë agjëro një ditë po, një ditë jo. Ky është agjërimi i Daudit (a.s.) dhe është agjërimi më i përshtatshëm.” Në një transmetim tjetër, thuhet: *“Ky është më i miri prej agjërimeve.”*

“Unë kam mundësi edhe më shumë se kaq.” -thashë përsëri unë.

Por i Dërguari i Allahut (a.s.), tha:

“Më mirë se kjo nuk ka.”

Mirëpo, nëse unë do të kisha pranuar këshillën e Profetit që të agjëroja tre ditë në muaj, do të ishte më e dashur për mua se familja dhe pasuria ime.

Sipas një transmetimi tjetër thuhet:

“Ti mendon se mua nuk më kanë lajmëruar se ti i kalon ditët agjërueshëm dhe netët zgjuar?”

“Sigurisht që je lajmëruar, o i Dërguar i Allahut”-thashë unë. Pas kësaj Profeti (a.s.), tha:

“Mos vepro kështu! Ndonjëherë agjëro, e ndonjëherë mos agjëro! Natën edhe fli, edhe ngrihu për namaz! Padyshim se mbi ty ka të drejtë trupi yt, dy sytë e tu, gruaja jote dhe mysafirët e tu. Padyshim se do të të mjaftonte po të agjëroje tre ditë në muaj, sepse për ty çdo mirësi ka dhjetëfish shpërblim. Dhe kjo do të thotë ta kalosh gjithë kohën agjërueshëm.”

Abdullahu thotë:

Sa më shumë shtoja, çështja kthehej në disfavorin tim. Më vonë thashë:

“O i Dërguar i Allahut! Unë ndihem i fortë dhe i fuqishëm.” Ndërsa i Dërguari i Allahut (a.s.) tha:

“Atëherë mbaj agjërimin e të Dërguarit të Allahut, Daudit (a.s.), e mos bëj më tepër!”

“Si është agjërimi i Daudit?” -pyeta unë.

“Të agjërosh gjysmën e vitit” -tha Profeti (a.s.).

Pasi u moshua, Abdullahu filloi të thoshte:

“Ah, sikur të kisha pranuar lehtësimin që më tregoi i Dërguari i Allahut”.

Në një transmetim tjetër thuhet:

“Ti kujton se unë nuk e di që ti i kalon ditët agjërueshëm dhe e lexon Kuranin çdo natë nga fillimi në fund?”

“Sigurisht që e di, o i Dërguar i Allahut! Mirëpo unë me këtë dëshiroj të arrij vetëm mirësinë.” -thashë unë. Profeti (a.s.), tha:

“Mbah agjërimin e të Dërguarit të Allahut, Daudit (a.s.), sepse ai ka qenë njeriu që kryente më tepër adhurime. Ndërsa Kuranin lexoje të gjithin njëherë në muaj!”

“O i Dërguari i Allahut! Unë kam më shumë mundësi se kaq.” -thashë unë.

“Atëherë lexoje njëherë në njëzet ditë!” -tha ai.

“O i Dërguari i Allahut! Unë mund të bëj edhe më shumë se kaq!” -thashë përsëri unë.

“Atëherë lexoje njëherë në dhjetë ditë!” -tha ai. Kur unë ngula këmbë duke thënë:

“Unë kam mundësi më shumë se kaq, o i Dërguar i Allahut!”, ai tha:

“Atëherë lexoje njëherë në shtatë ditë, e mos shto më tepër se kaq!”

Por sa më shumë e shtoja, aq më shumë shtohet në disfavorin tim. I Dërguari i Allahut (a.s.), më tha:

“Padyshim se ti nuk e di. Mbase jeta jote është e gjatë?”

Abdullah Ibni Amr (r.a.), tha:

“E arrita moshën që më tha i Dërguari i Allahut dhe dëshirova të kisha pranuar lehtësimin që më tregoi ai.”

Ndërsa në një transmetim tjetër thuhet: *“Edhe fëmijët e tu kanë të drejta mbi ty!”*

Po ashtu, në një transmetim tjetër thuhet:

“Nuk ka agjërim për atë që e kalon gjithë kohën agjërueshëm.”
Këtë fjalë e ka përsëritur tre herë.

Në një transmetim tjetër të këtij Hadithi thuhet:

“Agjërimi më i dashur për Allahun, është agjërimi i Daudit (a.s.).

Edhe namazi më i dashur për Allahun është namazi i Daudit (a.s.).

Daudi (a.s.), e kalonte gjysmën e natës në gjumë, më pas ngrihej për namaz në një të tretën e natës dhe në një të gjashtën flinte përsëri. Një ditë agjëronte, një ditë jo. Kur përballej me armikun nuk ikte.”

Ndërsa në një transmetim tjetër shënohet kështu:

Abdullahu (r.a.), ka thënë: Babai më martoi me një grua me prejardhje fisnike. Herë - herë vinte tek nusja dhe e pyeste për mua. Ajo i thoshte:

“Ai është burrë shumë i mirë, por që kur kam ardhur në shtëpinë e tij, nuk ka shkelur në krevatin tim dhe nuk është marrë fare me mua.”

Kur kjo çështje vazhdoi në këtë mënyrë, babai im ia tregoi gjendjen të Dërguarit të Allahut (a.s.), i cili tha:

“I thuaj të takohet me mua!” Më vonë u takova me Profetin (a.s.), i cili më pyeti:

“Si agjëron?”

“Çdo ditë.” -i thashë unë. Më pas tha:

“Sa herë e përfundon leximin e Kuranit?”

“Çdo natë.” -thashë unë.

Më pas, Abdullah ibni Amr (a.s.), tregon një bisedë të ngjashme me atë që u përmend edhe më parë. Me qëllim që ta kishte më të lehtë natën, një të shtatën e Kuranit ia lexonte gjatë ditës njërit prej pjesëtarëve të familjes. Kur dëshironte të ishte i fortë, nuk agjëronte disa ditë. Më vonë, numëronte ditët që nuk kishte agjëruar dhe për të mos dalë prej fjalës që i kishte dhënë të Dërguarit të Allahut (a.s.), plotësonte po atë ditë sa nuk kishte agjëruar. (Buhari, Saum, 55, 56, 57, Tehexhud, 7, Enbija, 37, Nikah, 89; Muslim, Sijam, 181-193.)

Për t'i realizuar në formën më të mirë ibadet duhet ta përdorim trupin dhe shëndetin në masë të caktuar, jo përtej të kapacitetëve të tyre.

“Përveç atyre që besojnë dhe bëjnë vepra të mira; ata do të kenë shpërblime të pandërprera.” (Tin, 6)

Komentuesit e Kuranit, kanë nxjerrë këto kuptime prej këtij ajeti fisnik:

Nëse një besimtar që zakonisht i kryen gjithmonë adhurimet nafile, nuk arrin t'i kryejë ato gjatë kohëve të vështira të udhëtimeve, gjatë sëmundjeve ose në pleqëri, Allahu i Madhëruar i fal atij të njëjtat sevape (shpërblime) sikur t'i ketë kryer ato. Kur trupi i tij nuk arrin të funksionojë më, madje edhe pasi të ketë ndërruar jetë, në sajë të mirësisë së Allahut, shpërblimi i atij adhurimi vazhdon pafundësisht.

Në një hadith fisnik, thuhet:

“Nëse dikush nuk arrin ta kryejë një adhurim nafile (vullnetar) për shkak të ndonjë sëmundjeje apo udhëtimi, atij i shkruhet sevapi i veprës që bënte kur ishte në shtëpi dhe i shëndetshëm.” (Buhari, Xhihad, 134; Ahmed, IV, 410, 418.)

“Nëse dikush që e ka bërë zakon faljen e namazit të natës, nuk arrin të ngrihet nga gjumi dhe nuk e fal atë, Allahu ia shkruan sevapin e faljes së atij namazi. Ndërsa gjumi është një sadaka për të.” (Muvatta, Salatu'l-Lejl, 1)

Një grup sahabësh prej tre vetash shkuan tek shtëpitë e grave të Profetit (a.s.) , për të mësuar në lidhje me adhurimet nafile që bënte Profeti Muhamed (a.s.). Kur iu treguan adhurimet e Profetit (a.s.), ata i konsideruan të pamjaftueshme ato dhe thanë:

“Ku është i Dërguari i Allahut, e ku jemi ne!? Atij i janë falur gjynahet e shkuara dhe të ardhme.” Më pas, njëri prej tyre tha:

“Unë do të fal namaz pa fjetur aspak natën, deri në fund të jetës sime.”

Tjetri tha:

“Edhe unë do të agjëroj ditën gjatë gjithë jetës dhe nuk do të kaloj asnjë ditë pa agjërim.”

Ndërsa sahabi i tretë tha:

“Edhe unë do të qëndroj larg nga gratë sa të jem gjallë dhe nuk do të martohem kurrë.”

Pas një farë kohe, Profeti (a.s.), shkoi tek ata dhe u tha:

“Ju jeni ata që keni thënë kështu e kështu? Po ju paralajmëroj! Beto hem në Allahun se unë e kam frikë Allahun dhe e respektoj Atë më shumë se ju. Mirëpo, unë ndonjëherë agjëroj, e ndonjëherë nuk agjëroj. Natën edhe falem, edhe fle gjumë. Po ashtu, martohem edhe me gra. Kush i kthen kurrizin Sunetit tim, nuk është prej meje!” (Buhari, Nikah, 1; Muslim, Nikah, 5. Shih. Nesai, Nikah, 4.)

Një ditë, Rasulullahu (a.s.), po u tregonte sahabëve të tij në lidhje me Kiametin. Ata u prekën shumë dhe filluan të qanin. Më vonë, dhjetë prej tyre u mbledhën në shtëpinë e Osman bin Maz’unit për të biseduar. Në përfundim të bisedës vendosën, se që prej atij momenti, ta braktisnin këtë botë, të agjëronin ditën, të kalonin gjithë natën deri në mëngjes me adhurime, të mos hanin mish, të afroreshin më rrallë tek gratë e tyre, të mos përdornin erë të mirë dhe të mos shëtitnin e

të udhëtonin nëpër tokë. Kur Pejgamberi (a.s.), e mori vesh këtë, në fillim i qortoi ata, pastaj i mbledhi sahabët dhe iu drejtua me këto fjalë:

“Çfarë kanë disa, që ia bëjnë vetes haram marrëdhënien me gratë e tyre, ngrënie e pirjen, erën e mirë, gjumin dhe kënaqësitë e lejuara të kësaj bote? Padyshim se unë nuk ju urdhëroj të bëheni murgjër. Në fenë time nuk braktiset ngrënia e mishit dhe nuk ka largim nga gratë. Po ashtu, nuk mund të braktisësh as këtë botë e të mbyllesh në manastir. Udhëtimi (lëvizja nëpër tokë) i popullit tim është agjërim, ndër-sa murgjëria (devotshmëria) e tyre, është xhihadi. Adhuroni Allahun, mos i shoqëroni Atij asgjë, bëni umren dhe haxhin, *falni namazet, jepni zekatin dhe agjëroni Ramazanin. Bëhuni të drejtë, që edhe të tjerët të bëhen të drejtë si ju. Popujt para jush, u shkatërruan për shkak të teprimeve. Ata ia vështirësuan fenë vetes dhe Allahu ua vështirësoi atyre. Ata që ndodhen sot në kisha dhe manastire, janë trashëgimia e tyre.*”

Në lidhje me këtë, u zbrit edhe ky ajet fisnik:

“O besimtarë! Mos ia ndaloni vetes gjërat e mira, të cilat Allahu jua ka lejuar dhe mos e kaloni kufirin! Vërtet, Allahu nuk i do ata që e kapërcejnë kufirin.” (Maide, 87)²⁶

Aishja (r.a.), transmeton se kur ishte ulur bashkë me një grua tjetër, hyri i Dërguari i Allahut (a.s.) dhe pyeti:

“Kush është kjo grua?” Nëna jonë Aishja (r.a.), pasi e prezantoi duke thënë:

“Kjo është filan grua”, vazhdoi të tregonte për namazet e shumtë që falte ajo. Pas këtyre fjalëve, i Dërguari i Allahut (a.s.), tha:

“Mos m’i numëro mua të gjitha këto! Juve ju mjafton të bëni adhurime aq sa keni mundësi. Beto hem në Allahun se, nëse ju nuk

26. Shih. Uahidi, fq. 207-208; Ali Kari, *Mirkat*, I, 182-183.

mërziteni e nuk lodheni, as Allahu nuk mërzitet e nuk lodhet.”

(Buhari, Iman, 32, Tehexhud, 18; Muslim, Musafirin, 221)

Abdullah Ibni Abasi (r.a.), tha:

Ndërkohë që i Dërguari i Allahut po u predikonte njerëzve, vuri re një burrë që qëndronte në këmbë dhe pyeti se kush ishte ai. Sahabët thanë:

“Ai është Ebu Israili. Ai është zotuar të qëndrojë në diell, të mos ulet, të mos strehohet në hije, të mos flasë dhe të agjërojë vazhdimisht.” Pas kësaj, i Dërguari i Allahut (a.s.), tha: *“I thoni atij, të flasë, të qëndrojë në hije, të ulet dhe të plotësojë agjërimin!”*

(Buhari, Ejman, 31. Shih. Ebu Daud, Ejman, 19.)

Ibn Abasi në lidhje me kujdesin që duhet treguar në çdo punë thotë:

Një mi i cili po tërhiqte një fitil të ndezur, kaloi pranë shtresës së Profetit (a.s.) dhe e la fitilin aty. Fitili dogji shtresën sa një monedhe. Profeti (a.s.) që gjithmonë jepte porosi në lidhje me kujdesin tha:

Kur të bieni gjumë fikni kandilët. Sepse shejtani orienton në punë të tilla dhe ju djeg. (Ebu Davud, Edeb, 160-161/5247)

Një mbrëmje, i Dërguari i Allahut (a.s.), po ecte në një rrugicë me një prej grave të tij. Përball tij po vinin dy sahabë prej ensarëve, të cilëve u foli në formë prezantimi:

“- Kjo është nëna juaj Safije binti Hujej.” Sahabët thanë:

“- O Rasulullah! Allahu është i pastër dhe është e pamundur që i Dërguari i Tij të veprojë gjëra të papërshtatshme.” Pas këtyre fjalëve, Resulullahu (a.s.), tha:

“- Shejtani shëtiti si gjaku në trupin e njeriut. Prandaj, unë kam frikë se mos ju hedh ndonjë të keqe -apo dyshim- në zemrat tuaja.” (Buhari, l'tikaf, 11; Muslim, Selam 23-25)

Ebu Hurejra (r.a.), transmeton se i Dërguari i Allahut, alejhi's-selam, ka thënë:

“Asnjëri prej jush të mos ia drejtojë vëllait të tij në fe armën, sepse, ndoshta shejtani ia merr armën nga dora (dhe e vret atë). E si pasojë, rrokulliset në ndonjë prej gropave të Xhehenemit.” (Buhari, Fiten, 7; Muslim, Birr, 126.)

“Nëse dikush i drejton hekurin vëllait të tij, qoftë ai vëlla nga nëna dhe babai, engjëjt e mallkojnë derisa ta lërë atë.” (Muslim, Birr, 125. Veçanërisht shik: Tirmidhi, Fiten, 4.)

Xhabiri (r.a.), ka thënë:

“I Dërguari i Allahut (a.s.), e ka ndaluar dhënien dorë më dorë të shpatës së nxjerrë nga këllëfi i saj.” (Ebu Davud, Xhihad, 66; Tirmidhi, Fiten, 5)

A vetëm marrje masash janë këto? Këto qortime e paralajmërime tregojnë se në edukimin profetik jepen përpjekje maksimale për ta pastruar madje edhe në nënvetëdije mundësinë e zënkës me vëllain. Një njeri që mëson edukatën për të mos e përdorur diçka të mprehtë duke ia drejtuar vëllait të tij, sigurisht se nuk bëhet fjalë që ta kërcënojë atë me shpatë, ta godasë apo ta vrasë.

Shoqëria në të cilën jetojnë myslimanët duhet të jetë një shoqëri me dinjitet, me sedër, e qetë, e kulturuar, e edukuar dhe një shoqëri që merr masa paraprake për çdo gjë.

Siç tregon Ebu Seleme, sahabet, shokët e të Dërguarit të Allahut (a.s.) ishin njerëz që as shmangeshin nga maturia, as tregoheshin dembelë. Në kuvendet e bisedave, kur vinte rasti, recitonin vjersha

dhe tregonin kujtimet nga periudha e injorancës paraislame. (Ibni Ebu Shejbe, *el-Musannef*, V, 278)

Siç na e bën të ditur Ebu Bekr eth-Thakafiu, ata recitonin pak Kur'an dhe pak poezi. (Kettani, II, 236)

Kur Ibni Abbasi (r.anhuma) ulej së bashku me nxënësit e vet, në fillim u përcillte hadithe profetike, pastaj u thoshte “hapeni oreksin”, domethënë, “bëni humor, recitoni vjersha, sepse, pa dyshim, edhe shpirti lodhet siç lodhet trupi”, dhe niste t’u tregonte anekdota nga ato të arabëve. Pastaj kthehej përsëri në mësim dhe e përsëriste këtë gjë shumë herë me radhë, sa herë që ta shihte të nevojshme. (Kettani, II, 237)

Guvernatori i Egjiptit Amr ibn As (r.a.) kur e pyetën se si pati sukses në menaxhim tha:

Imagjënova sikur midis meje dhe njerëzve na lidh një litar. Kur litari tendosej shumë e lëshoja kur lirohej shumë e tërhiqja. Në këtë mënyrë u përpoqa t’i mbajë në ekuilibër dhe baraspeshë punët.

Distancimi prej nxitimit dhe teprimit duke preferuar maturimin dhe rugën e mesme është një prej sjelljeve që islami e nxit dhe promovon fort. Teprimi, demblizmi dhe pakujdesia dëmtojnë rëndë dhe prishin gjithë ekuilibrin material dhe shpirtëror. Shkaktojnë kaos në të gjitha mardhëniet njerëzore.

Prandaj Muslimani duhet të sillet me maturi dhe kujdes, pa nxituar. Muslimani e studion mirë dhe i peshon mirë veprimet dhe fjalët. Kurse në çështjet e ibadetit duhet të tregohemi më të nxituar por asnjëherë pa u larguar nga matura.

9. Dhurata

Shkëmbimi i dhuratave është një nga zakonet dhe sjelljet e bukura

që fuqizojnë lidhjet vëllazërore mes muslimanëve. Për ta shtuar dashurinë dhe lidhjen mes njëri-tjetrit në ummetin, bashkësinë e tij, Profeti ynë, Krenaria e Gjithësisë, ka nxitur dhe inkurajuar shkëmbimin e dhuratave, edhe vetë ka dhënë dhe ka pranuar dhurata. Shëmbimi i dhuratave është njëkohësisht një mjet i mirë për të fituar dashurinë e Allahut.

Profeti (a.s.) thotë:

“Shkëmbeni dhurata që t’ju shtohet dashuria për njëri-tjetrin!”

(Munavi, III, 271)

“Shkëmbeni dhurata dhe ushqeni dashuri për njëri-tjetrin me qëllim për ta shuar armiqtë dhe urrejtjen mes jush!” (Tirmidhi, Vela, 6)

Enes bin Malik u jepte këtë këshillë bijve të tij, që të forcojnë më shumë shpirtin vëllazëror:

“Bijtë e mi, gostitni njëri-tjetrin dhe shkëmbeni dhurata midis njëri-tjetrit sepse kjo është një nga gjërat që e forcojnë më së shumti dashurinë midis jush.” (Buhari, el-Edebu'l Mufred, nr. 595)

Shkëmbimi i dhuratave është një sjellje e vyer morale që buron nga ndjenjat e bujarisë dhe mirësisë. Muslimani nga që është bujarë ndjen kënaqësi dhe gëzim të madh kur jep dhurata. Gëzimi i një personi është një burim i madh kënaqësie për muslimanin.

Profeti (a.s.) e promovonte shumë shkëmbimin e dhuratave dhe në çdo rast jepte dhe merrte dhurata.

Aishja (r.a.) thotë: *“I Dërguari i Allahut (a.s.) e pranonte dhuratën dhe i përgjigjej asaj.”* (Buhari, Hibe, 11)

Kur Profetit (a.s.) i dërgonin diçka ai pyeste çfarë është dhuratë apo sadaka nëse ishte sadaka nuk pranonte sepse ajo ka qenë e ndaluar për të dhe familjen e tij por ia jepte sahabëve. Nëse ishte dhuratë e pranonte për vete dhe njëkohësisht i jepte edhe shokëve. (Buhari, Hibe, 5; Muslim, Zekat, 175)

Dhënie e dhuratës dhe pranimi i saj janë shenjë e vlerësimit të personit. Prandaj më tepër se vlera materiale, e rëndësishme është vlera shpirtërore. Personi që e jep dhe e merr dhuratën si sunnet, traditë profetike, nuk duhet të shohë nëse dhurata është e madhe a e vogël, e çmuar apo e paçmuar. Po qe se duke dhënë dhuratë, hyjnë në mes gjëra të tilla, si dyfytërsia, veprimi për dukje dhe interesi, nuk mund të merret rezultati i pritur.

Profeti (a.s.) thotë:

“O ju gra myslimane! Asnjëra prej jush të mos e përçmojë dhuratën ndaj fqinjës së vet, edhe sikur të jetë një thundër (këmbë) deleje!” (Buhari, Hibe, 1, Edeb 30; Muslim, Zekat, 90. Shih. Tirmidhi, Uel, 6.)

“Edhe sikur të më dhurohet ndonjë lopatë ose ndonjë copë plëndës, e pranoj menjëherë!” (Buhari, Hibe, 2)

Profetin (a.s.) kur e ftonin skllëvërit për bukë tërshëre, e pranonte me kënaqësi pa e nënvlerësuar. (Hejthem, IX, 20)

Pra dhurata nuk duhet nënvlerësuar edhe kur merret edhe kur jepet. Të dhurosh sipas mundësive është prej etikës së dhuratës. Shkëmbimi i dhuratave duhet bërë brenda mundësive pa e sforcuar buxhetin. Esenciale në shkëmbimin e dhuratave është të kujtohet tjetri.

Profeti (a.s.) thotë:

Nëse ju bëjnë një dhuratë edhe ju jepni dhuratë nëse nuk keni mundësi lutuni për të. (Ahmed, II, 96)

Dhurata duhet të bëhet duke filluar nga njerëzit më të afërt për të vazhduar më tej me njerëzit e largët.

Nëna e besimtarëve, Aishe (r.a.), e cila e kishte konceptuar shumë mirë seriozitetin e të drejtës së fqinjit, e pati pyetur Profetin se kujt i duhet dhënë dhuratë më parë ndër dy fqinjë. Dhe Profeti i qe përgjigjur: *“Atij që e ka portën më afër portës tënde!”* (Buhari, Edeb, 32)

Në dhënien e dhuratës nuk duhet të ekzistojë ndonjë pritshmëri

tjetër përveç interesit shpirtëror. Profeti (a.s.) i ka ndaluar dhuratat që nuk kanë në bazë fitimin e dashurisë së Allahut.

Profeti (a.s.) thotë:

“Kush i jep ndihmë dikujt, pastaj e pranon dhuratën e tij si shpërblim për ndihmën, është njëlloj si të ketë hyrë në një portë të madhe ndër portat e kamatës!” (Ebu Davud, Buju, 82)

“Po qe se dikush nga ju i jep para borxh vëllait dhe vëllai që e merr borxhin kërkon t’i dhurojë diçka, të mos ia pranojë. Ose nëse kërkon ta hipë në devenë e vet, të mos hipë. Nga kjo bën përjashtim nëse mes tyre ka pasur rregullisht edhe më parë shkëmbim dhuratash dhe ndihmë reciproke!” (Ibni Maxhe, Sadakat, 19)

I Dërguari i Allahut (a.s.) kishte ngarkuar si nëpunës me detyrën e mbledhjes së zeqatit personin e quajtur Ibni Lutbije nga fisi Ezd. Ky person, pasi e kreu detyrën, u kthye te i Dërguari i Allahut dhe i raportoi: “Këto mallra janë tuajat, kurse këto, dhurata që më janë bërë mua!”

Pas këtij raportimi, Profeti u ngjiti në minber dhe, pasi e lavdëroi dhe falenderoi Allahun, tha kështu:

“Unë e caktoj dikë prej jush në një nga punët që Allahu i Lartë m’i ka lënë nën vullnetin tim, kurse ai person kthehet pastaj e më thotë: “Këto janë tuajat, kurse këto janë dhurata që më janë bërë mua!” Po qe se ai person e ka me të vërtetë këtë që thotë, le të qëndrojë në shtëpinë e të atit ose të s’ëmës dhe aty t’i vijë dhuratat!”

Betohem në Allahun se, po qe se dikush nga ju përvetëson diçka pa të drejtë, ditën e kiametit ka për të dalë para Allahut me gjënë e përvetësuar padrejtësisht, të ngarkuar në shpinë! Dhe kjo mund të jetë një deve që bulërin, një lopë që pëllet ose një dele që blegërin!”

Pastaj, i Dërguari i Allahut ngriti fort duart lart dhe pyeti: “Allahu im, a e kumtova?” (Muslim, Imare, 26; Buhari, Zekat, 3)

Një lloj tjetër i shkeljes së të drejtave të personit është grabitja e pasurisë shtetërore e cila është e drejtë publike (shoqërore) e përbashkët, si dhe i përdorimit të saj në mënyrë të papërshtatshme e të parregullt.

Është ndaluar dhënia e dhuratës një nënpunësi shtetëror si masë për të penguar keqpërdorimin e detyrës. Veçanërisht personat të cilët punojnë në vende që i interesojnë publikut, duhet të jenë shumë të ndjeshëm në këtë drejtim. I Dërguari i Allahut (a.s.) i ka bërë paralajmërime jashtëzakonisht serioze ummetit, bashkësisë së vet, edhe në këtë çështje. Dhuratat për nënpunësit e zekatit dhe taksave janë të ndaluara. Kjo vlen për të gjithë nënpunësit që janë në poste shtetërore dhe publike. Të pranosh një ryshvet si dhuratë është haram i madh.

Profeti (a.s.) e ka mallkuar atë që jep dhe atë që merr rushvet. (Ebu Davud, Akdiye, 4/3580)

Një specifikë që duhet bërë kujdes në dhuratë është se nuk duhet ndërruar mendimi mbi dhuratën, se nuk duhet penduar dhe hequr dorë nga dhënia e dhuratës, për më tepër, nuk duhet tentuar për ta marrë prapë dhuratën e dhënë. I Dërguari i Allahut (a.s.) bën një paralajmërim të tillë: *“Nuk është hallall që dikush të japë një dhuratë ose të bëjë një gostitje dhe pastaj të pendohet për këtë. Vetëm babai mund të pendohet për dhuratën që ia ka bërë të birit...”* (Ebu Davud, Buju, 81)

Një sjellje e tillë nuk përputhet me moralin dhe karakterin e muslimanit. Sepse një musliman e bën dhuratën vetëm për hir të Allahut, dhe për mirësinë e bërë nuk ndjen kurrë pendim.

Kur shkëmbejmë dhurata duhen pasur parasysh dy pika të rëndësishme:

a. Dhurata që është e fituar në rrugë legjitimi nuk është e drejtë të refuzohet.

b. Dhurata që është fituar në rrugë jolegjitime nuk duhet pranuar. Sepse nuk ka zekat për pasurinë haram. Nëse jemi të detyruar për ta pranuar në mënyrë që të afrojmë personin, menjëherë duhet t'ia japim një nevojtar pa asnjë pritshmëri.

c. Nëse nuk dihet si është fituar dhurata nuk është e nevojshme të pyetet dhe bëhen kërkime. Për të mos i thyer zemrën tjetrit duhet ta pranojmë.

Tablo të virtytshme

Ibn Omeri (r.a.), tregon: “Babai im, Omeri (r.a.), pa një rrobë atllasi që ishte në shitje. Ia çoi atë të Dërguarit të Allahut (a.s.) dhe e pyeti:

“O i Dërguari i Allahut! Sikur ta blinit këtë dhe ta vishnit kur të vijnë delegacionet dhe në ditët e xhumasë?!”

Resulullahu (a.s.), i tha:

“Këtë e veshin ata që nuk kanë pjesë (në botën tjetër).”

Më vonë i Dërguari i Allahut (a.s.), i çoi Omerit (r.a.), një rrobë prej atllasi. Omeri (r.a.), shkoi dhe i tha:

“O i Dërguari i Allahut! Ju patët thënë për mëndafshin: “Këtë e veshin ata që nuk kanë pjesë (në botën tjetër).” Pastaj ma sillni mua! (Cila është urtësia e kësaj?)”

Pejgamberi ynë i nderuar i tha:

“Këtë nuk ta kam sjellë që ta veshësh ti. Por ta kam sjellë që ta shesësh dhe të plotësosh nevojat me paratë e saj ose që t’ia japësh për ta veshur dikujt që është i përshtatshëm.” (Buhari, Libas, 30, Xhuma 7, Idejn 1; Muslim, Libas 6; Muvatta, Libas 18.)

Veshja e rrobave të mëndafshit për burrat është e ndaluar kurse për femrat e lejuar. Prandaj nëse i jepet dikujt një dhuratë mëndafshi, t’ia dhurojë atë bashkëshortes ose vajzës.

Siç na e bën të ditur Enes bin Maliku, sundimtari bizantin i dërgoi si dhuratë Profetit një qyrk të gjatë atllasi të punuar me fije argjendi. Kur Profeti e veshi atë, njerëzit i thanë:

“O i Dërguari i Allahut! A mos t’u zbrit kjo nga qielli?”

I Dërguari i Allahut iu përgjigj:

“Kaq shumë ju pëlqeu? Beto hem në Allahun që mban në dorën e fuqisë së Tij jetën time, se edhe një nga peshqirët e Sa’d bin Muadhrit në xhennet, madje, është më i bukur dhe më i dobishëm se kjo!” Pastaj e hoqi dhe ia dërgoi Xhaferit. Por kur Xhaferi (r.a.) e veshi,

Profeti i tha:

“Unë s’ta dërgova për ta veshur!”

“Po ç’ta bëj unë atë?” - E pyeti Xhaferi. Dhe Profeti iu përgjigj:

“Dërgoja tët vëllai, Nexhashiut!” (Ahmed, III, 229; Ibni Ethir, Usudu’l-gabe, I, 324)

Dihjetu’l-Kelbi i pati dhuruar Profetit tonë të dashur një çift meste dhe një xhybe, të cilat Profeti i kishte mbathur e veshur gjersa ishin vjetëruar. (Tirmidhi, Libas, 30)

Enes bin Maliku tregon: Ishte një banor i shkretëtirës që e quanin Dhahir. Sa herë që vinte te i Dërguari i Allahut, i sillte dhurata nga prodhimet që rriteshin në shkretëtirë. Kurse kur kthehej për në vendin e vet, i Dërguari i Allahut e përcillte pasi ia kishte mbushur hejbet me gjëra që i duheshin atij dhe thoshte kështu: *“Dhahiri është shkretëtira jonë, kurse ne jemi qyteti i tij!”*

I Dërguari i Allahut e donte shumë Dhahirin. Dhahiri nuk ishte shumë i pashëm. Një ditë, ndërsa po shiste diçka që kishte në dorë, Profeti (a.s.) e rroku nga pas dhe, me pëllëmbët e bekuara, ia mbylli sytë. Dhahiri e pyeti:

“Kush je ti? Lëshomë!”

Dhe u përpoq të çlirohej, por, kur e kuptoi se personi që ia kishte zënë sytë ishte i Dërguari i Allahut, u qetësua dhe u përpoq ta mbështeste fort shpinën në gjoksin e Profetit. I Dërguari i Allahut (a.s.) thirri:

“Ky rob shitet! A dëshiron kush ta marrë?”

Me qafë të përkulur dhe me pamje të dëshpëruar, Dhahiri i tha:

“O i Dërguari i Allahut! Vallahi, s’del kush që të japë as edhe një grosh për një skllav të pavlerë si unë!”

Kurse i Dërguari i Allahut, Profeti ynë, i tha:

“Jo, o Dhahir! Për Allahun, ti je jashtëzakonisht i çmuar dhe i shtrenjtë!” (Ahmed, III, 161)

Dhahiri ishte njeri i lirë. Duke përdorur për të fjalën “abd” që bartte edhe kuptimet “rob” dhe “skllav”, Profeti pati aluduar për të si rob i Allahut.

Profeti nuk pati munguar asnjëherë t’u jepte dhurata delegacioneve që i shkonin, si dhe njerëzve të tjerë. Kështu, u pati shkruar njëzet vetëve nga popullsia e Bahrejnit për t’i ftuar në Medinë. Dymbëdhjetë ndër të ardhurit ishin nga fisi Abdulkajs. Ata u takuan me Profetin dhe u bënë muslimanë. Ata pyetën dhe mësuan shumë gjëra.

Kur do të ktheheshin, Profeti urdhëroi që çdo personi të delegacionit të fisit Abdulkajs t’i jepeshin dhurata. Kurse përfaqësuesit të fisit që kryesonte delegacionin, Abdullah bin Avfit i dha dymbëdhjetë e gjysmë ukijje argjend. (Ibni Sa’d, I, 315)

Po kështu, te Profeti kishin shkuar 13 përfaqësues të Beni Murren nën kryesinë e Harith bin Avfit. Profeti i pyeti:

“Si është vendi juaj?”

Harithi i tha:

“Vallahi, tek ne ka rënë thatësira dhe kriza e ushqimeve. Kafshët na u dobësuan aq sa s’kanë fuqi të marrin frymë! Lutiu Allahut për ne!”

Dhe Profeti u lut për ta:

“Allahu im! Ujiti ata me shiun tënd!”

Pasi ndenjën disa ditë në Medinë, përfaqësuesit e Beni Murrez deshën të kthehen në vendin e vet. Ata shkuan te Profeti për t’i lënë lamtumirën. Profeti ua caktoi Harith bin Avfin kryetar. Ai e urdhëroi Bilalin t’u jepte përfaqësuesve dhurata. Dhe Bilali i dha secilit prej tyre nga dhjetë ukijje, kurse Harith bin Avfit, dymbëdhjetë ukijje argjend. (Ibni Sa’d, I, 298; Ibni Ethir, Usdu’l-gabe, I, 410)

Ndërsa ndodhej së bashku me sahabet në mëhallën Beni Saide, i Dërguari i Allahut i kërkoi ujë Sehl bin Sa’d-it:

“O Sehl, a po na jep ujë për të pirë?”

Sehli i solli Profetit një gotë ujë.

Siç duket, Sehli duhet ta kishte ruajtur atë gotë, që Ebu Hazm (r.anh) tregon kështu:

“Sehli e nxori gotën dhe na e tregoi dhe ne pimë ujë prej saj. Pastaj, Omer bin Abdulazizi iu lut Sehli t’ia falte atë gotë të bekuar. Dhe Sehli ia dhuroi!” (Buhari, Eshribe, 30)

Sahabët ishin të gatshëm të dhuronin gjërat më të shtrejta siç bëri Sehl (r.a.) duke dhuruar godën e cila ishte shumë e shtrenjtë për të.

Ishte një sahabi me emrin Firas. Edhe ai donte të kishte një send nga të Profetit. Një ditë, kur shkoi pranë Profetit (a.s.) dhe e pa se po hante gjellë nga një enë që kishte para, iu lut t’ia falte atë enë dhe Profeti (a.s.) i cili nuk kthente prapë askënd, ia dhuroi enën.

Pastaj, Omeri (r.anh) shkonte herë pas here në shtëpinë e Firasit dhe i thoshte:

“Pa na e sill atë enë të bekuar!”

Pastaj e mbushte me ujë zemzemi atë enë që e kishin prekur duart e bekuara të Profetit, i cili ishte Habibullah, i dashuri i Allahut, pinte sa ngopej dhe tepricën ia hidhte fytyrës e kokës. (Ibni Haxher, el-Isabe, III, 202)

Me përjashtim të rasteve të veçanta, në përgjithësi, Profeti nuk i pranonte dhuratat që i jepnin politeistët dhe jomuslimanët dhe thoshte se e kishte të ndaluar. Ijadh bin Himar (r.a.) tregon:

“I pata dhënë të Dërguarit të Allahut një dhuratë. Ai më pyeti:

“A u bëre musliman ti?”

“Jo!” - I thashë unë.

“Unë e kam të ndaluar të marr dhurata nga politeistët!” - Më tha ai dhe nuk ma mori dhuratën.” (Ebu Davud, Haraxh, 35)

Por çështja qëndron ndryshe në marrëdhëniet ndërshtetërore. Aliu thotë: “Kisra i bëri disa dhurata të Dërguarit të Allahut dhe i Dërguari i Allahut i pranoi. Edhe mbretërit e tjerë i dërguan dhurata dhe ai i pranoi.” (Tirmidhi, Sijer, 23) Sepse pranimi i dhuratave nga kryetarët e shteteve ishte në interes të marrëdhënieve dypalëshe.

Shkëmbimi i dhuratave është një traditë e rëndësishme profetike. Zbatimi i kësaj traditë ka një rol shumë të madh në forcimin ndjejave vëllazërore midis muslimanëve.

Dhurata, pa asnjë pritshmëri dhe interes në ditët tona ku mbisundon intersi material dhe lidhjet për shkak të interesave, do të bëjnë një ndikim të madh në fitimin dhe çlirimin e zemrave.

Nëse dhurata i jepet një armiku, armiqësia e tij do të zbutet madje

mund të zhduket krejt. Nëse dhurata i jepet një personi që nuk është as mik as armik do të krijohet një miqësi e re. Profeti (a.s.) për t'ia shtuar dashurinë ndaj islamit, u ka dhënë atyre që sapo kishin hyrë në islam dhurata dhe plaçkë lufte më shumë se sa meritonin.

10. Mikpritja

Personat jashtë familjes, të njohur apo të huaj që na vijnë në shtëpi si të ftuar apo të paftuar, vetëm për një vizitë ose për të bujtur, me ndonjë rast apo pa rast, i quajmë vizitorë ose miq.

Një besimtar i pajisur me moral profetik ushqen dashuri ndaj robve të Allahut duke i gostitur dhe mirëpritur. Sidomos për udhëtarët dhe ata që janë larg vendbanimit të tyre.

Gostitja e vizitorit apo mikut është një nga parimet moralo-etike të përcaktuara nga feja jonë. Kur'ani i Shenjtë e përshkruan me hollësi gostitjen që u bën Ibrahim (a.s.) vizitorëve krejt të panjohur që i shkojnë në shtëpi, dhe tërheq vëmendjen kështu mbi faktin se është e domosdoshme ta marrim si shembull atë në këtë drejtim.

Gostitja e mysafirit është prej shenjave dalluese të fesë Islame. Profeti (a.s.) thotë:

“Kush beson në Allahun dhe ditën e ringjalljes, le ta gostisë vizitorin dhe mikun...” (Buhari, Edeb, 85; Muslim, Iman, 74)

Profeti (a.s.) na ka bërë të ditur se njerëzve të shtëpisë të cilët gostisin veçanërisht vizitorin dhe mikun, u shkon në mënyrë shumë të shpejtë mbarësia dhe begatia. (Ibni Maxhe, Et'ime, 55)

Arabët janë njerëz mikpritës dhe bujarë. Kur vinte miku kishte nga ata që thernin edhe deve për ta gostitur. Për arsye se gunga e devesë është pjesa më e shijshme e saj, thika e të zotit të shtëpisë më parë shkonte aty. Krenaria e universit (Fahr-i Kainat), Profeti ynë, me dhënien e këtij shembulli të bukur e ka nxitur (stimuluar) ummetin që të gostitë mikun.

Resulullahi (a.) ka urdhëruar duke u shprehur se, nuk ka mirësi në atë të cilin nuk pëlqen të mirëpresë mikun . Sepse të mos e mik-presësh nevojtarin është një sjellje aq e shëmtuar sa të fyesh edhe një pejgamber të madh (ülü'l-azm).

Musai (a.s.) dhe Hëzri (a.s.) gjatë një udhëtimi ndaluan në një fshat. Mirëpo njerëzit e këtij fshati nuk preferuan t'i mikëprisnin. Kjo gjendje ua çenoi shumë zemrën.

Në një transmetim tjetër Resulullahi (a.s.) urdhëron se, nuk ka dyshim se do të pranohet lutja që bën babai, mysafiri dhe atij që i është bërë padrejtësi .Kjo vlen edhe për lutje për mire edhe për lutje për keq.

Resulullahi (a.s.), ka këshilluar që në shtëpi të mbahet një krevat rezervë për mysafirin dhe në të njëjtën kohë ka ndaluar shpenzimin e tepërt.

Sipas asaj që na kanë bërë të ditur dijetarët, një nga arsyet për të cilën I Dërguari i Allahut e ka parë të papëlqyeshme mbajtjen e qenit në shtëpi është se qeni mund të trembi mysafirin.

Ndërkaq, ata që i shmangen kësaj pune megjithëse i kanë mundësitë, Profeti i ka paralajmëruar me hadithin që thotë:

“Tek personi i cili nuk dëshiron të presë vizitorë e miq, nuk ka mbarësi!” (Ibni Hanbel, IV, 155)

Kurse në një hadith tjetër, lutja (duája) e udhëtarit (mikut) përmendet mes lutjeve që pranohen pa dyshim. (Ebu Davud, Vitri, 29; Tirmidhi, Deavat, 47)

Vizitori apo miku i cili ndodhet larg atdheut dhe vatrës familjare, me zemër të lënduar, po të lutet në të mirë të dikujt si pasojë e mirë-kuptimit dhe trajtimit njerëzor ku përfshihet edhe gostitja, ose po të lutet në të keq të dikujt, domethënë, po ta mallkojë dikë si pasojë e mosinteresimit të treguar ndaj tij, pa dyshim që pranohet. Është e domosdoshme që t'i fitohet zemra mikut, që ai të pritët dhe respek-

tohet denjësisht. Në të njëjtën mënyrë, edhe vizitori apo miku nuk duhet të sillet indiferent e të mos lutet bukur në të mirë të personit apo personave që e pritën me të mira.

Sipas dijetarëve një nga shkaqet që Profeti (a.s.) e ka ndaluar mbajtjen e qenit në shtëpi ka qenë edhe frika që mund të kallte qeni tek mysafirët e mundshëm. Ky është tregues i jashtëzakonshëm i vlerës së madh që i jepte Profeti (a.s.) mysafirëve.

Thotë Profeti (a.s.):

“Bujtja e mysafirit një natë është detyrim për muslimanin. Kush të vjen tek dera si mysafir ai është borxh për të zotin e shtëpisë. Nëse dëshiron e paguan borxhin dhe shpëto, nëse nuk dëshiro mbetesh borxh.” (Ebu Davud, Et’ime, 5/3750)

Sipas një transmetimi të transmetuar nga Huvejlid bin Amr (r.a.), i Dërguari i Allahut (a.s.) u tha një ditë sahabeve kështu:

“Personi që beson në Allahun dhe ditën e ringjalljes, t’i japë mikut xhaizenë!”

“O i Dërguari i Allahut, ç’është xhaizeja e mikut?” - E pyetën sahabet.

Krenaria i Gjithësisë, Profeti (a.s.) u dha këtë përgjigje:

“Ta prisni mikun një ditë e një natë. Bujtja është tri net. Kurse ta presësh mikun më shumë se tri ditë e tri net, është sadaka!” (Buhari, Edeb, 31, 85; Muslim, Lukata, 14)

Është parë e përshtatshme që, ditën e parë mysafirin ta presësh me kujdes të veçantë, ta kënaqësh atë brenda mundësive dhe ditën e dytë e të tretë pa hyrë në vështirësi ta gostitësh me ato ushqime që ha familja zakonisht. Ato që mbeten mbas gostitjes së mysafirit (ushqime apo diçka tjetër), janë bereqet për të zotin e shtëpisë.

Profeti (a.s.) na ka urdhëruar të gostitim dhe mirëpresim edhe ata që nuk na mirëpresin dhe gostin.²⁷

Por është e ndaluar që një grua të fusë në shtëpi një person pa lejen e burrit.²⁸

Ndërsa detyra e të zotit të shtëpisë është ta presë e ta respektojë mikun, edhe miku duhet t'i pranojë me pëlqim dhe kënaqësi ato që i nxirren për gostitje, kurrsesi të mos i nënvleftësojë. Sepse miku ha ato që gjen dhe jo ato që shpreson të gjejë!

Po qe se gjendja ekonomike e të zotit të shtëpisë është e dobët, miku s'duhet të qëndrojë gjatë duke e vënë në pozitë të vështirë atë. Në lidhje me këtë specifikë, Profeti (a.s.) ka thënë kështu:

“Nuk është hallall që një musliman të qëndrojë në shtëpinë e vëllait musliman aq sa ta shtyjë atë në mëkat!”

Sahabet e kanë pyetur:

“O i Dërguari i Allahut! Si e shtyn njeriu vëllanë e fesë në mëkat?”

“Duke qëndruar pranë personit i cili nuk gjen dot diçka për ta pritur mikun!” - Është përgjigjur Profeti. (Muslim, Lukata, 15, 16)

Kur një mysafir dëshiron të futet brenda duhet të ruajë syrin e tij nga shikimi i vendeve që për të janë haram (mahrem). Për këtë, në vargun Kur'anor urdhërohet: **“...mos hulumtoni për zbulimin e të metave të njëri-tjetrit, dhe mos përgjoni njëri-tjetrin...”** (Huxhurat, 12)

Gjatë hyrjes dhe daljes duhet të veprohet me mendjehollësi, të kihet kujdes në veprime dhe të mos flitet me zë të lartë. Këpucët të hiqen në vendin e duhur dhe të vendosen me rregull. Para se të hyjmë në shtëpi duhet të kontrollojmë këpucët dhe t'i pastrojmë nëse janë përlyer me papastërti. Mysafiri duhet të ulet në vendin që i tregon i zoti i shtëpisë dhe jo në ndonjë vend tjetër.

Kur mysafiri hyn në një shtëpi nuk duhet të shikojë përqark me sy kurjuz dhe tinëz. Shikimet duhet ti kufizojë vetëm me vendet që ka

28. Buhari, Nikah, 84, 86; Muslim, Zekat, 84.

nevojë të shohë. Hapja prej mysafirit e një kase të mbyllur, një sënduku, dollapi, qeseje apo ndonjë gjëje tjetër të fshehtë është në kundërshtim me moralin Islam dhe konsiderohet si tradhti ndaj amanetit.

Nuk është e përshtatshme që mysafiri të prijë namazin dhe të kaloj në vendin e imanit pa i dhënë leje i zoti i shtëpisë . D.m.th që mysafiri duhet ti përshtatet të zotit të shtëpisë në çdo çështje dhe pa dhënë leje ai edhe agjërim nafie (vullnetar) nuk duhet të mbaj .

Shkurtimisht, edhe i zoti i shtëpisë edhe mysafiri duhet që ti përshtaten rregullave morale dhe të respektojnë rregullat për një bashkëjetesë të mirë.

Tablo të virtytshme

Profeti pati caktuar një vend të posaçëm në faltore, që thirrej me emërtimin “Ustuvanetu'l-Vufud” / Shtylla e Përfaqësuesve”, për të zhvilluar takime me delegacionet që i vinin. Kur do të priste miqtë, profeti vishte rroba të bukura dhe veçanërisht të pastra. Edhe nga personat që do të merrnin pjesë pranë tij në pritje, kërkonte të visheshin në të njëjtën mënyrë. Për shembull, kur pati pritur së bashku me Ebu Bekrin, Omerin dhe Aliun delegacionin Kinde, Profeti (a.s.) pati veshur rroba të çmuara prodhime Jemeni. (Ibni Sa'd, IV, 346)

I Dërguari i Allahut (a.s.) ngarkonte me detyrë nëpunës pritjeje që duhej të merreshin me delegacionet e ardhura. Nëpunësit e njoftonin Profetin për ardhjen e delegacioneve, i prisnin përfaqësuesit dhe i mësonin se si duhej ta përshëndesnin dhe se si duhej të silleshin në prani të tij. Edhe Ebu Bekri përgjigjej për punët e pritjeve. Shërbimet për miqtë i kryente shërbyesi i Profetit, Thevban, kurse Bilali organizonte punët e ushqimeve. Delegacioneve u jepej për të ngrënë herë bukë dhe mish, herë bukë dhe qumësht. (Kettani, I, 348)

Profeti i pyeste të ardhurit për shëndetin, punët dhe hallet, merrte të dhëna mbi gjendjen e zonave ku ndodheshin, ua dëgjonte kërkesat, u jepte përgjigje pyetjeve që i bënin dhe ua zgjidhte problemet. (Nesai, Umre, 5) Shpesh u bënte komplimenta të ardhurve dhe disa shërbime dhe gostitje i kryente vetë.

Kurdo që të ishte i lirë, mëngjes apo mbrëmje, Profeti takohej me pjesëtarët e delegacioneve dhe bisedonte gjerë e gjatë me ta. Madje, një herë, kur u takua me delegacionin e Thekifit, siç e kishte bërë zakon, pas jatsie, Profeti u lodh pak ngaqë biseda u zhvillua në këmbë dhe u zgjat, kështu që, për ta lehtësuar lodhjen, Profeti (a.s.) mbështetej herë mbi njëren këmbë, herë mbi tjetrën. (Ebu Davud, Ramazan, 9)

Profeti sillej jashtëzakonisht me thjeshtësi dhe modesti ndaj përfaqësuesve dhe miqve, i trajtonte ata mjaft sinjeritet dhe përzemërsi. Nëse pjesëtarët e fisit përkatës flisnin në dialektin e tyre, edhe Profeti bisedonte me ta po në atë dialekt. Ndërkaq, në fjalët dhe sjelljet e Profetit nuk ekzistonte zyrtarizmi i skajshëm dhe qëndrimi i ngrirë që kërkohen në takimet diplomatike. (Ibni Hanbel, IV, 9, 343)

“Mbetja e Profetit i uritur buronte nga numri i madh i personave të varfër dhe i bujtësve që e rrethonin. Sepse i Dërguari i Allahut (a.s.) kurrë nuk hante bukë pa pasur me vete disa sahabë dhe nevojtarë të faltores. Allahu i Lartë e mundësoi pushtimin e Hajberit dhe njerëzit u qetësuan disi. Megjithatë, mes popullit, vështirësia e jetesës vazhonte.” (Ibni Sa’d, I, 409)

Sipas rrëfimit të Ebu Hurejres,

Te i Dërguari i Allahut (a.s.) kishte shkuar një mik jobesimtar. I Dërguari i Allahut porositi që të milej një dele vetëm për të. Miku e piu krejt qumështin që i sollën, pastaj edhe krejt qumështin që i sollën përsëri, pastaj përsëri gjer në shtatë herë. Ai piu shtatë enë me qumësht. Të nesërmen në mëngjes, miku u bë musliman. I Dërguari i Allahut porositi t’i sillnin mikut qumësht. Miku e piu qumështin. I Dërguari i Allahut porositi t’i sillnin qumësht tjetër, por miku nuk e piu gjer në fund. Pas kësaj ngjarjeje, i Dërguari i Allahut tha:

“Besimtari pi me një zorrë, ndërsa mohuesi pi me shtatë zorrë!”
(Muslim, Eshribe, 186)

Njëra nga cilësitë që e dallonin Ibrahimin (a.s.) ishte mikpritja. Ai ishte një profet që e donte shumë mysafirin, e gostitte shumë dhe ishte pamasë bujar dhe i ndershëm. Në rastet kur nuk vinin mysafirë dilte në rrugë, kërkonte dhe i kthente nga rruga udhëtarët që kalonin andej dhe më pas i sillte në shtëpi për ti gostitur. Ushqente çdo kënd që kalonte andej. Për këtë arsye është quajtur edhe “Ebu’l-Adjaf” babai i mysafirëve. (Ibën Sa’d, I, 47)

Mikpritja, është një cilësi e profetëve. Në fakt, matura në ngrënie dhe pirje është shumë e domosdoshme, sepse ngrënia edhe pasi je ngopur, konsiderohet shpërdorim. Megjithatë, në gostitjen e mikut dhe ngrënien e ushqimit gjatë kohës kur je mysafir, nuk ka shpërdorim. Mirëpo, është kusht që gostitja dhe ftesa të bëhet vetëm për hir të Allahut dhe larg çdo interesi.

Allahu e përshkruan kështu mikëpritjen e Ibrahimit në Kuran:

“Të dërguarit Tanë, i sollën Ibrahimit lajmin e mirë dhe i thanë: «Paqe mbi ty!» Ai u përgjigj: «Paqja qoftë mbi ju!» Dhe me të shpejtë u solli atyre një viç të pjekur.” (Hud, 69)

“A e ke dëgjuar historinë e mysafirëve të nderuar të Ibrahimit? Ata hynë tek ai e i thanë: “Paqe!” - dhe ai u tha: “Paqe, o njerëz të panjohur!” E pa u vënë re, ai shkoi te njerëzit e shtëpisë dhe solli një viç të majmë. Pastaj ua afroi atyre e u tha: “A nuk po hani?” (Dharijat, 27)

Siç rrëfen Ibni Abbasi, vizitorët që i shkuan Ibrahimit (a.s.), ishin Israfili dhe Mikaili së bashku me Xhebrailin. (Kurtubi, XVII, 44) Ndërkaq, Ibrahim i të cilit i pëlqente shumë të priste vizitorë e miq, në fillim nuk e kuptoi se vizitorët që i shkuan me pamje djemsh të rinj e të pashëm, ishin engjëj. Ai i ftoi brenda, pastaj, pa rënë shumë në sy prej tyre, doli jashtë dhe, me ndihmën e të shoqes Sara, preu një viç, e poqi dhe ua nxori para miqve. Siç e mësojmë nga ajetet në vazhdim, kur Ibrahim (a.s.) vuri re se miqtë nuk e prekën ushqimin, e kuptoi se ata ishin engjëj. Edhe ata, për të mos e bërë më tepër kureshtar atë profet të çmuar, e prezantuan veten.

Sjellja e Ibrahimit na e mëson neve mënyrën e gostisjes së vizitorëve dhe miqve. Fakti që e pranoi selamin e tyre dhe ua ktheu në mënyrën më të mirë, që i ftoi për zemërsisht të hynin brenda, që doli jashtë me shumë kujdes për të përgatitur ushqim, që u nxori atyre për të ngrënë atë çka kishte më të mirë në shtëpi dhe ua serviri me duart e veta, të gjitha këto janë specifika kryesore që duhen marrë si model.

Profeti (a.s.) na ka këshilluar të mirëpresim dhe gostitim edhe njerëzit që nuk janë bamirës apo janë edhe keqbërës. Shembull i bukur i kësaj është Jusufi (a.s.) me vëllezërit e tij. Allahu thotë në Kuran:

“Dhe erdhën vëllezërit e Jusufit e hynë tek ai. Ai i njohu, por ata nuk e njohën. Kur i furnizoi ata me ushqim të nevojshëm, u tha: “Më sillni vëllain tuaj prej babait! A nuk e shihni se unë jua jap masën të plotë dhe jam më i miri mikpritës?” (Jusuf, 58-59)

Jusufi (a.s.) i mirëpriti vëllezërit megjithëse ata kishin dashur ta vrisnin.

Mikëpritja është një moral profetik. Ndërsa në pirje dhe ushqim duhet të jemi të matur, në gostitjen e mikut dhe mysafirit duhet të tregohemi shumë bujarë. Por e gjitha kjo duhet të jetë vetëm për hir të Allahut, jo për interesa të ndryshme materiale.

Ebu Dherri (r.a.) duke na folur për kthimin e tij në musliman na tregon një shembull të bukur mikpritjeje:

“Unë jam pjesëtar i fisit Ben Gifar. Me të marrë lajmin se, “Në Mekke ka dal një njeri i cili deklaronte se ishte profet.” Allahu Teala që atëherë shtiri në zemrën time dashurinë për Islamin... Menjëherë mora ushqimin dhe ujin dhe dola për rrugë. Erdha në Mekke. Nuk e njihja të dërguarin e Allahut (a.s.) dhe ngurroja që të pyesja ndonjë tjetër. Po prisja te Mesxhidi Haram dhe duke pirë ujë zemzemi shuaja urinë dhe etjen. Në atë moment pranë meje erdhi Aliu (r.a.) dhe tha:

“ - Me sa duket ju jeni të huaj këtu.” I thash:

“ - Po!”

“ - Atëherë bëhuni mysafiri ynë!” tha.

Shkova bashkë me Aliun (r.a.) Për shkak të frymës së terrorit që kishin përhapur Mekkasit nuk mundi të pyesi as edhe arsyen e ardhjes time. Kur agoi dita shkova përsëri tek Mesxhidi Haram për të gjetur të dërguarin e Allahut (a.s.). Megjithëse prita deri në mbrëmje nuk munda të informohesha.

Aliu -(r.a.) erdhi përsëri tek unë dhe tha:

“ - Ende nuk e keni mësuar se ku do të shkoni?” Unë thashë:

“ - Jo.” Aliu (r.a.) tha:

“Atëherë ejani dhe bëhuni përsëri mysafiri ynë.” Kur arritëm në shtëpinë e tij pyeti:

“ - Si është puna jote? Përse ke ardhur këtu?”. Mbasi mora besën e tij se do ta mbante fshehtë dhe do të më tregonte rrugën thashë:

“ - Sipas lajmit që na ka arritur neve, këtu ka dal një njeri që e deklaroi veten profet. Kam ardhur për t’u takuar dhe folur me Atë.”

“ - Keni bërë mirë që keni ardhur! Ky njeri është I Dërguari i Allahut, profeti i të vërtetës. Në agim më ndiq mua dhe hyr në shtëpinë që do të hyj unë! Nëse shoh diçka me rrezik për ty, do të kthehem nga muri duke bërë sikur po rregulloj këpucën, ndërsa ti kalon dhe largohesh.”

Më në fund arritëm pranë Profetit (a.s.).

Sapo më shpjegoi Islamin u bëra musliman. I Dërguari i Allahut (a.s.) u gëzua shumë që u bëra musliman dhe me një fytyrë të lumtur buzëqeshi...

Për një kohë qëndrova pranë të dërguarit të Allahut (a.s.). Më vonë thashë: “ - O i dërguar i Allahut! Ç’farë më urdhëron të bëj?”

I Dërguari i Allahut (a.s.) urdhëroi e tha:

“ - Kur të të arrij urdhëresa ime, komunikoja Islamin popullit tënd! Kur të marrësh lajmin që kemi dalë pah eja tek unë!” (Shih. Buhari, Menakibu'l- Ensar 33, Menakib 10; Ahmed, V, 174; Hakim, III, 382-385; Ibën Sa'd, IV, 220-225)

Në kohën kur I Dërguari i Allahut (a.s.) emigroi për në Medine-i Munevvere, të gjithë Ensarët po jepnin shpirtin për ta bujtur Atë në shtëpinë e tyre. Profeti, krenaria e universit, duke e zgjidhur këtë çështje me zgjuarsi të madhe u bë mysafir në shtëpinë e Ebu Ejub el-Ensariut (r.a.)

Në fillim, megjithë këmbënguljen e Ebu Ejub el-Ensariut (r.a.) që I Dërguari i Allahut - të qëndronte në katin e sipërm të shtëpisë profeti ynë duke urdhëruar: “ - Ej Eba Ejub! Është më mirë dhe më e përshtatshme për ne që të jemi në katin e poshtëm të shtëpisë” qëndroi në katin e poshtëm.

Ebu Ejub (r.a.) dhe familja e tij të cilët me një dashuri dhe respekt të pashoq u shërbenin miqve të shtrenjtë, të dërguarit të Allahut, për shkak të frikës se mos qëndronin mbi profetin -(a.s.) flinin duke u strukur nëpër qoshet e mureve. Një ditë iu thye shtamba dhe i gjithë uji u derdh në dysheme. Duke u frikësuar se mos uji derdhet mbi mysafirët e nderuar dhe shqetëson Atë, Ejub el-Ensariu menjëherë mori mbulesën e vetme që kishin, një jorgan prej kadifeje dhe me telash të madh teri vendin. Në mëngjes duke këmbëngulur iu lut që Profeti (a.s.) të dali në katin e sipërm.

Megjithëse I Dërguari i Allahut (a.s.) urdhëroi e tha se;

“ - Kati i poshtëm është më praktik!”, Ebu Ejub (r.a.) tha:

“ - Për sa kohë që ju të jeni në katin e poshtëm, ne nuk mund të ngjitemi lart!”. Mbas kësaj ata ndërruan vendet. (Muslim, Eshribe, 171; Ibën Hisham, II, 116)

Gjatë ditëve në të cilat mikpriti Profetin (a.s.), Ebu Ejub el-Ensariu vepronte me shumë delikatesë dhe me sa i vinte për duarsh, bënte çmos për të kënaqur mysafirët e bekuar. Vazhdimisht gatuante gjellë dhe ia dërgonte të dërguarit të Allahut (a.s.). Kur vinte pjesa e nge-lur e gjellëve, kërkonte me kujdes vendet ku kishin prekur gishtat e bekuar të profetit tonë (a.s.) dhe i shihte ato si simbol begatie. (Muslim, Eshribe, 170-171)

Edhe Muhaxhirët e tjerë që kishin emigruar nga Mekka u mik-pritën në të njëjtën mënyrë. Që në ditën e parë të ardhjes së tyre në Medine-i Munevvere, Ensarët garuan me njëri-tjetrin për ti bujtur këta mysafirë të shtrenjtë. Bile, për arsye se nuk mundën të binin dakord në mes tyre në ndarjen e mysafirëve, u detyruan të hidhnin short. (Buhari, Xhenaiz, 3; Menakibu'l-Ensar, 46) Më vonë, ndanë me ta (muhaxhirët) vreshtat, kopshtet, mallrat dhe çdo gjë.

Qysh ditën e parë kur muhaxhirët arritën në Medinë, ensarët hynë në garë me njëri-tjetrin për t'i marrë dhe respektuar në shtëpitë e veta. Për më tepër, kur nuk mundën t'i ndanin mes tyre miqtë, u detyruan të hidhnin short. Pesë muaj pas vajtjes në Medinë, Profeti (a.s.) i bëri muhaxhirët me ensarët vëllezër dy nga dy. Ata ndanë midis tyre vreshtat, bahçet dhe pasurinë. (Buhari, Xhenaiz, 3; Menakibu'l-Ensar, 46)

“Një njeri shkoi te Profeti (a.s.) dhe i tha:

“Jam i uritur!”

I Dërguari i Allahut i çoi fjalë njëres prej bashkëshorteve dhe i kërkoi diçka për të ngrënë. Ajo iu përgjigj:

“Betohem në Allahun që të ka dërguar si profet se në shtëpi s’na ndodhet gjë tjetër veç ujit!”

Pastaj, i Dërguari i Allahut i çoi fjalë një tjetër bashkëshorteje dhe mori prej saj të njëjtën përgjigje. Dhe pasi mori të njëjtën përgjigje edhe nga bashkëshortet e tjera, i Dërguari i Allahut iu drejtua sahabeve dhe i pyeti:

“Kush dëshiron ta mbajë për mik këtë natë këtë person?”

Ensari Ebu Talha (r.a.) iu përgjigj:

“E mbaj unë, o i Dërguari i Allahut!”

Pastaj e mori atë person të varfër dhe e çoi në shtëpi. Atje ai i tha të shoqes kështu:

“Le ta respektojmë mikun e të Dërguarit të Allahut (a.s.)! A ka në shtëpi ndonjë gjë për të ngrënë?”

“Jo, vetëm diçka sa për të ngrënë fëmijët!” - Iu përgjigj e shoqja. Sahabiu Ebu Talha i tha:

“Atëherë, merri me të mirë fëmijët! Po kërkuan të vijnë në sofër, vëri në gjumë. Kur miku të hyjë brenda, gjej një pretext dhe shuaje llambën.

Në sofër, ne do të bëjmë sikur do të hamë!”

Të zotët e shtëpisë dhe miku u ulën në sofër. Miku u ngop, kurse ata mbetën pa ngrënë. Të nesërmen në mëngjes, Ebu Talha shkoi te Profeti.

Sa e pa, i Dërguari i Allahut i tha:

“Allahu i Lartë mbeti i kënaqur nga ato që bëtë për mikun këtë natë!” (Buhari, Tefsir, 59/6; Muslim, Eshribe, 172-173)

Transemetohet se në lidhje me këtë ngjarje ka zbritur ajeti:

“Ndërsa ata që banojnë në Medinë dhe që e kanë pranuar besimin qysh më parë, i duan mërgimtarët që vijnë në Medinë dhe në zemrat e tyre nuk ndejnë kurrfarë rëndimi, për atë, që u

është dhënë atyre, por duan t'u bëjnë më mirë mërgimtarëve sesa vetes, edhe pse vetë janë nevojtarë. Kushdo që ruhet nga lakmia e vetvetes, me siguri që do të jetë fitues.” (Hashr, 9)

Biri i Ebu Bekrit, Abdurrahmani rrëfen:

Sahabët suffe ishin njerëz shumë të varfër. Një herë Profeti (a.s.) pati këshilluar:

- *“Ai që ka ushqim sa për dy vetë le të marrë një sahab të sufes dhe të hanë tre vetë nga ai ushqim, ai që ka ushqim për katër vetë le të marrë një ose dy sahabë të suffes dhe të hanë prej atij ushqimi pesë apo gjashtë vetë.”*

Këto ishin pak a shumë fjalët e Profetit.

Ebu Bekri mori tre sahabë të sufes me vete dhe i çoi në shtëpi që t'i ushqente, ndërsa Profeti (a.s.) mori dhjetë vetë.

Ebu Bekri më tha:

- Do të shkoj tek Profeti, prandaj shërbeju mysafirëve deri sa të kthehem unë dhe mos i lër të ngrihen nga sofra pa u ngopur mirë!

Unë veprova siç më tha im atë. Mora ushqimin dhe ua shtrova në sofër mysafirëve, por ata më pyetën:

- Ku është i zoti i shtëpisë?

- Nuk është këtu për momentin, - iu sqarova unë. - Urdhëroni dhe hani.

- Nuk do të hamë deri sa të vijë i zoti i shtëpisë. - u përgjigjën ata.

- Ju lutem urdhëroni dhe hani. - i thashë unë. - Në qoftë se kthehet im atë dhe sheh se ju nuk keni ngrënë ka për t'u nervozuar shumë me mua.

Sado që këmbëngula, ata nuk pranuan të hanin pa qenë i zoti i shtëpisë i pranishëm.

Im atë, Ebu Bekri, e kishte ngrënë darkën në shtëpinë e të Dërguarit të Allahut. Ai qëndroi aty deri sa falën edhe namazin e jasisë. U kthye në shtëpi shumë vonë në mbrëmje. Meqë e dija se do të zemërohej keqas me mua, shkova dhe u fsheha në një qoshe të shtëpisë. Kur erdhi në shtëpi pyeti:

- Çfarë keni bërë me mysafirët?

Kur e mësoi se si ishte puna, thirri me zë të lartë:

- Abdurrahman!

Unë nuk iu përgjigja. Atëherë ai thirri me zë më të lartë sesa herën e parë:

- Abdurrahman!

Unë prapë nuk iu përgjigja nga frika. Këtë herë ai thirri me zë edhe më të lartë akoma:

- Abdurrahman! Nëse je duke më dëgjuar, eja për hir të Zotit!

Unë dola nga isha fshehur dhe u shfajësova:

- Unë nuk kam faj. Po deshe pyeti edhe mysafirët!

- Abdurrahmani thotë të vërtetën. - i pohuan ata. - Ai u mundua shumë të na bindte që të hanim, por nuk pranuan.

- Pra paskeni pritur ardhjen time! - tha Ebu Bekri. - Meqë ju nuk keni ngrënë nga ky ushqim, as unë nuk do të ha prej tij.

- Betohemi tek Allahu. - këmbëngulen ata. - Po nuk hëngre ti prej këtij ushqimi, as ne nuk do të hamë!

- Allahu ju dhëntë vetëm të mira! - tha Ebu Bekri. - Çfarë keni që nuk pranoni të hani ushqimin?! Mirë pra, ejani të hamë.

Shtruan sofrën dhe sollën ushqimin. Im atë zgjati dorën drejt ushqimit dhe tha “Bismilah”. Ai nisi të hante, ndonëse ishte betuar të mos hante nga ai ushqim, me mendimin se betimin e kishte bërë nga cytjet e shetjanit kur kishte qenë i nxehur. Edhe mysafirët nisën të hanin.

Abdurrahmani rrëfen, duke u betuar në Allahun, se pas çdo kafshate që fusnin në gojë, ushqimi nuk pakësohej por shtohej më shumë. Në fund fare edhe mysafirët u ngopën. Ushqimi gjendej në sofër, a thua se nuk kishte ngrënë kush prej tij. Ebu Bekri pa se kishte mbetur ende ushqim, prandaj i bëri zë së shoqes:

- Ç’është kështu o bija e Benu Firasit?!

- Betohem se këtu në sofër është trefishi i ushqimit që unë kisha përgatitur për ju!

Im atë urdhëroi që pjesën e ushqimit të mbetur t’ia dërgonim Profetit (a.s.). Profeti vetë kishte ngrënë nga ky ushqim. Ushqimi kishte mbetur aty deri në mëngjes. Ne kishim një marrëveshje me një fis, në lidhje me myslimanët, dhe meqë afati i marrëveshjes kishte mbaruar, myslimanët e këtij fisi kishin ardhur në Medinë. Prej tyre erdhën dymbëdhjetë persona si përfaqësues. Allahu e di se sa ishte numri i atyre që ata përfaqësonin në total. Të gjithë hëngrën nga ushqimi të cilin ne ua dërguam me anë të përfaqësuesve të tyre. (Buhari, Mevakit 41; Menakib 25, Edeb 87-88; Muslim, Eshribe 176, 177.)

Robërit e zënë në luftën e Bedrit Profeti (a.s.) nuk i pati mbajtur të grumbulluar në një vend, por ua pati shpërndarë një e nga një sahabeve duke i këshilluar t’i prisnin si miq e t’i gostisnin. Ky zbatim praktik i të Dërguarit të Allahut synonte që robërit e luftës ta vëzhgonin nga afër jetën islame që bënë sahabet, t’i shihnin bukuritë e asaj jete dhe, ashtu, t’u ngrohej zemra ndaj Islamit! (Hejthemi, VI, 86; Ibni Hisham, II, 288)

Rregullisht, Profeti kërkonte nga delegacionet që të qëndronin një farë kohe në Medinë, të mësonin Kur'anin e Shenjtë dhe bazat e fesë, kështu që edhe ai vetë, duke i vëzhguar veprimet e tyre praktike, të kishte mundësi të siguronte që ata ta kuptonin mirë Islamin. Për shembull, kur arriti delegacioni Abdu'l-Kajs, Profeti kërkoi nga ensarët t'i prisnin si miq dhe t'i gostisnin. Në këtë mes, t'u mësonin atyre njohuri të domosdoshme të fesë, si dhe t'i ndihmonin për t'i mësuar përmendësh suret e nevojshme për namaz. Pastaj, menjëherë të nesërmen, kur shkuan ta takonin, Profeti i pyeti për mirëqenien dhe nëse kishin mbetur të kënaqur nga interesimi i ensarëve. Ata i shprehën Profetit se kishin mbetur të kënaqur. Pastaj, me qëllim që ta mësonin fenë me lehtësi dhe komoditet, Profeti i ndau pjesëtarët e delegacionit një e nga një nëpër shtëpitë e sahabeve. Kjo metodë u bë më frytdhënëse dhe e dobishme. Dhe Profeti që mbeti jashtëzakonisht i kënaqur nga zelli dhe përpjekjet e sahabeve si dhe vendosmëria e anëtarëve të delegacionit Abdu'l-Kajs për të mësuar, u muar me secilin prej tyre duke e kontrolluar personalisht mësimin përmendësh të Tahijjatit, Fatihasë dhe sureve të tjera, si dhe përvetësimin e sunnetit. (Ibni Hanbel, III, 402)

Për delegacionet që qëndronin kështu, dhjetë ditë apo më shumë, në Medinë, qenë caktuar edhe mjedise pritjeje për miq. Për këtë qëllim përdorej shtëpia e Abdurrahman bin Avfit. Gjithashtu, shënohet se edhe shtëpia gjerë dhe e bukur e ndërtuar mes hurmishteve të Ramle binti el-Harithit ishte caktuar për këto shërbime. (Ebu Davud, Ramazan, 9; Kettani, I, 347)

Metoda dhe parimet e zbatuara nga Profeti janë parime universale që marrin për bazë natyrën dhe të vërtetën e njeriut, prandaj, në vepërimtarinë e kumtimit dhe ftesës duhet përfituar nga këto parime.

Edhe tek bashkëshortet e Profetit (a.s.) nuk mungonin asnjëherë mysafiret. Ato merrnin leje prej Profetit (a.s.) për të pritur mysafire në shtëpi. Gratë sahabe shkonin shpesh pranë bashkëshortëve të Profetit (a.s.) për të mësuar dituri dhe njohuri fetare. Bashkëshortet e Profetit (a.s.) i pritnin miqësisht.

Sa e bukur është kjo ndodhi që na e shpalos më së miri shpërblimin e mikpritjes:

Hasani, Hysejini dhe Abdullah bin Xhafer (r.a.) kishin dalë prej Medinës në udhëtim për në haxh. Gjatë udhëtimit humbën plaçkat e tyre dhe ngelën të etur dhe të uritur. Në shkretëtirë vërejtën një çadër dhe iu afruan. Aty në çadër ishte vetëm një grua e vjetër. E pyetën gruan se a kishte ndonjë gjë për të pirë. Gruaja tha:

“- Kam një dele, mileni qumështin e saj dhe pini.” Mbasi e molën dhe e pinë qumështin pyetën se a kishte ndonjë gjë për të ngrënë sepse ishin të uritur. Gruaja tha:

“- Nuk kemi gjë tjetër përveç kësaj deleje. Thereni atë dhe unë po ua pjek.” E therën delen dhe e hëngrën. Kur erdhi koha për tu ndarë prej aty thanë:

“- Ne jemi prej fisit të Kurejshëve dhe po shkojmë në haxh. Nëse kthehemi shëndoshë e mirë në Medinë mos nguro të na gjesh! Dëshirojmë të të japim shpërblimin për të mirën që na bërë.”

Në mbrëmje kur erdhi burri i saj e mori vesh gjendjen dhe duke iu nxehur asaj u ankua:

“- Si bërë dhe ia dhe të hajë delen dikujt që nuk e njeh! Thua se ishin disa nga fisi i Kurejshëve. Si do ti gjejmë ata në këtë mënyrë?”

Kohë më vonë, kjo familje u detyruar që të emigrojë për në Medinë. E fitonin bukën e gojës duke mbledhur dhe shitur bajga përreth. Një ditë duke kaluar nëpër rrugicat e Medinës, rastisën në shtëpinë e Hasanit (r.a.) i cili ishte ulur përpara derës, ai e njohu menjëherë gruan, ndërsa ajo nuk arriti ta njohë. Hasani (r.a.) menjëherë i mori afër, ia kujtoi mirësinë që ajo u kishte bërë dhe duke i dhënë shumë florinj dhe dele i dërgon tek Hysejini (r.a.) Edhe ai, duke i shpërblyer dhe mbushur me dhurata i dërgon tek Xhaferi (r.a.) Ndërsa ai duke i dhënë dyfishin që u kishin dhënë Hasan me Hysejnin (r.a.) u tha:

“- U bë mirë që shkuat më parë tek ata... Sepse nëse do kishit

ardhur më parë tek unë ata do të kishin ngelur në pozitë të vështirë.”

(Shih. Gazali, Kimja-ji Saadet, s. 463-464)

Qytetërimi të cilit i kanë prirë të parët tanë të njohur për bujarinë, mikpritjen dhe mirëbërësinë e tyre, është quajtur “Qytetërimi i Vakfeve”. Më shumë se pallate, vila dhe kapital, ata patën lënë pas vdekjes institucione shoqërore, si hane, hamame, xhami, çezma, medrese dhe institucione të tjera, u patën vënë vulën e Islamit tokave ku patën jetuar. Ata e patën shpenzuar pasurinë bujarisht për lumturinë e njerëzimit dhe shërbimin ndaj njerëzve e patën konsideruar adhurim ndaj Zotit. Ndjenja e bujarisë tek ta që zhvilluar aq shumë, saqë bënëin garë me njëri-tjetrin se kush do t'i priste dhe respektonte më mirë miqtë.

Një ngjarje interesante që pati përjetuar udhëtari tunizian Ibni Batuta i cili, në shekullin XIV e pati shëtitur botën islame skaj më skaj, është një shembull shumë i bukur i kësaj. Duke e shëtitur Anadollin, Ibni Batuta me shokë arrijnë në qytetin Denizli që atëherë quhej me emrin Ladik. Ibni Batuta e përshkruan kështu ngjarjen në shënimet e veta të udhëtimit:

“Kur hymë në qytet dhe po kalonim përmes tregut, pamë se disa njerëz që dolën nga dyqanet, rrëmbyen kapistrat e kafshëve tona dhe po i tërhiqnin nga vetja. Pastaj doli një grup tjetër që i ndaloi të parët dhe midis tyre nisi përleshja. Pastaj, kur përleshja u nxeh keq, disa nxorën hanxharët dhe nisën t'i sulmojnë të tjerët. Meqë nuk e kuptonim dot ç'thoshin, filluam të frikësohemi. Menduam se do të ishin piratët dhe grabitësit Germijanë, se qyteti ishte i tyre dhe se kishin për qëllim të na i grabisnin mallin dhe jetën! Pastaj, Allahu i Lartë na dërgoi një njeri që dinte arabisht dhe kishte qenë në haxh. E pyetëm se ç'kërkonin prej nesh. Ai na tha se ishin të sekti Ahí, se, të parët që ishin takuar me ne, ishin dervishë të Ahi Sinanit, kurse ata që kishin ardhur më pas, ishin dervishë të Ahi Dumanit. Të dy palët grindeshin dhe përlesheshin për të na marrë ne si miq në teqen e vet. Ishte e pamundur të mos mbeteshe i mahnitur nga mikpritja e tyre e lartë! Më në fund, duke pranuar ta zgjidhnin çështjen me short, me radhë, u pajtuan. U

vendos që kush do ta fitonte shortin, do të na merrte si miq në teqen e anës së vet. Radha i ra anës së Ahi Sinanit. Me ta marrë vesh këtë, Ahi Sinani erdhi aty bashkë me një grup dervishësh, na priti dhe na urdhëroi mirëseardhjen për në teqen e tyre. Na vunë para gjellë të ndryshme. Pastaj, pasi pushuam pak, Ahi Sinani na mori të gjithëve e na çoi në hamam. Ai më shërbeu vetë në banjë. Kurse dervishët e tjerë u shërbyen shokëve të mi. Pasi dolëm nga banja, u shtrua sërish një sofër e madhe. Pas gjellëve dëgjuam këndim Kur'ani nga hafizë zëbukur, bëmë ziqër. Të nesërmen pamë se Ahi Dumani me myridët e vet na prisnin për të na marrë me vete. Edhe atje u përballëm me një bujari të shumëllojshme!” (Ibni Batuta, f. 305-306)

Shikoni sa të dhëna të bukura na ka sjellë Evlija Çelebiu në lidhje me mysafirhanen e vakëfit të Sokullu Mehmet Pashës:

“...Nëse ndonjë mysafir vjen në mes të natës prej jashtë qytetit, i hapin derën dhe e marrin brenda. Gostitet me ushqime që ndodhen të gatshme. Por, edhe nëse shkatërrohet bota, natën nuk lënë të dalë kush jashtë. Dhe në mëngjes, kur vjen koha e ndarjes thërrasin si hanxhi ose tellall:

“- O ummeti i Muhammedit (a.s.)! A e keni në rregull mallin, jetën, kalin dhe teshat tuaja, a keni ndonjë nevojë?” Dhe kur mysafirët thonë të gjithë sëbashku:

“- Në rregull. Allahu Teala e mëshiroftë mirëbërësin!”, derëtarët hapin të dyja anët e dyerve duke i përcjellë me lutje dhe këshilla:

“- Mos shkoni të shkujdesur! Kini kujdes, mos e humbni shtrojën tuaj! Mos u miqësoni me njerëz të panjohur! Ecni, Allahu ua lehtësoftë!...”

L.H. Delamarre thotë:

“Në shëtitjet e mia në rrethinat e Stambollit, u bëra vazhdimisht dëshmitar i pasionit të këtij kombi për mirësi dhe mikpritje. Cilindo turk të rastit që ta pyesja për rrugën ku desha të shkoja, menjëherë më orientonte dhe bënte çmos për të më dhënë ushqime për rrugë. Në tërë sjelljet e tyre binte në sy një njerëzillëk dhe hijeshi e mreku-llueshme!”

Dr. A. Brayer thotë:

“Te osmanët ka një shpirt të tillë që, në sajë të tij, çdo mik të Zotit e shohin si një dhunti të shenjtë!

I zoti i shtëpisë, duke ia caktuar mikut dhomën më të mirë të shtëpisë, i shërben në çdo gjë me gjithë dëshirë. Për më tepër, po të sëmuret miku, ia paguan vetë shërbimin mjekut, sepse turqit e kanë për turp që miku të shtjerë dorën në xhep për ndonjë gjë. Edhe kur largohet, mikut i jepen dhurata nga i zoti i shtëpisë si kujtime mirë-njohjeje dhe falenderimi për favorin që i ka bërë të zotit të shtëpisë duke bujtur në shtëpinë e tij!”

Mikëpritja që bëhet për hir të Allahut është fryt i besimit në Allah dhe ditën e Kijametit. Mikëoritja ndërsa në këtë botë është burim miqësie dhe begatie në ditën e kijametit është një pasuri e madhe. Të parët tanë kanë thënë mysafiri vjen me rrizkun me vete. Për të treguar që mysafir sjell begati në shtëpi. Prandaj muslimanët e kanë shumë të zhvilluar traditën e mikëpritjes.

11 Edukata

Edukata është aq e rëndësishme në Islam, saqë për ta përkufizuar shkurtimisht atë, mund të thuhet, “Islami është edukatë!”, sepse të gjitha urdhëresat Islame, njëkohësisht janë si nevojë e edukatës. Ndërsa ndalesat, janë në kundërshtim me të.

Nëse i qasemi me syrin e mendjes dhe urtësisë Kuranit, shihet

se tema që zë vendin më të madh e më esencial në të, është tema e edukatës dhe moralit. Edhe rrëfenjat historike që përmbahen në të, madje, kanë për synim sugjerimin e moralit, domethënë, të përsosmërisë së qëndrimeve e sjelljeve!

Rrumiu e shpreh bukur këtë fakt:

Hapi sytë e vështroje Fjalën e Allahut krejt: Tërë Kur'ani është moral ajet për ajet!

Allahu i cili i këshillon njerëzit vetëm për moral dhe edukatë, në lidhje me ata që sillen në kundërshtim me edukatën dhe moralin thotë:

“Në të vërtetë, Allahu urdhëron drejtësinë, mirësinë dhe ndihmën për të afërmit, si dhe ndalon imoralitetin, veprat e shëmtuara dhe dhunën. Ai ju këshillon, në mënyrë që ju t’ia vini veshin.”

(Nahl, 90)

Kurse në një ajet tjetër shprehet se do t’i falë dhe mëshirojë njerëzit e tij me edukatë dhe moral të lartë:

“Për ata që ruhen prej gjynaheve të mëdha dhe veprave imorale, përveç gjynaheve të vogla, me të vërtetë, Zoti yt është i Gjerë në falje.” (Nexhm, 32)

Profeti (a.s.) i ka mësuar sahabëve çdo sjellje dhe vepër të mirë. Në fenë Islame ekzistojnë rregulla dhe parime për të gjitha aspektet e jetës së njeriut. Disa janë prej tyre janë detyrim, disa janë synet dhe disa janë të përlqyeshme. Por që të gjitha janë për të mbrojtur dinjitetin e njeriut dhe për të siguruar atij lumturinë në këtë botë dhe botën tjetër.

Heronjtë e vërtetë të edukatës, etikës dhe moralit janë profetët dhe të urtët. Gjithashtu edhe ata që dinë si t’i ndjekin këto personalitete, të cilët tregojnë dëshirë volitive për të zotëruar një moral të lartë. Esenca e moralit s’është gjë tjetër veç pjekurisë fetare. Të dashurit e Allahut, përveç se zotëronin këtë edukatë, ata gjithmonë kanë jetuar

me vetëdijen se ndodhen në prezencën e Allahut. Prandaj, ata i kanë dhënë shumë rëndësi edukatës në shoqëri. Kjo mund të shprehet duke ruajtur të njëjtën gjendje nënshtrimi dhe edukate që tregohet gjatë adhurimeve dhe jashtë tyre. Miqtë e Allahut janë të vetëdijshëm se ndodhen gjithmonë nën vëzhgimin e Allahut dhe zotërojnë shpirta të ndriçuar edhe pa pasur nevojë për prova. Pra, ata jetojnë gjithmonë me vetëdijen se ndodhen çdo çast me Allahun:

Allahu i Madhëruar ka urdhëruar:

“...Ai është me ju kudo që të gjendeni...” (Hadid, 4)

Për këtë arsye, edukata e tyre u jep formë të gjitha sjelljeve të tyre. Kjo është edhe arsyeja që të dashurit e Allahut janë gjithmonë të edukuar, madje edhe kur ndodhen larg syve të njerëzve.

Allahu thotë përsëri në Kuran:

“...e që janë të vazhdueshëm në faljet e tyre.” (Me’arixh, 23)

“...e që i falin namazet rregullisht.” (Me’arixh, 34)

Rrumiu duke komentuar këto ajete, thotë:

“Robi e ruan gjendjen e namazit edhe pas tij. Kështu që, e gjithë jeta e tij kalon me nënshtrim dhe edukatë. Gjithashtu, gjuha dhe zemra e tij janë të ruajtura. Kjo është gjendja e të dashuruarve të vërtetë, pra e miqve të Allahut...”

Edukata nuk është gjë tjetër përveç pjekurisë së besimit.

Morali është shpëtimi i njeriut nga vetitë shtazore dhe stolisja me tiparet njerëzore. Në të vërtetë, të jesh musliman do të thotë të zotërosh moralin islam, është të mund t’i bartësh bukuritë e larta në qëndrimet dhe sjelljet e tua! Qëllimi i edukimit shpirtëror është që ta bëjë njeriun të vetëdijshëm se ndodhet gjithmonë nën vëzhgimin e kamerave hyjnore. Në sajë të kësaj vetëdijeje, do të mundësohet që virtytet e larta të njeriut, si mirësjellja, delikatesa, edukata dhe turpi, të bëhen themel i natyrës njerëzore.

Edukata gjithashtu është durim dhe përmbajtje ndaj të paedukuarit.

Edukata është zbukurim i shpirtit dhe zemrës.

Edukata është metodologjia e çdo pune. Me një edukatë të mangët, është e pamundur të arrihet në nivelin e vërtetë njerëzor, sepse njeriun, nuk e bën njeri trupi i tij, por cilësitë e larta shpirtërore.

Edukata është pasqyrimi, shfaqja jashtë e arsyes dhe virtytit. . Sepse feja, edukata dhe njerëzillëku janë gjithmonë rezultat i arsyes dhe vlerës së lartë.

Edukata dhe morali i bukur i besimtarit, është tregues i besimit të tij të fortë.²⁹ Pra, edukata, njëkohësisht është edhe pasqyra e një besimi të përsosur.

Edukata është maja më e lartë e moralit të bukur. Dhuntia më e mirë dhe më e vyer që Allahu mund t'i dhurojë një njeriu, është morali i bukur.³⁰

Edukata është një mburojë që të mbron nga çdo sprovë materiale apo shpirtërore.

Ibn Abasi (ra.) thotë:

“Edukata është një kështjellë që mbron nderin tuaj”

Edukata është pasuria e njerëzve të pjekur. Edukata është një vlerë që i jep kuptim jetës dhe shoqërisë. Për njeriun është më e rëndësishme të jetë i edukuar, sesa të zotërojë gjithë pasurinë e kësaj bote.

Edukata është armiku i shejtanit. Për rrjedhojë, prindërit që nuk ia mësojnë edukatën fëmijës së tyre, i shtojnë një shok shejtanit. Njeriu i edukuar, është i mbrojtur nga e keqja e shejtanit dhe çdo e keqe fizike apo shpirtërore.

Edukata më me vlerë është kur njeriu duke i ditur kufijtë e vetë,

29. Shih. Ebu Davud, Sunet, 15/4682.

30. Shih. Ibn Maxhe, Tib, 1.

i ruhet kalimit të caktut. Për këtë arsye është thënë; “Ruaje gjuhën pranë të diturve, zemrën pranë evliave, dorën prej sofrës dhe syrin kur je mysafir!”

Sa bukur që e thotë poeti:

Kurorë prej dritës hyjnore paskësh qenë edukata, Vendose atë kurorë, të shpëtosh nga belaja.

Edukata është kurorë në çdo çështje. Një poet i kulturës shpirtërore thotë kështu:

Mes njerëzve të zemrës kërkova e kërkova;

Çdo shprehi e mirë qenkësh, sidomos edukata!

Enes Ibn Maliku (r.a.) thotë: Edukata në vepra është shenjë e pranimet të veprës. Të urtët kanë thënë: Ibadeti të çon në Xhenet kurse edukata në ibadet të çon tek Allahu.

Prandaj morali më i përsosur dhe edukata më e lartë, është edukata në fe, pra, është edukata e treguar ndaj Allahut të Madhëruar, që është edhe qëllimi i fesë. Me këtë qëllim synohet që me anë të ndjenjës së mirësisë njeriu i paformuar, duke u ngritur dhe u plotësuar, të shndërrohet në një njeri me edukatë kundrejt Allahut.

Ibn Abasi (r.a.) thotë: Kulmi i edukatës është të respektosh urdhëresat e Allahut në mirëqenie dhe në vështirësi.

Kurse Rrumiu thotë:

“E pyeta mëndjen time; ‘Ç’farë është besimi?’ Mendja duke u përkulur te veshi i zemrës, pëshpëriti; ‘Besimi përbëhet nga edukata...’ Atëherë, kush nuk ka edukatë nuk gëzon as edhe mirësinë e Allahut.”

Pas edukatës ndaj Allahut, vjen edukata e treguar ndaj të Dërguarit të Tij . Kjo edukatë, shtrihet në mënyrë zinxhir tek të gjitha krijesat e tjera, duke vazhduar me mësuesin, prindërit, besimtarët, etj.

Sufjan Theuri, ka thënë:

“Edukata e bukur, shuan zemërimin e Allahut të Madhëruar!”

Kanë thënë të urtët:

Kush ka këto tre cilësi nuk mbetet i privuar:

-Edukata e bukur

- Shoqërimi me njerëz me edukatë

-Kujdesi për të mos ofenduar të tjerët

Profeti (a.s.) thotë:

“Allahu i Madhëruar i urren ata që bëjnë vepra të pahijshme dhe flasin fjalë të shëmtuara.” (Tirmidhi, Birr, 62/2002.)

Kurse Allahu në Kuran thotë:

“Ata që duan të përhapen shpifjet e turpshme (ose imoraliteti) ndër besimtarët, i pret një dënim i dhembshëm në këtë botë dhe në tjetrën; Allahu i di të gjitha e ju nuk i dini.” (Nur,19)

Mungesa e edukatës dhe turpit është pasojë e mungesës së arsyës, besimit dhe fesë.

Të heqësh dorë nga edukata e mirë, tregon një indiferencë aq të madhe, saqë e ul njeriun më poshtë se kafshët dhe, si përfundim, e shpie atë në shkatërrim. Kjo sepse mungesa e edukatës, është si një pus i pafund, ku mund të zhytesh gjithnjë e më shumë. Kur ai ngop njërën prej dëshirave të egos, shfaqet një dëshirë tjetër më e keqe dhe më e ulët. E, nëse njeriu rend pas egos në këtë mënyrë, në fund patjetër që do të shkatërrohet.

Poeti thotë:

Nuk është jetim ai që nuk ka nënën ose babain por ai që është i privuar nga edukata.

Edukata është kulmi e moralit të lartë. Edukata është mirësia më e madhe dhe më e vjera që Allahu i ka dhënë njeriut. Ditën e Kiametit, ajo që do të rëndojë më shumë në peshoren e veprave, është morali i bukur. Njerëzit që Allahu dhe i Dërguari i Tij duan më shumë dhe të cilët do të jenë më afër Profetit (a.s.), në Xhenet, janë ata me moral dhe edukatë më të bukur. Kësisoj, morali dhe edukata e bukur, janë një lloj vize Xheneti që u është dhuruar njerëzve për të arritur lumturinë e përjetshme.

Tablo të virtytshme

Profeti (a.s.) ishte njeriu më eleganti dhe i hijshmi i njerëzve. Ai ishte më i buzëqëshuri dhe me moralin më të lartë midis gjithë njerëzve. I ndershëm si një lule dhe i turpshëm si një trëndafil. Në fjalët e tij nuk kishte asnjë në gjë ta pahijshme, ai fjalëve të pahijshme i njononte krejtësisht. Kurrë nuk preferente të kthente të keqen me të keqe. I falte gabimet e të tjrëve.³¹

Profeti ndërsa po kalonte rrugës dëgjoji një person që qortonte vëllain e vet sepse ishte shumë i turpshëm duke i i thënë:

Ti ke turp, sillesh me e dukatë por kjo është e dëmshme. Profeti (a.s.) i tha:

“Lëre të qetë sepse turpi është prej besimit.” (Buhari, Edeb 77, Iman 16; Muslim, Iman, 57-59)

Siç transmetohet prej sahabëve, i Dërguari i Allahut (a.s.), ishte më i turpshëm se një vajzë beqare e mbuluar me rrobën e saj. (Buhari, Edeb, 77)

Një ditë prej ditësh, hebrenjtë erdhën tek Profeti dhe duke bërë sikur po e përshëndesnin, iu drejtuan me shprehjen “samu alejkum”

31. Shih. Tirmidhi, Birr, 69.

(vdeksh më mirë!), shprehje e cila në pikëpamjen tingëllore është shumë e përafërt me përshëndetjen islame “selamu alejkum” (paqja qoftë me ju!) Profeti nuk e humbi qetësinë dhe ua ktheu atyre me fjalët “alejkum” (Ashtu qoftë edhe për ju!). Mirëpo Aisheja që gjendej e pranishme aty, u prek shumë nga kjo përshëndetje e turpshme e hebrejve dhe nuk mundi të rrinte pa u thënë atyre “Vdekshi ju më mirë dhe ju mallkoftë Zoti!”. Profeti u përpoq ta qetësonte gruan e tij duke i thënë:

- Qetësohu Aishe! Trego mirëkuptim (tolerancë) dhe mos u sill ashpër.

Por Aisheja, e cila nuk kishte ndërmend të mbyllte njërin vesh përpara atyre që kishte dëgjuar, i tha Profetit:

- A nuk e dëgjove se çfarë të thanë?

Profeti iu përgjigj:

- Po ti a nuk më dëgjove se si iu përgjigja unë atyre? Ua ktheva me të njëjtën përshëndetje. Kur unë të lutem për ta, lutja ime ka për t’u pranuar, ndërsa kur ata të luten për keq për mua, dëshirat e tyre nuk kanë për t’u përmbushur. (Buhari, Edeb 30)

Ashtu siç qe shprehur edhe Enes ibn Maliku, i Dërguari i Allahut nuk pati fyer ndokënd, nuk kishte thënë ndonjëherë fjalë të turpshme dhe nuk kishte mallkuar askënd. (Buhari, Edeb 38, 44)

Sulejman Ibni Surad (r.a.), tregon:

Një ditë isha ulur pranë të Dërguarit të Allahut (a.s.), kur dy persona ishin duke ofenduar njëri-tjetrin. Fytyra e njërit prej tyre ishte skuqur nga zemërimi, aq sa i ishin fryrë damarët e qafës. I Dërguari i Allahut (a.s.), i cili e ndoqi këtë skenë, tha: “Unë e di një fjalë, që nëse (ky person) e thotë, do t’i kalojë ajo (zemërimi) që e ka

kapluar. Nëse ai thotë: «Eudhu bil-lahi mineshshejtanirr-raxhim/Kërkoj mbrojtjen e Allahut nga shejtani i mallkuar», do t'i kalojë ajo që e ka kapluar.»

Të pranishmit i thanë atij: “Profeti (a.s.), ka thënë të strehohesh tek Allahu nga shejtani i mallkuar!” (Buhari, Bed’ul-halk, 11, Edeb, 44, 76; Muslim, Birr, 109)

Paria e jahudinjeve, paguan dhe kërkuan prej dyfytërsh (mynafikut) Lebid bin A’samit të cilit i vinte dorësh për magji që t’i bënte magji të Dërguarit të Allahut (a.s.).

Lebidi, i cili ra dakord me jahudinjtë, shtiri në dorë disa fije floku të Profetit tonë (a.s.) dhe duke lidhur disa nyja i fryu. Këto flokë të bëra nyje dhe të fryra i futi në një enë ku mbahen lulet e thata të hurmave mashkullore. Më vonë, shkoi dhe e vuri atë nën gurët e basamakëve brenda një pusi. Mbas kësaj magjie, Profeti (a.s.) u sëmur. Drita e syve iu pakësua. Sëmundja i vazhdoi për një kohë. E ndërpreu të ngrënët dhe të pirët dhe vuajti shumë.

Allahu Teala ia tregoi Profetit (a.s.) se prej kujt ishte bërë kjo magji, si ishte bërë dhe ku ishte fshehur. Sipas një transmetimi tjetër, duke zbritur suret Felek dhe Nas e largoi ndikimin e magjisë.

Kur i Dërguari i Allahut (a.s.) u shërua nga sëmundja, Lebidi i cili bëri magji nuk ia pa as fytërën, as nuk ia kujtoi dhe as nuk iu rëndua për këtë faj. Ai nuk urdhëroi të vriteshe as Lebidi i cili i rrezikoi jetë dhe as ndonjë tjetër prej fisit të tij Beni Zurajk. (Shih. Ibën Sa’d, II, 197; Buhari, Tëbb, 47,49; Muslim, Selam, 43; Nesai, Tahrim, 20; Ahmed, IV, 367, 367, VI, 57; Ajni, XXI, 282)

Aisheja (r.a.) i tha:

“O i Dërguari i Allahut! A s’bën ta demaskosh atë që të ka bërë magji?”

Kurse Profeti i pati dhënë këtë përgjigje të shkëlqyer:

“Allahu i Lartë mua më dha shërim dhe shëndet dhe unë s’dua ta përhap të keqen ndër njerëz e t’u bëj keq atyre!” (Buhari, Edeb, 56)

Megjithëse zotëronte forcë ndëshkimi, i Dërguari i Allahut (a.s.) e fali personin që i bëri një të keqe të madhe, për më tepër, nuk e demaskoi atë. Sepse i Dërguari i Allahut (a.s.) nuk ia donte të keqen askujt, musliman qoftë apo mohues, dhe i trajtonte të gjithë me edukatë dhe moral të lartë. Nga ana tjetër, për shkak se Profeti (a.s.) i është dërguar njerëzimit si një personalitet shembullor, përbën një shembull për gjithë njerëzimin duke qenën se ka kaluar çdo gjendje të cilës mund t’i vijë çdo njeriu. Përndryshe Allahu Teala mund ta siguronte Atë duke e ruajtur nga magjitë dhe gjëra të ngjashme

Aisheja (r.a.) tregon:

Krenaria i Gjithësisë (a.s.) pati bërë një veprim duke parapëlqyer lejimin (përrjashtimin) nga rregulli. Kur dëgjoi se disa shmangeshin prej kësaj, u foli kështu njerëzve:

“Për hir të Allahut, më thoni, a është e drejtë që disa, duke mos e pëlqyer veprimin tim, u shmangkan prej tij? Betohem në Allahun se unë e njoh Allahun më mirë se ta. Edhe frika im nga Allahu është më e madhe se e tyre!” (Buhari, Edeb, 72; Muslim, Fedail, 127)

Mukatili (r.a.) transmeton këtë ngjarje të bukur:

Një ditë të xhuma Profeti (a.s.) ishte në Suffe, vendi ishte i ngushtë. Profeti (a.s.) i vlerësonte shumë ata që kishin marrë pjesë në luftën e Bedrit. Kur erdhën disa pjesëmarrës të Bedrit nuk gjetën vend për t’u ulur, prandaj qëndruan në këmbë përballë Profetit (a.s.) me shpresën se do të hapej vend, por askush nuk u hapi vend. Kjo gjë e mërziiti Profetin (a.s.) prandaj tha:

Kush i hap vend vëllait, Allahu e mëshiroftë.

Pas kësaj të gjithë sahabët u çuan dhe filluan të lirojnë vend edhe për të tjerët.

“O besimtarë! Kur ju thuhet t’u hapni vend të tjerëve në tubim, atëherë bëni vend, se Allahu do t’ju bëjë vend (në Xhenet)! E kur ju thuhet të ngriheni, atëherë bëni kështu, se Allahu do t’i ngrejë në shkallë të lartë ata midis jush që besojnë dhe që u është dhënë dija. Allahu di çdo gjë që punoni.” (Muxhadele, 11) (Vahidi, fq. 431-432; İbn-i Kethir, IV, 347)

Sa model i mirë i një virtyti të shkëlqyer është kjo ndodhi e cila e ekspozon edukatën dhe delikatesën e ashabëve të ndershëm.

Kur e plagosën Omerin (r.a.) i tha djalit të tij Abdullahit:

Abdullah Shko te nëna e besimtarëve, Aishja dhe thuaji:

“Omeri të bën salam. Mos bëj gabim t’i thuash ‘Prijësi i besimtarëve’! Sot nuk jam më prijësi i besimtarëve. Thuaji asaj:

“Omer ibn Hattabi të kërkon leje që të varroset bashkë me dy shokët e tij.”

Abdullahu vazhdon e thotë:

I kërkova leje Aishes (r.anha), që të hyja brenda dhe pasi ajo më dha leje, dhashë salam dhe hyra në dhomën e saj. Aishja (r.anha), po qante.

“Omeri të bën salam, ai kërkon leje nga ti që të varroset pranë dy shokëve të tij.”, i thashë. Nëna jonë, Aishja (r.anha), tha:

“Vendin pranë të Dërguarit të Allahut (a.s.), e kisha ndarë për vete. Por sot zgjedh që të varroset Omeri në atë vend.” (Resulullahu (a.s.) dhe Ebu Bekri (r.a.), ishin varrosur në dhomën e nënës sonë, Aishes. Aishja (r.anha), dëshironte të varrosej pranë Resulullahut dhe babait të saj, por ajo shfaqti një sakrificë dhe altruizëm të madh.)

Kur u kthye, Omerit i thanë:

“Erdhi Abdullahu!” Omeri (r.a.), tha i emocionuar dhe kureshtar:

“Më ngrini!” U ngrit duke u mbajtur te një njeri dhe tha:

“Çfarë lajmi më ke sjellë?”

“T’u plotësua dëshira. Aishja e dha lejen.”

Kur tha kështu, ai i tha:

“Elhamdulil-lah! Nuk ka gjë më të rëndësishme për mua se kjo. Kur të kem dorëzuar shpirtin, më çoni atje. Kur të arrijmë atje, jepi sërish selam Aishes dhe thajti:

“Omeri kërkon leje për të hyrë!” Nëse jep leje, më fusni brenda. Nëse nuk jep leje, më çoni në varrezën e myslimanëve!”

Kur e dorëzoi shpirtin, e morën dhe e çuan deri te dhoma e Aishes (r.anha). Abdullahu dha selam dhe tha:

“Omeri kërkon leje për të hyrë brenda!” Nëna jonë e nderuar, Aishja tha:

“Futeni brenda!”- dhe ata e futën menjëherë brenda. Kështu ai u varros bashkë me dy shokët e tij. (Buhari, Ashabu’n-Nebi, 8; Xhenaiz, 96; Xhihad, 174; Tefsir, 59/5, Ahkam, 43.)

Davud Tai tregon:

“Kam qëndruar njëzet vjet me Ebu Hanifen. Gjatë gjithë kësaj kohe kam vënë re se ai edhe kur ishte vetëm, edhe kur ishte në prezencë të dikujt tjetër, nuk ka qëndruar kurrë me kokë të zbuluar dhe asnjëherë nuk i ka zgjatur këmbët, qoftë edhe për t’i çlodhur. Njëherë e pyeta:

- Ç’të keqe ka nëse i zgjat këmbët, kur je i vetmuar Ai më tha:

- Të tregosh edukatë përpara Allahut të Madhëruar është më e virtytshme.

Kur Sulltan Ahmeti I e bëri xhaminë me 6 minare, për respekt të Profetit (a.s.) Xhamisë së Profetit (a.s.) i shtoi edhe një minare më tepër. (İlber Ortaylı, Osmanlı'yı Yeniden Keşfetmek, fq. 150)

Të parët tanë, me edukatën e tyre, nderin dhe dinjitetin që kanë treguar, kanë arritur të mahnitin gjithë botën. Për rrjedhojë, **Solomon Schweigger**, i cili ishte një prift protestant shumë fanatik, lidhur me edukatën e të parëve tanë, është shprehur kështu në ditarin e tij të udhëtimit:

“Ata njerëz, edhe në hamam mbulohen me diçka. Sa njerëz të edukuar që janë! Ne duhet ta mësojmë këtë edukatë nga këta barbarë (!).” (İlber Ortaylı, Osmanlı'yı Yeniden Keşfetmek, f. 88.)

Edukata është kapitali më i çmuar i një udhëtari që ndodhet në rrugë të Allahut. Njeriu nuk mund të jetë edhe fetar, edhe i paedukuar, sepse thelbi i shpirtit islam në besim, është teuhidi, ndërsa në vepra është edukata dhe mëshira. Prandaj mund të thuhet se feja islame me të gjitha parimet e veta, fund e krye përbëhet nga mirësjellja, delikatesa dhe pastërtia. Pra, nga “edukata e bukur”.

Edukata është një element që e dallon njeriun nga krijesat e tjera. Njeriu fiton vlerë tek Allahu me edukatën, mirësjelljen, delikatesën dhe devotshmërinë e tij. Për këtë arsye, ndër cilësitë e të dashurve të Allahut, edukata dhe mirësjellja gëzojnë një vend të veçantë.

Edukata është kapitali më i çmuar i një udhëtari që ndodhet në rrugë të Allahut. Njeriu nuk mund të jetë edhe fetar, edhe i paedukuar, sepse thelbi i shpirtit islam në besim, është teuhidi, ndërsa në vepra është edukata dhe mëshira. Prandaj mund të thuhet se feja islame me të gjitha parimet e veta, fund e krye përbëhet nga mirësjellja, delikatesa dhe pastërtia.

Braktisja e edukatës, meriton dëbimin prej mëshirës së Allahut. Kush tregohet i paedukatë para sulltanit, nxirret tek dera e, kush tregohet i paedukatë tek dera, nxirret në ahur”. Të moçmit thoshnin: “Edukatën

mësoje prej të paedukuarit”. Kjo është një këshillë, që ne të marrim mësim prej përfundimit të atyre që nuk e respektojnë edukatën.

Nuk duhet të harrojmë se shejtani i mallkuar, nuk u dëbua prej mëshirës së Allahut, për shkak të mungesës së diturisë apo punës, por për shkak të mungesës së edukatës

Prandaj edhe ne duhet të marrim mësimin e duhur prej gjendjes në të cilën ra shejtani.

Rrumiu thotë kështu se, që njeriu të mundet të përkryhet dhe zbukurohet në pamje dhe cilësi, është e domosdoshme që t’i lutet vazhdimisht Zotit që ta bëjë të edukuar, si dhe, se arma e vetme për të dalë fitimtar kundër shejtanit i cili është armiku më i madh i njeriut, është edukata dhe etika:

“Le të kërkojmë nga Zoti të na e mundësojë për t’u bërë të edukuar, sepse personi pa edukatë mbetet i privuar nga favori i Allahut. Dëmi i njeriut të paedukatë nuk mbetet i kufizuar vetëm tek ai, përkundrazi u jep flakën tërë anëve... Kush tregohet i paedukatë në rrugën e Mikut, ua pret rrugën edhe të tjerëve. Një njeri i tillë s’është burrë! Fundi i atij që tregohet i paturpshëm në këtë rrugë, është mbytje në dëshpërim dhe pendim. Qielli është mbushur me dritë në sajë të edukatës së vet, edhe engjëjt janë bërë të pafajshëm e të pastër si rrjedhojë e edukatës së tyre. Kurse zënia e diellit është si rezultat i paturpësisë së hënës. Përzënia e Iblisit nga porta hyjnore është për shkak të guximit të të folurit të paturpshëm përballë Zotit!” (Mesnevi, dyvargshet 79-96)

“Po qe se dëshiron t’ia shtypësh kokën shejtanit, hapi sytë dhe shih se vrasësi i shejtanit është edukata. Nëse njeriu nuk gjen edukatë ai nuk është njeri i vërtetë. Sepse dallimi midis njeriut dhe kafshës është edukata.”

Shkurtimisht, edukata është një element që islami ua mëson njerëzve dhe i jep një rëndësi të veçantë. Kjo ndjenjë tregohet ndaj Allahut, Profetit, të dashurve të Allahut, prindërve, besimtarëve dhe të gjitha krijesave me radhë. Pasuria e arit dhe argjendit shkon, por pasuria e edukatës ngelet përgjithmonë. Prandaj, ne si besimtarë, duhet të

mësojmë rregullat e edukatës, duhet t' i mbajmë të gjalla dhe të munda-hemi që, duke u bërë shembull, t'ua mësojmë edhe të tjerëve. Për këtë, duhet të lexojmë librat e rregullave të edukatës dhe të mësojmë se si mund ta përmirësojmë veten tonë. Por më e rëndësishme është të shoqërohemi me besimtarë të edukuar e të sinqertë, që janë si libra të gjallë dhe të përfitojmë prej tyre.

Edukata duhet të përfshijë gjithë qenien e besimtarit, dorën, gjuhën, syrin, veshin dhe zemrën e tij, pra çdo organ dhe qelizë të tij.

Nga kjo pikëpamje është një njësi e edukatës e cila është e një rëndësie të veçantë dhe vitale. Ajo njësi është edukata e komunikimit, njeriu duhet të dijë se kur duhet të flasë dhe kur duhet të heshtë. Tani të trajtojmë shkurtimisht këtë temë.

a. Edukata e komunikimit

Aftësia për të menduar dhe komunikuar janë dy cilësi që e dallojnë njeriun prej gjallesave të tjera. Në krye të sjelljeve njerëzore, të cilat përfshihen në rregullat e edukatës, vjen “të folurit”. Të folurit është si një pasqyrë e shndritshme, e cila tregon nivelin mendor dhe shpirtëror të individit dhe gjendjen e besimit dhe moralit të tij. Ajo që e bën njeriun njeri është pikërisht gjuha. Prandaj pikësëpari lumturia dhe fatkeqëia e tij është e lidhur shumë me gjuhën. Njeriu duhet të tregojë shumë kujdes kur flet dhe komunikon.

Edukata më e madhe gjatë të folurit është, të tregohet respekt dhe nderim ndaj Allahut Teala dhe të Dërguarit të Tij. Gjatë të folurit, të biesh në një gjendje të cilën nuk do ta pëlqejë Allahu dhe i Dërguari i Tij (a.s.), është një nga rreziqet më të mëdha për besimtarin.

Allahu në formë qortimi thotë në Kuran:

“O ju që keni besuar! Mos nxitoni para (urdhrit të) Allahut dhe të Dërguarit të Tij dhe kijeni frikë Allahun! Vërtet, Allahu dëgjon gjithçka dhe është i Gjithëdijshtëm. O ju që keni besuar! Mos e ngrini zërin tuaj mbi zërin e Profetit dhe mos i flisni atij me zë

të lartë, siç bëni me njëri-tjetrin, në mënyrë që të mos ju humbin veprat tua pa e ndier ju fare.” (Huxhurat, 1-2)

Sipas këtij urdhri hyjnor, çdo besimtar, cilado qoftë çështja në fjalë, nuk duhet që të gjykojë me kokën e vet për një çështje, në lidhje me të cilën Allahu dhe i Dërguari i Tij e kanë dhënë tashmë gjykimin e tyre, nuk duhet ta kalojë kufirin dhe duhet të ketë kujdes përherë për edukatën e tij si rob i Zotit. Besimtari duhet të jetojë një jetë të matur dhe të ekuilibruar, brenda kufijve të Kuranit dhe të traditës profetike, duke u ruajtur nga çdo lloj dhe shprehje e ekstremizmit.

Në mënyrë të veçantë, ai duhet të tregojë kujdes në fjalët, veprat dhe sjelljet që kanë të bëjnë me Allahun dhe të Dërguarin e Tij, duke mos munguar respektin ndaj tyre. Përndryshe, ta dijë dhe të mos harrojë kurrë se veprat e tij do të eliminohen plotësisht.

Besimtari fjalën duhet ta fillojë me emrin e Allahu dhe falënderim ndaj Tij. Profeti (a.s.) na ka informuar se fjala dhe biseda që nuk fillon në këtë mënyrë është e mangut dhe e pa begatë. Kur ndonjë fëmijë prej fisit Benu Abdulmutalib fillonte të fliste, Profeti (a.s.) ia mësonte duke ia lexuar shtatë herë këtë ajet fisnik:

Thuaj: “Çdo lavd e falënderim i përket Allahut, i Cili nuk ka bir, nuk ka ortak në pushtet dhe nuk është i pafuqishëm, që të ketë nevojë për ndihmës! Madhëroje Atë, duke ngritur lart madhështinë Tij!” (Isra,111) (Abdurrezzak, IV, 334; Ibn-i Ebi Shejbe, I, 348)

Duhet të largohemi sa mundemi nga bisedat e kota dhe boshe ku nuk përmendet Allahu. Sepse biseda të tilla e bëjnë zemrën të vrazhdë, dhe ata që janë me zemër të vrazhdë janë larg Allahut.

Nga ana tjetër, të flasësh shumë e çon njeriun në gabime të shumta. Sa bukur e ka shprehur poeti këtë të vërtetë:

*Midis njerëzve të fjalës kjo çështje debatohet,
Dhe ai që flet shumë, me të madhe gabohet...*

Personi para se të flasë duhet të mendohet mirë. Nëse fjala që do

të shprehë është e dobishme për të dhe të tjerët duhet ta komunikojë në të kundër duhet të heshtë. Sepse fjala e padobishme dëmton atë dhe dëgjuesin. Duke heshtur të paktën mbrohem nga dëmi i mundshëm.

Profeti (a.s.) thotë:

“Nuk ka asnjë organ të trupit që nuk i ankohet Allahut për fjalët e kota dhe të pahijshme që flet gjuha.” (Hejthemi, X, 302)

Madje edhe kur fjala dhe heshtja peshojnë njëloj preferohet heshtja. Sepse ndonjëherë edhe fjala e pëlqyeshme mund të çojë në haram ose në gjëra të papëlqyeshme. Profeti (a.s.) thotë:

“Të gjitha fjalët e birit të Ademit janë në disfavor të tij, përveç nëse urdhëron për të mirë, ndalon nga e keqja, ose përmend Allahun e Madhëruar!” (Tirmidhi, Zuhd, 63/2412)

Nuk është besimtar, ai që flet keq për njerëzit, që i mallkon dhe që shfaq fjalë e vepra të pahijshme.” (Tirmidhi, Birr, 48)

Të urtët kanë thënë: “Mos fol me gjuhën e gjarpërinjëve helmues” sepse plaga e shpatës shërohet kurse ajo e gjuhës nuk shërohet kurrë. Gjuha e ëmbël është një mirësi e madhe e cila lehtëson të gjitha punët. “Një proverbë thotë: “Gjuha e ëmbël nxjerr gjarpërin nga vrima” prandaj duhet të mendohemi mirë para se të flasim. Sepse detyra jonë duhet të jetë të çlirojmë dhe shërojmë zemra dhe jo të thyejmë zemra. Fjalën e bukur duhet ta përforcojë sjellja dhe vepra duke përhapur në mjedisin ku jetojmë vetëm mirësi.

Nuk duhet të harrojmë që njeriu është pëgjegjës për atë çka flet; Allahu thotë në Kuran:

“...dhe, për çdo fjalë që ai thotë, ka pranë vetes një mbikëqyrës të gatshëm (për ta shënuar atë).” (Kaf, 18) Prandaj duhet ta peshojmë mirë fjalën para se ta artikulojmë.

Profeti (a.s.) thotë:

“Robi, në mënyrë të pavetëdijshme dhe pa i dhënë rëndësi, mund të thotë fjalë me të cilat kënaqet Allahu dhe për këtë shkak, Allahu e ngre gradën e tij. Gjithashtu, robi në mënyrë të pakujdesshme mund të thotë edhe fjalë që shkaktojnë zemërimin e Allahut dhe për shkak të asaj që tha, Allahu e hedh atë në Xhehenem.”
(Buhari, Rikak, 23)

Kjo është kaq e rëndësishme sa që të urtët kanë thënë: Sprova është e varur nga fjala që del prej goje.

Në fakt një nga treguesit që bën dallimin midis jobesimtarit dhe besimtarit është artikulimi me gojë i shehadeetit dhe pranimi me zemër. Kjo tregon rëndësinë e fjalës.

Muslimani nuk duhet të flasë me pretendime të mëdha sepse ndoshta ato që thotë nuk mund të realizohen. Prandaj kur flasim për të ardhmen duhet ta shoqërojmë me shprehjen “Në dashtë Allahu”.

Nga ana tjetër nuk duhet folur me siguri të madhe duke thënë: “Unë nuk e bëj kurrë këtë gabim” sepse në këtë mënyrë i ke lënë shejtanit një derë hapur. Shejtani nuk të ndahet deri sa të bëjë të biesh në atë gabim. Prandaj duhet t’i mednojmë mirë përfundimet që mund të sjellin fjalët që shprehim. Allahu kërkon të jemi modestë dhe flasim me qetësi, pa e ngritur zërin.

“Ec me kujdes e i përmbajtur dhe fol me zë të ulët; se zëri më i vrazhdë është zëri i gomarit”! (Lukman, 19)

Profeti (a.s.) nuk pëlqentë që gjatë komunikimit të përdoreshin fjalë të rënda dhe jo të hijshme. Ai preferonte gjithmonë të përdorte fjalën më të përshtatshme. Nëse për të shprehur një kuptim ka fjalë të ndryshme, këshillonte që të përdoret fjala më e përshtatshme me edukatën

Njeriu duhet të qëndrojë larg nga gënjeshtra. Allahu thotë në Kuran:

“O besimtarë, frikësojuni Allahut dhe thoni vetëm të vërtetën. Ai do t’ju bekojë veprat tuaja dhe do t’ju falë gjynahet. Kush

i bindet Allahut dhe të Dërguarit të Tij, do të arrijë një fitore madhështore.” (Ahzab, 70-71)

Të largohesh prej gjynaheve që veprohen me gjuhë, si gënjeshtër, përfolja, sharja dhe tallja, prej grindjes me fjalë dhe nga të ngulurit e gjembave zemrës, është domosdoshmëri për lumturinë në botën tjetër. Njeriu, nuk duhet të flasë për tema për të cilat nuk ka dije. Nëse ka dikush që di, duhet të presë dhe të preferojë që gjatë kësaj kohe të mësojë më tepër. Sepse veshi, syri dhe zemra, mbartin përgjegjësi për atë që veprojnë. (Shih. el-Isra, 36) Ajo që i tërheq njerëzit me fytyrë zvarrë në xhehennem nuk është gjë tjetër veçse gjuha. (Shih. Tirmidhi, Iman, 4-5)

Nuk duhet t'i ndërpresim fjalën askujt dhe nuk duhet të thyejmë zemrën e askujt.

Ebu Musa (r.a.) ka thënë:

E pyeta të Dërguarin e Allahut:

“O i Dërguar i Allahut! Kush është më i miri prej myslimanëve?”
Ai mu përgjigj:

“Ai, prej gjuhës dhe dorës së të cilit janë të sigurt myslimanët!”
(Buhari, Iman, 4, 5, Rikak, 26; Muslim, Iman, 64, 65)

Muslimani nuk duhet të shpreh një fjalë për të cilën mund të detyrohet të kërkojë falje. Prandaj vazhdimisht duhet të flasë fjalë të mirë.

“Thuaju, robërve të Mi, që të flasin atë që është më e mira.”
(Isra, 53) Sepse fjala e bukur është sadaka dhe sadakaja e mbron njeriun nga xhehenemi.

Sa bukur e ka thënë Ebu Bekri (a.s.): “Mendoje mirë se çfarë thua, kujt ia thua dhe kur e thua!”

Besimtari duhet të bëjë kujdes që fjalët e tij të jenë lehtësisht të kuptueshme. Ai nuk duhet të harrojë kurrë se qëllimi i të folurit është

shprehja e një kuptimi në mënyrë të qartë. Të folurit në mënyrë jo të natyrshme, duke u munduar të dukesh si i ditur dhe orator, cenon vlerat dhe respektin në sytë e bashkëbiseduesve që ke përballë. Pra, bëhet shkas që të tjerët të mendojnë se je duke folur thjesht për t'u dukur. Profeti i Allahut (a.s.), na ka njoftuar se sjellje të tilla nxisin dënimin hyjnor dhe për këtë arsye ka thënë:

“Kush mëson përdorimin e fjalëve për të ndikuar në zemrat e njerëzve dhe e zgjat fjalën më tepër se ç’duhet (aq sa t’i mërzisë njerëzit), në ditën e gjykimit, Allahu nuk t’ia pranojë as adhurimet farz dhe as ato nafile!” (Ebu Daud, Edeb, 86/5006)

Për këtë arsye, duhen përdorur shprehje të shkurtra e të përmbledhura, pa e zgjatur shumë fjalën. Fjalët tona duhet të jenë të pastra si uji i kthjellët, të thjeshta dhe rrjedhëse.

Një këshillë Profeti (a.s.) thotë:

“O Ibën Abbas! Mos u thuaj njerëzve fjalë që mendjet e tyre nuk mund t’i kuptojnë. Nëse vepron kështu, do të bëhesh shkak që ata të bien në fitne (ngatërresa)”. (Dejlemi, V. 359)

Nuk duhet të bisedojnë dy veta duke përjashtur personin e tretë që gjindet aty sepse kjo mund të shkaktojë keqkuptime dhe lëndime.

Ndjenjat shpirtërore janë shumë të rëndësishme në rregullimin e marrëdhënieve të besimtarit me vëllain e tij dhe ruajtjen e dashurisë dhe miqësisë ndërmjet tyre. Me rëndësi të veçantë është edhe mënyra e të folurit dhe zgjedhja e fjalëve gjatë bisedës, sepse fjala ndikon në shpirtin e njeriut në varësi të mënyrës së përdorimit. Për këtë arsye, besimtari duhet të tregojë kujdes të madh në lidhje me “delikatesën në të folur”. Ai duhet të bëhet një burim urtësie që shfaq bukuritë e të vërtetave hyjnore dhe gjithmonë duhet të përdorë një gjuhë të ëmbël që do të ndikojë shpirtat.

I Dërguari i Allahut (a.s.), bëri një jetë të virtytshme, të bazuar në këto ndjenja dhe në këtë delikatesë. Shpirtat në të cilat dëshironte të ndërtonte një personalitet islam, ai i konsideronte si vendin e shikimit

të Allahut, prandaj dhe u ka dhënë atyre një rëndësi të veçantë duke u munduar që t'i bënte trëndafila të kopshtit të Xhenetit.

Po ashtu edhe një besimtar i cili është edukuar me moralin e Kuranit Kerim, duhet ta lehtëtojë shpirtin me bukurinë dhe aromën e këndshme si një lule e sapoçelur. Çdo fjalë e tij duhet të përbëhet nga shprehje të arta, të cilat ushqejnë shpirtin. Në fytyrën e tij nuk duhet të mungojë kurrë buzëqeshja dhe me gjuhën e ëmbël duhet të përhapë mëshirë. Personaliteti dhe sjelljet e tij duhet të jenë në nivelin e “të mirës, të bukurës dhe të së kompletuarës”.

Profeti (a.s.) na ka mësuar të mos e stërhollojmë fjalën dhe të mos e teprojmë jo vetëm në bisede por në asnjë çështje. Kur jepet mësim në tema që konsiderohen private, duhet të flitet në mënyrë figurative. Ndërsa kur bëhet ndonjë pyetje në këto tema, është e përshtatshme të jepet përgjigje pa u futur në bisedë drejtpërdrejt me atë që pyet. Të përdorësh shprehje si “Njëri prej jush... Njerëzit duhet të veprojnë kështu...” është gjithmonë një rrugë më e sigurt. Kur dikush jep këshillë, nuk duhet t'i ngarkohet një personi të caktuar. Ashtu sikur ka vepruar edhe Profeti (a.s.), të flasë në përgjithësi.

Profeti (a.s.) na ka lajmëruar se është shkatërruar ai që e kalon kufirin në fjalë dhe punë duke kërkuar edhe hollësitë më të vogla. (Shih. Muslim, Ilim, 7; Ebu Davud, Sunnet, 5)

Profeti (a.s.) nuk e ka pëlqyer fjetjen para namazit të jacisë dhe të folurit mbas namazit të jacisë. (Shih. Buhari, Mevakit, 23; Muslim, Mesaxhid, 236) Sepse trupi i njeriut ka nevojë për të pushuar. Nëse kalohet koha e pushimit, pakësohet mundësia për të përfituar begatinë në aspektin shpirtëror të vaktit të mëngjesit. Allahu Teala, për robët e tij të dashur urdhëron e thotë kështu:

“Ndërsa në agim kërkonin falje (nga Allahu).” (Dharijat, 18)

“Ata ngrihen nga shtrati, i luten Zotit të tyre me frikë e shpresë dhe japin nga ajo që iu kemi dhënë Ne.” (Sexhde, 16)

Qëndrimi duke biseduar deri në orë të vona na privon nga nama-

zi i natës dhe mund të bëhet shkak për mos ngritjen për namazin e saahut gjë e cila është një humbje e madhe. Këtu bëjnë përjashtim vetëm bisedat e domosdoshme dhe të dobishme.

Fjalët e kota dhe të padobishme dëmtojnë atmosferën shpirtërore të njeriut. Kurse fjalët e urta i japin jetë dhe qetësi shpirtit. Të urtët në lidhje me këtë kanë thënë:

“Fjalët e shumta e bëjnë personin të harrojë shumë.” - Ebu Bekr i (r.a.)

“Mos mendo t’i kthesh përgjigje atij që flet në mënyrë të rëndomtë, sepse ai që flet në mënyrë të tillë, ka në fjalorin e tij shumë fjalë të rëndomta për t’i kthyer përgjigje përgjigjes tënde.” - Aliu (r.a.)

“Mos bëj shaka me njerëzit injorantë. Ata ta thejnë zemrën me gjuhën e tyre të helmët.” - Aliu (r.a.)

“Për të shprehur një fjalë sëpari duhet të dëgjojmë. Prandaj fillo fjalën duke dëgjuar.” - Rrumiu

Gjatë flasin ata që nuk mund ta tregojnë dot qëllimin (Rrumiu)

“Ji i ditur sa të duash fjala jote ka vlerë aq sa kupton personi përballë.” - Rrumiu

“Ha pak, adhuro shumë, mëso të gjitha virtytet por fol pak.” - Jusuf Has Haxhib

“Dëgjo shumë dhe fol pak. Fjalën thuaje me mendje dhe zbukuroje me dituri.” - Jusuf Has Haxhib

“Mo i thuaj njerëzve fjalë të rënda! Fjala e rëndë është një zjarr që së pari djeg atë që e nxjerr fjalën.” - Jusuf Has Haxhib

Shkurtimisht kush beson Allahun dhe botën tjetër të flasë fjalë të dobishme ose të heshtë. Profeti (a.s.) thotë:

“Kush më jep fjalën se do ta mbrojë gjuhën dhe nderin, unë i premtoj xhenetin.” (Buhari, Rikak 23)

Tablo të virtytshme

Profeti nuk bisedonte për çështje të tjera veç atyre prej të cilave shpresonte mirësi. “I Dërguari i Allahut (a.s.) nuk fliste shumë. Por fliste në qoftë se biseda e tij do të bëhej e dobishme për muslimanët, do t’i ngrohte dhe afronte ata ndaj njëri-tjetrit, do të fshinte intrigën dhe ftohtësinë mes tyre. Ai u bënte dhurata personave dinjitarë të çdo popullate dhe i caktonte ata si drejtues të asaj popullate.

Kuvendi i Profetit (a.s.) ishte një kuvend diturie, maturie, durimi dhe sigurie. Në kuvendin e tij as flitej me zë të lartë, as fajësohej kush, as shpallej ndonjë e metë apo gabim i bërë. Çdo njeri që ndodhej në kuvendin e tij trajtohej barazisht, kurse epërsia ndaj njëri-tjetrit matej vetëm me devocionin.

I Dërguari i Allahut (a.s.) edhe hutbet i mbante mesatare. Ai as nuk i zgjaste shumë, e as nuk i shkurtonte aq sa të mos kuptohej gjë. Kjo nuk vlente vetëm për hutbet e xhumave apo të bajrameve, por ishte një parim për të gjitha fjalimet e tij. Për këtë arsye, ata që e dëgjonin atë, ishin jashtëzakonisht të gjallë e të zgjuar, i kuptonin ato që thoshte, madje i mësonin edhe përmendësh dhe ia përsëritnin njëri-tjetrit.

Ai preferonte metodën e të shprehurit “shumë kuptime me pak fjalë”. Mirëpo kur bënte këtë, patjetër merrte parasysh edhe kapacitetin e të kuptuarit të njerëzve. Ai nuk thoshte gjëra të pakuptueshme dhe, të gjithë merrnin mësim prej asaj që thuhej.

E folura e tij ishte shumë e ëmbël dhe të ledhatonte shpirtin. Fjalët e tij nuk ishin as të mangëta dhe as të tepërta. Ai nuk fliste shpejt duke i radhitur fjalët njëra pas tjetrës, por fliste qetë dhe i nxirrte fjalët një nga një, saqë çdokush që e dëgjonte, e kuptonte shumë lehtë. Në fakt, ai ishte njeriu, i cili fliste më bukur, më urtë, më kuptueshëm ndër të gjithë dhe çdo kuptim e shprehte në mënyrën më të drejtë.

Duke e parashtruar dhe shpjeguar kauzën e vet, i Dërguari i Allahut (a.s.) i shqiptonte fjalët në mënyrë të qartë dhe ndodhte që t’i përsëriste disa herë ato që thoshte, me qëllim që të kuptoheshin mirë. Siç na e bën të ditur Enesi (r.a.), Profeti (a.s.) e përsëriste tri herë thënien në mënyrë që fjala t’i kuptohej mirë. (Buhari, Ilm, 30)

Aishja (r.a.) thotë:

“E folura e të Dërguarit të Allahut (a.s.) ishte aq e qartë sa mund ta kuptonte fare lehtë çdo dëgjues!” (Ebu Davud, Edeb, 18)

“Kur fliste i Dërguari i Allahut (a.s.), kush dëshironte mund t’ia numëronte fjalët!” (Buhari, Menakib, 23)

“I Dërguari i Allahut (a.s.) i përsëriste tri herë fjalët dhe fjalitë që dëshironte të kuptoheshin mirë!” (Tirmidhi, Menakib, 9) Disa herë mund të duhet që një fjalë të përsëritet me qëllim që të kuptohet mirë nga bashkëbiseduesi. Për këtë arsye, në Kur’anin e Shenjtë, ngjarjet me interes të veçantë janë përsëritur disa herë duke u mbështetur mbi rëndësinë e tyre. Për shembull, kundërshtimi i shejtanit ndaj urdhrit hyjnor për të mos bërë sexhde është përmendur në shtatë vende, kurse gjendja e magjistarëve që i besuan Musait (a.s.) është përmendur në katër vende. Fjala e tij ishte mjaft e butë dhe e kuptueshme, e tillë që askujt s’ia lëndonte zemrën dhe askënd s’e ulte e s’e poshtëronte.

“I Dërguari i Allahut (a.s.) sillej gjithmonë butë dhe fytyrëqeshur ndaj pjesëmarrësve në kuvendet e tij. Ai falte shumë. Me askënd nuk grindej. Vepronte vazhdimisht me qetësi dhe seriozitet dhe thoshte gjithmonë fjalë të bukura. Askënd s’e bënte me turp. Ishte tejet bujar dhe vetëmohues. E qeshura e tij, në shumicën e rasteve, ishte buzëqeshje. Kur qeshte, dhëmbët në gojë i dukeshin si kokrra margaritarësh.” (Ibni Sa’d, I, 422-423)

Kur i ftonte njerëzit në punë të mira dhe kur i njoftonte për Islamin, këshillat e bukura, fjalët e urta dhe shpjegimi me shembuj ishte metoda e Profetit tonë (a.s.). Me një mëshirë të pafund që i rrethonte të gjithë njerëzit, Ai në emër të mirësisë, udhëzimit, shpëtimit, vlerës dhe njerëzishmërisë i gjallëronte zemrat si shiu që bie, ëmbël-ëmbël, ngadalë-ngadalë.

Profeti (a.s.) e mbështeste fjalën në argument dhe e shpjegonte atë në urtësi. Kur pyetej për diçka përgjigjej qartë. Në debat argumentat i kishte të qartë dhe shkoqur.

Profeti (a.s.) ishte më elokuenti, më oratori dhe i qarti në fjalë

Një ditë, i Dërguari i Allahut (a.s.), ishte duke udhëtuar mbi devenë e tij, ndërsa shokët e tij ecnin para. Muadh bin Xhebeli (r.a.), pyeti:

- O i Dërguari i Allahut! Nëse nuk ju bezdis, a më lejoni të vij pranë jush?

Me t'i dhënë leje Profeti (a.s.), Muadhi (r.a.), tha:

- Të qoftë falë jeta ime o i Dërguari i Allahut! I lutem Allahut që të na e marrë shpirtin para teje. Qoftë larg, por, nëse ti ndërron jetë para nesh, çfarë adhurimesh të bëjmë pas teje?

Profeti (a.s.), nuk iu përgjigj kësaj pyetjeje. Por Muadhi (r.a.), pyeti përsëri:

- A të bëjmë xhihad në rrugën e Allahut?

Pas kësaj Profeti (a.s.), urdhëroi e tha:

“Xhihadi në rrugën e Allahut është gjë e bukur, por për njerëzit ka diçka më të mirë se ai”.

- Pra, të agjërosh dhe të japësh zekat apo jo? - tha Muadhi (r.a.).

“Edhe të agjërosh dhe të japësh zekat është gjë e bukur”. - tha Profeti (a.s.).

Pas kësaj, Muadhi (r.a.), përmendi të gjitha të mirat që mund të bëjë njeriu. Por i Dërguari i Allahut (a.s.), vazhdonte të thoshte:

“Për njerëzit ka diçka më të mirë se ajo”.

Më në fund Muadhi (r.a.), pyeti:

- Të qofshin falë jeta e babait dhe nënës sime. Çfarë është më e mirë për njerëzit?

Profeti (a.s.), u përgjigj:

“Nëse (një person) nuk flet diçka të mirë, le të heshtë!”

- A do të japim llogari edhe për ato që flasim?- pyeti Muadhi (r.a.).

Profeti (a.s.), duke e rrahur lehtë gjurin e Muadhit, tha:

“Allahu të dhëntë mirësi o Muadh! E çfarë tjetër, përveç gjuhës së tyre, i zvarrit njerëzit për fytyrë në xhehenem? Kush i beson Allahut dhe ditës së gjykimit, ose të flasë fjalë të mira ose të heshtë. Të mos flasë fjalë të këqija! Përfitoni duke thënë fjalë të mira dhe arrini paqen dhe qetësinë duke mos thënë fjalë të këqija”. (Hakim, IV, 319/7774)

Përsëri, një ndodhi e transmetuar nga Muadh bin Xhebel (r.a.), përmban shumë dialogje rreth edukatës që janë vepruar nga ana e Profetit tonë (a.s.) dhe Muadhi (r.a.) Përmbajtja e kësaj ndodhie është kështu:

Resulullahu (a.s.) bashkë me shokët kishte dalë në luftën e Tebukut. Gjatë rrugës, Muadhi (r.a.) filloi të ndiqte Resulullahin (a.s.) Në një moment, deveja e Muadhit u pengua. Muadhi menjëherë tërhoqi devenë prej kapistre dhe e gjuajti. Nga zhurmat që u krijuan, deveja e Profetit (a.s.) u tremb. Kur Resulullahi (a.s.) e ngriti perçen që kishte mbi fytyrë pa që pranë gjendej vetëm Muadhi (r.a.) I foli atij dhe urdhëroi:

“- O Muadh!” Muadhi tha:

“-Urdhëro o Resulullah!” Resulullahi (a.s.) urdhëroi:

“- *Afrohu pranë meje!*” Muadhi u afrua aq shumë sa që kafshët pothuaj preknin njëra-tjetrën. Muadhi (r.a.) kur pa që, Resulullahi -salallahu (a.s.) tregoi afërsi dhe ngeli vetëm për vetëm me të, tha:

“- O Resulullah! Nëse më jepni leje, dua të ju pyes për një çështje që më bën të sëmurem, të shqetësohem dhe mërzhitem.” Resulullahi (a.s.) tha:

“- *Pyet atë që dëshiron!*” Muadhi (a.s.) - tha:

“- O i Dërguar i Allahut! Më thuaj një punë që do të më çojë në xhennet dhe nuk do t'ju pyes gjë tjetër.”

Krenaria e Gjithësisë, duke e përsëritur tre herë, urdhëroi e tha:

“- *Të lumtë! Me të vërtetë pyete një gjë të rëndësishme. Mirëpo, kjo gjë është e lehtë vetëm për atë që Allahu i ka dhënë mirësi.*”
Pastaj vazhdoi kështu:

“- *T'i besosh Allahut dhe ditës së fundit, të falës namazin, t'i nënshtrohesh vetëm Allahut, të mos i bësh Atij ortak asgjë tjetër dhe të qëndrosh kështu deri në vdekje!*”

Muadhi (r.a.) e luti Profetin (a.s.):

“- O Resulullah! A e përsërit?”, Dhe Profeti (a.s.) e përsëriti tre herë... (Ahmed, V, 245-246)

Isai (a.s.) , rastis në rrugë një derr dhe i thotë:

“Largohu nga rruga në paqe!”.

Ata që ishin me të e pyesin:

“Po ia thua këtë një derri?”.

Ndërsa Isai, duke dashur t'u tregonte se ai e ruante gjuhën edhe nga shqiptimi i fjalës derr, tha: “Unë ruaj gjuhën time nga fjalët e shëmtuara!” (Muvatta, Kelam, 4)

Një ditë, Umeri pa Ebu Bekrin duke tërhequr me forcë gjuhën e vet.

- Çfarë bën kështu o kalifi i të Dërguarit të Allahut? - e pyeti ai gjithë habi.

- Kjo gjuhë më ka çuar mua në këto rrugë. - iu përgjigj Ebu Bekri.
- E kam dëgjuar të Dërguarin e Allahut duke shpjeguar se: “Nuk ka

asnjë organ të trupit që nuk i ankohet Allahut për fjalët e kota dhe të pahijshme që flet gjuha.” (Hejthemi, X, 302)

Kubas bin Ushejmi, (r.a.), tregon:

- Unë dhe Profeti (a.s.), kemi lindur në vitin e elefantit.

Osman bin Affan, (r.a.), e pyet:

- Kush është më i madh, ti apo Profeti?

Ky sahab i nderuar, i jep një përgjigje me një delikatesë të pashoqe:

- Profeti (a.s.), është shumë më i madh se unë, por unë jam më i vjetër se ai...” (Tirmidhi, Menakib, 2/3619)

I dërguari i Allahut tha:

- Një burrë foli në mënyrë të prerë duke thënë:

- Betohem për Allahun se Ai (Allahu) filan person nuk do ta mëshirojë.

Ndërsa Allahu i Lartë tha:

- Kush është ai që betohet se filanin nuk do ta fal? Unë atë e mëshirova, ndërsa punën tënde e anullova! (Muslim, Birr, 137) prandaj duhet të jemi shumë të kujdesshëm kur flasim në lidhje me Allahun.

Resulullahi (a.s.) ka urdhëruar kështu:

“Në mes bijve të Izraelit kishte dy persona që ishin në kundërshtim me njëri-tjetrin: Njëri ishte gjynahqar i madh, ndërsa tjetri ishte i dhënë mbas ibadetit (adhurimit të Allahut). Ai që ishte

adhurues e gjente tjetrin duke bërë gjynah dhe i thoshte gjithmonë; “Hiq dorë!” Një ditë e gjeti prapë duke bërë gjynah dhe përsëri i tha “Hiq dorë!” Tjetri tha:

“- Më lër vetëm për vetëm me Allahun. A mos je gjë kujdestari im? Tjetri (adhuruesi) tha:

“- Vallahi, Allahu ty nuk të fal” ose “- Allahu ty nuk të fut në xhennet!”.

Pas kësaj, Allahu Teala ua mori shpirtin të dyve. Këta të dy erdhën sëbashku përpara Zotit të botëve. Allahu i thotë atij që bënte ibadet:

“- Ti mos ke fuqi mbi atë që është në dorën Time?” Duke iu kthyer gjynahqarit urdhëron:

“- Shko, hyr në xhennet me mëshirën Time!” Për tjetrin dha urdhër:

“-Këtë dërgojeni në zjarr!”

Ebu Hurejre -radijallahu anh- thotë:

“(I shkreti njeri, preku zemërimin e Allahut duke folur pa lidhje) një fjalë foli, kjo fjalë i shkatërroi edhe këtë botë edhe botën tjetër.” (Ebu Davud, Edeb, 43/4901)

Për këtë arsye, duhet të veprohet edhe puna më e vogël që mund të sjellë pëlqimin e Allahu dhe duhet të ruhet nga puna më e vogël që mund të shkaktojë zemërimin e Allahut. Në këtë botë të përkohshme, duhet t'i kontrollojmë me kujdes lëvizjet tona, sikur të ishim duke ecur në një fushë të minuar. Sepse Kur'ani Kerim dhe Profeti (a.s.) na lajmëron edhe për ata që e humbin xhennetin edhe për ata që e fitojnë xhehennemin për një pëllëmbë. Allahu duke na këshilluar që të jetojmë duke adhuruar Allahun deri në vdekje, urdhëron kështu:

“Dhe adhuroje Zotin tënd deri të vijë ty e vërteta (vdekja).”

(Hixhr, 99)

Kajs bin Bishri tregon kështu:

Babai im që ka qën edhe shoku i Ebu Derdës, më ka treguar kështu:

Në Damask jetonte Ibën Hanzalije, njëri prej sahabëve të Profetit (a.s.). Ky ishte një njeri që jetonte vetëm dhe takohej shumë rrallë me njerëzit. Gjithmonë falte namaz dhe kur ndahej nga namazi dhe shkonte tek familja e tij thoshte tekbir dhe bënte dhikir. Kur po qëndronim pranë Ebu Derdas, ky person na afrohet. Ebu Derda i tha atij:

“ - A mund të na thuash një fjalë që do të na bënte dobi neve dhe nuk do t’iu cënonte juve?” Ibën Hanzalije na foli për një ndodhi që kishte ngjarë kur kishte qën pranë të Dërguarit të Allahut (a.s.) dhe na transmetoi disa hadithe të Tij.

Një ditë tjetër, Ibën Hanzalije erdhi përsëri pranë nesh. Edhe këtë herë Ebu Derda i tha:

“ - A mund të na e falni një fjalë që do të na bënte dobi neve dhe nuk do t’iu cënonte juve?” Dhe ai përsëri na transmetoi disa hadithe të Profetit (a.s.). E njëjta ndodhi u përsërit disa herë... (Ebu Davud, Libas, 25; Ahmed, IV, 179-180)

Sa edukatë e bukur e të folurit... Ebu Derda , saherë që e shihte këtë sahabi, i lutej t’i tregonte një fjalë që do t’u bënte dobi dëgjuesve dhe nuk do ta cënonte atë që e fliste. Dhe ai (sahabiu) gjithmonë fliste rreth të Dërguarit të Allahut (a.s.). Transmetonte veprat e bukura dhe fjalët plot urtësi të Tij. Ruhet me shumë kujdes nga fjalët boshe që nuk i bëjnë dobi njeriut as në këtë botë dhe as në botën tjetër. Ja pra, një edukatë e mrekullueshme që të gjithë ne duhet ta marrim për shembull...

Ebu Mulhejn transmeton prej një personi:

Një njeri që kalëronte pas profetit ka thënë: “Kafshës së Profetit (a.s.) i rrëshqiti këmba dhe unë thashë “Shejtani i mallkuar”. Profeti

tha: *“Mos thuaj Shejtani i mallkuar, sepse nëse i thua këto fjalë, Shejtani bëhet arrogant dhe thotë “Me forcën time e bëra të rrëzohej”. Kur të thuash Bismilah, shejtani bëhet i vogël sa një mizë”.*

(Ebu Davud, Edeb, 77/4982)

Vigueri, një shkrimtar evropian, shprehet kështu në lidhje me jetën sociale të Osmanllinjve:

“...Shprehjet e kuvenduesve janë lakonike dhe shqiptimin e kanë shumë të pastër. Në buzëqeshje kanë delikatesë, kurse në lëvizjet e duarve kanë një thjeshtësi dhe hijeshi të veçantë. Aspekti që i lë më shumë të mahnitur të huajt është se, në një kuvend të caktuar në këmbë apo ulur, turqit nuk flasin të gjithë përnjëherë, por me radhë ose, flet njëri dhe të tjerët e dëgjojnë! Folësi ose kuvenduesi flet, përgjithësisht, shkurt. Edhe dëgjuesit e ndjekin me vëmendje gjersa ta mbarojë fjalën. Ata i mbrojnë me respekt idetë apo mendimet e veta të kundërta me të të tjerëve. Në fjalët që thuhet nuk ka ndonjë gjë të keqe si në formë, ashtu dhe në përmbajtje, nuk përmbahen thashetheme, shpifje apo llomotitje të ndryshme të shkujdesura në kundërshtim me etikën ose edukatën. Respekti ndaj të moshuarve dhe të mëdhenjve, respektimi i të drejtave të tyre kryhen me një delikatesë të paimagjinueshme.

Mund të them se specifikat moralo-etike të osmanëve pothuajse e ekspozojnë plotësisht personin. Është e pamundur të mos mbetesh i mahnitur përballë lirshmërisë dhe shkëlqimit të ecjes së tyre, fytyrës së qeshur kur presin miq dhe vizitorë.”

Thelbi i fjalës është i fshehur nën gjuhë. Ai që është i edukuar në gjuhë është i edukuar në gjithë qenien e tij. Për të zotëruar një edukatë në fjalë, besimtari, të cilit i drejtohet mrekullia e fjalës, Kurani, duhet të edukohet me moralin e tij (Kurani) dhe duhet të punojë që t'i afrohet bukurisë së fjalëve të tij. Pra, Kurani Kerim, i cili është edhe pasqyrimi i fuqisë së fjalës më të përsosur, kërkon prej nesh shprehje të

bukura dhe të larta. Për të zotëruar një të folur të bukur dhe ndikuese, duhet të kesh një gjuhë që qetëson zemrat dhe të rrjedhshme si uji i pastër, sepse bukuria e islamit, delikatesa dhe hijeshia e tij shprehen me bukurinë e gjuhës.

Për të folur bukur, është kusht që në fillim të mësosh të dëgjosh. Allahu i ka falur njeriut dy veshë dhe një gojë, me qëllim që të dëgjojë shumë dhe të flasë pak. E folura e tepërt e ul njeriun në sytë e të tjerëve. Gjithashtu duhet të ruhem edhe nga shpërdorimi i kohës duke u marrë me debate të gjata e të padobishme. Fjala është si shigjeta, po doli nga goja nuk kthehet më. Për sa kohë nuk e ke thënë e zotëron ti atë, pasi ta thuash të zotëron ajo ty. Për fjalën e thënë do të jesh i detyruar të japësh llogari. Siç ka fjalë që sjell paqe ka edhe fjalë që sjell luftë.

b. Heshtja dhe meditimi

Heshtja dhe meditimi janë dy cilësi që plotësojnë njëra-tjetrën. Vlera e madhe që kanë i bëjnë ato dy cilësi të vështira për t'u arritur nga të gjithë.

Lukmani thotë:

Durimi dhe heshtja janë shumë të vyera por atë që përfitojnë prej tyre janë shumë të pakët. Heshtja është zbukurimi i dijetarëve dhe mbulesa e injorantëve. Ata që preferojnë të heshtin shpëtojnë prej shumë rreziqeve. Allahu thotë në Kuran:

“Robërit e të Gjithëmëshirshmit janë ata që ecin thjesht nëpër Tokë dhe, kur të paditurit i sulmojnë me fjalë, ata përgjigjen: «Paqe qoftë!»” (Furkan, 63)

Profeti (a.s.) thotë:

“Në plotësimin e nevojave, përfitoni nga fshehtësia. Sepse, çdo njeri që ka të mira shihet me zili.” (Sujuti, el-Xhamiu's-Sagir, 1, 34)

D.m.th, njeriu duhet të punojë më shumë se sa të flasë. Përndryshe, punës së atij që flet shumë, dalin dhe i bëhen pengesë shumë ziliqarë.

Heshtja dhe meditimi i fal të zotit dinjitet dhe madhështi. Përsëri, me heshtje dhe meditim hapen dyert e urtësisë dhe faqet e librit misterioz të universit, hapen kuptimet e gjëra të Kur'anit Kerim dhe fillon të kuptohet qëllimi i jetës më me thellësi. Heshtja dhe meditimi, janë dy krahë të cilat i janë vendosur shpirtit dhe me ato ngrihesh lart në qiejt e diturisë. Sa bukur e tregon këtë gjendje Zija Pasha:

Njëmijë mësimet diturie ka në çdo faqe,

O Zot sa shkollë e mirë është shkolla e universit.

D.m.th, “Në çdo faqe të librit të universit ka me mijëra mësimet të diturisë. O Zot! Sa e mirë është kjo shkollë e universit ku mund të marrësh mësimet duke u zhytur në detin e meditimit.”

Profeti (a.s.) ka urdhëruar:

“Zoti im më ka urdhëruar që heshtja ime të jetë meditim, (ndërsa unë ua këshilloj juve)”

Ibën Mes'ud (r.a.), duke përkufizuar njerëzit e dhënë mbas Kur'anit, thotë kështu:

“...Dikush që e ka mësuar përmendësh Kur'anin, kur njerëzit flasin me njëri-tjetrin, ai duhet të dallohet me heshtjen e tij. Syri i atij që e ka mësuar përmendësh Kur'anin, duhet të jetë gjithmonë i lagur, duhet të qëndrojë i dëshpëruar, të jetë i serioz dhe i ditur dhe të gjendet gjithmonë në meditim dhe heshtje...” (Ebu Nuajm, Hilje, 1, 130)

Largimi prej heshtjes duke u marrë me fjalë boshe ndot zemrën e tij. Fjalët e padobishme e largojnë njeriun prej Allahut. Profeti (a.s.) i porositi besimtarët të heshtin ose kur të flasin të thonë fjalë të drejtë.

Kush beson në Allahun dhe botën jetër të flasë drejtë ose të heshtë. (Buhari, Edeb, 31, 85; Muslim, Lukata, 14)

Shprehja e fjalës së bukur ose përndyshe heshtja është shenjë e pjekurisë së besimit dhe disiplinës së fjalës. Besimtari e përcakton sipas parive të fesë se kur duhet të fjalës dhe kur duhet të heshtë. Nëse heshtja dhe shprehja për nga rëndësia janë në të njëjta atëherë preferohet heshtja.

Një besimtar, pikësëpari duke shpëtuar nga fjalët e kota duhet të bëhet një njeri i heshtur dhe më vonë ta edukojë veten me meditim. Allahu i Madhëruar, i ka dhuruar çdo krijese sipas nevojës së saj një aftësi meditimi. Aftësia e meditimit të krijesave të tjera përveç njerëzve dhe xhinëve del në pah në një mënyrë të thjeshtë instiktive.

Meditim është të mendohesh thellë mbi një çështje çfarëdo, të përqendrosh mendjen dhe të arrish të bëhesh i vetëdijshëm për të. Meditimi, të cilin mund ta quajmë përpjekje subjektive për ta njohur esencën e eventualitetit dhe për të marrë mësim, është një veçori specifike e njeriut. Në sajë të kësaj veçorie njeriu diferencohet nga qeniet e tjera dhe bëhet epror ndaj tyre. E thënë ndryshe, si lartësimi, si rënia poshtë e njeriut varen nga përdorimi ose mospërdorimi prej tij i kapacitetit vetiak të meditimit. Njeriu i cili mendon për rregullin e patëmetë në gjithësi, për qëllimin final të krijimit, për dhuntitë dhe bukuritë që i janë ofruar, për përkohshmërinë e botës materiale si dhe për ndërrimin e vazhdueshëm ditë-natë, pëson një thellim cilësor subjektiv, hedh hap drejt përkryerjes dhe e koncepton më mirë madhëstsinë e Allahut të Lartë.

Besimtari së pari duhet të shkëputet nga fjalët e kota dhe besidat boshe. Besimtari duhet ta ushtrojë veten në meditim. Allahu i ka dhënë çdo njeriu aftësi për të medituar.

Meditimi i njeriut duhet të shërbejë për të njohur Krijuesin, meditimi duhet shoqëruar gjithmonë me vepra të mira. Meditimi është mjeti më i mirë për të kapërcyer distanca të mëdha në rrugëtimin dretj Zotit.

Meditimi dhe ndjeshmëria janë kushtet e pashmangshme për të mbërritur tek e vërteta dhe për t'u ngritur në jetën shpirtërore. Kurani Fisnik, udhërrëfyese unik drejt lumturisë dhe udhës së vërtetë, na fton që

nga ajeti i parë deri tek ajeti i fundit që në çdo rast të meditojmë. Ai na urdhëron që të meditojmë në lidhje me urtësitë që gjenden tek krijimi i njeriut, mbi rregullsinë e jashtëzakonshme të gjithësisë si dhe mbi ajetet e Allahut, pra gdhendjet e fuqisë hyjnore, tek shfaqjet e madhështisë së Tij dhe të mbretërisë absolute të Allahut mbi gjithësinë.

Allahu në shumë ajete kuranore na fton të mendojmë dhe të reflektojmë mbi urtësitë e krijimit të njeriut, mbi dizajnin e përsosur në univers dhe mbi mrekullitë e Kuranit. Ata që dëshirojnë të bëjnë një jetë të lumtur dhe të begatë janë të detyruar të hyjnë në botën e Kuranit.

Ashtu si një filiz rrapi, i cili merr zhvillim marramendës në një tokë pjellore edhe zemra dhe mendja e njeriut e ushqyer nga bota e pasur e Kuranit fitojnë aftësi perceptuese dhe ndijuese marramendëse. Pa Kuranin, bota jonë e mendimeve dhe ndjenjave do të ishte shumë e varfër. Prandaj nuk ka mirësi më të madhe për njerëzimin se sa ndër-gjegjësimi për madhësinë e kësaj dhurate hyjnore.

Allahu thotë në Kuran:

“Vallë, a nuk mendojnë ata në vetvete? Allahu ka krijuar qiejt dhe Tokën dhe ato që gjenden në mes tyre - vetëm me qëllim dhe afat të caktuar. E, me të vërtetë, shumica e njerëzve nuk besojnë në takimin me Zotin e tyre.” (Rum, 8)

“Me të vërtetë, në qiej dhe në Tokë ka shenja për ata që besojnë. Edhe në krijimin tuaj dhe të kafshëve të shpërndara nëpër Tokë, ka shenja për besimtarët e bindur. Edhe në ndërrimin e natës dhe të ditës, edhe në ujin që Allahu e zbret nga qielli, duke gjallëruar nëpërmjet tij tokën e shkretuar, edhe në ndërrimin e erërave, ka shenja për njerëzit që mendojnë.” (Xhathije, 3-5)

“Vallë, a mos u lodhëm Ne gjatë krijimit të parë? Jo, por ata dyshojnë në krijimin e sërishëm. Ne e kemi krijuar njeriun dhe, Ne e dimë ç’i pëshpërit atij shpirti i vet. Ne jemi më pranë tij se damari i qafës së vet.” (Kaf, 15-16)

Ajetet që nxisin për meditim janë të shumtë në Kuran. Allahu kërkon prej nesh të jemi njerëz që meditojmë, reflektojmë dhe mendojmë mbi argumentet e Allahut në univers dhe libër.

Profeti (a.s.) thotë:

“Meditoni rreth krijesave të Allahut dhe mirësive të Tij... (Shih. Dejlami, II, 56; Hejthemi, I, 81; Bejhaki, Shuab, I, 136)

Nuk ka ibadet si meditimi. (Ali el-Muttaki, XVI, 121)

Aliu (r.a.), ka thënë:

“Në adhurimin pa dije dhe në leximin e Kuranit pa meditim, pakësohet dobia dhe frymëzimi.”

Ndërsa Ebu Derda (r.a.), ka thënë:

“Një orë meditim, është më e mirë se dyzet net adhurim nafie (vullnetare).” (Dejlami, II, 70-71, nr: 2397, 2400.)

Jusuf Hemedani e shpreh kështu idenë se besimtari duhet ta bëjë çdo veprim me meditim: “Kur tek njeriu lind një meditim besimor, pas tij vijnë edhe sjelljet islame. Ashtu siç është e mundur të bashkohen më një këta të dy, domethënë, meditimi dhe veprimi, ashtu dhe duhet të njësohen!” (Rutbetu'l-Hajat, f. 60)

Dituria hyjnore është vështrimi i ngjarjeve, përtej kushteve të jashtme (formale) dhe kriterëve njerëzore, me anë të kriterëve të një rregullsie të panjohur për shumë njerëz!

Për shembull, ndërsa në të gjitha dituritë, “pyetja” pranohet si çelësi më i rëndësishëm i mësimi, në diturinë hyjnore nuk ka pyetje, kundërshtim, diskutim dhe polemikë, përkundrazi, heshtje, durim dhe nënshtrim.

Imam Gazaliu ka thënë:

“Nëse dëshiron të bëhesh prej njerëzve të urtë, heshtjen duhet ta kesh meditim, shikimin mësim dhe dëshirën bindje! Këto tre cilësi janë shenjat e të urtëve.”

Ibrahim Desuki ka thënë:

Biri im, bëhu i qetë duke e lënë preokupimin me gjëra të kota si dialektika, citimet, fjalët e bukura! Zgjidh principialitetin dhe singeritetin, kryej punë të mira në këtë rrugë dhe mos bëj si të thotë egoja!

Kurse Rrumiu në bejtet e tij të ndryshme e shpreh kështu urtësinë e heshtjes:

“Po; heshtja është det, ndërsa fjala e folur i ngjan një përroi. Ty të kërkon deti, pra, bota e kuptimeve. Ti pse je duke kërkuar përroin, pra, po kërkon thashethemet që i përkasin kësaj bote?”

“Thashethemi i kësaj bote është si pluhur dhe e mbulon pasqyrën e zemrës. Ti eja në vete dhe për një kohë bëje moral heshtjen.”

“Në kohën kur shpirti është i dëshpëruar, miku i bëhet pasqyrë. O shpirt, mos e mbulo pasqyrën me frymën tënde! Që të mos fshehi fytyrën tënde. Që të mos të të fshehi ty prej teje. Për këtë arsye duhet që ti të mbash frymën, të heshtësh dhe të largohesh nga fjalët e kota të pavenda dhe të padobishme.”

“Durimi dhe heshtja bëhet shkak për të fituar mëshirën hyjnore. Të kërkoksh simbole dhe dëshmitarë, është shenjë sëmundjeje. Prano urdhrin “Heshtni!” të vargut Kur’anor dhe si shpërblim për heshtjen të të jipet mirësi prej Allahut.”

“Fjalët e tepërta lërja të tjerëve dhe shiko të fitosh zemrat! Bli pëlqimin e Allahut duke mos lakmuar postet e larta dhe duke u shpërndarë të varfërve sadaka të bollshme. Vepro kështu që mirësia e Allahut të të lavdërojë dhe të madhërojë. Që edhe qielli të të ketë zili për postin tënd të njerëzor.”

“Me heshtje, fjala jonë bëhet edhe më ndikuese. Me të folurën pa gjuhë dhe pa buzë mund t’i shprehim më mirë ndjenjat tona. Dhe nëse e ruajmë atë (fjalën) të mos duket, do të shtohet dëshira për ta parë atë.”

“Merr ç’farë të kesh dhe sille në anën e heshtjes! Nëse dëshiron të bëhesh një njeri i plotësuar, hesht, mos fol dhe ruhu nga ekspozimi!”

Nëse njeriut i duhet të flasë, atëherë duhet të thotë fjalë më të çmuara se heshtja. Përndryshe, duhet të heshtë. Fakti që Profeti (a.s.), fliste pak e qartë dhe heshte për një kohë të gjatë, është një paralajmërim për ne, që të mos bëhemi si indiferentët, të cilët nga e folura e tepërt, nuk gjejnë kohë për të medituar.

Aliu (r.a.) thotë:

Flisni njerëzëve në mënyrë që t’ju kuptojnë. (Buhari, Ilm, 49)

Ndonjëherë heshtja është përgjigja më e mirë. Të urtët kanë thënë:

Përgjigja më e mirë që mund t’i jepet injorantit është heshtja.

Rrumiu thotë:

“Përpara injorantëve bëhu i heshtur si një libër!”

“Kur korbat fillojnë të këndojnë, bilbilat pushojnë.”

Ka shumë njerëz të ditur e të ndritur të cilët heshtin për arsye se nuk gjejnë dikë për t’u treguar ato dituri që zotërojnë. Tashmë ata mbulohen me heshtje në qoshen e mahnitjes. Ndërsa atyre që kanë dituri të pakët është vështirë tua mbyllësh gojën.

Nga ana tjetër, përsa i përket çështjes së edukatës të të folurit, ka edhe një pikë tjetër e cila është, të dëgjuarit. Sepse ai që nuk di të dëgjojë nuk di as të flasi me edukatë. Për këtë arsye duhet që më parë, fëmijëve t’u mësohet mbajtja e gjuhës. Si do që të jetë, të folurën do ta mësojnë.

Shirazi thotë:

Kush flet pa menduar gobon shumë.

Në veprën e quajtur “Kutadgu Bilig” zë vend kjo këshillë:

“Pasi ta kesh menduar mirë fjalën, thuaje në mënyrën më të bukur. Flit vetëm kur pyetesh dhe fol shkurt.”

Aliu (r.a.) thotë:

Është më mirë të heshtësh deri sa të pyesin se sa të flasësh deri sa të ndalojnë fjalën.

Mirëpo, të heshtësh kur duhet të flasësh, është një sjellje po aq e shëmtuar sa të flasësh pa dije. Sepse ndonjëherë, të flasësh mund të jetë e dëmshme, por ndonjëherë për arsye se mund të fshihet e vërteta, të heshtësh mund të jetë një gjynah i madh. Prandaj, kur kërkohet të thuhet e vërteta, njeriu nuk duhet të heshti.

Ebu Ali Ed Dekkak ka thënë:

Ai që e di të vërtetën dhe nuk e thotë është si një shejtan i memec.

Shkurtimisht, të heqësh dorë nga mbrojtja e së vërtetës përballë zullumqarëve për interesa të kësaj bote apo të frikës për jetën, konsiderohet si një dobësi e madhe. Ndërsa të mbështetësh mizorinë e zullumqarit me gojë, konsiderohet si një gjynah i madh.

Në histori, Haxhaxhi është një njeri i njohur për gjakderdhjet që ka kryer. Mirëpo gjuha e bekuar e Hasan Basriut në kohën e tij, nuk ka pushuar së thëni të vërtetën dhe të mirën.

Pra, të mos dish se kur duhet të heshtësh është njësoj sikur të mos dish se kur duhet të flasësh. Në lidhje me këtë Shejh Sadi thotë:

“Dy gjëra tregojnë mendjelehtësinë; të heshtësh kur duhet të flasësh dhe të flasësh kur duhet të heshtësh.”

Kështu që, duke vepruar me maturi duhet të përcaktohet mirë vendi dhe fjala që do të flitet. Përndryshe, duhet të heshtësh dhe të merresh me meditim.

Sa bukur shprehet poeti:

Nëse fjala jote është argjend, heshtja të bëhet flori,

Njerëzit e urtë, urtësinë me heshtje e kanë gjetur gjithmonë...

Prandaj duhet të jemi të matur në të folur dhe në heshtje. Duhet ta peshojmë mirë fjalën se kur duhet të shprehet, vetëm pasi të peshohet mirë atëherë duhet ta shprehim përndryshe duhet të heshtim.

Nëse fjalë është argjend, heshtja është flori. Njerëzit e përsosur e kanë arritur përsosmërinë me heshtje.

Tabllo të virtytshme

Resulullahi (a.s.) e pëlqente shumë heshtjen dhe meditimin. Në kohët para se t'i vinte shpallja, kishte filluar të pëlqente më shumë qëndrimin larg njerëzve. Shkonte dhe rrinte me ditë të tëra në shpellën Hira e cila ndodhej pes kilometra larg Mekkes. Në këto qëndrime larg njerëzve, ibadeti i Tij ishte; meditimi mbi krijimin e qiejve dhe të tokës si stërgjyshi i tij Ibrahim (a.s.) dhe shikimi i Qabes.³²

Sepse shpella Hira ishte në fazën e përgatitjes së transmetimit të atij pishtari të përjetshëm, Kur'ani Kerimit, prej fronit hyjnor përmes zemrës së pasër të Muhammedit (a.s.) tek mendjet njerëzore.

Resulullahi (a.s.) që prej atyre ditëve në të cilat meditonte rreth Krijuesit, dhe më vonë gjatë gjithë jetës së tij ishte gjithmonë në gjendje meditimi. Nuk fliste pa qënë i detyruar dhe gjëndja e tij e heshtur zgjaste shumë. Ndërsa kur fillonte të fliste, nuk e linte fjalën përgjysëm por e plotësonte. I mblidhte disa kuptime në pak fjalë dhe në atë mënyrë fliste.³³

Aishja (r.a.) na e transmeton kështu një kujtim rreth zemërbutësisë dhe horizontit të meditimit të Resulullahit (a.s.):

32. Ajni Umdetu'l-Kari Sherhu Sahihi'l-Buhari, Bejrut, Idaretu't-Tibbati'l-Muniriye, ts., 1, 61; XXIV,128.

33. Shih. Ibën Sa'd, 1, 422.

“Një natë Resulullahi (a.s.) më tha:

“- O Aishe! Nëse më jep leje, dua që këtë natë ta kaloj duke adhuruar Zotin tim.” Ndërsa unë i thashë:

“- Vallahi, dua që edhe unë të jem bashkë me ty. Mirëpo më pëlqen më shumë ajo që të gëzon ty.”

Më pas u ngrit, mori abdest dhe u lidh në namaz. Qante...Qau aq shumë sa që rrobja, mjekra e bekuar, madje edhe vendi ku binte në sexhde u lagën. Ndërsa ndodhej në këtë gjendje vjen Bilali (r.a.) dhe e thërret për namaz. Kur pa që po qante tha:

“- O i Dërguar i Allahut! Për derisa Allahu Teala ua ka falur të gjitha gabimet e kaluara dhe ato që do të vijnë, përse qani?”

Resulullahi (a.s.) tha:

“- A mos të jem një rob falënderues ndaj Allahut? Vallahi, këtë natë më janë zbritur të tillë ajete që mjer për atë i cili i lexon dhe nuk mediton mbi to!” dhe lexoi këto ajete:

“Në krijimin e qiejve e të tokës, në ndryshimin e natës dhe të ditës, ka argumente të qarta për ata që kanë arsye dhe intelekt. Për ata që All-llahun e përmendin me përkujtim kur janë në këmbë, kur janë ulur, kur janë të shtrirë dhe thellohen në mendime rreth krijimit të qiejve e të tokës (duke thënë): Zoti ynë, këtë nuk e krijove kot, i lartësuar qofsh, ruana prej dënimit të zjarrit!” (Ali Imran, 190-191) (Ibën Hibban, II, 386; Alusi, Ruhul-Maani, IV, 157)

Ebu Dheri (r.a.)

e përshkruan kështu këtë gjendje të të Dërguarit të Allahut:

“Një natë, Profeti ynë vazhdoi ta përsërisë në kijam, gjer në mëngjes, ajetin: **“Nëse i ndëshkon ata, s’ka dyshim se ata janë robtë e Tu! Nëse i fal, Ti je i Shenjti i cili, me fuqinë e tij, mbisundon mbi çdo**

gjë, Ti je Gjykatësi, i cili, me urtësinë e tij, e bën çdo gjë ashtu siç duhet!” (Maide, 5/118) (Nesai, Iftitah, 79; Ibni Hanbel, V, 156)

Siç kuptohet nga këto rivajete, të gjitha adhurimet, bisedat dhe të gjitha llojet e veprimeve tona duhet të jenë me meditim. Veçanërisht Kur’ani i Shenjtë duhet kënduar me theksim dhe duke medituar mbi të. Duke shprehur domosdoshmërinë e këndimit të Kur’anit me meditim, Aliu (r.a.) ka thënë kështu: “Nuk ka mbarësi në këndimin (kiraat) të bërë pa meditim si dhe në adhurimin e bërë pa një mendim të hollë. Dijetar i vërtetë është ai i cili nuk i bën njerëzit ta humbin shpresën tek mëshira e Allahut, por dhe që nuk u jep siguri se s’do të bjerë mbi ta ndëshkimi i Allahut, si dhe që nuk ua tërheq interesimin në gjë tjetër veç Kur’anit!”

Burejde el-Eslemi, tregon:

Një njeri e ofendon Ibën Abbasin (r.a.). Ndërsa Ibën Abbasi (r.a.), heshti. Njeriu i habitur e pyet Ibën Abbasin (r.a.), se përse nuk iu kundërpërgjigj edhe ai. Ibën Abbasi tha:

- Unë kam tre cilësi të cilat më pengojnë të të kundërpërgjigjem. Dhe filloi t’i radhisë ato:

“E para; Kur lexoj një ajet nga Libri i Allahut, dëshiroj që të gjithë njerëzit të dinë atë që ndjej unë.

E dyta; Gëzohem shumë kur dëgjoj se një gjykatës mysliman përhap drejtësi, ndërkohë që me atë gjykatës nuk më lidh asgjë. (Unë gëzohem për arsye se përhapen bukuritë e Islamit dhe drejtësia.)

E treta; Gëzohem shumë edhe kur bie shi në vendbanimet e myslimanëve, ndërkohë që në atë vend nuk kam as kafshë që kullot dhe as ndonjë tokë. (Mua më mjafton që vëllezërit e mij të fesë janë të gëzuar).” (Hejthemi, IX, 284.)

Ibën Abbasi (r.a.) vepronte sipas ajetit të nderuar: “**...e kur atyre me fjalë u drejtohen injorantët, ata thonë: “Paqe!”** (Furkan, 63) Ai bashkëbiseduesit të tij i thotë:

“Përderisa unë jam në këtë gjendje si mund të të përgjigjem ty duke i thyer zemrën një myslimani!..” Ai, me këtë, shfaqte përpara injorantëve shembullin e të qënit i heshtur si një libër

Ja pra një shembull i bukur prej sahabëve që e kishin zemrën të mbushur me dashurinë për vëllezërit e tyre. Për rrjedhojë, zemrat e besimtarëve që marrin shembull sahabët dhe i pasojnë ata në mënyrën më të bukur, duhet të bashkohen e të bëhen një zemër e vetme. Altruizmi duhet të jetë pjesë e natyrës së çdo besimtari.

Lukmani (a.s.) e pëlqente shumë të qëndronte i vetëm në një vend të qetë dhe të meditante dhe e përsëriste shpesh këtë gjë. Kur e kanë pyetur pse rri vetëm dhe a s’do të ishte më mirë të ulej bashkë me njerëzit e të kuvendonte, ka dhënë këtë përgjigje:

“Ndenjja vetëm për një copë herë të gjatë është më e përshtatshme për meditim. Kurse meditimi për një copë herë të gjatë e shtyn njeriun në rrugën e xhenetit.

Edhe të mbash sekretin konsiderohet si një pjesë e rëndësishme e heshtjes dhe zotërimit të gjuhës. Vetëm ata që dinë të heshtin mund të arrijnë këtë cilësi të rëndësishme. Sa mbreslënëse që është kjo ndodhi që na tregon edhe rëndësinë e kësaj çështje por edhe edukatën që tregohet ndaj Profetit tonë (a.s.).

Sipas transmetimit të Sabit el-Bunanit, Enes bin Maliku (r.a.) i ka treguar kështu atij:

“Kur unë isha duke luajtur me fëmijët, Resulullahi (a.s.) mu afrua, na dha selam dhe mua më dërgoi për një punë. Dhe për këtë arsye vajta vonë në shtëpi. Kur arrita në shtëpi, nëna më pyeti:

“ - Pse u vonove kaq?” Unë iu përgjigja:

“Resulullahi më dërgoi për një punë, prandaj u vonova kaq.” Kur nëna më pyeti:

“Ç’ ishte kjo punë?” Unë thashë:

“-Kjo është një sekret.” Pas kësaj nëna më tha:

“-Biri im, mbaje mirë sekretin e Resulullahit, mos ia trego askujt!”

Mbasi Enesi i ka treguar Sabit el-Bunanit këtë ngjarje, i ka thënë edhe këto:

“- Vallahi o Sabit! Nëse dikujt do t’ia kisha treguar këtë sekret, ky do ishte ti.” (Muslim, Fedaliu’s-Sahabe, 145-146)

Muhamed ibn Ka’b el-Kurazi tregon:

“Një ditë u takova me Omer ibn Abdulazizin në Medine-i Muneuere. Atëherë ai ishte një djalosh i ri shumë simpatik që jetonte me gjithë të mirat. E kam takuar edhe më pas kur ai u bë halif. Kur e pashë herën e dytë u habita dhe rrija duke e vështruar i shtangur. Më pyeti:

- O Muhamed, çfarë ke që më shikon gjithë habi?

- O prijësi i besimtarëve, - i thashë unë, - ju paska ikur ngjyra, trupi ju është lodhur dhe flokët ju janë zbardhur e ju kanë rënë! Nuk munda ta fsheh habinë time kur ju pashë në këtë gjendje.

Omer ibn Abdulazizi më tha:

- O Muhamed, kushedi sa do të ishte habitur po të më shihje tri ditë pasi të jem varrosur? Atëherë kur krimbat të më kenë ngrënë sytë dhe të më vërshojnë nëpër faqe, dhe kur goja dhe hunda të më jetë mbushur me qelb dhe gjak. Atëherë nuk do të më kishe njohur aspak dhe do të ishte habitur edhe më shumë me mua...” (Hakim, IV, 300/7706)

Një prej të dashurve të Allahut, Xhunejd Bagdadi, një ditë sheh shumë njerëz që nxitojnë me emocione dhe kureshtje drejt një vendi dhe i pyet:

“Ku po shkoni kështu kaq të emocionuar e kureshtarë?” Ata u përgjigjën:

“Ka ardhur një dijetar nga filan vend! Ai e shpjegon ekzistencën dhe njëshmërinë e Allahut me njëmijenjë argumente! Prandaj, po shkojmë të përfitojmë prej tij. Nëse doni ejani edhe ju!”

Pas këtyre fjalëve, Xhunejd Bagdadi, me një buzëqeshje të ftohtë, thotë:

“Për sytë që shohin, veshët që dëgjojnë dhe zemrat që ndjejnë, në gjithësi ka argumente dhe dëshmi hyjnore të panumërta. Madje për Vet Allahun ka dëshmi të shumta. O popull! Nëse pas gjithë këtyre, dikush prej jush ka ende dyshime, atëherë le të shkojë! Në zemrën tonë, nuk ka asnjë grimcë dyshimi.”

Sadi Shirazi bën një krahasim të tillë për të ilustruar zemrën e zgjuar nga zemra e fjetur:

“Për njerëzit vigjilentë çdo gjethë në pemë është një libër në vete, në rrugën për të njohur Krijuesin, kurse për njerëzit e shkujdesur të gjitha pemët nuk janë asnjë gjethë.”

Poeti Mevlana Xhelaleddin Rumi e shpreh bukur me anë të kësaj rrëfenje faktin se shpirtat, frymët dhe kapacitetet ndryshojnë nga njeriu në njeri, se çdo njeri i sheh në pasqyrën e vet shpirtërore nga kënde të ndryshme qëndismat e gjithësisë veç e veç dhe se edhe brenda turmave, madje, ndodhen së bashku me Allahun:

“Një sofë, për t’u mbushur me hare e për t’u kredhur në meditim, shkon në një kopësht të stolisur. Përballë bukurive të kopshtit, dehet. Pastaj i mbyll sytë dhe kridhet në vëzhgim të brendshëm dhe meditim.

Një person i paditur dhe indiferent që ndodhej aty, pandeh se sofia fle. Ai habitet me gjendjen e sofikut, mërzitët dhe i thotë:

“Ç’fle, more? Hapi sytë dhe shih pjergullat e rrushit, pemët që kanë çelur lule dhe barërat që kanë jeshiluar, vështro veprat e mëshirës së Allahut!”

Edhe sofiu i jep këtë përgjigje:

“O i paditur e indiferent! Dije mirë këtë se vepra më e madhe e mëshirës hyjnore është zemra. Të tjerat jashtë saj janë si hije të kësaj vepre të madhe. Mes pemëve rrjedh një përrua. Në ujin e kulluar të tij sheh reflektimet e pemëve të të dy anëve...

Ato që duken të reflektuara në ujë, janë një kopësht imagjinar. Kopshtet e vërtetë janë në zemër, sepse zemra është vendvëzhgimi hyjnor. Reflektimet e gjërave të bukura të kopështit ndodhen në vendin e kësaj bote prej uji dhe balte!

Po qe se gjërat e kësaj bote nuk do të ishin reflektimi i selvisë së haresë në botën e zemrës, Zoti nuk do t’i thoshte kësaj bote imagjinare vend mashtrimi.

Në ajetin e 185-të të sures Al-i Imran thuhet:

**“...Jeta e kësaj bote nuk është gjë tjetër veçse një mall (shit-
blerjeje) që të mashtron!”**

Të paditurit dhe indiferentët dhe ata që, duke e pandehur këtë botë xhennet (parajsë), thonë “ky është xhenneti (kjo është parajsa)!” , ngopen me pamjen që reflekton përroi.

Ata që rrinë larg prej kopshteve të vërteta, domethënë, larg prej të urtëve (evlijave), duke u prirë drejt atij iluzionit, vetëmashtrohen.

Një ditë, ky gjumë indiferentizmi merr fund. Sytë hapen, e vërteta duket. Por ç’dobi ka ajo pamje në frymën e fundit?

Ç’lumturi për atë që ka vdekur para se të vdesë, shpirti i të cilit ka marrë aromë nga e vërteta e këtij kopshti!..”

Th. Thornton i përshkruan kështu vëzhgimet e veta:

“Turqit duken seriozë dhe të qetë. Edhe dëfrimet i bëjnë në qetësi. Gëzimet dhe festat me zhurmë dhe rropamë i konsiderojnë marrëzi. Ata ndjejnë kënaqësi të veçantë nga qetësia dhe sjellja e qetë. Në seriozitetin dhe rëndësinë e lëvizjeve dhe veprimeve të tyre ka një shprehje madhështie. Kohën jashtë punëve serioze nuk e shpenzojnë lart e poshtë, por për pushim dhe, kështu, për ta ruajtur gjallërinë. Bien herët për të fjetur dhe ngrihen para se të zbardhë.”

Është e domosdoshme që ne të jetojmë në atmosferën e meditimit, duke u munduar të kuptojmë urtësitë e thella që shfaqen në jetë dhe në gjithësi. Kjo, për arsye se është shumë e domosdoshme që gjithçka që ndodh në këtë botë, ta shohim nga dritarja e besimit me syrin e urtësisë për të marrë mësim, duke e zhvilluar shpirtin tonë me anë të meditimit. Si rezultat i kësaj, me lejen e Allahut, shkëndijat e urtësisë në lidhje me vullnetin hyjnor në thelb të ndodhive, do të rrjedhin pak nga pak në zemrën tonë.

Heshtja dhe meditimi janë dy cilësi për të cilat kemi shumë nevojë. Forca e besimit, aktivizimi për vepra të mira dhe qetësia në jetë janë të lidhura ngushtë me këto dy cilësi.

Poeti thotë:

E gjithë bota është libri më i madh i Allahut. Në kuptim e çdo shkronje të këtij libri që do të lexosh është Allahu. Mbi çdo gjë të të meditosh të çon tek Krijuesi.

Heshtja në vendin e duhur i jep njeriut qetësi dhe dinjitet dhe zemrës i jep thellësi. Kurse personin e shpëton. Profeti (a.s.) thotë:

Kush hesht shpëton. (Tirmidhi, Kijamet, 50/2501; Darimi, Rikak, 5)

Dobitë e heshtjes dhe meditimit nuk mbarojnë kurrë. Prandaj besimtari duhet të zbukurohet me këto dy cilësi dhe t'i ruaj këto cilësi deri në fund të jetës.

c. Përgojimi

Përgojimi është e folura pas shpinës së një myslimanit tjetër në lidhje me të metat, të cilat po t'i dëgjonte i zoti, do të mërзитеj ose do të turpërohej. Allahu i Madhëruar e çmon aq shumë nderin dhe ndjenjën e birit të njeriut, saqë e ka deklaruar si krim të rëndë, në aspektin fetar, përfoljen e të metave në mungesë të personit dhe cënimin e nderit të tij. Ky fakt, tregon qartë se Zoti ynë, mëshira e të Cilit e mbizotëron zemërimin e Tij, i mbron edhe robërit gjynahqarë dhe me të meta.

Po ashtu, edhe shprehja me shenja, nënkuptimet, aludimet dhe imitimet bëjnë pjesë në përgojim.

Allahu i Madhëruar i ka dhënë njeriut një vlerë të tillë, saqë e ka shpallur krim të rëndë edhe përmendjen e të metave në mungesë të tij.

Shkaku i ndalimit të përgojimit, nuk mbështetet vetëm në dëshirën e Allahut të Madhëruar për të mbrojtur edhe të drejtën e një robrit të Tij gjynahqar. Një shkak tjetër është edhe roli që luan përgojimi në shkatërrimin e paqes dhe qetësisë së jetës shoqërore dhe të ndjenjave vëllazërore.

Përgojimi shkatërron vëllazërinë Islame dhe vret shpirtin e vëllazërisë dhe bashkimit, duke shpërndarë helmin e urrejtjes dhe armiqësisë në zemra.

Në themel të përgojimit gjenden mendjemadhësia, arroganca, pëlqimi i vetes, nënçmimi i robërve të Allahut, smira, urrejtja dhe shumë vese të tjera të këqija. Dhe kjo mjafton për të treguar se në çfarë gjendjeje të mjeruar është një zemër që nuk arrin të shpëtojë dot nga vesi i përgojimit.

Një ditë, Resulullahu (a.s.), pyeti:

“A e dini çfarë është përgojimi?”

Sahabët thanë:

“Allahu dhe i Dërguari i Tij e dinë më mirë!”

Atëherë, Resulullahu (a.s.), tha:

“Përgojim, është përmendja e vëllait të fesë me diçka që ai nuk do ta pëlqente.”

Sahabët pyetën:

“Po nëse vëllai e ka vërtet atë të metë që përmendet?”

Resulullahu (a.s.), tha:

“Nëse ajo me të cilën e përmend është vërtet tek ai, e ke përgojuar. Por, nëse nuk e ka, atëherë ke shpifur!” (Muslim, Birr, 70; Ebu Daud, Edeb, 40/4874.)

Përgojimi është një temë shumë delikate dhe e gjërë. Përgojimi përfshin pamjen fizike, morale, pasurinë, fëmijët, familjen pra përfshin çdo gjë që tjetri nuk dëshiron t'i dëgjojë. Përgojimi përveç fjalës mund të bëhet me shenja dhe gjestikulacione.

Nuk është e thënë që përgojimi të ketë qëllim shkatërrues. Punët, fjalët dhe veprat pa qëllim dhe pa vend janë më të predispozuara për të rënë në gjynahun e përgojimit.

Përgojimi është një helm në gjuhë. Ky helm helmon dhe zhduk ndjenjat e meshirës dhe vëllazërisë. E bën njeriu armik të njëri-tjetrit.

Fudajl ibn Ijad thotë:

Aty ku hyn përgojimi del vëllazëria.

Përgojimi është tregues i nënshtrimit ndaj egos, ndjenjave të këqia në zemër dhe moralit të prishur. Përgojimi është një gjynah që e rrit pamasë egon e njeriut. Sepse ai që merret me përgojim e sheh vetën të pastër nga gjynahu i atij për të cilin ka përgojuar. D.m.th, meqenë se ai nuk e kryen atë gjynah për të cilin përgojon, e sheh veten më të lartë se ai që e kryen. Mirëpo nuk duhet harruar se:

“Njeriut i mjafton si mëkat nënçmimi që i bën vëllait të tij musliman...” (Muslim, Birr, 32)

Përvoja ka dëshmuar se, ata që e diskreditojnë vëllain e tyre në fe për shkak të ndonjë të mete apo gabimi, pa kaluar shumë fillojnë e bëjnë edhe vetë atë gabim. Resulullahu (a.s.), ka thënë:

“Kush e diskrediton vëllain e fesë për shkak të ndonjë gjynahu, nuk vdes pa e bërë edhe vetë atë gjynah!” (Tirmidhi, Kijamet, 53/2505.)

Përgojimi është një nga gjynahet e mëdha që prish vëllazërinë Islame, përmbys rregullin shoqëror dhe përhap urrejtjen dhe armiqësinë, duke asgjësuar shpirtin e bashkimit dhe unitetit. Por, pavarësisht kësaj, shumë njerëz e mashtrojnë veten me mendimin se fjalët e tyre janë të vërteta. Mirëpo, në fakt ky quhet përgojim, pra përfolja e një të mete që në të vërtetë ekziston. Ndërsa përfolja e një të mete që nuk ekziston, quhet shpifje. Për rrjedhojë, duke e anashkaluar këtë, njeriu që përgojon ngushëllohet me faktin se fjalët e tij janë të vërteta dhe vazhdon ta mbrojë gabimin që bën, gjë e cila është tregues i indiferencës së tij, dhe ia shton edhe më shumë gjynahun.

Përgojimi prish mardhëniet midis besimtarëve dhe krijon armiqësi. Profeti (a.s.) thotë:

“Asnjëri prej sahabëve të mi të mos më tregojë për gabimin e ndonjërit! Unë dua të dal përpara jush me një zemër të shëndoshë.” (Ebu Davud, Edeb, 28/4860)

Përgojimi është një mëkat që ndot botën shpirtërore dhe turbullon kthjelltësinë e zemrës.

Aishja (r.a.) thotë:

Është për t'u habitur për njeriun i cili e lanë gojën sepse ka ngrënë ushqim hallall dhe nuk e lan sepse ka nxjerrë një fjalë të ndyrë për vëllain e vet.³⁴

Allahu i qorton në këtë mënyrë për t'u larguar nga përgojimi:

“O ju që keni besuar! Mënjaroni shumë dyshime, se, vërtet, disa dyshime janë gjynah. Mos e spiunoni dhe mos e përgojoni njëri-tjetrin! Mos vallë dëshiron ndokush prej jush të hajë mishin e

vëllait të vet të vdekur?! Sigurisht që ju do ta urrenit këtë! Kijeni frikë Allahun! Me të vërtetë, Allahu është Pranues i pendimit dhe Mëshirëplotë.” (Huxhurat, 12)

Krahasimi i përgojimit me shprehjen **“të hajë mishin e vëllait të vet të vdekur”**, në këtë ajet, tregon se sa gjynah i madh është ai. Në fakt, mishi i njeriut konsiderohet haram dhe cofëtinë, edhe po të jetë i gjallë. Por mendimi që mund të hash mishin e vëllait tënd të vdekur, tregon se sa degjenerim të madh ka pësuar mendja, zemra dhe morali.

Përgojimi është një shkelje e rëndë e të drejtave të robit. Për rrjedhojë, kush e përgojon një vëlla të fesë, duhet të shkojë e t'i kërkoj hallallëk dhe të pohojë hapur veprën e vet, duke detajuar fjalët që ka thënë dhe emrat e personave që e kanë dëgjuar. Po ashtu, nëse përgojimi që ka bërë, ka shkaktuar ndonjë fitne (ngatërresë), ai duhet të kërkoj shumë falje prej Allahut, duhet të japë sadaka dhe duhet të pendohet tek Allahu i Madhëruar me përgjërime.

Përgojimi është një shkelje e rëndë e të drejtave të robit, e cila është shumë e vështirë të kompensohet. Prandaj, ruga më e mirë, është t'i dalësh zot gjuhës dhe të mos e përzieësh atë me një gjynah të tillë.

Allahu në një sure tjetër të Kuranit thotë:

“Mjerë për çdo përqeshës - shpifës, që grumbullon pasuri dhe e ruan, duke menduar se ajo pasuri do ta bëjë të pavdekshëm! Jo, aspak! Në të vërtetë, ai do të hidhet në torturën shkatërruese. E kush mund të ta shpjegojë ty se çfarë është tortura shkatërruese? Ajo është zjarri i Allahut i ndezur fort, i cili depërton deri në zemrën e njeriut. Ai do t'i rrethojë ata nga çdo anë, në shtylla të gjata flakërruese.” (Humeze, 1-9)

Allahu i Madhëruar, ashtu siç e ka ndaluar përgojimin, e ka ndaluar edhe dëgjimin e tij, sepse heshtja përballë përgojimit dhe dëgjimi i tij, nënkupton pjesëmarrje në këtë gjynah.

Një prej cilësive të besimtarëve është qëndrimi larg përgojimit.

“Kur dëgjojnë ndonjë lloomotitje, i shmangen asaj!..” (Kasas, 55)

“të cilët shmangen nga fjalët e kota.” (Muminun, 3)

Sepse besimtari zotëron vetëdijen e përgjegjësisë. Ai e di se do të pyetet për çdo mirësi dhe mundësi që i është falur, dhe se do të japë llogari për sjelljen që bën. Prandaj, Allahu i Madhëruar na lajmëron ne, robërit e Tij në këtë mënyrë:

“Mos shko pas diçkaje për të cilën nuk ke dijeni. Vërtet, dëgjimi, shikimi dhe zemra, të gjithë këta do të merren në përgjegjësi.”

(Isra, 36)

Ndërsa i Dërguari i Allahut, lidhur me ruajtjen nga përgojimi, na ka paralajmëruar kështu:

“Atij që e ruan një besimtar nga një munafik (dyfytirësh), ditën e Kiametit, Allahu do t’ia ruajë mishin nga zjarri i Xhehenemit, duke dërguar një melek. Por atë që shpif, duke dëshiruar që të flitet keq për një mysliman, ditën e Kiametit, Allahu e mban të burgosur në një nga urat që ndodhen mbi zjarrin e Xhehenemit, deri sa të shlyhet ajo që ka thënë.” (Ebu Davud, Edeb, 36/4883)

“O ju të cilët besuat me gjuhë, por që besimi ende nuk ka zënë vend plotësisht në zemrat tuaja! Mos i përgojoni myslimanët dhe mos hetoni të metat dhe gabimet e tyre! Atyre që hetojnë të metat dhe gabimet e myslimanëve, edhe Allahu do t’ua hetojë të metat dhe gabimet. Kujt ia heton Allahu të metat dhe gabimet, e poshtëron atë qoftë edhe brenda shtëpisë së tij.” (Ebu Daud, Edeb, 35/4880; Tirmidhi, Birr, 85/2932; Ibn-i Kethir, Tefsir, IV, 229)

Profeti (a.s.) thotë:

“Kamata më e keqe është të flasësh keq për nderin e muslimanit.” (Ebu Davud, Edeb, 35 /4876)

Sepse në kamatë ka dhunim të pasurisë së tjetrit pa të drejtë kurse në përgojim ka dhunim në nder dhe dinjitet.

Në ditën e gjykimit njerëzit përgojuesit sevapet që mund të kenë nga veprat e mirë në këtë botë do të jenë të detyruar t'ia japin atyre që kanë përgojuar. Nëse nuk mjaftojnë sevapet atëherë do të marrin prej mëkatëve të atyre që kanë përgojuar.

Prandaj Hasan Basriu ka thënë:

Nëse dëshiron të përgojosh atëherë përgojo prindërit... Të paktën shpërblimet të shkojnë tek prindërit dhe ti merr mëkatet e tyre...

Besimtari përveçse nuk përgojon ai edhe përgojimit që bëhet ndaj tij i pëgjigjet me pjekuri dhe qetësi. Sepse durimi ndaj përgojimit është shenjë e qartë e pjekurisë shpirtërore.

Në lidhje me këtë janë disa hapa për t'u ndjekur:

Hapi i parë përgjigjja ndaj përgojimit me qetësi.

Hapi i dytë injorimi i përgojimit duke mos u përgjigjur dhe duke u kënaqur që përgojuesi po të lehtëson nga mëkatet.

Hapi i tretë ndërsa gëzohesh për lehtësimin e mëkatëve në të njëjtën kohë të shqetësohesh për gjendjen që e pret përgojuesin në ditën e gjykimit.

Shkurtimisht, përgojimi është tregues i nënshtrimit ndaj egos, ndjenjave të këqija në zemër dhe moralit të prishur; një sëmundje shpirtërore që e shkatërron edhe jetën e kësaj bote, edhe atë të botës tjetër.

Megjithatë, për fat të keq, një pjesë e madhe e njerëzve bien në këtë gjynah shumë lehtë dhe pa e vrarë mendjen, sikur të ishin duke dëgjuar ndonjë melodi të ëmbël. Madje e kthejnë në diçka të zakonshme. Zoti ynë na e bëftë të mundur të jemi jashtëzakonisht të kujdesshëm dhe vigjilentë ndaj të gjithë këtyre haramëve dhe të ngjashme me këto, qofshin ato të hapura apo të fshehta.

Tablo të virtytshme

Profeti (a.s.) në lidhje me dënimin e dhimbshëm të përgojuesit në botën tjetër thotë:

“Kur u ngrita në Miraxh, kalova pranë një turme njerëzish që gërvishtnin fytyrat dhe kraharorët, me thonj prej bakri.

«Kush janë këta o Xhibril?» -pyeta unë.

«Këta janë ata që hanin mishin e njerëzve (duke përgjuar) dhe luanin me nderin e tyre.» - u përgjigj ai.” (Ebu Davud, Edeb, 35/4878; Ahmed, III, 224)

Xhabiri (r.a.) rrëfen:

Isha një ditë me Profetin (a.s.) kur papritur shpërtheu një erë e rëndë. Profeti (a.s.) tha:

“A e di çfarë është kjo erë o Xhabir? Kjo është era e atyre që përgojnë muslimanët.” (Ahmed, III, 351)

Sipas një transmetimi, përgjatë një udhëtimi lufte Selman el-Farisiu (r.a.), ishte bashkë me Ebu Bekrin (r.a.) dhe Omerin (r.a.). Ai u shërbente atyre dhe hante prej ushqimeve të tyre. Një ditë kur njerëzit kishin filluar të ecnin, Selmani (r.a.), kishte mbetur në gjumë dhe nuk kishte ecur së bashku me ta. Kur të dy shokët e kërkuan dhe nuk e gjetën, e kurdisën vetë çadrën e tyre dhe bujtën. Ata u nxehën pak dhe thanë:

“Selmani nuk di gjë tjetër përveçse të hajë ushqim të gatuar dhe të hyjë në çadër të kurdisur.”

Kur erdhi Selmani (r.a.), e dërguan te Resulullahu (a.s.), për të marrë ushqim shtesë. Selmani shkoi te i Dërguari i Allahut (a.s.), me një enë në dorë dhe i tha:

“O i Dërguari i Allahut! Shokët më kanë dërguar te ti që t’u japësh pak ushqim shtesë, nëse të ka mbetur.” Pejgamberi ynë i nderuar tha:

“Çfarë do të bëjnë shokët e tu me ushqimin shtesë? Ata e kanë ngrënë ushqimin që kanë shtuar.”

Selmani (r.a.), u kthye te ata dhe i lajmëroi për fjalët që kishte thënë Profeti (a.s.). Ata u ngritën, shkuan te i Dërguari i Allahut (a.s.) dhe i thanë:

“Betohemi në Allahun, i Cili të ka dërguar me të vërtetën, se nuk kemi ngrënë asgjë që kur kemi bujtur.” I Dërguari i Allahut (a.s.), tha:

“Ju e keni bërë Selmanin ushqim shtesë me bisedën tuaj.” Pas kësaj ngjarjeje zbriti ajeti fisnik:

“...Mos vallë dëshiron ndokush prej jush të hajë mishin e vëllait të vet të vdekur?!” (Huxhurat, 12)

Sipas një transmetimi tjetër i Dërguari i Allahut (a.s.), e vazhdoi fjalën e tij duke u shprehur:

“Unë e shoh mishin e vëllait tuaj ndërmjet dhëmbëve tuaj.” Nisur nga këto fjalë, sahabët thanë:

“O i Dërguari i Allahut! Kërko falje për ne!” Pejgamberi ynë i nderuar tha:

“Lutjuni shokut tuaj që e keni përgojuar. Le të kërkojë ai falje për ju!” (Ibn Kethir, Tefsir, IV, 231.)

Sa mëkat i shëmtuar dhe shkatërrues i dinjitetit që është përgojimi. Për këtë arsye është krahasuar me veprën më të poshtër e cila është: njeriu ta vrasë vëllain e tij dhe më pas t'i hajë mishin. Falja e këtij mëkati arrihet duke shkuar te vëllai që e ke përgojuar për t'i kërkuar falje. Sa çështje e vështirë që është kjo!..

Aishja (r.a.) tregon:

I thashë të Dërguarit të Allahut (a.s.):

“O i Dërguari i Allahut! Ty të mjafton që Safija është e tillë dhe e atillë...”

Për këtë, Profeti më tha:

“O Aishe, the një fjalë të tillë, që, sikur të përzihej në ujin e detit, do ta ndotte...”

Kurse një ditë tjetër i pata treguar diçka duke e imituar personin. Profeti më tha:

“Edhe sikur të më japin gjërat më të çmuara të botës, kurrresi nuk dëshiroj ta përmend dikë duke e imituar në atë mënyrë që atij s’do t’i pëlqente...” (Ebu Davud, Edeb, 35; Tirmidhi, Kijamet, 51)

Krenaria i Gjithësisë (a.s.) nuk e pëlqente që bashkëshortet e tij ta përbuznin njëra-tjetrën me fjalë ose qëndrime e sjellje dhe edhe në ditët e fundit të jetës nuk ka ndenjur pa i edukuar ato në këtë drejtim. Në sëmundjen e tij të fundit, nënat e besimtarëve qenë mbledhur përreth shtratit të të Dërguarit të Allahut.

Zonja Safije tha:

“O i Dërguari i Allahut! Vallahi, do të desha që ky shqetësim që të ka ardhur ty, të më vinte mua!”

Bashkëshortet e tjera e përqeshën Safijen me shenja sysh e vetullash. Megjithëse nuk i pa se ç’bënë, i Dërguari i Allahut u tha:

“*Lajeni gojën!*”

Të habitura, ato i thanë:

“Përse ta lajmë?”

Profeti (a.s.) u tha:

“*Sepse e përfolët Safijen me shenja sysh dhe vetullash... Beto hem në Allahun se ajo është e singhtë!*” (Ibni Haxher, el-Isabe, IV, 348)

Kajs bin Bishri tregon kështu:

Babai im që ka qenë edhe shoku i Ebu Derdës, më ka treguar kështu:

Në Damask jetonte Ibën Hanzalijje, njëri prej sahabëve të Profetit (a.s.). Ky ishte një njeri që jetonte vetëm dhe takohej shumë rrallë me njerëzit. Gjithmonë falte namaz dhe kur ndahej nga namazi dhe shkonte tek familja e tij thoshte tekbir dhe bënte dhikir. Kur po qëndronim pranë Ebu Derdas, ky person na afrohet. Ebu Derda -radijallahu an- i tha atij:

“ - A mund të na thuash një fjalë që do të na bënte dobi neve dhe nuk do t’iu cënonte juve?” Ibën Hanzalijje -radijallahu an- na foli për një ndodhi që kishte ngjarë kur kishte qenë pranë të Dërguarit të Allahut (a.s.) dhe na transmetoi disa hadithe të Tij.

Një ditë tjetër, Ibën Hanzalijje -radijallahu an- erdhi përsëri pranë nesh. Edhe këtë herë Ebu Derda -radijallahu an- i tha:

“ - A mund të na e falni një fjalë që do të na bënte dobi neve dhe nuk do t’iu cënonte juve?” Dhe ai përsëri na transmetoi disa hadithe të Profetit (a.s.). E njëjta ndodhi u përsërit disa herë... (Ebu Davud, Libas, 25; Ahmed, IV, 179-180)

Derisa kishin arritur në Tebuk, i Dërguari i Allahut (a.s.), nuk e kishte përmendur fare emrin Ka’b ibni Malikut. Por, kur ishte ulur midis sahabëve në Tebuk, pyeti:

“Çfarë bëri Ka’b Ibni Maliku?” Një person nga fisi Beni Selime, tha:

“O i Dërguar i Allahut! Mburra me rrobat e tij, duke i parë dhathtas e majtas, e mbajti në Medinë!” Për këtë arsye, Muadh Ibni Xhebel (r.a.), i tha:

“Sa keq fole!” Më pas, duke u kthyer nga i Dërguari i Allahut (a.s.), tha:

“O i Dërguar i Allahut! Ne për të dimë vetëm gjëra të mira.”
Profeti (a.s.), heshti, nuk tha thënë asgjë.

Sklavi i liruar i të Dërguarit të Allahut (a.s.), Ubejdi (r.a.), rrëfen:

“Dy gra kishin agjëruar. Aty nga koha e drekës erdhi një person i cili tha:

«O Dërguarit të Allahut! Aty janë dy gra që agjërojnë. Pothuajse janë duke vdekur nga etja. (Jepini leje ta prishin agjërimin.)»

I Dërguari i Allahut (a.s.), i ktheu shpinën dhe nuk i dha përgjigje. Personi e përsëriti sërish të njëjtën gjë:

«O Profet i Allahut! Për Zotin, pothuajse janë duke vdekur!»

Profeti (a.s.) urdhëroi:

«Thirri ato!» Gratë erdhën dhe Profeti (a.s.), kërkoi t'i sillnin një enë. Më pas ai ia dha enën njëres prej grave dhe i tha:

«Nxirre jashtë atë që ke brenda!» Gruaja volli gjak, copëza mishi dhe qelbi aq sa e mbushi gjysmën e enës. Kur Profeti (a.s.), e urdhëroi edhe gruan tjetër të bënte të njëjtën gjë, ajo volli nga goja gjak dhe mish i freskët. Pas kësaj Profeti (a.s.), tha:

“Këto gra e përmbajtën veten nga gjërat që Allahu i ka bërë hallall në jetën e përditshme duke mbajtur agjërim. Por, kur erdhi koha ta prishin agjërimin, ato e prishën atë me gjërat që Allahu ua ka ndaluar. Ato u ulën pranë njëra-tjetrës dhe filluan të përgojnë njerëzit.” (Ahmed, V, 431; Hejthemi, III, 171.)

Domethënë, ashtu siç duhet të kemi kujdes që të mos fusim gjë në gojë ndërkohë që jemi agjërueshëm, në të njëjtën kohë duhet të bëjmë kujdes edhe për çdo fjalë që nxjerrim nga goja. Gjuha jonë nuk duhet të jetë gjemb që ngulet në zemër, por gjuhë që përhap mëshirë.

Për të bërë një jetë të vërtetë dhe të mbushur me frymëzim hyjnor gjatë muajit të Ramazanit, duhet të zotërojmë një shpirt të ndjeshëm të mbrujtur me urtësitë e Kuranit dhe një fytyrë të qeshur që reflekton fytyrën e vërtetë të mësimeve islame.

Rrumiu e shpreh bukur përgojimin në një tregim:

Katër musliman nga India hyjnë në një xhami. Bënë nijetin për namaz, në përqendrim të plotë kënduan Kuran, bëjnë rukunë dhe sexhden. Në këtë kohë vjen muezini.

Një nga personat duke harruar që është në namaz.

I drejtohet muezinit duke i thënë:

O Muezin! A e thirre ezanin apo ka kohë?

Personi tjetër që ishte në namaz i thotë:

Mos fol se na prishe namazin.

Indiani i tretë i thotë të dytit:

Ti fole për vete pse kritikon atë për prishjen e namazit.

Kurse i katërti tha:

Falënderoj Zotin që nuk rashë në gjendjen tuaj, unë nuk e prisha namazin si ju duke folur.

Në këtë mënyrë iu prish namazi të katërve. Të gjithë shikuan mangësinë e tjetrit duke harruar gabimin e vet. Ata që harrojnë gabimet e veta humbin rrugën dhe bien shumë në gabime. Evidentimi i gabimeve dhe mangësive vetjake është ilaçi më i mirë për të përmisuar veten

Sufjan ibn Husejn tregon:

Njëherë kur isha ulur pranë ljasit përgojova dikënd. Ijasi më tha:

A shkove në luftë kundër Rrumëve këtë vit?

Jo, i thashë:

Tha: Atëherë femohuesit shpëtuan për teje por vëllai musliman nuk shpëtoi dot!..

Sadi Shirazi tregon një ngjarje personale të ndodhur në fëmijëri:

“Në fëmijëri isha shumë i dhënë pas jetës askete dhe namazit të natës. Një natë, kur po qëndroja me babain duke lexuar Kuran, përreth kishte njerëz që po flinin. I thashë babait:

- Baba! Të gjithë po flenë, askush nuk ngrihet për të falur namaz nate, por flenë si të vdekur.

Babai u vërejt dhe tha:

- Biri im! Do ishte më mirë të flije edhe ti si ata, sesa t’i përgojoje. Ata mund jenë të privuar nga mëshira hyjnor në këto momente, por në të njëjtën kohë në librin e tyre nuk shkruhen mëkate kurse, në librin tënd tashmë u shkrua një mëkat.

Një njeri i cili ishte mësuar me gjynahun e përgojimit, nuk e kursente edhe një prej robërve të mirë të Allahut që e kishte komshi. Për këtë arsye, atë (përgojuesin) nuk e donte askush. Me gjithë këtë, njeriu i mirë me zemër bujare e priste gjithmonë me buzëqeshje përgojuesin kur ai i vinte pranë dhe i thoshte gjithmonë duke i bërë komplimente; “Eja, ortaku im i dashur!” Kjo sjellje e bukur e bëri përgojuesin të mendojë dhe të marri një vendim duke thënë:

“Unë gjithmonë e përgojoj lart e poshtë këtë njeri, ndërsa ky më bën komplimente. Që sot e tutje nuk do ta përgojoj më.”

Tashmë ai nuk e përgojonte më njeriun e mirë. Mirëpo kur i shkante pranë, nuk i dëgjonte më as komplimentet e mëparshme. Një ditë u bë kureshtar dhe e pyeti:

- O njeri i nderuar ! Nuk po i dëgjoj më komplimentet që më

bëje më parë dhe nuk po shoh më atë dashurinë e mëparshme. Cila është arsyeja?

Njeriu i mirë duke përfituar nga rasti për të qortuar ata të cilët i ka zënë sëmundja e përgojimit, i thotë me buzëqeshje:

- Më parë kishim një ortakëri tregtie. Tashmë ajo ortakëri mbaroi. Kështu që edhe komplimentet mbaruan. Njeriu i habitur thotë:

- Ç'farë ortakërie? Unë se kam idenë se për ç'farë ortakërie e keni fjalën.

Njeriu i mirë vazhdoi duke ia shpjeguar kështu:

- Ti më përgojoje lart e poshtë, ndërsa unë preferova që të duroj në vend që t'i përgjigjesha përgojimit tënd me përgojim. Si shpërblim për durimin tim, gjynahet e mia u shkruan në librin e veprave të tua, ndërsa të mirat e tua në librin e veprave të mia. Pra, kjo ishte ortakëria e tregtisë që kisha me ty. Tashmë ti nuk më përgojon më. Kështu që edhe ortakëria jonë mori fund...

Njeriu përgojues filloi të mendonte, dhe pyeti:

- A me të vërtetë kështu është gjendja e përgojuesit?

Njeriu i mirë u përgjigj duke i dhënë këtë shembull:

- Imami i nderuar, Sharani thotë: *“Nëse patjetër do të përgojoja dikë, do të përgojoja prindërit e mi. Sepse njeriu që përgojon, më parë i dhuron të mirat e tij atij të cilit po përgojon, pastaj merr mbi vete gjynahet e atij që përgojon.”*

Përgojuesi, duke menduar thellë mbi këto fjalë, i erdhën mendtë dhe dha fjalën se nuk do të përgojonte më kurrë...

Shkurtimisht, përgojimi është përdhosje e nderit të njeriut dhe një gjynah i madh i cili në botën tjetër do ta çojë njeriun në humbje. Njerëzit, pa e vënë re fare, mund të bien në gjynahun e përgojimit. Në të shumtën e rasteve, pa e menduar se po bëjnë gjynah, ngushëllohen

me fjalët, “*po themi atë që është*”. Por pikërisht kjo është edhe pjesa më e rrezikshme e përgojimit.

Përgojimi, i cili u duket si një melodi e ëmbël njerëzve të pakujdes-shëm, në fakt është një sëmundje shpirtërore e cila shkatërron jetën e kësaj bote dhe të botës tjetër. Përgojimi, përveç dashurisë, respektit dhe vëllazërisë, shkatërron edhe ndjenjën e bashkimit dhe humanizmit. Ndërsa në botën tjetër, bashkë me shkatërrimin e të mirave, të sjell edhe një ngarkesë të rëndë gjynahesh. Me gjithë këtë, për fat të keq, një pjesë e madhe e njerëzve bien shumë lehtë në këtë gjynah. Madje e kanë kthyer këtë gjynah një gjë të zakonshme. Për këtë arsye, në lidhje me përgojimin duhet të tregojmë një kujdes të veçantë dhe të jemi shumë vigjilent.

12. Pastërtia dhe mirësjellja

Islami është feja e pastërtisë, delikatesës, bukurisë dhe hijeshisë. Allahu Teala duke u shprehur kështu në Kur'anin Kerim:

“...Padyshim Allahu i do ata që pendohen dhe pastrohen.”

(Bekara, 222) i ka stimuluar besimtarët në pastërtinë materiale dhe shpirtërore. Ndërsa Resulullahu (a.s.) ka urdhëruar kështu:

“Allahu është i pastër dhe e do pastërtinë.” (Tirmidhi, Edeb, 41/2799)

Islami ka sjell një disiplinë të ndërtuar mbi principet e pastërtisë dhe mirësjelljes. Dhe si rrjedhojë na ka mësuar që pastërtia është prej besimit. Pothuajse të gjithë librat e Fikhut (Jurisprudencës Islame) dhe të Hadithit fillojnë me temën e pastërtisë. Si një princip kryesor i Islamit, nuk është lejuar dhe pranuar që disa prej adhurimeve të bëhen pa u pastruar trupi dhe vendi. Për shembull, pastërtisë së tualetit i është dhënë një rëndësi e madhe. Muslimanët janë urdhëruar që të kenë kujdes që papastërtitë të mos cirkojnë nëpër rroba dhe të praktikohet “istibra”. I Dërguari i Allahut (a.s.) ka urdhëruar:

“Shumica e dënimit të varrit vjen si pasojë e pakujdesisë ndaj papastërtive.” (Ibën Maxhe, Taharet, 26)

Islami dëshiron që muslimanët përveç pastërtisë së trupit, të veshjeve, të vendbanimit dhe të vendit që i rrethon, të mbajnë pastër edhe botën e zemrës dhe të shpirtit dhe në sjelljet e tyre t'i japin një rëndësi të madhe mirësjelljes. Për këtë arsye edhe e ka konsideruar pastërtinë si kushtin kryesor të shumicës së adhurimeve. Pra, pastërtia e cila është e detyrueshme për të gjithë njerëzit, është bërë identiteti i adhurimeve në Islam. Kjo ka bërë që njeriu, në momentin që pastrohet të ndjejë edhe kënaqësinë e adhurimit.

Ajetet dhe hadithet që i stimulojnë muslimanët të marrin abdest dhe gusul, janë të shumtë. Sepse abdesti dhe gusuli janë mënyrat më të mira për pastërtinë trupore dhe shpirtërore. Madje është këshilluar që të qëndrohet me abdest edhe jashtë kohëve të adhurimeve. Profeti (a.s.), me qëllim që t'i mësojë njerëzit me pastrimin e trupit dhe shpirtit, ka urdhëruar kështu:

“Vetëm besimtarët e kryejnë rregullisht abdesin.” (Muvatta, Taharet, 6)

Çështja për të cilën Resulullahu (a.s.) ka treguar një kujdes të veçantë, është pastërtia e gojës. Për këtë arsye edhe ka këshilluar që dhëmbët të pastrohen me misuak, dhe veçanërisht para se të merret abdest. Aisheja (r.a.) thotë kështu:

“Misuakun dhe ujin për abdest të Resulullahut (a.s.), e përgatitnim që në mbrëmje. Allahu e zgjonte nga gjumi atëherë kur dëshironte dhe Ai (profeti) me t'u ngritur, pastronte dhëmbët me misvak, merrte abdest dhe falte namaz.” (Muslim, Musafirin, 139)

Kur nëna jonë Aishja (r.a.) u pyet:

“- Ç'ishte gjëja e parë që bënte Profeti kur hynte në shtëpi?" Ajo është përgjigjur:

“- Pastronte dhëmbët me misuak.” (Muslim, Taharet, 43-44)

Muslimani, para se të ulet në sofër dhe mbasi ngrihet prej saj, e begaton ushqimin e tij me larjen e duarve.

Gjithashtu, edhe prerja e thonjve, rregullimi i mustaqeve dhe mje-krës janë disa prej këshillave të Resulullahut (a.s.). Si rrjedhojë Ai ka urdhëruar kështu:

“Sunnetet e Profetëve janë pesë. (Në të njëjtën kohë) Këto janë domosdoshmëri e natyrës njerëzore; Të bëhesh sunnet (rrethprerja), të pastrosh pjesën pubike, të presësh thonjtë, të pastrosh sqetullat dhe të shkurtosh mustaqet.” (Buhari, Libas, 63-64)

Muslimani, duhet të mbajë pastër edhe shtëpinë dhe vendin përreth në të cilin jeton. Sepse, vendi ku jeton muslimani është një vend ku adhurohet Allahu . Aty nuk duhet të hyjë, erë e keqe, papastërti dhe gjëra të ndyta të cilat i largojnë engjëjt. Sepse, engjëjt hyjnë aty ku ka pastërti dhe erë të mirë dhe shqetësohen prej papastërtisë dhe erës së keqe. Papastërtia dhe era e keqe nuk janë gjë tjetër veçse një ftesë për shejtanin dhe xhinët.

Ashtu si shtëpia, edhe vendi përreth muslimanit është i pastër. Aty nuk mund të gjenden papastërti që i shqetësojnë njerëzit e tjerë. Muslimani nuk pështyn përtokë, por përkundrazi, ai e sheh si një detyrim fetar largimin e gjërave që i shqetësojnë kalimtarët në rrugë.

Shkurtimisht, muslimani, në çdo gjë është një njeri i pastër. Ai e di shumë mirë që, pastërtia materiale ndikon edhe tek pastërtia shpirtërore. Sepse, dijetarët tanë na kanë bërë të ditur se pastërtia materiale ndikon shumë në pastrimin shpirtëror i cili na çon në punë të mira dhe bën që zemra jonë të arrijë në shkallën më të lartë të mirësisë.

Për sa i përket mirësjelljes, themi se edhe ajo është një nga shenjat e muslimanit. Resulullahu (a.s.), në çdo aspekt është shembulli më i bukur i mirësjelljes dhe delikatesës për ne.

Muslimani, duhet të jetë një njeri i cili pranohet nga të gjithë dhe që nuk i lë asnjëherë pas dore rregullat e mirësjelljes. Qëllimi i këtyre rregullave të cilat duken sikur janë vetëm formale, e disiplinojnë jetën e muslimanit në mënyrën më të bukur.

Rregullat e mirësjelljes, më parë shkrihen në egon e personit dhe më pas pasqyrohen prej tij në bashkësi. Në këtë mënyrë, sigurojmë

një jetë të disiplinuar dhe të rehatshme. Disa nga këto rregulla mund t'i radhisim si më poshtë:

Muslimani, kur hyn në një vend, duhet të kërkojë leje. Në Kur'anin e Madhëruar urdhërohet kështu:

“O ju që besuat, mos hyni në shtëpi të huaja pa kërkuar leje dhe pa përshëndetur njerëzit e saj. Kjo është më mirë për ju në mënyrë që të merrni mësim. Po nëse nuk gjeni aty asnjë, atëherë mos hyni në to derisa t'u jepet leje, e nëse u thuhet kthehuni, ju pra kthehuni. Kjo është më e ndershme për ju. Allahu di çdo gjë që veproni ju.” (Nur, 27-28)

“O ju të cilët besuat, ata të cilët i keni në pronësinë tuaj (shërbëtorët) dhe ata që nuk kanë arritur moshën e pjekurisë, duhet të kërkojnë leje prej jush (për të hyrë te ju) në tri kohë: para namazit të sabahut, në kohën e drekës kur i hiqni rrobat tuaja (për të pushuar) dhe pas namazit të jaciesë. Që të tria këto kohë janë kur ju nuk jeni të veshur. Pos atyre tri kohëve nuk është mëkat as për ju as për ata, të vizitoni njëri-tjetrin. Kështu All-llahu ua sqaron argumentet e veta. All-llahu është i dijsmimi i urti. E kur fëmijët tuaj ta arrijnë moshën e pjekurisë, le të kërkojnë leje (për hyrje) ashtu si kërkuan ata para tyre. All-llahu ju shpjegon dispozitat e veta, sepse Ai di më së miri dhe është më i urti.” (Nur, 58-59)

Muslimani, kur takohet me dikë, përshëndet në mënyrën më të bukur ose kthen përshëndetjen në një mënyrë edhe më të bukur se përshëndetësi. Edhe nëse në vendin ku hyhet nuk ka njeri, përshëndetja mbi veten konsiderohet një sjellje e bukur.

Allahu i Madhëruar dëshiron që, njerëzit e Tij të tregojnë mirësjellje edhe në ecjen dhe të folurit e tyre. Ai i ndalon muslimanët nga të folurit me zë të lartë duke e krahasuar bërtitjen me një gjë të shëmtuar. Në ajetin e nderuar urdhërohet kështu:

“Të jesh i matur në ecjen tënde, ule zërin tënd, se zëri më i egër është zëri i gomarit.” (Lukman, 19)

Muslimani duhet të flasë me zë të ulët dhe veçanërisht nuk duhet t'i thërrasë nga larg dhe me zë të lartë njerëzit më të moshuar se ai. Në ajetin e nderuar urdhërohet:

“O ju që keni besuar, mos ngreni zërin tuaj mbi zërin e Pejgamberit dhe mos iu ngërmoni atij si i ngërmoheni njëri-tjetrit, e të zhduken veprat tuaja duke mos ditur ju.” (Huxhurat, 2)

“Ata që të thërrasin përtej mureve, shumica e tyre janë që nuk kuptojnë.” (Huxhurat, 4)

Muslimani duhet të flasë bukur, me butësi dhe të thotë gjithmonë fjalë të dobishme. Duhet të flasë me drejtësi dhe mirësi duke u mbështetur tek Allahu.

Kur gjendemi në një bashkësi duhet të qëndrojmë me disiplinë. Kur të thuhet “Hapni vend!” të hapim vend. Kur të thuhet “Ngrihuni” duhet të ngrihemi. Kur duam të dalim nga ndonjë mbledhje të marrim leje.

Muslimani, nëse bën shaka edhe me të dashurit e vet, duhet të ketë kujdes në mirësjellje. Shakatë e rënda dhe pa kripë që shpesh herë konsiderohen si një tregues i dashamirësisë dhe konfindencës, pa e kuptuar mund të cenoj zemrën dhe shpirtin e të dashurve tanë.

Për këtë arsye jeta e muslimanit duhet të ndërtohet mbi principet e një mirësjelljeje të sigurtë dhe larg dyfityrësisë.

Tablo të virtytshme

Profeti (a.s.), çështjes së pastërtisë dhe delikatesës i jepte një rëndësi të madhe. Një ditë, pa dikë që pështyu përtokë. Fytyra e tij e bekuar u skuq papritur dhe ngelën të shtangur aty ku gjendeshin. Sahabët me nxitim e mbuluan pështymën me rërë dhe pas kësaj i Dërguari i Allahut vazhdoi rrugën.

mjekrës dhe nuk e pëlqente shthurjen në këtë çështje.

I Dërguari i Allahut (a.s.), rëndësinë që ia jepte mirëmbajtjes së rrobave dhe pastërtisë, ia jepte edhe disiplinës dhe rregullit. Sepse Ai, i mirëmbante flokët dhe mjekrën duke i krehur, madje ndonjëherë, flokët e Tij të bekuar që i zgjaste deri tek bulëza e veshit, i lyente me këna dhe me vaj ulliri. (Tirmidhi, Shemail, s. 18-27)

Transmetohet se, i Dërguari i Allahut ndonjëherë para se të flinte, i lyente sytë me rimel (një lloj boje për sytë që përdornin arabët)

Ndërsa parfumi (misku) ishte një nga tre gjërat që i janë bërë më të dashura Profetit (a.s.) dhe për këtë kishte një rëndësi të veçantë në jetën e Tij. Sepse ajo është një erë e mirë me të cilën engjëjt dhe njerëzit ndjejnë qetësi. Enesi (r.a.) është shprehur se, Profeti (a.s.), kishte një shishe me erë të mirë me të cilën vazhdimisht lyhej. (Ebu Davud, Terexhxhul, 2 / 4162)

Megjithatë, Profeti (a.s.), nuk e ka pëlqyer harxhimin e tepërt të kohës duke u marrë me mirëmbajtjen e veshjeve ose rregullimin e flokëve dhe ka bërë të ditur se, thjeshtësia në veshje është një nga domosdoshmëritë e besimit. Si rrjedhojë, shohim se mjetet që përdorte Ai për këtë punë ishin të thjeshta. Në përgjithësi, mjetet që përdorte Resulullahu (a.s.) për pastrim dhe mirëmbajtje ishin; pasqyra, krehër, gërshërët, misvaku, rimeli, shishja e parfumit, dhe beze pambuku. Resulullahu (a.s.), i merrte me vete këto mjete në çdo udhëtim që bënte. (Ibën Sa'd, I, 484)

Edhe kjo ndodhi është një shembull i mirë i virtyteve të pastërtisë, delikatesës dhe dashurisë që duhet të gjenden tek besimtari:

Mugire bin Shu'be (r.a.) tregon:

Resulullahu (a.s.), kërkoi ujë prej meje dhe unë shkova tek një çadër që ndodhej pranë nesh. Pashë brenda dhe vura re se aty qëndronte ulur një grua beduine. I thashë:

“- Ai që sheh atje është Resulullahu (a.s.) dhe kërkon ujë për të marr abdest. A ke ujë?” Gruaja tha:

“- Nëna dhe babai im iu bëfshin kurban Resulullahut. Vallahi, për mua nuk ka njeri më të dashur dhe të bekuar se Ai në mes njerëzve që ndodhen poshtë qiellit dhe sipër tokës. Mirëpo kjo enë është bërë prej lëkurës së një kafshe të ngordhur dhe nuk dua që ta ndyti Resulullahun me këtë.”

U ktheva tek Resulullahu (a.s.) dhe i shpjegova gjendjen. I Dërguari i Allahu (a.s.), urdhëroi:

“- Shko te ajo dhe nëse ajo e ka regjur lëkurën, do të thotë se e ka pastruar.”

Shkova tek gruaja dhe ia thashë ato që më tha Resulullahu. Gruaja tha:

“Po, Vallahi e kam regjur lëkurën.”

E mora ujin dhe ia solla Resulullahut (a.s.)... (Ahmed, IV. 254)

Një herë kur Resulullahu (a.s.) gjendej në mesxhid, vjen një njeri me flokë dhe mjekër të shthurur. Resulullahu (a.s.) ia bëri me shenjë që të rregulloj flokët dhe mjekrën. (Muvatta, Shaar, 7; Bejhaki, Shuab, V, 225)

Një herë tjetër Resulullahu (a.s.) pa një njeri të shthurur dhe me një çudi të madhe tha:

“- *Pse nuk i lan dhe i kreh flokët ky njeri?*”

Ndërsa kur pa dikë që i kishte rrobat e papastra urdhëroi e tha:

“- *A nuk ka gjet ujë për të larë rrobat ky njeri?*” (Ebu Davud, Libas, 14 / 4062; Nesai, Zinet, 60)

Një herë tjetër e pyet një njeri i cili i vjen pranë në mënyrë të shthurur:

“- *A ke pasuri? Si e ke gjendjen?*” Kur njeriu i thotë se kam gjendje të mirë, Resulullahu (a.s.), urdhëroi:

“- *Atëherë, kur Allahu të ka dhënë pasuri, le të shihet kjo në trupin tënd!*” (Ebu Davud, Libas, 14 / 4063; Nesai, Zinet, 54; Ahmed, IV, 137)

Sepse Allahu dëshiron që t'i shohë tek njeriu mirësitë që i ka dhënë.

Ata bin Jesari na tregon:

Resulullahu (a.s.) ishte në mesxhid. Në atë moment hyri një njeri me pamje të shthurur. Resulullahu (a.s.), i bëri me shenjë që të dali jashtë. Sikur donte të thoshte, rregullohu dhe eja. Njeriu pasi u rregullua dhe hyri përsëri, Resulullahu (a.s.) urdhëroi:

“- *A s'është më mirë që dikush prej jush të vijë kështu (i rregullt) se sa të vijë me flokë dhe mjekër shthurur si shejtan?*” (Muvatta, Shaar, 7)

Në historinë njerëzore, Resulullahu (a.s.), ishte njeriu më i mëshirshëm, më i sjellshëm dhe më zemërbutë. Ai është njohur që në fëmijëri me sjelljen e Tij të mirë dhe nuk ka patur zënka dhe debate me askënd. Njëherë një njeri i pasjellshëm e ngre zërin disa herë rresht:

“- O Muhammed, O Muhammed !” Ndërsa Ai në një mënyrë të butë dhe pa e prishur mirësjelljen i përgjigjet:

“- *Urdhëro, çfarë dëshironi?*”

I Dërguari i Allahut, për shkak të mirësjelljes që e karakterizonte, miqve që vinin u shërbente vetë personalisht dhe i qeraste. (Bejhaki, Shuab, VI, 518, VII, 436)

Aishja (r.a.) na tregon kështu:

“Resulullahu (a.s.), dorën e djathtë e përdorte për të ngrënë bukë dhe pastrim, ndërsa dorën e majtë për t’u pastruar në tualet dhe për gjëra të ngjashme. (Ebu Davud, Taharet, 18/33)

I Dërguari i Allahut, sipas mundësive, i pëlqente dhe këshillonte veshjet me ngjyrë të bardhë:

“Vishni rroba me ngjyrë të bardhë. Sepse rroba e bardhë është më e pastër dhe më e bukur. Edhe të vdekurit tuaj i mbështillni me qefin të bardhë.” (Tirmidhi, Edeb, 46/2810)

Në këtë mënyrë, Resulullahu (a.s.), na ka tërhequr vëmendjen se kushti parësor i një veshjeje është pastërtia.

Resulullahu (a.s.), nuk pëlqente as edhe ato veshje që mbanin erë të keqe. Si rrjedhojë, kur veshi një rrobë dhe më pas u dërsit ajo filloi të mbajë erë leshi dhe Ai e hoqi atë. Këtë na e ka treguar Aisheja (r.a.). Të Dërguarit të Allahut, gjithmonë i ka pëlqyer erërat e mira. (Ebu Davud, Libas, 19/4074)

Sahabët e ndershëm, punët e tyre gjithmonë i bënë vetë. Ata, deri në kohën e namazit të xhumasë punonin në punët e tyre dhe kur vinte koha e namazit, i linin punët dhe shkonin në namaz. Për këtë arsye trupat e tyre mbanin erë të rëndë. Në lidhje me këtë Resulullahu (a.s.) urdhëroi:

“Në ditën e xhuma lahuni!” (Buhari, Xhuma 16, Buju 15; Muslim, Xhuma 6)

Këtë e ka këshilluar edhe në shumë hadithe të ndryshme.

Sa shembull i bukur është kjo ndodhi e cila tregon sjelljen e lartë të Profetit (a.s.) ndaj grave:

Gjatë një udhëtimi, një shërbyes me emrin Enxheshe i bëri të nxitonin devetë me këngët e tij. Ndërsa Profeti (a.s.), duke menduar se gratë që ndodheshin mbi devetë që po ecnin shpejt mund të shqetësoheshin, bën një krahasim të bukur duke thënë:

“- *O Enxheshe! Kujdes se mos thyhen qelqet!*” (Buhari, Edeb, 95; Ahmed, III, 117)

Sjellja e mirë e Resulullahut (a.s.), është përshkruar edhe në librat e mëparshëm hyjnorë. Si rrjedhojë, një ditë Abdullah bin Abbasi e ka pyetur Ka'bu'l Ahabarën:

“- Si tregohen cilësitë e Resulullahut (a.s.) në Teurat? Ka'bi -Allahu e mëshiroftë- iu përgjigj kështu:

“- Në lidhje me cilësitë e Tij, në Teurat janë shkruar këto:

Muhammedi i biri i Abdullahut do të lindi në Mekke, do të emigrojë në Tabe (Medine) dhe do jetë zotëruesi i Shamit. Ai nuk flet fjalë të ndyta dhe nuk e ngre zërin nëpër tregje. Nuk i përgjigjet të keqes me të keqe, por përkundrazi, fal shumë. Edhe bashkësia e Tij e falënderon Allahun dhe madhërojnë Atë në çdo vend, qofshin në rehati apo në vështirësi. Në belat e tyre lidhin izar (një lloj veshje) dhe lajnë krahët e tyre (marrin abdest). Në namaz qëndrojnë në një rresht (saf) ashtu sikur qëndrojnë në luftë. Nga mesxhidet e tyre vjen një zë si gumëzhima e bletëve (leximi i Kur'anit dhe dhikri) dhe zëri i ezanit mbush hapësirën.” (Darimi, Mukaddime, 2)

Njëra nga domosdoshmëritë e delikatesës Islame është edhe kujdesi i madh që të mos i krijehet vështirësi për njerëzit. Muadh bin Enesi (r.a.) ka thënë:

“Unë isha me Profetin (a.s.) në një luftë. Ushtarët ngushtuan vendin ku do të fushonin dhe prenë rrugën. Në lidhje me këtë i Dërguari

i Allahut (a.s.), dërgoi një thirrës që të thërras në mes të ushtarëve kështu:

- *Kush e ngushton vendin ose pret rrugën (ose e vë në vështirësi një besimtar) për të nuk ka xhihad.* (Ebu Davud, Xhihad, 88/2629; Ahmed, III, 441)

Me ngushtimin e vendit të fushimit kuptohet zënia në mënyrë të parregullt dhe të panevojshme e vendit prej secilit ushtar duke i vënë në vështirësi njerëzit. Ndërsa me prerjen e rrugës kuptohet vendosja e gjërave në rrugën ku kalojnë njerëzit duke vështirësuar kalimin e tyre. Resulullahu (a.s.), ka lajmëruar se të presësh dhe të zësh vendin ku kalojnë njerëzit pa nevojë duke i vënë në vështirësi ata, është një gabim i madh dhe për t'i ndaluar nga kjo ka përdorur metodën e ekzagjerimit duke thënë “nuk do të marrin shpërblim prej xhihadit”.

Përsëri Resulullahu (a.s.), ka urdhëruar kështu:

“Në ditën e xhumasë, kush kalon përpara duke shkelur muslimanët e tjerë, ka ndërtuar një urë për në xhehennem.” (Ahmed, III, 437)

Kjo është me të vërtetë një sjellje e pahijshme. Mirëpo ky kërcënim, bie në qoftë se njerëzit ulen në pjesën e fundit të xhamisë duke qenë se pjesa e përparme qëndron bosh.

Një herë tjetër Resulullahu (a.s.), duke e këshilluar Omerin (r.a.) që të vepronte me delikatesë gjatë bërjes së tavafit, urdhëron kështu:

“O Omer! Ti je një njeri i fuqishëm. Mos i shtyp njerëzit duke i ngucur për të arritur tek guri i zi! As mos lejo të të shqetësojnë por as mos shqetëso dikë. Nëse gjen vend bosh fërkoje dhe puthe gurin e zi, e nëse jo, atëherë “fërkoje dhe puthe” nga larg duke bërë me shenjë dhe kalo duke lexuar Kelimei Teuhid’in dhe tekbirë!” (Hejsemi, III, 241; Ahmed, I, 28)

Ebu Uasill tregon:

U takova me Ebu Ejjub el-Ensariun dhe i dhashë dorën. Kur pa që thonjtë e mi ishin të gjatë më tha:

“- Resulullahu (a.s.) ka urdhëruar kështu:

- *Ka dikush prej jush që interesohet me lajmet prej qiellit. Mirëpo, thonjtë i zgjasin si kthetrat e shpendëve (grabitqar) dhe në to kanë bërë fole xhunubllëku dhe papastërtia.*” (Ahmed, V, 427)

Muslimani duhet të ketë kujdes pastërtinë që karakterizon atë si, bërja sunnet, prerja e thonjve dhe pastrimi i pjesëve pubike. Moda e sotme e cila stimulon zgjatjen e thonjve dhe të tjera veprime si këto, nuk është gjë tjetër veçse një gjë e shëmtuar dhe një injorancë e cila nuk i përshtatet natyrës njerëzore.

Omer bin Hattabi (r.a.) ka thënë kështu:

“Nëse Allahu ju jep begati, edhe juve kujdesuni për veten tuaj (të qëndrojnë të pastër). (Pa e tepruar) të gjithë t’i japin më tepër rëndësi veshjes.” (Muvatta, Libas, 3)

Muslimani duhet t’i japi rëndësi edhe pastrimit të xhamive. Sa mësimdhënëse është kjo ndodhi e cila tregon pastërtinë dhe delikatesën e Imam Buhariut:

Muhammed bin Mansur tregon:

“Ishim në mesxhidin e Buhariut. Në një moment njëri që ndodhej aty hodhi përtokë diçka të papastër e cila i ishte ngjitur në mjekër. Më vonë vura re se Buhariu shikonte sa nga njerëzit, sa nga papastërtia. Në momentin që askush nuk e kishte mendjen, Imam Buhariu zgjati dorën dhe e mori papastërtinë dhe e futi në rrobën e vet. Kur doli nga mesxhidi pashë që e nxirri dhe e hodhi në një vend të përshtatshëm.”

(Ibën Haxher, Hedj’u- Sari, II, 196)

Ashtu si në çdo çështje edhe kur të japi sadaka, muslimani duhet të tregojë delikatesë të madhe. Rahmet pastë, vjehri im dhe xhaxhallarët e mi, kur jepnin sadaka tregonin një delikatesë të madhe. Në zarfet e sadakasë apo zekatit, shkruanin me delikatesë:

“Ju falënderojmë që e pranuat.”

Ndërsa kur i ofronin ndonjë të varfëri paketa ndihme, e ambalazhonin për bukuri dhe ia jepnin me delikatesë të madhe, pa e lënduar dhe duke i fituar zemrën. Edhe ai që e merrte bëhej i lumtur, edhe ai që jepte ndihej më i qetë. Ai që merrte, e pranonte sikur kishte ardhur prej Allahut dhe ai që jepte, jepte me mendimin se kishte çuar në vend amanetin që ia kishte dhuruar Allahu.

Osmanllinjtë të cilët, hadithin; “*Pastërtia është gjysma e besimit.*” (Muslim, Taharet, 1) e shkruanin me kaligrafi të bukur dhe e varnin nëpër muret e xhamive dhe të shtëpive të tyre, më së shumti këtë e kishin gdhendur në shpirtin e tyre dhe e kishin kthyer në një shenjë apo princip të tyre.

Kryeinxhinieri Koxha Sinani, deri në fund të jetës së tij, ndërtoi në çdo cep të vendit shumë lloj ndërtesash, kanale uji, çezma dhe hamame për rehatinë, pastërtinë, qetësinë dhe lehtësinë e besimtarëve. Ata e kishin realizuar pastërtinë edhe në fushën materiale edhe në fushën shpirtërore. Sepse pastërtia është e lidhur ngushtë me detyrat e tjera fetare.

Për një pastërti absolute, në çdo vend, madje edhe në fshatra janë ndërtuar hamame. Shtëpitë e muslimanëve janë shumë të pastra dhe në to kurrë nuk hyhet me këpucë veshur. Çdo vend shndrit nga pastërtia sepse aty falet namazi. Në shtëpi nuk mbahen kafshë, madje edhe zogjtë nuk futeshin brenda.

Si pasojë e këtyre cilësive të bukura, Osmanllinjtë në përgjithësi njiheshin si njerëz me trup të madh dhe të fuqishëm. Sipas shprehjeve të vetë perëndimorëve, në atë periudhë, vetëm në një qytet të Evropës

e cila vuante nga papastërtia gjendeshin njerëz sakatë dhe të sëmurë më shumë se sa në të gjithë tokat perandorisë Osmane.

Mjafton të përmendim pallatin e Luvrit në të cilën ishte harruar fare tualeti për të vënë në pah gjendjen e papastër të Evropës së asaj kohe. Si rrjedhojë, mund të përmendim edhe faktin se në atë kohë në Francë, çadra përdorej për t'u ruajtur nga papastërtitë që hidheshin në rrugë.

Përshtypjet e disa prej shkrimtarëve perëndimorë në lidhje me pastërtinë dhe delikatesën në shoqërinë Osmane janë të tilla:

M. de Thevenot thotë kështu:

“Turqit jetojnë të shëndetshëm dhe sëmuren rrallë. Tek ata nuk ka asnjë prej sëmundjeve të rrezikshme sikur ka tek ne. Madje edhe emrin nuk ua dinë. Mendoj se nga arsyet kryesore të këtij shëndeti të mirë të turqve është se ata lahen shpesh dhe përmbajtja në ushqim. Ata hanë pak dhe ato që hanë nuk janë gjëra të shumëllojshme.”

Ricaud thotë:

“Larja e duarve para dhe pas buke për turqit është bërë një zakon i përgjithshëm prej të cilit nuk mund të heqin dorë.”

J. B. Tavernier thotë:

“Tek osmanllinjë, sa të ngrihesh prej sofrës, patjetër lahen duart dhe goja. Përpara ju sillet ujë i ngrohtë dhe sapun. Në konakët e njerëzve të lartë të sillet ujë trëndafili ose ndonjë ujë tjetër me erë të mirë dhe me të laget një cep i shamisë.”

J. R. Durdent:

“Turqit kanë si detyrë fetare, të falen pesë herë në ditë dhe të marrin disa herë abdest. Ata besojnë se kështu do të pastrohen edhe shpirtërisht.”

Dr. A. Brayer thotë:

“Osmanllinjë, asnjëherë nuk e lënë pas dore pastrimin dhe larjen. Edhe sikur t'u humbasë fuqia, i lajnë fëmijët, shërbëtorët ose gratë e

tyre. Madje edhe kur vdesin, pa ju larë xhenazja sipas Sheriatit (ligji Islam), nuk vihen në varr. Ndërsa evropianët, kur sëmuren ose u humbet fuqia, zakonisht çështjen pastrimit e harrojnë fare. Edhe kur vdesin, vihen në varr pasi t'i kenë mbështjellë dhe qepur me bezen më të keqe që mund të gjendet. Familja e të ndjerit, as që e kalon nëpër mend qoftë edhe pastrimin më të vogël.”

Niveli që kanë arritur osmanllinjë në çështjen e delikatesës dhe edukatës, është aq e lartë sa që nuk mund të krahasohet me ndonjë popull tjetër. Rregullat e tyre të edukatës janë të pashoqe si në përsosmëri ashtu edhe në hollësi. Këto janë në një gradë ligjore, shpirtërore dhe ndërgjegjeje të atillë që nuk bën ndarje medhhebesh apo rrace dhe i trajton të gjithë në të njëjtën mënyrë. Kështu që, osmanlli do të thotë, një njeri me nivel të lartë edukate dhe delikatese, për tu patur zili. Provat e këtyre cilësive janë të panumërta.

Osmanllinjë e kanë bërë zakon që t'i lënë zënkat dhe meritë midis tyre në ditën e xhumasë ose të bajramit dhe të falin për arsye të ndalesës që i ka bërë mërisë dhe zënkave feja islame ndaj të cilës ata janë të lidhur me shpirt. Ata marrin vendimin e faljes dhe nuk mbajnë mëri për çështje personale.

Përsëri njëri nga shkrimtarët perëndimorë Villamonti, thotë kështu:

“...Çdo kush, ka përgjegjësinë të shkojë e t'i kërkojë falje armikut. Ndërsa pala tjetër ka përgjegjësinë të thotë se e ka falur, para se puthen duart dhe të takohen. Përndryshe nuk ka mundësi që bajrami i tyre të jetë i bekuar. Ai që nuk i jep rëndësi kësaj çështjeje, pothuajse konsiderohet si një gjynahqar i madh.”

Osmanët që ishin brumosur me edukatën Islame, dalloheshin për disa gjëra:

a. Nuk kishte zënka rrugësh, vandalizëm ose mëri sikur në Evropë. Rrugët ishin të qeta dhe të sigurta. Askush nuk pështynte përtokë.

b. Atij që fliste nuk i pritej fjala. Por edhe ai që fliste tregonte një urtësi dhe qetësi të madhe. Shprehjet e tyre ishin delikate dhe të qarta. Charles MacFarlane që i vuri re këto, nuk e mbajti dot veten dhe tha:

“Sa e bukur dhe e përsosur është e folura e këtij populli! Sa që mund të jenë shembull për të gjithë popujt e tjerë të civilizuar.”

c. Të ulurit, të ngriturit dhe të ecurit bëhej gjithmonë me një delikatesë dhe maturi të veçantë.

d. Respekti ndaj të moshuarve ishte pa të meta dhe shumë i madh.

e. Ndërsa respekti për gratë ishte një zakon i përgjithshëm. Madje edhe gratë të cilat nuk ishin pjesëtarë të familjes, konsideroheshin si, nëna, teze, halla ose motra.

Në konstatimet e shkrimtarët evropianë në studimet e tyre në lidhje me këto çështje dhe të ngjashme me këto gjejmë pohime të tilla:

Guer thotë kështu.

“Turqit kanë metoda edukate të përsosura dhe ata i respektojnë të gjitha rregullat e tyre. Kur takohen me njëri-tjetrin, përshëndeten duke përkulur kokën dhe vënë dorën në kraharror. Bashkëfolësve të tyre u thërrasin me respekt në bazë të gradave të tyre, si pasha, aga ose sulltan.”

Lady Craven thotë kështu:

“Sjellja që tregojnë turqit kundrejt grave, duhet të merret si shembull nga të gjithë popujt. P.sh, kur një mashkullit i jepet me ligj, dënimi me vdekje, studiohen të dhënat e tij dhe e gjithë pasuria mund t'i konfiskohet; mirëpo, ndaj gruas së tij sillen mirë dhe stolitë e saja nuk i prekin.”

A. Brayer thotë kështu:

“...Zakonisht, studioni bashkësitë të cilat nuk janë të gjëra: Sa të pastër janë njerëzit. Sa pastërti kanë gjendjet dhe sjelljet e tyre dhe sa të ëmbëlake janë vijat e fytyrës së tyre të qetë dhe plot delikatesë! Sa e ëmbël dhe sa harmonike është e folura e tyre.!”

Ndërsa Edmondo de Amicis thotë kështu:

“...Sipas studimeve që kam bërë, mendoj se populli i Stambollit, është populli më i sjellshëm i Evropës. Dhe në rrugicat më të zbrazëta të këtij qyteti të madh, për një të huaj nuk ka rrezik që të cenohet apo të shahet. Madje, është e mundur që të vizitosh xhamitë edhe në kohët e namazit! Gjatë këtyre vizitave, një i huaj të jetë i sigurt që do të shohë më shumë respekt se sa një turk që viziton kishat tona. Ajo që vëmë re në mes të popullit, është se nuk mund të gjesh ndonjë papastërti të tepërt. Të qeshurat me zë të lartë janë shumë të rralla. Të rralla janë edhe zënkat e vandalëve nëpër rrugica. Nuk mund të dëgjohet asnjë zë gruaje nga dyert, dritaret apo dyqanet.”

Tek osmanlinjtë, shpërndarja e ushqimit në enë të mbyllura dhe në errësirë për familjet e dëshmorëve, është një shembull dhe delikatesë e paarritshme që tregohet në mbrojtjen ndaj nderit dhe ndjenjave të tyre. Kjo, është një mësim edukate, veçanërisht për brezat e rinj.

Në të njëjtën mënyrë, “Gurët e sadakasë” që janë caktuar për përmbushjen e nevojave të nevojtarëve, janë një shembull i paparë i delikatesës.

Një shembull tjetër në lidhje me sjelljen e mirë dhe delikatesën është edhe ky:

Dikur në Iran, dijetarët dhe poetët kishin formuar një bashkësi që e kishin quajtur “Mexhlisi i të heshturve”. Kjo bashkësi kishte tridhjetë anëtarë dhe këtë numër nuk e shtonin kurrë. Kushti i parë për t’u bërë pjesë e kësaj bashkësie ishte, meditimi i shumtë, të shkruarit dhe të

folurit e pakët. Një prej poetëve dhe dijetarëve më të njohur të asaj kohe dëshironte shumë të bënte pjesë në këtë bashkësi. Një ditë, dëgjoi se një nga anëtarët e kësaj bashkësie kishte vdekur dhe për t'i zënë vendin atij, shkoi me nxitim tek pallati ku qëndronin dijetarët. Pa i thënë asnjë fjalë shërbyesit që e priti, shkroi një letër dhe ia dha ta dërgonte tek mexhlisi që në atë moment ndodhej në mbledhje.

Anëtarët e mexhlisit kur e panë këtë propozim u mërzitën pak. Dijetari që kishte ardhur e meritonte këtë vend, por ata kishin marrë dikë tjetër në vend të anëtarit që kishte vdekur. Kështu që nuk kishte vend edhe për një anëtar tjetër.

Kryetari i këtij mexhlisi, pasi mbushi një gotë plotë me ujë, ia dërgoi dijetarit që priste tek dera. Dijetari i zgjuar e kuptoi menjëherë gjendjen. Edhe një pikë dhe gota do të derdhej. Ai, menjëherë këputi një gjethe trëndafili që ndodhej aty pranë dhe e vuri me kujdes sipër ujit. Uji nuk u derdh dhe e dërgoi brenda. Ata që ndodheshin në mexhlis ngelën të mahnitur nga kjo përgjigje e dijetarit.

Kështu që, anëtarët vendosën ta merrnin në mesin e tyre këtë dijetar. Kryetari, shtoi emrin e anëtarit të ri që kishte ardhur. Në fund të numrin tridhjetë vendosi një zero dhe shkroi numrin 300. Me këtë, shprehte se me ardhjen e këtij dijetari të lartë, vlera e këtij mexhlisi u rrit dhjetë herë.

Kur lista përfundimtare erdhi përpara anëtarit të fundit, ai e kuptoi gjendjen. Mirëpo, nuk i pëlqeu që numri ishte treguar i zmadhuar. Ai e fshiu zeron e fundit dhe e vendosi përpara numrit tridhjetë duke shkruar 030. Ky dijetar modest, me këtë veprim e konsideronte veten një zero në të majtë dhe donte të thoshte se ashtu sikur gjettha e trëndafilit nuk e derdhi ujin, edhe ai nuk do ta prishte përbërjen e mexhlisit. Kur anëtarët e tjerë e vunë re këtë veprim të tij, mahnitja dhe respekti iu rrit edhe njëherë dhe e përshëndetën me respekt të madh këtë anëtar të ri të Mexhlisit të të heshturve.

Si përfundim, mund të themi se, pastërtia dhe sjellja e mirë është shenjë e muslimanit. Pastërtia, është një domosdoshmëri, materiale, shpirtërore, shëndetësore dhe fetare. Nëse nuk ka pastërti, është e pamundur të kryhen adhurimet ashtu siç duhet. Edhe vdekja e muslimanit duhet të jetë e pastër ashtu sikur jeta e tij. Kur vdes, i lahet xhenazja, mbështillet me një qefin të bardh dhe të pastër dhe i jepet amanet një toke të pastër. Pastaj, bëhen lutje që në ditën e kiametit, të ngrihet i pastër prej aty.

Sjellja e mirë dhe delikatesa është zbukurimi i muslimanit. Këto e mbrojnë atë nga shumë gabime dhe rreziqe. Gjithashtu bëhen shkas që muslimani të shikohet me respekt dhe të duhet në mes të njerëzve. Dhe në fund, duke fituar kënaqësinë e Allahu Teala, kurorëzon jetën shpirtërore. Sepse, Islami jetohet me sjelljen dhe delikatesën më të bukur.

PËRMBAJTJA

PARAFJALA	5
-----------------	---

Pjesa e parë / 11

Shërbimi.....	13
1. Predikimi i të vërtetës	19
a. Modeli shembullor	38
b. Gjuha e ëmbël	47
c. Buzëqeshja	54
d. Përfundimi i atyre që braktisin predikimin: përhapja e imoralitetit dhe rrënimi social	76
2. Shërbimi ndaj Kuranit dhe diturisë	84
3. Shërbimet sociale	103
a. Dhembshuria ndaj krijesave	108
b. Dhurimi	126
c. Përpjekja në rrugën e Allahut	145
d. Sakrifica në rrugën e Allahut	165
4. Qëndrimi pranë atyre që janë në vështirësi	186
a. Zgjidhja e problemevetë muslimanëve dhe altruizmi	186
b. Interesimi për jetimët dhe gratë e veja	198
c. Interesimi për të sëmurët dhe nevojtarët	208
d. Ndhurma ndaj udhëtarit dhe huamarrësit	222
e. Ushqimi për të uriturit dhe ujë për të eturit	233
f. Shoqërimi i xhenazesh dhe vizita për ngushëllim	248

5. Garimi për bamirësi dhe nxitimi në të	264
6. Përgjegjsia në drejtim dhe administrim	277
7. Të shikosh krijesat në këndvështrimin e Krijuesit.	299

Pjesa e dytë / 305

MARRËDHËNIET NDËRNJERËZORE.....	307
1. Drejtësia	309
2. Të falësh dhe mbulosh gabimet e tjetrit	326
3. Respektimi i të drejtës së tjetrit.	344
a. Detyrimet ndaj prindërve	364
b. E drejta e familjes.....	376
c. Marrëdhëniet fisnore	387
d. E drejta e fqinjët	397
e. Mos nënçmimi i njerëzve	405
f. Mos lëndo dhe mos u lëndo.....	420
4. Solidariteti	428
5. Ruajtja e paqes dhe qetësisë	439
6. Ruajtja e unitetit dhe bashkimit	449
7. Këshillimi dhe konsultimi	457
8. Të veprosh me maturi.....	464
9. Dhurata	480
10. Mikpritja	490
11. Edukata	509
a. Edukata e komunikimit	523
b. Heshtja dhe meditimi	540
c. Përgojimi.....	556
12. Pastërtia dhe mirësjellja	570

